

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENT-
STVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

ROČNÍK VI.

U PRAZE 1914.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA. V. KOTRBA V PRAZE.
MAJITEL A VYDAVATEL: ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ.

OBSAH.

Články a úvahy.

Filosofické a náboženské:

	Strana
Bartoš Josef dr., prof.: Máme věřit?	119
Baudrillart: Frédéric Ozanam (přeložil Reiniš).	12
Ebert J.: Církev a intelligence	82
Hronek J. dr.: Idea svatováclavská	12
Kordač Fr. dr., univ. prof.: Studentské epištoly	110, 145, 170, 197
Kratochvíl Jos. dr.: Novoidealism v dnešní literatuře francouzské	99
Magič: O boji proti monismu	104
Preininger Miroslav JUSl. Význam zpovědi pro studenta	116
Šrhc Josef: Filosof pessimismu — Arthur Schopenhauer .	226
Štukbauer Jan: Moderní člověk a křesťanství	172, 198
—x—: Vedou přírodní vědy k nevěře?	34
Žák Fr. P. T. J.: V čem záleží svobodná vůle	84

Historické

David H. JUC.: Církev matka universit	66
Janda dr.: Konstantinské jubileum	64
Pazderka J. JUSl.: K historii české bohoslovecké fakulty v Praze . .	28
Šmejkal Jos.: Pohledy do života některých slovnutných mužů českých	17
Vojáček Fr. PhC.: Biskup Strossmayer a jeho dílo	100, 157

Literární

Křečan Jarmil: Antonín Sova	183
Přivozský Ferd.: Básník — katolík	59
Š-ová A., kand. učit.: Moderní mystik	153
Žal J.: Josef Svatopluk Machar	150

Reminiscence:

Kníže Ant. JUSl.: Za † PhSt. Pazderkou Josefem	169
Pírko Jan Ing. C.: 60. sjezd katolíků Německa v Metách 1913 .	14
Zvoníček J.: Reminiscence prázdninová	2

Sociální

David H. JUC.: Sociální program našeho hnutí	39
J. E.: Něco o sociální výchově a tendenci	5

Studentské

Český kroužek literární v semináři sv. Františka Sal. v St. Francis Wis. Amerika	211
Daněk JUC.: Hnutí katolických studentek — důležitá složka hnutí našeho ve studentstvu	32
— Úkoly naší mladé generace	97
David H. JUC.: Naše hnutí na středních školách .	4
— Proč se sdružujeme	78
— Studující mládež — naše budoucnost	117
— Naše letošní prázdniny	224
Hanuš Josef dr., professor: O anglickém školství středním, universitním a o studentském životě na universitě v Oxfordu	25, 49
Janů Martin: „Laboremus“	7
Matouš Frant. JUSl.: Několik slov o významu šetrnosti pro studentstvo	113
Studentské hnutí flamské	58
Tok L. O.: Činnost chorvatského studentstva katolického	80
Truksa B.: Student a alkohol	9
Waschko Václav: Několik slov k založení „Ústředí“	75
Žal J. Několik poznámek k vývoji naší myšlenky	51
N. N.: Naše bilance	233

Studium řečí:

	Strana
Svodevít D.: Esperanto a umělá řeč.	121
Vojáček Fr. PhC.: Studium slovanských jazyků	30

Umění

Boháč J. N. P.: Wagnerův Parsifal	146, 174, 207, 237
—cs: O písni národní	53
Přívozský Ferd.: Kapitola o vkusu	205
Svodevít D.: Účinek písni při školském vychování	41
Vilímek Jos.: Beato Angelico da Fiesole	201, 230
Zvoníček J.: O umělecké výchově	107

Varia

Andrej Živan: Několik slov k významu myšlenky všeslovanské	234
K vánocům	73
Redakční	1
Katolickému studentstvu	223

Hrvatske besede.

Fran Ivanišević: Poljica i poljička junakinja Mile Gojsalića	88
Kako su Rimljani dobili Solónove zákone	185
Pogreb na moru	215
Tripunj — dan u Kotoru	125
J. Trnskoga: Slavulj	159

Z duchovního života.

Úvodem	126
Askese	161
Boj	161
Ecce mater tua!	186
Exercicie	253
Kouzlo přírody	187
Křesťanství	188
Láska	127
Láska boží	252
Mysterium sv. přijímání	215
Sv. Pavel	252
Sv. Petr	252
Pokora	128
Pýcha a pokora	251
Velikost	127
Zbožnost	162
Život	127

Rozhled

20, 44, 68, 91, 133, 163, 189, 217, 255

Jitro.

B á s n ě.

	Strana		Strana
Bartoš Hájenký: Při západu	53	Dominik D.: Otcí .	15
Bílý Ferd.: Z cyklu „Hovory“	61	— Modlitba lodníková	31
Bor P.: Nadšení	56	Donatus: Mládí . . .	6
B. C. J.: Šla láska .	6	Doubrava F.: Před obrazem krásy	7
Dolenský: Jaro se vrátí zas!	45	— Umírající Psyche	7
Dominik D.: Tak veselo	15	Gabriel Št.: Píseň	27

	Strana		Strana
Gabriel Št.: S Bohem!	27	Olševský M.: Anděl Páně .	8
— Modlitba .	27	— Jdeme životem ruku v ruce	22
— Melancholie	35	Orlický F. H.: Návrat	19
— Cikáni	36	— Zimní motivy .	40
Hausbergský A. M.: Vzpomínky	11	Orlík Ed.: Z ohlasů	56
— Modlitba .	12	Přívozský F.: Já hvězdu hledal	2
— Již zmlkla píseň . . .	23	— Podzimní motiv	12
Horský L.: V zimním snění	39	— Nálada	22
— Z písniček	39	— Píseň	23
— Smějte se, ó smějte	22	— Svátek duše .	42
— Píseň poutníková .	36	— Co člověk chtěl .	43
Hovorková M.: Z básní	44	— Život	43
H. Míra: Za kamarádem z dětských let	50	Raclavický A. Z.: Večerní dumka	51
— Věrnosti!	52	Reil Jos.: Duše	55
Hradecký J. V.: Recept na moderní		Saito: Na žaponský motiv	28
erotickou báseň .	8	Serfidl: Hle, na kolena před Tě padám	16
— Panu J. S. Macharovi .	12	Silvius: Podzim	8
Hrdý Ant.: Opozděným pěvcům	58	Smrk H. J.: Květy vzpomínek	10
Chýle M.: Nevrátit se	14	— Večerní reminiscence .	26
— V resignaci .	22	— Motiv z národní písně .	27
Ivo Jar.: Vzdálené	16	— Té, již jsem kdysi miloval	27
Janský Jar.: Staré zvuky	51	Smutný F.: Biblický motiv	8
— Z básní	60	— Zapomenout	2
Cholunská V.: Meditace	18	Šanda J. N.: Jde krokem grandiosním	
K. J.: Kouzlo vzpomínky	56	postava smrti	2
Kais Ed.: Klekání	32	Válek Al.: Písně lásky	10
Karpíšek Jar.: Klekání .	39	Vojta K. V.: Chvil dálných zasnění	17
Kladenský J.: Modlitba	1	Quintanus V.: Je těžko býti básníkem	18
— Duma	8	Zeman V.: Tři písně	48
— Epigramy	53	Znorovská J.: Matka	49
Ljublanovič: Confiteor	8	Zubr V.: Ballada jarní	50
Miloslav J.: Ballada .	27	Zvíkovecký L.: Radost	50
Něvská M.: Tmou k slunci	51	Žal J.: Hvězdám	28
Nížinský K. B.: Život	35	— Touha	28
— V podzim	35	— Do památníku	29
— Umíráček	35	— Útěcha	29
Novar J. M.: Hovory podzimní	19, 26	— Milé	29
— Ironická písnička	34	— Epigramy	47
— Písnička	34	Živan A.: Ty's odešla	26
Olševský M.: Kouzlo večera	20		

Prósa domácí.

Abiturus: Žebrák .	60	N. N.: Ze Slovenska	46
Dolenský: Tři hvězdy	17	Novar J. M.: Návraty do tmy	23
Dernier: Ze Slovácka	36	— Dlouhý pláč	34
Evja: U Bledu .	31	Orlický H. F.: Fragmenty a skizzy	24, 41
Loucká Vl.: Z mého denníku	58	— Máky	49
Lingr K. V.: Podzimní večer	11	Orlík Ed.: Odkud přišly, kam jdou	52, 55
— Petr Bezruč	21	Romanov: Meditace duše z exercicií	3, 9
— Silhouetta	23	Š. H.: Zvadlý květ	13
— Dvě básně v próse	44, 49	V. A. U.: Kapitola o zapomenutých	20
N. N.: Touha	49	Živan A.: Kopretiny	54

Prósa cizí.

Dickens Ch.: Milosrdenství	43, 50	Szymanski Ad.: Z novelly „Dvě mo-	
Jørgensen: Naše milá paní Dánská	29	dlitby“	63
Korolenko V.: Světýlka (Srch)	1	Tagore Rabindranath: Ze sbírky „The	
Prus B.: Stíny	51	Gardener“	63
		Z Herderových „Listů minulosti“	33

STUDENTSKÁ HLÍDKA 2019

ROČ.VI.

ČÍS. 1

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKO-SLOVANSKÉHO.

VYCHÁZÍ KONCEM KAŽDÉHO MĚSÍCE KROMĚ HLAVNÍCH PRÁZDIN. UZÁVĚRKA LISTU 10. DNE V MĚSÍCI. PŘEDPLATNÉ I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU PRO STUDUJÍCÍ VŠECH KATEGORIÍ 2 K, PRO NESTUDENTY 3 K. JEDNOTLIVÁ ČÍSLA PO 30 h. ŘÍDÍ REDAKČNÍ SBOR. RUKOPISY, DOPISY, PUBLIKACE, PŘEDPLATNÉ, REKLAMACE POSÍLAJÍ SE JEDINĚ NA ADRESU: „STUDENTSKÁ HLÍDKA“ — PRAHA-II. VORŠILSKÁ UL. Č. 1.

ADMINISTRAČNÍ: K tomuto číslu přiloženy korrespondenční lístky. Víš zajisté, oč Tebe prosíme. Sděl nám adresy svých kolegů, kteří by náš časopis mohli odebírat, i adresy nestudentů jsou nám vítány. Za každou adresu budeme vděčni, každá má pro nás význam. Na každou bude časopis zaslán na ukázkou. Odhoď netečnost. Snad neuhasl již v Tobě mladistvé nadšení. Neříkej a nevymlouvej se „ten nemá zájmu“, „ten není náš“. Nevíš, zdali by Tvé přesvědčivé slovo nezmohlo posavadní vlažnost. Nuže! K čilé agitaci! — Použij též oněch lístků, k udání adresy změny svého bytu, pokud již se tak nestalo. Obdržíš-li snad více exemplářů, rozdej je svým kolegům na ukázkou. Nevracej je. Udej co nejdříve počet odběratelů. Složní lístky pošt. spořitelny budou přiloženy až k číslu třetímu. — Příští číslo bude expedováno pouze těm, kteří zaplatili předplatné za minulý ročník. — Kdo získá 20 nových odběratelů, obdrží „Úvod do filosofie“, kdo 10 „Návrat“ neb „Časové úvahy“ nebo „Sebevýchovu mládeže“.

REDAKČNÍ: Opět prosba. Zásobuj i na dále náš redakční stolek. — Informuj nás o poměrech na Tvém ústavu. Bez Tvého souhlasu ničeho neuveřejníme. Piš nám častěji. Piš tak, jak umíš. Vše rádi od Tebe přijmeme. — Nezapomeň!

Z DOPISŮ: Z Litomyšle nám píše abiturient: Měl bych se také jednou zas zmínit o poměrech na našem ústavě. Poněvadž snad nevidíme — anebo nechceme vidět? Na naše studenty rozhodně má vliv veřejné mínění, a to mínění bohužel je v našem věku krajně protikatolické. Student, přinese-li si z domova nějaké ideály, ztrácí je a padá do vln moderního studentského života, jenž, bohužel, je vláčen v kalu t. zv. pokrokovosti. Pokrokem tím rozumí se ovšem jen boj proti víře a na nejvyšší snad pokrokem lze nazvat upadající poměry mezi českým studentstvem. Smysl pro krásu a ideály, jak to vidíme při studentstvu dřívějším, vymizel a náhrada? Tu mají naši studenti v lichých frázích protináboženských, v pochybných, oplzlých vtipech téhož druhu, v čtení protináboženských knih a všelijaké více méně pornografické literatury. Tomu se pak říká touha po všestranném vzdělání. Ovšem netvrdím, že

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH Č. 1. ROČNÍKU VI.: *Redakční. — J. Zvoníček: Reminiscence prázdninová. — JUC. H. David: Naše hnutí na středních školách. — J. E.: Něco o sociální výchově a tendenci. — Martin Janů: „La'oremus I'“ — B. Truksa: Student a alkohol. — Baudrillart: Frédéric Ozanam. — Dr. J. Hronek: Idea svatováclavská. — Ing. C. Jan Pírko: 60. sjezd katolíků Německa v Metách 1913. — Josef Šmejkal: Pohledy do života některých vynikajících slovatných mužů českých. — Příloha JITRO. — Rozhled.*

Redakční.

S novým školním rokem — nový ročník našeho časopisu. Šestý. Opět plány, návrhy, naděje. Dojdou uskutečnění. Minulý rok přinesl mnohé splnění našich tužeb. Bude tento neméně plodný? Doufejme. Vše závisí jen na nás — a na naší čtenářské obci.

Program náš zůstává tentýž. Otištěn již v úvodě ročníku čtvrtého.

»Chceme katolické studentstvo české spojití v mohutný šik. Chceme v něm živiti lásku k vlasti, lásku k církvi, lásku k lidu, z něhož vyšlo. Chceme je vésti tak, aby z řad studentstva katolického vycházeli do života veřejného intelligenti s lidem cítící a pro lid pracující, kteří by se stali vůdci a průkopníky obrodného směru křesťanského. Chceme ve studentstvu katolickém pěstovati slovanskou vzájemnost a ve spolku s katolickými studenty ostatních národů slovanských připravovati¹ půdu pro veliké sblížení Slovanů.«

Realisovati tento program bude i nadále úkolem »Studentské Hlídky«.

Své přátele prosíme opětně o všemožnou podporu. Netřeba více zdůrazňovati. Každý student i studentka zná povinnosti vůči svému orgánu. Jest čas, abychom začali. S pomocí Boží!

Reminiscence prázdninová.

Krásný prázdninový čas u konce. Školní rok započal.

Jest po sjezdech katolického studentstva. Katolické studentstvo vystoupilo po prvé svými krajinskými sjezdy. Krajinský sjezd. Dávne naše přání! Úkol jich: podati vývoj a rozvoj našeho hnutí dotyčného kraje. V číslicích podán, jeví se následovně: v Budějovicích 45 studentů, ve Val. Meziříčí 131, v Brně 185, v Kolíně 153 studentů. Pro začátek slibné. Sjezdy uplynulé byly postaveny na jiný, reelnější základ, než manifestační sjezdy loňské, ideový ráz jich nesl se dvojím směrem — sebevýchova — sociální studentská práce. Otázky stavovské odsunuty do pozadí. Charakteristické! — Rázu sebevýchovného byly přednášky: Kníže: „Sebevýchova studentstva středoškolského“ (Budějovice); Doležal: „Výchova střední školy“; P. Konařík: „Mravní nebezpečí studentstva“ (Val. Meziříčí); Absolon: „Mariánské Družiny studentské“; Švábenský: „Tělesná výchova“ (Brno). Sociální studentskou práci propagovali: Zvoníček: „Sociální hnutí studentské — a naše prázdninová prakse“ (Budějovice); David: „Sociální práce studentská“ (Val. Meziříčí); Waschko: „Sociální působení studenta o prázdninách“ (Brno); JUDr. Janda: „Katolický student mezi lidem“ (Kolín).

Sebevýchova. Tu zdůrazněno všeobecně. „Střední škola nevychovává studenta pro praktický život, nejeví zájmu pro otázky veřejné, pro jeho sebevýchovu. Student musí sám postarati se, aby vyplnil mezery svého vzdělání. Vzdělávati se! Plniti ethický úkol studenta — abstinence ode všech jedů duševních i tělesných a provádění jich slovem i příkladem. Příležitosti dosti, času též. Jen vytrvalosti, trpělivosti. V úvahu přicházejí tři momenty: vřelý život náboženský, výchova vůle, ucelení charakteru.

Sociální práce: Krátce rekapitulujeme: Student dnešní doby stojí mimo široké vrstvy lidu. Blaseovaností, netečností lid si odradil. Chceme vnést nový život do světa studentského. Obnoviti starý idealismus z dob našeho probuzení v řadách studentstva. Toho nám dnes třeba. Dnešní student musí napravit chyby bývalých pokolení — sestoupiti k lidu jako rovný k rovnému — z bratrské solidarity. Dnešní lid toužebně a upřímně čeká na svou mladou inteligenci. Cestu k němu známe: Pomoci tam, kde stačí naše skrovné síly. Třeba tiché práce. Ta se cení. Býti učitelem, ale i „učícím se“

Lid milovati, lidu v kulturním hnutí pomáhati, toť sociální poslání katolického studentstva.

O otázkách stavovských nerokováno. Řešení jich před forem studentstva a lidu nemá významu. Zbytečné. Dosti času v semestru. Přednášky, jako: Fiala: „Naše vysokoškolské poměry“ (Budějovice), Daněk: „Poměr a postavení katolického studenta k dnešní společnosti“ (Brno), Waschko „Naše cíle“ (Kolín), které snad na pohled měly o otázkách stavovských promlouvati, pojednávaly pouze o sociálním našem postavení, o výdělečné práci studentské, o stipendiích, o podpůrném fondu katolického studentstva. Doplněk k účasti. V Budějovicích očekávali jsme větší, za to sjezd vynikl velice čilou a věcnou debatou. Ve Val. Meziříčí mile překvapila veliká účast intelligence zvláště z řad učitelstva. Sjezd brněnský jasně ukázal, jak výhodná půda jest tu pro naši akci. Bratrskému spolku „Moravanu“ otvírá se tu nové pole činnosti agitační a organizační. Sjezd kolínský, ač v rámci VII. všeobec-

MEDITACE DUŠE Z EXERCICIÍ.

*»O, beata solitudo,
o, sola beatitudo !«*
— — — — —

Pojď co nejbližší ke mně, skryj mne ve svém závoji a chraň mne před světem, blažená Samoto! Tak toužil jsem po tobě! V tom hlučném světě snil jsem o tobě a v proudu snění vznikla ve mně žádost, která stupňovala se v plamenou touhu utéci z toho žhavého proudu vášní světských a spočinouti až na tvém klíně, blažená Samoto!

Již utekl jsem z domova svého, opustil rodiče, sestru, bratra, přátele, kollegy — vše, celý ten hlučný svět — všechny ty krvavé růžky světských radostí, bujného veselí, smíchu a žertu, které tak chtivě a žádostivě na mne kývaly, bych je neopouštěl. Vytrhl jsem se z jejich objetí a utekl jsem pryč — až na dálný východ své vlasti — do metropole východních Čech — do Hradce Králové. Tam v studentských exerciciích chci nalézt klid — ten pravý klid, v kterém duše s Kristem myslí, mluví, žije. Tam v hustých záhybech řásnatého roucha svojí vytoužené Samoty — tam chci zapomenouti na vše, co upomínalo by mne na svět — tam chci stát se aspoň poněkud bratrem Františkovým, Bernardovým, Ignácovým . . .

A Ty, můj Kriste, moje Lásko! Zahřej studené mé srdce ohněm božské lásky, aby zahřívalo můj život. Ty, Kriste drahý, znáš mé nitro nejlépe, proto dle své vůle požehnání dej !
— — — — —

Počátek exercicií. Shromáždilo se nás přes 70 studujících. z nichž každý jistě z vlastního popudu přišel, aby užil těch několik tichých chvil ku zbožnému rozjímání o svém životě, o Bohu, člověku. jeho vznešeném poslání — aby ustanovil si tu každý nový program budoucího života .

Tak ticho bylo v té domácí — studentské — kapli . . . Z toho zpěvu, který zazníval z mladých hrdel našich duší, které lační po sladkém slovu Božím, letěla vzhůru prosba, aby rozjímání tato přinesla žádoucího užitku. Zpěv umkl .

Jako Pavel druhdy v Athenách vystoupil před výkvětem pohan-ského Řecka, před Atheňany v Areopagu, a vykládal jim o Bohu, kterému oni zasvětili oltář „Neznámému bohu“, tak dnes mluvil k nám kazatel o tom Bohu, u nás známém, ale, bohužel, výkvětem národa — intelligencí — tolik zneužívaném.
— — — — —

Můj Bože, tak jsem lačněl po slově Tvém, po tom májovém dešti, který by napojil schnoucí nivy mojí duše . Cítil jsem tu rosu v sobě, která vlhkými krůpějemi pokrývala úhor mého srdce . . . I v mém nitru, můj Bože, je ten oltář jako v Athenách. na němž však jest nápis „Známému Bohu“. Ale jak často byl jsi opuštěn, oběti uhasly a duše moje zapomínala až mnohdy zapomněla. A dnes? Sám jsi, můj Bože, poslal kazatele, aby ukázal mi na ten oltář opuštěný, aby přivedl mě zase k němu. Dnes, zklamán ve světě, přicházím nazpět a stírám prach, který vítr světa navál na Tvůj oltář, stírám bláto pomluvy a hany, kterým hází po oltáři Tvém. bohužel, naše moderní intelligence — výkvět národa . Přicházím z rozbouřeného moře světského, kde zemdlen potácel jsem se ve vírech vášní a člun můj rozbíjel se o ostrá úskalí.

Opuštěný od svých přátel jako marnotratný syn přicházím k Tobě a klesám na posledním stupni Tvého oltáře. Na opuštěný oltář, který vystavěl jsem v srdci mém, kladu Ti za obět, co ještě mám a co mi svět ukrutný ještě nevyrvál — svůj život budoucí. Rozplámen srdce mé zase ohněm lásky k Tobě a okem milosrdenství svého shlédni na hříchy mé. Dej, ať od oltáře Tvého vypluji silen a věren heslu, které na veslo vryla božská ruka Tvá. „Od Boha, pro Boha, k Bohu!“ Tys mne stvořil, Bože, to věřím. Kamkoli pohlédnu, všudy vidím dílo rukou Tvých, které jen ku blahu člověka jsi stvořil. Proto přijmi aspoň díky mé vroucí a lásku upřímnou nehodného tvora. Vložil jsi do srdce mého touhu státi se knězem, proto řiď kroky mé, tužby a snahy ať směřují ku větší cti a chvále, ať rád vždy konám povinnosti, které život mi přinese. . . Sloužit Tobě skrze lidstvo, toť touha, která táhne mne do kněžství. Kněžství jest moře, po kterém má plouti loď mého života a veslo, Otče, které přijal jsem z Tvé ruky, nechť provází mne až do přístavu věčnosti, kde odevzdám je ve Tvůj klín.

Od Boha — pro Boha — k Bohu!

Co ve světě hesel lákavých, ale tak mělkých! A naše intelligence — náš student? Jak často bývá stržen v proud těchto mělkých hesel a jak mnohý ve víru jejich ztratí svůj největší poklad — víru.

Kdesi utvořil se spolek studujících — spolek filaretů, který zvolil si heslo: „Věda, ctnost, vlast!“

Takové filarety — katolickou intelligenci potřebuje naše doba. S vědou víra jako věrná družka unáší duši mladíkovu, ověčenou ctnostmi nevinности a čistoty, prochnutou láskou k Bohu, bližnímu a vlasti — k sferickým dálkám v mystické háje samého Božství. . . Proto nedej se zlákat, mládeži naše, tím světským davem, který spěje ve svou záhubu, zdvihni hlavu vzhůru k Bohu a poverhni kalem a špínou, v které brodí se nynější svět. „Ora et labora!“ je staré a osvědčené pravidlo — modlitba a práce je také nutným prostředkem našemu studentstvu k dosažení jeho cíle.

„Kdo miluje nebezpečství, zahyne v něm. !“

„Věda — ctnost — vlast“, budiž heslem našim filaretům, naší intelligenci!

Náš život a všechno stvoření jest k oslavě Boží. To jest tedy první a poslední cíl náš — oslava Boží a s ní spojena spása člověka. Toto největší dobro člověka jest také největším jeho štěstím. Věci světské nemohou nám přinést pravého štěstí, čehož důkazem jsou tak četné samovraždy boháčův a těch, o nichž svět myslí, že jsou šťastnými.

O, jak klamné to mínění!

Hannibal, když táhl přes Alpy do Italie, dodával umdlévajícím vojákům statečnosti: „Post Alpes—Italia!“

Po této skalnaté pouti životní jest naše Italie — naše spása!

Můj Bože, v těchto duchovních cvičeních duch stále výš a výše se vznáší k Tobě. . . Dej mi sílu, ať statečně vytrvám v boji s hříšným světem a radostně ať nesu trnovou korunu, kterou snad pout životní mi víje. Bože můj, tak touží duše má po Tobě, že musím volati se sv. Augustinem: „Nepokojné jest srdce moje, dokavád nespočine v Tobě. !“

Ano „Per aspera ad astra!“

S jakou touhou jsem jel na duchovní cvičení, s takovou láskou tu zase prodlévám. Jsa vzdálen svého domova, mohu o samotě, ne-

rušeně mluvili se svým Bohem. Vše je tu tak klidné, milé — Posvátné silentium vznáší se nad hladinami duší, které sešly se na popud svého nitra ... Proto každý ret tak vroucně pěje hymnus nebes Pánu a když tak pohřížení jsme v rozjímání, tu zdává se mi, jakoby tím tichým hájem našich duší procházela božská postava Kristova a kojila naše lačné duše ... V těch chvílích přenesen jsem často tam, kde klid nebeský sídlí, kde mnozí světci jako Ignác, František, Bernard našli své štěstí, svůj pokoj — do svaté samoty, kde jen Bůh a duše lidská snoubí se věncem lásky.

Bože můj, zda dojdou jednou trvalého klidu — žádoucího pokoje. Ty to jediné víš! Je-li to Tvou božskou vůlí, dojdou ho a budu šťasten. Můj Kriste, jen dej mi zapomenout na ten hříšný svět...!“

Druhý den našich duchovních cvičení chýlí se ku konci. Opravdu duchovní cvičení mocně působí na srdce člověka. Vždyť ony mají původ svůj v tom velikém poustevníku maureském Ignácovi z Loyoly. Ovšem že jistě za vnuknutí Božího vyrostlo toto duchovní dílo ze srdce velikého světce. Když vžije se člověk do nich, tu čte tam takřka dějiny vlastního srdce, takže musí se diviti, jak chudý tento poustevník maureský znal srdce lidská a cesty Prozřetelnosti ... Duchovní cvičení navádějí k tomu pravému zušlechtění srdce lidského nebo, jak praví sám sv. Ignác, že „směřují k tomu, aby člověk sebe sama přemohl, život spořádal a nedal se vésti žádnou nezřízenou náklonností“. Do duchovních cvičení vchází se otázkou „Proč žiješ?“ a dochází se k věčné Lásce, která objímá celé lidstvo. Co skýtají duchovní cvičení srdci člověka, jak odpovídají na jeho otázky, pochybnosti, jak přivádějí klid a pokoj do duše — toho nelze vůbec vysloviti — to lze jen a jen prožiti ... Když ponoří se duše do mystických vln, které proudí z duchovních cvičení, tu musí proniknutá láskou k Bohu volati se svatým Ignácem:

„Přijmi, o, Pane, mou vůli docela; přijmi všecku moji svobodu, přijmi mou paměť, můj rozum. Cožkoliv mám a čím vládnu, Tys mně dal. Tobě vše vracím a odevzdávám úplně v řízení Tvé vůle. Jen lásku svou a milost mi dej a já dosti bohat jsem a ničeho jiného nežádám“.

Dobrý strom podle dobrého ovoce se pozná. Nuže! Ze vznešeného šlechtice a vojína světského — Ignáce z Loyoly — duchovní cvičení učinila svatého zakladatele Tovaryšstva Ježíšova. Ano Tovaryšstvo Ježíšovo jest řehole, která vznikla přirozeným rozvinutím zásad a pravd, které obsaženy jsou v duchovních cvičeních.

Veliký světec Karel Borromejský říkával: „Jestli jest ve mně něco dobrého, za to vše děkuji duchovním cvičením. A jeden z prvních bratrů Ignácových sv. František Saleský praví: „Duchovní cvičení obrátila více hříšníků než písmen obsahují“.

„Pojďte ke mně všickni, kteří pracujete a obtíženi jste, já vás občerstvím,“ to plným právem platí o duchovních cvičeních. Kdo má před sebou nějaký důležitý krok a neví si rady, jak začíti, nebo je-li krok ten správný, ať prožije jednou pořádně exercicie a dojde rady co nejlepší. . . Kdo zklamán od svých přátel a opuštěn stojí ve světě, ať jde na duchovní cvičení a tam najde v Kristu jistě přítele nejvěrnějšího. . . Kdo zmítán prudkými vlnami vášní neb otráven žhavými jedy smyslnosti, leží odkopnut a pošlapán od nevděčného světa, nechť okusí nápoje z kalicha duchovních cvičení a mystická rosa svlaží úhor jeho duše. . .

A tak každý, kdo nějakým duševním neduhem trpí, nechť jde a v duchovních cvičeních nalezne duši upřímnou — lékaře nebeského

Sociální hnutí studentské nevede boj proti jednotlivým osobám, ale proti duševnímu směru, který jest jednotlivci propagován a který tvoří veřejné mínění. Neznalost mnohých vzdělaných lidí na poli sociálním, nedostatek sociálního porozumění a pohodlnost, která se leká každé praktické sociální práce — jsou naši nepřátelé, proti kterým nutno vésti boj.

Většina studujících zachovává starou duševní kastu tak zv. „lepšíh kruhů společenských“, která se dědí z otce na syna, z matky na dceru. Přejde to tak daleko, že v době třídního sociálního boje, kdy proletariát zasahuje v zhoubný boj proti kapitalismu, zakusí osobního záští s různými tendencemi. Jest zřejmo, že toto přejde od hlavy rodiny na jejich členy, a to vědomky neb nevědomky, kteří pro své mládí neb postavení ani přímo neberou účast. Z tohoto prostředí přichází mládež do světa, školy, na universitu, a k nápravě se neděje ničeho.

Trpká znalost, že národ protisociálním štváním trpí na své síle a vnitřní velikosti, vedla k tomu, že také stát, země a obec uznává vůdčí motiv sociálního smíření za oprávněný, ano za nutný, a snaží se přispěti k jeho praktickému uskutečnění. Má-li tato práce býti provedena, tu nesmíme se spoléhati na cizí síly. Svépomoc, láska, mladistvé nadšení — našemu hnutí vlastní — musí vše proniknouti.

Nuže, jest nám tedy zapotřebí: Více světla! Více sociálního vzdělání ve smyslu intelektuálním. Neznalost studentů na poli sociálním jest veliká. Kdo co zná, neumí si toho vážit a prakticky ve prospěch svého bližního upotřebiti. Z neznalosti nebo lépe z nedostatečné znalosti sociálních poměrů lze si vysvětliti dobrou část sociální únavy nebo protisociálního smýšlení mnohých kruhů.

Více sebevýchovy! Kde je blaseovanost, netečnost, tam musí se u myslícího pozorovatele vzbuditi ošklivost a nenávisť. Proto nutno dále požadovati více sociálního vzdělání ve smyslu ethickém. Výchova vůle. Věčnost. Ano, spartánská stručnost.

Více energie! Indiferentismus, pohodlnost, ospalost, musí se vymýtit, probuditi. Všechny zemdlené nutno probuditi k radostné svěží sociální spolupráci na stavbě mostu, vedoucího z jedné třídy společenské do druhé. Jest zapotřebí oběma rukama chopiti se kamene a přinášeti k mostu, který v zájmu celého národa jest stavěn. Každý může pomáhati, chce-li.

Způsob, jak se má prakticky uplatniti na poli sociálním, ponechává se jeho volbě. Pro nás platí stále jen nutné vzdělání si osvojiti. Kdo pak již se cítí průměrně vzdělán, od toho požadujeme více sociální činnosti ve smyslu praktickém.

Komu platí naše práce? Naskytne se otázka. Především nám samým. Musíme započítati s ethickým vychováním u našeho slabého „já“ Jinak hrozí povážlivé nebezpečí, že zanedbáme první přikázání — vši sociální činnosti — křesťanskou lásku k bližnímu. Nechť naše sociální práce nese známku křesťanské pokory. Jsouce utvrzeni ve víře, nechme v každém našem jednání vládnouti pravému altruismu, jinak jest opět nebezpečí, že zabloudíme. Bez ducha Kristova, bez jeho „Miluj! — Pomáhej!“ stavěli bychom na špatných základech. Na místě vnitřní svobody nastoupila by vysokomyslnost. Bůh nás chraň před touto.

Naše činnost má význam i pro ethické obrození studentstva. Konání nových mravních povinností, které sociálně rozháraná doba s sebou přináší, značí našemu studentstvu cestu, která vede výš a výše. Nikoliv

aby staré ideály byly zničeny, ale aby v nové době nového došly osvětlení a uplatnění.

Ruku v ruce s ethickým obrozením studentstva opětné získání vzdělaných pro národ, vědu a umění. V tom spočívá morální zisk pro národ a vlast. Naše práce přináší užitek naší katolické vlasti. Spící síly se tím probouzejí. Vědomí solidarity mezi vysokým a nízkým, bohatým a chudým, vzdělaným a nevzdělaným se tím opět sesílí. Obrození intelligentů pro katolický národ bude jeho v budoucnosti vzácným ovocem. Pessimistické často nazírání na sociální práci zdržuje zpět mnohé.

Dokažte těmto, že jejich obava spočívá na nedorozumění. Tu pak vám mají podati bez váhání svoji pomocnou ruku. Nikoliv v negativní kritice, která může jen ničit, ale v pozitivní spolupráci, která staví, zlepšuje, opravuje, ukazuje se mohoucnost a velikost.

Nuže, ukažte se býti silnými a velikými!

Nemohu odpustiti Descartovi; byl by rád v celé svojí filosofii se obešel bez Boha; ale přece nemohl nepotřebovati Boha, kterýž by byl světu dal šňupku, aby jej uvedl do pohybu; potom Boha již nepotřebuje.
Pascal.

Martin Janů:

„Laboremus!“

Letošní prázdninové sjezdy studující mládeže, stojící pod praporem kříže, naplnily všechny účastníky posvátným nadšením k další neúnavné činnosti. Plus ultra! Jen dál a dál! Čeho nyní třeba? — Umírající římský císař Septimius Severus dal svým vojínům poslední denní heslo: „Laboremus!“ = „Tužme se!“ To dávám i já svým mladým přátelům na začátku nového školního roku. „Tužme se“ energií činu a energií sebezáporu!

E n e r g i í č i n u.

O prázdninách osvěžili jsme na duchu. Nyní ruce k dílu!

„Rád bych volnou, čestnou prací
ducha napínal i paže,
prací, již hlas vlastní káže,
která pracovníku splácí
žitím hodným člověka,
prací, která k dobru čelí.
z níž by vzaly plody zlaté
bytosti s mým srdcem spiaté:
lid můj, vlast, sbor lidstva celý.
budoucnost i daleká!“

Sv. Čech.

Zdali práce čestnější nad h o r l i v é s t u d i u m? — Pravil-li kdosi. „že pracujících lidí krůpěje potu krásnějšími se mu zdály, než perly a drahokamy na krásných paních s pestrými vějíři“ — co by řekl o nadšené horlivosti studujícího jinocha. „an se práce chápe jako celý člověk a donucuje své nedbalé já jako jezdec vzpírajícího se koně a v práci bojuje s polovičatostí, těkavostí, nedbalostí?“ (Dr. F. W. Förster.)

Víme dosud málo. Když umíral slavný francouzský hvězdář a matematik Laplace (1827) a četní přátelé a ctitelé velebili jeho vědomosti, práce a slávu, odvětil jim skromně: „Prosím, nemluvte o tom; co víme, tohoť pramálo. co nevíme, toho nevýslovné množství“.

Jest nám se vzdělávati pro budoucí povolání a to znamená vyškoliti se vědecky pro budoucí práce životní, zušlechtiti, povznést a zdokonaliti celého člověka. Nutno tedy nyní „vitam impendere vero“. Juvenal.

Uspořme si budoucí trpké výčitky:

„Cos vykonal? To sebe sama ptej se
kdy počítáš dnů zašlých květy, znej se,
zda vypučel ti z nich též činů květ! —
Ó, paměť neblahá, kdy dnové jarní
jen rozsudek v ní čtou, že byly marní!

Eliška Krásnohorská.

Nelekejme se obtíží práce!

„Nihil sine magno Vita labore dedit mortalibus.“ Horác.

Obtíže nás očisťují. „Vědecká práce, je-li vedena snahou, sloužit Bohu, jest právě proto, že zaujímá celého člověka, ne méně, nýbrž více Bohu milá, než skutky pokání“. Sv. Ignác z Loyoly.

Obtíže utvrzují náš charakter; a co člověk bez charakteru? Vetchou třtinou, větrem se klátící, korouhvičkou na střeše, kterou sem tam obrací i sebe menší větérek, lodičkou na moři rozbouřeném! Práce životem, smrtí zahálka.

V práci panuj pořádek! Serva ordinem et ordo servabit te. Především povinnosti stavovské a potom věci užitečné a ušlechtilá zábava.

„Omne tulit punctum, qui miscuit utile ducti“

„Laboremus!“ V ústech umírajícího římského císaře mělo toto heslo též smysl: bojujme statečně s nepřáteli!

Energie činu nechť se tedy uplatňuje i v boji s těmi, kteří na odpor se staví našim vznešeným snahám.

„Jest obyčejem nízkých, zvrhlých duší,
že všechno servat chtějí do svých kalů
a jiným aspoň slinou hany ruší,
co sami ztratili: lesk ideálů.“

Sv. Čech.

Nejvyšší ideály pravdy, dobra, krásna, víry, naděje a lásky ať stále nám tanou na mysli! V přesvědčení náboženském nedejme se zviklati!

Skutečných vymožeností věd netřeba nám se báti. Věda a víra nikdy nejsou ve sporu; a nemohou býti, neboť ze stejného vyvěrají zřídla, z Pravdy věčné.

Pavědě vypovídáme boj. „Proti vědě, která za nejvyšší heslo má nevěru a popírání zjevení; proti vědě, která každou hypothesu, zjevení protivnou, mateřsky hýčká a hned za pádný důkaz přijímá, každou argumentaci však ve prospěch zjevení předem odmítá; proti vědě, která jedním dechem žádá bezměrnou volnost pro sebe a nikomu jinému svobody nedopřává, ba i svobodu lidské vůle popírá; která odvykla veškeré úctě k věcem posvátným, stala se nestydatou a frivolní tak, že praktické její důsledky otrásají pilíři mravnosti a veřejného řádu a všechny ničemné živly od vznešeného prostopášníka až

po sociálně-emokratického revolucionáře se na ni odvolávají a za její štít se choulí: proti takové vědě budeme vždycky stát a bojovat a toto naše chování může právě vědě jen prospět... A pozdější, zdravější pokolení zapíše nám toto naše t. zv. „zpátečnictví“ do zlaté knihy zásluh o lidstvo. Přijde doba, kdy opět se uzná, kolik jsme právě vědě prospěli, tím, že jsme stále navazovali posvátnou pásku, která pojí lidskou vědu s věčnou pravdou, že jsme brzdili, že jsme odporovali kulturní nepoctivosti a přetvářce.“ Dr. Pavel Keppler,

Energie činu provázena budiž energií sebezáporu.

Proslulý cestovatel Nansen pravil v jedné ze svých přednášek (v Christianii): „U nynější mládeže jeví se povážlivé známky chabosti charakteru a nedostatek ideálů. Příčinou toho jest zhoubný směr současné literatury a politiky, která společnost hubí a kazí a tím zároveň maří ideální snahy mládeže. Nynější způsob výchovy velice zanedbává rozvoj samostatnosti. Mládež má uvyknout, zříkati se pustých zabav a kratochvilí, nebýti pouze sentimentální, snivou“

Nechť tedy mládež studující energií sebezáporu sílí svůj charakter! Toť svrchovaně důležité. Dr. F. W. Förster praví: „Že právě pro hlubší úspěšnost životního povolání rozhodují síly charakteru mnohdy daleko více, než vědomosti a dovednosti; ba že zručnostem a vědomostem povolání zabezpečuje se správné upotřebení teprve vyspělým svědomím — na to se myslívá, bohužel, příliš málo. Kolik lidí hyne v životním povolání, ne, že by se byli málo učili, ale že nemají nejzákladnější moudrosti v zacházení s lidmi a nemají vlády nad sebou, ani důsledného pořádku, neznají přesnosti... neumějí poroučeti ani poslouchati a konečně si neujasnili, že nejlepší politikou konce konců bývá přece jenom poctivost! Jak nekonečně důležité, aby si mladí lidé ujasnili v čas takové „pravdy o povolání“ a připravující se na povolání měli na zřeteli především vhodnou sebevýchovu!“

Se ipsum vincere maxima victoria.

Tak mám tedy uplatňovati heslo; „Laboremus!“ Energií činu v horlivé práci a v odhodlaném boji za svaté pravdy a svatá práva a energií sebezáporu. Ale nezapomínejme na pomoc s hůry a

„Porozkvete štěstí nám jasnými růžemi,
každý-li po svém řádu a slohu,
budovat bude duchem i pažemi
slávu na výsostech Bohu,
pokoj lidem na zemi“.

K. Burian.

Poznávejme sebe samy: Kdybychom touto cestou nenalezli pravdy, naučí nás to aspoň řídit svůj život, a nad to není nic správnějšího. Pascal.

B. Truksa :

Student a alkohol.

Alkohol hrál vždy důležitou roli v životě studentském. Přátelskou pitkou oslavila se každá příležitost, všechny zkoušky, počínajíc maturitou až po doktorát, slavnosti spolkové i národní. Alkohol měl vlít v srdce studentské radost ze života a měl roznítiti cítění vlastenecké

i nadšení pro nové ideály politické a sociální, v pivě se utápěl žal prvního zklamání.

Nedospěly sice poměry u našeho studentstva tak daleko jako u německého, kde studenti, kteří neprokázali náležitých schopností k pijáckému životu, nebyli do studentských spolků přijímáni, přece však i u nás často takový student posměchem svých kolegů byl donucen k samotářství a pak obviňován z nedostatku kolegiality.

A ostatní společnost —? Ta přihlížela k tomu s úsměvem. Student, který vrávorá v noci z hospůdky domů, chvílemi se zastavuje a opírá se o sloup, byl vždy vděčným předmětem humoristovi. Vše zdálo se společnosti zcela přirozené. Kde jinde měl se student připraviti ke společenskému životu než v hostinci? A došlo-li někdy k povážlivějším excessům —: „I jen je nechte! Mládí musí se vybouřiti. Až vstoupí do vážného života, pak všechno se změní. Ať jen užívají života, pokud jim toho akademická svoboda dopřává,“ rozumoval mnohý starý pán, který sám na sobě zkusil, jak každé jaré nadšení pod vlivem alkoholu v něm kdysi vzplanuvší časem vyprchalo a místo něho vsál do sebe šosáctví.

Ale časy se změnily. Z nemocnic, z ústavů pro choromyslné, z trestnic a kázní ozvaly se varovné hlasy. Společnost začala pocítovati své břímě. V dělnických čtvrtích řádil daemon alkohol. Muž propíjel v dusných lokálech těžce vydělanou mzdu a doma týral hladovící ženu a dítky. A spolu s alkoholem šířila se tuberkulóza, pohlavní nemoci, degenerace, rozvrat rodinného života a bída hmotná i mravní. Tu naskýtala se každému příležitost k názornému poučení.

Ovšem „vzdělanec“ toho obyčejně neviděl. Četl v novinách zprávy o jednotlivých případech, rozhorloval se na lid a pil dále ve vší počestnosti obvyklé denní kvantum piva. Skončil-li i někdo z „lepší společnosti“ pijáctvím, přešlo se přes jeho neštěstí k dennímu pořádku.

Věda však pracovala dále. Klinické badání zjistilo škodlivý vliv alkoholu na všechny orgány, zvláště na žaludek, játra, ledviny (chronický a též akutní zánět ledvin), srdce (zbytnění srdce, chronické poruchy srdce) a soustavu nervovou (slabomyslnost, blbost, epilepsie, nemoci duševní, zločinnost a náchylnost k pijáctví). Statistiky londýnských pojišťoven, které zřídily zvláštní oddělení pro abstinenty, ukázaly, že abstinenti dožijí se vyššího věku než neabstinenti.

Zkušenost nemocenských pokladen ukazuje, že dělníci oddaní pijáctví snáze jsou přístupni onemocnění a spíše mu podléhají, než střídmi. V Glasgově při epidemii cholery ze 100 onemocnělých abstinentů zemřelo 19, kdežto z ostatních onemocnělých zemřelo 91 proc. Od té doby, co lékaři při stanovení příčiny smrti počali si všimati vlivu alkoholu, zjistilo se, že na př. ve Švýcarských desetin všech úmrtí zaviněna byla alkoholem.

Dle německé statistiky vyžádá si alkohol na životě ročně více obětí než všechny minulé války dohromady. Četné případy neštěstí alkoholem zaviněných potvrzují jen pravdivost výroku Bismarckova: „Kdyby bylo možno ochranné zákonodárství dělnické rozšířiti i na ochranu před daemonem pijáctví, tímto Diabolus germanicus, byla by jednou ranou rozřešena veliká část sociální otázky.“

Jaké stanovisko zaujme dnes k otázce alkoholismu student? Rozhodujícím pro odpověď na tuto otázku bude zajisté ta okolnost, že alkohol jest v prvé řadě jedem nervovým. S počátku sice vzpružuje, později však oslabuje a ochrnuje činnost mozkovou a nervovou, oslabuje jemnější představy mravní, rozvahu a ohledy společenské; pře-

vahy nabývají city a výkony nižší, více egoistické. Proto osvědčil se alkohol nejúčinnější brzdou práce duševní a každé vyšší snahy náboženské, umělecké i sociální. Proto jest samozřejmým požadavkem, aby každý student omezil spotřebu alkoholových nápojů na míru nejmenší.

Nutné osvěžení a vzpružení tělesných i duševních sil nalezne v tělocviku, ve sportu, na vycházkách do přírody a při cestování. Namítne vám snad některý kollega, že návštěva hostince jest pro studenta nutna, aby naučil se společenským způsobům. Tam osvojíte si leda společenské zlovyky, povrchnost, strojenost, klackovitou neomalenost, kterou studenti přenášejí z hospod do tříd.

Katolický student, katolická studentka nestanou se abstinenty jen z toho důvodu, že alkohol podlamuje energii tělesnou i duševní, nýbrž jim vzorem budou první křesťané, kteří dle sv. Augustina zdržovali se vína pro svobodu vlastní a pro slabost bratří. Budme tedy abstinenty pro svobodu vlastní.

Mravní život jest boj proti žádostivosti tělesným a proti svodům světa. Sebezapírání jest jedinou cestou k mravní dokonalosti a svobodě ducha. Chopme se tedy důležitého prostředku sebevýchovy, jenž naskytá se nám v abstinenci. „Kdo si nikdy neodepřel ničeho dovoleného, od toho nelze očekávat, že si odepře všeho nedovoleného.“ (John St. Mill.) „Poručte si jednou jen, to dodá vám síly pro další odříkání.“ (Shakespeare.)

Ale budme též abstinenty pro slabost bratří. Není cílem hnutí protialkoholového, aby každý stal se abstinentem. Požadavkem všeobecným jest střídmost. Ale slaboši, kteří vždy ve svém smýšlení a jednání řídí se příkladem většiny, musí na vlastní oči viděti na abstinentech, že jest možno žíti úplně bez alkoholových nápojů. Neomezujte se pouze na tento vliv na své okolí, pracujte také pozitivně. Této práce může se zúčastniti každý.

Poučte se nejprve o této důležité otázce sociální. (Z literatury uvádím: Dr. Kabrhel: „Abstinentismus“. Dr. Šimsa: „Alkoholismus“. Dr. z Bunge: „K otázce alkoholu“. Dr. Kraepelin: „Student a otázka alkoholu“.) Sledujte ji v časopisech odborných (ve Valašském Meziříčí vychází katol. měsíčník „Ochrana lidu“; předpl. poštou ročně 60 hal.), pozorujte dosah této otázky v životě našeho lidu. Poučujte pak své spolužáky; působte na ně osobně, individuálně; hleďte v nich probuditi živý radostný zájem o literaturu a umění, o život našeho lidu, povzbudte je k účasti na práci kulturní a sociální.

Mnoho dobra v této otázce mohou vykonati naše Mariánské Družiny studentské jednak poučováním, ale zvláště výchovně tím, že by se členové jejich dle vlastního rozhodnutí slibem zavazovali, buď k abstinenci nebo k střídmosti.

I o prázdninách působte na své okolí. Tu může se obor vaší působnosti rozšířiti. Můžete uspořádati kratší přednášku ve sdružení mládeže. Kde jest založen odbor „Křížového spolku“, podporujte ho v jeho činnosti. I jinde, v odborových sdruženích, nově ve studentských sociálních sdruženích, naskytá se vám široké pole blahodárné činnosti. Nebudte však při tom fanatiky, samozvanými „apoštoly“, kteří se vyčerpávají v mravokárných kázáních. Poučujte věcně, dle možnosti provázejte své přednášky názornými obrazy, statistikami graficky znázorněnými, uspořádejte byť i malou výstavku.

Ve vaší činnosti nechť vás vede touha po mravní dokonalosti a láska k trpícímu lidstvu.

Baudrillard:

Frédéric Ozanam.

(Několik myšlenek z jeho řečí posluchačům universitním.)

„Co děláte vy, kteří se vychloubáte, že jste dobří katolíci? Kde jsou skutky, které nám ukazují vaši víru pevnou, a dle kterých bychom se naučili vaši víru respektovat a schvalovat?“ Měli pravdu. Tato výtku byla víc než zasloužená. Řekli jsme si tedy: Dobře! K dílu! A aby naše skutky souhlasily s naší vírou! Co dělat — máme-li býti pravými katolíky? Jistě jen to, co se nejvíce líbí Bohu. Pomáhejme tedy svému bližnímu a odevzdejme svou víru pod ochranu pravé křesťanské lásky.

Věříte, že Bůh dal jedněm zmíratí ve službách civilisace a církve, co zatím druhým dal za úkol žítí s rukama v kapse nebo spátí na růžích? Ah, pánové, mužové vědy křesťanské, ukažme, že nejsme tak zbabělí, abychom věřili na takové rozdělení, které by bylo obžalobou Boha jako původce a zároveň potupou pro nás, kteří bychom něco takového přijímali. Připravme se, abychom dokázali, že my také máme svá bojiště, na kterých dovedeme několikrát i umřít!

Co pak se týče našeho svědomí, naprosto nejsme ještě dosti odchovaní mízou vědy, jež vše obživuje, abychom mohli věnovati zralé své plody naší společnosti. —

Pospěšme si! A zatím, co bouře zvrátí vrcholky, ať náš vzrůst ve stínu a v klidu je tak veliký, že nás najdou, až dnové přechodu uplynou, a okáže se nezbytná potřeba nás, jako muže dokonalé, plné životní síly!

Pánové, vytýká se našemu století, že je století egoismu, a profesoři prý jsou zachvácení všeobecnou epidemií. A zatím, zde jest to (ve škole), že zhoršujeme své zdraví a že užíváme svých sil. Nelituji toho! Náš život vám přísluší, dlužíme vám zaň do posledního dechu a budete jej jistě míti. Jako u mne, pánové, má smrt bude k vaší službě.

Přeložil J. Reiniš.

Dr. J. Hronek:

Idea svatováclavská.

Český národ, vzchopiv se z mdloby zapomenutí, dospěl vlastní silou nesporné kulturní a hospodářské výše — tak že i u objektivního odporce musí toto vzbudit obdiv.

Leč bylo by naprosto mylné mínění, které namnoze se hlásá, že náš cíl téměř dosažen. Něco takového tvrditi může člověk blaseovaný, počítající pouze s dneškem. a co zítřek přinese, to již není jeho zájmem. Vědomí slávy i moci českého jména jest i musí býti pružinou k neustálé, obětavé práci pro vlast — pro její hmotné i duchovní blaho. Bůh nejen jednotlivci, ale i národu určil dočasný cíl, kterým jej vede k sobě. Tak i náš drahý národ z vůle a moci boží žil — žije — i bude žítí, jestliže — zůstaneme národem katolické kultury.

Vezměte životopis národa a nepředpojatě v něm čtěte — srovnajte plody obou kultur: křesťansko-katolické a husitsko-protestantské.

Dle fakt usuzujte! Co prospělo Čechům, jich víra a náboženský život, anebo tápání náboženské a sektářství, plodící nesvornost? Bůh dopustil, aby Čechové zakusili ovoce obojího života kulturního.

Ne živořit, ale žít chceme! A žít budeme, jestliže obrodíme se kulturou ryze naší československou — a to cyrillo-methodějskou a svatováclavskou.

Před 1050 lety sv. Cyrill a Methoděj rozžali víru Kristovu na Moravě. Netrvalo dlouho a kněžna Ludmila — jako kdysi Maria Panna lidstvu spasení přinesla — tak ona v národě víru ve vykoupení vznítla. Matka Páně obětovala světu syna — svatá Ludmila odchovala křesťanskou nauku vnuka svého k smrti mučednické. Vše bližší jest z historie dostatečně známo. Chci ale pouze zdůraznit to, že zúmyslně nepřátelé národa — a takovými jsou i česky mluvící lidé, tupící knížete našeho — lhou, že sv. Václav byl zbabělec.

Nejen zášť, ale i ignorance z nich mluví. Proč sv. Václav Radslavu Zlickému nabídl souboj? Ušetřiti chtěl lidu svého. Proč svatý Václav, když již byl nucen tasiti meč, přece mír uzavřel s Jindřichem Ptáčníkem? Jeho rozum vírou osvětlený viděl jasněji než vášní zaslepené oči Čechů pohanských. On viděl jasně a dále než bratr jeho Boleslav. Státní jednota země české byla každou chvíli ohrožena lidmi domácími i cizími — jak vladyky ctižádostivými tak i sousedními Němci. A k tomu musil kníže Václav počítati s odporem pohanských Čechů proti ideji křesťanské.

On ne mečem, ale láskou vládl i dále vládnouti chtěl. On nechtěl ze slavomanu vraždit lid, ale lid jemu svěřený chtěl odchovati tímto životem k cíli vyššímu! Jeho život veřejný zakládá se na důsledném náboženském životě soukromém, a tak se stalo, že ucelený charakter náboženský stal se mučedníkem idee náboženské ba i národní.

Míjela století a střídavě Čechové na svého patrona vzpomínali — dle toho, jak se jim dařilo a jaký názor kulturní nabýval vrchu.

Vrchol kultu svatého Václava se přece ale znamenal za Karla, Otce vlasti.

Doba naše v mnohém podobá se době panování sv. Václava. Odvěký nepřítel víc a více doléhá na nás — v řadách našich příslovcečná rozervanost. Není potřebí státnické moudrosti k přesvědčení, že nevzchopíme-li se a veškerý život národní nepodepřeme mocnou vírou a kulturou národní náboženskou — a tou právě jest idea svatováclavská — že zcela určitě zanikneme jako Polabané.

Zuřivý ateismus a bezmyšlenkovitá bigotnost jsou dva extrémy. Na vášnivé útoky zevní i úklady nepřátel nejlepší odpovědí bude cílevědomá práce nábožensko-kulturního obrození. Každý musí začít s sebou samým — následovati a snažiti se osvojiti si vlastnosti sv. knížete — pro každého stoupence idee svatováclavské nezbytno.

Počínající životem soukromým a končící hlavně náboženskou povinností až po nejobtížnější práce veřejné nezbytno řídit se příkladem mučedníka staroboleslavského.

Bez náboženského ducha a skutků vše marno. Puditi nás každého musí ke skutkům šlechetným jen láska k pravdě, za kterou prolil krev náš patron. Za tím účelem nezbytno, abychom lásku k pravdě živili tak, jak právě on činil.

Jakmile tak žít budeme, pak zcela určitě žulový základ jsme položili k velikému dílu.

Než to vše právě jest základ, na kterém budovati dlužno. K náboženskému obrození přimykají se práce kulturní a sociálně-hospodářské. Vžijeme-li velikou ideu svatováclavskou, staneme-li se následov-

níky velikého knížete našeho ve věcech náboženských, pak nezbytno, aby jeden každý z nás byl Václavem i v ostatním životě svém — vůči bližnímu, povolání i vůči národu.

Putuje-li celá Morava každoročně na sv. Velehrad a Hostýn, pak putovati může celé království ke hrobu svatého Václava a do Staré Boleslavi.

Povedeme i my náš lid k Bohu, Marii Panně a patronům národním. Připravovati se budeme pro krušné okamžiky, ale i pro vítězství pravdy Kristovy.

V předvečer svátku sv. knížete Václava ve vši tichosti vysvěcena byla kaple jeho, opět posvátné ostatky v starobylé svatyni skvěle opravené byly uloženy.

Nevzchopíme se, nepovzneseme se výše z prachu všednosti? Mají i na dále rozhodovati v osudu národa ukvápení, vášniví Boleslavové? Ne k mravnímu úpadku, ale byť i strastiplným životem blíže k prameni života. Nepovstal národ český, aby znovu bídne zahynul, ale aby obrozen ideou svatováclavskou mohutněl hospodářsky a šel k slavnému pozemskému i věčnému budoucnu.

Každá veliká idea má i své boje a překážky. Tak to bude i s touto. Nic velikého rázem nevzniká. Vše, co má býti trvalé, musí býti tvořeno ucelenou, obětavou prací. Každý upřímný a skutečný katolík má velkou zde působnost. Neodkládejme, začneme šířiti ideu svatého Václava skutkem i slovem hned, aby tak v roce 1935 oslaven byl patron zbožným svým národem, jemuž kdysi tak něžně, ale i moudře panoval.

Ing. C. Jan Pírko:

60. sjezd katolíků Německa v Metách 1913.

Jsou okamžiky v životě našem, na něž nikdy nezapomínáme, jež jsou nám stále zdrojem a popudem k novému přemýšlení, jsou to dojmy, z nichž stále čerpáme látku k rozhovorům a k úvahám. Takovým dojmem, jenž trvale působí, byl i onen, ježž jsem si odnesl se sjezdu katolíků Německa.

Chci podati v těchto několika krátkých řádcích aspoň co nejstručněji to, co stojí a stálo v přímém vztahu se sjezdem, ať se to již týká vlastní, ideové stránky či stránky formální. A chci podati i krátký nástin postavení katolicismu a křesťanství vůbec v Německu.

Sjezd v Metách dokumentoval krásným, a při tom důrazným způsobem hlavní tři programové body sjezdové: Svobodu církve, boj za křesťanskou školu a konečně požadavek naprosté svobody všech katolíků, bez rozdílu národnosti v Německu, svobody, již honositi se může státem podporovaná církev protestantská.

Život náboženský v Německu stojí na daleko vyšším stupni než u nás. Radostným dojmem na našince, zvyklého čísti v orgánech té naší „intelligence“ stálé útoky na katolicismus, jež přecházejí i v negaci osobního Boha, působí, že právě laická intelligence to je, jež stojí v čele nábožensky obrodného hnutí, že intelligence zralé úvahy a velikých zkušeností vede milliony katolického lidu v oprávněném boji

za naprostou svobodu svého vyznání, za konfessionelní školu a za rovnoprávnost.

Snad příčinou onoho hybnějšího náboženského života je stálý boj, vypovězený Bismarckem a vedený dosud t. zv. „Evangelickým Svazem“, jenž po městech i na venkově hlavně v zemích protestantských má veliké řady členů, snad působí tu i pohyblivější povaha Němce vůbec, tak dobře patrná v jeho obchodním a průmyslovém snažení. Než to jen mimochodem.

Rekl jsem již ony hlavní niti, jež táhly se celým jednáním. V tom spočívá onen veliký význam sjezdů, že vidíme uspořádané jednání vedené logicky několika hlavními ideami.

Účast sjezdů jest vždy již skoro tradicionelně obrovská. My, kteří začínáme teprve prožívat nový obrod katolicismu, kteří jsme skoro již tupě navykli slýchat posměšná, urážející slova o méněcennosti, o zpátečnictví katolicismu, kteří slýcháme u nás tak často slova o ubíjení lidského ducha katolicismem, aniž bychom se odvážili při tom pronést své poctivé, opačné mínění, my, neznající onu přímo obrovskou sílu katolicismu, neznající onu bohatost podnětů, jež právě všeobsažný katolicismus skýtá, s úžasem se tážeme, proč u nás někdo se nenašel již dávno, kdo by onu obrovskou vnitřní sílu katolicismu zdůraznil.

Katolicismus, jehož dějiny tak přesvědčivě mluví o velikých dílech charitativních, v Německu dal podklad veliké činnosti sociální, moderní charitě. Sociální činnost katolíků Německa je známa, a nikdo nemůže popřít, že německý katolík pracuje na poli sociálním nejvíce a že činnost jeho v tomto ohledu zaujímá veškerá pole lidské působnosti. Od velikého průmyslníka až po posledního továrního dělníka, od zkušeného právníka až ku studentu, jenž začíná chápat význam sociálně dobrého zákonodárství, všichni jsou proniknuti myšlenkou prospět svému stavu a prospět tím i celku. Uplatňování zájmů třídních v rámci celku, mírnění a vyrovnávání mnohdy tak ostrých třídních protiv, toť hlavní vůdčí myšlenky sociálních paedagogů katolických. A dílo se daří a výsledky mluví nejlépe pro správnost zásad.

Sociálně charitativní výbor podal ve vzájemných schůzích řadu návrhů, jimiž doplněn ještě již tak bohatý program.

Boj za svobodu církve, stal se bojem katolíků Německa vlastním. Má-li církev a speciálně vzato církev katolická plnit svoje poslání, pak je nutno, aby požívala svobody naprosté, která by umožnila provést tak rozsáhlý kulturní charitativně rozsáhlý program její. Katolíci jsou v Německu živlem neobyčejně vyspělým. Právě v jimi obývaném území, Porýní, Westfálsku, Poruží atd, stojí průmysl na nejvyšším stupni, jsou živlem silně poplatným, proto mají i nárok na to, co jako řádní občané žádají. Z toho jen lze odvodit onu obrovskou intensitu, s níž bojují za svobodu svojí církve, za právo konfessionelní školy a žádné oběti, žádné hrozící námahy nedovedou je odvrátit od hrdinného zápasu.

Vedlo by daleko oddávati se podobným úvahám. Pro nás Čechy musí býti německí katolíci učiteli a my můžeme se od nich učit.

Právě sjezd v Metách dal tak jasný důkaz o jich národnostní toleranci. Je známo, že katolíci německí i jako Němci hájí Poláky proti hakatismu pruskému a totéž platí o Francouzích v Metách.

Na sjezdu se mluvilo německy a francouzsky. Jak krásný to soulad. Katolicismus se tu ukázal jako uklidňující element národnostních protiv. A vzpomínám v duchu slov starosty města Met, dra Foreta, jimiž uvítal sjezd: „Katolíci, ať německého či francouzského jazyka, my všichni stáli musíme co jeden muž v boji za práva svojí církve, za školu a

rovnoprávnost!“ Toť slova, jež by si měli zaznamenati všichni. kdož rozdmýchávají oheň národnostní nevraživosti!

Sjezd byl manifestací mohutnou, byl skutečnou generální přehlídkou. Již z předu jsem uvedl, že sjezdy mají tradicionelně obrovskou návštěvu. Byla i tentokráte. A stará francouzská pevnost hostila na sto tisíc hostů. Spousty přijely na den, na dva, někteří jen na průvod. O návštěvě můžeme si udělati pojem, uvážíme-li, že v průvodu šlo na 40.000 členů pouze mužských sociálních spolků a mužské mládeže a více jak třikrát tolik lidí tvořilo mohutný špalír průvodu, jenž trval 3 a půl hodiny. Dopoledne v neděli přijelo na městské nádraží, mimochodem řečeno v čistém německém románském slohu stavěné, na 100 zvláštních vlaků a v neděli večer po průvodu vydáno na témž nádraží přes 70.000 jízdních lístků.

Nejlepší katoličtí řečníci přednášeli a odůvodňovali návrhy a resoluce, celá řada různých organizací a korporací, jako organizace katolických dělnických spolků (organizace kulturně odborová, čistě odborová organizace t. zv. „Christliche Gewerkschaften“, jež mají skoro 400.000 členů, je zvláštní), obchodníků, Spolek lidový pro katolické Německo („Volksverein für das katholische Deutschland“, jenž čítá 776 tisíc členů) a řada jiných organizací menších.

Studentstvo reprezentovalo se na sjezdu velmi čestně. Svaz katolického studentstva vysokoškolského, jenž čítá 30 spolků, byl zastoupen všemi 80 spolkovými deputacemi. Celkový počet členstva u tohoto svazu t. zv. C. V. jest 12.000 a je též početně nejsilnějším svazem ze všech svazů německého studentstva, Druhý svaz, t. zv. K. V., kteří nemají uniforem ni známých studentských čepiček, byl zastoupen rovněž všemi 53 spolkovými deputacemi s prapory.

Další organizace vysokoškolského studentstva katolického „Unitas“ vyslala též hojně členstva, jakož i nejmladší sociálně činné studentské katolické organizace, jež měly u příležitosti sjezdu svoji valnou hromadu.

Byl to krásný malebný pohled na oltář městského v krásné francouzské gotice stavěného dómu, jenž s obou stran byt obklíčen 133 studentskými, pestře barevnými prapory.

Snad příliš krátce podal jsem obrázek sjezdu. Je mnoho dojmů, dojmů nesmazatelných, jež stále a stále se vynořují, než péro nestačí je všechny na papír zanášet.

Jen jedno ještě:

Německý katolík a platí to jak o mužích v životním povolání, tak o studentovi, tak o každém jiném má svůj tisk. A podporuje jej usilovně. Je to něco, na co my u nás nejsme zvyklí. On chápe, že v tisku síla, že tisk je s to nejlépe bojovat za pravdu a idee, proto svůj tisk odebírá a šíří. Přináší oběti hmotné i morální. Číňme to i my. I my máme svůj, opravdu svůj tisk -- „Studentskou Hlídku“. Sami jsme ji vytvořili, ovoce našich snah má naše idee prozrazovati. Zjednejme všade přístup naší „Studentské Hlídky“, ona buď hlasatelkou naší činnosti kulturní i sociální, toť naše zbraň, s níž směle v boj, abychom připravovali půdu pro obrodu života katolického u nás, aby i u nás katolicismus vítězně čelil všem nástrahám, v němž všichni co jeden muž za praporem Kristovým státi budeme, došel vítězství! Pak i u nás prokážeme, že katolicismus je nejpřirozenějším a nejlepším základem veškeré činnosti kulturní i sociální!

Jest třeba velmi býti v náboženství, jímž pohrdají, abychom jimi nepohrdali.

Pascal.

Pohledy do života některých slovutných mužů českých.

Podávám našemu studentstvu a české veřejnosti několik úryvků ze života znamenitých mužů českých, kteří na českém jihu naší vlasti žili. Zprávy tyto jsou nejen zajímavé, ale též poučné, zvláště v nynější době náboženské lhostejnosti a náboženské negace. Kromě toho mnohé z nich jsou ve veřejnosti dosud neznámé a originelní, z vlastní zkušenosti čerpané a nikde snad dosud nezaznamenané.

Začneme s **Juliem Zeyerem** (1844—1901), jenž delší dobu prožil ve Vodňanech a jemuž právě postaven byl pomník v Praze. Křesťanské smýšlení Zeyerovo jest dostatečně známo z jeho životopisů i z jeho spisů. Duch Zeyerův nenalézal v nynější době materialistické upokojení, proto tak rád zahloubal se do časů křesťansky zaníceného středověku. Toužil po posvátném klidu rozjímavého života klášterního. Z Vodňan zajižděl na pozvání tehdejšího rektora kněžského semináře **Dra Aloisa Jiráka** do společnosti profesorů bohosloví v semináři kněžském v Č. Budějovicích. Z té doby datovala se osobní známost rektora **Dra Jiráka**, později probošta v Jindř. Hradci, se **Zeyerem**. Když Zeyer byl na smrt nemocen na záměčku p. Hlávky u Přeštic, navštívil ho **Dr. Jiráka**. **Paní Hlávková**, která básníka ošetřovala, nechťela **Dra Jiráka** k němu pustiti, namítajíc, že nemocný potřebuje úplného klidu. Když však se p. probošt prohlásil jako dobrý známý Zeyerův, byla mu návštěva dovolena.

Zeyer seděl v lenošce, nohy měl velmi oteklé, následek to silné srdeční vady. Při přátelské rozmluvě upamatoval p. probošt nemocného básníka, aby neopomenul ve své těžké nemoci přijati útěchu a posilu sv. víry ve svátostech. Zeyer rozhodně ujistil: „To víte, že se dám zaopatřiti!“

Když pak p. probošt se loučil s básníkem, Zeyer zbožně poprosil ho: „Prosím vás nyní o jednu službu; udělejte mi křížek!“ Tak se spolu zde na zemi rozloučili.

Dr. Alois Jiráka býval v letech 1872—1882 kaplanem v Počátkách a tam seznámil se s básníkem **Josefem Sládkem**. Básník Sládek prožil v tomto městě svou první lásku. Zamiloval se do dcery jednoho měšťana, která mu však umřela. Sládek byl nad tímto tak náhle shrouceným štěstím první lásky celý rozbolestněn. Den co den chodil na hřbitov na hrob své první lásky, tam dlouho se modlil a plakal.

„Báli jsme se,“ vypravoval **Dr. Jiráka**, „o jeho zdraví.“

Tento první kříž zaryl se hluboko do citlivé duše básníkovi a naplnil ducha jeho melancholickou bolestí, jež básníka životem vezdejší provázela.

Dr. Antonín Rezek, universitní profesor, pak ministr český, byl rodák z Jindřichova Hradce, kam jako ministr na návštěvu dojížděl. V Hradci poznal jsem **Dra Rezka** a jeho smýšlení křesťanské. V soukromé rozmluvě pravil o sobě: „Až do svého čtyřicátého roku neměl jsem ustáleného názoru světového.“

Jaký názor asi ustálil se v jeho duši? Jeho život o tom svědčí, že názor křesťansko-katolický. Ve Vídni navštěvoval pilně zvláště české bohoslužby. Chválil a obdivoval zejména apoštolskou horlivost poslance

Dra Stojana, jenž za svého poslancování ve Vídni horlivě vypomáhal vždy v české duchovní správě tamnější.

Ministr Rezek dojížděl každoročně do svého rodiště v den úmrtí své matky a dal vždy za rodiče sloužiti mši sv. Na hrob jejich postavil kříž a poznamenal: „Nejkrásnější náhrobní pomník jest kříž.“ Sestra ministrova v Jindř. Hradci šířila horlivě spolek živého růžence. Když někteří ji proto potupovali, ptala se svého bratra, zda má dále tento zbožný spolek podporovati, a ministr Rezek ji pochválil a řekl: „To jest dobrá věc, to čini dále!“

Duše učencova ráda kochala se sladkými vzpomínkami na prožité mládí v Jindř. Hradci. Při svých návštěvách v rodišti obcházel město a jeho okolí sám a sám, dumaje o zlatých letech svého mládí a říkal: „Jdu-li procházkou po známých a drahých mi místech sám, okřívám v duchu sladkými vzpomínkami.“

Jednou byla řeč o straně realistické, jejíž spoluzakladatelem byl i Rezek. Rezek, jak známo, strany té později se zřekl a v soukromé rozmluvě odůvodnil svůj krok, že realistická strana česká nyní není více ta původní. Poznamenal jsem k tomu, že nyní má strana realistická silný náter protestantsko-židovský, a Rezek názor tento potvrdil: „Tak jest!“

Přijede-li kdo do Jindř. Hradce drahou a ubírá se do města z nádraží, čte název nejnovější prostranné, chodníkem a alejí roubené ulice: „Naxerova třída“ To učinilo město z vděčnosti na památku svého milovaného starosty Dra Václava Naxery. Dr. Naxera, znamenitý advokát, bývalý zemský a říšský poslanec, po dobu 27 roků starosta města Jindř. Hradce, byl geniální muž, poctivého, zlatého srdce. A co medle zušlechtilo jeho srdce? Nic jiného než víra katolická, které byl srdcem oddán a s kterou se netajil. Při každé příležitosti vyznával své katolické přesvědčení. Při významných slavnostech katolického tovaryšského spolku místního, jehož byl čestným členem, při slavnostních řečech jiných zdůrazňoval rád význam křesťanství. Častěji, když ubíral se sakristií k slavným bohoslužbám, vypůjčil si v sakristii starý breviář a z něho si při mši svaté předčítal, říkáje, že modlitby jeho jsou velekrásné.

Zvláště na svátek sv. Václava každoročně zavítal do kostela svého patrona sv. Václava, a když zpívala se píseň k sv. Václavu, tu zbožné zanícení sálalo z jeho obličejů. Jako život jeho byl vyznáním víry, tak i jeho smrt. Nejen že přijal nábožně svátosti, ale dal si výslovně do poslední závěti, aby oblékli jej v rubáš, do jedné ruky dali mu křížek, do druhé růženec.

Nemile asi dotkla se ho známá affaire s mrtvolou básníka Svato-pluka Čecha, jemuž fanatické nevěry po smrti vyrvali křížek z ruky.

Před smrtí napsal každému členu městského zastupitelstva lístek na rozlezení, kde dává mu „S Bohem!“ a poručil, aby po smrti tyto lístky doručeny byly ihned adresátům.

Toť hrst vzpomínek na několik vynikajících mužů z českého jihu. Vzpomínky ty nechť jsou jim věnovány dušičkovým! Dala by se řada tato ještě velmi rozšířiti, neboť to poznal jsemu geniálních profesorů, všichni byli ducha křesťanského. Když se tázali jednou slavného anglického státníka Viléma Gladstone (1809—1898), zda víra jeho ve stáří neochabla, odpověděl: „Jest jenom jedna otázka ve světě, a ta jest, aby evangelium Kristovo vždy hlubší zapouštělo kořeny do srdcí lidu.

Po 40 let byl jsem ve spojení s vládou anglickou, a tu jsem měl příležitost seznati šedesát největších geniů naší doby: 55 z nich mělo hluboké náboženské přesvědčení a 5 ostatních ctílo náboženství, Beze vší pochyby moje víra roste.“

Ano lidstvo různiti třeba na lidi prostřední, nadprostřední a lidi geniální, nikoliv taxirovati je dle množství vysvědčení, škol nebo diplomů doktorských. Lidi talentované, genie, najdeme mnohdy pod prostou halenou, kdežto mnozí dnešní tak zvaní intelligenti jsou lidé ducha malého, žijící nikoliv životem duševním, ale animálním. Libují si proto v bezcenných tretkách, krmí sebe i jiné prázdnými frásami moderními a pochutnávají si na materialistických laskominách. Genius však neuváže na povrchu věci, ale vniká duchem do jejího nitra, nedává přednost proto pěkně broušenému bezcennému sklu před neúhledným démantem.

Genius není jenom passivní: nepřijímá toliko myšlenky cizí, neučí se toliko, ale jest spolu aktivní: tvoří, vynalézá, učí jiné a vtiskuje jiným svého ducha. Jsou to šlechtici ducha, převyšující o celou „hlavu“ obyčejný dav. Vynikají nad obyčejný povrch doby, proto neztrácejí se jejich myšlenky ve stínu všedních hlav. Vidí dále. Jsou jako velehory, jejichž temena osvětluje světlo s hůry, kdežto pod nimi často závoj hustý zakrývá obzor.

Proto geniové bývají lidé ducha Kristova a mají smysl pro nejvznešenější idee, idee křesťanství. Poznali-li je, váží si jich; prožili-li je, pak se jich drží pevně, nedávajíce se uchvacovati plochým, nízkým duchem času.

„Láska trpělivá jest, dobrotivá jest, láska nezávidí, nejedná lehkovážně, nenadýmá se, není ctižádostivá, nehledá co jejího jest, nevzpouzí se, nemyslí zlého, neraduje se z nepravosti, ale raduje se pravdě, všechno snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká.“

Apoštol Pavel o lásce k bližnímu (I. Kor. 13, 4—7).

Kdybych jazyky lidskými i andělskými mluvil, a lásky neměl, byl bych jako měď zvučící, aneb zvonec znějící.

Apoštol Pavel o lásce k bližnímu (I. Kor. 13, 1).

Ne k spoluzášti, ale spolulásce žiji.

Sophokles.

Pravé vědění získává se srdcem, to jest láskou.

Tolstoj.

ROZHLED

Naše prázdninové krajinské sjezdy.

Pro nedostatek místa uvádíme jen nejstručnější přehled:

Čes. Budějovice. Sjezd zahájen 20. července o 10. hodině dopolední v domě spolku katolických tovaryšů. Předsednictvo: předseda JUC. Daněk, předseda Č. L. A., místopředseda bohoslovec Pour, zapisovatel abiturient Boháč. Účast 45 studentů. Hosté: Prof. dr. Slavík, prof. Bárta, sekretář dp. Caitz, Pavlinec, řed. konviktu Starý, dp. Maxa, Lausekr atd. — Program byl: V neděli 20. července o 10. hod.: JUC. Vojtěch Vičánek: „Intelligent mezi lidem“. Odpoledne lidová slavnost společná s manifestací katolického lidu: V pondělí 21. července o 8. hod. mše sv. v kostele sv. Václava, sloužil prof. dr. Slavík. O 9. hod. konána druhá schůze ve studentském semináři s programem: Referáty přednesené dopoledne: ThC. Karel Reban: „Cesty intelligence k náboženství“, JUSt. Antonín Kníže: Sebevýchova středoškolského studentstva. Odpoledne: Kand. prof. J. Fiala: „Naše vysokoškolské poměry“, J. Zvoníček: Sociální hnutí studentské — a naše prázdninová praxe. — Sjezd ukončen doslovem J. M. ndp. biskupa Hůlky, který ke konci odpolední schůze na sjezd zavítal. — Pozdravné dopisy: Prof. Iserle z Pelhřimova, stud. Bolek, právník Precninger, „Lipa“ z Vídně, studenti z Valašska. — Sjezd nepřekvapil účastí, ale vnitřní úroveň řadil se čestně k loňským sjezdům.

Valašské Meziříčí. Ve dnech 3.—4. V neděli 3. srpna: Po mši sv. prohlédnuto museum za výkladu profesora P. Domluvila, jednoho z tvůrců musea. Odpoledne konána lidová slavnost na oslavu 50letého trvání kněžství J. Emin. kardinála dra. Frant. Bauera. O zdar slavnosti hlavní zásluhu má místní katolické studentstvo. — Na slavnosti přednesen referát: Dr. Řehulka: „Katolický intelligent mezi lidem“. — V neděli sloužena v kapli ústavu hluchoněmých mše sv. dp. poslancem Kavanem. — Vlastní sjezd zahájen v sále ústavu hluchoněmých o 9. hod. Předsednictvo: JUC. V. Waschko, předseda, místopředseda A. Gája a bohoslovec Chýlek, zapisovatel abiturient J. Černoch. Účast: 126 studentů a 5 stu-

dentek. — Hosté: Poslanec P. Valoušek a P. Kavan, ředitel ústavu hluchoněmých Schell, okr. hejtman, místodržitelský rada Veliš, prof. Domluvil, superior Kalinský, dr. Řehulka, P. Jemelka, Tábořský, Segeta, Veselý, učitel Praxl, Polanský, Vaculík, Zajíc, Lacina, Kašík, P. Korec, spisovatel Bogner, administrátor Špůrek atd. — Přednesené referáty: Josef Doležal: „Výchova střední školy“, abiturient Slavík: „Vývoj našeho hnutí na Valašsku“, Hynek David: „Studentská činnost sociální“. Odpoledne: Dp. Konařík: „Mravní nebezpečí studentstva“. Po každé přednášce následovala čilá debata. Pozdravné dopisy: Poslanec dr. A. Stojan, hrabě Seilern, prof. dr. Hejčl, posl. Starošík, spisovatel Karel Dostál-Lutinov, P. Zapletal, „Růže Sušilova“, P. Foltyňovský, Kollej Jesuitů z Hostýna atd. — Po ukončení sjezdu prohlédnuta gobelinářská škola Schattauerova. — Večer připraven byl místními spolky srdečný přátelský večírek v Krasně, kdež byly podány hudební ukázky ze života valašského lidu. Hlavní zásluhu má spisovatel p. Bogner. — Druhý den část účastníků odjela na Radhošť, druhá prohlédla si skelné hutě firmy Reichovi. — Sjezd měl ráz velmi přátelský a místní katolické obyvatelstvo s velkou ochotou a obětavostí přispělo k jeho zdu.

Brno. Ve dnech 10.—11. srpna. Sjezd zahájen akademií, konanou v sále domu katol. Raiffeisenek. Akademie se zúčastnili: J. Milost ndp. opat Šup, J. M. prelát dr. Josef Pospíšil, dr. Novotný, dr. Špaček, prof. P. Hercík, inž. Němec a j. — Proslov k akademii přednesl IngC. Martinek. Studentský sbor přednesl: a) „Na Moravu“ (dr. Javůrek), „Malát“: „Na vojnu nepůjdu“, b) Zadudej, dudáčku, zadudej. Poh. Pokorný: a) Boleráz, b) Pásl Janko tri voly... Slč. K. Mlčoušková: Hřímavý: a) Námluvy, b) V pondělí a v neděli, Smetana: arii Mařenky z „Prodané“. K. G. Červenka: Dvořák: Humoreska, Suk: Idylka. — Druhý den zahájen mši sv., sloužil ji J. M. dr. Josef Pospíšil. O půl 9. h. začalo sjezdové jednání v sále Raiffeisenek. Předsednictvo: J. Martinek, technik, předseda; I. místopředseda A. Gaja, II. místopředseda bohoslovec Kalous, III. místopředseda JUC. Daněk. Zapisovatelé: Slč. A. Povolná a abiturient Drexler. Účast 165 studentů a 20 studentek. Hosté: J. M. ndp. opat Prokop Šup, J. M. prelát dr. Josef Pospíšil, opat Bařina, prof. dr. Špaček, prof. dr. Hercík, dr. Kratochvíl, P. Plhal, P. Haňavka, P. Schoeller, prof. Vévoda, P. Navrátil, dr. Novotný, šlechtic dr. Josef Koudela, poslanec Jilek, nadučitel Hudeček, farář Kodra, red. Žampach a j. Po promluvě protektora sjezdu opata Šupa, přistoupeno k referátům. Předneseno: Josef Roštlapil: „Kulturní poslání českého studentstva“, JUC. Lad. Daněk: „Poměr a

postavení katol. studentstva k dnešní společnosti“, abiturient Absolon: „Marianské družiny studentské“. Odpoledne: JUC. Waschko: „Sociální studentská práce“, abiturient B. Hýža: „Styky konviktistů s privatisty“, abiturient Fr. Švábenský: „O tělesné výchově“. Večer konán přátelský večírek na rozloučenou. Omluvné dopisy: Jeho Exc. biskup Huyn, Kollej Jesuitů z Velehradu, poslanec dr. Mořic Hruban. Následujícího dne část účastníků rozjela se k prohlídkám sloupských jeskyň a Macochy. — Bratrskému spolku „Moravanu“ tímto sjezdem ukázány nové cesty k jeho činnosti mezi studentstvem.

Kolín. 8. září. Studentská sekce v rámci VII. všeobecného sjezdu katolíků českoslovanských v Kolíně. Zahájena byla v pondělí v budově tělocvičny gymnasia J. M. prelátem dr. Tumpachem. Předsednictvo: Předseda JUC. Daněk, I. místopředseda IngC. Jaroslav Trnka, II. místopředseda bohoslovec Červín, zapisovatelé abiturient Kropáček a slč. Vlasta Blablová. Účast 135 studentů a 18 studentek. Hosté: Jeho Exc. dr. Josef Doubrava, prelát dr. Josef Pospíšil, Msgr. Wunsch, kanovník Reyl, poslanec Stojan, Kadlčák, ředitel gymnasia J. Soukup, dr. Janků, univers. lektor prof. Janota, prof. Malý, dr. Hanuš, dr. Cibulka, prof. Trnka, nakladatel Kotrba, farář Šmejkal, dr. Šetina, kaplan Stašek, rada zemského soudu Plojhar, prof. Engel, prof. Kupec, P. Janů C. SS. R., dr. Řehulka. Předneseno: JUC. Václav Waschko: „Naše cíle“ a JUDr. Václav Janda: „Katolický student mezi lidem“, třetí přednáška, Phst. Kramule: „Naše sebevýchova“, pro nedostatek času odpadla. — Ke konci schůze poctil shromáždění návštěvou Jeho Em. ndp. kardinál Leo Skrbenský a J. Milost biskup litoměřický Gross. Promluvou Jeho Em. sekce skončena. Ze sjezdu zaslány telegramy čestným protektorům Č. L. A., J. Exc. hraběti Schönbornovi, J. Milost opatu Zavoralovi a Msgr. prof. dr. Kordačovi. — V manifestačním průvodu studentstvo utvořilo zvláštní skupinu. — Sjezd tento byl důstojným zakončením naší prázdninové činnosti.

Pout studujících a intelligence při slavnostech velehradských konala se 12. července asi za účasti 120 studentů a zástupců všech slovanských katolických akadem. spolků. Zahájena kázáním P. Jemelky T. J. z Vídně, a mši sv., kterou sloužil arcibiskup Meneni. Po mši svaté konána akademie v „Slovanském sále“. Do předsednictva zvoleni: Prelát dr. J. Pospíšil, dr. J. Bena, rada zem. soudu dr. Procházka, Msgr. dr. J. Kachník, prof. Kmínt z Drohobyzce, dr. O. Tauber, nadučitel Zelík, právník Daněk a stud. Senjič-Tvrtkovič a Poljakovič. Akademie měla nadšený průběh pro vzájemnost slovanskou, pro šíření idee cyrillo-methodějské mezi studující mládeží. Pro-

mluvy zástupců jednotlivých spolků akademických jasně ukázaly, co již na této dráze bylo vykonáno. Intelligenci bylo studentstvo nabádáno, aby se vzdělávalo nábožensky, vědecky a sociálně, aby dalo Kristu panovati ve svých srdcích — stalo se nadějnými průkopníky idee cyrillo-methodějské. Litovati jest jen, že nevhodná doba zabránila větší účasti studentstva vysokoškolského.

Akademie bohoslovců českoslovanských konána na Velehradě ve dnech 8.—9. září po sjezdu Mariánských družin. Zahájena kázáním P. Štorka T. J. První schůze následovala po „Veni Sancte“. Do čestného předsednictva zvolen dr. Janků, kanovník, assesor Vychodil, dr. Kubíček, Msgr. Šrámek, dr. Žurek, dr. Kratochvíl, P. Štork a dr. Tauber. Zapisovatelem byl bohoslovec Lorenc z Brna. Po promluvách hostů následovala řeč bohoslovce Holeka: „Svatý Cyrill a Methoděj — ideál bohoslovců“. V úterý po mši sv. pokračováno v akademii. Řečnil dr. Kubíček: „Péče o výzdobu chrámu Páně“, Msgr. Šrámek: „Idea cyrillo-methodějská a sociální otázka“. Při akademii předneseny zpěvy: „Píseň sv. Vojtěcha“, „Večerní“, „Jubilejní sbor“, „O vlasti má“, „Moravěčko“, „Chorál národa českého“. — Požehnáním akademie a pouf bohoslovců skončeny. — Nikoho neobviňujeme, ale s bolestí konstatujeme, že sjezd bohoslovců konán v téže době, co VII. všeob. sjezd katolíků českoslovanských v Kolíně. Akademie bohoslovců mají vždy jen význam pro bohoslovce z Moravy. Bohoslovci z Čech pro poměrně dosti velikou vzdálenost nemohou se jich zúčastniti (letos 2!). Pořadatelstvo mělo by vzíti již jedenkrát v úvahu často nadhazované, střídavé pořádání bohoslovceckých akademií v Čechách a na Moravě. Hnutí našemu by to jen prospělo. Zvyky tradicionelní — musí ustoupiti ohledům praktickým.

Sjezd katol. studentstva chorvatského konán o prázdninách v Sarajevě. Ideový podklad sjezdu zračil se hlavně v sociální pr ci studentské. Sociální výchova studentstva charvatského jest daleko pokročilejší než našeho i slovinského; neboť studentstvo charvatské již dávno jest sociálně činné a získalo si svoji popularitu vyučováním analfabetů. Největšího zájmu se tu těšily přednášky: „Sociální výchova studentstva“, „Organisace mládeže charvatské“, „Cíle rolnictva a živnostnictva“. Studentstvo charvatské pochopilo svůj úkol v dnešní době a staví se úžeji do svazku života lidového.

Valná hromada Spolku katolických učitelů náboženství na středních školách v Rakousku konána v benediktinském klášteře Kremsmünstru 13. srpna. Českou sekci zastupoval dr. J.

Hanuš a prof. M. Kocmich. Veliká péče věnována dnešní náboženské výchově a sebevýchově studentstva. Zvláště zdůrazňováno bylo, aby všemožně bylo podporováno rozšíření studentských časopisů katolických.

Otázka řádného podávání informací o studiu vysokoškolském stále ještě není rozřešena. Mnohý student přicházející do města universitního jest bezradný a bývá často sklaman. Po této stránce nevykonala ničeho universita ani technika. Vzorem nám tu jest opětně cizina. Akademický senát lipské university založil zvláštní informační kancelář (Amtliche akademische Auskunftstelle der Universität). Předním úkolem jejím jest, aby bezplatně, ústně anebo písemně, udílela rady a zprávy těm, kdož hodlají studovati i během akademických prázdnin, o podmínkách přijetí, o zkouškách, poměrech studijních a pod. Mimo to podává pokyny i o ostatních říšských a zahraničních universitách. Veškeré zprávy jsou hodnověrné, podávány ze zákoníků, minist. výnosů, nařízení universit a fakult. Sbírka tato jest doplňována příslušnou literaturou. Z časopisů shledává veškeré zprávy o prázdninových vzdělávacích kursech, vědeckých sjezdech, výstavách, studijních cestách a pod. Návštěvníkům lze v tuto informační literaturu nahlédnouti ve zvláštní čítárně.

Valné shromáždění „Sekretariátu sociální studentské práce v Gladbachu“. Již několik let koná „Sekretariat socialer Studentenarbeit“ své generální sjezdy. Letošní konán v rámci sjezdu německých katolíků v Metách 18. srpna. Ze zprávy výroční uvádíme: Hlavními činiteli sociálního hnutí studentského o prázdninách byly „Sociale Ferienvereinigung“. O velikonočních počtech jejich vzrostl z 215 na 227. Činnost těchto sdružení v posledních letech vzrostla. Pečují o to, aby se katolickým studujícím poskytla příležitost poznati sociální činnost v různých spolcích. Sociální sdružení jest sdružením sociálně činných studentů mimo město universitní. Úkol jejich jest jen povzbuditi, uváděti do sociálních problémů — vychovávati ke spolupráci. Ve větších městech v době studia udržují kontinuitu „Sociální studentské centrály“, jichž počet vstoupil na 39, mezi nimi vzorem se stala centrála v Mnichově. Bytové otázky prospělo zřízení spolku sv. Klementa M. Hofbauera, úkolem jeho jest uvést nově příchozího studenta na universitě do katolické rodiny. Během posledního roku zprostředkoval 120 bytů zdarma. Úkolem jeho je též zřizovati spolkové domy katolickým studujícím. Zamýšlí se ustaviti jako spolek říšský. Hnutí tiskové: vedle „Sociale Studentenblätter“ vydává se časopis „Die Volksgenossen“, jako list akademiků, dělníků ze vzdělava-

cích kursů. Jako akademici tak i dělníci přispívají do tohoto listu. Podobně i v literatuře studentské jeví se obraz hnutí studentů německých. Tak sekretariátem vydáno bylo 13 sešitů ze studentské knihovny, 8 pomocných knih pro dělnické kursy, 6 cestopisných publikací. Dále podána zpráva o studentských uměleckých výstavách, o spolupráci v organisacích mládeže, v turistice. — Zvláštní metodu zavedl sekretariát v práci „residenční“. Studenti přicházejí do prostředí pro ně zcela nového, kde nabývají mnohých zkušeností, které mají pro jich další život důležitý význam. Práce residenční podává přehled a podporuje sociální studentské smýšlení. Během posledního roku přikročeno k práci sociální i v krajích venkovských. Kursy dělníků dějí se na podzim a o velikonočních. Roku 1912 bylo jich 176, které byly navštíveny 4411 dělníky a dělnicemi. O velikonočních konalo se jich 55 s 1480 posluchači. Učitelé jsou studenti, učí se němčině, počtům, zeměpisu, nauce o hospodářství, rostlinopisu, krasopisu a p. Novotou jsou zavedené sociální kursy pro abiturienty, které byly konány loni na podzim v Cáchách, v Kolíně n. R., v Essenu a Frankfurtu. Po přednesení zprávy přednášel dr. Sonnenschein o „zájmu německých katolíků na sociální výchově studujících“, v němž zdůrazňuje, že sociální studentská činnost německému katolickému národu ukáže se býti cennou a podpory hodnou. Jak patrné, německé hnutí sociální studentů německých značně jest pokročilé a nese již hojně ovoce.

Prázdninové naše kluby pode jménem „Sociální studentská sdružení“ vešly již o minulých prázdninách v činnost. První založen na začátku srpna v Kroměříži a druhý v Holešově.

Sociální studentské sdružení v Holešově pro Holešovsko a Bystřicko vykazuje za dva měsíce svého trvání uťo činnost: Konany 2 výbořové schůze, 6 členských schůzí, přátelský večírek v Rudclavicích, výlet do Zlína ke hrobu Frant. Bartoše a několik menších schůzek v Bystřici pod Host. Z přednáškové činnosti uvádíme: Vojáček: „Katolický inteligent mezi lidem“ v Budclavicích; Slavík: „Orel a Sokol“ v Záhnašovicích; „Pavlíček: „O mládí, vzlétej k výšinám“ v Holešově, dále předneseno na různých místech: „Věda a víra“; „Idea cyrilomethodějská“; „Náboženství a politika“; „O slovanské vzájemnosti“. Mimo to zúčastnili se členové činně drobné práce v lidových spolcích, hlavně mládeže. Slibné!

Kalendář všestudentský, svazu českoslovanského studentstva, i letošního roku pěkně se reprezentuje. Do kalendáře přispěli: Prof. dr. Mareš, M. Haškovec, prof. dr. Janko, dr. Beneš. Nově přidána dosti obsáhlá bibliographiesociální.

Tentokrát katol. studentstvo ušetřeno v něm jakýchkoli nárazek.

Prof. Fr. Mareš: **Universitní studium ve službách pravdy** (Všestudentský kalendář 1913—1914). „Universitní studium jest svobodné. Neboť svoboda jest podmínka kulturního tvoření. Ale tato svoboda zavazuje ku plnění úkolu, ke kterému jest dána. Svoboda učení ukládá povinnost učení. A není vůbec svoboda možná bez plnění povinnosti.“ — „Nejvyšší prostředek k uskutečnění kulturních ideálů, pravdy jest věda.“ — „Universitní student býval vždy ctěn v národě, jako učeň pravdy a kulturních ideálů. Jakmile by však počal řemeslniti vědou a nedbatí pravdy, ztratil by i čest i podpory. Všechn vývoj k lepšímu, celá kultura národa záleží na tom, aby zvláště student vždy stál při pravdě.“

Sjezd pokrokové mládeže konán 17. srpna v Uherském Hradišti. Hlavní slovo tu vedl dr. Seifert. Sjezd byl slabě navštíven a jeho úroveň byla daleko za loňským.

Studentských exercicií o letošních prázdninách pořádaných zúčastnilo se v Hradci Králové 45, v Praze-Bubenči 18, na Velehradě 60 osob. — Oproti roku loňskému počet účastníků vzrostl.

„XXXIX. „skhadzwanka“ lužicko-srbské studující mládeže konána ve dnech 9.—10. srpna v Njebjelčicach. V sobotu konána valná hromada, které se zúčastnilo asi 30 studentů a hostů. Zahájena zpěvem „Hdže statok můj“. Pak podány zprávy o činnosti sdružených spolků. Na sjezdu zastoupeny byly delegáty spolky: „Serbowka“ (Praha), Lipčanské „Sorabium“, Towarstwo Budyšskich gymnasiastów, „Soc. Slav. Budissinensis“, Towarstwo Budyšskich katolskih seminaristow „Włada“. Po přednesených referátech zpěvem: „Slavna Slowjanščina naša“ se boční schůze skončila. V neděli pak projednány otázky, agitační způsob náboženské výchovy a národního avědomování srbsko-lužického lidu. Schůze srbské mládeže katol. mají dobré jméno a jsou vždycky vzpruhou k nové národní práci kněžstva lužického.

Spolek katolických učitelů pro království české založen při sjezdu kolínském. Sídlo spolku bude v Praze orgánem jeho „Křesťanská škola“. Hlavní tucce, po které se tak dlouho volalo, stala se skutkem.

Sjezd v Lublani — **studentská sekce**. Ve dnech 23.—27. srpna prožívali bratři naši na jihu veliké dny sváteční. Katolický jih Slovinci a Chorvati, katolický sever svými zástupci polskými a velkou četnými účastníky z Moravy a Čech, tu v bílé Lublani ukázali, jak víra Kristova dovede sdružit vše z blízka i z dále. Co tu nadšení a hluboké víry! Jméno Kristovo s úctou a pokorou zá-

roveň na rtech vyslovováno. Víra a přesvědčení náboženské v lidu slavilo triumfy. Bohatý i chudý, prostý se vzdělaným, studentstvo pak v počtu velikolepém, všichni se stejnou horlivostí zúčastnili se v projevech k velikému učitel. A účastníci ze zemí sv. Václava? I ti, kteří dovedou s naprostým klidem pozorovati výbuchy nadšení, všichni ti byli dojatí upřímnými projevy radosti bratří Jihoslovánů nad tak četnou naší výpravou. A nebyla v tom jen příbuznost kmenová, která jim vlila lásku k nám, byla to zároveň jednota víry, společné lásky a naděje, že v jednotě jest naše vítězství. Nelze vylíčiti slovy celého obrazu a dojmů, jež každý náš účastník odtáhl sobě z pobytu mezi boдрými obyvateli jihu slovanského, ale jistě že zůstane v paměti trvale. — My z našeho severu netušili jsme oné mohutné působivosti jich organizace lidové i pak v intelligenci, kteréž my doma, bohužel, postrádáme. Sjezd tento svojí velikolepostí a mohutností, zvláště však prodchnutým cítěním, překonal veškeré naše očekávání. Nelze tu líčiti průběh celého sjezdu, leč nelze nám opomenouti aspoň kratince zmíniti se o sekci nám nejbližší, sekci studentské. — Již počet účastníků z řad studentských svědčil o výborné organizaci i pilné práci, jakou Slovinci vynakládají na udržení intelligence mladé, budoucích národních a kulturních pracovníků. A otázky, jež řešili tito mladí duchové. — Otázky náboženské, organizace, styk s lidem a práce mezi lidem a opětovné povinnosti lidu k studentu, projevy náboženské v životě soukromém i veřejném, realizování zásad náboženských v celém jednání, toť hlavní myšlenky, jimiž obíral se sjezd studentský, kterému vyměřen první den sjezdu celého. A tu vzpomínka na naše studentské sjezdy nás plní radostí a opravdovou pětichou, neboť tato myšlenka i u studentů našich jest plně chápána. A s jakým porozuměním chápe veřejnost práci studentstva slovanského patmo z toho, že schůze jejich zúčastnili se všichni přítomní biskupové, celá řada poslanců, veliký počet intelligence starší v práci sestaralé i veliké množství lidu, jenž plně pochopil význam studentů pro kulturní povznesení a náboženský život. Když tito mladí před koncem sjezdu svého dověděli se o brzkém příjezdu Čechů a Moravanů, přerušili schůzi a mezi prvními vítali nás do města. — A když po ukončení vycházeli, každému v tváři zářila radost z vykonané práce, každému vyčetl's z očí, co činil, činil s plným přesvědčením své mladé duše. — A ještě jedenkrát bylo možno zřítí mládež studentskou, tentokrát vysokoškolskou polnomořskou. Byla to valná hromada sjezdu studentského studujících. A tu bylo milým slyšet, jaké tužby, jaké smělé plány v srdci akade-

mika slovinského kolují, který jakoby už věděl, jaká každému už jest práce vyhlédnuta v řetězu kulturního i politického činění. — Když opouštěli jsme místa, která obývá lid, jenž v jádru svém tak prostý, upřímný, ale při tom pln vědomí života a dnešních bojů kulturních i politických, pocítovali jsme radost s touhou zároveň i u nás dosíci stejných výsledků, jakých dosáhli bratři naši jihoslovanští.

Prázdninové manifestace za II. českou universitu uspořádal „Svaz českoslovanského studentstva“ spolu — s krajinskými spolky — dne 21. září na několika místech v Čechách i na Moravě. Účel oněch manifestací dle Svazu měl býti: „Tento požadavek zpopularisovati, jeho oprávněnost, dosah a cenu objasnití nejširším massám lidu, neboť (Svaz) doufá, že pronikne-li požadavek ten do nejširších vrstev lidových, docíleno bude aspoň prvního kroku k jeho uskutečnění a dostane se na denní pořad našeho života.“ Správné. Ale účastenství 80, 100—300 osob nasvědčuje „že nejširší massy lidu“ manifestace Federace ignorovali. Je to vinou studentstva samého. I jednotného názoru řečníků na tuto aktuální otázku nebylo. Charakteristické jest, že zvláště na — Moravě, jevil se chabý zájem. Někde pořadatelstvo uznalo za vhodnější schůzi ani nezahájiti — pro veliké účastenství. — Mluvčí pokrokového studentstva „Studentská Revue“ č. 1 r. 7. píše: „Ale nestačí vymáhati na vládě jen novou universitu, je třeba vymáhati novou universitu moderní, dokonale vypravenou. Chtěla-li by nám tedy vláda dáti universitu špatně vypravenou, varujeme se ji přijati, byl by to danajský dar! Jen universita vynikající může národu prospěti.“ Souhlasíme. Ale když těmto požadavkům, které se kladou na universitu brněnskou, nevyhovuje universita pražská, těžko tu očekávati, že by vláda vypravila nám druhou universitu, lepší než pražskou.

Výroční zpráva reálky kladenské měla by sloužiti za vzor co do úpravy vnější všem školám středním. Tak pěknou, originelní výzdobu neviděli jsme nikde ve zprávách školních, které obyčejně nějak nevynikají z komisního formátu. Již její obálka umělecky dekorativně vyzdobena zaujme nás úplně. Celá dekorativní výzdoba jest prací studenta. Krásné ukončující vignety, ex libris, záhlaví — většinou stylisace přírody, jsou práce terciánů a kvintánů. Mimo tyto jsou tu ukázky — návrhy ornamentální, náčrtky leptů, studie dle přírody i předměty umělecko-průmyslové. Snahu toto dlužno jen vítati. Má cenu paedagogickou. Student učí se samostatnosti, může svůj individuální vkus uplatniti prakticky. Reprodukce naplní původce radostnou hrdostí, ostatní povzbudí k další činnosti.

Nejdůležitější studentské abstinentní spolky v cizině jsou: v Dánsku: Abstinentní svaz stud. mládeže, založen r. 1893; v Německu: Německý svaz abst. stud. jest nepolitický a nábožensky neutrální; vedle něho existuje „Katol. akad. abst. svaz“ a v Anglii důležitý jest: „Britisch Medical temperance Association“, „Hollandský svaz abst. stud.“, založen v Harleamu r. 1906. Ve Vídni „Akademischer Abstinenterverein“. Vedle něho „Katol. akadem. svaz“. „Abst. svaz studující mládeže norvěžské“, založen 1904. Ve Finsku existuje „J. S. U. H.“, abstinentní svaz mládeže finské, založen 1886. 70 procent studentstva finského náleží k němu. Čítá na 8000 členů a používá státní podpory 3000 rublů. „S. S. U. H.“, abst. svaz mládeže švédské má 13.000 členů, používá státní podpory 4000 kor. švédských. Švýcary: „Libertas“ a „Helvetia“. Společný jich orgán „Korrespondenzblatt“, mimo to „Švýcarská studentská liga“ založena 1896. Ve Spoj. státech: „The Intercollegiate Prohibition Assotiation“ čítá 5000 členů, orgánem jeho jest: „The Intercollegiate Statesman“ — má své odbočky na 150 amerických univerzitách.

Úmrtí „České Lize Akademické“ odešel opět jeden člen, Ludvík Perneger, právník ze Strunkovic n. Bl. Zemřel po delší nemoci, smířen s Bohem, v mládí věku 21 let, 17. srpna. — Pohřbu jeho zúčastnil se zástupce spolku ing. Skalický. — Milá, upřímná povaha, ziskala jemu hojnost přátel, kteří zachovali jeho památku v blahé paměti. — Dne 25. července t. r. rozloučila se se světem andělská duše sl. Aničky B á n o v s k é, kandidátky IV. roč. řepčinského paedagogia. Zesnula ve věku 19 jar, oplakávána nejen otcem a sourozenci, ale každým, kdo ji znal. Byla vzorem katolické dívky. Premiánka nejen ve třídě — bylať stejně nadána, jak příčinliva — ale i v ušlechtilosti duše a dobrotě srdce. Horlivá tato stoupenkyně hnutí katol. studentstva chovala vroucí přání, aby „Stud. Hlídka“ se svými ideami rozšířila se na veškeren dívčí studující svět. Jak žila, tak umírala — s Bohem v rtech. Pochována byla 27. července v Kvasicích u Kroměříže za přítomnosti svých spolužaček, jež jí ještě na rozloučenou zapěly. —

Dne 16. září odhalen byl pomník **Julia Zeyera** v Praze, velkého našeho poety, jehož celý život byl jediným snem a poesie cílem a obsahem jeho života. Pomník tento, dílo to přítele a ctitele básníkovy prof. Maudera, postaven v Chotkových sadech. V romanticky zřízeném místě, postavena jest ze žulových balvanů jeskyně, z které ze šera vystupují bílé mramorové postavy, které jakoby byly mimo svět a život v jakémisi posvátném vytržení, hlavní to osoby básníkovy poesie.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ROČ.VI.

ČÍS. 2

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

VYCHÁZÍ KONCEM KAŽDÉHO MĚSÍCE KROMĚ HLAVNÍCH PRÁZDNIN. UZÁVĚRKA LISTU 10. DNE V MĚSÍCI. PŘEDPLATNÉ I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU PRO STUDUJÍCÍ VŠECH KATEGORIÍ 2 K, PRO NESTUDENTY 3 K. JEDNOTLIVÁ ČÍSLA PO 30 h. ŘÍDÍ REDAKČNÍ SBOR. RUKOPISY, DOPISY, PUBLIKACE, PŘEDPLATNÉ, REKLAMACE POSÍLAJÍ SE JEDINĚ NA ADRESSU: „STUDENTSKÁ HLÍDKA“ — PRAHA-II. VORŠILSKÁ UL. Č. 1.

REDAKČNÍ. Prosíme naše čtenáře o prominutí, že „Studentská Hlídka“ se letos o něco pozdívá, jsou to různé nezaviněné příčiny, jimiž nuceni jsme čísla vydávat později, ale doufáme, že brzo půjde to zase starými kolejemi. Zároveň žádáme naše přispěvatele, aby prominuli, že jim dosud nebylo odpověděno, návalem práce nebylo nám možno tak učiniti. Pokud budeme moci, stane se tak co nejdříve. Příští číslo vyjde kolem 25. listopadu. Uzávěrka listu dne 15. listopadu.

ADMINISTRAČNÍ. Žádáme kollegy studující, aby nám ihned oznámili svoje adresy bytů. Jako jiná léta i letos bylo zjištěno, že byla nám „Hlídka“ vrácena bez vědomí adresátova osobou nepovolanou. Proto budeme „Hlídku“ zasílati do bytu. Přijímáme ještě adresy těch, jimž by se mohla „Hlídka“ zaslati na ukázkou. Posílejte! — Kollegové kolportéři, udejte co nejdříve počet exemplářů, jež Vám mají býti příště posílány, abychom mohli již při třetím čísle stanoviti definitivní počet odběratelů. Kdo má nárok na prémii, nechť se již o ni hlásí (viz obálku čísla prvního). Bude se již za týden rozesílati. Cheky budou přiloženy ku číslu příštímu. Vyjití tohoto čísla se opozdilo z toho důvodu, že jsme musili vyčkati, až bude možno aspoň přibližně určit počet odběratelů. — Všichni agitujte, abyste ještě získali odběratele. Každý katolický student buď si vědom svého poslání. Nedejte se odraditi úsměšky, nepřízní, výsměchem! Každý ideál žádá oběti!

Z dopisů:

MILÁ KOLLEGYNĚ!

„Doba naše potřebuje lidi, v nichž jsou věčné zásady pravdy a dobra pevné jako skála.

Vittorio da Feltre.

Nynější doba přináší názory, které chtějí odstraniti ve jménu realismu ze života nejživější pravdy, které zahazují jménem svobody největší sílu osvobozující, víru a náboženství, nahrazující je bezmocnými frázemi. To, co lidi navrátilo ze smyslné rozháranosti k duševní výši, co zabarvilo celé okolí ve tmě tapající barvami nebeskými — křesťanství — zavrhuje moderní věda se svou neodvislou etikou. Jen že ta, založena jsouc na chatrné moudrosti lidské, na přemýšlení porušeném, stále se mění a jde od jednoho směru ke druhému! Nedovedou dáti

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČÍS. 2. ROČNÍKU VI.: *Prof. dr. Josef Hanuš: O anglickém školství středním, universitním a o studentském životě na universitě v Oxfordu. — J. Pazderka: K historii české bohoslovecké fakulty v Praze. — Vojáček: Studium slovanských jazyků. — JUC. Ladislav Daněk: Hnutí katolických studentek — důležitá složka hnutí našeho ve studentstvu. — -X-: Vedou vědy přírodní k nevěře? — JUC. H. David: Sociální program našeho hnutí. — D. Svodevít: Účinek písní při školském vychování. — Příloha JITRO. — Rozhled.*

Dr. Josef Hanuš, professor:

O anglickém školství středním, universitním a o studentském životě na universitě v Oxfordu.

Není bez zajímavosti seznámili naše studentstvo s poměry a životem universitánů anglických. Známo jest, že intelligence tohoto velkého, světovládného národa vyznamenává se svou svérázností, nese na sobě zvláštní rysy vážnosti, práce a opravdového, vlasteneckého sebevědomí s hlubokým podkladem konservatismu a náboženského cítění. Příčiny této rázovitosti hledati dlužno nejen v národní tradici, ve vážném a náboženském vychování rodinném, nýbrž i v celém systému školském.

Pozorovatel, který zvyklý jest u nás pro své vzdělání choditi do všeobecně zavedených obecných a středních škol, nevyzná se ve školství a glickém naprosto. Tam jest rozdíl činěn mezi lidmi bohatými, učenými a chudými, nebo vrstvou střední. Bohatí dají vychovávat děti s počátku doma soukromým učitelům (tutors), pak dají je na vychování a vzdělání učitelům do kolejí středoškolských, bydlí v jejich rodině a chodí do kolejních škol odborných. Chudí mají školy obecné státem, obcemi vydržované (Poor Law Schools, County council Schools), vyššího vzdělání mohou dosáhnouti děti nemajetné pouze nadané, získavše stipendia („grants“) státní, městská nebo bohatých mecenášů.

Mimo školy obecné, státní (v jakém si smyslu) jsou školy soukromé, vydržované náboženskými společnostmi, jichž však nyní ubývá zvláště anglikánských, ježto společnosti náboženské, mají-li více svých členů v určitém obvodu, vymáhají si školu veřejnou, státem vydržovanou, který platí i náboženské vyučování té společnosti, na př. katolíci, Wesleyáni (nejčetnější sekta protestantská) atd.

Školy střední v našem smyslu jsou vydržovány městy, náboženskými společnostmi (anglikánské, kathedrální, katolické zv. Secondary Schools) a pak bohatými dary asi 75% nákladu, na ně dary („grants“) přispívá stát asi 25 proc. v obnosu 800.000 liber šterlingů.

Staré školy tohoto druhu zvány jsou „Colleges“ (Kolidžis), na př. Eton College (u Londýna), Harrow C., Winchester C. Často však dovedný a oblíbený učitel zařídí si školu střední sám, najme učitele odborné a vyučuje předmětům středoškolským, připravuje žáky ke zkoušce na universitu. Ovšem vyučování takové jest vždy nákladné (až 50 liber (1200 K) za takovéto vyučování a žák bydlí u rodičů.

Nejoblíbenější jest způsob bohatých rodin posílati své syny na vychování do kollejí.

Pisatel této stati prohlédl si takovou kolleji v Etonu. Ohromná budova, vlastně malé město samo o sobě, se starými gotickými budovami, založena v XV. století, má nyní přes 1000 žáků. 70 z nich zv. Collegers bydlí pohromadě v budově zvláštní; mají svou velikou jídelnu, svůj řád, to jsou studenti žijící v kolleji na stipendia. Vedle nich jest 950 (r. 1910 statistika) žijících u svých vychovatelů (Masters), kněží anglikánských v rodině jejich, tito mají na byt a stravu dle svého vyššího, nižšího postavení 10—25 studentů ve své budově, platících kolem 100 liber ročně (2400 K). Tito Masters dohlíží na chování svěřených, s nimi opakují nebo mají zvláštní síly učitelské, a sami svým nákladem starají se o jejich vyučování, najímají odborné učitele, sami také jsou professory ve školách kollejních. Studenty přijímají od útlého mládí do tak zv. nižších škol (obecných) a vedou je „vyššími“ školami až ke zkoušce na universitu. Každá universita má přidělené takové školy určitého obvodu a posílá na žádost těchto velikých kollejí svou zkušební komisi každoročně, která kandidáty připravené zkouší pro universitní studium, by nemusili dělati teprve zkoušky (zv. Responsions) při universitě. To však je zvláštním privilegiem těchto velikých kollejí. Studenti ze škol soukromých učitelů nebo městských mnohých musí dělati zkoušky přijímací při universitě.

Kolleje starší závodí svými učiteli a úspěchem mezi sebou, jména slavných mužů, bývalých žáků, bývají vyryta na památku nebo jejich poprsí, obrazy vyvěšeny, by studenti měli příklad k následování. Společné modlitby před jídlem a po jídle, společné bohoslužby. Tělesný trest rákoskou není v těchto kollejích i s urozenými žáky (ovšem v oddělení nižším) neznámý.

Než na tomto krátkém přehledu školství středního ku věci samé o životě universitním v Oxfordu.

Londýn má universitu teprve v době nejnovější a také nového rázu. R. 1836 byla královskou listinou založena, ale vlastně byla až do r. 1900 pouze zkušebním sborem. vydávajícím diplomy, teprve od r. 1900 jest učilištěm universitním, mající podobně jako jiné university staré všechny fakulty (celkem 8), zv. „University Schools“, (Skúls) umístěné v budovách v různých částech města.

Mohutným však dojmem působí university staré, na př. v Cambridge (Kembridži) v Oxfordu. Tato města jsou v pravdě universitní, obyvatelstvo na nich úplně závisí a z nich jest živo.

V nich jsou „Gentlemen“, totiž universitáni, skutečně pány a také vážení i při různých výstupech, které obyvatelstvu stropí, zvláště v dobách starších, kdy i boje s občanstvem sváděli.

Nejkrásnější budovy, většinou přísně gotické, staré, až nahoru porostlé opínavými rostlinami (zv. creeper či kripř), s překrásnými parky, zahradami, několika dvory a gotickými kaplemi jsou vlastním městem. Jsou to kolleje, kde bydlí studenti. Takových kollejí v Oxfordu jest 26, z nichž 17 je starého původu.

První kolleje jako všude zřízeny církví a biskupy, spravovány řeholníky, z nich 13 jest katol. původu, z nichž nejstarší University Col-

lege založena r. 872, ostatní ve stol. XIII., XIV. a XV. Reformací krále Jindřicha VIII. a zvláště královnou Alžbětou staly se majetkem anglikánské církve a k nim 4 nové kolleje založeny. Ostatních 9 kollejí s různými názvy zřízeny v době nejnovější. Kolleje tyto mají své vlastní zřízení, statuty, svá privilegia, četná stipendia pro chudší studenty, a své znaky, které nosí studenti jejich na zvláštním baretu, své veliké jmění, své barvy.

Kolleje tyto vlastně tvoří universitu, ač jsou to samostatné sbory, mnozí jejich představení jsou skoro professory universitními a studenti jejich posluchači universitními, ač universita vystupuje na venek jako úplně samostatná se svými zákony a právy.

V čele kolleje stojí představený zvaný „Head“ (hlava, „héd“) jinde Master, Warden, Rector, Provost, President, Principal, Dean (Dýn), staršími členy jsou Mistrs svob. umění, doktoři práv, medicíny, theologie, zvaní Fellows (vl. kruh), z nichž většina jsou buď professory nebo lektory na universitě a mají z kollejí své hlavní příjmy a zaplacení; pak to jsou studenti s přísnými zkouškami degrees (degrís), zvaní Scholars, kteří připravují se k doktorátu a pak universitáni, kteří studují a nemají degrees zv. undergraduates.

Mimo studenty žijící v kollejích zv. Collegiates, studuje na universitě nepatrná část universitánů v bytech soukromých, zv. Non-Collegiates, kteří jsou vázáni přísnými zvláštními statuty a mají představeného zv. Censora, ten má práva nad nimi podobná jako představený kolleje, z těch pak mnozí, uprázdnil-li se místo nebo dostanou-li stipendia, vstoupí do kolleje některé.

Graduovaní studenti, ač odešli třeba z Oxfordu, zůstávají dále členy kolleje, jsouce vedeni v kollejní matrice a platíce všichni roční příspěvek.

Universita v Oxfordu, jako všechny university anglické staršího původu jsou společností mistrů a studentů autonomní, požívající různých práv a privilegií, daných při založení i později, nezávislé na ministerstvu vyučování (Board of Education), které toliko zákony a statuty universitní bere na vědomí, ale také universitě ničím nepřispívá. Universita má vlastní pravomoc nad svými členy ve věcech civilních i trestních, vysílá dva poslance do sněmovny (House of Commons), uděluje diplomy mistrů a doktorů a jest zkušební komisí pro učitele škol středních (Secondary and High Schools). Je v pravdě universitou, majíc všechny odbory vědění a umění lidského ve svých fakultách a školách.

Vlastních fakult v Oxfordu jest pět: dvě nižší artistická, Faculty of Arts a hudební Fac. of Music (asi naše konservatoř), tři vyšší: theologická, právnická a medicinská, poněvadž vyžadují na kandidátech, by byli graduováni dříve na filosofické fakultě (Bachelor of Arts), než stanou se graduovanými na své, a pak že studium vyžaduje více let než 3 na fakultě artistické (na fakultě medicinské 5 let studia, dvě léta praxe v nemocnicích atd.).

Tyto fakulty udělují dva stupně hodnosti (degrees). I. stupeň (Bachelor či bačelr) slavnostně udílí se v promoční síni po vykonaných zkouškách přísných a jest skoro rovnocenný s našimi doktoráty, poněvadž opravňuje na př. v medicíně provozovati praxi. II. stupeň Doctor of Divinity atd. jsou hodnosti dosažitelné na základě vědecké literární činnosti nebo práce disertační, kterou examinatori uznají za vynikající a vyžadují u mistra věd a umění 7 let, u ostatních vyšších fakult 10 let studia po zapsání na universitě.

Kandidáti této hodnosti musí pak ústně před odbornými profesory ukázat zralost přednáškou o některém thematu nebo jako při promoci právnické předčítá svou dissertaci dříve schválenou.

Také i taxy za tuto hodnost jsou vysoké: při filosofii Master of Arts a při doktorátu hudby 25 liber (600 K), při vyšších (theologii, právech, medicíně) 40 liber (1000 K). V době nejnovější, od r. 1895, jsou ještě dvě akademické hodnosti přidány pro speciální studium humanitní a přírodovědecké (Bachelor of Letters a Bachelor of Science, a r. 1900 také vyšší gradus Doctor of Letters (zkr. D. Litt.) a Doctor of Science (čti Sajens). (D. Sc.)

Při medicínské fakultě je ještě podružná hodnost, zvláštní Bachelor of Surgery (B. Ch.) a Master of Surgery (čti Saeržery), t. j. pro chirurgii a pak diplom veřejného zdravotnictví a očního lékařství.

Vedle těchto pěti fakult jsou ještě zvláštní učiliště, která dávají po zkouškách tak zv. diplomy: diplomy zeměvědy, vychovatelství, politických věd, anthropologie, lesnictví, archaeologie, agrikultury, a pak školy pro právo indické, inženýrství a pro pěstování jazyků arabského, sanskritu, zendické filologie, čínštiny, assyrštiny, egyptštiny, aramejštiny, hindustanštiny, perštiny, Tamil a Telngu, Marathi, Bengali, Burmese, japonštiny, indické filologie zvláště ještě, němčiny, francouzštiny, italštiny, španělštiny, skandinávských řečí, ruštiny, polštiny, srbštiny, staroslovanštiny.

Professorů hlavních jest 131 a mnoho lektorů z různých kollejí.
(Dokončení.)

Kde na velikém jevišti státních činů sesměšňují se mravní mocnosti a obětují modle viditelného úspěchu, kde vzrůst pozemků cení výše než vzrůst právních citů, a tyto právní city měli by pěstiti a povzbuzovati jako vzácný kapitál veškerého národního zdraví a kulturní zdatnosti — v tomto stále dožijí se až příliš brzy, že nejbezohlednější chtivost moci pozbuď poslední studu také ve vnitřním životě národa a že duch krátkozrakého uplatnění sebe nabude převahy nad hlubokou, reálně-politickou moudrostí, která je vyjádřena slovy: Kdo chce život zachovati, ztratí jej.
Förster, »Jak žítí«.

Pazderka J.:

K historii české bohoslovecké fakulty v Praze.

Otištěno ze sněmovního protokolu.

Hnutí, jež, hlásajíc nemožnost soužití theologické fakulty s ostatními, žádá vyloučení její ze svazku universitního, uvádí četné důvody většinou čerpané z pramene moderní filosofie.

Jako všude jinde, tak i zde zapomínáme na dějinný vývoj, na těsnou souvislost, ba primát theologických fakult v celku universitním v době vzniku a slávy těchto vysokých škol. Mohla by se tedy bohoslovecká fakulta prostě odvolati na své historické právo, nehledě ani k tomu, že studium theologické je doplňkem či spíše vyvrcholením věd ostatních.

Vraťme se k poměrům domácím. Chceme tu poukázat na historii vzniku naší theologické fakulty, na to, že otázka ta byla svého času jedním ze stěžejních bodů našeho státoprávního a kulturního programu, že národ český si přál „doplnění české university Karlo-Ferdinandovy fakultou bohosloveckou“, že co tribunové národa po dlouhé práci vymohli, my, vděční jejich synové, se toho lehkovážně zříkáme ...

Nejlepší je poučení přímé, a proto otiskujeme protokol I. výročního zasedání českého sněmu z r. 1889, tisk LXVI. Tu se dovídáme:

„Návrh poslance dra. Františka Lad. Riegra a soudruhů ohledně bohoslovecké fakulty na českém vysokém učení v Praze. — Již zákonem ze dne 28. února 1882 č. 24 říš. zák. byla cís. král. česká universita Karlo-Ferdinandova, a to počátkem zimního semestru 1882—1883, fakultami právní i státovědeckou, pak filosofickou zřízena, od té doby na základě zákona ze dne 16. dubna 1883 č. 47 ř. z. počínajíc 1. říjnem 1883 též fakultou věd lékařských rozšířena, ale přes to, že sněmovna poslanců na radě říšské dne 10. března 1885 přijala resoluci, kterou slavná cís. král. vláda byla vyzvána, aby provádějíc zákon ze dne 28. února 1882 č. 24 jednání ve příčině bohosloveckého studia na universitě pražské co nejrychleji dovedla ke konci — není zákon ten při fakultě bohoslovecké dosud proveden.

Národ český žádá zřízení úplné university české, jako své právo uvedeným zákonem mu dané, a poněvadž proti rozdělení bohoslovecké fakulty ani na straně vlády, ani na straně církevních úřadů nelze činiti žádných důvodných překážek, navrhuji podepsaní:

Slavný sněme, račiž se usnésti

Cís. král. vláda se vyzývá, aby nařízené rozdělení fakult při universitě pražské, při třech fakultách světských dle zákona ze dne 28. února 1882 č. 24. ř. zák. již provedené, konečně také provedla při fakultě bohoslovecké tak, aby 1. říjnem 1890 cís. král. česká universita Karlo-Ferdinandova fakultou bohosloveckou byla doplněna.

V ohledu formálním navrhuji, aby tento návrh přikázán byl komisi školské, aby o něm pojednala a zprávu podala.“

V Praze, dne 22. října 1889.

Dr. Rieger, Dr. Trojan, W. W. Tomek, Jan Sedlák, Dr. Kvíčala, Em. Tonner, Dr. Kar. Pippich, Klimeš, Mattuš, J. Pleva, K. Tieftrunk, Fr. Dollanský, Jan Topinka, J. Müller, Mixa, Jos. Lad. Mašek, Jindáček, T. Hubáček, A. Wiehl, Jos. Dittrich, Dr. J. Městecký, O. Mokřý, Fr. Samec, Hájek, Elhenický, Hartl, Prokůpek, Jan Toužimský, Joset Jann, Fr. Macháček, Dr. Zeis, Faber, Dr. Naxera, Dr. Sedláček, H. Schiebl, Dr. Zátka, Dr. Šolc. Macků, Dr. Krofta, V. Nekvasil, Kytka, Dr. Strobach, Dr. Zeman, Dr. Jan Žák, Zeithammer, Dr. Radimský.

Co zbývá dodati?

Vezměte kteroukoliv z těch nesčetných resolucí, žádajících odloučení theologické fakulty od ostatních fakult, a porovnejte s návrhem Riegrovým!

Roku 1889 měla býti universita česká o fakultu theologickou doplněna — dnes má býti o ni ochuzena. Tehdy si národ český přál bohosloveckou fakultu — dnes národ český ji ignoruje a zamítá. Co se změnilo? Theologie či národ? Bolesná tragika. Národa? Theologie? Bojím se, že toho národa

Není-li člověk stvořen pro Boha, proč není šťasten než v Bohu? Je-li člověk stvořen pro Boha, proč se tak protiví Bohu?
Pascal.

Studium slovanských jazykův.

Za dnešního zápolení jednotlivců i národů o bytí, za dnešní úžasné soutěže ve všech vrstvách lidu uplatňuje se plně význam slov jednoho z prvních našich národních buditelů, výroku Jungmannova, dícího: „Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem.“ Píši toto jistě více k těm, kteří ještě něčeho nezmeškali a kteří ještě mají času dosti, by směle jednou této soutěži čelili a své bytí vezdejší si zajistili. Jsem přesvědčen, že nařikají mnozí, že znají málo jazyků, snad jen jeden či dva, že přáli by si, by vrátily se ty poloprázdné doby studia jejich na středních školách, a že si v duchu slibují, že jinak by se zařídili, kdyby se ty časy vrátily. Však nevrátí se, a tito sloužití mohou jen za podněcující příklad, podněcující k hospodářskému využití doby volné studiem různým, zejména však studiem cizích jazykův.

Nemíním zde mluvit o významu a prospěchu studia jazyků světových, jakým jest jazyk anglický, francouzský, německý atd. Význam jazyků těchto oceněn jest již zajisté u nás nemálo tím, že se jím vyučuje na středních školách jakožto jazykům namnoze povinným. Úkolem mým jest alespoň připomněti zejména našim středoškolským studentům, že mimo jazyků, jimž se vyučuje ve škole a jež mají studovati nuceně, jsou ještě jazyky, jež jsou nám velmi blízké, neboť jsou to jazyky našich bratrů, jež jsou však u nás, u národa českého, popelkou, a na něž se tak často zapomíná, jimž se ve škole neučí, jež však mají býti tím vítanější a oblíbenější u našich studentů. Jsou to jazyky našich slovanských bratrů, jazyky mateřštině naší velmi neb méně příbuzné, jazyky, jimž možno se dosti lehko naučiti, a jejichž znalost může nám býti mnohdy prospěšnější než znalost jazyků světových vyjma němčinu.

Jazyky slovanské dělí se ve tři větve. Jazyk ruský tvoří větev východní, polský, česko-slovácký, rusínský a lužický západní, a k jižní větvi slovanských jazyků patří jazyk bulharský, srbo-chorvatský a slovinský. Jest tedy slovanských jazyků veliká spousta, a zdá se snad mnohemu nabádání k jich studiu honěním na jatky. Však toto jen těm, kteří se dosud ještě o studium jich nepokusili. Však celé to studium je mnohem jednodušší, než se na první pohled zdá. Dle mých dosavadních zkušeností stačí znalost jednoho jazyka z každé větve, ovšem znalost dobrá, a ostatní jazyky se poddají velmi lehce. Ruský jazyk stojí ovšem sám o sobě; ruský národ však jest tak početný, že znalost jazyka ruského má z jazyků slovanských cenu největší. A činí snad nejvíce obtíží. Předně dlužno zde znáti cyriliku, písmo z X. století po Kr., jež povstalo z glagolice svatých Cyrilla a Methoděje. Obyčejně se cyrilice na středních školách neučí, ač jí používá dnešního dne celé pravoslavné Slovanstvo, tedy dobrá většina Slovanů, t. j. Rusové. Bulhaři a Srbové. Známe-li cyriliku čist, uznal bych za výhodné zakoupit si nějaký kapesní slovníček a přečíst si několikrát všecka slovíčka. Kdo má alespoň trochu vyspělý jazykový cit, pozná četbou touto dotyčný jazyk po stránce kmenoslovné a příponové. Při nejmenším. Nahrazuje tím tedy částečně studium slovíček po lekcích, vniká tím však i do jazykové flexe. Zná tvořiti tvary alespoň v pádu prvním a osobě první. Systematické studium mluvnické bych u jazyků živých a slovanských zejména nikomu neradil. Po této lehké a dosti zajímavé četbě nechť chopí se každý lehčí ruské knihy a porovná, kde třeba, text

ruský s textem českým. Tak může zde býti docela dobrým vodítkem překlad český spisovatelů ruských, zejména spisovatelů lehčího slohu, spisovatelů mluvy lidové a povídkářů, neb ruský překlad českých knih, jako „Babičky“ Boženy Němcové atd. Vymazal k hlubšímu studiu naprosto nestačí. Mluvnici snad záhodno vzíti do rukou jen při místech pochybných, neb po delší četbě, pro přehled a ujasnění látky četbou nastudované. Jsem přesvědčen, že přes četbu s počátku obtížnou a pomalou bude nás tato velmi brzy zajímat. A postup tento přidržme i při studiu jazyků ostatních. A z těchto ostatních třeba zejména poznati z větve západní jazyk polský. Jest celkem českému velmi blízký, jen nosovky a písmo nemoderní, to jest dvojhláskové vyjadřování hlásek měkkých, zdá se nám býti cizím. V těchto počátcích je vždy dobrý Vymazalův návod četby, není-li výslovnost objasněna již v příručním slovníčku. A nemůžeme-li se dopátrati dobrého slovníčku českého, zjednejme si německý. Máme z toho prospěch dvojí. Rusínský jazyk bude nám snad bližší než polský. Nezapomínejme při důležitosti ruského a polského však na jazyk srbsko-lužický, jazyk nejmenšího stávajícího kmene slovanského, kmene, který však, ač malý, přece mužně a vytrvale čelí na výspě těm nejprudším vlnám a útokům germánským. Z jižních jazyků chopme se nejprve jazyka srbsko-chorvatského, poněvadž tento jest pro nás z jazyků jižních nejsnadnější. Zapomeneme zde sice na naše „ř“ a „y“, nebude nám však činiti jinak zvláštních obtíží, neboť jest jak výslovností, tak mluvnicky velmi snazší než jazyk český, snad nejsnadnější ze všech jazyků slovanských. Opět slovníček a spisovatele. Zde radil bych historické povídky Šenoy Augusta, jež vydala záhřebská „Matica Hrvatska“, a z nichž mnohé, tak „Zlatníkův zlatoušek“, jsou přeloženy do češtiny. Šenoa psal jako Chorvat latinkou, starší spisovatelé srbští však psali výlučně cyrilikou. Rozdílu jiného zde však není, nanejvýš, že Chorvati-spisovatelé vnášejí do svých spisů tvary svého nářečí chorvatského, Srbové srbského. Bulharština je nám vzdálenější, při znalosti srbo-chorvatštiny však dosti lehkou, jakož i slovinština. Přál bych ovšem každému, by naučil se jazykům těmto způsobem nejsnadnějším a přímo ideálním, praktickou konverzací s bratrem Slovanem. Bohužel bude to práno jen několika málo z nás.

Práce tato jest dosti lehkou a zajímavou. A jaká odměna nás čeká za tuto námahu, k čemu nám toto dření? Nezná znalosti jazyka doceniti ten, který ho ještě nepotřeboval, který ještě potřebu jeho nepocítil. Nezná znalosti jazyků slovanských doceniti ten, který zná jen Čechy Slované, který zapomněl, že v Rakousko-Uhersku dobrá polovice občanů jsou Slované, že i mimo Rakousko-Uhersko jsou Slované, a že Slované jsou nejsilnějším národním sloupem Evropy. Zapomněl, že Slované tito mají své vzdělání, svůj svět, své zájmy, city, práva a povinnosti, vztahy vzájemného bratrství. On neoživil ani pan- ani austroslavism, on nebuduje ani na poli náboženském ani hospodářském neb průmyslovém vzájemnou shodu, spojenectví a lásku.

A všechno toto otevírá se duchu onoho, který zná rozuměti mluvě svého bratra Slovana, který rozumí jeho citu vloženému v mrtvou literu, který zná sdělit mu svou vymoženost a své přání, své utrpení a svou radost. Jen jeho individualita má dále rozhodnouti, na čem bude budovati, zda na materialismu či idealismu, slovanskou vzájemnost, on má rozhodnouti, zda stačí mu poznati vzdělání, vyspělost duševní a národohospodářskou Slovana rakouského, či zda ukojí touhu lákající ho ke Slovanům východním a jižním. Ba mnohý jest hrdým i na to, že poznal tepnu žití malého národa lužických Srbů, že získal

si o tento nehynoucí zásluhu. Duchu tomuto otevírá se široký obzor půvabů a krás, utrpení a běd národa slovanského, duch tento vidí, že síly a krátký život jeho, ač vykonají v obzoru tomto snad mnoho, ač žily bohatě pro bratry své, že slabými a život krátkým jest, by vykonal to, co k práci ho volá. Bohatý život rozestírá se před ním, o němž dříve snad věděl, jenž mu však byl oděn rouchem dosti cizím, jemuž nerozuměl, nad nímž se nepozastavil.

Teď s nadšením cestuje do slovanských krajů, teď pilně studuje knihy, pomníky, archivy, dějiny a život národů slovanských. Teď teprve cítí se býti pravým duchem českým, poněvadž jest duchem slovanským. Teď těží mnoho, mnoho. I existenci svou učiní na znalosti jazyků slovanských závislou. Stává se dobrým referentem, korrespondentem, učitelem, užitečným a zdatným právníkem a politikem. Těží sám, dává však zároveň těžit i jiným. Četbou a studiem obrozuje svého ducha, obrozuje národ, korrespondencí a praktickým životem přispívá ke slovanskému sbratření, k posílení ducha slovanského v říši i mimo ni. Cítím však, že nemohu ani vyjádřiti to, co sám cítím. Jen okusme z číše té, a zalíbí se nám, byť jsme místo lenošení připravovali si námahu!

Dnes, kdy různé proudy chtějí přivést sněný panslavism nebo austroslavism k uskutečnění, jsem přesvědčen, že každý z našich čtenářů zná hnutí unionistické, že každý z nás četl mnoho o letošním sjezdu v Lublani. Vše to nese se za tím, by celé Slovanstvo ne jednou, nýbrž co nejdříve podalo si pravici spíato páskou náboženskou, byť politické a národohospodářské zájmy svou různorodostí nás i nespojily. Ano na podkladě slovanské kultury náboženské se to má státi, a proto doufám pevně, že my, mladý dorost a mladé síly, směr tento brzy posílíme, ba možná dobojujeme a uskutečníme, a proto zajisté neopomineme splniti první toho podmínky, znáti jazyk, poznati povahu, dějiny, vzdělání duševní i hospodářskou vyspělost svých bratrů, bychom byli i od nich rozuměni a milováni! Proto s radostí ke knize!

Co cítí v nás rozkoš? ruka? rámě? maso? krev? Uvidíme, že jest to jistě něco nehmotného.
Pascal.

JUC. Lad. Daněk:

Hnutí katolických studentek — důležitá složka hnutí našeho ve studentstvu.

Nezůstane snad nepovšimnuto, když se zmíníme na tomto místě krátce o jedné celé součástce našeho hnutí studentského, o hnutí v dívčím světě studentském. S potěšením musíme doznati, že práce studentská došla ohlasu i u studentek, jak ukázaly jasně všechny sjezdy naše, a stále množící se počet odběratetek „Studentské Hlídky“ nejlépe svědčí o tom, jak ideje jí hlásané se mezi nimi šíří.

Však musíme se tázati sama sebe, dostačí-li to, co dosud vidíme, dojdeme-li dosavadním způsobem k cíli, který vytčen je naší studentce; aby vedle svého kollegy stejný podíl měla na kulturní obrodné práci v národě českém, v práci mezi lidem i pro studentstvo samé.

Pohlédněme na dosavadní účast našich studentek v podnicích, jimiž katolické studentstvo vystoupilo před celou veřejností. Jakkoli

nutno plně oceniti snahu studentky naší po poznání a proniknutí do hloubky naší práce, třeba si tu připomenouti, zda vše dosavadní dosti jest.

Dosud studentky chovaly se ke hnutí našemu jako k celku pasivně. Není tím řečeno, že by byly nevšímavy. Zajisté chvalitebna jest snaha, ale tu třeba více. Je nesporno, že myšlenky vycházející z řad studentů mají veliký vliv na mladou duši dívek studujících, že tím uváděn jistý směr myšlenkový, avšak dle názorů panujících a dle zkušeností patrné, že největší vliv má slovo z úst rovných, z úst jedince určitého kruhu. Zvláště u dívek je vliv ten tak očividný, že vzbuzuje podiv.

Nám však nestačí a nesmí stačiti jen z jedné strany vycházející myšlenkové působení, jež tím jsouc jednostranným, takto nedává účinků a výsledků plně dostačitelných. Chybí tu, řekněme, jakási jemná struna, která by osvěžila, chybí tu jemnost citu, kterým se daleko více pravidelně vyznačuje útlá duše dívčí tak, aby v harmonii, v ladném souzvuku energie mužné s jemnými záchvěvy jevílo se hnutí naše ve své plnosti, aby okruh náš byl jedinou rodinou velikou. v níž každý úd bez rozdílu účastní se silami svými na získávání a vzájemném doplňování.

Otáze se snad mnohá z těch, k nimž slova tato směřují, jak. kterak máme býti těmi, jež by svými myšlenkami, svou prací vyplnily snahy hnutí tak slibného, které dosud bez nás dovedlo vzejíti ke vzmachu tak mohutnému, že v očích nepředpojatých obdiv budí?

Není úkolem těchto řádků mluvit o všech možnostech působnosti studentek v společné práci, není úkolem jich rozebíratí jednotlivé obory, ať práci sociální, vzdělavací, spolkovou a j. Jsme přesvědčeni, že z místa tohoto a z úst povolanějších nastíněny budou všechny obory, v nichž místa bude dosti pro studentku na poli práce v zásadách křesťanského názoru světového. Chceme se tudíž omeziti jen na jediný moment, ke kterému mířiti mají tato slova.

Každý směr, každá politická strana, každá organisovaná společnost hledí svoje myšlenky nutně ukládati, ba nejen to, hledí je co nejvíce rozšiřovati, aby názory její, stesky a přání známými se staly kruhu pokud možná nejširšímu. V málokterém oboru lidské činnosti je tak málo sobeckosti, jako právě v tomto.

Rovněž katolické studentstvo, jako pevný a ucelený organisovaný spolek, jsouc si plně vědomo, že rovněž jako jiní musí tlumočiti přání svoje široké veřejnosti, vydává za tím účelem vlastní časopis „Studentskou Hlídku“. Nemůže naše hnutí vyznít ve vsí plnosti, nemůže v našem časopise mluvit k našim čtenářům hnutí naše celé, dokud zůstanou studentky naše v pozadí, řekněme, dokud budou jen přijímati zásady „Hlídkou“ hlásané, dokud jen trpně zúčastní se práce studentské, dokud samy se nevzchopí a myšlenkami svými nevyplní naše hnutí. Snad v tom dosud jistá obava, před forem čtenářů, mnohdy dosti zbytečná! — Jsme přesvědčeni, že dokud zůstává se na pouhém pozorování, dotud k aktivní práci nedojde, dotud nebudeme míti pevnou organisaci našich intelligentních dívek i dam, které by dovedly doplniti, co chybí!

Veliký úkol vytčen jest naší katolické studentce, avšak nestačí jen úkol ten poznati, nestačí o něm mluvit, ba nestačí ani jej plně si uvědomiti, zde nutno myšlenky realisovati, v praktickém životě osvědčovati.

A jedním z těchto velikých úkolů jest právě onen, k němuž míří slova dosavadní, dodati odvahy, že třeba působiti na ostatní všude.

kde jen možno. Poznali jsme snahu mnohých, myšlenky krásné, ale vše to nesmí zůstatí majetkem jedinců, veliké ideály nutno šířiti. A kdo je povolanejší, aby mluvil k srdci dívčímu, než zase dívka?

Kéž nezůstanou slova tato nepovšimnuta u studentek našich, jak přáním již našim jest, nechť poznáme, že nalezla ohlasu i u těch, které opustivše školní síně v praktický život již vešly a které dovedou promluvit k mladším družkám účinněji, než kdokoliv jiný.

Nemají zcela velcí lidé všech národů právě proto tak nehynoucí sílu vzdělavací, že je v nich přes svéráznost národní přece překonána národní jednostrannost, tak že stávají se osvoboditeli a vychovateli všem rasám a pozvedají je z omezené domýšlivosti k lidskosti?
Förster.

—x—

Vedou vědy přírodní k nevěře?

(Dle Reinkeova spisku: „Naturwissenschaft und Religion“, Mnichov 1907.)

Dnes vlastně otázka tato jest již v příznivém smyslu rozřešena, přes to však stále ještě u nás se papouškuje to, co už patří minulosti. Touto pseudovědeckou frází, že věda a víra jsou v rozporu, že přírodověda dokazuje, že není Boha, byly způsobeny veliké škody, jednak tím, že mnoho lidí pobloudilo, jednak tím, že věda vybočila z cest na nepravou stezku, dlouho na ní bloudila a teprve nyní vrací se zase tam, odkud vyšla; ale čas, který tímto svým blouděním promarnila, se nevrátí, mohla býti již dále. Zase jeden doklad toho, jak třeba býti opatrným při vědeckém postupu. Starší generace je tímto učením odkojena a nelze očekávat, že je odloží. Nutno tedy upozorniti na to generaci mladší. Snad mnohé nebude v našem pojednání jasně vyloženo; to však nesmí se přičítati na vrub věci samé, jako spíše na vrub neobratnosti stilistické.

Poněvadž materialismus a s ním ovšem i atheismus dovolává se ku své podpoře přírodověd, jest nutno objasniti si poměr této discipliny vědecké k víře. Rozumí se samo sebou, že o konfliktu v pravém slova smyslu možno mluvit jen tam, kde se jedná o základ. Poněvadž základem náboženství jest víra v existenci Boha, jedná se o to, zda Bůh jest, či nikoliv. Předem však nutno vytknouti, že věda musí tu býti objektivní a nesmí míti žádné tendence, t. j. nesmí tu býti předpokladů, o nichž by byla přesvědčena, že platí, ačkoli ve skutečnosti by tomu tak nebylo. Jenom tam, kde přírodovědecký poznatek, jejíž možno mathematicky přesně dokázati, stojí proti víře, jenom tam možno mluvit o konfliktu. Poněvadž pravda objektivní jest jen jedna a co jest A nemůže býti n o n A, je nutno, aby jeden z kontradiktických bodů padl.

Celý učený svět tvrdil, že slunce se točí kolem země a přišel Kepler a dokázal opak a mínění opačné musilo padnouti. Musíme si býti vědomi toho, že věda nemá dána jen fakta, nýbrž že má též mnoho problematického. Věda je vlastně odvěký boj lidstva o pravdu. Co doposud zná, jsou jen nepatrné zlomky její. Sotva že se podařilo nalézt novou pravdu, vidíme, že nese s sebou celý kruh nových záhad; člověk čím více úlomků pravdy nalézá, tím více vidí, jak málo zná. Za poznatelnem leží nepoznatelné. Věda liší se od života tím, že jde do hloubky a nepátrá po tom, zda nám to prospěje či nikoli. Poznatky

vědy nestačí člověku, jenž si žádá jakéhosi zarátmování obrazu; malba toť věda a rám — náboženství: jako rám a obraz tvoří jednotný harmonický celek, tak to je s náboženstvím a vědou. Je poměr přírodovědy a náboženství k sobě takový? Jaké stanovisko má k víře zajmout přírodovědec?

Především nutno vytknouti dva body: 1. Přírodní badání nemůže míti na náboženský názor světový žádného násilného vlivu, t. j. že i přírodovědec má volnost náboženskou, poněvadž kdyby ji neměl, museli by všichni přírodovědci býti stejného náboženského názoru, a 2. Moderní přírodověda není účinnější než přírodověda dob Galileiho, Keplera, Newtona, poněvadž vzrostl-li ve všech oborech přírodních počet fakt, pak na druhé straně snad měrou ještě větší vzrostl počet nových záhad. Co se před několika desítkami let zdálo jednoduchým, to dnes při hlubším badání jeví se jako záhada těžce rozluštitelná. Jako není rozdílu mezi poměrem staré a moderní přírodovědy k náboženství, tak není ani rozdílu v poměru starých i moderních přírodovědců k víře v Boha.

Poměr přírodovědce k ideji Boha je vyjádřen trojí formou: theismem, agnosticismem a atheismem. Deismus byl jen jakousi fasí přechodnou a dnes je překonán. Má velice málo stoupenců a netřeba se jím zabývat.

Theistický názor přírodovědecký ve své podstatě obsažen je ve vyznání víry: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země“. Není to, jak snad by někdo myslil, zbytek dětinské víry, jež si přírodovědci zachovali, nýbrž je to výsledek všeho jejich vědeckého badání a snažení. Proto také vidíme, že theističtí přírodovědci jsou nábožensky hluboko cítící. Oni vidí ve světě dílo umělecké, do detailů propracované, ovládané jakousi Mocí a Moudrostí člověku nedostupnou, projevující se v zákonech přírodních, aniž by se sama bezprostředně ukazovala, nikoli chaos, jenž náhodou byl uveden v nynějším stavu.

K tomuto názoru theistickému hlásí se vážní přírodovědci všech dob. Kepler pravil, že přírodovědec má výsadu mysliti a uvažovati o myšlenkách božích. Newton prohlásil: Člověk by musil býti slepý, kdyby neviděl ve zřízení světa nekonečnou moudrost všemocného Tvůrce, musil by býti blázen, kdyby ji nechtěl viděti. Ampère, známý francouzský fysik, pronesl slova „Nám dána je příležitost pozorovati toliko díla Tvůrce a prostřednictvím jich vznášíme se k Němu. Jako skutečné pohyby hvězd jsou zakryty zdánlivými, a přece tyto zdánlivé pohyby vedou nás k poznání skutečných, tak právě i Bůh je skryt ve svých dílech a prostřednictvím jich patříme aspoň poněkud na jeho skutečné vlastnosti.“ Francouzský matematik a fysik Cauchy řekl: „Jsem křesťanem, t. j. věřím v božství Ježíše Krista s Tycho de Brahem, Koperníkem, Descartem, Newtonem, Fermatem, Leibnitzem, Pascalem, Grimaldim, Eulerem, Guldinem, Boscovičem, Gerdilem; dále se všemi velikými astronomy, fysiky a geometry věků minulých.“ Lord Kelvin, slavný fysik anglický, praví: „Pro organické formy hmoty nemůže věda dáti jiného základu, než vůli Tvůrce. Nebojte se býti volnými mysliteli! Myslíte-li hlouběji, přivede vás nutně přírodověda k víře v Boha, jenž je základem každého náboženství. Poznáte, že věda není odpůrkyní, nýbrž pomocnicí náboženství.“ „Boha známe jenom z děl jeho, ale člověk je vědou nezbytně donucen s důvěrou přijímati a věřiti v jakousi vůdčí moc, jakýsi vliv, jenž je jiný než fysické nebo chemické síly. Je něco tak absurdního, jako předpoklad, že by jakýsi počet atomů pouhým shluknutím sám od sebe mohl vy-

tvoriti nějaký krystal, mech, bakterii, živé zvíře? Někteří ovšem soudí, že se to mohlo státi před milliony lety; ale nikdo si nemůže mysliti, že by během millionů a millionů let krásný svět jako náš beze všeho sám od sebe se vytvořil.“ Tak a podobně vyjádřila se celá řada jiných vážných vědců.

Podrobiti se pravdě je činem přírodovědce jistě důstojným a takové pravdy jsou: 1. Idea Boha neodporuje zákonům přírodním, 2. Zjevy v přírodě jasně stále ukazují, že stojí za nimi v pozadí božství. 3. Účelné zařízení organismů tvorů živých a inteligenci možno pochopiti jen jako výron tvůrčího Boha. Boha toho ovšem možno jen pojmově pochopiti, nikoli názorně. Není to snad jen rozum lidský zdokonalený co do moci, prostoru i času.

Tento názor theistický nechce náboženství vytlačiti, nýbrž chce se s ním navzájem doplňovati v harmonický soulad. Bylo by to zajiště dětinským požadavkem chtíti, aby Bůh vystoupil v našem světě jevů, a tak abychom Ho mohli názorně poznati. Tvrditi, že nemohu-li si představit Boha, že Ho není, je nesmysl právě takový, jako tvrditi, že není hmoty, poněvadž její nejmenší částčku atom nemohu vnímati smysly.

Přírodověda nedovede uspokojivě zodpověděti otázky: Odkud je život na světě, odkud jsou duševní představy, neuzná-li všemohoucího Tvůrce. „Země byla pustá a prázdná“, praví bible, a přírodověda? Země byla kdysi ohnivou koulí. Pozvolna chladla, až dosáhla určitého stupně tepla, kdy byl možný život na ní. Pak se naplnila organismy v hlubinách mořských i na souši. Tyto prvé organismy neznáme a nikdy nepoznáme; můžeme si o nich učiniti jen pravděpodobný úsudek dle theorie vývojové. Pravděpodobně byly to organismy nedokonalé a mikroskopické. V té věci není mezi biology rozdílu. Tyto první organismy, tyto prabuňky během mnoha a mnoha tisíciletí vyvinuly se, stále se zdokonalujíce, v rostliny a zvířata. První biologický zákon je, že každá živá bytost jako zárodek má původ v jiné bytosti stejného druhu a prvním stadiem tohoto zárodku je mikroskopická buňka zárodečná. Tento zákon platí pro všechny živé bytosti, rostliny i živočichy, pro malé i veliké. „Žádná organická bytost nemůže míti svůj zárodek v anorganické látce,“ tak zní toto pravidlo negativně. Anorganická země obsahuje sice všechny prvky organické bytosti, ale sloučení jich v bytost organickou může učiniti zase jen bytost organická, ale nikdy ne anorganická.

To je fakt, založený na zkušenosti. Tento zákon biologický musí býti povšechný a platil tudíž i před milliony lety, když vznikal život na naší zemi. Vznikl-li tedy organický život z hmoty anorganické, pak tu musila zasáhnouti jakási vyšší, nevyzpytatelná síla, jež má moc zákonům přírodním dávat jiný směr než je onen, jež určuje badání. Jakmile však byl zde život, pak dovedeme také pochopiti snadno vývoj další. Avšak nepochopitelným zůstane nám vždy se strany přírodovědy původ života na zemi. Může se tu sice přírodovědec spokojiti jen s poznatelným a o nepoznatelném se nestarati, ale tím přece není nikterak zvrácena jsoucnost této záhadné síly. Proč by nemohl přírodovědec tuto sílu v souhlase s náboženským názorem všech národů nazvati jménem Bůh?

Tato prapříčina veškerého života vtiskla svým tvorům svou pečef, t. j. účelnost. Je to především účelnost organická, že totiž každý orgán uzpůsoben je tak účelně, že kdyby této účelnosti nebylo ve všech směrech zadost učiněno, orgán by nemohl fungovati. Dále je to účelnost vývojová, t. j., že živočichové, hlavně větší, procházejí různými

fasemi vývoje od buňky zárodečné až po vyvinutý celek, a při tom možno každou fasi vývoje pokládati za účelné zařízení k vyvinutí řádného orgánu. V člověku a zvířeti viděla přírodověda od dob nejstarších až po nejnovější dílo rozumného úmyslu a odtud soudila na vůli intelligentního Tvůrce.

Tento základní princip účelodárný je božství. Proti účelnosti staví se ateismus, jenž tvrdí, že vše vzniklo jen náhodou. Náhodným nazýváme to, co se může, ale nemusí přihoditi. Sestrojení oka, nebo jiného orgánu však není náhodné. Orgán musí býti zařízen jen tak, jak jej normálně vyvinutý známe. Kdyby byla někde v jeho sestrojení chyba, pak nemůže bezpečně fungovati. Ateismus se dovolává Darwinovy theorie o náhodném vývoji orgánů v boji o bytí, ale zkušenost nám nikde nepodává případu, že by se nějaký účelný orgán vytvořil náhodně v boji o bytí. Každé kritické badání vede k jejímu opaku. **V z n i k ú č e l n ě h o z n e ú č e l n ě h o j e v ě c í n e m o ž n o u.**

Druhá naše otázka zní, odkud se vzal duševní život na naší planetě? Nositele jeho vidíme jen v člověku, i je otázka, odkud se zde člověk vzal? Bible prostě praví, že „stvořil Bůh člověka z hlíny země a vdechl mu nesmrtelnou duši.“

Pro tehdejší dobu toto vysvětlení úplně stačilo. Dnes pravíme my totéž, jenže jinými slovy: „Dle chemického složení sestává člověk z prvků jak se v anorganických kórách zemských nacházejí.“ Uznáváme stejně jako bible, že prvý člověk je posledním článkem ve vývoji naší země. Připouští-li přírodověda pro člověka zvířecí předky, pak to nic neznamená, neboť se tím chce říci, že člověk co do těla i mozku je ssavec. Když nám přírodověda nezvratně dokáže, jak vznikl v člověku duševní život, pak rádi uznáme, že má člověk svého předka ve zvířeti. Sám Darwin, tvůrce této theorie, praví, že onu periodu vývoje, kdy člověk stává se bytostí nesmrtelnou, je nemožno určit. Je to jen nic neznamenající prskavka, když Häckel praví, že zůstane jako bezpečný historický fakt to poznání, že člověk vznikl z opice a ta z dlouhé řady nižších obratlovců. O faktu nelze tu naprosto mluvit, vždyť zkušenost nás tu ponechává na holičkách. Za přírodovědecký fakt možno pokládati jen to, s čím všichni přírodovědci souhlasí a souhlasiti musí. Tento úsudek, že člověk vznikl z opice je zbudován na základě filosofické spekulace a možno o něm pochybovati. Možno pak též souditi, že člověk se vyvinul ze zvířete podobného opici, ale zcela z jiného rodu a že prabuňka opice je docela jiná než prabuňka člověka. Celá tato theorie je zbudována jen na vnější podobnosti člověka s opicí. Hlubšího základu zde naprosto není. Co ukazuje zřejměji na ohromný rozdíl mezi opicí a člověkem než život duševní? I když přiznáme opici duši, pak se její činnost duševní omezuje nejvýš na kombinaci jednoduchých asociací a instinktivní jednání. Jak bohatý je naproti tomu duševní život člověka: logické myšlení, usuzování, abstrahování, mravní ponětí, složitá řeč, náboženství, věda, umění, společnost, zákony atd. Tu zeje mezi člověkem a opicí tak ohromný rozdíl, jako mezi nepatrným, sotva mikroskopem znatelným bacillem a člověkem. A konečně i kdybychom snad chtěli připustiti přes tento nepřeklenutelný rozdíl, že člověk vznikl z rozumné opice, pak je otázka, kdy ona opice projevila začátek složitého myšlení, jež přešlo do člověka, a proč se tak neděje stále, proč začala mysliti?

Na tyto otázky žádáme odpověď, neboť i pro tuto theorii platí zákon příčinnosti. Náhodou to vysvětliti nelze, aspoň ne uspokojivě. Jen člověk obdařený bujnou fantasií dovede si představit, že opice stojí na stejném stupni kulturním jako člověk. Účelné jednání lidské

spočívá na volném rozhodování, člověk logickým postupem dojde k určitému uzávěru a je si toho plně vědom, že může tak učiniti, ale že též nemusí, nechce-li; naproti tomu zvíře, i když se nám zdá, že jedná účelně, jedná tak jen z vrozeného pudu. Vlačetka vždy staví hnízdo stejně, aniž by se tomu učila, nebo k tomu dospívala snad nějakou spekulací. Lidské myšlení je vsutku zázrakem a právě tak zázrakem bylo, když před dávným časem po prvé duch lidský ukázal se v těle před tím duší neobdařeném. Oproti přírodě mechanicky jednající stojí člověk, bytost, jež může sama stanoviti cíle jak fyziologické, tak ethické.

Při stvoření duševního života v člověku vlétla do těla jakási jiskra božského ohně, čili jak praví Písmo, stvořil Bůh člověka k obrazu a podobnosti svému a vdechl mu nesmrtelnou duši. Jen Bůh mohl stvořiti duši lidskou. Mínění, že by se duše pozvolna s vývojem těla vyvíjela, nemá žádného podkladu. Jediný uspokojivý a při tom jednoduchý výklad vzniku duševního života je tvůrčí duch boží. Boha pak lze si představit jako sílu jakousi. Sílu samu nevidíme, ale vidíme za to její účinky a nepochybujeme o ní. Že gravitační síla existuje, o tom nikdo nepochybuje, třeba že neví, co ona síla jest. Hloubati o Bohu, to není úkolem přírodovědce, nýbrž theologie a theosofie. Jemu stačí, když soudí, že jakási všemohoucí tvůrčí síla stvořila a řídí přírodu. Proč bychom tuto prapříčinu všeho dění nemohli nazvati Bohem? To je tedy jeden názor přírodovědecký.

Druhý názor zove se agnosticismus. Název ten zavedl anglický zoolog Huxley. Během doby dostal tento název jiný význam, než jak jej Huxley určil. Dnes rozumí se agnosticismem mínění, že z přírody nemůžeme nikterak usuzovati na existenci boží. Huxley dal slovu tomu zcela jiný význam. Byl protestantským theistou, a chtěl dáti přírodovědě nepředpojaté stanovisko k náboženským problemům. Positivně praví Huxley asi toto: „Ve věcech intelektu jdi za svým rozumem tak daleko, pokud tě může vésti, bez ohledů na cizí mínění.“

Negativně: „Ve věcech intelektu netvrd, že jsou dokázané závěry, jež není možno dokázati.“ Tento agnosticismus je namířen proti materialismu a atheismu a možno s ním souhlasiti, ježto je to mínění pravděpodobné. Tvrdí-li dnes agnosticismus, že z přírody není možno poznati Boha, ježto poznáváme jen hmotné a energetické postupy přírodní, pak jest možno uvést, že nemožno pak usuzovati na duševní život jiného člověka, poněvadž o něm dovídáme se též jen cestou hmotných a energetických postupů. A přece nikdo nepochybuje, že v umění, vědě a jinde jsou uloženy duševní poznatky jiných lidí. Toto sebevědomí o vlastní duši není pak ale nikterak směrodatným pro posuzování duševního stavu jiných, je to jen největší subjektivní jistota. Jest velmi málo věcí ve vědě, jež můžeme přesně mathematicky dokázati. O mnohých můžeme nejvýše říci, možná že tomu tak je, dle mého názoru je tomu tak, ale nikdy nemůžeme tvrditi, že tomu tak skutečně je. Celkem jsme zas jen tam, kde byl Sokrates se svým: „Vím, že nic nevím.“ „Vrcholem filosofie jest, že víme, že musíme věřiti.“

Třetím přírodovědeckým názorem je atheismus, negace Boha. Atheismus tvrdí: Není Boha a přírodověda to má dokázati. Ale to není pak pravá věda. Úkolem přírodovědy je odhalovati tajemství přírody a nikoliv sloužiti za oporu nějakému názoru. Že tvrzení atheismu je mylné, ukazuje nescíslná řada theistických přírodovědců. Tvrdí-li otec atheismu, materialismus, že žádným mikroskopem ani dalekohledem ani vahami nelze se přesvědčiti o Bohu a tudíž že neexistuje, pak

možno stejnou logikou dospěti k úsudku, že neexistuje vůbec nic a jedinou pravdou pak snad zůstane jen „cogito, ergo sum“, poněvadž myslím, tedy existuji. Dnes materialismus je překonán a žádný vážný vědec nemůže se k němu kloniti.

Dle materialismu rodí se člověk bez cíle, bez cíle umírá. Tyrditi, že vědy přírodní vedou k nevěře, k ateismu, je nesprávné. Žádný poněkud hlouběji založený theista nestal se materialistou. Je-li jaký konflikt mezi vědou a vírou, pak je to konflikt uměle vyvolaný buď pod dojmem nějaké autority, nebo v předpojetí proti theismu, nenávisť proti špatně pochopeným dogmatům.

V pravdě není rozdílu mezi vědou a vírou, nýbrž jsou v přátelském poměru k sobě. To platí v přítomnosti aspoň pro základy vědy i víry. Není-li shoda úplná, nesmí nás to másti; nastane jednou, poněvadž pravda je jen jedna a v základech věda i víra souhlasí, nutno tedy, aby souhlasily i v podrobnostech. To ukáže práce na vědeckém poli.

JUC. David Hynek:

Sociální program našeho hnutí.

Má-li naše hnutí státi se opravdu hnutím národním, má-li náš lid přijmouti za své veliké úkoly, které jsme vytyčili při obrodné práci nejen na povznesení národního celku, ale i na vlastním sebevzdělání, pak je nutno, abychom ukázali, že rozumíme potřebám a požadavkům své doby, že máme pochopení pro zájmy dneška. Jelikož pak žijeme v ovzduší sociálních problémů a zápasů, musíme pojmovi do programu svého hnutí sociální otázku, krátce musíme být sociálně činní.

Na sjezdech našich se mnoho mluvilo o sociální otázce, o našem sociálním poslání, ale dělá se toho ve skutečnosti ještě příliš málo, někde docela nic. Naše studentstvo dosud nesnažilo se, aby si plně osvojilo sociální požadavky svého lidu, a je přece samozřejmé, že nesmíme se z organismu celku vylučovati, že nesmíme se stavět mimo jeho myšlenkové proudy, nemáme-li zakusiti kletby takového počínání na sobě samých. Je tudíž nutno vychovávat naše studentstvo jak vysoko- tak i středoškolské pro sociální činnost, a za tou příčinou budeme vždy znovu a znovu po této stránce na studentstvo působiti, až samo nahlédne důležitost sociální otázky a věnuje jí všechn volný mladý rozmach svého ducha.

Chceme v naší mladé inteligenci vzbuditi zájem pro sociální vědu, pro sociální solidaritu a zvláště pro sociální praxi. Chceme tak proto, že je nám dobře známa společenská bída venkovského i městského lidu, nedostatečná sociální výchova vzdělaných tříd, a v důsledcích toho se vzrnající neblahé kastovníctví. My však také víme, jak to chceme: bez všeho zanedbávání vlastního odborného studia, zvláště však využitkováním hlavních prázdnin, kdy se rozvine plně naše sociální práce o studentských sjezdech a v sociálních studentských sdruženích. Budeme zdůrazňovati nutnost soukromého studia sociálních snah své doby, mravní sebevýchovy a nabádati studenty, aby přikročili k praktickému socialismu, dokud ještě je v nich chut k této práci, dokud snad životem nebyli zbaveni všeho lepšího úsudku na svět. Prvním šťastným krokem při provádění tohoto našeho programu bude, podaří-li se nám přiměti studentstvo k tomu, aby se alespoň rozhlédlo po sociálním poli, aby projevilo zájem, vidělo a milovalo. To prozatím dostačí.

Nechceme však učiniti z našich studentů učené národohospodáře. Předně k tomu nestačíme, a pak nač bychom měli professory vysokoškolské? My chceme hlouběji sáhnouti; je veliká většina těch, kteří nejsou národními oekonomy. Ty dlužno získati, v těch třeba probuditi pochopení pro sociální otázky a učiniti z nich praktické národohospodáře.

Je mnoho nešťastných povah, které nenaučíme-li hospodárně pracovati nejen pro jiné, ale také i pro sebe, stanou se hrobaři všech našich národních snah, místo aby byli jejich staviteli. Bude proto dostatečnou odměnou našeho úsilí, ukáže-li zvláště akademické studentstvo dosti interasu, dovedeme-li rozehráti mladé duše a otrásti jimi, aby pochopily konečně své poslání. To je náš cíl. Nevytýkám detailů našeho sociálního programu. To je úkolem našich prázdninových sjezdů a sociálních sdružení a pak rozhodují značnou měrou i místní poměry.

Než tolik je jisto: dlužno stále a stále mluvit k českým studentům, kteří chodí posud nevšímavě kolem portálu našeho hnutí, dlužno k nim mluvit mluvou mládeže. Volně, ve velikých rysech a s dalekým pohledem do širého kraje. Jednotlivosti programu vystoupí při jeho uskutečňování. Zatím jim připravujeme půdu, aby až se stanou akutními, nenalezly nás nepřipraveny! Půjdem od duše k duši, abychom v ní roznítili plamen lásky a pochopení, a vynaložíme všechny síly, abychom tento plamen rozdmýchali ve veliký požár, který by zachvátil celé české studentstvo. Je to veliký úkol, ale nelekáme se ho a nesložíme zbraně, aniž bychom se pokusili o výsledek, jehož účelem je vychovati lidi schopné k životu, lidi, kteří by něco ve společnosti znamenali a nebyli nullami, které nabývají teprve významu, postaví-li se před ně jednička.

K tomu je však třeba celé práce, ne práce poloviční, které je vždycky škoda, tím větší, čím vyšší je cíl a vznešenější myšlenka, které má sloužiti. Poloviční práce nečiní lidi hlubokými, silnými a lepšími. A naše sociální činnost chce přece naučiti naše studenty jistému idealismu, ale i jistému realismu a pochopení života, aby si nelibovali ve vzdušných zámcích, ale měli smysl pro skutečnost a dovedli se pevně podívat životu do očí, třebaš měl obličej hrozná Medusy. Český student musí odhoditi nemístnou povýšenost, nedůvěru, skepticismus a nepřátelství vůči křesťanství, neboť to jsou náhrobní kameny, které stojí podél cesty našeho národa. Český student musí mít naopak veliké, silné křesťanství a pak bude mít i pochopení pro sociální otázku, jejíž účinné řešení předpokládá křesťanskou bási.

A k uskutečnění toho všeho je nám třeba, opakuji ještě jednou, celé práce v nejvlastnějším slova smyslu. Snad naše snahy setkají se s výsměchem, zlou kritikou. Ale zlá kritika nezabíjí při dobré vůli, nýbrž naopak zoceluje ducha a činí jej energičtějším. My také musíme míti energii životní, neboť účelem naším bude dobýti zpět naší otčiny píď za pídí, krok za krokem. Přejde jistě čas, kdy ti, kteří snad po nás teď hodí posměchem, poznají, že naše chůze polem a sémě, které jsme rozsávali, nebyly nadarmo!

Nuže, chutě k práci! Chopme se vesla a vyjedme na rozbouřené moře své vlasti. Trávejme však pevně a obezřetně kormidlo, neboť nebude vždy mírný vánek opírat se do plachet, ale často zabouří do nich prudký víchř, a tu třeba míti velikou víru v sebe a odhodlanost. A cíl náš přec veliký a dosti ještě vzdálený: opanovati širé moře, naši vlast!

Když silný oděvec ostríhá síně své, v pokoji jsou všechny věci, kteréž má. Pascal.

Účinek písní při školském vychování.

Škola, majíc na zřeteli vážnost a důstojnost svého poslání, vynasnažovala se již od nepaměti zásobovati se povznášejícími prostředky, aby jimi kořistila ve prospěch dobra vůbec a svých vzácných cílů zvlášť. Ve snaze té dospěla k pozoruhodným výsledkům, které jen upevňovaly její vztah k potřebám lidstva a povzbuzovaly ji k další blahodárné činnosti. Ona soustřeďovala v sobě veškery uměny, jimiž lidský duch oplýval, předávala je novým pokolením a vnášela tak do jejich řad zdravou osvětu se všemi obrozujícími účinky jejími.

Ve shodě se zákony vzdělává ducha i srdce potřebnými vědomostmi, utužuje a utvrzuje povahy a dává klíčiti naději v budoucnost silného národa.

Z osvědčených prostředků, kterými škola zušlechťuje a tříbí povahu, je píseň; okolnost ta není nahodilá a má své pevné základy v zkušenostech o blahodárných účincích písní na ducha lidského: zpívající člověk je vždy odznakem dobrého srdce a nedotčených mravů, a národ vychovaný v písní není určen k smrti, ale ke skvělé budoucnosti. Přednostmi těmi se však nehonosí písně ceny chatrné nebo dokonce pohoršlivé; jejich účinky jsou rázu zcela opačného. Píseň, významávající se duchaplnými slovy a zdravou hudebností, působí převážným vlivem na ducha lidského, ač i jinak se osvědčuje; ježto však v mladé duši zanechává hlubší a trvalejší dojem, přísluší jí po právu tím záslušnější úkol na školách nejnižších. Ve výběru písní je arcit' nutno přihlížeti na duševní zralost žákovu; s rozvojem duševních schopností přibývá i vnímavost a porozumění. Doba ta je nejprůhodnější k pěstování písní, neboť pod jejich vlivem vyvíjí se příznivě celková povaha.

V útlém věku dítě, dokud nedochází ještě do školy, slýchává často někoho zpívati; avšak tento způsob zpěvu nemá proň toho půvabu, jakého nabývá ve škole. Zpravidla nechápe obsahu a melodie, jen svým rytmem si je získává. Teprve ve škole, kde učitel podrobuje slova rozboru a nápěv přehrává na hudebním nástroji, zaujme píseň v duši dětské přiměřené stanovisko. S počátku mu uniká krása melodie, ano je více zaujato rytmem; tím vysvětlujeme si, proč děti se zálibou vyvolávají hřmot, vyhovuje-li jejich rytmickému citu, aniž by vkus jejich byl pohoršen. Učiteli proto nastává povinnost, aby využítkoval vhodné příležitosti a mládež utvrzoval v rytmickém citu, který má vliv i na pružnost a ladnost pohybů.

Když se dítě vžilo do svěžích účinků rytmických, zasvěcuje se znenáhla do krásna nápěvu a posléze snadno vystihuje mocnější dojem jedné písně nad jinou. Ovšem učitel volí s počátku jednoduché písně se dvěma melodickými myšlenkami se střídajícími; v dalším postupu pak přikročuje k složitějším případům, při čemž má stále na zřeteli schopnost žáků.

Správný postup tento zaručuje příznivý rozvoj všech duševních schopností, pokud naň vůbec má píseň vliv. V první řadě vzniká a mohutní esthetický cit, který má svůj původ právě v krásnu písně a postupem času se povznáší k zřetelnějšímu odstínu. Pěkné písně podmaňují pružného ducha dětského, až posléze stávají se mu nezbytnými; jsouce pak sloučeny se slovy, přenášejí svůj půvabný nádech i na

báseň a umožňují tak všestranné rozvinutí esthetického citu. Pěstováním krasocitu při písničkách vyvíjí se současně hudební soud; na těchto prvotinách hudebních ustaluje se totiž názor o zralosti hudební myšlenky a zároveň vyvine se u dítěte měřítko pro správné posuzování písni a hudby vůbec tak, že škola vyzbrojuje žáky proti bezcenným hospodským popěvkám.

Bylo-li dítě náležitě zacvičeno do krásných písni, v nichž našlo oblibu, přichází i obraznost k platné činnosti. Zpěvná náladovost projevuje se nezřídka tím, že dítě bezděčně vynalézá nové nápěvy a podkládá je známým básním, ba i prosaickým výplodům své obraznosti, čímž naskytá se mu nejvhodnější příležitost dát svým citům volný průchod.

Jakkoli jsou písničkami jedním z podmiňujících činitelů, jimiž budí se a posiluje krasocit a obraznost, nicméně za řídkých okolností pozbývají své moci, byť by byly sebe účinnější a dojemnější; stává se totiž, že smysly, ať duševní či tělesné, vnímající krásno hudební, zakrňují na škodu jich majitelů, a tím je úplně připravují o vzácné počiny duchové. Případy takové jsou ojedinělé a bývají nezřídka provázeny poruchami sluchovými.

Podmanivé kouzlo zpěvu zobrazuje nevyspělé obraznosti dětské pojmy odtažitě určitějšími a jasnějšími barvami. Abstrakce, jež uvádějí mysl dětskou do rozpaků, nejsnáze bývají vjímaný jsouce obaleny pomocnými prostředky umění. Jako obraz může symbolisovati kterýkoli z pojmů odtažitých (štedrost, pracovitost, něžnost .), tak i zpěv jsa výhodně spojen s textem podporuje mocně obraznost, promítaje v duši každý z pojmů osobitou rázovitostí. Veselí, smutek a vášně jsou zajisté z nejvděčnějších příkladů, které jasně prokazují moc zpívaného slova ve příčině povahokresby. Ať dítě či dospělý zpívá cizí písničky činí si na základě jich vlastností více nebo méně jasný úsudek o tom či onom národě a v obraznosti si ho kreslí buď vznětlivého, horkokrevného, hrubého nebo rozvážlivého, citlivého a strážlivého.

Vzhledem k těmto úkazům je vždy prospěšno, děje-li se vyučování zpěvu v souhlasu s logickým postupem.

Bohatá a ušlechtilá literatura zpěvní poskytuje nám dostatečný výběr písni národních, lidových, umělých a chrámových. Je přirozeno, že u začátečníků uchýlíme se nejprve k písničkám lidovým, které vyznamenávajíce se prostým a lehkým námětem, směřují nejúčinněji k svému cíli. Jsouce zpravidla snadno pochopitelné, náladové, rázu vesměs veselého, při tom nijak závadné, nejsnáze hodí se k tomu, aby budily zájem a nahradily rozpustilé písničky pouliční.

S tímž prospěchem možno později přistoupiti k písničkám národním, které jsou v povaze své vážně založeny a předpokládají jistou dospělost a porozumění. Nejčastěji líčí osudy národa vzletnými slovy a zanechávají v duši hluboký účinek; proto vyžadují po právu, aby byly přednášeny s jistou pietou.

Lidové i národní písničky jsou základnami, na nichž se buduje cit vlastenecký. Národní sebevědomí obracejí se nejlépe v těchto písničkách, které jsou výrazem plemenné osobitosti. Dítěti stávají se vzácným přítelem, který povstal a srostl s jejich předky. Každý výraz národního citění projevuje se jimi; ony nikdy nesevšední, ale svěžím vánkem vzpružují ducha i tělo. Škole přináší závažná povinnost žáky pokud možno nejvíce zasvěcovati do pokladů nádherných písniček lidových i národních a vykořenit z lidu popěvku ponižující důstojnost lidskou a mající svůj původ patrně v předrážděných a sesurových

myslích. Křepkost a veselost jsou jen záminkou, již se ohánějí pěstitelé zvrhlých těch výplodův, a nelze je přirovnati k zdravému a samostatnému humoru písní lidových.

Kdežto písně lidové a národní více účinkují na utužení citu vlasteneckého, umělé zpěvy působí spíše na rozvoj krasocitu, jakkoli i sebevědomí národní může při nich býti posilováno, obírají-li se v textu příslušnou látkou. V každém však případě je třeba u volbě umělých písní opatrnosti a rozvahy, neboť mnohé z nich jsou ceny pochybné; nejlepší zárukou jejich hodnoty jsou zajisté jména autorů proslulých.

Jako jsme prve vytkli účelnost světských písní při školském vychování, tak dlužno mluvit i o překvapujících účincích chrámových písní na jímavou mysl dětskou. Dítě, jsouc od přirozenosti své žádostivo mocných dojmů, se zvláštní rozkoší obcuje kostelním zpěvům; jeho bujná obraznost kouzlí bytosti, k nimž prozpěvuje, s nevšední oddaností k nim promlouvá a dává tak vzkličiti a zmohutněti citu náboženskému. I rozmanité lidové písně mívají v sobě prvky náboženské, a ty nejlépe vyhoví náležitému úvodu do zpěvů chrámových. Jakkoli škola přestává na vyučování ponejvíce světských písní, ponechávajíc duchovní kostelu a samočinnosti dětské, přece zdá se, že by náleželo škole jim více pozornosti věnovati, poněvadž ony jsou stejně odkazem a vznikly za téhož přesvědčení a nadšení jako písně světské. Velikolepý „Svatojanský kancionál“ je vzorem oduševnělých písní církevních, jejichž nápěvy ozývají se i v cizích chrámech.

Způsob, jakým ten který učitel dosahuje vzájemné shody mnohohlasého zpěvu, je různý a závisí na jeho zkušenostech. Nicméně není nedostatek děl toho druhu, jichž užití je spojeno s četnými výhodami.

Pro sborový zpěv hodí se nejlépe umělé písně, které jsou pro ten účel zvlášť skládány; národní a lidové písně se nedoporučují pro sbory, poněvadž mnohostí hlasů se porušuje jich prvotní ráz jednohlasých písní, kdežto je oprádná nová duch, jsa zhusta v rozporu s původní rázovitostí.

Děje-li se zpěv soustavně dle technických zákonů, zdokonaluje se taktéž hlas; místo prvotního drsného nastupuje měkký hlas, doprovázený příjemným zabarvením; veškerá mluva zpěvákova vyznamenává se vytríbeností a lahodností.

Posléze možno zpěv vedle prostředku osvěžovacího pokládati i za zábavu. Při obtížné práci tělesné je vydatným činitelem potlačujícím únavu; týmž způsobem napomáhá po vysilující práci duševní uklidnění rozrušené nervy a uvést tak pobouřenou mysl ve stav rovnováhy.

Uvedené druhy zpěvu zdokonalují povahu i po stránce společenské: duch, povznášen jsa důstojnou obrazností, neváží si malicherností; rovněž společenské předsudky nenacházejí v něm ohlasu. Vědomí vyššího určení, vážným uměním vznícené, nabývá stále větší platnosti na úkor přemrštěností sociálních. Množství času, stráveného formalitami, prázdnými řečmi a hrami společenskými, vynakládá duch — osvobozený jha sociální marnivosti — povznášejícím zábavám, jsa jimi opět trýben, čímž nastává vzájemná konvence. Duch takto jsa vyzbrojen proti malichernosti a prázdnotě má silnou záruku, že nebude stržen proudem všednosti.

Zázraky a pravda jsou nutné, protože jest třeba přesvědčiti člověka celého, v těle i v duši.

Pascal.

ROZHLED

Příprava na rok 1915. Matice Cyrillo-Methodějská v Olomouci vydala první číslo vědeckého časopisu „Studie a texty k českým dějinám náboženským“. Časopis se bude do roku 1915 zabývat jen otázkou husitskou. Redakci přijal dr. Sedlák.

Sociální student. Sdružení v Kroměříži pro Kroměříž a okolí vykazuje za dva měsíce svého trvání následující činnost: Kromě ustavující členské schůze konané 31. července, kdež měli referáty kol. Zvoníček „Sociální studentské hnutí“ a kol. Klanic „Účel a cíl našeho sociálního studentského sdružení“, konány dvě výborové schůze, 5 členských schůzí a v září odbývána I. valná hromada, na níž zejména pečlivě probrána otázka tělocvičná kroměřížského studentstva pro nastávající školní rok. V září konala se I. akademie pod protektorem pana císaře, starosty a zem. poslance Miloslava Veselského. Kromě několika menších přednášek, pořádaných výhradně pro studenty, konána přednáška, k níž pozvány všechny místní katolické spolky „O studentstvu kroměřížském v různých dobách“, pro kteroužto přednášku získán byl známý znalec kroměřížských dějin, spisovatel F. V. Peřínka. Mimo to zúčastnili se členové výpomocné práce v různých katolických spolcích a byli zejména činní při lidové slavnosti na oslavu 50letého kněžství Jeho Eminence nej. pana kardinála. Na počátku října zúčastnili se někteří členové manifestace za II. českou universitu na Moravě, pořádané místní katolicko-politickou jednotou a za spolek promluvil předseda o požadavku tom se stanoviska katolických akademiků.

Papežský Řím. „Protestantský Missionsinspektor“ pastor Witte napsal do „Protestantenblattu“ několik dojmů z cest, z nichž uvádíme výňatek dopisu z Říma: „Církevního státu už není. Ale hlavní město Řím jest již zevně zcela ovládáno Vatikánem. Sem proudí život celého světa. Je možno vládnouti i bez koruny. Jak nepatrně vyjímá se naproti Vatikánu Quirinál, kde sídlí korunovaný král Italie! Stojí v ústraní, na tichém místě, prostě od málokoho povšimnut, mizí v tak živém víru velkoměsta dvojnásob opomíjen, protože Vatikán a královská budova sv. Petra vše k sobě přitahuje“.

Z Nového Bydžova. Kollegové! Již máte v rukou 2. číslo „Stud. Hlídky“. Letos jest vás více než roku loňského, kteří jste jejími odběrateli. Přičiňujte se, aby počet váš ještě vzrostl. Nelekejte se obtíží a námah, poučujte netečné kollegy, kteří snad dosud nemají pochopení a zájmu pro naši práci, aby konečně jednou nám byli nápomocni v obrodném díle. Nebojte se nepřátel, kteří se stavějí našim uslechtilým snahám v cestu. Kdybychom mlčeli dále, tu by oni snadno realizovali svoje plány. Ostatně nás není málo. Když „Stud. Hlídka“ počala vycházeti, byli na našem gymnasiu jenom dva její šířitelé. Jeden z nich mi vyprávěl, jak je pokrokoví kollegové pronásledovali a hleděli jejich práci úplně znemožnit. Vyslali k našim stoupencům svého „delegáta“, jenž jim přikazoval, aby přestali „Stud. Hlídku“ odebírat, jinak že je potrestají a udají; mimo to, že musí náhradou oni sami rozšiřovati „Studentskou Revui“. Hle, takové překážky se kladly s počátku v cestu našemu hnutí. Dnes však jest nás, kteří odebíráme „Stud. Hlídku“, celá řada. Nebyl-li tehdy odpor nepřátel platen, nezmohou teď teprve ničeho proti nám. Nutno jenom, abychom se spojili a hleděli co nejvíce stoupenců získati. Při dobré vůli dá se udělati vše. Proto čile k práci a vítězství nás nemine. J. P.

Z Chlumce nad Cidli. Naše „Sdružení studujících“ bylo i o letošních prázdninách činné. Možno říci, že činnost jeho byla daleko větší než léta minulá. Byly pořádané výlety, schůze a příspěvkem kol. Hainera též taneční hodiny. Dne 6. září konal se věneček, jehož čistý výnos byl věnován dobročinným účelům. Na rozloučenou s kollegy byla pořádána dne 14. září akademie, na níž předneseny byly pěkné skladby hudební; též recitovala kollegyně sl. Zdenka Kordačová. Akademie i věneček se znamenitě zdařily. O pořádání jich má zásluhu kol. Ph. St. V. Hainer.

„Čas“ číslo 282 píše: „Hlídka“ brněnská vypravuje, že bývalý předseda ministerský Clemenceau v loňské nemoci dal se dopravit do nemocnice katolických jeptišek; za to po celý květen dal jim zdobit mariánský oltář květinami. Při tom Hlídka uvádí řadu proticírkevních předáků ve Francii, kteří sebe anebo své rodiny dali ošetřovat od jeptišek jako Waldeck-Rousseau, Etienne, Gauthier, Combes, Bourgeois, Jaurès atd. Takto se proticírkevní boj ve Francii ovšem nevyhraje. Zajisté! Bude potřebí brutality a násilí, aby se vyjádřila vděčnost a aby pokrok „vyhrál“.

—THL—

JUDr. Václav hr. Kounic zemřel dne 14. října v Uherském Brodě. Ve vděčnou paměť moravského studentstva zapsal se tento český smýšlejší šlechtic věnováním svého krásného brněnského paláce pro kollegy vys. škol českých v Brně.

Kollegové! Jistě každý z vás má nějaké přání, jež by si přál, aby se ve „Studentské Hlídce“ uskutečnilo, nebo má nějaký návrh stran obsahu jejího, ale ostýchá se nám něco podobného sdělit. Žádáme vás tudíž, abyste nám své návrhy i svá přání sdělili. Prosíme vás též o kritiku, to jest o posouzení, jak se vám „Stud. Hlídka“ zamlouvá. Snad jsou vám mnohé články nepřístupné, máme zde ovšem na mysli hlavně vás z vyšších tříd středních škol, sdělte nám to. Řekněte nám upřímně, co se vám na „Hlídce“ líbí a p. Ovšem samo sebou se rozumí, že nijak přáním vašim nebudeme vázáni. Ale vezmeme je v úvahu.

Začátek universitního školního roku. Tak se zdá, že stará naše alma mater, universita Karlo-Ferdinandova vzpomíná na historii a stydí se za své slavné doby, kdy celá universita, profesori i posluchači zahajovali vždycky školní rok službami Božími. Letos zase zvalo jen děkanství fakulty bohoslovecké, rektorát mlčel. Či snad na to zapomněl? Asi. Tak se nám zdá, že ani oficiální zástupci slavných sborů professorských p. t. pedelové nebyli přítomni všichni. Totiž my si myslíme, že slavné sbory professorské vysílají jako své zástupce pedely jednotlivých fakult (soudíme tak dle Božího Těla na Hradčanech). Ale mohlo se též státi, že naše oči byli stíženy mlhou a že jsme snad skutečně, fakticky vyslané zástupce neviděli. V tom případě prosíme za nejuctivější prominutí a žádáme, aby nám nic takového ve zlé vykládáno nebylo.

Němečtí studující seskupili se v některých význačných městech, jako ve Vratislavi, Berlíně a jinde ve zvláštní sdružení, jichž účelem jest vzdělati se co možno nejvíce v paedagogice, aby tak jsouce připraveni theoreticky podle nejnovějších badání psychologických i paedagogických mohli se státi skutečnými paedagogy. K vyřízení jejich soudnosti určeny jsou debaty o nových literárních zjevech, jakož i o otázkách pedagogických.

Akademické služby Boží v Klementinu těší se letos značné přízni, s potěšením konstatujeme tento fakt. Jsme hrdi na to, že to, co naši předchůdcové zaseli, utěšeně vzrůstá. Přestávají zvolna ty časy, kdy mnohý bál se do kostela jen proto, že by se mu smáli, že je klerikál. Náboženské uvědomění a znalost Kristových pravd se šíří. Prvním pramenem jejich poznání jest kazatelna. Jsme vděční msgru dru. Kordačovi za jeho vědecká kázání. V zimním letošním semestru projedná se otázka existence Boží a nesmrtelnosti duše. Dá Bůh, že přinesou tyto rozpravy užitek všem účastníkům akademických bohoslužeb.

Mens sana in corpore sano. Zdá se, že mnozí zapomínají, že všeho moc škodí. Za dnešní doby honí se vše jen

po vnějším efektu a to i v tělocviku. Zdá se, jakoby úkolem tělocviku bylo způsobiti silné svaly, uzpůsobiti tělo k určitým úkolům, jako k zápasům, zdvihání těžkých břemen a p. Zapomíná se na to, že tělocvik má býti jen prostředkem k otužení zdraví, že má býti všestranný a hygienický. Mnohdy stává se tělocvik jen zvláštním odvětvím řemesla. Tak na př. mnozí si dají záležeti mnoho na různém náčiní. Přemet musí býti pěkný: na to, je-li též úspěšný, má-li pro tělo a zdraví nějaký význam, na to se nehledí. Právě tak tomu jest i u sportu. Varujeme tudíž naše stoupence před tím, aby nepřeháněli ani v tělocviku ani ve sportu. Pohyb jest tělu nutný, to uznává každý, ale musí se dít s mírou. Proto se má tělocvik dít pod dozorem. Pokud nejsou naši stoupenci zapsáni v tělocviku svého ústavu, měli by všichni vstoupiti do našich jednot orelských, státi se jejími členy. Za dnešních okolností je nemožno, aby uvědomělý katolík byl členem spolků sokolských. Tam, kde pro nás mají jenom nadávky a výsměch, tam není pro nás místo. To musí doznati i naši nepřátelé a nesmějí, jsou-li spravedliví, nám míti nikterak za zlé, že zakládáme své tělocvičné jednoty, výlučně katolické. Tak, jako poroste naše hnutí, tak poroste i náš Orel.

Napoleon a církev. Mnoho se píše a bude psáti o Napoleonovi. Zde malá vzpomínka na tohoto velikána, který by byl nepoměrně větším, kdyby byl nepronásledoval církev a papeže. Vyvržen Evropou na ostrov sv. Heleny kdysi seděl Napoleon na břehu tohoto pustého ostrova. Zrak císařův upřen byl na neúnavný oceán. Co viděl v tu chvíli, ten pyšný heros XIX. století? Bylo to nekoňné moře, či změnila se hladina jeho v pole mrtvých, jak Ezechiel je viděl? Snad 20. květen to byl nebo slavkovské slunce, jež ozářilo hlavu vítěze? Těžko říci, co táhlo tou geniální hlavou! Pojednou odvrátil zrak svůj na věž blízkého kostela. Veliká a slavnostní slova se vydrala na jeho rty: „Národové zacházejí, trůny se kácejí v trosky! Jen církev trvá!“ Jaká tragika, jaké dostiutnění!

Tomáše Kempenského: Čtvero knih o následování Krista. Redakci došla právě tato „Zlatá knížka“, vydaná nákladem „Dědictví Svatojanského“ ve výborném překladu dra Jana Nep. Sedláka. Máme z tohoto nového vydání světové knihy radost. „Dědictví Svatojanské“ vykonalo tím záslužný čin. Za dnešních dob je této knihy neobyčejně zapotřebí, kdy stále se tvrdí, že křesťanství jest mrtvo. Pro nedostatek času odkládáme recenzi tohoto vydání do čísla příštího, poukazujeme jenom na to, že úprava jest velmi pěkná. Lidu našemu dostává se do rukou nepřeborný poklad. Kéž Bůh dá, aby myšlenky v ní obsa-

žené aspoň z části byly realizovány. Kéž není jednoho našeho inteligenta, jemuž by kniha tato nebyla známa. Jest povinnost každého křesťana a inteligenta zejména aby se postaral o hojné její rozšíření. Příště se k této vůdkyni vezdejším světem vrátíme.

Salzburger Hochschulverein konal dne 7. září valnou hromadu, jíž zúčastnil se i předseda poslanecké sněmovny dr. Sylvestr. Předseda prof. Crammer mluvil o nebezpečí vědy se strany klerikalismu. Římský klerus prý vidí nyní vhodnou dobu k potlačení nenáviděné vědy, nemohoucí se snést s dogmaty (důkazy o tom samozřejmě nepodal). Vynalezl si katolickou vědu a chce lži a pomocí mocných tohoto světa vědu a její učitele učiniti podezřelými v očích lidu. V Solnohradě má býti postavena katolická universita a ostatní university v Rakousku mají býti zklerikalisovány. Podaří-li se kleru tento lstivý plán, je osud národa spečetěn. Zastaviti rozmach klerikalismu je úkolem Salzburger Hochschulvereinu. Spolek bude pořádati veřejné přednášky, rozesílati letáky (!) a šířiti „Aufklärung“ v lidu svedeném. Ale bude potřeba peněz. Letošní podzim je určen pro sbírky na spolkové účely. K tomu cíli bude také vydáno provolání, které podepsalo 500 profesorů vysokých škol v Německu a Rakousku. Tolik o řeči profesora Crammera. Měl s těmi podpisy šikovný nápad. Udělá si „renomé“ a budou tu peníze a nebezpečí „ultramontanismu“ bude zažehnáno. Prozatím ovšem mne si ruče v radostném očekávání.

Revue Archa. První ročník této naší katolické revue se blíží ke konci. Druhý ročník počne vycházeti 1. prosincem t. r. Doporučujeme všem našim kolegům. Předplatné pro studenty, odeberou-li hromadně aspoň 10 exemplářů, je 4 K. Adresa je: „Revue Archa“, Prostějov. Chváliti nějak její cenu je zbytečno, poněvadž se chválí sama svým obsahem i formou. K číslu 11. přiložen jest poutní obrázek Panny Marie Moravské, krásný to lithograf mistra Jana Köhlera. Srdce radostí poskočí nad živou harmonií barev. Mimoděk vzpomínáte na živé barvy iniciálek různých starých rukopisů. Barvy seskupeny jsou v živý, ladný, vskutku lidový celek. Jest věru na čase, aby různé nevkusné obrázky z modlitebních knížek našeho lidu byly odstraněny, a na jejich místo aby byly dány věci umělecky-lidově cenné. Upozorňujeme též, že nákladem „Revue Archy“ od téhož umělce bude vydán obraz sv. Cyrilla a Methoděje v barvách provedený. Subskripce do 1. prosince 1913 možno obdržeti obraz ten za K 4.50; později bude krámská jeho cena 8 K.

Lužičtí Srbové. Jak se zdá, prožívají lužicko-srbští naši bratři dobu onoho

pověstného „signa“, kdy u nás měli studenti přísně zakázáno mluvití ať ve veřejnosti, ve škole či v soukromí jazykem mateřským. Snaha zgermanisovati celý ten ostrůvek slovanské větve zabíhá příliš daleko. Objevují se již zákazy, jimiž se zapovídá školní mládeži mluvití srbsky i mezi přestávkami. Zdá se, že přece jenom podaří se příboji německému zdolati tento malý národ. Ovšem, to se jenom zdá, ve skutečnosti doufáme, že budou mít lužičtí Srbové ještě dosti energie k boji. Vítězství bude jejich jen tehdy, když se nebudou za svou řeč a národnost stydět. V poslední době se zdá, že mnozí rádi zapomínají na svůj slovanský původ. Jest dobře, že si rozumná část tohoto malého kmene uvědomuje nebezpečí, jež jí hrozí. Dá Bůh, že podobné živly pokud možno odstraní, po případě přivede na pravou míru.

Dr. Raýman veřejně přiznal, že přírodovědec není nikterak veden k nevěře: „Náboženství nežije z minulých mocí, nýbrž z přítomných. Vědy ničeho nenalezly, co by dokázalo, že Boha není, ba naopak, obrovský vývoj vědy přivádí nás k výsledkům, jimiž stoupá do nepochopitelné výše idea aranžéra světa. Náboženství zůstane silným, jestli samostatnosti svojí samo ze sebe nabude, jako to učinila věda. Ono nás sjednocuje. osamostatňuje proti přírodním násilím, ono nás vzpružuje, koncentruje k našemu útočišti — k Bohu. Člověk i v přírodních vědách nehlouběji vzdělaný, jenž sám nejzákladnější pravdy nalezl a dobře cítí, co jest pravda, dobře vzpomíná ze života svého i matky své chvíli, kdy všechno to ostatní připadlo mu slabým, chabým proti neodvratné síle elementů mu nepřiznivých, a kdy jako slabé dítě utíkal se zamhouřenýma očima do klína oné obrovské moci dobrovolně, v nezdolné pochybnosti vděčnosti. Každý člověk sám o sobě přizná, že v takových momentech byl a že se tak s dobrotivou osobní mocí setkal, a ten si oblíbí i křesťanství, v jehož středu stojí vznešená postava dokonale čistého — Krista.“ — Hlas tento jest nám tím milejší, poněvadž pochází od našeho českého učenice.

Sociální péče o studentstvo. V Pešti stará se město i veřejnost o studentstvo jistě šlechetně. Má býti zřízeno několik domků asi pro 250 studentů, kde dostane se jim levného bytu; za jeden pokojík bude se platiti as 15 K, a v tom obsaženo jest také předplatné na elektrickou tramway. Zdravotní dozor bude mít na starosti městský fysik. O pohodlí studentstva bude postaráno čítárnou, knihovnou, hudební síní, budou mít své hřiště atd. Vedle toho bude studentstvu umožněn levný nákup potravin. Nemůžeme si za jistě jiného přát, než aby též u nás vznikla podobná akce na řešení studentské otázky bytové.

Úbytek kandidátů učitelství. Jak zaznamenává „Křesťanská Škola“, ubylo za minulý rok 144 kandidátů učitelství oproti létům minulým. Ovšem, že by snad tento úbytek měl nějaký vliv na odpo-
možení nezaměstnanosti učitelského do-
rostu, je vyloučeno. Zůstává i přesto na
6000 kandidátů a kandidátek bez místa.

V „Přehledu“ č. 14. ze dne 17. října
na str. 78 podána jest stručná charakte-
ristika dnešního vkusu. Naříká se tu na

to, že valná část nynějšího lidstva honí
se jen za vnějším efektem, který poutá
oko, že nerada uvažuje a nerada věnuje
se četbě seriosních revuí. Důkaz toho
vidí v tom, že, kdežto vážné časopisy ži-
voří, obrázkové revue, v nichž text jest
redukován na míru nejmenší, dobře pro-
sperují a docházejí obliby. Právě tak jest
tomu i s divadlem. Skutečné umělecké
dílo má málo návštěvníků, za to biografy
jsou plné. Kam spějeme?

Xaver Dvořák:

MODLITBY BÁSNÍKOVY.

Malá knížka — ale co vlídného světla šíří se s jejích vkusných lístků!
Základním tónem těchto „Modliteb“ jest vznešená lítost z lásky k Ukři-
žovanému:

*„a čítám krve krůpěj po krůpěji
a barvím jimi výčitek svých hrot.“
(Žalm II. Str. 56.)*

Poněvadž však tato lítost jest pravá, proto nevede k malomyslnosti, nýbrž
k modlitbám:

*„mé modlitby, hle, k Tobě vystupují,
jak leknínové růže z hloubí vod.“
(Sekrety. Str. 24.)*

Odtud pramení se básníkova naděje

*„Jsem přece syn Tvůj, plod jsem vůle Tvoje,
co ze mne září, Tvůj je každý rys;
Ty miluješ mne, srdce Tvé se bojí
mne zatratit, a v Tobě otec brojí
teď proti soudci — Otče, Láska Tys.“
(Žalm VI. Str. 64.)*

Ve „Mši básníkově“ při „Agnus“ prosí:

*„Bych vylíbat směl horečný žár boku
a ran Tvých, jež se do mě hrůzy rdí,
a naděj zachytit v Tvém sladkém oku,
že srdce mé víc Tebe nezradí.“
(Agnus. Str. 37.)*

Za tato důvěry plná předsevzetí odměňuje Hospodin duši novým přívalem
lásky Svě, kteráž převyšuje i samu lásku mateřskou.

*„Já loužil vždy jen lásky po zázraku,
nic pozemského srdci nestačí;
ó malko! láska tvá, at nejsladší,
přec lidsky jen mi hořela v tvém zraku
„Já nezměrnost chtěl ať má ve svém
zraku .
„Tvá Láska je to, božský chlebe bílý, .
„té vzdal jsem se tak navždy a tak cele.“
(Eucharistie VIII. Str. 76.)*

Básník cítí svou duši tak vroucně láskou s Kristem spojenou, že ve znělce
o Velebné Svátosti dí Spasiteli

*„já nejsem více já, Tys do duše mi vzrost.“
(Euch. V. Str. 73.)*

Psychologicky jest pochopitelno, že srdce, které se tak nerozdělené Kristu zasvětilo, zpívá s přesvědčením tak vroucím nevýslovně krásnou velepíseň Credo. (Str. 19.) Jak přirozeně a přesvědčivě zní na př. i úchvatná píseň Sbratření (Pater Noster. Str. 34—35; Memento živých. Str. 27.) i tklivé Memento mrtvých. (Str. 32—34.)

Z lásky k Bohu a k bližnímu vyvěrá i onen mír duše ucelené, který to-
muto nejnovějšímu dílu dodává nevýslovnou svěžest, sílu, cenu. Takové básně
nečiní člověka neklidným, nýbrž pozdvihují k ideálům, očišťují rozum i srdce,
činí člověka lepším.

Že u Xav. Dvořáka — z jehož básní ukázky vřaděny byly do nejnovějšího
vydání (r. 1912) čítanek pro oktavány — i forma jest mistrná a vytríbená, o tom
netřeba se ani zmiňovati.

Když dočetl jsem tyto „Modlitby“, ozvalo se mi v duši: Díky Bohu, že dává
nám básníka, jenž lidu svatováclavskému dovede tak ušlechtilé opěvovati to, co
na prvním místě zaslouží, aby opěvováno bylo: totiž lásku k Jed-
noroznému Synu Bohorodičky Panny Marie.

Pro studující, zejména vyšších tříd, jsou „Modlitby básníkovy“ jako stvo-
řeny. A to nejen snad pro studující, jimž Bůh dává milost povolání k pře-
svatému kněžství Kristovu, nýbrž vůbec pro duše ušlechtilé, které mají
touhu prohloubiti svůj život vnitřní. Vždyť pro nás všechny:

„ . . . svatá Hostie, jež vyzařuje
jas bílý kol, plá v tichém zářeží
jak peníz, jímž se věčnost vykupuje.“
(Euchar. X. Str. 78.)

Tento náš český Verdaguer ovšem touží:

„Ó Pane, dost už vyhnanství je, dost!“
(Euchar. XXV. Str. 93.)

Čtenář však jistě zatouží, aby Pán ponechal nám jej ještě dlouho. Neboť zvláště
nyní jako soli potřebujeme, abychom nejen často, nýbrž i s tak vroucím
náboženským přesvědčením upozorňování byli na neskonale
štěstí, jímž Král srdcí lidských zahrnuje ty duše, které Mu
slouží srdcem nerozděleným bez výhrady. (Žalm VII., 65.)

Dvojí přílišnosti vylučovali rozum, připouštět jen rozum.

Pascal.

*Slaboši jsou lidé, kteří znají pravdu, ale podporují ji jenom, pokud odpovídá jejich
zájmu, jinak však ji opustí.*

Pascal.

Dějiny církve mají vlastně nazvány býti dějinami pravd.

Pascal.

*K vedení celé Republiky křestanské stačí dva zákony lépe, nežli všechny zákony po-
litické.*

Pascal.

KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA V PRAZE.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČÍS. 3. ROČNÍKU VI. : *Prof. dr. Josef Hanuš: O anglickém školství středním, universitním a o studentském životě na universitě v Oxfordu. — J. Žal.: Několik poznámek k vývoji naší myšlenky. — cs.: O písni národní. — Studentské hnutí flámské. — Ferdinand Pišovský: Básník-katolík. — Dr. V. Janda: Konstantinské jubileum. — JUC. David Hynek: Církev: matka universit. — Příloha JITRO. — Rozhled.*

Dr. Josef Hanuš, professor:

O anglickém školství středním, universitním a o studentském životě na universitě v Oxfordu.

(Dokončení.)

Zřízení university.

Universita v Oxfordu jest řízena třemi korporacemi:

1. Convocation (čti konvokejšn), nejširší korporace (skládá se ze všech mistrů věd a umění) a doktorů, ať bydlí v Oxfordu nebo ne, jen když jsou vedeni jako členové v matrice universitní a platí svůj roční příspěvek (obyč. 1 libru šterlingů); tato Convocation usnází se o zákonech a statutech, volí kancléře doživotně. Nejvyšší hlavou jest kancléř university, jenž nesídlí v universitě, volí si zástupce Vice-Chancellor (Vajs-šanselr) vždy po řadě z představených kollejí; dva jiní hodnostáři zv. Proctors voleni jsou střídavě kolleji a pak delegáti jednotlivých kollejí v čele university.

2. The Congregation of the University sestává z určitého ex officio členů university a ze všech členů z Convocation bydlících v Oxfordu aspoň 140 dní v roce! Ti schvalují nebo zamítají statuty a usnesení třetího sboru zv. týdenní rady.

III. Hebdomadal Council (Týdenní rada) utvořená z kancléře, místo-kancléře, 2 Proctorů a 18 členů volených v Congregation: 6 z nich jsou představení některých kollejí, 6 professorů, a 6 z Convocation volených na 5 let.

Tato rada uděluje slavnostně akademické hodnosti „Degrees“ a diplomy, řídí a ustanovuje zkoušky universitní, podává žádosti a interpelace na sněmovny, volí dva repraesentanty do sněmovny dolní. Při všech slavných příležitostech chodí tito hodnostáři všech tří korporací ve svých slavnostních hávech zvláštních každé fakultě a hodnosti.

Členy university jsou graduovaní (Graduales), kteří vykonali přísné zkoušky (nejméně Rachelors), z nichž bydlí jen zaměstnaní přednáškami nebo dalším vzděláním v Oxfordu, ostatní pak jsou mimo, ovšem platí svůj příspěvek. těch jest celkem asi 10.000, a pak vlastní studenti zv. Undergraduates (bez Gradů), jichž jest na 4 tisíce.

Jak již výše naznačeno, studenti na universitě oxfordské jsou buď členy kollejí, kde bydlí a studují, a to velická většina; v každé kolleji bydlí od 100—200 studentů, nepatrná část jich bydlí ve městě, v domech soukromých zv. Non-Collegiates, jsouce vázání vlastními statuty, představeným jejich jest Censor a sbor delegátů volených z profesorů universitních, a pak ženy jako mimořádné posluchačky bydlící v 5 domech také zv. kolleje, jsouce podobně řízeny svými delegáty; dohromady studentek 360, starších členek těchto kollejí jest přes 800, které na universitě již vystudovaly. Ženy však nejsou připuštěny ku hodnostem akademickým, nýbrž mohou získati t. zv. diplomy a ještě ne ze všech odborů, ježto nejsou na všechny fakulty připuštěny. Kdo chce státi se posluchačem a členem university, musí se podrobiti zkouškám, zv. Responsions, které může nahraditi maturita naše nebo v Německu, Baccalauréat ve Francii.

První zkoušku musí dělati každý student z náboženství anglikánského (vyjma jinověrce, kteří mají ovšem svobodný přístup na universitu, ti řídí se předpisy svých náboženství). Pak jest zkouška z latiny, řečtiny, matematiky asi v našem rozsahu maturitním. Ku přijetí na různé fakulty jsou zvláštní zkoušky vyžadující všeobecnou znalost odboru vědy, již se chce věnovati.

Zkoušky jsou z tak zv. stanovených předmětů všeobecných, Stated Subjects, a Additional Subjects, z přidaných předmětů, na př. z přírodních věd, historie, literatury, dle toho, kterou fakultu si zvolí.

Když zkoušku udělal, může se dáti teprve immatrikulovati, což činí za studenta kollej, do níž vstoupil nebo Censor za nekollejní studenty.

Universita přímo se studenty nikdy v této věci nevyjednává, i zápisné a poplatky, dosti vysoké, platí student své korporaci.

U každé kolleje jsou však mnohá stipendia, Scholarships, Bible-Clerkships, Exhibitions, a to velmi vysoká, od 50 do 100 liber, mnohá stipendia dle vůle zakladatelů jsou vázána na určité kraje, města, země, školy, kolleje, dle toho jen určití studenti mohou se ucházeti o ně, také pro jednotlivé odbory a vědy jsou určena, tak že chudší studenti velmi mnozí mohou pohodlně z těch stipendií žíti.

Než obyčejně předepsány jsou také dosti přísné zkoušky, jimž se musí podrobiti a to s velmi dobrým prospěchem, také i věk předepsán, obyč. nesmí student býti starší 19ti let, někdy může býti 20, 21 let. Pověstná jsou stipendia Cecil John Rhodes troje: 60 stipendií pro kolonie po 300 librách na 3 léta, 90 stipendií pro Ameriku, Spojené Státy po 300 librách na 3 léta a pro německé studenty z Německa po 250 librách, toť sumy závratné, kterými Rhodes oxfordské universitě věnoval na million liber šterlingů! Obnos všech stipendií v kollejích a na universitě jde do millionů našich korun ročně!

Každá kollej má stipendia i pro anglik. theology, by bohoslužbu konali, se modlili před a po jídle, dohlíželi na plnění náboženských povinností studentů v kaplích kollejních.

Mimo to jsou četná stipendia pro vystudované universitány vysokých obnosů 200—300 liber, aby věnovali se dalším vědeckým pracím, četná stipendia cestovní, ceny za vědecké práce atd.

Život studentský v Oxfordě jest, jak předem patrné, úplně jiný než u nás. Není v Oxfordě a podobně i v Cambridge hostinců, kaváren, je tam několik čajoven a hotelů pro rodiče a přátele studentů, když je přijdou navštívit. Studenti jak z kollejí, tak z bytů soukromých jsou vázání přísnými předpisy. Nesmějí býti viděni na ulici večer, s věže chrámu sv. Maří Magdaleny 105 úderů na zvon o 9. hodině večerní

(ve studijním roce) oznamuje studentům, že mají jít domů, v létě do 10 hod., v zimě do 9 hod. večer mohou být mimo kolej, mimo svůj byt, mají-li večer vyjít, musí si vyžádati dovolení od představeného a vyjít pouze ve svém plášti a baretu, by byl poznán, odkud, z které koleje jest. V noci chodí se občas některý z představených přesvědčiti, nedlí-li někdo mimo kolej a svůj byt. Vrátný i domácí pán jest povinen ohlásiti, jestliže některý přišel později domů a proč. Kdyby toho některý domácí zamlčel, a představení se to dověděli, jest Censorem naponienut, by toho netrpěl a oznámil, jinak vezme mu Censor právo míti universitána na bytě.

Studenti v kolejích mají pohodlný pokoj s úplným zařízením, a pohodlím, veliká hřiště, ohromné louky, na řece nádhernou loď ozdobenou znakem koleje, kde tráví společně čas volnou hrou, závoděním atd.

Studenti kolejí jednotlivých mají zápasy a závody míčové, veslařské proti druhým. Viděti ovšem již na nádherných lodích, které mají podobu letních domů, že některé koleje jsou velmi bohaté a mají ovšem i vznešenější studenty, kteří platí často vysoké sumy za své pohodlí. V neděli jsou studenti povinni obcovati bohoslužbám ve svých kolejních kaplích, mimokolejní v universitním chrámu. Mají své řady lavic, oddělené od ostatních přítomných, ježto kaple některé koleje jsou přístupny i věřícím ostatním, Představení a graduovaní mají své lavice v předu v lodi. To jest u anglických studentů jaksí samozřejmé býti na bohoslužbách. V jídelnách prostranných a pohodlných jest uprostřed na podstavci deska mramorová nebo kniha, kde jest modlitba před a po jídle. Jeden z universitánů pak jde doprostřed a hlasitě se modlí předepsané modlitby.

Universitní rok má 4 semestry, v nichž musí býti student přesně přítomen v Oxfordu a v přednáškách: Michaelinas Term počíná první nedělí po 9. říjnu, trvá 42 dny; Hilari Term první nedělí po 14. lednu, trvá 42 dny; Eastes (velikonoce) Term 21 dnů a s ním obyčejně se spojuje vždy Trinity Term také 27 dnů, počínají druhou nebo třetí nedělí po Božím Hodu velkonočním, připadají-li velikonoce dřív nebo později. Školní rok trvá dohromady 132 dní vyučovacích.

Přednášky jsou jednak v universitní budově zvláštní nebo v různých kolejích, kam docházejí studenti také jiných kolejí a nekollejní dle toho, který professor a z které koleje je stále ustanoven předmětem určitým učit. Studiu jsou po ruce veliké knihovny, studovny, musea všech odvětví věd a umění a velice cenné, dokonalé sbírky přírodovědecké — hvězdárna atd.

Katolíků studuje poměrně málo v Oxfordu, mají jak mužští, tak ženské posluchačky domy na způsob kolejí. Katolíčtí studenti mají dům takový řízený Jesuity, kteří mají překrásný chrám Páně sv. Aloisia velice v Oxfordu oblíbený i u anglikánů a vždy v neděli plný, známí jsou katolíci v Oxfordu u anglikánů svou zbožností — a bohoslužby navštěvují i anglikáni mnozí pro jejich vznešenost.

J. Žal

Několik poznámek k vývoji naší myšlenky.

Novinami proběhla zpráva, že bylo v Praze založeno ústředí českého katolického studentstva. Věc stejné důležitosti, jako bylo svého času založení „České Ligy Akademické“. Nová tato korporace má

sdužití všechny české spolky akademické a sociální studentská sdružení. Je to jednotka nadřazená zájmům jednotlivých spolků, která má organisovati a prováděti práci ve velikém stylu. Má — dávat popudy a směr k organizační práci jednotlivým akademickým spolkům, ale při práci té sama také spoluúčinkovat.

Při této příležitosti buď užitečno přehlédnouti a stanoviti poměr ústředí k akademickým spolkům stejných cílů a uvědomiti si, jak jsme přišli k tomuto období vývoje.

Zodpovíme si nejprve bod druhý, poněvadž prvý dá se osvětliti jedině vývojem. Před osmi lety založena byla Liga. Za mimořádně nepříznivých poměrů a několika lidmi. Je skutečně charakteristické, jaké pohnutky vedly k jejímu založení a jaké idee během let ji ovládaly. Jako každé mladé hnutí, vznikla i Liga reakcí proti současným proudům ve studentstvu, negativního rázu: popření Boha a skepse, pochybnost v ohledu národním. Začala myšlenkou náboženskou a snažila se stavěti dále na žulových základech křesťanství. Propracován program národní, střízlivě ale idealisticky. Jako vůbec na současnou blaseovanost odpovídali mladí idealismem. Hnutí naše jest hnutí kladných hodnot.

Po revisi národního programu zaujala cele myslí naše sociální otázka. Mohutně rozvinuté hnutí v Německu a vůbec potřeba věděti, jak se zúčastniti činně na velikém zápase malých vrstev za svoje práva a lepší postavení, bylo předmětem mnohých rozprav, úvah a článků ve St. Hlídce. Sociální otázka byla vůdčí myšlenkou vývoje Ligy v posledních letech. Rychlé tempo, jakým se vývoj bral a theoretické úvahy nedaly ovšem prožiti celou věc, ale čím více blížíme se přechodu od theorie k praksi, tím nabýváme jasnějších a reálnějších představ o celé otázce.

A ještě jeden moment nutno zdůrazniti. Snaha po osamocení se, po získání půdy pod nohama přiměla nás zabývati se otázkami stavovskými a tak z potřeby dne, z krajní nutnosti a z pudu sebezachování vyvstal — díky vlivným přátelům — podpůrný fond a v duši každého stoupence bylo lze čísti jedině ještě přání: vlastní Akademický dům.

Teprve v poslední době vyvěřela z kvasícího nitra mladého těla touha po filosofickém zdůvodnění svých snah a najití obdoby s naší myšlenkou ve filosofii současné. A hned na to chce si hnutí uvědomiti vztah k současným proudům uměleckým — ale zde je už zaráženo, ba ohroženo ve svém vnitřním vývoji samou prací organizační. Pro přílišnou starost a horečný shon po získání nových stoupenců bylo by se málem zapomnělo, že má v nás růsti generace, že chceme budovat hnutí. Bylo tedy třeba — a to vývojovou nutností — organizační práci přenést na někoho jiného. Liga nemohla stačiti budovati myšlenkově hnutí a při tom organisovat. Bylo ohroženo obojí. Z této zásadní, životní nutnosti vzniklo „Ústředí katol. studentstva“.

Organizační práci bude tedy prováděti Ústředí samo. V ohledu ideovém však bude dávat popudy a směr akademickým spolkům, aby se práce netříštila, nerozptylovala, nýbrž aby všechny složky její, všechny podniky byly namířeny k ústřednímu bodu: vybudování mocného ideového hnutí.

Mluvil jsem stále o hnutí. Jen proto, že jsem nenalezl vhodného slova, které by vystihovalo naše přítomné postavení. To, co dnes prožíváme, není ještě hnutí. Jsou zde teprv příznaky jeho. Jsou to sociální studentská sdružení (uvedení v život programu sociálního) a nejnověji ústředí — negativně — totiž tím, že dalo možnost akademickým spolkům věnovati se cele budování ideového hnutí.

Všecky složky kultury nemáme ještě zpracovány, nezaujali jsme k nim určitého stanoviska, není to tedy ještě hnutí — snad počátky nové generace. Tak zejména ve filosofii, umění a politice.

Dnes, ve všeobecném kvašení, v boji generací o principy umění a tvoření, stojíme stranou a pozorujeme, že marně bychom v theorii stanovili sebe lepší principy tvorby, ustanoví-li je umělec svým dílem. Co by byly směry bez osob? Co by bylo křesťanství bez Krista? Umělci tvoří směry, filosofové soustavy ne kritickými články, ale dílem. Vnitřním prožitím.

Tolik jsem chtěl říci u příležitosti založení „Ústředí katolického studentstva“ Jen jedno je si přáti. Aby se Ústředí co nejdříve dalo do práce. Aby si uvědomilo, co je jeho úkolem, proč bylo založeno a co od něho katolická veřejnost čeká. A dále! Aby veřejnost naše morálně i finančně práci tu mu umožnila.

—es—

O písni národní.

„Národní píseň jest skvostnou perlou hudebního genia národů, jest nevyvažitelným pokladem po otcích zděděným a nevyčerpatelným zdrojem mohutného ducha národního, atd.“ — takových a podobných výroků řine se veliké množství nejen z úst nadšených laiků a diletantův, ale i často z úst mnohých umělcův, dokonalých znalcův a horlivých sběratelů písni národních.

Každý z nás zná zajisté aspoň jednu píseň lidovou, národní. Jako Češi cítíme ve svém srdci, co jest ona píseň, třeba bychom to nedovedli říci.

Do které doby spadá její původ, nelze s určitostí říci a stanoviti. Zdá se býti pravděpodobným, že stáří její se kryje se stářím lidstva. U nás můžeme stopovati písně po celé již stol. XV., nápěvy však až ke konci tohoto století. Nejvíce však písni připadá na stol. XVIII.

Že píseň lidová jest tak stará jako lidstvo, k tomu nás vede způsob, jakým vzniká. Vzniká v lidu, autorem, tvůrcem jejím jest lid. Aci ve skutečnosti může býti původcem jednotlivce, ten však pravidelně mizí nepoznán v davu. V okamžiku příznivé nálady improvizuje kdosi — začasto osobnost beze všeho hudebního vzdělání a pouze svým přirozeným instinktem vedena — melodii, v níž okolí autorovo poznává sebe sama, svoji radost a potěchu, svůj žal i bol, píseň rychle se šíří od úst k ústům, v krátké době stávajíc se obecně známou. A tážeme-li se, kdo ji vytvořil, zní namnoze odpověď: „Nikdo; spadla s nebe, z nadání jest zde — utvořil ji lid.“

Tomu nasvědčují všechny její vlastnosti, a to zvláštní prostomilý půvab, jednoduchost v každém ohledu: v melodii, rytmu, modulaci, a po případě v harmonii. Vše vede nás k tomu, že jest píseň lidová neumělým výtvozem přirozeného nadání, odrážejíc se osře od písne umělé. Anonymnost pokládá se nesprávně za znak lidové písne. Ona má svého autora, jehož jméno většinou se nedochovalo, a to vrozenou netečností lidu k takovým pojům. U některých písni, na př. „Kde domov můj“, znám jest skladatel, a přece řadíme ji mezi písne lidové.

Jak tedy lid, či vlastně jedinec z lidu komponuje, skládá?

Lidu jde v písni o text, o notu jen proto, že je mu píseň nerozlučně spojena s pojmem zpěvu. Nápad lidového jest poetický (na př.

vtip nebo vlastní nálada); k tomu vezme nejbližší notu. Tane mu na mysli nějaká melodie, hledá k ní slova, aby vyjádřil náladu, kterou právě prožívá. Proto také na jeden lidový nápěv zpívá se často několik písní. Nepřipadá-li lidu k danému nápěvu hned vhodné slovo, upraví si nápěv, a tu vzniká variant nápěvu. Lid není tedy samostatným hudebním umělcem, jeho komponování jest v podstatě své eklektické.

K. J. Erben v předmluvě k „Písním a říkadlům“ píše asi toto: Dívka, jež svému milenci začíná nevěřiti, pamatuje si melodii hranou v hospodě, kde týž milenec snad se ucházel již o jinou. Melodie ona stále jí tane na mysli, všude si ji pozvukuje; hledá slov, aby city svoje slovy mohla k té notě vyjádřiti. Zrak její padne na rozpuklé, červené poupě růžového keře v zahrádce před oknem. Toť jiskra do její duše! V poupěti vidí obraz skutečný toho citu, který hudba v duši její způsobila. Uchopí se té příležitosti, počátkem své písně učiní polorozvitou růži, nota ustanoví pořádek slov, formu řádků i rým, a dívka počne: „Červená růžičko, proč se nerozvíjíš?“ — Slovo podává slovo, myšlenka myšlenku a způsob života národního přivádí obrazy. Tak podobným způsobem vznikly národní písně a podnes ještě vznikají. Sotva že některá hudba k tanci stane se oblíbenou, již hned najdou se k ní náležitá slova. Slova národní písně jsou jen smysl a výklad hudebního jejího hlasu. Ovšem nejsou tvořena vždy slova písně národní na hotovou již melodii, často obé z duše tvůrčovy se vynílí; nikdy se však nestává, aby lidový básník zhotovil nejprve slova písně, a pak teprve k nim hledal nápěv. V tom se také liší píseň národní od písní umělých, že v písní národní slovo z hudby anebo spolu s hudbou vzniká, v umělých pak písních hudba ze slova vychází.

Sluší připomenouti, že z lidového zpěvu nelze ani pověstné kramářské a jarmareční písničky vylučovati zásadně a šmahem, beze vší kritiky. Vždyť i zde nalezneme ne jeden pozoruhodný příspěvek k poznání básnivé a zpěvné povahy lidové. Jsou to písně pro lid určené a od něho také zpívané, z největší části pak i z lidu vyšlé. Nemáme jim proto v oblasti lidové písně upíratí místo, třeba že některá z nich nevznikla z téhož zdroje a tímž způsobem jako vznikly ony zpěvy vesnické, na něž jsme tolik hrdí a nazýváme je „písněmi národními“; arci dotěrná křiklavost jarmarečních písní a často i celý sprostý tón nás odpuzuje. Snadno si to však vyložíme. Nejsou to totiž naivní, okamžitou náladou vnuknuté improvisace prostého, upřímného vesničana, ale jest to zboží vypočítané na výdělek. Lid je kupuje, zpívá, a pečlivě je i ukládá. Pouhá rozšířenost a pouhá oblíbenost nějakého nápěvu není tedy ještě znakem písně lidové. Vždyť i všelijaké pochody, operetní kuplety, časové zpěvy tendenční těší se často zvláštní přízni téměř všech vrstev společenských, a docházejí velikého rozšíření. Nemívají však úspěchů trvalých; co dnes bylo na vsluní, zítra již zastíněno nebo docela vyhlazeno bude libůstkou nebo modou novou. To možno říci i o vlastních skladbách samého lidu. Ne každá píseň, která vychází z jeho středu, jest písní lidovou v pravém toho slova smyslu. I zde vzniká leccos, čemu lid opravdové sankce neudílí, co po krátkém, třeba že i dosti hlučném žití odumírá, zaniká.

A tak lidovou písní jakožto příznakem pravé povahy a skutečného duchovního života bude nám jen to, co ujalo se v lidu trvale, co aspoň s jednoho pokolení zdědilo se v plné životní síle na pokolení druhé, třetí, ať vyplynulo to z pramene jakéhokoliv. Je-li v lidové písní představována nadšená láska k vlasti, zove se písní národní; v obyčejné však mluvě všem lidovým světským písním říká se písně národní.

Prameny nápěvů české písně lidové jsou mnohé:

1. Nápěv někdy se vyvíjí z přirozené deklamace mluveného slova. Rozmanitá říkadla při dětských hrách, při slavnostech, obřadech a pracích dospělých jsou toho pádným dokladem a důkazem. Jest to na př. koleda. Při ní a vůbec při písních vánočních na nápěv písní vedle mluveného slova působily dudy. Vždyť dudák neschází nikdy mezi těmi, kteří se novorozenému Kristu klaní. A proto zvuky dud z nápěvů často se ozývají. Nápěvy vzniklé z přirozené deklamace bývají celkem primitivní, jednoduché, vzniklé přímo z rytmu a spádu slov písně. Někdy jsou původní, ale často převzaty proměnou z nápěvů jiných.

2. Jiným pramenem jsou zpěvy kostelní, ať již kněžský, lidový, nebo i umělý na kruchtě; na př. „Už mou milou do kostela vedou“.

3. Dále hudba taneční, t. j. instrumentální, na př. „Hrály dudy“, „Jede, jede poštovský panáček“. Největší procento nápěvů jest původu instrumentálního, a tím právě se liší česká píseň lidová od své rodné sestry, písně moravské.

4. Mocně do rozvoje nápěvů lidových zasáhly též vojenské písně, pochody a všelijaké kousky trubačské, třeba i z dalekých končin k nám přinesené; na př. „Zle, matičko, zle...“ Píšťala a trouba pastýřská byla rovněž pramenem nápěvů lidových.

5. Umělá hudba světská — mimo taneční — zdá se býti nejslabším pramenem celých nápěvů pro naše písně lidové, ačkoliv snad u nás v Čechách dojmy skladeb komorních, které na př. v minulém století i na našem venkově byly hrány, také v lidu více stop zanechaly nežli v zemích cizích.

6. Někdy přijaly se nápěvy lidové z ciziny.

Všimneme-li si charakteristických zvláštností lidového zpěvu, tu pozorujeme, že melodie celkem jsou diatonické, chromatické tóny v nich mají obyčejně jen význam ornamentální. Co se týká rytmické stránky, převládá u písní lidových rytmus třídobý, vlivem a působením tance.

Co do formy shledáváme na našich nápěvech velikou rozmanitost. Nejraději česká lidová píseň na konci opakuje první takty své, takto nápěv zaokrouhlujíc. Na př. „Já mám koně, vraný koně“, „Pod dubem, za dubem“. Někdy přenese se začáteční motiv hned v pokračování na vyšší stupeň, na př. „Horo, horo, vysoká jsi“. Někdy zase druhá část písně utvořena bývá z druhé polovice dílu prvního, na př. „Hrály dudy“, „Nejsi, nejsi, jak jsi se dělala“. Přirozené změny při opakování motivu ovšem někdy nastanou. Písní, v nichž na konci nic z první části se nevrací, části následující pak jsou úplně samostatné, nové proti části první, není mnoho; na př. „Kdybys měla, má panenko, sto ovec“, „Měla jsem holoubka“.

O deklamaci českých písní lidových panuje předsudek, jímž se jim křivdí více, než zasluhují. Že u jiných národů zpěv lidový má deklamaci o něco lepší, nedá se popřít. U těch však od staletí umělá hudba ve všech oborech dobrého přízvuku byla dbalá, a tím způsobem měla značný vliv na lid, u nás jednak zpěv umělý ze starších dob příliš málo se pěstoval jazykem českým, jednak neustálenost prosodických pravidel i v básnické literatuře naší citelná v dobách pozdějších zanechala smutné stopy jak v překladech cizojazyčných, tak v původních skladbách hudebníků českých. Že však počet písní dobře, nebo alespoň slušně deklamovaných není malý, známo z vlastní zkušenosti.

Ačkoli se písně rodily v dosti značné hojnosti — ne vždy a všude stejně — přece daleko nebývaly ani ve svém domově jediným zdrojem zpěvu. Většina písní se donášela odjinud, z blízka i z daleka, buď přímo

z daleka nebo z kraje do kraje. Pěkné písně putovaly po oblasti písne národní a cestou se měnily, ta ve slově, ona v notě, jiná v obojím, některá více, jiná méně, jak kdy všelijaké okolnosti kázaly a působily.

Více než co jiného dosvědčuje krevnou příbuznost lidu v Čechách, na Moravě a na Slovensku od prastara píseň národní. Pěkná a významná píseň stávala se znenáhla společným a trvalým majetkem lidu, ať pocházela od východu či od západu. Sušil praví, že není téměř žádné národní písně české, jež by se na Moravě neslyšela. Tolikéž se dá tvrdit o písních slovenských. Písně se přenášely z kraje do kraje všelijakými okolnostmi a styky duševními. Na vojně se scházela chasa i z odlehlých krajů, sekáči, ženci a žnečky hledali společnou práci, tovaryši chodili do světa na zkušenou, vozkové převáželi zboží sem tam, překupníci chodili krajem, na pouti se lidé scházeli z daleka široka, někdo se někam přiženil, někam se dostal do služby, zpěváci z řemesla roznášeli písně napřed netištěné, potom i tištěné, a lidé si je ukládali. Nešnadno bylo by rozhodnouti, kde vznikla která píseň, zpívaná zároveň v Čechách, na Moravě a na Slovensku, jelikož každý kraj si ji měnil a přizpůsoboval ve slově i v nápěvu. Ani při písni, o níž se ví, kde se nalezla, nebývá jisto, že by tam byla též vznikla. Snad se tam dostala odjinud a zdomácněla. Leckterá píseň zanikla, kde původně byla vznikla, a zachovala se tam, kam byla přenesena. Vždyť právě proto cizí píseň jinde zdomácněla, že se novému kraji jako za vlastní a původní přizpůsobila. Mnohé písně, které by kde kdo počítal za výhradně české, známy a zpívány byly na Slovensku začátkem stol. XIX. a snad i dříve, ba snad i leckterá odtamtud pošla. Tak třeba:

Hněvaj se ty na mňa, lebo nehněvaj,
len keď ma stretnieš, pozdravenie daj.
A keď ma stretnieš, pozdravenie dáš,
budú ľudie myslit, že se nehněváš.

Kol. 95.

Podobných písní našli bychom veliké množství.

Živý zájem, s nímž na rozhraní stol. XVIII. a XIX. i přední mužové jiných národů obraceli se k písni lidové, byl povzbuzujícím příkladem a podnětem pro sběratele české; zejména sluší připomenouti blahodárný vliv Herderův, jenž přímo ke sbírání vybízel. U nás však mimo toho byly ještě důvody jiné, praktické. V chudé literatuře naší ze skrovných pokusů pracně k výšinám poetickým se vyvinující vyplnily písně lidové velikou mezeru, obohatily naše písemnictví, vzpružily básníky a nadchly celou českou veřejnost. Proto také mezi nejhorlivějšími sběrateli lidových písní nalézáme přední naše básníky: Kollára, Čelakovského, Erbena.

Všechna mínění oněch mužů, kteří se zabývali badáním o vývinu hudby u rozličných národů, shodují se v tom, že především kmenové slovanští, jmenovitě Čechové, Bulhaři a Rusové, ode dávna jevíli obzvláštní náklonnost a schopnost k umění hudebnímu, ano že znamenitý smysl se jevil a jeví nejen pro melodii, nýbrž i pro harmonické kombinace. K. Ch. svob. pán Lützow praví: „Že Slované tak snadno v cizině se usazují, vysvětluje se jejich milou vlastností, hlavně vlohami ke zpěvu a hudbě, které je neustále provázejí.“ I šl. Csálpovics píše: „Na Turčansku a v okolí jest pravý zpěv lidový doma. Pěknější polovice lidu chodí na pole nejinak švarně a čistě než jak do kostela. Za neustálého zpěvu a čtveračení pilně se pracuje.“ Glatz praví: „Neobyčejná záliba ve zpěvu jest přední a krásnou vlastností Slovanů. Až radost procházeti se o žních v poli. Všechno si propěvuje. Ženu slo-

vanskou málokdy zastati němou; buď hovárá nebo zpívá.“ — Slovanka byla si vždy vědoma této přednosti a vždy si s chutí zazpívala:

Kde Slovanka, tam zpěv,
kde Maďarka, tam hněv,
kde Němkyně, tam falež.
kde Cigánka, tam krádeš.

Možno říci, že všichni sběratelé lidových písní shodují se v ujišťování: zpěvu mezi lidem stále ubývá, ale dosud v něm žije, zejména v ústech lidí starších množství neznámých nebo alespoň nesebraných a neotřetěných písní, tak že je svrchovaný čas, aby se svědomitým zapisováním zachránilo, co se ještě zachrániti dá. Výsledek sběratelské činnosti prvních let devadesátých minulého století, pokud se jevil na Národopisné výstavě československé, byl v té příčině velmi poučný, mnohemu přímo neuvěřitelný. Byloť během několika málo let sebráno jen v Čechách — dle odhadu jen přibližného, ale nikoliv upřílišeného — okolo 1800 nápěvů, z nichž po odečtení toho, co již bylo známo nebo ve sbírkách těch se opakovalo, zbývalo přece 1000—1200 nápěvů nebo variantů do té doby tiskem neuveřejněných. Sbírka Rittersbergova z r. 1825 má 300 nápěvů písní českých (vedle 50 německých) a 50 tanců instrumentálních, Erbenova sbírka z r. 1862 811 nápěvů, Šušilova z roku 1860 1500.

Na poli hudebním ovšem v první polovici minulého století nelze mluvit o takových výsledcích jako na poli literárním; než láska k těmto pokladům nebyla u hudebníků menší a postavila si důstojný pomník úpravou, v níž P. Martinovský vydal již v letech čtyřicátých bohatou řadu nápěvů Erbenem nasbíraných. Z národní písně těžilo se harmonisováním a napodobováním. První prováděli to nejlépe v Čechách již zmíněný P. Martinovský, na Moravě Norbert Javůrek. Harmonisování písní lidových musí se dít způsobem nejprostším. Lid sám si písně harmonisuje v paralelních tercích nebo sextách, opřených na základních tónech harmonie tónické, dominantní a subdominantní. Tento způsob přirozené harmonisace sluší idealisovati, a to právě dovedli oba napřed uvedení skladatelé. Jich harmonisace v duchu lidovém byla znamenitý umělecký čin. Na koncertech slýcháme často písně národní v úpravě Malátově a Spilkově.

Lidové písně daly podklad mnohým komponistům ke skladbám velice cenným. A jest zajímavé, že i skladatelé cizí, kteří v Čechách nějaký čas pobýli, motivů písní národních ve svých skladbách užívají. Tak na př. u Haydna v 7. londýnské symfonii D moll ozývá se český obkročák, podobně i v baletě Gluckových znáti české motivy; a V. A. Mozarta kavatina Figarova „Se vuol ballare signor contino“ podobá se české písni „Pane bratříčku, dobrej den“

Nyní již lidová píseň nehraje té úlohy, kterou hrála v době našeho probuzení; ustupuje nenáhle, tak jako ustupuje národní kroj. Kdyby sběratelé před 50 a více lety nebyli zachránili, co se zachrániti dalo, dnes veliký počet písní, které výhradně byly odkázány na podání ústní, byl by zajisté nadobro ztracen. A to by byla veliká ztráta nejen pro bádání folkloristické, nýbrž i pro samotné české národní umění, jehož podstatou a zajímavou částí jsou právě písně lidové. V nynějších dobách český lid, snad více než který jiný, se sebe stírá své osobité zvláštnosti, a zanechává i zpěvu, této své tak rázovité vlastnosti. Ani to nepomáhá, že jsou písně tak krásné, a že je jich tak mnoho.

Jak starati se, abychom zabránili odumření písně národní.

Návrat k svěží, bývalé tvůrčí síle lidu jest nemožný. Ale starejme se, aby nevyčerpatelný poklad našich písní nevymizel, aby koloval mezi lidem, aby se stal jeho majetkem. Jako pečujeme, aby všechny pokroky našeho umění, vědy a literatury vnikaly do lidu, tak hledme propagovati i to, co nám cenného poskytuje píseň lidová, jejíž básnický a hudební kapitál nikdy neměl by ležeti ladem. Lid náš kapitál ten již asi valně množiti nebude, ale rád bude užívatí úroků z toho, co mu nastrádali kdysi jeho předkové. Nalézá-li cestu k srdcím lidu občas i píseň umělá, nalezne ji spíše ta píseň, která z jeho středu vyšla, a která slovem, myšlenkou a náladou jest lidu bližší. Má-li však česká píseň národní tak zaznívatí jako před lety, musí býti prostým, jednohlasým, někdy snad dvojhlasým zpěvem, ne však nějakou jeho úpravou, což náleží již hudbě umělé. Jan Neruda píše: „Nám píseň jest částí naší duše a my veškerými silami, co nám jich Bohem dáno, musíme chránit a bránit tu českou svoji duši. Národní píseň jest někdy neupřímná, nevyhýbá se ani hrubému slovu; jest ale vždy mravná — čistý, nezkalený pramen, nejlepší obrana proti oplzlým odrhovačkám.“

Milujme tedy národní písně a rozšiřujme je. Pěkných a laciných sbírek vydáno již dosti. Staří i mladí zpívají rádi; mladým otevírá se v nich svět, staří prožívají v nich své mládí.

Známý francouzský skladatel Charpentier zařídil školu, kde bezplatně učil chudé dělnice zpívat. Zpívají jednoduché písně, provençalské ballady a jednoduché sbory; škole daří se velmi dobře. Nešlo by něco podobného u nás? Myslím, že ano! A cesty, které k tomu vedou? Rodina, škola, zpěvácké spolky. Kéž se všichni tito činitelé uchopí této práce a zase se budou rozléhati jasné zvuky národních písní ve všech zemích koruny svatováclavské!

Studentské hnutí flámské.

Kdo pozoruje horlivost studentů flámských na poli sociálním, kdo mezi těmito mladými, uvědomělými lidmi žije, ten snadno pozná vůdčí motiv jejich snah. Toto hnutí splňuje přání, aby se jejich národu flámskému dostalo nového, lepšího postavení.

Hnutí bylo požadavkem doby. Započalo bojem za stejná práva belgického obyvatelstva flámsky mluvícího, za svobodu jazyka a osamostatnění národa. Takové hnutí zajisté vedlo přirozeně k programu o sblížení se tříd národnostních. Jazyk flámský byl mluvou jen člověka níže postaveného. Lidé vyššího postavení pokládali sobě za méně důstojné, aby jím mluvili. Mluvili francouzsky.

Tak vzniklo hnutí studentské ze všeobecného hnutí národního, které v krátké době strhlo za sebou celé legie. A jako orel letí rychlým letem přes hory pokryté sněhem a obzor se mu stále víc a více otevírá, tak otvíralo se pole práce v hnutí flámském. S počátku to byl zápas o mateřštinu, potom boj kulturní v širším slova smyslu.

Studentské hnutí samo mělo též podobný ráz. Započalo romantickými sny, hlučným zpěvem a brzo vzrostlo v plodný a zdravý idealismus a k mocnému seskupení doposud široce rozděleného studentstva. Z tohoto středu vycházeli muži, kteří sázeli plnou hrstí dobré slovo v širokých vrstvách. Toto uvědomělé snažení po hlubokém poznání života, na jehož rozšíření pracovali, mělo veliký vliv na jejich

povahu. Studentské hnutí flámské stalo se mocí výchovnou a způsobilo mnoho dobrého a všichni, které získalo a strhlo do svého proudu, byli přivedeni k vyššímu životu.

V této době idealismu, v níž žijeme, jest zapotřebí zdravého, volného dívání se na skutečnost, aby se poznala a pochopila. Základem tohoto pozorování jest samostatnost charakteru, touha k činné práci a vytrvalé píli. To je také program našeho hnutí studentského. Chce především školu charakteru, vůli upevňovati, vše nízké odstraniti. Probouzí lásku k národu a jest nepřitelem všeho povrchního posuzování. Učí, že život není abstraktum, o němž možno krásně mluvit, dlouhé dissertace psáti, nýbrž že naše bytí je jasně vyznačená skutečnost, práce, která musí býti řízena dle mravouky. Tím je hnutí toto doplněním intelektuálního vychování na středních a vysokých školách a jako takové nezbytné.

Student flámský chce pracovati pro blaho národa, aby toho dosáhl, chce především s vytrvalou pílí pracovati na vybudování svého vlastního charakteru a sám sebou začít.

Katolický student uvědomělý nechť se drží tohoto hesla. „Vše pro Krista“, které je zrcadlem jeho tužeb a jeho ideálů.

Ferd. Přívozský:

Básník-katolík.

*Býti dobrým člověkem znamená více,
než býti velikým umělcem.*

Jedním z největších českých básníků nové doby jest Julius Zeyer. Ačkoliv Parnas český v době jeho života označují ještě dvě mohutné postavy básníků: Jar. Vrchlického a Sv. Čecha, přece Zeyera můžeme považovati za zjev osamocený jak ve světě literárním, tak společenském. Poesie jest mu něčím svatým, vznešeným; zná toliko jedno veliké umění, které ční jako nádherná kathedrála v chaosu myšlenek všech věků a systemů filosofických. Avšak není mu nejvyšším bodem dokonalosti a nezbytnou součástí snah a tužeb směřujících k životnímu úkolu, nýbrž — jak sám napsal v dopise Bílkovi — dovedl by se ho zřít, kdyby síly měl, žít úplně dle evangelia. Ale v tom rmutu, v němž se plahočí, jest umění přece jen to nejlepší, co má. — Chceme-li náležitě poznati celou osobnost tohoto kněze naší poesie, „goticky naladěného romantika“, musíme vedle umělecké stránky si všimnouti také jeho náboženského smýšlení, jeho názoru na život.

Spisovatel jeví se nám dokonale ve svých spisech, do nichž vložil všechny své myšlenky, které prochvívaly jeho nitrem, všechny své city. Jako Vrchlický řekl: „Můj život je v mém díle!“ tak mohl podobně říci o sobě i Zeyer. Také jeho rozsáhlá korespondence*) dává zvláště nahlédnutí do jeho intimního života.

Náboženské smýšlení Zeyerovo bylo různě chápáno, různým způsobem pojímáno. Někteří se domnívali (právem), že byl věřícím křesťanem, jiní že byl eklektikem a jakožto nanejvýš citový člověk nahlížel na náboženství podle své nálady, vybíral si ze všech kultů vždy jen to, co se mu právě zamlouvalo, čili jinak řečeno, že se jeho ná-

*) Zvláště dopisy Kar. Světlé (uveřejněny v „Ž. Světě“). Sigm. Bouškoví, Fr. Bílkovi (uv. ve „Květech“), Marii Kalašové, Al. Kašparovi, dru J. Štolbovi (uvedeno v „Máji“) a j.

boženské smýšlení měnilo vždy podle nálady. Bedlivé studium této otázky poučuje nás o tom, že Zeyer měl chvíle, ve kterých přilnul k tajemnému buddhismu, k záhadám filosofie Nietzscheovy, ba ve svých duševních rozvratech dopouštěl možnost Renanova výroku: „Sachons attendre, s'il n'y a peut-être rien au bout; on bien qui sait, si la verité n'est pas tainte? Ne soyons pas si pressé, de la connaitre.“*) Avšak jeho hluboký duch nezastavil se u těchto bodů, nýbrž hledal, veden jsa touhou po pravdě, dál svého Boha; byl přesvědčen, že musí najíti uskutečnění svých nadějí, zdroj pravého života — a skutečně jej našel. Byl to bolestný boj, ale za to vítězství tím slavnější; „zvítězil v boji nejtěžším — překonav sám sebe“. Sympatisoval s různými ideami náboženskými — hlavně na počátku své tvorby — ale nepřilnul k žádné dokonale, nýbrž stále víc a více inklinoval k ryzímu, čistému, evangelickému křesťanství, postupoval neohroženě za světlou stopou velikého Mistra, až zvolal nadšeně z hloubi věřící duše: „Můj Kriste, můj sladký, velký Kriste!“ V románě „Jan Maria Plojhar“ se přiznává: „Od té doby, co žiji život čistý a prostý, od té doby, co jsem takto Bohu blíž, zdá se mi, že On se mi zjevuje na dně mé duše.“ Zda nejsou to charakteristická slova pro katolického básníka? V „Kronice o sv. Brandanu“ napsal: „Ó třikrát blažený, jenž uzřel ráj a sladkou Krista tvář“ Ano, on uzřel ráj, o němž snil, když ve svých mystických meditacích blížil se ke splnutí s Ním. Neboť paralelně s jeho vývojem ideovým jeví se jeho sklon k mystice.

Právě tento mysticismus vábil Zeyera k důkladnému studiu středověku. Jakožto hluboce myslící a nábožensky založený básník nacházel zde nové prameny duševního života, nové rozpětí nádherných myšlenek zářivé fantasie. Středověký život, jemuž hlavní ráz vtisklo náboženství a mysticismus, poskytl Zeyerovi množství motivů k básnickým skladbám; charakteristické středověké postavy se svým legendárním a mytickým zabarvením staly se předmětem jeho nádherných básní, v nichž veškeré trhliny historického děje dovedla mistrně překlenouti básníkova skvělá, báječná fantasie. Kultura tehdejší prozářila jeho sny, které v tomto prostředí daly vykvést nejkrásnějším květům pravé poesie. K poznání jeho názoru na středověký život jest důležitá jeho předmluva ke „Karolinské epoei“, kde mezi jiným píše: „Je něco nad hesly a nad módou, totiž pravda, ta vnitřní, vyšší než pouhé, mnohdy tak klamné pozorování povrchu. Taková pravda jest na dně každé civilisace, každého náboženství, každého pravého výtvoru uměleckého. Pravda byla také podkladem středověké kultury a ohlas její poetický je duší typů a dějů v básních epických té doby. Přes všechny anděle a divy je více snad pravdy v „Písni o Rolandu“ než na př. v Zoolově „Zemi“, ač možná všechno, co se v tom románu vypravuje, se skutečně i událo.“

Zeyer jeví se nám jako vidina pocházející z jiných, krásnějších, vysněných světů, jejichž životní osudy nepodléhají našim psychologickým zákonům. Nenalézá v rušném životě uskutečnění toho, o čem sní, raněn životem uchyluje se v tichou samotu. Veden vnitřní touhou snil nesmírně o pravém klidu, nerušeném bouřlivými vlnami světa, toužil po samotě, kterou jedině poskytnouti mohou zdi kláštera, jež přímo zbožňoval. Ano, byly chvíle — jak můžeme pozorovati z jeho korespondence — ve kterých téměř byl již rozhodnut zřeknouti se světského života a vstoupiti do některého kláštera, ale přemlouvání

*) Umějmež čekat, možná, že na konec není ničeho: neboť kdož ví, není-li pravda smutnou? Nespěchejme tak ji poznati.

přátel a vzpomínka na úplnou odloučenost od uměleckého světa přece zvítězily. V dopise Kašparovi praví: „Cítím se velmi nešťasten a myslím často na to uchýlit se od toho světa docela a hledat útěchy ve zdech klášterních. Vyhlíží to asi středověky a mnohý se mi vysměje, jiný mne za blázna má, avšak nikdo mi přece nic lepšího poradit nemůže.“ Dr. Šebkovi řekl při jisté příležitosti: „Mystický klid francouzských klášterů je mé duši nejbližší. Snad jednou zmizím v některém z nich jako malíř Tulka, o němž dnes nikdo neví, ale jehož bydliště, tak se s plnou jistotou domnívám, odhalil jsem v jednom z italských klášterů.“ Zajímavá je tato epizoda o malíři Tulkovi. Zeyer často vypravoval o něm, jak ho spatřil v Římě. Jednou procházející se městem, spatřil bosého mnicha, v němž k svému údivu poznal malíře Tulku. Mnich, jakmile zpozoroval básníka, velmi překvapen uchýlil se do blízkého krámu. Zeyer zatoužil sejít se s ním a proto vešel po chvíli za ním, avšak Tulku tam již nenašel. Marné bylo jeho pátrání po něm, víc ho nespatriil. Tulka našel klid v klášteře, jímž také Zeyer chtěl zhojiti a uklidniti svou unavenou, raněnou duši. Herites však se domnívá, že naprostá samota neodpovídala jeho povaze. Miloval sice samotu, ale býval také rád, když měl někoho u sebe, s nímž by si pohovořil.

V intimním přátelství žil se sochařem Frant. Bílkem. Idea náboženská spojila oba umělce, kteréžto přátelství mělo vzájemný vliv na jejich uměleckou tvorbu. Scházívají se rádi spolu, aby si pohovořili o svých myšlenkách, o svých snech. Pod vlivem Zeyerovým tvořil Bílek svého Krista. R. 1896 psal Bílkovi: „Na Vašeho Krista stále myslím a vzpomínám, dejž Vám Bůh zdaru, aby dílo Vaše se šťastně skončilo, bude mi to zvláštním uspokojením, že i já mám v tom kousek vlivu, že se mi podařilo Vás trochu přesvědčovat, že byste Krista na kříži měl zobrazit. Ta umírající tvář, to shasínající oko, způsob, jak jste dílo své pojal a podal, to vše mně pronásleduje jako veliký a prorocký sen. Kéž se dočkám díla Vašeho! Před Kristem Vaším bych se klaněl a modlil. Kdo na tu tvář patřit bude, zvolá zajisté z hloubi duše své: „Můj Kriste!“ A v tom zvolání, jde-li z hloubi duše, jest obsažen celý svět, všechna láska a všechn bol a všechno nejvyšší štěstí člověka.“ Dojemný byl okamžik, kdy Zeyer spatřil skutečně hotové dílo Bílkovo, jak vysvítá z dopisu, který psal Bílek spisovateli Sig. Bouškovi: „Stál dlouho před ním a slzy mu stékaly po tváři. S krásným úsměvem slzavým obrátil se ke mně, stiskl mi ruku a vroucně mě objal, k sobě tiskl a líbal... A před mým Kristem vroucně se pak modlil.“

V náboženském ovzduší nacházel podněty ke svým skladbám, které jsou prozářeny vzácnou vírou básníkovou. Na př. „Tři legendy o krucifixu“, jichž látku čerpal z bohatých pokladů křesťanské legendy, Kronika o sv. Brandanu, Sestra Paskalina, Kristina zázračná a poslední jeho dílo „Zahrada mariánská“, posvěcené pravou, hlubokou zbožností básníkovou. *) O těch, kteří čtou jeho spisy, domnívá se, že jsou „lidé jemu podobní, kteří rádi se přebírají ve starých kronikách, a co děti rádi naslouchali pohádkám, lidé, jimž z toho něco neurčitého, smrákavě sladkého a přece teskného, jako nostalgie po tom, co zde není, v srdci zůstalo, něco, co s nimi sedí, když se venku šere, a jen oheň svítí, co v hustém lese vedle nich kráčí, hvězdami jako očima se na ně dívá, co konejšivě v jejich žal a snivě v jejich radost se mísí a slavně k nim mluví v samotách.“ Tím poukázal vlastně Zeyer na zdroje svých vlastních snů a myšlenek.

*) Díla neuvádím všechna, není to účelem našeho pojednání.

Ve svých spisech medituje Zeyer o různých problémech filosofických: ovšem tyto výroky nejsou stavěny na pevné logické kostrě filosofického myšlení, nýbrž podléhají mocnému vlivu básnické fantazie, akkomodují se svému poetickému prostředí. A jeho myšlenky jsou jasné, skvělé. Zvláště „Jan Maria Plojhar“ a „Dům u tonoucí hvězdy“, jejichž motivy jsou téměř autobiografické, dokazují, jak hluboko dovedl Zeyer proniknout lidský život, s jakou virtuositou dovedl zachytit nejjemnější záchvěvy duševního života. Jeho myšlenka, která nenašla vysvětlení mnohých záhad zde na zemi, vznesla se tam, kde pravdu musí nalézt, kde jediné jest rozluštění životního problému, o nějž se marně tříští názory mnohých filosofů. Zde na zemi nenachází nikde uspokojivé, správné odpovědi na četná tajemství, a právě v tom vidí důkaz naší duševní, posmrtné existence. V „Plojharu“ praví: „Myslím, že ani nám lidem, ani jiným tvorům nic nezůstane věčnou hádankou. A poněvadž pro lásku, tu největší ze všech záhad, zde není luštění, zdá se mi, že to jeden z nejzávažnějších důkazů o naší nesmrtelnosti. Ono luštění najdeme tam, kam všichni spějeme.“ Na jiném místě v tomto románu píše: „Bůh zkouší naše duše, aby se staly té hodnoty, kterou jim poskytl. My lidé klesáme, avšak prahneme-li po Bohu, tedy po dobru, a milujeme-li bližního, pak jsme na cestě vedoucí nazpět k nevině. Veliký hřích jest velikou spásou, následuje-li veliká, prava, volná kajícínost.“ V lásce k bližnímu a v touze po Pravdě a Dobru jsme na cestě k dokonalosti, kterou básník nazývá cestou vedoucí k nevině.

Zeyer věděl, na jakých základech spočívá dnešní nevěra. Vždyť to, co se zdá mnohým lidem nemožným, co dovedou snad jen svým chladným rozumem zdánlivě vyvrátit, právě to hlodá nejvíce v jich svědomí a výrok svého rozumu nedovedou bezpečně postavit nad svůj vnitřní hlas. „Svět nechce věřit v to, co prý jest „nadpřirozené“, ale nikdy nezbaví se v nitru srdce myšlenky v možnosti toho, co rty jeho zapírají.“ (Ondřej Černýšev.) Tato jiskra doutná v hlubinách každé duše. Jas její zasvitne, když člověk poznává účel života a mnohdy teprve tenkrát, když vidí již součet svých dnů před duševním zrakem, kdy stojí na přechodu, v nějž dříve nevěřil. *) A básník jakoby se za ně modlil, volá: „Buď On (Bůh) těm milostiv, kteří jej zapírají nedostatkem lidské své důstojnosti!“ (Plojhar.) Jako výstraha těm, kteří bezmyšlenkovitě dají se strhnout prázdnými hesly dnešní doby, kteří nechají za sebe mysliti jiné, znějí jeho slova v „Ondřeji Černýševu“ „Nehleďte nebezpečí mimo sebe, hleďte je uvnitř svého srdce. Myšlenky člověka jsou jako řeka plná vírů a skalisek. Neplavte slepě proudem, řiďte pevnou rukou kormidlo své lodi — než vás proud uchvátí.“ — „Co se v prachu plazí,“ praví tamtéž, „bude vždy to nenávidět, co ve výši se vznáší. Nic nermoutí tak malé lidi, jako vlastní jejich nicota.“

Téměř všemi spisy jeho jako zlatá nit prozařuje věčný motiv láska. Básník, jakožto jemná, citová povaha, podléhá kouzelné její moci. Vítězslav Hálek učinil také centrem své tvorby lásku, avšak přirovnáme-li oba básníky na tomto poli, poznáme rozdíl již v základním pojetí svého předmětu. Hálek spokojuje se povrchním pozorováním, vzor vidí v přírodě a zamilované osoby v jeho dílech pohybují se dle určité šablony: vzplanou vzájemnou láskou k sobě, mají se rády a následkem jest pak buď šťastný nebo tragický. U Zeyera je tomu naopak; sestupuje do jejich tajemných hloubek a poznává, že „láska jest be-

*) Na př. německý básník Heinrich Heine.

zedná propast . . . která věčně zůstane záhadou, „proto zachvívá se, kdo na jejím pokraji se octnul“ Avšak láká nás stále přes veškerá nebezpečí, neodoláme této neznámé síle a „a vrháme se do ní s šílenou radostí!“

Leč v této smyslné lásce nenachází uklidnění, naopak četná sklamaní mají za následek, že raněn uchyluje se od všeho pozemského k lásce metafysické. A po marných touhách odpoutává se od světa reálného a jeho duše v mystickém zanícení vznáší se k Lásce ideální — k Bohu.

Když básník ve svých meditacích vnořil se do hloubky svého „já“, jakožto člena celku, rozšířil své pozorování na širší kruh svých bližních, zamyslel se nad osudem lidstva a tak stanul před problemem sociálním. Poznal slabosti dnešní společnosti, poznal tu ubohou komedii nemyslicích lidí, ačkoli prý (dle Arne Nováka) dnešní době nerozuměl, přece chápal nejednu slabou stránku dnešního života a věděl, co může přivést společnost na cestu k lepší budoucnosti, akcentoval potřebu zušlechtění povahy každého jednotlivce, že jediné tímto způsobem může býti položen základ mravní síly celé společnosti. „Zlepšovati a ušlechťovati to, co již trvá, toť práce, z které kyne prospěch. Nemysleti toliko na svá práva, ale více ještě na své povinnosti, to budiž povoláním každého muže. Nejen dobrých zákonů, více ještě ryzích povah jest nám potřebí.“ (Xaver“.) Zeyer přichází konečně k závěru, že jest a zůstane utopií veškerá snaha po zbudování nové společnosti dle theoretických zákonů, jak praví v novelle „Xaver“ „Společnost a řády její jsou výsledkem dlouhého historického procesu; uznávám, že mnoho odstraniti, mnoho radikálně zlepšiti nutno, ale myslím, že žádný mudrc světa s prospěchem nový plán nějaké nové budoucí společnosti vymysleti nedovede. Podobně pokusy jsou vždy jen právě pokusy fiaskem končícími. Znovu zroditi společnost, ano, ale ztroskotati a utvořiti dle vymyšleného rozvrhu — toť šílenství!“

Zeyer býval často smuten, jakoby svým duševním zrakem v dálce někoho hledal, jakoby přemýšlel o nejtěžších problémech života. Co bylo příčinou těchto bolestných nálad, to uniká jako bledý fantóm našemu pozorování. Intensita duševního boje v jedné době dostoupila, jak se zdá, svého vrcholu, kdy v zápětí měla následovati katastrofa, jak můžeme souditi z jeho slov pronesených k pí. Mokré a k pí. Heritesové: „Byl jsem tak blízek sebevraždy. Bůh mne zachránil před velikým hříchem. — — —“

Těžká zpověď básníkovy duše . . .

Nejednou v myšlenkách vrátil se do své minulosti, k uplynulému životu. Když přirovnal svůj život k jiným, poznal, že neměl těch opojných květů, v nichž oni nalézali radost, spatřovali štěstí. Nepoznal rodinného života. „Vzpomínám, jak jiní žijí, jak pracují, jak se loptí, zápasí. — Žena stojí jim po boku, děti rostou. — Ó prsa se těm lidem dmou hrdostí a srdce jim buší štěstím! A takový blahý, požehnaný život jsem chápati nedovedl! Jak často jsem vidinu takové existence odbýval téměř s pohrdáním! To mi vždy bylo příliš po šosácku. Ó raději jsem se uzavíral do svého jalového sobectví a snil a snil a snil, že pro mne cos lepšího musí osud chovat . . . A nyní vidím, že jsem svůj život zahodil! Pozdě, pozdě jsem prohlédl.“ (Plojhar.)

Smutná výčitka své minulosti? — Tato dojemná slova prozrazují sice mnoho, avšak ještě více v sobě tají skrytého, nepoznaného. Tajemným flórem zastřena zůstane nám navždy duše básníka . . .

Šťastná náhoda Zeyerovi přála, že nebyl finančně vázán k nějakému úřadu, a tak mohl s celou energií se věnovati uměleckým stu-

diím a činnosti básnické. Nebyl stržen žádným proudem uměleckým, žádným moderním heslem, psal bez ohledu na kritiku, tak, jak mu diktoval hluboký cit a estetický zájem. Leč přes to, že nebyl ve svých snahách odkázán na své okolí, šel přece smutnou cestou českého umělce. Jeho jemná, citlivá duše nenašla na zemi uklidnění. Vysvobození znamenal její odchod za Kristem

A básník našel klid v tom věčném tajemném snu, o němž v žití zpíval, po němž toužil. Avšak „to čarovné ovoce, jež zrodil nám strom Zeyerova básnického umění, zůstalo nám a zůstane a vůní svou a svými zářivými barvami nadále stejně nás bude okouzlovati. Další a další generace, jež přijdou po nás, jež budou žítí kdy na české naší půdě, vždy budou dál a dále opojovati se a sytití tím, co krásného a vznešeného vytvořila nám fantasie Julia Zeyera. Poesie jeho jest světlem, jež čas neshasíná zvolna, ale jež čas přeletuje dobami, novými a novými plameny jakoby rozšlehoval v záři vždy světlejší a čistší“ (Herites.)

Dr. V. Janda:

Konstantinské jubileum.

(Výtah z přednášky pronesené dne 9. listopadu v Pardubicích.)

Dnes hlásiti se ku praporu Kristovu, býti věrným vyznavačem jeho učení, jest více méně hrdinstvím. Zdá se, jakoby chtěla nadejítí doba, kdy bezpráví na poctivém křesťanu páchané jest odměny hodné a šlechetné. Horlivým vyznavačům Krista dáno jméno klerikál a pomocí několika skutečných individuí, na něž ono jméno se plně hodí, zaslepeny massy lidu v jádru svém dobrého. Soustavným štváním zvlažněl lid u víře své, chytráckou politikou zotročena církev státem, a ze svobodné, jež stála vznešeně nade trůny knížat, učiněna jejich otrokyní. Může se právem říci, že nyní podniká církev tuhý zápas za svou svobodu, za svá práva a za svou vážnost.

A v této době tak vážné přichází památka slavné a radostné události — 1600letá památka ediktu milánského.

Celý křesťanský svět obrací své zraky nazpět do minulosti a s nadšením vzpomíná na chvíli, kdy křesťanům a církvi po celá tři století krutě pronásledovaným dostává se náboženské svobody. Konstantin Veliký to byl, který zarazil na popud své matky sv. Heleny prolévání krve křesťanské a sám v pozdějším věku sklonil šíji před Kristem — přijal křest. Rok 313tý stal se památným všemu křesťanstvu, neboť v něm vyšel edikt, který stanovil: Všem poddaným císařským jest volno vyvoliti si a vykonávati náboženství kterékoli; následkem toho zrušeno všechno omezení křesťanství; dále mělo býti jednotlivým obcím křesťanským jakožto právním svazkům vráceno vše, co jim během pronásledování bylo konfiskováno; v ediktu bylo dále přikázáno místodržícím, aby křesťanské obce podporovali a edikt tento provedli.

V důsledku toho přišla pak jiná pro církev prospěšná ustanovení, že z církve pronásledované stala se rázem církev zkvétající. Církev obdařena mnohými výsadami, zákony církevní postaveny na roveň státním. Biskupové měli zabezpečený vliv na státní správu: měli dozor nad věznicemi, měli právo domáhati se rychlého vyřizování záležitostí uvězněných, oni měli vliv na jmenování místodržících a mohli proti místodržícím provincie utlačujícím vystupovati; spolupůsobili při volbách městských úředníků a měli dozor nad správou jmění městského.

Církevní majetek nemovitý byl ode všech břemen, mimo daň gruntovní, sprostěn. Církev stala se způsobilou k dědění a obdarování, obdržela ročně příspěvky z příjmů státních. Duchovní prosti byli veškerých veřejných povinností; jmění církevní bylo prohlášeno za nezczizitelné, toliko výjimky platily v případech nutné potřeby, spravování bylo pak pod dozorem a ochranou státní. Všechny ústavy církevní chráněny státním právem trestním; jmění duchovních, kteří zemřeli a nezanechali příbuzných, připadalo církevním účelům.

Důsledky těchto ustanovení byly ovšem i nevýhody, které církvi vplynuly; zvláště na východě v říši řecké, kde císař osoboval si právo nejvyššího zákonodárce církevního, a které také později byly příčinou roztržky církve východní, nyní pravoslavné, od církve západní, římskokatolické. Církev západní — katolická — vždy stála na stanovisku nezávislosti církve od státu a stanovisko to, kde bylo možné, si také uhájila.

Pro nás ovšem jsou zajímavé a povšimnutí hodné prospěšné důsledky, jež přinesl památný edikt milánský s sebou, a kterých v dnešní době již citelně postrádáme. Mohu docela otevřeně říci, že v dnešní době ve většině zemí mnohé prospěšné ustanovení pro církev bylo odstraněno a v některých zmizelo nadobro. Den ze dne jsme svědky nějakého bezpráví, jež katolické církvi a jejím stoupencům se děje. Nemusíme pak choditi ani za hranice, vždyť můžeme se přesvědčiti o nenávisti k církvi doma. Zde se nemůže ještě ta nenávist tak veřejně projevovat, jako je tomu v jiných zemích, než přece postačí to k tomu, aby ostražitě ochránce církve vyburcovalo z trpné nečinnosti. V této době právě oslavujeme 1600 leté výročí ediktu milánského, vzpomínáme na horlivost prvních křesťanů u víře. Oni nedali se zastrašiti proléváním krve a mučením svých bratří, nýbrž vždy víc a více lnuli k svému Kristu. Kristus také dopomohl jim k vítězství, k vítězství tím slavnějším, poněvadž milliony mučedníků nebojovaly mečem, ale láskou a oddaností k svému Vykupiteli. Světovládný hrdý Řím, jenž byl zvyklý jen rozkazovati svým poddaným, byl nucen ustoupiti. Všemohoucí císař musil skloniti šíji před Ukřižovaným.

Jako před 16ti sty lety dorážela bouře pronásledování křesťanů, jako tehdy tekla mučednická krev, i nyní přichází doba, kdy nepřátelé Krista spojili se v jeden šik a hrozí těm, již Kristu věrni zůstali, pronásledováním. Pronásledování to snad nejeví se v prolévání krve, ale jest stejně kruté jako tehdy.

V této době jest potřebí postaviti se na stráž a bdíti, aby včas nenávistníkům Kristovým mohlo býti čeleno. Jest proto předním úkolem každého upřímného katolíka, aby si uvědomil, že jím skutečně jest, aby si uvědomil své povinnosti. Povinnosti ty mu ukládají, aby nejen věřil v Krista, ale aby svého Krista hájil a tam, kde potřebí života, i ten položil, tak jako to činili první křesťané. Proti moci nevěry povstaň moc víry, moc pravého přesvědčení náboženského, jež vidí spásu a obrození života společenského ve znamení kříže, ve znamení Krista. Ano ve znamení kříže zvítězíme tak jako tehdy Konstantin a proto pod znamením kříže jdeme do boje proti jeho nepřátelům. Tato idea ozařuj nám nebe našeho života a veď nás ku práci obrodné, ku práci, jak ji vytkl veliký papež Lev XIII. svým heslem *Omnia restaurare in Christo* — Obnoviti vše v Kristu.

Památka ediktu milánského nebude nám jen památkou, ale dnem, od něhož vzchopíme a vzpružíme se k boji proti stohlavé hydře nevěry a všemu tomu, co z ní vyplývá. Vzpomeňme si při památce ediktu milánského na horlivost a lásku tehdejších vyznavačů Krista, již vybojovali si právě těmi vlastnostmi skvělého vítězství. Při vzpomínce té

a slavné památce učinme sobě slib, že i my chceme lnouti k svému Kristu s toužou láskou a s toužou horlivostí, pod slibem tím semkněme se ve svorné mohutné řady a tak dejme se v boj. Korouhví naší budiž svatý kříž, s něhož nám jistě bude žehnat Kristus sám, a s ním všichni ti, již lásku svoji k němu cenili více než své životy.

JUC. David Hynek:

Církev: matka universit.

Starověk nedovedl vytvořiti universit přes značně vyspělou svou kulturu; filosofické a řečnické školy stály a padaly se svými učiteli. Římané a Řekové do nich docházeli jednak z toho důvodu, že to patřilo tehdy k lepšímu vzdělání, nebo aby si ukrátili dlouhou chvíli a konečně, aby nabyli sběhlosti řečnické ve vyjadřování myšlenek; býti dobrým řečníkem sarkastického a švižného šlehu bylo tehdy požadavkem nejen pro advokáta, ale i pro státního úředníka, vojáka a senátora. Z vědychtivosti však byly tyto školy velice málo navštěvovány. Ani řecká musea, ani proslavené museum Ptolemejců v Alexandrii nevyrovnala se universitám v běžném slova smyslu. Museum alexandrijské bylo vlastně vědeckou akademií a nepozbylo tohoto charakteru ani tehdy, když císař Vespasian určil jeho profesorům státní plat; řečnické hříčky, fráze byly stále více ceněny než skutečné školské vzdělání.

Naproti tomu křesťané dovedli velice záhy vystihnouti svým bystrozrakem, co je na pohanské kultuře zdravého, zbavili ji zbytečné přítěže a záhy si ji osvojili a rozvíjeli v záměrech svého poslání světového. Císař Julián vedl skutečně velice promyšlenou ránu proti mladé církvi Kristově, když vyloučil křesťany ze škol. Než doby pronásledování minuly a církev se vyvíjela dále a zmocnila se s mladou silou nezdolného nadšení a obětavosti vědy a vzdělání starověkého. Chránila tyto poklady antického vzdělání a sdělovala je v době stěhování národů zdivočelým kmenům, které se usazovaly na troskách římské říše. Byl to kus perné práce učiniti z těchto surových národů, které dychtily pouze po boji, mírumilovné obyvatele a vštípti jim v srdce vznešenou Kristovu nauku pokoje. A církev se zhostila čestně této úlohy! Nevím, co by si byli asi počali na jejím místě naši moderní pokrokoví paedagogové, kteří po své ani ne stoleté činnosti sklízejí na všech stranách fiasko jako výsledek svých paedagogických schopností.

Církev kráčela, vedena svým učitelem Kristem, jistě, bez kolísání drahou jí vytknutou. Trvalo to celá století, než církev přivedla školství k žádoucí metě. Farní školy, klášterní a dómské školy jsou stupně, po kterých vystupovala ne skokem, bez rozvahy, nýbrž zvolna a promyšleně na příkrou horu vědy. Byly různé cesty, po nichž se ubírala, ale její veleduchové nedali se odvrátiti nahodilými překážkami, stále upírajíce zraky své k vrcholu hory, svému cíli, na němž zářily jako vůdčí hvězdy Bůh a Věčnost, až dospěla církev téměř po tisícileté těžké práci za největšího ze svých papežů Řehoře VII. k vyvrcholení svých kulturních snah — totiž k universitám.

Podle základacích listin vznikly první university v Bologni, Salernu, Paříži a Oxfordu. O jejich křesťanském původu svědčí vědecká jednotnost, jejich účel, jména a zařízení. Klassického výrazu došla tato skutečnost ve známém výroku anglického učenice Rogera Bacona, profesora na universitě oxfordské (1294): „Všechno lidské má cenu a význam jen ve svém vztahu k Bohu!“

Kdybychom však považovali tehdejší university za pouhé církevní, lépe řečeno duchovní ústavy, byli bychom velice na omylu; neboť jak Denifle dokázal ve svém spise „University ve středověku“, neměla většina universit až do druhé polovice XIV. století theologických fakult. Vysoké školy pěstovaly původně jen jednotlivá vědecká odvětví, tak Salamanca medicinu, Bologna práva, Paříž filosofii atd. Teprve od polovice XIV. století bylo uděleno povolení pěstovati vědy vůbec s vyloučením magie a astrologie.*) Povolení k založení university dával papež a římsko-německý císař. Až do r. 1400 známe 31 zakládacích listin papežských. 21 universit má pouze papežské zakládací listiny. University nebyly ústavy jednoho města nebo země, nýbrž náležely celému křesťanskému světu. Ze všech zemí proudili sem posluchači, aby dosáhli akademické hodnosti. Křesťanství odstranilo všechny rozdíly stavu, stáří, hodnosti a národnosti. Mladí muži seděli vedle zralých, života zkušených starců, laikové vedle kněží; kněží bylo na středověkých universitách nejvíce, proto také studenti vedli poněkud klášterní život a nosili řeholní oděv. Pro chudé žáky byly zřizovány četné nadace a učitelé byli v úzkém styku s posluchači.

V Oxfordu udržela se až do dnešní doby forma středověké university; marně se tam usiluje po jednotné universitní budově. University tvoří 21 kollegií (colleges) a 5 menších ústavů, zvaných halls. Teprve od r. 1868 mohou studenti bydleti i mimo kolleje v městě. Professoři čtou ve své kolleji, v níž se musí posluchači shromažďovati.

Před XIV. stoletím nebylo na naší straně Alp vůbec university, jelikož křesťanství proniklo do těchto zemí daleko později než do Itálie, Španělska, Francie a Anglie. První universita tu byla založena císařem Karlem IV. v Praze r. 1348. Heidelbergská universita povstala teprve r. 1385, r. 1388 kolínská a 1389 v Erfurtě. Na pražské universitě bylo již za Karla IV. 11000 studentů. V Uhrách bylo také založeno více universit, ale nedospěly té výše a důležitosti jako v jiných zemích evropských.

Na přední místo vyšinula se v XV. století vídeňská universita, založená Rudolfem IV. Za císaře Maxmiliána stala se první universitou v Evropě. Bohužel tak zvaná reformace měla v zápětí úpadek všech universit. Heidelberg měl r. 1525 více profesorů než posluchačů. Teprve katolická restaurace vnesla zase nový život na university. Než doba moderního osvícenství opět vážně ohrozila význam a vědecký ráz vysokých škol. Již císař Josef II. prohlásil university za továrny, v nichž se vyrábí úřednictvo, a jak cenil Rousseau vzdělání, o tom podává svědectví jeho výrok: „Umění a vědy přivodily mravní úpadek lidstva.“ Protestant Spencer (zemřel 1903) právem tvrdí: „Kdyby převládal socialistický názor světový, byla by to nejtěžší rána, která kdy zasáhla lidskou kulturu.“

Historie ukazuje jasně, že university jsou velkolepým výtvozem křesťanského ducha, katolické síly organizační. Jest tedy docela odůvodněný náš požadavek, když zdůrazňujeme, že na universitách má býti pěstována čistá, objektivní věda, nikoli však protináboženská a zvláště protikatolická demagogie!

*) Tajemná věda, která chtěla z obyčejných nerostů vytvořiti drahé kovy; věštění z hvězd.

ROZHLED

Statistika středo- a vysokoškolského studentstva slovanského. Dle soukromého sčítání Ant. Štěpánka, redaktora „Slovenského Denníku“ jest národně uvědomělých slovenských studentů středo- i vysokoškolských asi 600. Je to počet minimální, ve skutečnosti jest jich snad aspoň o 100 více. Štěpánek načítal jich ve 52 slovenských městech a obcích 553. Z nich studuje v Čechách, na Moravě a ve Vídni 143. Z jednotlivých krajů nejvíce studentů vykazuje stolice nitrianská, turčanská a liptovská. Celá čtvrtina jich navštěvuje české školy v Čechách a na Moravě; asi 90 jich podporuje Československá Jednota. Zajímavý je veliký počet slovenského dorostu obchodního a průmyslového. Akademiků studuje v Budapešti 43, v Praze 19, v Brně 6. Ostatní jsou rozptýleni po různých vysokých školách maďarských. Dle uherské úřední statistiky z r. 1910—11 přiznalo se k slovenskému původu jen 1530 studujících gymnasií a reálék. Kromě toho bylo 3962 studentů „maďarské“ národnosti, kteří znali slovensky; to znamená, že maďarská statistika z r. 1910—11 udává na 5492 gymnasiistů a realistů slovenského původu.

Katoličtí učitelé ve Francii. Nedávno mělo v Paříži schůzi 800 katolických učitelů. Jsou ustanoveni na soukromých katolických školách a tvoří začátek katolické organizace ve Francii. Na kongres přišel též rektor katolické university pařížské Baudrillart; oznámil přítomným zprávu, že byl vyzván, aby vybral mezi katolickým učitelstvem způsobilé učitele pro učitelské ústavy v jihoamerické republice, která odmítá nevěřící státní učitele a chce dobré katolické muže.

Druhá universita v Srbsku. Srbská vláda hodlá postaviti novou universitu ve Skoplji, v území dobytém na Turcích. Druhá srbská universita bude o 2 fakultách, filosofické a právnické. Později bude při ní zřízena ještě fakulta technická.

Pomník V. Jiráskovi, zemřelého člena České Ligy Akademické, na Olšanech posvěcen byl 1. listopadu monsignorem Dr. Kordačem, za hojné účasti kollegů. Po svěcení pronesl Dr. Kordač několik vzácných slov k přítomným: „Non morimur toti“, pravil monsignor Dr. Kordač. Ano, stává se to tak zřejmým, když se stojí u hrobu drahých zemřelých. Jest život ve smrti!

Židovská universita. O otázce konfessní židovské university bylo dlouho debattováno na zářijovém sionistickém kongresse ve Vídni. Konečně přijat byl návrh na ustavení kommisie, která by měla na starosti tuto otázku. Poněvadž u židů jde hned praxe za teorií, sebralo se na kongresse 500.000 marek pro příští universitu, jež má býti zřízena v Palestině.

Vysoké školy a židé. Jako u nás proniká židovský živel i na vysoká učiliště, tak je tomu i v Německu. Dr. Jan Rost, známý německý publicista, píše ve svém díle „Hospodářské a kulturní postavení německých katolíků“ Na katedrách našich vysokých škol vzrůstá se židovství v povážlivé míře. Zvláště na medicinských a státovědeckých fakultách bavorských universit je mnoho židovských profesorů a soukromých docentů. Že také tomu odpovídá značný počet židovských posluchačů, je samozřejmé; tak v Prusku připadlo v zimním semestru 1902-1903 na 10.000 mužských obyvatelů 8·37 proc. protestantských, 6·61 proc. katolických a 54·75 proc. židovských studentů. Nejvíce židovských studentů je v Berlíně a Vratislavi. V Bavorsku navštěvuje sedmkrát, ve Vírtembersku rovněž, v Hessensku pětkrát, v Badensku šestkrát a v Sasku devětkrát tolik židů vysoké školy jako křesťanů.

Spolky katolických studentek. V přítomné době musíme se snažiti, abychom dosadili na vedoucí místa, k nimž opravňuje pouze akademické vzdělání, také snaživé, z přesvědčení katolické ženy. V první řadě musíme míti katolické professořky na našich dívčích vyšších ústavách, které by odrážely veliká nebezpečí, kterým dívka studující je začasť vystavena. Zvláště s náboženstvím to bohužel vypadá u našich studentek již pomalu tak hledě, jako u studentů. Než přes to je i nyní dosti studentek, které si náboženství zachovaly neporušené, a bylo by zajisté uvítáno s velikou radostí, kdyby tyto studentky jako akademičky utvořily své spolky, v nichž by se vzdělávaly na podkladě náboženském a vědeckém a účastňovaly se aktivně našeho katolického studentského hnutí. Věc není tak neproveditelná, jak by se napoprvé zdálo a jistě k ní svého času dojde. V Německu podobné spolky již existují a vyvíjejí úspěšnou činnost.

Židovští technici a národnost. Jak sdělují noviny, židovští (v pravém slova smyslu) posluchači německé techniky v Praze, v počtu asi 250, podali senátu téhož učiliště žádost, aby židé byli pokládáni na této škole jako zvláštní národ a aby se nemuseli hlásiti k jinému národu. Tedy zase jeden dokument toho, jak se židé „přízpůsobují“ jednotlivým národnostem.

Vídeňská umělecká akademie. Stolica architektury, jež uprázdnila se na

tomto ústavě smrtí prof. Ot. Wagera, byla osazena architektem Leop. Bauerem, jenž dle zpráv není kvalifikován pro takové vynikající místo. Umělecké kruhy vídeňské si přály, aby místa toho se dostalo prof. Plečnickovi, jenž jest skutečným vynikajícím umělcem. Protože tento požadavek byl minut, stávkuje se na vídeňské akademii umění. S vídeňskými posluchači stávkují i posluchači pražské akademie umělecké. Všechny vysoké školy rakouské byly vyzvány, aby stávkou ukázaly, že souhlasí s vídeňskými akademiky.

Nová generace na obzoru. V Praze 14. listopadu 1913 vyšlo prvé číslo nového časopisu „Průlom“. Hlásí se tu veřejnosti poprvé oficiální nová generace, jejíž program blíže dosud není znám, ale jak možno souditi z prvního čísla, stojí dosti ostře proti realismu. První článek „Na rozhraní“ začíná slovy: „V kritické chvíli“ když se končí u nás zase jeden kulturní věk, představený realismem a esthetismem, Masarykem a Šaldou — — —.“ Tedy professor Dr. Masaryk už patří minulosti. Záhy se kácí jeho modla, či On modla. Kritika se zvolna vrací na stanovisko, jež v letech osmdesátých—devadesátých hlásala kritika moravská, kladouc důraz na to, aby literatura naše byla česká a panenská. Na str. 10. se praví: „Byl i písemnictví došlo, jen když bude panenské“ napsal Neruda uštěpačně. A já pravím vážně: „Ano, byl i písemnictví došlo, jen když bude panenské.“ Konečně tedy zvolna přicházíme k rozumu. Co vlastně tato nová generace jest, ještě nevíme.

Exercicie České Ligy Akademické pořádány v pátek 13. a v sobotu 14. listopadu. Tentokrát ochotně převzal řízení jich dp. Mezírka, rektor kolleje Redemptoristů v Obořišti. Zdůraznil důležitost Eucharistie pro život. Je to nejlepší cesta ke křesťanskému modernímu heroismu. Nejen tělo žádá pokrmu, nýbrž i duše; jakoby bylo abnormálním, kdyby někdo přijímal tělesnou potravu jen dvakrát, třikrát týdně, právě tak vlastně je abnormálním, přistupuje-li někdo jen jednou k sv. přijímání za rok. Tím není řečeno, že by nebyl takový člověk schopen života, ale jisto jest, že by tělo jeho zakrňelo. Právě tak tomu jest i s duší. Proč vyhýbat se této posile duševní, když sám papež si přeje, aby všichni katolíci co nejčastěji přijímali Eucharistii. Toť hlavní myšlenka jeho pěkných rozprav. Jsme za ně dp. Mezírkovi vděční. V neděli na to přistoupili všichni členové Ligy k sv. přijímání.

Dr. Josef šlechtic Koudela mrtev. Moravu a s ní celou českou veřejnost stihla opět krutá rána osudu. Z jejího středu odebral se k Tvůrci jeden z nejlepších českých pracovníků. To dnes uznává každý, přítel i nepřítel. Je to již druhá bolestná ztráta v tomto roce, po

P. Šilingrovi Dr. Koudela, muž intensivně ušavné práce. Ztráta tato je tím bolestnější, že není zde dosud rovnocenné náhrady. Byl nezištným a v skutku obětavým pracovníkem národním, měl houževnatě pevnou vůli a dovedl dílo, jež počal, dokonati. Četné ústavy jsou pomníkem jeho práce. Byl pravým katolíkem. Byl jedním z těch upřímných duší českých, jež prací a ne mluvou hledí povznést národ. Účastníkům našeho sjezdu v Brně jistě dosud živě tane na mysli tento muž, plný energie a síly, třebaž byl už stár. Koho z nás napadlo, že za několik měsíců bude v Pánu? Dnes stojíme nad čerstvým jeho hrobem a ze srdce upřímného plynou nám slova: Budiž mu země lehká.

Katolická universita pro ženy. Jak sděluje katol. ženský časopis „Eva“, má býti zřízena u Paříže v Neuilly volná katolická universita pro studentky. Základem k této universitě je katolický seminář učitelek, jenž již po 6 let vystavuje absolventkám tohoto ústavu lyceální vysvědčení. Celkem mají býti v této moderně zařízené vysoké škole čtyři fakulty. Že tato myšlenka se těší neobyčejné přízni, svědčí to, že za ní stojí všechen vzdělaný, učený katolický výkvět Francie.

Theologická fakulta a rektorát university. Dle „Hlídky“ není pražská universita osamocena v tom, že nesmí se člen theologické fakulty státi rektorem. Podobné poměry jsou též v Innsbrucku. Zde řízení fakulty svěřeno jest jesuitům; jak známo, je tato fakulta v celém světě proslavena svou vědeckou prací. Nápadným bylo, že žádný člen jesuitského řádu nebyl zvolen za rektora. Soudilo se, že je to asi tím, že nesmějí přijímati podle nějakého domácího řádu žádných hodností. Ale bližším zkoumáním se poznalo, že příčinou toho jsou „moderní“, „svo-bodomyslní“ páni professoři a studenti. Správně podotýká „Hlídka“ ironicky, že proti takovým dvěma instancím, jako je pražská a innsbrucká pokroková akademická obec, jsou rektoři němečtí, kteří v Halle nedávno se vyslovili pro to, aby theologické fakulty byly pokládány za organické části university, pravými pidi-mužiky.

První česká technika v Praze. Že české volání po tom, abychom měli řádně vypravené vysoké školy, je skutečně oprávněné, dokázala makavě sama budova techniky. Spadl totiž v její části strop a přehnilé trámy. Poněvadž náhodou nebyl nikdo v místnostech těch přítomen, nestalo se žádné neštěstí. Posluchači techniky rozhodli se k vážným krokům, aby si vymohli aspoň bezpečnost pro své životy. Uspořádána velká schůze, v níž se poukazovalo na ubohý stav budov této vysoké školy, a učiněny kroky k tomu, aby si toho povšimli patřiční státní orgány. K zdůraznění po-

žadavku nových budov pro techniku, odhodlali se posluchači přikročiti k stávce. Jest zajisté smutným zjevem, že takovýmto způsobem musí se české studentstvo domáhati i toho nejnnutnějšího. Není pak divu, že posluchači jsou rozjitřeni a jsou odhodláni jednati i „proti paragrafům zákona“, jak jeden pán v přílišném entusiasmu a ovšem také se značnou dávkou přehánky prohlásil. Dík rozvážnosti studentstva nedošlo k žádným větším konfliktům.

Ústředí katolického studentstva českoslovanského. Ve čtvrtek dne 13. listopadu došlo k uskutečnění toho, na čem již delší dobu se pracovalo, k zřízení Ústředí katolického studentstva českoslovanského. Tento nový náš spolek stojí na prahu své budoucnosti, zda bude šťastná či přinese strasti, ústrk a snad i poklesnutí? Jsme si plně vědomi důležitosti tohoto kroku ve vývoji našeho života. Nutnost a expanse, rozpětí naše toho žádá. Hlavním úkolem Ústředí bude práce organizační a sociální. Svaz Českoslovanského Studentstva dal krajinským spolkům povel, aby vyloučili ze svého středu členy katolických akademických spolků, respektive České Ligy Akademické, přijali jsme tehdy rukavici, která nám byla hozena — stavíme své Ústředí. Netajíme, má malé počátky, ale dá Bůh, že právě tak, jako Liga se zdvihala z nepatrného jádra, i naše Ústředí se zdvihne, rozvětví po našich vlastech českoslovanských. Bude-li vůle a pochopení pro katolickou věc naší intelligence, půjdeme rychlým rozmachem ku předu. Naše prázdninové kroužky, k vůli nimž v prvé řadě Ústředí založeno, mají býti školou praktického socialismu křesťanského katolického. Nuže s chutí a pevnou vůlí k práci. — Předsednictvo zvoleno takto: Dr. Janda, předseda, JUC. Daněk, místopředseda, JUC. Waschko, pokladník, Zvoníček, sekretář, dále: Karlický, Ing. Skalický, Truksa, Kramule; za revisory: JUC. Ebert, JUC. Stoy; do čestné rady: PhDr. Bartoš, PhDr. Hanuš, JUDr. Hronek, JUDr. Nosek, PhC. Novák.

Český kroužek v St. Mary's Seminary, La Porte, Tex., Amerika. Opět minuly prázdniny, které byly pro každého z nás dobou duševního odpočinku a zotavení, a započal nám zase nový školní rok. Ze slunného Texasu přišlo naše česko-americké studentstvo v počtu 26 do naší „Alma Mater“ věnovat se svému vzdělání. Sbledání bylo opravdu radostné, když se studující navzájem poznali, a ve své sladké a krásné mluvě české pozdravili. Tedy novou silou a nadšením vlasteneckým ku práci a studiu! Jen stále dál a dál za odkazy našich předků!... Jako léta minulé, tak i letos všichni čeští studenti shromáždili se po službách Božích, na den sv. Václava k první svojí schůzi, na níž byla provedena volba

funkcionářů, čteny stanovy čes. klubu a pronesena řeč předsedou „o účelu našeho čes. klubu“, s výzvou, aby neustávalo se na započaté práci pro dobro našeho česko-amerického života na půdě národní. Zvolení funkcionáři jsou: Eduard Hájek předsedou, Jos. Hának pokladníkem, Ignác Valentá taj. a knihovníkem, Ježek místopředsedou. Po skončené volbě vypracován program temat pro příští přednášky, debaty a písemné komposice, konečně p. tajemníkem oznámena zpráva, že „Královská společnost nauk“ se sídlem v Praze povolila zasílati zdarma všechny publikace I. a II. třídy českému „Kroužku“, rovněž i „Dědictví svatojanské“ a „Benediktinská tiskárna“ v Rajhradě na Moravě vyhověla naší žádosti — „gratis“ zasílati všechny časopisy a nově vydávaná česká díla. Jednohlasně schváleno všemi členy, zaslati všem jmenovaným dárcům děkovný přípis. Schůze zakončena modlitbou a zapěním svato-václavského chorálu „Svatý Václave!“ Kroužek nesoucí jméno slavného a velikého poety S v a t o p l u k a Č e c h a, má ve svém štítu vepsaná zlatá slova: „Za víru a řeč svou!“; protož čeští studenti, jsouce si vědomi tohoto hesla, docílili toho, že dnes zavedeno jest vyučování jazyku českému na tomto vyšším jinonárodním ústavě. V hodinách českých přihlíženo ke stránce gramatické, české literatuře a českým dějinám. Vedle toho české studentstvo má svou českou knihovnu o 400 svazcích, které jsou vkusně, krásně a moderně vázány, V knihovně zastoupena jsou téměř všechna díla věhlasnějších českých spisovatelů, která jsou pravou pýchou našeho českého národa; snad málokterý český ostrov v moři cizích národů může se honositi tímto vzácným skvostem, jakého docíleno ve svornosti a vytrvalé snaze českého studentstva při zdejší ústavě P. Marie v La Porte, Tex. Členové kroužku volné chvíle studia zasvěcují vzdělání, zdokonalení se v jazyku mateřském, jakož i činnosti kulturně-sociální. V době letošních prázdnin rozvinuli svoji sociální práci v českých osadách širého Texasu. Byly uspořádány celé řady poučných přednášek a divadel, které potkaly se s úplným zdarem. Kam naši studenti přišli, všude byli naším dobrým katolickým lidem srdečně přijati. Tím jsme dokázali, že za své krajany se nestydíme, že patříme jim. — Ku konci tohoto referátu poznamenávám, že členové našeho kroužku byli poctěni zvláštním darem — totiž fotografií Jeho Milosti Jos. M. Koudeľky, biskupa česko-amerického, diecese Superior. Wis. Obraz fotografie jest ve velkém, umělecky provedeném formátě s vlastnoručním podpisem. Bůh žehnej našemu prvnímu česko-americkému biskupu a miláčku Čechů amerických, velkému příteli českého katolického stu-

dentstva v Americe! S bratrským pozdravem na všechny česko-slovanské kollegy, za český kroužek z dálné ciziny: Vlastimil K..

Stávka na universitě Karlo-Ferdinandově v Praze. Po četných prázdninových manifestačních schůzích za II. českou universitu v Brně, v důsledcích toho, že na ně příslušní státní orgány nereagovali, — odhodlal se Svaz českoslovanského studentstva sáhnouti k projevu důraznějšímu, k jednodenní stávce dne 8. listopadu. Toho dne konal se demonstrační průvod Prahou. Můžeme říci, že byl důstojný, neboť pořádek a solidarita byla bezvýjimečně zachována. Universitní posluchači sešli se v Karolinu, odkud čtyřstupem ubírali se přes Můstek na Václavské náměstí, kde připojili se k nim posluchači techniky. Celkem šlo v průvodu 4000—5000 studentů, počet zajisté imposantní. Mezibranskou ulicí, přes náměstí Komenského šlo se do Kateřinské ulice, kde po krátkém proslovu Jeho Magnificence rektora Dra Mareše a po promluvě předsedkyně Svazu byl rozchod. Technikové přišli se zvláštními odznaky — třískami ze zpuchřelých trámů a rákosím ze stropů, jež v budově techniky spadly. V mohutném davu hrnul se pak veliký zástup k české technice. Zde na velkém nádvoří přečteny telegramy, jež zaslala „Umělecká akademie vídeňská“, žádajíc, aby čeští studenti vysokoškolští solidárně s jejími posluchači stávkovali. Za hluku, pískání proneseno několik demagogických proslovů, shozen z okna zpuchřelý kus trámu ze spadlého stropu za volání: „Hanba chajdě!“ a dán povel: „do Klementina!“ Spálenou ulicí, Ferdinandově třídou, přes nábreží ubíral se značný dav demonstrantů do Klementina. Zde opakovala se scéna z nádvoří techniky poněkud v jiné variaci. Hluk a piskot byl ještě větší. To byl pravý opak klidného, důstojného průvodu. Demagogie a bujnost začala zde nabývatí půdy. Zdálo se, že zapomíná se na účel celé demonstrace. Mnozí mysleli, že vše děje se jen pro zábavu, a to byla mýlka. Tím poněkud byla celá akce znehodnocena. Ž Klementina přes Staroměstské náměstí šel pak průvod do Karolina, odkud po promluvě rektorově se posluchači klidně rozešli. Technici ukazovali v průvodu pražské veřejnosti červotočinami rozežrané kusy trámů z první české techniky. Bylo to k smíchu i pláči zároveň. V neděli konala se schůze za druhou českou universitu. V pondělí a v úterý se zase stávkovalo; dle našeho mínění byla tato dvoudenní stávka zbytečnou. Měl prý to být projev solidarity universitánů s techniky. Neměli bychom proti tomu nic, ale nač na universitě k vůli technice stávkovati dva dny a k vůli universitě jen jeden? Všeobecné stávky v pravém slova smyslu nebylo; někteří páni professoři četli. Snad

v pondělí se stávkovalo ze solidarity s vídeňskou Uměleckou akademií. Tamější posluchači totiž stávkují proto, že vládou dosazen byl na Uměleckou vídeňskou akademii, na úkor lepšího odborníka člověk, jenž dle zpráv novinářských nemá dostatečné kvalifikace. Stávkovalo-li se v pondělí k vůli vídeňské akademii, tedy bychom měli skromný dotaz, zda také posluchači této akademie svorně, solidárně stávkovali s Čechy ve prospěch druhé české university v Brně a první české techniky v Praze. Vůbec stávka v pondělí 10. a v úterý 11. listopadu byla nemístná; jednak na ni nebyli ani posluchači, ani professoři připraveni, jednak „Svaz“ proklamoval ji příliš pozdě, tak že vlastně nebyla tím, čím být měla. Proto také mnozí na právnické fakultě, — snad jsou tam rozmyslnější lidé, — nepochopující jednání „Svazu“, byli proti stávce a po jejich přání, hlavně ve čtvrtém ročníku, se přednášelo. Snad z toho „Svaz“ čerpal poučení, že nestačí jen vydati povel, aniž by věc byla předem náležitě uvážena a řádně formálně prohlášena, neboť pak tak důrazný projev, jako jest stávka, objeví se při nesrovnalostech, jaké právě zde byly, málo úměrný požadavku vymáhanému. Rovněž za druhou českou universitu manifestovalo jednodenní stávkou studentstvo techniky brněnské a ve Vídni pořádány manifestační schůze.

Výstrižek z „Času“: Valná hromada Svazu českoslovanského studentstva, konaná včera večer v technice, byla odročena pro nedostatek času. Řádné jednání zdržováno bylo zbytečně rozsáhlými a bouřlivými debatami o způsobu, jakým byla proklamována pondělní a úterní stávka na universitě. Z těchto debat vyšel také návrh, aby byla vyslovena nelihost kol. Záhoříkovi, jednateři Svazu, nad jeho jednáním v Akademii v den proklamace stávky i nad jeho způsobem obhajování se na valné hromadě. Projednávání tohoto návrhu bylo prudké a často odsouzení hodné. Valná hromada návrh zamítla. Další průtah způsobili kollegové mladočeští, kteří se cítili dotčeni jistým passem ve zprávě jednateřské. Úmysl kollegů mladočeských: zatáhnouti politické spory na půdu Svazu — byl zřejmý. K projednávání zprávy pokladní a dalších bodů již nedošlo. Ke konci ještě dodatek: Kollegové agrárníci vrátili se zase do Svazu. — Potud „Čas“; jsme plně spokojeni tímto doznáním, že Svaz není žádným jednotícím prvkem. Zde vyplývá zcela patrně, že Svaz vlastně je určen jen k boji „protiklerikálnímu“, neboť v tom všechny „pokrokové“ studentské spolky jsou za jedno. Jsme zvědaví, kolikrát se bude ještě opakovati komedie s vystoupením a vstoupením některého politického spolku studentského. Že ve Svazu se jedná o politickou nadvládu stran je z „Času“ zřejmo.

Instalace rektora c. k. české university Karlo-Ferdinandovy v Praze.

Dne 13. listopadu byl dle obvyklých zvyků nastolen nový rektor dr. Fr. Mareš ve svůj úřad. Jako obvykle, odstupující rektor dr. František Vějdovský, dříve než odevzdal rektorské insignie, odznaky svému nástupci, vyřídil události, sběhlší se za celý rok jeho úřadování na universitě. Tak jako jeho předchůdci, musel konstatovati, že stavba universitních budov nikterak nepokročila a že není naděje, že k tomu hned tak dojde. Na to podal statistiku professo stva í studentstva universitního. Na počátku studijního roku 1913-1914 má česká universita 2 professory čestné (jako loni), 77 řádných (loni 73), 39 mimořádných (loni 42), 1 suplenta, 1 honorovaného (loni 1) a 80 soukromých docentů (loni 79). Všechny sil učitelských jest na universitě 200 (loni 198). Adjunktů má universita 3 (loni také 3), asistentů 49 (loni 46), nečitajíc professory a soukromé docenty, kteří jsou zároveň asistenty, a jejich jest 19 (loni 18). Lektorů je 16 (loni 13), lektora, jenž jest zároveň soukromým docentem, v to nečitajíc. Učitel sportovních cvičení jest při universitě 1 (loni 2). Počet posluchačů v zimním běhu proti roku loňskému poklesl o čtyři. Poklesnutí to mělo příčinu v úbytku farmaceutů a posluchačů mimořádných, frekventantů i hospitantů. Za to však počet řádných posluchačů proti loňsku se zvětšil. Všechny posluchačů bylo 4428 (loni 4432), a to 3464 řádných (loni 3443), 114 farmaceutů (loni 126), 850 mimořádných, hospitantů a frekventantů (loni 863). Na fakultě theologické bylo zapsáno 124 posluchačů (jako loni), 118 řádných a 6 mimořádných, na fakultě právnické 1978 posluchačů (loni 1962), 1666 řádných a 312 mimořádných, na fakultě lékařské 959 posluchačů (loni 875), 944 řádných a 15 mimořádných, hospitantů a frekventantů, na fakultě filosofické 1367 posluchačů (loni 1474), 736 řádných, 114 farmaceutů a 517 mimořádných, hospitantů a frekventantů. Také v letním běhu menší počet posluchačů mimořádných, hospitantů a frekventantů měl za následek, že se počet všech posluchačů zmenšil přes to, že posluchačů řádných bylo zapsáno více než loni. Všechny posluchačů bylo 4045 (loni 4089), a to 3276 řádných, 113 farmaceutů, 656 mimořádných, hospitantů a frekventantů. Dle fakult bylo 122 theologů (loni 124), 117 řádných, 5 mimořádných, 1832 právníků (loni 1811), 1588 řádných, 244 mimořádných 878 mediků (loni 770), 864 řádných,

14 ostatních, filosofů 1213 (loni 1385), 707 řádných, 113 farmaceutů a 393 ostatních. Vzhledem k letům dřívějším možno říci, že na fakultě theologické a právnické počet posluchačů zůstává téměř nezměněn, na fakultě lékařské značně stoupá a na filosofické klesá. Žen bylo zapsáno v zimním běhu 412 (loni 369), a to 16 hospitantek (loni 20) na fakultě právnické, 50 řádných posluchaček (loni 27) a 1 hospitantka na fakultě lékařské, 65 (loni 55) řádných, 204 (loni 198) mimořádné a 4 (loni 3) posluchačky vedle 72 hospitantek na fakultě filosofické. V letním běhu bylo 16 (loni 15) hospitantek na fakultě právnické, 45 řádných (loni 28) a 1 hospitantka na fakultě lékařské, 62 (loni 55) řádné, 186 (loni 189) mimořádné a 4 posluchačky farmacie vedle 22 hospitantek na fakultě filosofické. Všechny posluchaček v letním běhu bylo 336 (loni 333). Moravanů a Slezanů bylo v zimním běhu 969 (loni 958). V letním běhu bylo z Moravy a ze Slezska 891 (loni 892) posluchačů. O Slovincích je poznamenáno v předcházející zprávě rektorské, že počet jejich značně poklesl. Poklesnutí takové nutno zaznamenati také letos; bylo zapsáno v zimním běhu o 15 Slovinců méně než loni, totiž 76 (66 právníků, 4 medikové, 6 filosofů), v letním běhu bylo zapsáno 70 Slovinců, o 19 méně než loni (62 právníci, 2 medikové a 6 filosofů). Srbů a Chorvatů studovalo na naší universitě v zimním běhu 79 (loni 80), a to 28 na právnické, 24 na lékařské a 27 na filosofické fakultě, v letním běhu 71, 26 na právnické, 21 na lékařské a 24 na filosofické fakultě. Přísné zkoušky doktorské konaly se na fakultě theologické 2 (mimo to předloženo bylo 6 disertací), na fakultě právnické 636, na lékařské 456, na filosofické 44 hlavní a 42 vedlejší (mimo to předloženo bylo 41 disertací). Farmaceutských rigoros bylo 78. Promoce byly na theologické fakultě 2, na právnické 175, na lékařské 103 a na filosofické 48, celkem 328, o 32 více než v r. 1911—12. V tom jsou zahrnuty i promoce žen, a to 1 na lékařské a 1 na filosofické fakultě. Sub auspiciis imperatoris byl promován na doktora filosofie Miloš Weingart. Diplomů magistra farmacie bylo uděleno 69, z nich 3 ženám. Dotknuv se pak ještě některých věcí pro universitu naši významných, uvedl nově zvoleného profesora biologie dra Mareše v jeho úřad načež nový rektor dle starých universitních zvyků přednesl k přítomným přednášku ze svého oboru. Nadpis její byl „Život — tvůrčí síla.“

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ROČ.VI.

ČÍS. 4

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

VYCHÁZÍ KONCEM KAŽDÉHO MĚSÍCE KROMĚ HLAVNÍCH PRÁZDNIN. UZÁVĚRKA LISTU 10. DNE V MĚSÍCI. PŘEDPLATNÉ I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU PRO STUDUJÍCÍ VŠECH KATEGORIÍ 2 K, PRO NESTUDENTY 3 K. JEDNOTLIVÁ ČÍSLA PO 30 h. ŘÍDÍ REDAKČNÍ SBOR. MAJITEL A VYDAVATEL ČESKÁ LIGA AKADEMICKÁ. RUKOPISY, DOPISY, PUBLIKACE, PŘEDPLATNÉ, REKLAMACE POSÍLAJÍ SE JEDINÉ NA ADRESU: „STUDENTSKÁ HLÍDKA“ — PRAHA-II. VORŠILSKÁ UL. Č. 1.

REDAKČNÍ: Příští číslo vyjde v lednu 25., uzávěrka 10. téhož měsíce. Opětovně žádáme naše přátele, aby nám zaslali příspěvky. Zdůrazňujeme znovu, že potřebujeme výběr článků. Rukopisy buďtež psány čitelně jen na jedné straně. Přejeme všem našim přátelům šťastné svátky a Nový rok.

LISTÁRNA REDAKČNÍ: Č. 3: Otiskli jsme „Balladu“. Pište častěji. — Iv. Pešek: Nehodí se. Čtěte hodně, abyste nabyt lehké dikce a pokuste se znovu. — Bej Magič: Nemohli jsme, bohužel, uveřejniti, jelikož by mohlo býti špatně vykládáno. Jinak se nám však Váš příspěvek líbil; pošlete něco jiného. — Slavinský: Posud slabé; pište však znovu, snad se lépe podaří. — D. D.: Ano! — Uveřejnili jsme „Modlitbu lodníkovu“ — Evja: „U Bledu“ se nám líbilo. Vaši báseň „Podzimní listí“ nebylo možno uveřejniti. Její konstrukce je příliš těžkopádná. Pište něco kratšího a pošlete častěji. Bude nám vždy vítáno. — Kollegové, pište hodně do „Hlídky“. Když nebude snad možno vždy Vaše příspěvky uveřejniti, nedejte se tím odraditi, hleďte si osvojiti, čeho se Vám ještě nedostává a pište znovu! Do P. — Kaj — Dopis nemůžeme uveřejniti, bližší dopisem. ADMINISTRACNÍ: Oznamujeme svým odběratelům, že zřídili jsme pro „Stud. Hlídku“ šekové konto poštovní spořitelny. Přikládáme k tomuto číslu složní lístky. K placení „Studentské Hlídky“ používejte pouze těchto. Poukazují-li se peníze pro jiný účel, než za časopis, používejte složních lístků České Ligy Akademické (čís. 3614). Prosíme, aby naši kolportérové vybrali co možno nejdříve předplatné a zaslali nám je. Nedoplatky za loňský ročník buďtež okamžitě vyrovnány, jinak předáme dlužníky právnímu oddělení Č. L. A. Nedostává se nám čísla prvního letošního ročníku. Kdo má nějaké číslo zbytečné, nechť nám je laskavě vrátí. Prémie těm, kdož získali nám deset nových odběratelů, již byla rozeslána. Kdo ji snad neobdržel, nechť ji reklamuje. Prosíme o to. Ušetří nám tím práce. Kdo neobdrží některé číslo, reklamuj je! Nevyhazujte při tom zbytečně peněz za známky. Reklamace se nefrankují. Vezme se čtvrtka obyčejného papíru, na jednu stranu se napíše naše adresa a na druhou stranu: Reklamuji tímto (počet) výtisků čísla roč Nad adresou nutno ovšem napsati: Reklamace.

OPRAVA: V minulém čísle na obálce v dopise z T., omylem bylo vytisknuto: „že se nesmí už modliti“ za správné: „že se neumí už modliti“.

UPOZORNĚNÍ: „Ústředí katolického studentstva československého“ (Praha-II., Voršilská 1) prosí snažně o vrácení vyplněných dotazníků nejdříve do vánoc. Neodkládejte je! A co nejdříve pošlete! Díky předem!

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČÍS. 4. ROČNÍKU VI.: *K vánocům! — Václav Waschko: Několik slov k založení „Ústředí“ — JUC. Hynek David: Proč se sdružujeme. — L. O. Tok: Činnost chorvatského studentstva katolického. — J. Ebert: Církev a intelligence. — P. Fr. Žák T. J.: V čem záleží svobodná vůle. — Hrvatská čítanka. — Příloha JITRO. — Rozhled.*

K vánocům.

„Narodil se Kristus Pán, veselme se!...“ Tak bude za několik dní zpívat celý český křesťanský národ. Zase přišly vánoce s tou svou tklivou poesíí, srdce mimoděk se rozehrívá, duše taje a chví se vnitřní tichou jakousi radostí a klid se snáší na zemi mezi lidstvo sténající pod tíhou života.

V té radosti zapomíná člověk na všechny své bolesti a oddává se vzpomínkám na to, co minulo, na šťastné dny dětství. Přál by si býti tak klidným a spokojeným, jako byl tehdy. Zdá se mu, že tehdy nepostrádal ničeho, třebas to není pravda. Jest zcela přirozeno, že to, co minulo, v porovnání s tím, co jest, zdá se vždy krásnějším. Jsme vždycky více nakloněni současný svůj stav chápati příliš černě. V takových okamžicích si přejeme, abychom se znovu zrodili, a nahradili si tak to, co v dětství jsme ztratili. Na prvý pohled se zdá, že jest to přání nesmyslné a neuskutečnitelné. A přece tomu není tak! Tělesné znovuzrození je nemožné, ale duševní obrod je možný vždy a na tom záleží. Klid člověka — k němuž vlastně chce každý dospěti — spočívá na duši a ne na těle. Míti co nejméně nepříjemných chvil, toť přáním lidstva.

Jest otázka, jak toho docíliti? Odpověď na to je krátká, ale neobyčejně obsáhlá: „Silnou vůlí.“ Dvě prostá slova, ale obsažen jest v nich vlastně celý život se svými boji. Naše doba přinesla s sebou mnoho nezdravého, to ukazuje všeobecná nespokojenost a rozervanost. Přinesla heslo, že každý má právo využití či lépe řečeno vymrhati svou sílu životní, jak mu libo. Jinými slovy řekla: „Nečiň si násilí,“ „Užívej světa, jak tě napadne.“ A tato zásada se mnohým vžila. Tak dnešní moderní společnost chtěje „učiniti člověka pravým člověkem“ zbavila ho toho, co vlastně jej člověkem činí: vůle. V tom je nebezpečí těchto moderních směrů, že hlásají revoluci, že ničí svazky lidstva, aniž by tomu chtěly. Celá společnost rozpadá se tak na množství jednotlivých sobců. Dnes vidí vychovatelé toto nebezpečí a volají výstražně: „Především nutno, aby byla silná vůle!“

Jak možno jí získati jinak než cvikem? Odříkání se a pokora jsou branou k vůli. Je pravda, že slova ta znějí tvrdě a krutě, ale jiné cesty zde není. Jediné v boji proti sobě samému, svým žádostem možno zís-

skati silnou vůli. To neznamená askesi, o níž mnozí mají tak hroznou představu. To znamená život! Život lidský projevuje se svým jednáním a jednání závisí na svobodné vůli. Ti, kdož popírají svobodu vůle, chtějí změnit představu, jež s pojmem „člověk“ jest spojená, u nich není člověk bytostí se zdravým rozumem a vůlí, nýbrž živočichem s vyvinutějšími smysly, řídicí se pudem. U nich jest člověk pírkem, jímž vítr zmitá, kam chce.

Tedy odříkání se jest oním prostředkem, jímž vůle se zoceluje. Kdyby aspoň s tohoto stanoviska cenili odpůrcové náboženství, nemohl by zníti jejich úsudek tak odmítavě. I přes to, že bojuje se dnes tak mocně proti pravdě zjevené, přece ve skutečnosti praktický život dosud na ní spočívá. Mínění, že katolicismus jest dnes přežitím, ukazuje, že ti, kdož tak mluví, neznají života; kdyby jej znali, musili by zajisté uznati, že katolicismus se ještě nepřežil, naopak, že chová v sobě věčný zárodek žití. Viděli by, že to jest nejlepší forma řešení lidských problémů, že jest to nejlepší odpověď na ony tři věčné otázky: odkud? proč? kam?

Hlavní příčinou, proč tak nechtějí jednati, jest, že by pak musili přinést oběti. Volá se po obrození lidstva, ale schází tu upřímná vůle skutečně také lidstvo obroditi. Tato snaha jest povinností každého člověka, ale nás katolíků zvláště. Proto volá papež: „Restaurare omnia in Christo!“ — „Obnoviti vše v Kristu!“ To jest heslo světové. Dnes, o vánočních svátcích, o narození Krista jest nejlepší čas začít s tímto obrozením. To doznáváme všichni, že katolicismus jest daleko od svého úplného uskutečnění a proto musíme se snažiti, aby se tak stalo co nejdříve. Ano, obnoviti vše v Kristu, ale především sebe, to nás musí vésti v životě. Vytýkají nám, že prý žijeme z kapitálu, který nám jiní zanechali, že prý nepřinášíme nic nového. Na to odpovídáme Pravda jest jen jedna a tou jest onen „mrtvý kapitál“. Máme-li tedy pravdu, pak nemusíme přinášeti nic nového, to jest nějakou hypotézu. Nám stačí, když ten „mrtvý kapitál“ zpracujeme, když se dle něho řídíme. To jest daleko těžší, ale též záslušnější práce, než přinést něco nového.

Tedy v první řadě jest nutno, abychom obrodili sebe sama učením Jednorozeného. Je to těžký úkol, poněvadž žádá oběti a sebezapření, ale každý normální člověk jest schopen dosáhnouti toho. Naše jednání musí býti projádřením našich nejvnitřnějších myšlenek a přesvědčení. V první řadě musím býti přesvědčen, že to, co chci konati, jest správné a pak teprve jednám. Jest jisto, že jsou lidé, kteří jednají jinak než myslí, ale to nesmí mně býti měřítkem. Nesmím se ohlížeti ani na pravo, ani na levo, co ten neb onen o mně myslí, nýbrž jednati podle zákona božího, tak, jak svědomí a srdce velí. Pochvala neb haná a výsměch nesmí býti měřítkem mého jednání, nýbrž vnitřní spokojenost má a souhlas srdce. Jen tak může dospěti člověk ke štěstí a spokojenosti. Nesmím se dáti zmásti tím, že musím se snad mnohého zříci, čeho bych si právě nejvíce přál. Vědomí, že svobodně jsem se rozhodl toho neb onoho se zříci, přináší takovou vnitřní radost, že ztráta jest bohatě nahrazena. Jest třeba pěstovati v sobě smysl pro všechno ušlechtilé.

V první řadě musíme v sobě živiti lásku. Tento základ křesťanství musí býti posvětitelcem všech našich myšlenek i prací. Práce bez lásky není prací, jest jenom mrtvým pohybem. Proto ztroskotává sociální otázka, že schází při jejím řešení láska. Ta kdyby vládla světem, nebylo by oněch krutých sociálních poměrů. Jediný lék k ozdravení celé společnosti jest práce a láska, jež musí jíti pospolu. Naše století jest

sice ochotno pracovati, ale jen ústy. Ve skutečnosti jest zlenivělé a prohnilé a ony lesklé frase a ústa plná pokroku mají zahalovati tuto vnitřní ubohost. Naším úkolem jest burcovati spáče k životu a žádati od nich práci, již jsou povinni sobě, svému okolí v zájmu Boha. Dokavad se všichni neprobudí, dotud bude míti podskok a povrchnost první slovo. A hlas náš musí zníti tak slavnostně, jako před devatenácti stoletími zněl hlas andělů zvěstujících zrození Krista. Dá Bůh, že se nám podaří přivést mnohé k jeslím, v nichž spočívá dítě. Cestu známe, vede k Eucharistii. Tam poklekneme a zapějeme chorál z hloubi duše prýstící a jeho zvukem přilákání přikleknou k nám jiní a za těmi přijdou zase jiní a řady naše porostou v ohromné davy a mezi námi bude jedno srdce a jeden duch. To byl ten ideál pravdy, jemuž měl lidstvo naučiti Kristus. Proto má býti památka Jeho zrození velikým hlasem všem, kdož Jeho pravdu poznali. Celý dosavadní život křesťanství byl vlastně bojem o uskutečnění se tohoto ideálu Kristova. Že dosud se nesplnil, toho příčina není v zákoně božím, nýbrž v nás. Proto musí každý začít nejprve nápravou sebe sama a pak teprve může napravovati jiné.

Vánoce jsou nejlepší dobou k znovuzrození člověka. Nestačí uvažovati jen o tom, co se před devatenácti sty lety událo v prosté chatrči u Betlema, nýbrž nutno posuzovati, zda náš život jest v souhlasu s tím co v zárodku tkvělo při narození v Dítě, Synu Boha živého, v evangeliu lásky. Člověk musí míti určitá pravidla, dle nichž by zařídil svůj život. Má na vybranou, buď jíti s Kristem anebo proti Němu. Jest bohužel ještě dosti těch, kteří na oko jsou katolíky, ale vnitřního náboženského života nemají. Tací jsou pro život náboženský mrtvi. Příčinou toho jest zase ona pohodlnost a lenivost — moderní lidstvo buduje sice světoborné plány, staví se do učené posice, jakoby chápalo hloubku života, ale to jest jen na venek, uvnitř jest prázdno, poněvadž není zde chuti k tomu, čemu se říká „jíti do sebe“. Chce-li tedy kdo obroditi společnost, přeje-li si, aby zavládl v lidstvu mír a pokoj, touží-li po obrození veškerého života, pak má k tomu nejlepší příležitost o vánocích. Jak by to bylo krásné, kdyby vánoce křesťanstva byly též zároveň vánocemi všeho lidstva! Celé lidstvo na kolenou u jeslíček! Toť obraz úchvatné krásy, k jeho uskutečnění nutno pracovati ze všech sil, každý jednotlivec jest volán k součinnosti. Toto volání andělů platí všem „lidem dobré vůle“. Kéž letošní vánoce jsou také zárodkem lepší budoucnosti křesťanstva, kéž onen hlas andělů probudí mnohé spáče k životu a práci! K tomu volají vánoce. Kdy pochopí celý náš národ, co znamená ta jásavá píseň „Narodil se Kristus Pán“? Jaký nás tu čeká úkol! Kéž neminou naše vánoce bez práce pro obrození lidstva!

Waschko Václav:

Několik slov k založení „Ústředí“.

Za nedlouho bude tomu již osm let, co katolické studentstvo české v Praze založilo svůj první spolek „Českou Ligu Akademickou“ a hned ze začátku chutě chopilo se práce v Praze. Překonalo počáteční obtíže, přešlo přes útoky protivníků a po dvouleté tiché práci hlouček několika akademiků vydává „Studentskou Hlídku“ Vydává ji pro studenty, mezi nimi měla najíti rozšíření, proň a jemu byla věnována, a tak „Liga“ musela opustiti svoje úzké celkem meze, spolku výlučně aka-

demického a opustiti svoje stanovisko více méně passivní a počítí svoji činnost výchovnou.

Získati a zachrániti pravdě Kristově nejmladší naši intelligenci: tento cíl tanul na mysli zakladatelům naší „Hlídky“

Než doba přivedla k poznání, že tisk, byť sebe lepší, je přece jenom mrtvým písmem, naučila, že třeba živého slova, osobního poznání a styku, a tak dospívá se k samostatným studentským sjezdům. Na nich vzájemné vztahy utuženy slovem, na nich dán program další práci a z nich čerpáno nadšení k příští činnosti. Styky osobní, navázané na sjezdech, studentstvo pěstovalo dále doma, v rodišti, v kraji, mezi lidem. Tam je katolický student na svém místě: Mezi lidem a pro něj nutno pracovati. To ovšem je práce, kterou jedinec sám neovládne, třeba i tu se sdružovati — a vzniká další část našeho hnutí. „Sociální studentské sdružení“.

Tak rozdělena práce studenta dle jeho prázdninového pobytu. Založením „Sdružení“ počet jednotek organizačních vzrůstá a vystupuje nutnost jednoho, ústředního vedení, které by shrnovalo kol sebe všechny pracovní síly a zajišťovalo tak jednotný a svorný postup a spojovalo všechno katolické studentstvo v jediný šik.

Středem oním nemůže se státi žádný ze stávajících spolků akademických, těžko s jejich prací spojovati práci organizační a agitační. Nemožno též vedení toto svěřiti jen jakémusi výboru, jen se usnášejícímu a vlastní činnost akademickým spolkům přenechávajícímu. Nastávala by tím jen zbytečná komplikace naší studentské organizace a akademickým spolkům, hlavně Lize, by se neulevilo, ba dokonce veškerá práce by se stížila čekáním na usnesení zmíněného výboru.

A tak před několika dny, po dlouhých poradách, bylo založeno „Ústředí československého katolického studentstva“ se sídlem v Praze. Je zřízeno jako spolek samostatný, neomezující se pouze na funkci poradnou, není pouhým formálním výborem, skládajícím se z delegátů všech akademických spolků a scházejícím se jen k poradám o dalším postupu. „Ústředí“ je spolkem úplně samostatným s vlastním vedením a vlastní prací. Ale i tato práce musí býti vedena jednotně, nemožno, aby práci tu vedlo několik jednotlivců a tak docházíme ke zřízení stálého sekretáře „Ústředí“, který jediné a cele své síly věnuje „Ústředí“

Tak studentstvo rozvětvilo a sjednotilo svoji organizaci a vykonalo to, co formálně nutno: Založilo nezbytně nutné spolky, vytklo ve stanovách svůj cíl a nyní musí přejíti k práci, pokračovati tam, kde akademické spolky ji skončily.

„Hlídka“ zůstane majetkem „Ligy“ v ohledu hmotném, „Liga“ ponese finanční ztrátu i zisk „Hlídky“ a obsahem zůstane majetkem každého katolického studenta, tedy i jeho celku, který je nyní reprezentován „Ústředím“ Zase i dále bude projadřovati všechna přání i práce naše, bude učit, vzdělávati, raditi, opět bude pracovati pro hnutí všeho katolického studentstva, prací povznesenou nad hádky a tíživé polemiky a i dále všímati si všech otázek a potřeb studentstva a zůstane tak dále časopisem význačně studentským. Ale chce-li jím býti, musí kol sebe seskupiti pevný, stále se šířící kruh přispěvatelů, aby výběr článků mohl býti ještě přísnější, a „Hlídka“ aby mohla tak kráčet přímo a čestně k svému cíli.

„Sociální studentská sdružení“ rozvinou hlavně činnost svoji o prázdninách, kdy vždy student musí a může — chce-li — naléztí chvíli k práci, kterou od něho požadovati právo má společnost. Povinnost tu mu ukládají: vlastenectví, cit náboženský a láska k lidu. Stále rostoucí rozpory v lidské společnosti volají výstražně. Nás musí povzbuditi

k práci, k houževnatosti: musí zvítěziti pravda — a ta je jen jedna — a vítězstvím jejím nastane zase soulad a mír. Pravdě dopomoci k vítězství! To jest naše heslo, ale vyžaduje obětí, námahy, práce. Ale oběť tu ulehčuje nám vědomí svatosti cíle a dále vědomí, že v boji tom nestojíme sami, nýbrž po boku mnoha stejně cítících a stejně nadšených. Každý však musí tu býti na místě, smí spoléhati na pomoc celku, ale za to svou všechnu energii celku musí věnovati.

Chceme pracovati mezi lidem, práci tu mají nám usnadniti „Sociální studentská sdružení“. Student jde mezi lid, jemu přináší své vědomosti, poučuje jiné, vzdělává sebe, doplňuje své školní vzdělání, poznává potřeby toho lidu, vidí, kde zhouba dneška má kořeny a učí se již od mládí hledati prostředky k zažehnání a odvrácení alespoň těch nejkrutších nesrovnalostí a protiv společnosti. Poznává, co tu třeba sebezapření, vychovává vůli k pravé obětavosti. K té však vychová se jen tehdy, bude-li duše jeho prodchnuta pravým citem náboženským a věrlým, upřímným soucitem k lidskému utrpení. A budeme-li takto láskyplní, pochopíme pravou sociální práci a sociální pokrok zocelí náš charakter, zjemní naši mravnost a zvroucní naši víru a student pak stane se pravým, celým mužem, prostým veškeré polovičatosti. Toť ideál! K němu dospěti chtějme všichni!

Co takto pracovati budou naše „Sociální studentská sdružení“ v kraji o prázdninách, to naše „Ústředí“ bude uskutečňovati v zemích koruny svatováclavské. Chce býti pravým středem života studentského, spolkem mateřským i bratrským, rádcem i vůdcem všech.

Akademické spolky budou uvolněny, práce pro celé hnutí, hlavně agitace odváděla všechno členstvo k sobě, pohlcovala všechny příjmy, nyní je tu „Ústředí“, to přijalo tuto práci a spolkům akademickým zůstane čas, síly i peníze k péči o své členstvo. Otázek tu k řešení mnoho, některé již se počaly řešiti — náš podpůrný fond — ale jiné, neméně důležité naše otázky čistě stavovské, neřešeny dosud vůbec.

Tak studentstvo katolické postavilo se na nový základ formální, ujasnilo, rozvětvilo a sjednotilo svou organizaci, vedle spolků ryze akademických postavilo „Ústředí“ všeho katolického studentstva, význačně věnované činnosti sociální, organizační a agitační a vstoupilo tak do nového stadia vývoje.

Nová forma, ale cíl starý, věčně však svěží, stále síly a nadšení dodávající. Kristova pravda zůstává naším heslem, ochranou a cílem nejpřednějším. Láska k těmto ideálům založila naše akademické spolky, dala vzniknouti „Hlídce“ a přivedla nás k našim „Sdružením“ a k „Ústředí“

Je tedy studentstvo katolické odhodláno pro mír a pokoj vstoupiti v boj proti nevěře, je ochotno přinést oběti nejnadšenější pro víru, vlast i národ, ale pak i ta společnost lidská, přijímajíc tu mladou, svěží sílu studentskou pochopí, že i ona má ke studentstvu povinnosti.

To by bylo jedno z přání našich nejvroucnějších, kol „Hlídky“ a „Ústředí“ u studentstva seskupiti řady svých předchůdců duchovních, bez rozdílu stavu a povolání, aby student, který vše nemůže sám vykonati, našel pomoc a radu přátelskou.

Základ našeho hnutí je v nejmladších a žádná oběť nesmí být pro ně drahá, nic s dostatek vzácného. Student otvírá vám své srdce upřímné.

Na sjezdech se říkává: Náš dorost, toť chloubka naše, budoucnost národa. A kdo chce nejen slovy, ale i skutkem pomoci? Dosud je malý kruh těch drahých našich přátel. Mládí potřebuje pomoci nejvíce. Studentstvo katolické sdružuje se a chrání svoje statky nejdražší, víru svou,

ale stačí samo všude? Má sílu životní, poněvadž chce ji mít, ale zmůže samo všechno? Má vroucí nadšení, ale nemůže se státi, že v nadšení svém zajde příliš daleko?

Pomozte a přiložte i vy, kteří od nás čekáte v budoucnosti i nyní činy, pomozte nám morálně i hmotně, my dáme vše, co máme v moci, celou duši svou, ale ani vy pak nesmíte skládati ruce v klín a doufat jen.

Přiložíme společně ruku k vznešenému dílu, bez rozdílu věku, pohlaví a stavu. Mladí mladistvým zápalem nadchnou rozvahu starších, ti klidniti a v pravou míru uváděti budou nadšení mladších, a společně ve svorné součinnosti vytkneme si mety nejen na pohled oslňující, ale dosažitelnější a působivější. Kristus kázal a učil lásce, ta nechť i nás všechny spojí a vede všechny kroky naše další. Pak vzroste nejen studentstvo, ale celé naše hnutí, lidu katolického, k nové síle a mohutnosti. Spolupráce, součinnost všech vrstev národa. Až ta nastane, pak pomine stálý, planý stesk na smutné dnešní časy.

Studentstvo podává svou ruku, dá Bůh, že bude přijata tak upřímně, jak je podávána. Pak modlitbou a prací půjdeme k lepší budoucnosti.

JUC. David Hynek:

Proč se sdružujeme.

Je dosud téměř příznačným zjevem, že se mluví o studentských spolcích jako o něčem zbytečném, čím student je odváděn od studia, zvyká si plýtvati časem, zanedbává sama sebe a mohl bych uvést ještě celou řadu výtek, které nám činí ti, kdož nepochopili našich snah a pravděpodobně již nepochopí.

Nepopírám, že studentský spolkový život je do jisté míry dvojsměrnou zbraní; student může ve spolku mnoho získati pro svůj myšlenkový a ideový rozvoj, ale může se na druhé straně i existenčně ubíti, věnuje-li se příliš spolkové práci. Platí tu zásada zlaté střední cesty. Ničeho příliš! Avšak oprávněnost, ba přímo nutnost existence studentských spolků je možno odvoditi z jejich účelu a významu, jaký mají pro přítomnou dobu.

Podle mého názoru má směřovati akademické studium k dvojímu cíli: osvojiti si, pokud lze nejvíce, speciální odborné studium a vychovati ze studentů vědecky vyškolené příslušníky státu, kteří nebudou jeho základů podkopávati, ale použijí svých vědomostí k tomu, aby stávající nesrovnalosti odstranili a umožnili klidný a spravedlivý vývoj lepších útvarů. Je nyní pouze třeba dokázati, že studentské spolky svým členům skutečně poskytují v tomto směru potřebné návody a pomoci.

Domnívám se, že nejlepším důkazem je výchovná stránka studentských spolků. Je přece jasno, že mají-li uskutečniti naděje, které do nich skládá veřejnost, musí se v nich zdůrazňovati stále soustavné studium a to nejen odborné, ale i jakýsi celkový rozhled po vědě vůbec, čehož má býti docíleno užším stykem příslušníků jednotlivých fakult. Neboť student nemá se spokojiti pouze znalostí svého oboru, nýbrž má pokročiti dále, osvojiti si totiž co nejvíce z výtěžků badání lidského ducha pro okruh budoucí své působnosti.

Avšak daleko více je spolek povolán, aby spolupůsobil při výchově členstva jako příslušníků určitého státu, aby je připravil na budoucí občanské povinnosti. Student má míti přehled o všech kulturních činitelích, které hýbají vlastí a lidstvem, má pochopiti z historického

vývoje svého národa jeho svérázné znaky a jeho poměr k národům, s nimiž bydlí v teritoriu určitého státního svazku. Bude se potom snažit, aby přišel do styku se všemi lidovými vrstvami a odhodí od sebe i poslední zbytek studentského kastovníctví. Poznává, jaké úkoly vzcházejí jednotlivci z jeho příslušnosti k národu a státu, bude se na ně připravovati, a spolek má mu dáti k tomu potřebné vodítko, má v něm živiti zájem a porozumění pro požadavky dneška.

K tomu je nutno vypěstovati v členech smysl pro sociální ctnosti: ukázati jim, že jednotlivec musí pracovati nejen pro sebe, ale i pro druhé, že musí svou vůli podřizovati vůli celku. Poněvadž však tyto vlastnosti jsou nezbytnou podmínkou existence každé společnosti, domnívám se, že je dostatečně dokázán výchovný význam spolků. Jsme tu v naprostém souhlasu s moderní sociální paedagogikou, naše vzdělání je syntésí; pro nás všechny platí: Vzdělání, práce, sociální organisace a účast na ní, to jsou prvky, které musí býti spojeny v harmonický celek. Jsou to nutně spolu související údy každého organismu.

Tohoto účelu dosáhne spolek vědomou a soustavnou prací na kulturních problémech akademického života. Všecky otázky vnitřního a vnějšího studentského života mají v něm býti prodebattovány, mají v něm býti podle možnosti i řešeny. Zvláště otázku soukromého vzdělání členstva o časových problémech nutno postavit značně do popředí a ujasniti vztah studenta k náboženství, politice a umění. Také kritika poměrů, ve kterých student žije, nesmí býti zanedbávána. Thema „Student a sociální otázka“ nesmí nikdy ve spolkovém životě sevšedněti! Třeba zdůrazňovati členstvu význam abstinetního hnutí, sexuálního problému, který je bohužel často černou skvrnou v životě českého studentstva. Nutno také již jednou věnovati důkladnou pozornost naší bytové otázce. Rovněž třeba povznésti úroveň společenské zábavy studentů, aby tito nehledali společnosti v hostincích a kavárnách, ale dovedli se baviti pěkným způsobem sami mezi sebou a za tím účelem nelze ani dosti doporučiti hudební, pěvecké a deklamační kroužky, jež by svým duchem pojily členstvo a působily na uměleckou stránku jeho povahy. Občas je pak možno pořádati veřejné produkce, aby i vrstvy nestudentské poznaly naši činnost.

Úkoly spolkového života jsou jistě veliké, ale jsme si jich také plně vědomi! Víme, že je nelze uskutečniti najednou, nýbrž že se musí dít přirozeným vývojem; třeba však stále a stále zdůrazňovati jejich význam a velikost, až je členstvo pochopí a přikročí k jejich provedení. Než však budou do všech možných důsledků provedeny, vymrou snad celé generace. Jejich uskutečnění čeká nás v budoucnosti a my ještě příliš kotvíme v názorech současné doby a ty namnoze brzdí náš krok. Budeme museti ještě projíti celou řásu přerodů, než budeme moci říci, že jsme vykonali své poslání. Své závěry musíme stavěti na jednotných ethických praemissách, musíme přímo žárlivě střežiti pramen svého bytí — náboženství, ale musíme býti při tom také sociálními, snášelivými. Tak přinutíme své protivníky, aby se naučili nás ctíti, a dojdou jistě obě strany k názoru, že přes různé náboženské a politické přesvědčení je dosti styčných bodů, na kterých je společná práce možna.

Proběhneme ještě mílovou dráhu sebevýchovy, než dosáhneme toho, co nazýváme praktickým socialismem, pochopením života. Chceme nejenom hlavy, nýbrž především duše pro myšlení, cítění a práci, chceme probuditi v srdcích cit zodpovědnosti a pravé lásky, chut k práci. K tomu je však třeba velikých obětí, neboť jen na velikých obětech spočívá síla čisté, svaté budoucnosti a i ty největší oběti jsou tu malými!

Činnost chorvatského studentstva katolického.

Naši bratři na jihu monarchie slaví jubileum. Absolvovali s vynikajícím úspěchem první desetiletí své záslužné práce a vcházejí do druhého. Přirozeno, že za takové příležitosti je docela oprávněnou retrospektiva a kritika vykonaného díla. Výsledek tím uspokojivější a čestnější, čím více si uvědomíme nepatrné začátky a ohromné překážky, jež vznikající ruch katolického studentstva chorvatského musil prodělati.

Vznik svůj vděčí katolické omladinské hnutí v národě chorvatském pěti nadšeným akademikům, kteří právě před deseti lety usnesli se na schůzce ve studentském bytě založiti „društvo“ a list, jehož hlavním bodem programu bylo vrácení se chorvatského studentstva ke Kristu. Projekt uskutečněn. Po dobách svízelných nadešly chvíle smavější a jasnější, tak že dnes stoupenců ideí zakladatelů čítá se do tisíců. Soustředěni jsou ve 4 akademických spolcích,^{*)} 2 universitních klubech, 10 bohosloveckých „sborech“ s 300 členy, 41 kongregacích na středních školách^{**)} téměř s 3000 členy a v 60 selských omladinách s 3000 členy ve všech zemích, kde se „hrvatski govori“. V čele této armády stojí 150 stařešin, seniorů, kteří universitní studia již skončili, pevně a solidně organisovaných, jichž síla ukázala se zejména na lublaňském kongresu, kde veškerá práce organizační spočívala na jejich bedrách. De jure sdružili se teprve v poslední době v „Chorvatsko-katolickém národním svazu“ pod jménem „Seniorát“.

Tato mohutná organizace vydává 1 deník, 5 týdeníků, 3 čtrnáctideníky, 14 měsíčníků a 1 dvouměsíčník; kromě toho má vliv na literární činnost a přispívá do 5 deníků, 5 týdeníků, 7 měsíčníků a 1 listu vycházejícího nepravidelně. Nebylo možno ani jinak, než že podobná cílevědomá snaha byla korunována zdárným výsledkem: tisk katolický a katol. ideám blízký vyrovná se úplně síle žurnalistiky liberální.^{***)} Myšlenka katolická znamená dnes v chorvatských zemích moc, kterou nezdolá již nikdo. A to právě je výsledkem čísel uvedených, výsledkem ovšem velmi potěšujícím.

Pro nedostatek původních pramenů nemohu ovšem podati zde přehledu celého uplynulého působení katol. studentstva chorvatského. A také konečně nemělo by to pro nás velkého významu. Stačí úplně, proberu-li rok poslední, aby tak vynikla rázem jejich vyspělost, a aby byl na první pohled patrný rozdíl mezi prací naší a prací jejich.

Chceme-li pronéstí úhrnný úsudek o poslední činnosti katolického studentstva chorvatského, musíme přiznati, že ukázalo — to platí jmenovitě o posledních prázdninách — takovou životní sílu a nadšení pro svatou věc, že i největší skeptik byl přinucen viděti v jeho řadách příští vůdce národa.

Jeho činnost převyšuje daleko naše běžné pojmy. Jen katoličtí studenti z banoviny^{†)} měli o prázdninách 150 přednášek, jež poslouchalo — 40.000 lidí. Studentstvo pořádalo 6 sjezdů (Sarajevo, Split, Karlovce, Pazin, Trsat, Lublaň), na nichž probrána práce dosavadní a

*) „Hrvatska“, Vídeň, založ. 1905, „Domagoj“, Záhřeb 1907, „Preporod“ Št. Hradec 1911, „Kačić“, Innsbruck 1913.

**) Chorvatští studenti středoškolští mají shromažďovací právo.

***) Svobodomyslné.

†) T. j. chorvatsko-slavonští.

prohlouben program do budoucnosti. Nad to konány 2 sociální kursy (v Pazinu a Srěmských Karlovcích), podporován velmi intenzivně katolický tisk a v život uveden značný počet omladin, selských zádruh a kongregací, při čemž nezapomenuto ani na akci národně-obrannou.

Abychom alespoň poněkud ozřejmili si směr, jakým tyto sociální kursy se ubíraly, uvedeme některá themata z Karlovců. Nejdůležitějším zde byl celý cyklus řečí o tematě „Student a víra“, v nichž ukázána krása duševního života v katolicismu. Theorie sociální otázky podána přednáškou „O motivech sociálního a hospodářského vývoje“. Dále prosloveny praktické řeči organizační, o omladinách a p. Rovněž jednáno o otázce dnes velmi důležité: „Katolické studentstvo a politika“ a zdůrazněno, že jako kulturní skupina katol. studentstvo chorvatské pro národ pracovati chce ze všech sil, avšak politikou se nezabývá.

Z feriálních klubů vyznamenal se zvláště klub záhřebský, jenž uspořádal 34 přednášek se světelnými obrazy za účasti 17.600 posluchačů dohromady. Vděčným thematem všech těchto přednášek byla Eucharistie. Dále pochopil svůj úkol prázdninový klub v Požeze, jenž pořádal v různých místech 24 schůze rovněž četně navštívené, na nichž také použito skioptikonu. Themata vzata z různých oborů. Sarajevský klub pořádal celkem 10 přednášek s velmi zajímavými tematy obsahu historického, mravně-náboženského a sociálního.

Na tomto místě nesmíme nezmíniti se o záhřebských bogoslovcích, sdružených ve „Zbor duhovne mladeži“. Loni na jaře slavili diamantové jubileum. Tedy úctyhodné stáří, což jistě svědčí o životnosti jednoty. Za dobu svého trvání vykonal „Zbor“ velmi mnoho, jak sebevzděláváním členů, tak i prací veřejnou: přednáškami (užívají při nich vlastního skioptikonu), vydáváním knih původních i překladů,* vyučováním analfabetů (což konečně činí chorvatští studenti všech směrů) a podobnou drobnou prací. Ovšem nutno připomenouti, že záhřebští „bogoslovi“ mají k volnému použití jmění páčící se na 100.000 K.

Než ani dosud vypočtenou činností neuspokojili se chorvatští naši kolegové. Přednášeli ještě v selských omladinách, vyhledávali pokud možno nejužší styky s prostým lidem, aby poznali jeho duši, nedostatky a potřeby, agitovali pro přistoupení k „Društvu sv. Jeronima“ analogickému našim „Dědictvím“ a k „Piově společnosti“ pro šíření dobrého tisku, zakládali abstinentní kroužky, nabádali k dennímu sv. přijímání, rozdali mnoho set exemplářů sv. Písma a modlitebních knih a pracovali vůbec všude tam, kde poměry toho vyžadovaly.

Je samozřejma otázka: Co bylo příčinou tohoto mimořádného výsledku práce chorvatského studentstva katolického?

Tři idee vedly je od úspěchu k úspěchu. Katolicism, vlastenectví, demokratism — tyto ideály tvoří základ výchovy každého člena. K vítězství pak pomohla těmto principům vzorná svornost a zdisciplinovanost mezi chorv. katol. studentstvem, onen sebezápor a upřímná láska k soudruhu, již každý jednotlivec v srdci svém chová.

Katolické hnutí nabývá mezi intelligencí chorvatskou stále větší a větší půdy, tak že jednotlivci mohou pomýšleti na specialisaci studia. Bylo sice i dosud dosti studentů, kteří horlivěji než bývá zvykem zabývali se theologií, sociální otázkou a národohospodářstvím, nyní

*) Mimo jiné vydali i známé dra Nováka „Pohledy“

však pracuje se vážně k tomu, aby organizace vychovala i v jiných vědách odborníky (v přírodních, klassických, medicinských a p.).

Nyní ještě několik slov o programu budoucího roku. V první řadě chce se studentstvo snažiti zakládati akademická sdružení tam, kde dosud nejsou. Kde již existují a jsou příliš silná početně (jako na př. „Domagoj“), rozdělí členy na sekce; a poněvadž za naší doby je zejména národně-obranná práce — kromě výchovy sebe sama — výhradní potřebou a nejvyšším příkazem, obrátí akademici chorvatští zvláštní pozornost k sekci eucharistické, menšinové a sociální. Zvýšený zájem věnuje se v tomto roce studiu srbské otázky se stránky osvětové i hospodářské, s největším zájmem bude sledováno každé hnutí kulturně-sociální na Balkáně i jinde, hlavně však budou podporovány snahy po sjednocení Bulharů s církví latinskou. Rovněž sympaticky bude provázeno chorvatskými studenty katolickými národní hnutí mezi chorvatským studentstvem mohamedánským, jakož i kulturní ruch u pravoslavných, pokud je prvému analogický. Poněvadž pak hlavní základ národní osvěty spatřuje se vedle kněžstva v učitelstvu, postará se katolické studentstvo všemožně o navázání, po případě o upevnění styků s kandidáty na učitelských ústavech.

Jak patrně, je stanovený program velmi pestrý a mnohostranný. K provedení jeho je zajisté třeba mnoho vytrvalosti a nadšení. Chorvatskému studentstvu však se obého ne nedostává. Jsem jist, že my, ač se vyhlášíme za kulturně první národ slovanský, máme ještě velmi daleko k tomu, abychom se kollegům jihoslovanským jen poněkud přiblížili, neřku-li abychom je docela snad předčili. Chorvatské studentstvo tvoří dnes nejsilnější skupinu studentskou, znamená činitele, s nímž nutno za všech okolností počítati.

A my?

Věc stojí za uváženou.

J. Ebert:

Církev a intelligence.

Kdo pohlíží na církev jen povrchně, tomu se zdá býti jhem osobní svobody. Kdo však patří na ni zblízka, ten přijímá církev jako dílo Boží, jako sloup pravdy, archu náboženského a sociálního pořádku. Člověk stojící mimo církev, těžko chápe, že zkušený a vědecky vzdělaný člověk může býti věren církvi; na druhé straně zase zbožný člověk nechápe, že muž vzdělaný může býti nepřitelem církve. Že málokterý intelligent svou církev zná, je hlavní příčinou, proč tak mnoho jich přestoupilo do tábora apostatů.

Co činí modernímu duchu nesnáz? Dogma, že vědu a pravdu pokládají za rovné.

Po čem Duch lidský touží, není věda, ale pravda. Věda není jedinou cestou ku pravdě, ale jednou z cest, vedoucích k ní. Dogmata, která církev předkládá, musí býti ukazovateli na cestě, by došel pravého cíle. ukazovateli tam, kam rozum lidský dospěti nemůže. Nucením by bylo, kdyby církev žádala, aby se věřilo, co je proti rozumu.

Vystoupíme-li na př. na věž, tu vidíme daleko, vystoupíme-li na horu, ještě dále a kdybychom ještě výše vystoupili, zůstane přece hranice, za níž viděti dále nemůžeme.

Jako je tomu s očima tělesnými, podobně je tomu i s okem ducha, totiž poznáním rozumovým. Mnoho člověk může poznati, probádati, ale i to má své hranice. Již v oboru přírody naráží člověk na hádanky. V nadpřirozenost zrak člověka nesahá a přece se táže, odkud je a kam jde. Kdo podá lidskému rozumu dalekohled, aby pomocí jeho viděl za hranice?

Všechny vědy obírají se věcmi přirozenými, pravdami přirozenými, ale nedotýkají se oboru nadpřirozeného.

Cílem vědy je pravda. Dvěma prameny k nám přichází: rozumem a vírou. Co rozum uzná za pravdu, nemůže víra odmítati a čemu nás učí víra, nemůže rozum pokládati za falešné, neboť rozum a víra pocházejí od Boha, věčné pravdy. Proto nemůže pravda pravdě odpírati. Pravda je jediné dobro pro rozum.

Památná jsou slova dra Mausbacha, který pravil: „Právě církev katolická odedávna uznala, že Nový Zákon je výsledkem životního kázání, soubor různých apoštolských spisů, který ve své svěžesti, životnosti a hloubce, ve své božské hodnotě daleko předčí všechny systémy lidské vědy.“

Lidstvo potřebuje pravdy, má věděti, co je pravda. Se skepticismem a agnosticem, s filosofií pochybování nemůže svět obstáti. Jen pevná dogmata činí silné národy. Skepticismus je největším nepřitelem pravdy. Katolický učenec dospívá ku pravdě a není mu bráněno vírou, ale je podporován jako plavec majákem na vlnách mořských. Proti pravdě není volného badání, a ježto my katolíci uznáváme autoritu nemylnou ve věcech víry, proto můžeme církvi pravdu přiznati.

Církev má tutéž moc zákonodárnou a autoritu, jako ji má stát. Katolická věda nepřiči se uznané pravdě. Je-li autorita božská, je podrobení se jí žádoucí. Dospěje-li badatel k tomu, že je v rozporu s uznanou pravdou, tu musí připustiti, že ve svém badání se dopustil chyby právě tak, jako matematik ve svých výpočtech prohlašuje, že se nesrovnává s poučkou pythagorejskou. Volnost profesora nevěreckého není o nic málo větší, než volnost katolického učenice.

Bůh jest nejvyšší autoritou, ježto vede lidstvo jím stvořené k časnému a věčnému blahu. Není žádné moci, leč která pochází od Boha. Bez autority nemůže lidstvo obstáti, proto Bůh ustanovil autoritu.

K víře musí přistoupiti mravnost. Církevní příkázání spočívají zcela na příkázání Božím.

Souboj nic jiného není, než přestoupení pátého příkázání: Nezabiješ! Nyní řekne moderní učenec: „Nač si mám od někoho dáti poroučení, vždyť jsem člověk svobodný a neodvislý.“ Kdo pak je svobodný, neodvislý? Snad úředník, učitel, důstojník, universitní profesor? Všichni mají nad sebou autoritu, od níž jsou odvislí a jejíž rozkazy musí plniti.

S obzvláštní silou rozšiřovala se nauka Kristova. Pokřesťanění světa náleží k nejskvělejšímu událostem světových dějin. Jinak než islam dobyla si církev svět, bez politických převratů a vojenských výprav. Mohamed dobyl část světa mečem, Kristus křížem. Veliký rozdíl je mezi mečem Mohamedovým, zbroceným cizí krví a křížem Kristovým, potřísněným vlastní krví. Církev nedobyla pouze světa, ale také obnovila, rozřešila lidstvu otázky a vedla je z temnot ke světlu.

Vše za naší dnešní kultury dýše církevním životem. — Nastaly v ní doby odpadu, které zanechaly hluboké rány a takový organismus, který to vše předržel, má zajisté vnitřní, životní sílu. Pozorujme vše, co během století od církve velikého a vznešeného bylo učiněno v umění a ve vědě!

Avšak kde je světlo, je také stín. Také u ní se jeví mnohý stín. Nezapomínejme posuzovati lidi dle jejich doby a čeho jednotlivec se dopustil, nepřipisovati církvi. Vzdělaný muž má jednotlivou událost nebo osobu klásti do příslušné doby. Tam, kde lidé jsou činní, nevymře ctižádostivost, zneužívání úřadu.

Musí se činiti rozdíl mezi úřadem a osobou. Nehodností člověka nemůže býti dotknut úřad. Zde platí slova, která řekl papež Lev XIII., že hodnost sv. Petra nezaniká nehodností nástupce. Mohli by se mnozí tázati, jak je možno, že společnost, církev, která od takového vůdce a představeného byla vedena, nezanikne a z mysli lidí nesejde? Kde je moc pozemská, aby takové převraty předržela? To je důkazem božského založení církve a pomoci Boží.

Je to nečestné, když takový demagog z celých dějin církevních neví nic jiného než dějiny Alexandra VI. a Jana XXII. a mnoho frasí, jako bartolomějské nešpory, inkvisice a index. Vzdělanec, který zná církevní dějiny a slyší takové řeči, ať sáhne po knize a potom si učiní obraz. Dějiny církevní v celku podávají obraz božské síly, neboť tím je dokázáno, že církev katolická není zbudována rukama lidskýma a proto nemůže býti zrušena chybami lidskými. Loď Petrova není unášena časovými proudy. Církev byla nazvána městem na hoře, které je ukazovatelem cesty, putujícím v údolí.

My musíme také s církví žíti. Musíme se dopracovati na mravní výši církve. Millions hlav šly k církvi do školy, aby rozžaly pochodně v jejím věčném světle, millions k ní přišlo a řeklo „Matko, ty máš klíče nebeské říše.“ Jiní, kteří na široké cestě života od pravdy se odvrátili, vrátili se jako kající a ti, kteří tak neučinili, museli slyšeti řeči v proticírkevních spolicích, aby ohlušili své svědomí.

P. Fr. Žák T. J.:

V čem záleží svobodná vůle.

Co do lidských konů stojí proti sobě příkře dva názory: svobodná vůle a determinismus.*) Příčina, proč mnozí vyznávají determinismus, je ta, že mají o svobodné vůli nepravé názory. Účelem této stati jest vyložiti zevrubně, v čem podstata svobodné vůle záleží.

Zvíře, pes snědl nějaký pokrm a byl za to bit. Nyní má zase příležitost ke krádeži. Vůně pokrmu ho neobyčejně láká, ale zároveň se u něho dostavuje představa bolestných ran; tento pocit nelibosti vždycky sráží pocity libosti. Brzy ulehne, brzy vstane, vrčí, nespokojeně sem tam přechází. Jest takřka viděti, jak v něm bojují vzrušené city libosti, lákající ke krádeži, a s nimi představa bolestných ran. Podle toho, který pocit nabude vrchu, se pes, zvíře, zachová. Vítězný pocit jej přiměje k určitému jednání, determinuje jej. Nemůže jinak jednati.

Toť populární obraz vnitřní determinace, jež se odehrává dle počtů svobodné vůle před každým činem lidským. I u psa byla determinace výsledkem složitých dějů; u člověka, jehož duševní život jest bohatší, je ještě složitější. Ale je u obou stejně nezbytnou.

Zastanci svobodné vůle připouštějí boj citů a pohnutek, ale dodávají: nad nimi stojí svobodná vůle lidská, jež má moc tyto city řídit, na ně působiti, jednati dle nich i proti nim, dle nich ovšem snadně,

*) Předurčení.

proti nim pak těžce. Ale má moc sebeurčení, je paní svých činů. Zvláště když jsme odporovali, když jsme řekli: „A neudělám to!“ Přiklonivše se k vyšším důvodům lepším, třeba slabším, osvědčili jsme, slávíce krásné vítězství nad sebou, svobodnou vůli.

Determinismus vykládá celý děj buď pouze mechanicky (fysicky) nebo psychicky. Je-li determinismus psychický šlapáním lidské soudnosti, je determinismus fysický důstojným protějškem onoho psa.

Před oknem visí přístroj, panák. Jeho jedna ruka jest věterníčkou, druhá teploměrem, nohy tlakoměrem. Každá změna větru, tepla, tlaku a p. ukazuje se na panáku v jeho pohybech rukou a nohou nebo v držení těla. Těchto pohybů jest na sta, ale on je vždy určen, determinován k pohybu zcela určitému, k takovému, jenž větrem, teplem a tlakem je právě dán.

Toť druhý populární obraz vnitřní determinace. V našem případě jde vlastně determinace z vnějšku, ale že působí na vnitřní ústrojí přístroje a působí v něm určité pohyby, může býti přec obrazem vnitřního nucení. Máme před sebou deset předmětů, mezi nimi máme voliti. Snad myslíme, že volíme svobodně, ale není tomu tak. Jako panák učinil pohyb dle stavu povětří, tak na nás působí předměty. Který z nich nejmocněji volá: „Vezmi mne,“ t. j. který nejvíce nás vniterně vzruší, ten zvítězí. My jsme si nevybrali předmět, nýbrž předmět, fysicky nebo chemicky nebo psychicky na nás působě, vybral si nás. Musili jsme poslouchati a vybrati si právě jej. Byli jsme k tomu vnitřně určeni, donuceni, determinováni. Volba jest ovšem také na nás závislá, totiž na našem psychickém a fysickém stavu. Jiný na našem místě by volil jinou věc, či vlastně jiná věc by si zvolila jej, ale také jiný panák před oknem, jsa jinak zřízen, by jinak odpovídal na dojmy vnější. O nějakém svobodném rozhodnutí není tedy řeči.

Zastanci svobodné vůle dí: „Tys volil. Předměty na tebe ovšem působily, ale ne tak, že by jeden fysicky nebo psychicky tě určil. Ty sám jsi volil. Mohl jsi zvoliti předmět jiný. Ty sám jsi se rozhodl. Snad jiný na tebe více působil, tak že ti bylo podstoupiti i boj, abys jeho lákání nepodlehl, ale z vyšších, byť i méně silných důvodů zvolil jsi jinou věc; chvíli jsi váhal, uvažoval důvody, a pak jsi se rozhodl. Nerozhodl jsi se naprosto svobodně, ale přece tak, že jsi mohl voliti jinak. Toho jsi si zcela jist.“

To jsou dva hlavní případy determinismu a svobody. Determinismus dí: „Není svobody jednati a nejednati, voliti to neb ono.“ Nejde o zevní násilí. Pes k boudě přivázaný nemůže ukrásti pokrm, i kdyby chtěl. Panák, jenž vzduchovým účinkům není vysazen nebo je zavřen ve skříní, nemůže odpovídati na dojmy povětří patřičnými pohyby. Jde o vnitřní nucení. Jsem vnitřně nucen jednati, voliti právě jen tuto věc.

Křesťanská filosofie praví, mluvíc o člověku, právě opak. Také ona uznává dva hlavní případy svobodné vůle: člověk může jednati a nejednati, voliti to neb ono. Též u ní jde o vnitřní svobodu; když člověka přikováš do žaláře, nemá ovšem svobody jíti na procházku neb nejíti. Když vezmeš jeho pravici a násilím ji přinutíš, aby z desíti předmětů vzala předmět určitý, nemá ovšem svobody voliti to neb ono. V obou případech je determinován k jednomu: tam seděti v žaláři, zde vzíti určitý počet. Ale byl determinován zevním násilím, při němž o svobodné vůli nikdo nemluví.

Jde tedy při svobodné vůli o to, je-li člověk vnitřně na tolik svoboden, aby mohl jednati a nejednati, voliti to neb ono, aneb je-li vnitřně,

ať fyzicky či psychologicky, tak určen k jednomu určitému konu, že jiný je nemožný.

Scholastikové říkali: základ svobodné vůle je svoboda a necessitate, svoboda od vnitřního nucení ať mechanického ať psychického či nějakého jiného, taková, aby člověk nebyl určen, determinován k určitému jedinému skutku jako pes nebo panák. K svobodné vůli nepatří naprostá svoboda od vnitřního nucení. Naprostou nedvislost od jakýchkoli vlivů v jednání má toliko Bůh. Vůle lidská musí být předmětem vzrušena, má-li vůbec být schopna jednání. Když je vzrušena, může být dobrem lákána, zlem odpuzována; ano, tak tomu musí být. K podstatě svobodné vůle náleží jen taková svoboda od vnitřního nucení, abys nebyl nezbytně nucen, ovšem vnitřně, jednati nebo nejednati, voliti právě toto a ne ono. Jak patrně, jest lidská svobodná vůle velmi omezena, bojuje s velikými překážkami, má jinou moc v člověku nezkaženém, jinou v člověku vášnivém.

První odpověď na otázku, v čem záleží svobodná vůle, je tedy ve svobodě od vnitřního nezbytného přinucení k jedné věci, jednomu skutku. Při tom můžeme mysliti buď na vlohu, z které skutek vychází, anebo na skutek. Mluvíce o svobodné vůli myslíme ovšem na vlohu, jež může vydati skutek, ale nemusí, jež může voliti to neb ono.

Člověk, jenž má svobodnou vůli, jest pánem svých činů, nikoliv otrokem jich. Ne ovšem všech. Bezděčné skutky nejsou vůbec, anebo jsou jen nepřímo svobodny, jelikož při nich žádné svobodné volby nebylo. Za mnohé činy, které nebyly svobodně voleny, je nicméně člověk zodpověden a to proto, že mohl a měl voliti. Učinil-li nedobrý čin, jest vinen aspoň nedbalostí. Také spící, dítě, blázen není pánem svých činů. Člověk ve velké bázi nebo vášni také nebývá svoboden, ale bez zodpovědnosti není, jelikož bázeň má přemoci a nezřízené vášně se vystříhati. Ve všech těchto případech nebyla svobodná volba z nahodilých příčin možná. Zdá se, že velká část našich denních skutků děje se ze zvyku na způsob činů bezděčných, tak že při nich svobodné vůle zvlášť neosvědčujeme; nicméně celý způsob denního jednání vyšel ze svobodného sebeurčení. Však člověk může svobodně jednati, jest pánem činů svých.

Aristoteles dí *βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτῶν*.*) Sv. Tomáš Aquinský: *voluntas est domina suorum actuum*.**) Descartes: *être libre c'est être maître de soi*.***) Člověk může určit: půjdu na procházku nebo nepůjdu, napiji se vody nebo piva nebo vína. Však nespokojíme se tímto všeobecným určením svobodné vůle. nýbrž vynasnažíme se dáti zevrubnější odpověď na otázku, v čem záleží svobodná vůle.

Nebýti determinován k něčemu určitému jest pouze určení negativní. Dlužno říci, v čem záleží v nás schopnost „jednat a nejednat“ „svobodně voliti“ Co je to? Je to něco nevycvičeného v nás, asi tak jako bystrost rozeznávatí tóny? Nikoliv. Aby někdo mohl se vycvičiti v rozeznávání tónů, musí již hudební vlohu míti. Svobodná vůle musí být v duši jako její vloha. Slovo vloha bereme tu v nejširším smyslu jako nějakou schopnost duše vůbec nebo lépe jako duše se schopností jednati svobodně. Scholastikové zvali tuto vlohu *liberum arbitrium*.†) Každý kon vůle musí míti ovšem fyzickou příčinu. Je jí vůle. Z vůle vychází i kon svobodný i kon nesvobodný. Proč vyšel z ní jeden svo-

*) Chceme-li něco podniknouti, rozhodujeme se o tom.

**) Vůle jest paní svých činů.

***) Svoboden kdo pánem sebe sama.

†) svobodný úsudek.

bodně? Jak se to stalo? V čem to záleží? U něho k fysické příčině přistoupilo ještě něco jiného. Co? Svobodná volba. Ta se děje podle nějakého účelu nebo když volím, volím z důvodů. Liberum arbitrium je patrné v této volbě a její účelnosti.

Vezměme příklad! Rozum pozná nějaký předmět a předvede jej před vůli. Předmět není nejvyšší ani nejdokonalejší dobro, neboť pak by vůle s fysickou nezbytností byla vzrušena ke konu lásky. Předmět tedy je ohraničený anebo má nějaké nedokonalosti, ale nicméně je tak dobrý, že je schopen, aby duši k lásce vzrušil. Vůle tedy je předmětem vzrušená, ale má indifferenci, t. j. není determinována nezbytně ke konu lásky. Tato lhostejnost indifference je dosud trpná, passivní, jako na př. plátno, jež jsouc bílé může přijmouti barvu. Že předmět duši nedeterminuje nezbytně ke konu lásky, anebo, je-li tu více předmětů, k volbě některého z nich, není ještě liberum arbitrium, svobodná vůle. To jest zatím jen podmínka k ní. Je třeba více. Je třeba indeterminace aktivní. Je třeba moci nebo síly, která kon lásky produkuje a to takový kon, který sama chce. Svobodná vůle determinuje ke konu lásky anebo k volbě předmětu sebe samu.

Přiměřený předmět byl tedy vůli předveden a ji vzrušil, všechny podmínky ke konu jsou dány. Kdyby šlo jen o fysickou příčinu, následoval by skutek s fysickou nutností. U vůle tomu není tak. Vůle jest ještě paní skutku. Může ho učiniti a nemusí. Kdežto fysická příčina jest podrobena nutnosti, vůle nikoliv. Vůle není jen fysickou příčinou, jest také příčinou účelnou. Tato příčina jest vyšší a má moc učiniti, aby fysický skutek se stal anebo byl potlačen. To jest svobodná vůle. Záleží v činné vložce, jež sama ze sebe může učiniti kon a nemusí, když všechny podmínky k němu jsou dány.

Blázen nemá svobodné vůle, poněvadž pro poruchy orgánu nemůže přijíti do stavu, aby mohl voliti; scholastikové říkali, že nemůže býti in actu primo proximo. Blázen má svobodnou vůli jen velmi vzdáleně. U dítek jest svobodná vůle jen „kořenně“, nebo jestě není činna. U spících je vázána.

Řekli jsme, že svobodná vůle je vloha, schopnost, berouce toto slovo v nejširším smyslu. Bezděky se tážeme: Kde jest tato vloha? Je to vůbec nějaká zvláštní vloha? Sv. Tomáš Aq. dí: Svoboda vůle je formálně ve vůli, kořenně neboli radikálně v rozumu, proto svobodná vůle a vůle je totéž. Svobodná vůle není zvláštní vlohou. Je to vůle, jež poroučí: učíš to, nech toho! Ale svobodná vůle má kořeny v rozumu. Vůle je slepá, i potřebuje vůdce. Kdyby rozum jí nepředložil nezaujatý, objektivně neindifferentní soud o předměti, ani vůle by neměla nezbytné indifference. Rozum musí vůli ukázati důvody vhodnosti a nevhodnosti, raditi, uvažovati o prostředcích; vůle pak rozhoduje. Indifference soudu rozumového je tedy nejen podmínkou, nýbrž i skutečným kořenem svobodné vůle. Kdyby rozum neviděl na předměti nic než dobré a vůli jej tak předložil, ta tam by byla indifference vůle a svobodná volba nemožna. Nedeterminovanost vůle pochází tedy z toho, že rozum uvažuje, uvádí důvody pro a proti a p. Proto může vůle svobodně voliti.

Formálně je svoboda ve vůli. Svoboda záleží ve volbě: jednati, nejednati, volit to neb ono. Rozum udává důvody, vůle volí. Volba je kon vůle. Rozum přirovnává dobro, uvádí důvody, co jest lepší, ukazuje na cíle, jimž slouží a pod., ale vůle pak sama sebe determinuje, t. j. volí, jak podle předvedených důvodů uzná. Rozum nemá svobody. Kde pozná pravdu, musí říci ano. Pozná-li strom, nemůže říci, lépe by bylo, aby to byl dům, je to tedy dům. Jen když jasně nepoznává tu

váhá a hádá, ale to není svoboda; tato nejistota má s ní jen vzdálenou podobnost. Vůle počíná si jinak. Týž předmět může jí býti z různých příčin žádoucí a odporný, tyto příčiny mohou býti fysická příjemnost a nepříjemnost anebo dobro a zlo mravní. Každá z těchto příčin může býti spojená zase s různými okolnostmi a následky. Rozum vše to poctivě řekne, jak to pozná. Vůle vybírá svobodně dle těchto důvodů, často pod vlivem vášní, někdy snad i svéhlavě, někdy působí na rozum, aby zmátla jeho poctivý soud. Svobodná vůle nezáleží v jednání bez důvodů nebo pohnutek. Která vůle tak jedná, jedná spíše nesvobodně, poněvadž jedná zbytečně nebo nerozumně. Naopak jedná tím svobodněji, čím bedlivěji uvažuje a čím sebevědoměji se pak rozhoduje. Tu jedná s plným vědomím a plnou zodpovědností. Tu si je právě nejvíce vědoma, že mohla voliti jinak, že za svou volbu jest plně zodpovědna. Ovšem nesmí ji určovati vášně. Plně, dokonale vládne svobodná vůle jen u člověka, který je ukázněný. Než o této důležité věci zde nemluvíme.

To jest svobodná vůle dle rozboru hlubšího. Mohli bychom prostě říci „vůle“. Ale poněvadž vůle zná také nucené kony, říkáme svobodná vůle, abychom naznačili, že jednáme o jejích konech svobodných. Dále nepronikl do problemu svobodné vůle dosud nikdo.

Moderní psychologie mohla by tento pojem svobodné vůle obohatiti a objasniti vzácnými poznatky. Ale buď jde na bludných cestách determinismu, anebo se vyčerpává bojem za svobodu vůle, takže k hlubším otázkám vůbec nepřichází.

Hrvatske besede.

Poljica ¹ i poljička junakinja ² Mile Gojsalića.

Od Frana Ivaniševića.

Kada se voziš ³ lađom ⁴ iz Spljeta prama ⁵ makarskom primorju, dok ⁶ s desne ⁷ strane vidiš, kako nad površjem morskim odskoče ⁸ uzvisiti ⁹ otok ¹⁰ Brač, s lijeve ruke priteže ¹¹ ti pogled druga sura ¹² visina, ¹³ koja se gorostasno ¹⁴ povila ¹⁵ nad primorske obronke, ¹⁶ priklopila svojim visokim glavicama obzorje i ne da oku daljega vidika. To je Mosor, između dalmatinskih planina ponajveća. Korijen ¹⁷ mu je u liticama, ¹⁸ štono se penju ¹⁹ površ ²⁰ vrela ²¹ solinskoga ²² Jadra a uz ²³ grlo ²⁴ junačkoga Klisa. ²⁵ Na istoku ²⁶ presijeca ²⁷ ga rijeka Cetina, koja u njegovim i ponorima ²⁸ stvara ²⁹ onaj veličanstveni prizor, ³⁰ što je svijetu poznat imenom slapa ³¹ Gubavice. Od Klisa do Zadarja Mosor se protekao ³² gotovo ³³ upravno. ³⁴ Naokolo po njegovu podnožju ³⁵ s jedne i s druge strane razastrla ³⁶ se na razmake ³⁷ gojna ³⁸ poljica, na nima pri brdu ³⁹ sagrađene kuće, okupljena ⁴⁰ sela, razvedeni puti. To su Poljica, na glasu ⁴¹ svojih prirodnih ljepota, ali još više radi svoje slavne prošlosti.

Na ovom je kršu ⁴² za nekoliko vijekova vladala sloboda domaće samovlade u ona teška vremena, kad se sloboda više cijnila, jer se manje uživala. Sva su ova sela, zaokružena rijekom Cetinom, Žrnovicom i morem, tvorila malemu ⁴³ knježiju ⁴⁴ poljičku, kojoj domaća povijest ⁵¹ bilježi ⁴⁵ veoma ⁴⁶ davni početak.

Za doba turskoga zaluma ⁴⁷ u Dalmaciji Poljičani dali su primjera ⁴⁸ vanredna ⁴⁹ junaštva, ⁵⁰ da im se u povijesti ⁵¹ hrvatkoj dično ⁵² ime spominje. Kao što junački Crnogorac, zaljubljen ⁵³ u svoju kršo-

vitu⁵⁴ Crnu goru, i što siromašininja⁵⁵ to mumilija,⁵⁶ ne dao pristupa neprijatelju, tako i Poljičanin za četiri puna⁵⁷ vijeka stajao s puškom i handžarom na braniku⁵⁸ svoja krša.

Da bi našli oslona⁵⁹ proti sili turskoj, sklopili⁶⁰ Poljičani godine 1647 savez⁶¹ s mletačkom⁶² republikom. Ali u zao⁶³ čas po se, jer im se baš⁶⁴ sada⁶⁵ počeli spravljati⁶⁶ najcrni⁶⁷ dani. Žao⁶⁸ Turcima, da se Poljica podala u naručje⁶⁹ mletačke vlasti, a kivni⁷⁰ osvete⁷¹ radi⁷² pretrpljenich⁷³ poraza⁷⁴ u dugoj⁷⁵ borbi⁷⁶ s poljičkim sokolovima, odrede⁷⁷ sad⁶⁵ jednim mahom⁷⁸ uništiti⁷⁹ to leglo⁸⁰ mosorskich ostaša,⁸¹ koji im nedavali mira.⁸²

Godine 1649 krenu⁸³ Topan paša sa 6 tisuća odabrane⁸⁴ vojske, da srazi⁸⁵ sa zemljom poljička sela, a čeljad na četvero sajiječe.⁸⁶ Plač i lelek⁸⁷ odjeknuo⁸⁸ pod mosorskim klisurama.⁸⁹ Poglavari poljički sakupiše⁹⁰ se na vijeće,⁹¹ veliki knez od Poljica bio Juraj Pavić. Čas je odlučan⁹² za Poljica, smrt ili⁹³ život. Ali odkud vojske, odkud zaire?⁹⁴ Zapitaše⁹⁵ pomoc u Mlečana,⁶² ale teško vuku⁹⁶ po poruci.⁹⁷ Mletačka⁶² guja⁹⁸ znala se ispričati⁹⁹ i zabaviti¹⁰⁰ svojim poslom.¹⁰¹ Turčin već¹⁰² stupio u srednja Poljica. Kud prolazio, sve pod ljuti handžar i plamen vatre¹⁰³ okrenuo.¹⁰⁴ Ženske, djeca i starci pribjegli pod Mosor, da se posakriju¹⁰⁵ pod špiljama i jamama. Od muškica¹⁰⁶ sve, što moglo, dohvatilo¹⁰⁷ se oružja,¹⁰⁸ sabralo¹⁰⁹ se u čete. Jedva ich se moglo nabrojiti jedna tisuća.

Veliki knez odabra 300 najsrčanije¹¹⁰ momčadi,¹¹¹ postavi im tri hrabrene¹¹² vojvode Stjepana Bobrećića, Petra i Juru Kulišića, da na glavnom klancu¹¹³ budu spravi¹¹⁴ dočekati Turke.

Na 27. ožujku¹¹⁵ 1649 knez Pavić okupi vojsku pod Gracem, pomoli se Bogu i svetom pokrovitelju¹¹⁶ Jurju, te krenu na Turke, koji se utaborili ispod Mosora. Živ se oganj¹¹⁷ sipao¹¹⁸ za više¹¹⁹ dana. Poljički četnik¹²⁰ znao¹²¹ u svom kršu, kud će stopom krenuti,¹²² kud će glavu za kamen skloniti. Dok je pušaka bono¹²³ odjekivao¹²⁴ u mosorskim liticima, starci vapili¹²⁵ Bogu u pomoc, a ženske noseći u naručju nekaku djecu,¹⁻⁶ polijetale na bojište za svojim muževima pridodaju džebanu,¹²⁷ do potrebe¹²⁸ zaviju ranu.¹²⁹

Krasan je primjer djevojačkog¹³⁰ junaštva poljička junakinja Mile Gojsalića, ljuba¹³¹ vojvode Petra Kilusića. Tužnim¹³² srcem rastala¹³³ se s dragim svojim, kada krenuo s četom u boj, ali veća¹³⁴ je tuga¹³⁵ morila,¹³⁶ što se bojala, da će Turci ovoga puta¹³⁷ uništiti Poljica. Ljubav¹³⁸ za Petrom i za otadžbinom¹³⁹ duboko je kosnu¹⁴⁰ u srcu, smisli¹⁴¹ na jedno junačko djelo,¹⁴² dostojno djevice orleanske i Judite betulijske. Bila dična¹⁴³ cura¹⁴⁴ plemenite¹⁴⁵ kuće Gojsalića.

Preobuče¹⁴⁶ se u nasjanije¹⁴⁷ odijelo,¹⁴⁸ naresi¹⁴⁹ se zlatom i srebrom, te pođe¹⁵⁰ u tabor Topan paše, da ga začara¹⁵¹ svojom ljepotom, da joj dade pristupa k barutani¹⁵² pokraj čadora,^{x)} gdje je ona odlučila¹⁵³ podmetnuti vatru. Prah će prsnuti, lagum¹⁵⁴ će se upaliti, paša će poginuti, poginut će i mlada junakinja, ali će se Turci smesti,¹⁵⁵ i Poljica spasti.

Što pametno¹⁵⁶ zamislila, to junački izvela.¹⁵⁷ Jednoga popodneva, kada se najljući bio boj ispod Mosora, kada Turci čekali zairu i zapovijedi¹⁵⁸ od svoga paše, podiže¹⁵⁹ se velik oblak crna dima, začu¹⁶⁰ se strašan tutanj,¹⁶¹ izgorje¹⁶² barutana¹⁵² i čador,^{x)} poginu Topan paša, poginu i Milo Gojsalića, ali kada Turci dočuli¹⁶³ za pašinu smrt, ostali bez glave, smeli se, pobunili¹⁶⁴ i stadoše bježati k izgorjelom taboru.

Poljičani ih tada snadno zaokupiše, ¹⁶⁵ ne dadoše im stopom krenuti natrag, ¹⁶⁶ već ih nahnaše na visoke klance povrh Zakučca, i tu u duboke ponore dojednoga strmoglavije. ¹⁶⁷

Iza ovoga strašnoga poraza ne mililo ¹⁶⁸ se više Turčinu poviriti ¹⁶⁹ pod Mosor u Poljica.

Vysvětlivky.

¹ Polička, malá pole. (Vlastní jméno maličkých rovin na skalínách Dalmacie.)
² hrdinka, ³ jeti, ⁴ loď, ⁵ proti, ⁶ až, ⁷ pravý, ⁸ vyskočiti, ⁹ vyvýšiti, vyvýšený, ¹⁰ ostrov, ¹¹ přitáhnouti, připoutati, ¹² temný, hnědý, ¹³ vysočina, ¹⁴ obrovský, ¹⁵ táhnouti se, rozprostřeti se, ¹⁶ svah, ¹⁷ kořen (u pohoří stopa), ¹⁸ strmá skála, ¹⁹ do výše vystupovati, vypínati se, šplhati, ²⁰ nad, ²¹ zřídlo, ²² slaný, ²³ podél, vzhůru, ²⁴ hrdlo, ústí, prohlubeň, ²⁵ jsou vlastní jména, ²⁶ východ, ²⁷ přetnouti, ²⁸ propast, prohlubeň, tok řeky pod zemí, ²⁹ tvořiti, ³⁰ pohled, výstup, výjev, ³¹ vodopád, ³² rozprostírat se, ³³ téměř, skoro, ³⁴ přímo, ³⁵ úpatí, podnoží, stolička pod nohy, ³⁶ rozprostírat se, ³⁷ rozdělení, vzdálenost, ³⁸ úrodný, ³⁹ hora, ⁴⁰ shromáždit se, ⁴¹ hlas, zpráva, „na glasu“ = slovný, slavný, ⁴² skála, ⁴³ malý, ⁴⁴ knížectví, ⁴⁵ zaznamenávati, označovati, určovati, ⁴⁶ velmi, ⁴⁷ násilí, ⁴⁸ příklad, ⁴⁹ mimořádný, ⁵⁰ hrdinství, ⁵¹ dějiny, ⁵² slavný, nádherný, ⁵³ zamilován, ⁵⁴ skalnatý, ⁵⁵ chudý, ⁵⁶ milejší, ⁵⁷ plný, ⁵⁸ obrana, ⁵⁹ opora, ⁶⁰ spojití, uzavřítí, ⁶¹ svaz, spolek, spojení, ⁶² benátský, ⁶³ zlý, ⁶⁴ právě, ⁶⁵ nyní, ⁶⁶ připravovati, ⁶⁷ nejčernější dny, ⁶⁸ žel, líto, ⁶⁹ náručí, objetí, spojení, ochrana, ⁷⁰ rozložený, po zlém dychtivý, ⁷¹ pomsta, ⁷² následkem, ⁷³ utrpětí, ⁷⁴ porážka, ⁷⁵ dlouhý, ⁷⁶ boj, ⁷⁷ ustanoviti se, rozhodnouti se, naříditi, ⁷⁸ ráz, ⁷⁹ zničití, ⁸⁰ zárodek, ⁸¹ povstalec, ⁸² pokoj, ⁸³ pohybovati, táhnouti, ⁸⁴ vybrati, ⁸⁵ srovnati se zemí, ⁸⁶ rozsekati, ⁸⁷ nářek, bédování, ⁸⁸ ozývati se, rozlehati se, ⁸⁹ úskalí, ⁹⁰ shromáždit se, ⁹¹ rada, porada, ⁹² rozhodný, ⁹³ nebo, čili, ⁹⁴ potrava, ⁹⁵ požádati, ⁹⁶ vlk, ⁹⁷ objednávka, objednání, ⁹⁸ had, ⁹⁹ vymlouvat, ¹⁰⁰ zabývat, ¹⁰¹ práce, ¹⁰² již, ¹⁰³ oheň, ¹⁰⁴ obrátiti, ¹⁰⁵ ukrýtí, ¹⁰⁶ maličký (od nejmenšího), ¹⁰⁷ uchopiti se, ¹⁰⁸ zbraň, ¹⁰⁹ sebrati se, shromáždit se v čtyry, ¹¹⁰ srdnatý, ¹¹¹ mužstvo, ¹¹² chrabřý, statečný, ¹¹³ úvoz, hluboká cesta, úžina, průsmyk, ¹¹⁴ připraven, ¹¹⁵ březen, ¹¹⁶ ochránce, patron, protektor, ¹¹⁷ oheň, ¹¹⁸ sypati se, ¹¹⁹ po více dní, ¹²⁰ člen čtyry, ¹²¹ znal ve své skále, ¹²² vstoupiti, ¹²³ smutně, nešťastně, ¹²⁴ ozývati, rozléhati, ¹²⁵ volati, vzdychati, křičeti, ¹²⁶ děti, ¹²⁷ náboj (prach a olovo), ¹²⁸ dle potřeby, ¹²⁹ zavázati ránu, ¹³⁰ dívčí, ¹³¹ milá, milénka, ¹³² smutný, zarmoucený, ¹³³ oddělití, rozloučiti se, ¹³⁴ větší, ¹³⁵ smutek, zármutek, bol, ¹³⁶ usmrcovati, unavovati, trápit, ¹³⁷ tentokrát, ¹³⁸ láska, ¹³⁹ vlast, domov, ¹⁴⁰ dotknouti, ¹⁴¹ vymyslet, ustanoviti se, ¹⁴² čin, skutek, ¹⁴³ slavný, krásný, spanilý, ¹⁴⁴ dcera, ¹⁴⁵ šlechtický, vznešený, ¹⁴⁶ obléci, ¹⁴⁷ lesklý, skvělý, jasný, ¹⁴⁸ šat, ¹⁴⁹ ozdobiti, ¹⁵⁰ odejít, ¹⁵¹ učarovati, ¹⁵² schrána střelného prachu, prachárna, ¹⁵³ rozhodnouti se, ¹⁵⁴ prokop zespod země, x) čador = stan, ¹⁵⁵ smést, zničit, ¹⁵⁶ chytře, rozumně, ¹⁵⁷ vykonati, ¹⁵⁸ rozkaz, ¹⁵⁹ zvednouti se, ¹⁶⁰ zaslechnouti, ¹⁶¹ dunění, rána, ¹⁶² shořeti, ¹⁶³ uslyšeti, ¹⁶⁴ vzbouřiti se, zděsiti se, ¹⁶⁵ obklíčiti, ¹⁶⁶ zpět, ¹⁶⁷ hlavou dolů, svrhnouti, ¹⁶⁸ líbiti se, zachtít se, těšiti, ¹⁶⁹ nahlédnouti, přestat.

*

smeli se, minulý čas od slovesa smesti = smést, smetati.

Přítomný čas: Metem, metemo

meteš, metete

mete, metu

Minulý: Ja sam meo (mela, melo)

ti si meo (česky metl, zametal)

on je meo (mela, melo)

my smo meli (mele, mela)

vy ste meli

oni su meli

nebo: meo, mela, melo sam

meo si

meo je

meli (mele, mela) smo

ste

su

ROZHLED

Zemský poslanec a starosta města Kroměříže cís. r. Miloslav Veselský mrtev. Katolickou českou veřejnost stihla opět krutá rána. Z jejího středu odebral se nenadále na věčnost jeden z nejlepších pracovníků hnutí katolického na Moravě. Jest to v letošním roce již třetí bolestná ztráta po P. Šilingrovi a dru Koudelovi. Byl nezištným a velmi obětavým pracovníkem strany katolickónárodní, již prokázal za poměrně krátkou dobu služby neocenitelné a již věnoval veškeré své síly až do posledního dechu. Zesnulý byl jedním z těch nečetných pracovníků národních, již chtějí povznést národ český ne mluvou, ale skutečnou, obětavou prací. Poslanec Veselský byl velkým příznivcem hnutí katolického studentstva. Jeho hlavně zásluhou převzala sl. městská rada města Kroměříže protektorát nad loňským sjezdem katolického studentstva v Kroměříži. A když nemohl pro těžkou nemoc osobně se dostavit na sjezd, tu dal se z lože svého vyvést k oknu, aby alespoň spatřil průvod katolického studentstva, když ubíral se tento na „Nadsklepí“ a jeho šlechtný obličej, ač bolestí těžkou ztýraný, vyjasnil se, když viděl tak mohutný průvod. On byl po celou řadu let v čestném předsednictvu reprezentačního věnečku „České Ligy Akademické“ a byl též jejím přispívajícím členem. Neocenitelné zásluhy získal si však zejména o nově založený spolek krajinský katolických akademiků, pro „Sociální studentské sdružení v Kroměříži“. On byl jedním z prvních přispívajících členů jeho, stal se s nesmírnou radostí a ochotou protektorem první akademie katolických akademiků a účastnil se veškerých přednášek a schůzí, pořádaných tímto spolkem. Kdo z nás byl by se nadál, když před odjezdem našim z Kroměříže při poslední přednášce tiskl nám ruce a přál všeho zdu i nadále, že držíme tu štědrú ruku jeho naposled? Odešel velký příznivec katolického studentstva, bude však žít ve věčné mysli „České Ligy Akademické“ a zejména „Sociálního studentského sdružení v Kroměříži“ nadále. Stojíme u otevřeného hrobu se srdcem zarmouceným a sklíčeným a voláme: „Budiž mu země lehká!“

Česká technika v Brně. V letošním zimním semestru bylo celkem dosud na brněnské technice zapsáno 558 posluchačů. Z toho jest 520 řádných a 38 mimo-

řádných. Pokud se týká jednotlivých oborů, zapsáno řádných posluchačů: 182 stavebního inženýrství, 208 strojního a elektrotechnického inžen., 45 kulturního inžen., 53 chemiků, 32 geometrů. Z 38 mimořádných 21 studuje „státní účetnictví“.

Ještě něco pro „Svaz“. Večerní list „Hlasu Národa“ přinesl v úterý dne 2. prosince t. r. tuto zprávu: „Ze Spolku českých mediků se nám píše: Vzhledem k posledním zprávám některých časopisů pokládá výbor Spolku českých mediků za nutné sdělit s veřejností: 1. Od loňské své letní valné hromady dne 26. dubna 1913 domáhá se Spolek českých mediků soustavně v zájmu jednotné zdárné práce odstranění politických třenic ve Svazu českoslovanského studentstva; nemůže tedy býti řeči o oposici ve spojení s politickými stranami. Letní valná hromada Spolku českých medikův usnesla se totiž, že má se znemožňovati každá stranickopolitická akce ve Svazu. Delegáti Spolku českých mediků uznávali za nejvhodnější cestu k tomu odstranění politických organisací ze Svazu a zrušení přímého členství. Byli a jsou toho názoru, že členy ústředí stud. spolků mají býti jen spolky a nemohli a nemohou uznávati přímého členství, obzvláště, když dle loňské zápisní knihy bylo pouze 296 členů přímých, kteří volili 40 delegátů; tedy 1 delegát na 7—8 přímých členů, kdežto spolkům připadá 1 delegát teprve na 50 členů. Hlavní příčinou politických třenic jest ta, že politické studentské organizace kromě svých delegátů získávají ještě z řad přímých členů (loni z 296 40 delegátů) kompromisem, tedy dvojnásobné zastoupení a ještě nepoměrné. 2. Kandidát Spolku českých mediků na místopředsednictví MUC. Fr. Bloch, proti jehož kandidatuře zástupci odborných ostatních spolků neměli námitek, nebyl zvolen. Jiného kandidáta Spolek českých mediků nestavěl, ergo nemohl odvolávati kandidátů. 3. Kandidatura kol. Záhořika byla potírána, protože výborem Svazu místo to bylo vyhrazeno kol. Záhořikovi jako zástupci politické organizace a ježto osoba kol. Záhořika neskytala záruky pro klidný vývoj věci ve Svazu. 4. Na zimní letošní valné hromadě Spolku českých mediků dne 10. listopadu 1913 uznala tehdejší předsedkyně Svazu kol. MUC. Marta Krupičková, že význam odborných spolků byl ve Svazu podceňován, a prohlásila, že výbor Svazu hodlá klásti větší váhu než dosud na odborové spolky; patrně proto kandidoval výbor Svazu na 8 výborových míst, 6 zástupců polit. organisací jako takové (tu 9. člen výboru, 2. místopředseda, jest statutárně předseda technického sboru). 5. Ježto za těchto poměrů o čistě stavovských věcech jednati v ústředním sboru Svazu českosl. studentstva nelze, žádá Spolek českých mediků ustavení universit-

ního sboru analogického technickému. 6. Bude-li nový výbor propagovati odpolitštění Svazu a zrušení přímého členství v jeho vlastním zájmu, aby ústředí studentské stalo se jednotným a silným, aby nemohlo býti zneužíváno ke stranickým účelům, může počítati s našimi sympatiemi a součinností. Tím je stanovisko naše precisováno a na další novinářské články nebudeme reagovati. — Výbor Spolku českých mediků. Otiskujeme celý projev úmyslně. Je viděti, že přece ještě mezi studentstvem je rozvážná část, jež si nepřeje, aby politické spory vta-hovaly se mezi ně. Celé toto prohlášení potvrzuje to, co řekli jsme minule. Tato zpráva jest medikům jen ke cti. Podobným směrem nese se zpráva, již přinesla „Snaha“ v čísle 5. na str. 73. Otiskujeme ji celou; myslíme, že netřeba k ní něco dodávati: „Studentské ústředí, za něž do nedávných dnů bylo možno pokládati Svaz českoslovanského studentstva, ocitlo se nyní před mravním bankrotem. Po dodatečné valné hromadě, na níž jednatel Svazu ve funkci předse-dajícího na chvíli zahrál si na všemocného generála bez armády, očekávalo se všeobecně, že terroru a násilnictví bude učiněna přítrž a zavládnou ve Svazu doby pokojné a účelné práce. Nestalo se tak. Na prvním volebním Ústředním sboru (20. m. m.) zvolen byl předsedou JUC. J. Frantík, o jehož kvalifikaci pro toto místo přesvědčili jsme se důkladně na pokračování Ústředního sboru (26. m. m.). Ač ve své programové řeči po svém zvolení slavnostně se zapřísahal, že mu jde především o to, aby politické strannictví ze Svazu bylo vyloučeno a všechny politické organizace studentské cítily se v něm rovnoprávnými, o necelý týden později ukázal svou „nestrannost“ nad slunce jasněji: když tři počtem nejsilnější organizace odvolaly své kandidáty do výboru, když tři odborné spolky projevíly nespokojenost nad jeho netaktním jednáním, ani brvou nehnul, aby v zájmu svorné práce ve Svazu okřikl t. zv. „radikálně naladěné“ živly, ba přímo tiszovsky „zjednával pořádek“ tím, že dle tradičního (!) jednacího řádu, jehož ani sám ani kdo jiný z dřívějšího výboru neznal a znáti nemohl, poněvadž prostě neexistuje (věru vzácný doklad vnitřního spolkového života ve Svazu), jakéhokoliv návrhu a debatty nepřipustil a nakomandoval svým, duchem i smyslem pro konstituci spřízněným politickým přátelům a spojencům, co smějí a co nesmějí odhlasovati a schváliti. Tak dosáhl toho, že byl zvolen, lépe řečeno oktrojován Svazu nový výbor: 4½ realistů (kol. Žuvnicková se totiž poněkud odrealisovala; zatím vystoupila z organizace č. s. p.), 2 nár. sociálové a 3 státoprávníci. Znamení to výraz „neexistující“ radikální koalice! Tabula rasa ke všemu tomuto jednání byla nad to

připravena svrchovaně konstitučním návrhem „Všehrdu“, respektive jeho národně-sociálních delegátů, jenž byl podán hned na počátku schůze: aby totiž přes všechny návrhy, jež v otázce volby II. místopředsedy výboru byly v minulé schůzi podány, přešlo se k dennímu pořadu a aby o tom návrhu na přechod k dennímu pořadu nebyla připuštěna debatta. A vedle toho návrhu nepřipustil předseda ani návrhu jiného. To jsou přece dokonale maďarské parlamentární způsoby! A myslí tito pánové, že za tohoto stavu, kdy 6 velkých spolků bylo zcela odkopnuto a existence Svazu povážlivě otřesena k vůli člověku, jemuž na valné hromadě 24% „důvěrou“ byl uměle prodloužen život, bude možno Svaz uchrániti před vnitřním rozvratem? Nezdá se jim, že násilím vynucené ticho jest jen předzvěstí nové bouře, kterou sotva budou s to, aby ztišili? Zatím konstatujeme jen tolik, že sami členové výboru povážlivě kroutí hlavou nad dnešním stavem a tuší, že poměry tyto jsou neudržitelné *Ἐσσεται ἡμαρ*. To napsal orgán „mladé generace svobodomyšlné“ v Praze dne 2. prosince 1913.

Česká kolej v Římě. Na den sv. Klementa byl prohlášen hlavní výsledek studií na fakultě theologické a filosofické při koleji Urbana VIII. čili Propagandě. Na konci minulého roku studijního promováni byli na doktory bohosloví všichni tři alumnové čtvrtého ročníku. — Z písemných prací konkursních, při nichž možno celkem získati 28 cen (15 prvních a 13 druhých), obdrželi čeští posluchači 7 premií prvních a 5 druhých, což je poměr velice příznivý, uváží-li se veliký počet konkurujících alumnů z Propagandy, z koleje řecké, rusínské, irské, severoamerické, ze semináře missijního, z koleje Capranica, arménské, české, z řádu Servitů, z koleje montfortské a z kongr. Nejsv. krve Páně.

Poměr universit k počtu obyvatelstva. Švýcarsko má 7 universit (1 na ½ mill. obyvatelstva), Nizozemí 7 (1 2 mill. obyv.), Belgie 4 (1 6 mill. obyv.), Italie 21 (1 6 mill. ob.), Španělsko 11 (1 7 mill. ob.), Francie 16 (2 4 mill. ob.), Dánsko 1 (2 6 mill. ob.), Anglie 16 (2 6 mill. ob.), Řecko 1 (2 6 mill. ob.), Německo 22 (2 6 mill. ob.), Rumunsko 1 (2 9 mill. ob.), Cislajtanie 8 (3 3 mill. ob.), Bulharsko 1 (4 mill. ob.), Portugalsko 1 (5 4 mill. ob.), Translajtanie 3 (6 4 mill. ob.), Rusko 13 (12 8 mill. ob.). — Jsme tedy mezi posledními, jako skoro se vším...

Spolek „Julian“, maďarský to „šulferajn“, postavil až dosud v Chorvatsku 59 škol pro 8000 žáků. A potom prý se Maďaři o Chorvaty nestarají!

Universitní studium žen v Německu. Na německých universitách bylo immatrikulováno v minulém letním semestru 3436 žen, více o 478 oproti pře-

dešlému roku. K tomu přistoupilo ještě 1037 posluchaček. Nejvíce se věnují ženy studiu medicíny; jejich počet v tomto oboru stoupl ze 620 na 790. Filosofii a dějiny studovalo 1791 proti 1635. Matematiku a přírodní vědy 659 proti 539. Státní vědy 100 proti 76, práva 49 proti 39. Evangelickou theologii 12 proti 11, farmácii 9 proti 7. Zajímavé jest, že dámy obzvláště vyhledávají university menších měst. V Berlíně je asi čtvrtina všech studentek a ostatní studují většinou v Bonnu, Göttingách a Heidelbergu.

Důležitost sociální práce nahlédlo i studentstvo francouzské. Zvláště v Paříži nalezla sociální otázka v theorii i praxi horlivé stoupence. Všechny studentské spolky jsou činny na tomto novém poli studentského života. Z kruhů aristokratických je to Cercle du Luxembourg (Paris XVIII, Rue du Luxembourg), z ostatních korporací Jeunesse Catholique (12 Rue d'Assas) a Réunion des Etudiants (104 Rue de Vaugirard). Několik set studentů pracuje ve spolcích vincenciánských, v patronátech mládeže, v dělnických spolcích, navštěvuje nemocné, vede knihovny, kursy vzdělávací a pokračovací a pečuje o duchovní záchranu zanedbaných dětí. Do jisté míry je charakteristickou organisace francouzské katolické mládeže. Zahrnuje v sobě bez rozdílu třídy intelligence i pracující vrstvy. Nějakých velkých, od sebe stavovsky oddělených spolků tu není. Je to system jistě nanejvýš praktický, neboť již příslušnost k těmto spolkům podporuje styky a sociální práce se tu vyvíjí sama sebou.

Náš student žije ještě příliš sám sobě a svému stavu. Nedovede se dívat na svět očima své doby, hledí naň skly zastaralých a utkvělých názorů a předsudků. Domnívá se ještě příliš, že sestoupením s kathedry akademického života by znehodnotil svůj stav, cítí se ještě příliš povýšeným nad široké vrstvy lidu a domnívá se býti Platonovým aristokratem ducha, když pohlíží na prostý lid jako na něco méněcenného. Oč výše stojí nad námi studenti američtí, angličtí a němečtí! Velice často se na př. u nás stěžuje na nedostatek uměleckého vkusu u našich venkovů. Jdeme jen na výroční trhy a uvidíme ty přímo banální obrazy, které lid kupuje. O našich poutích ani nemluví. Nikdo však se nesnaží, aby bylo docíleno účinné nápravy. V Německu se věci chopili studenti sami. Přijdou na výroční trhy, otevrou krám a prodávají za laciný peníz reprodukce obrazů předních umělců, umělecké sošky a p. Státi se to tak u nás, je celá veřejnost na nohou. Jsme ještě příliš malicherní.

Ze života švédských studentů. Znakem švédského studenta je nerozlučitelná sametová čapka bílé barvy s tmavomodrou sametovou stuhou. Každý student je členem nějakého studentského spolku.

Rozumí se to u nich samo sebou. Švédský student je přísně národní; snad je to tím, že veliká část studentstva pochází z rolnického stavu. Spolkový život je velice čilý a berou na něm účast i studentky. V poslední době vzrůstá zájem i pro otázky sociální.

Studentský parlament. Na lipské universitě je zajímavá a pro náš život studentský docela nová instituce — totiž studentský parlament. Každých 50 studentů volí do něho jednoho poslance. Parlament je pod dozorem rektora a akademického senátu a každý student platí naň pololetně 60 h. Účelem jeho je povznést u studentů sebevědomí a úctu k sobě samým, aby tak byli schopni dobrovolně, beze vší vrchnostenské iniciativy udržovati v patřičných mezích někdy příliš neomezenou volnost akademického života, pracovati na řešení palčivých stavovských otázek a povznést společenskou úroveň německého studentstva.

Bouřlivé výstupy na universitě ve Štyrském Hradci. Italské studentstvo stále se domáhá toho, aby byla zřízena právnická fakulta italská. Aby svůj požadavek zdůraznili, odebrali se dva akademici štyrskohradecké university k rektorovi a žádali jménem vláského studentstva, aby byly přednášky zastaveny na tak dlouho, dokud nebude jejich právnická fakulta v Terstu postavena. Rektor odmítl vyhověti jejich žádosti. Italští universitáni pokusili se pak násilně přerušiti přednášky, ale německé a slovanské studentstvo obsadilo vchod do budovy a demonstranty nechtělo vpustiti. Při tom došlo ke rvačkám; mnozí studenti byli poraněni. Takového něco jest zajisté projevem ne příliš jemného citu. Ovšem dá se to snadno vysvětliti vášnivým řevněním mezi oběma národnostmi.

Stávká studentstva italského v Terstu. Na znamení protestu proti rvačce ve Štyrském Hradci a zároveň též jako manifestace právnickou fakultu italskou zahájilo studentstvo italské v Terstu stávku. Došlo též k demonstracím, jež však policie zmařila; několik studentů bylo zatčeno. Stávky zúčastnili se jak posluchači vysoké školy nautické, tak i ostatní žactvo škol středních.

Samospráva na gymnasiu. Na tak zvaném „Žofínském“ gymnasiu ve Vídni dostali studenti svou vlastní samosprávu. Týká se ovšem jen tří nejvyšších tříd, z každé třídy volí si žáci čtyři zástupce, kteří tvoří jakýsi parlament. Z nich zase zvolí si jednoho jako „předsedu“ Úkolem těchto „vlád“ jest míti dozor o přestávkách a rozhodovati též o trestu, jenž snad má býti na někoho uvalen pro menší přečiny. Jedná-li se o nějaký větší přestupek, sejdou se zástupcové všech těchto tříd a tvoří tak jakýsi soud; ten může uděliti dokonce i karcer. Ještě vyšší tribunál tvoří plenum všech žáků z třídy.

Rozumí se samo sebou, že takovéto plenum schází se jen tehdy, když se jedná o nějaké hrubé porušení kázně. Nejvyšší instancí v této samosprávě jest profesorský sbor, k němuž se může odsouzený odvolati. Souzený má též v takovém případě právo žádati, aby ředitel ústavu byl při „soudu“ přítomen. První tento pokus u nás jest jistě zajímavý. Není to ovšem nic nového, neboť v Americe a částečně i v Anglii podobné pokusy se dály již dříve. Tam osvědčuje se tento výchovný prostředek velmi dobře. Jest jisto, že podobné zřízení dává studentstvu jakousi volnost a student cítí při tom, že nevisí nad ním stále kázeňský řád. Povinnosti jeho jsou stejné, ale vědomí, že on sám může o sobě rozhodovati, je pobídkou k řádnému jejich plnění.

Učitelské ústavy. Státní rozpočet uvádí příspěvky na učitelské ústavy, jichž jest celkem 77. Z toho 57 ústavů pro muže a 20 pro ženy. V zemích koruny svatováclavské jest 15 českých paedagogií a tolikéž německých. Kromě toho podporuje stát 4 soukromé ústavy české a 4 německé. Jako jinde, tak i zde je míra příspěvků rozdílná. Kdežto na 4 německé ústavy přijde na prvé pololetí r. 1914 10.560 K., dostanou české 4 ústavy na tutéž dobu 5.500 K. V Haliči jest 8 polských a 10 polskorusínských paedagogií. Kromě toho jsou 4 soukromá polská a 2 rusínská.

Tomáš J. Škrdle † V sobotu 29. listopadu zemřel v Praze T. J. Škrdle, redaktor „Vlasti“. Byl jedním z houževnatých obránců myšlenky katolické; on to byl, jenž organisoval obranu katolíků kol literárního družstva „Vlast“. V něm ztrácí myšlenka katolická skutečně mocnou oporu; kdo ví, zda nalezne se síla jemu rovná? Myšlenku, již si obral, nepustil, dokud nebyla provedena. Co se týče finanční stránky, byl v tom ohledu skutečně talentovaným organisátorem. Jeho ztráty je tím více želeť, že odešel dříve, než se dočkal roku 1915. Bylo mu sice již 60 let, ale přes to byl svěží a čilý. Kdyby nebyl vykonal nic jiného, než založení družstva „Vlast“, stačilo by, aby měl zajištěnou památku na sebe. Zase jsme tedy ztratili jednu typickou postavu z našeho hnutí obrodného. R. i. p.

Slovácké gymnasium. Letos na poradách československých v Luhačovicích byla přijata myšlenka zřídit slovácké gymnasium na Moravě. Má se jím vychovati slovenská intelligence, která by nepodléhala Maďarům. Zároveň to má býti jakýsi prostředek proti maďarisování slovenských studentů. Celá tato věc by byla velmi pěkná, kdyby se tu nestavěly některé překážky. „Průdy“, časopis pokrokového Slováka, poukazuje na to, že by ti, kdož by vystudovali v českých školách, měli těžký přístup ke školám v Uhrách. Musili by zůstat v zemích koruny svatováclavské a tím by neměli

Slováci z toho skoro žádný prospěch přímý. A pak gymnasium ono bylo by prý české a ne slovenské a nemělo by potom významu, ježto jsou Slovákům otevřena všechna česká gymnasia. Dále je to těžko uskutečniti, ježto Slováci nejsou dosud na to připraveni. Abiturienti českého gymnasia by musili skládati doma doplňující zkoušku dospělosti. Jak vidno, jest otázka slováckého gymnasia obtížnější a složitější, než se původně myslelo.

Rok 1915. Pod tímto záhlavím nařiká pan Zdeněk Nejedlý v „České Kultuře“, že, ačkoliv se blíží doba Husových oslav, přece se nic z přípravných prací neděje. Ani za vypsanou cenu nechce nikdo chopiti se této otázky. Tak prý se zdá, „že v ý t ě ž e k vě d e c k ý t o h o r o k u n e b u d e v a l n ý.“ V umění hudebním je prý prázdno, není prý tu celkem sil, jež by vytvořily husitskou hudbu. Ve výtvarném umění prý „očekává nás Šalounův pomník jako svědectví české nemožnosti r. 1915, což vyváženo bude jediné pomníkem Fr. Bílka v Kolíně. Jinak bude mrtvo po vlastech českých.“ Za to prý klerikálové se chystají k roku 1915 neobyčejně. Mezi řádky čteme strach před Dr. Sedlákem, jemuž nemůže vytknouti nic jiného, než že jeho: „Studie a texty k náboženským dějinám českým“ nejsou vedeny v duchu Husově. A k tomu ještě si vzpomněli klerikálové začítí s větší oslavou sv. Cyrilla a Methoděje! Pane Bože! Cos to dopustil na Husův národ? Dle těchto nářků se zdá, že skutečně pokrokové oslavy Husa ztroskotají.

Boj proti alkoholu. Na ostrově Islandě bude od r. 1916 zakázáno požívání lihovin. Jediné dvěma konsulům bude dovoleno jednou za rok dopravit si nejvýš 800 l alkoholových nápojů, ale nic více. Něco podobného, nebo aspoň omezení prodeje alkoholu bylo by záhodno též u nás. Co kapitálu se mnohdy zde zbytečně vymrhá a národ tím jen slábne.

Statistika moravského studentstva. Na středních školách moravských, na gymnasiích a reálkách, jest celkem 10.194 žáci; loni bylo všech 10.063. Z toho připadá na gymnasia 5507 žáků (loni 5261) a na reálky 4697 (loni 4802). Tedy počet studentstva na Moravě letos stoupl.

Svaz československého studentstva ve Vídni konal dne 29. listopadu t. r. valnou hromadu. Ve svazu jsou sdruženy Spolek akademický, Spolek studujících zvěrolékařství, Spolek studujících zemědělství, Spolek exportních akademiků a Spolek evangelických theologů. Úhrnný počet všeho členstva činí kol 450 vysokoškolských českých studentů ve Vídni. Z nich většina — na 200 — studuje zvěrolékařství. Na valné hromadě usneseno pořádati menšinový kurs a zdůrazněna zejména naléhavá potřeba zřízení vysoké školy zvěrolékařské v Praze, při čemž poukázáno na neutěšené poměry

českého studentstva ve Vídni. Podobné stesky pronesli i mluvčí z řad posluchačů vysoké školy zemědělské i exportních akademiků. — Zvláštní pozornosti a zmínky zasluhuje, že chystá se založení „Spolku českých židovských akademiků ve Vídni“.

Otázka nových budov české techniky v Praze. Dle zpráv denních listů pražských, zasedala v Praze v posledních dnech listopadových komise, složená ze zástupců ministerstva veřejných prací, financí a vyučování a zástupců profesorského sboru české vysoké školy technické. Předmětem porady bylo stanovení vhodného místa pro stavbu nové budovy české techniky. Přihlíženo při tom hlavně k tomu, že je zapotřebí pozemku v rozloze aspoň 150.000 m², se všech stran volného, nezastavěného, ježto nová budova techniky je projektována jako stavba pavillonová, sestávající z 10 rozličných budov, postavených v zahradách. Komise prohlédla pozemky Šalamounky v Košířích, Demartinky na Smíchově, pak na Letné, v Karlíně (invalidovna) a v Žižkově (Rajská zahrada a plynárna). Ze všech těchto míst uznány pozemky na Letné za nejvhodnější. — První krok k odstranění křičících, přímo skandálních poměrů na českém vysokém učení technickém v Praze tedy již učiněn. Jest si jen přát, aby celá akce nebyla zbytečně se strany kompetentních míst zdržována.

Náboženský život v Anglii. Benediktinský opat Dom Gasquet, předseda komise pro revisi Vulgaty, vyjádřil se o náboženském životě anglickém takto: „Oxford i Cambridge, dvě hlavní university, stávají se čím dále tím více ateistickými. Anglikánští biskupové ztratili veškeru moc i autoritu u podřízeného kleru a jsou pouhými racionalisty. Středních tříd v církvích už není a ostatnímu lidu nedostává se naprosto nějakých náboženských impulsů. Jen katolická církev zůstala neochvějná a protestantská intelligence anglická přestupuje do ní ve velikém počtu. Dá se skoro s jistotou tvrdit, že za jeden lidský věk bude Anglie rozdělena na dva tábory: na římské katolíky a liberály, ježto protestantismus ustavičně ztrácí vážnost a vliv.“

Mravní úpadek ruského studentstva. Časopis „Podolija“ ukazuje na úžasný postup rozkladu a hniloby vnitřního života větší části ruské studující mládeže a viní z toho především rodinu, jež chorobným ovzduším svým kazí život dítek; zvláště t. zv. aristokratická rodina vychovává dítě přísně jen podle požadavků zdravotnických a lékařství, ale nezahrívá je teplými paprsky křesťanského náboženství. I není divu, že z rodiny, kde Bůh, mravnost, hříchy jsou prázdny slovy, zbytkem starých časů, vycházejí do školy mrzáci s duchovní prázdnotou, se smy-

slnými náklonnostmi a divokými názory, z nichž nelze škole vychovati občanů.

Japonská ženská universita. V mnohých věcech nás podnikaví Japonci už dávno předstihli. Založili si v Tokiu r. 1900 velikou universitu pro ženy. Zakladatelem a nynějším správcem ústavu je Jinzo Naruze, vynikající paedagog, jenž propaguje reformu ženského vzdělání v Japonsku již přes dvacet let. Cestoval hojně zvláště po Americe, kde studoval poměry a zařízení ženských škol, čerpal poučení, nikoli však z úmyslu napodobovati cizí vzory, nýbrž vytvořiti něco čistě japonského, národního. V interviewu vyslovil se o svých snahách takto: „Chceme ve svých mladých dívkách vzbuditi především cit zodpovědnosti, nemají již býti jako dříve mužům sloužícími, nesamostatnými družkami, bez národního ideálu, bez osobní půvabnosti. Není naším úmyslem, slepě kopírovati zařízení americká nebo evropská a z Japonek činiti spisovatelky nebo ženy emancipované, které si namlouvají, že mohou zastupovati místa mužova. Náš cíl je právě opačný, vštípit jim zároveň hluboký cit pro jejich úlohu v domácnosti a vyšší lásku vlasteneckou. Chceme, aby stanou-li se z nich ženy osvícené, zůstaly především Japonkami. S počátku nás obviňovali, že chtěli jsme šlapati po minulosti, ale zkušenost ukázala pravý opak. Naše studentky setrvávají plně při starých tradicích. Jak možno se přesvědčiti, oblékají se jako jejich matky a báby a nejvíce navštěvovanou fakultou je ta, která určena vědě o domácnosti. Vyjma dívky, které se připravují k úřadu učitelskému, studují mladé dívky se zvláštní zálibou všechny jednotlivosti domácího hospodářství.“ — Universita sama je stavba pavillonová. Tvoří ji asi padesát budov nejmoderněji zařízených. Cílý život a učení je všude v prostranných studovnách, knihovnách, laboratořích, kreslířských atelierech, ve krejčovských dílnách, kuchyních, zahradách a na polích. Počet přednášených předmětů dosahuje neobyčejné výše. Obnova učební zahrnuje v sobě kromě běžných věd i látku škol obchodních, zemědělských, pro ruční práce a domácnost.

Kouření. Japonsko zapovědělo všem mladým lidem do 20 let kouření a to bezvýjimečně, i tehdy, když rodičové snad je do trafiky pro tabák poslali. Zákon provádí se přísně, a přestoupení jeho trestá se peněžitou, značnou pokutou, při opakování i vězením. Pozdravili bychom i u nás podobný zákon: ovšem — — —

Maďarisace Slováků. „Soudě dle jména a dle rodiště, vidím, že jste Slovák. Proto vás žádám, abyste mi poslal revers, podepsaný vámi i vašimi rodiči, ve kterém se vyjadřujete, že z celého srdce i z celé duše cítíte se Maďarem!“ tak vyzval kterýsi ředitel maďarského ústavu slováckého studenta. Poznámeček netřeba.

Plesový výbor České Ligy Akademické a slov.
družstva „Danu“ dovoluje si uctivě zváti na

VI. Repraesentační věneček

pořádaný pod protektorátem Jeho Excellence
nejdůst. pana biskupa královéhradeckého dra
Josefa Doubravy, 1. Vel. skuteč. taj. rady atd.
Na Žofíně, dne 11. února 1914 o 8. hod. večer.

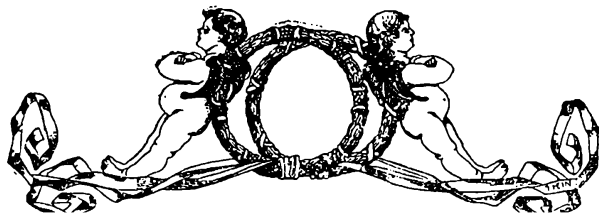
Naši studenti v Kroměříži pokračují i letos zdárně v činnosti loňského roku počaté. V tělocvičném odboru cvičí jich 44 s přesností skutečně chvalitebnou, docílenou hlavně přísnou kázní a velikým zájmem o věc samu. Budou-li tak dále pokračovati, budou moci o prázdninách směle po prvé veřejně vystoupiti a své síly s jinými měřiti. Řečnická cvičení zahájena už byla přednáškou a z knihovny bylo už mnoho knih zapůjčeno. Bylo by záhodno, aby příkladu horlivých studentů kroměřížských následovali i studenti jiných měst.

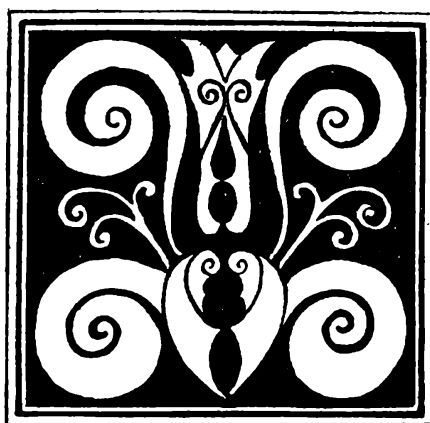
Slav. Čes. Liga Akad.! Minulého měsíce obdržel jsem Vaše Memorandum a Výroční zprávu. Ó jak krásná to idea ducha Kristova všestranně vyhovující. Ó kéž jen vítězí —! Přijměte za to ode mne, prostého venkovana — teď technického fornietra zaměstnaného v mostárně lipinské u Frýdku — nejsrdečnější dík! Pán Bůh zaplať! Jsem finančně velice zatížen různými výdaji — avšak milerád i zde podávám svou prostou dělnickou pravici a slibuji, že dokud mi milosrdný Pán Bůh dopřeje, chci každým rokem složit Vám obnos 10 K. Z toho, žádám, budiž zapraveno moje předplatné 3 K na „Studentskou Hlídku“, ostatních 7 K račte laskavě přijmouti jakožto roční příspěvek. Dnes 8. pros. 1913 Vaším složným lístkem skládám po prvé těchto 10 K. Srdečně přeji šťastných a požehnaných výsledků celému slavnému sboru pracujícímu za cíly Krista. Ó Bože, zdař! S nejhlubší uctivostí M. J., Frýdek.

Pod praporem Královny nebes. Dějiny, zřízení a pobožnosti Mariánských Družin. Sestavil P. Leopold Škarek T. J. — Nejlepším doporučením této výborné příručky družinské je, že v krátké době vyšlo již čtvrté její vydání, které obsahuje již ty nové, pro všechny Družiny schválené stanovy. Vkusně vázaný výtisk (o 276 str.) za 1 K 30 h vyplaceně zasílá: Mariánská Družina na Velehradě (Morava).

Zlatou knížku Tomáše Kempenského „Následování Krista“ vydalo Dědictví svatojanské v Praze. Doporučujeme upřímně všem svým čtenářům. Kdo ji objedná prostřednictvím naším, dostane ji za sníženou cenu. Upozorněte na to své kollegy.

Právě jest ukončen X. ročník ženského časopisu „Eva“, měsíčníku pro umění, vzdělání, zábavu a ženské sociální otázky s přílohou „Katolická učitelka“. Roční předplatné pouze K 3.—. Ženy a dívky katolické, odebírejte svoji revui, pokuste se o hojné rozšíření „Evy“ mezi známými! Objednejte si číslo na ukázkou a zajistě uznáte, že si „Eva“ zaslouží co největší podpory. Přesvědčte se o jejím bohatém a zajímavém obsahu a stanete se jistě odběratelkami. Číslo na ukázkou Vám na požádání zdarma a ochotně zašle Administrace „Evy“ v Olomouci, Dolní nám. č. 17.

KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA V PRAZE.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČÍS. 5.—6. ROČNÍKU VI.: JUC. Ladislav Daněk: *Úkoly naší mladé generace.* — Prof. Dr. Jos. Kratochvíl: *Novoidealism v dnešní literatuře francouzské.* — PhC. František Vojáček: *Biskup Štrossmayer a jeho dílo.* — Magi: *O boji proti monismu.* — Josef Zvoníček: *O umělecké výchově lidu.* — Prof. Dr. Msgr. František Kordač: *Studentské epistoly.* — JUC. N. Zavadal: *Přítomný stav slovinského studentstva.* — JUSl. František Matouš: *Několik slov o významu šetrnosti pro studentstvo.* — JUSl. Preininger Miloslav: *Význam zpovědi pro studenta.* — JUC. Hynek David: *Studující mládež — naše budoucnost.* — Prof. Dr. Jan Bartoš: *Máme věřit?* — D. Svođevít: *Esperanto a umělá řeč.* — *Hrvatská čítanka.* — *Z duchovního života.* — Příloha JITRO. — Rozhled.

JUC. LAD. DANĚK:

Úkoly naší mladé generace.

Jsme na počátku nového období. Vzpomínka na dobu uplynulou, je-li radostná, zanechává uspokojení v duši, je-li stíny protkána, uvaluje v srdce náladu truchlivou, ale má jednu dobrou stránku, nutí totiž nás uvažovati o tom, jakým způsobem odstraniti to, čeho třeba, kde mezery vyplniti a kde zvláště třeba přiložiti ruku k dílu.

Úvaha, která má býti podána našim mladým srdcím studentským, je jakýmsi nutným ohlasem dějin života našeho veřejného a katolického studentstvu, které, třeba se ho nezúčastní činně, přece si všímá zjevů kol sebe, a z nich vybírá pro sebe nejlepší prvky, které v budoucnu jemu mají býti prostředkem a návodem k uplatnění vlastních jeho sil.

Tázeme-li se tedy, jaký úkol naši mladou generaci čeká, úkol, který jde za bránu studentského života, přihlížíme k době budoucí. Sejdeme-li se s některými z našich starých pracovníků, s jakýmsi smutkem zní jeho slova, zmíní-li se o tom, že odcházejí z našeho života veřejného mužové plní nadšení, staří tělem, ale mladí duchem, a že není za ně náhrady. Stesky tyto, které nejsou ojedinělými, nutí naše studentstvo přímo, aby vážně chopilo se uvažování o tom, jaké práci by se věnovati mělo a mohlo, aby doba nás nenalezla nepřipraveny, aby nepřišla chvíle, kdy se nedá dohoniti to, co ve chvílích šťastných a dobrých se získati dalo, ale snad bylo opominuto.

Mluvíme-li o bezstarostném mládí, máme na mysli tu dobu, kdy ještě se nechápe význam určité ideje či doby, nechápe se význam jednotlivce pro blaho celku, ani význam celku na prospěch jedince, vidíme pod bezstarostným mládím chvíle, kdy vážnost života a jeho účelu mladé duši ani ještě na mysl nepřipadla. Jinak však tomu musí býti u studenta, který stojí a musí chtít státi za onou dobou bezstarostnosti o bytí či nebytí, který už je si vědom, proč se učí, proč studuje, který chápe a chce chápati význam okamžiku.

Naši mužové, na něž s úctou hleděti musíme, kteří odcházejí jeden za druhým, měli postavení daleko těžší, třeba že některé pod-

mínky jim je ulehčovaly, vždyť oni musili vlastní silou se probíti, jsouce osamoceni, oni musili tvořiti. budovati kádr organizačně vyspělých lidí, a na nás jest, abychom byli důstojnými nástupci jejich, abychom ze sebe vytvořili muže schopné vejíti v šlepěje těchto mužů v práci pro lid sestaralých. A jakkoliv nadějného dorostu našeho je značná síla, čímž práce usnadněna v tom smyslu, že je možno rozdělení její dle schopností a oblíbenosti, přece tento fakt nás nesmí přivést do stavu klidného usínání. Jen usilovné práci naší v budoucnu může se podařiti nejen udržeti odkaz nám zanechaný, ale podaří se nám vésti jej stále ku předu, třeba že massy nepřátel různých odstínů šikují se v jediný voj nepřátel katolicismu.

V době dnešní vidí se síla v lidu. Lid, který kdysi nebyl ničím, nabyl významu velikého, stal se rozhodujícím činitelem ve veřejném životě. Však není trvalé síly v masse bez duše. v té masse, která dovede slovy se rozplameniti a na povel zase pozbude obně, v davu nemyslicím, v tom lidu je síla, který je uvědomělý, vzdělaný, lid, kde každý jednotlivec ideově i organizačně jsa vyspělý, sám stojí jako nerozborná hradba proti útokům vln nepřátelských. Tím pak, že katolické studentstvo svými sociálními sdruženími obralo sobě za úkol vykonávati prakticky a šířiti sociální práci a její význam, má jistě dobrou příležitost podávati lidu prostředky, jimiž by i jedinci se pracovali v pevné charaktery. Je to pak vedle knihy, kterou student lidu dá, vedle přednášek poučných, vedle práce v našich spolcích, zvláště osobní styk soukromý s naším lidem, kde člověk, aniž je si vědom, zasévá dobrá seménka v duši toho, s nímž se častěji stýká. Poznati pak duši lidu — a ta se dá seznati jen způsobem zmíněným — poznati povahu jeho, udržeti v sobě kus rázovitosti a srdce lidového, umění s lidem vždy dovésti jednati, toť jistě nutné podmínky pro toho, kdo k lidu se chce přiblížiti a v jeho srdce se vmluviti. Kdyby však náš student jako takový lidu se stranil a jemu se odcizoval, třebas by v srdci úplně cítil dosud původ krve, sotva by v pozdější době dovedl k lidu a s lidem promluvíti. Tento moment styku je důležitý tak velice, že nikdy nebude nadarmo znova a znova jej připomínati.

Jiným úkolem našeho studenta je to, co se vlastně má rozuměti samo sebou, ale co třeba přece na tomto místě připomenouti, poněvadž nutně souvisí s předcházející úvahou: totiž pilné studium o sebevzdělání, které tolik na všech našich sjezdech bývá zdůrazňováno. Jakkoli by měla tato stať předcházeti dřívejší úvaze, máme za to, že spíše jeho význam vynikne na tomto místě, ježto důkladné studium je nutnou podmínkou úspěšné, lidové práce. Představme si studenta, o němž je známo, že je mu vše milejší než kniha, že jeho studium je velmi pochybné ceny, jak asi výklady jeho byly by přijaty i od těch, kteří nemají ani mnoho vzdělání ani rozhledu. Začne-li svoji „apoštolskou práci“, způsobí třeba hodně zla, ale velmi málo dobrého. Student dobrý si musí býti plně vědom, že to, čemu se učí, není učením jen „pro známku“, ale z učiva musí sobě vybrati to, co život požadovati bude, čím může sebe uplatniti. Toť úkol jeho celkového studia. Odložiti nutno onu povrchnost, s jakou studium v běžném smyslu se pojímá, stranou odhoditi ony předsudky staré, kdy pilný student zván jest „dříčem“; každý z nás buď si vědom, že život sám jednou dělinské ony názory v každém vymýtí.

Cíl pak, k němuž každý náš student prostředkem studia a práce lidové mířiti má a musí? Býti onou náhradou, po níž tolik touží celá

naše veřejnost katolická a na niž čekají naši vůdcové, abychom jim ulehčili těžké jich postavení a jich úmornou práci. Není v tom ješitnost ani upřílišené sebevědomí, je tu vědomí povinnosti, kterou máme a cítíme jako příslušníci křesťanského názoru světového, aby každý z nás dle svých schopností stal se apoštolem ideí Kristových na místě, kam bude postaven. Poněvadž pak doba dnešní vyžaduje mužů celých, vyžaduje způsobilosti, nemá-li se jedinec utopiti; je třeba důkladně se vyzbrojiti, a o to musí všem v době studia v první řadě jíti. — Nemařme drahocenného času zbytečně, vidíme-li vše v práci!

PROF. DR. JOS. KRATOCHVIL:

Novoidealism v dnešní literatuře francouzské.

E s s a i.

Hluboké převraty ve francouzské společnosti století devatenáctého ukazují jasně, kterak ideje náboženské mocně pronikají život politický i sociální, vědecký i umělecký. Převraty ty svědčí o neustálém vlivu náboženského problému na civilisaci a celý život národní.

Ani hrůzné události doby revoluční, ani sobecké plány Napoleonovy nedovedly udusiti náboženský žár v duši národa francouzského. Romantikové mystickými snahami svými i novými aspiracemi esthetickými dodali nové síly tomuto duchovnímu žáru. V slavné minulosti křesťanské hledali po vzoru Chateaubriandově nové popudy a v tradici nábožensko-poetické odkryli nové poklady krásy. Jos. de Maistre, později Bonald a Lammenais plní nadšení sní o velikých sociálních úkolech církve katolické. Druzí romantikové za nedlouho opouštějí cíle náboženské a reklamují naprostou svobodu.

Tu však v polovici století předešlého August Comte prohlásil vědu za nejvyšší metu lidského snažení a modlářský kult vědy zplodil literární realism a naturalism. Balzac, Flaubert, Zola ovládli obecnost. Analýsa a skepse podrývala náboženství. Dílo dokonali Taine a Renan, kteří mluví o problému náboženském jen jako o „vědeckém“ zjevu podružném, o němž netřeba mnoho mluvit, leč snad s úsměškem a ironií. Naprostá tato nevěra šmahem se šířila mezi inteligencí i prostým lidem a otrávil veškeren duchovní život soudobé Francie.

Modlářský kult vědy vyvolal nutně mocný odpor a dnes již hluboké nadšení náboženské triumfuje nad skomírajícím materialismopositivismem. Odpor započal se v lůně katolicismu a brzo pronikl do celého duševního života, filosofie i literatury. Octave Feuillet počal již v době slávy naturalistů řešiti v elegantních svých románech otázky mravní s vysokého hlediska náboženského. F. Fabre pokusil se nám vyličiti život kařeze katolického v jeho bídě i velikosti, v odporné jeho svěťáckosti, v mystickém nadšení a lásce k bližnímu.

Slavný kritik Ferd. Brunetière oslňoval své vrstevníky nadšenou chválou katolicismu. Paul Bourget i François Coppée překonali positivismus a směle přihlásili se ke katolicismu. Bourgetův „Le Disciple“ ukázal dojímavě mládeži francouzské neblahé následky materialismu ve vyšším životě mravním. Vedle toho pozvedl Bourget svého hlasu k boji proti socialismu a k obhajobě náboženství katoli-

ckého i autority církevní. Návrat Coppéeův do církve vyvolal všude živý ohlas a nadšení. Povstaly četné romány psychologicko-apologické. Estannic analysoval s neobyčejnou finessou duchovní život a činnost člena Tovaryšstva Ježíšova. Halévy a Lavédan vyličili vysokou společnost katolickou a obhájili sociální hodnotu náboženství katolického. René Bazina „La Barrière“ hlásá, že jediný katolicismus jest pravým a možným náboženstvím. Náboženskou skepsi potírá s velikou vervou básník a filosof Sully-Prudhomme, jemuž Pascal jest největším geniem, který dovedl v sobě sjednotiti náboženské nadšení i vědeckou myšlenku.

Také mezi protestanty francouzskými nechybí velikých mužů, kteří připravují náboženské prohloubení a za podmínky k němu pokládají rozum a intuici. Třeba tu jen vzpomenouti na jména Lichtenberger nebo Sabatier. Kompromis mezi dogmatismem a intelektualismem snaží se utvořiti modernisté Loisy a de Laberthonnière. Snahy jejich podpírají filosofické názory Blondelovy. Filosofové Boutroux a Bergson ukázali užaslým vědcům pozitivistickým kontingenci zákonů přírodních a životní sílu intuice.

Naprostá odluka církve a státu ve Francii, zuřivé pronásledování řádů mnišských a krádež církevních statků probudila s nevídanou silou katolické sebevědomí francouzské intelligence a přčetné novější konverse literátů a umělců naplňují celý svět úžasem.

Po Verlainovi, Huysmansovi, Barbey d'Arevilly ukazuje Paul Claudel svým „L'Annonce faite à Marie“ obrovskou sílu duchovní, jež vytryskuje z plného oddání se Bohu. Mystické finessy Claudelovy doplňuje Claude Silve, jehož „La Cité des Lampes“ jest obranou života meditativního a cítění náboženského. Trilogie Romain Rollanda „Les tragédies de la Foi“ ukazuje neobyčejnou důslednost a zralost v nazírání náboženském. Cesty své konverse vyličují nám věrně Fr. Jammes, Ad. Rellé, Fr. Poitevin, L. Taillad, Julie Adam. Šílené pronásledování stíhá Maurice Barresa i jiné.

Veliká proměna, duchová renaissance nastává, jak patrně, v současné Francii. Náboženství katolické, jež před několika lety ještě zdálo se určeno k vymření, probudilo se neslýchanou silou k novému životu. A literatura francouzská, zrcadlo to života národního, ukazuje tuto renaissanci zcela jasně. Veliký úkol však čeká ještě literáty, aby obrodné své myšlenky vlili do lidu, do mass, jež otrávil materialismus a jež falešnými hesly byly odkřesťaněny. A není pochyby, že bohumilé dílo se podaří, ježto veliké náboženské obrození proniká v poslední době celý vzdělaný svět.

I nám nastává doba, abychom kosmickým hymnem zaburáceli v duši našeho národa: Vzhůru z hrobu ničivého materialismu, vzhůru k novému idealismu. Sursum!

PhC. Fr. Vojáček:

Biskup Strossmayer a jeho dílo.

Opustme na chvíli národ český, národ bohatý a vyspělý, mravně a nábožensky však pokleslý, a zastavme se poněkud u národa bratrského, národa chorvatského. Od rozvlněné Drávy až po nehostinná

pohoří Albanie, od rovinatého pobřeží istrijského a skalnatého dalmatského až po stříbropěnnou srbskou Moravu a významné Kosovo Pole — ve všech krásných údolích, na všech úrodných rovinách a ve skalnatých, orly hostících horách území tohoto bije dnes mocně a nadějně tepna národa chorvatského, probuzeného, hlaholí a rozléhají se písně srbochorvatské lidové i umělé, zemi tuto rozbrázdňuje pluh rolníka národně uvědomělého, osvobozeného od jařma tureckého, jenž pro národ svůj obrací nyní neúrodný kraj v utěšený ráj. Nejbohatšímu kraji věnovati budeme svou pozornost s počátku, neboť ve Slavonii hledati jest nám zdroj blahodárné činnosti největšího velikána chorvatského minulého století.

Rovinatá Slavonie jakož i celý chorvatsko-srbský kraj žije na počátku devatenáctého století žití národní tmy, kterou prozaňuje jen několik paprsků národního vědomí. Sto let před tím obydlena byla země uprchlíky z Bosny a nemohla proto po pravdě ani zapomněti na tvrdé jařmo tureckého zlopanství. Veliké statky byly většinou v rukou cizáckého panstva. Mimo cizáckou šlechtu usilují vojska cizí i domácí, by neprorazily vlny tureckého násilí ochranné hradby. Vládní úřady dbají více na pořádek než kulturní rozkvět národa. Škol národních není. a jsou-li, jsou cizí, vojenské, německé. Jediní učitelé rozsetí po celé oblasti národa jsou kněží, ba i ti pro skrovné své vzdělání mají o národní myšlenku tolik pojmu, kolik i každý bystřejší venkovan, jemuž je sladší a milejší jeho jazyk mateřský než kterýkoliv jiný.

V této části chorvatské domoviny narodil se Josef Jiří Strossmayer 4. února r. 1815 z otce původem Němce. Otec jeho byl velmi energický člověk, dobrý obchodník, ačkoliv neuměl ani číst ani psát. Miloval však národní píseň. Matka, žena dobrá a pobožná, přivedla malého Strossmayera i ku četbě národních knih. Na žádost její odešel do biskupského semináře. Však nezískal zde národního probuzení. Jako nejlepší žák byl poslán do centrálního semináře v Pešti. Tam žil tehdy básník Jan Kollár, jenž působil před tím i na slavného básníka srbského Ljudevíta Gája. Působil teď i na Strossmayera.

Bohužel však v mladých dobách žití svého nemohl býti Strossmayer činný, poněvadž byl nemocen a sláb. Ba nenabídlo se mu proto ani místo úřadu kněžského po vysvěcení. Konečně byl ustanoven jako kaplan v Petrovaradinu.

Strossmayer již v bohosloví dosáhl doktorátu filosofie. Chtěl získati i doktorát theologie, a mile ho překvapilo nabídnutí místa ve vídeňském Augustineu. Zde složil se skvělým úspěchem všechna rigorosa a vrátil se jako professor matematiky a fysiky v Djakovo. Brzy byl povolán za ředitele do Augustinea. Roku 1847 byl jmenován dvorním kaplanem a ředitelem v Augustineu.

Povstání roku následujícího dotklo se i našeho Strossmayera. Dvakrát byl v smrtelném nebezpečí.

Jeho čistá německá výslovnost líbila se vídeňskému pobožnému obecenstvu. I při veřejných schůzích znal krásným svým vzezřením, elegantním ústrojem, živým slovem očarovati své slovanské posluchačstvo. Strossmayer byl činným i v tisku. Byl hlavním spolupracovníkem novin, jež vydával Čech Woutka. Psal též hojně článků finančně-politických. Zajímala ho i později tato stať národní politiky chorvatské. Při politické této činnosti poznal se i s Palackým i s Riegrem. S Riegrem zůstal v důvěrném přátelství až do smrti. Strossmayer byl přiveden tímto stykem k myšlence federace v našem mocnářství.

Roku 1849 suploval Strossmayer na vídeňské universitě kanonické právo. Arcibiskup vídeňský Milde přemlouval ho, by se stal trvale professorem. Mezitím se dozvěděl, že je navržen za biskupa djakovackého. Po několika dnech sdělil příteli Brliču, že ho ministr hrabě Thun chce jmenovati ministerským radou ve svém ministerstvu. Brzy po svém jmenování biskupem poznal se i s Františkem Račkím, pozdějším slavným univ. professorem a chorvatským dějepiscem, svým nejděčnějším spolupracovníkem.

Jmenován biskupem dne 18. listopadu 1849 určil sobě za heslo: „Sve za vjeru i za domovinu“. Přání jeho zračilo se v jiném jeho výroku: „Mé jmenování jest jediný úspěch našeho národa za rok 1848. Jsem první národní biskup“. Jak obdivuhodné perspektivy pro svou budoucí činnost velikému jeho i nadšenému srdci!

Roku 1850 byl posvěcen Strossmayer na biskupa. Po několika dnech odebral se do svého biskupství svým rodištěm Osijekem. Jsa příliš mlád, obával se, že svoji ho nepoznají a neuznají. Měl mnoho protivníků, ale všechny překonal znamenitými vlastnostmi svého ducha a láskou k svému národu.

Lepší počátek biskupského díla nemohl býti ani myšlen, píše univ. professor v Záhřebu Smičiklas, než že jde mezi stádo své. Sedmkrát prošel celé své biskupství. Vždy a všude s nezlomnou snahou kázal a poučoval svůj národ. Prosadil brzy, že bosenští františkáni, odkázaní jen na vzdělání v Bosně, skrovné a nedostatečné, mohli studovati i v Djakovu. V Bosně vládl Omer paša, proti jehož pronásledování katolických kněží svou přimluvou ve Vídni mnoho životů Strossmayer zachránil. I nadále staral se o Bosnu jako o své biskupství.

V září r. 1851 byl jmenován propagandou apoštolským vikářem pro knížectví srbské, kamž často zavítal. Poznal se tak s A. Karagjorgjevičem, Michalem Obrenovičem i s pozdějším králem Milanem.

V té době byl již pozorován vládou pro své působení mezi lidem. V roce 1858 byl jmenován skutečným tajným radou. Byly to spony, jimiž byl spiat, by nemohl dáti na jevo svého smýšlení a rozšířiti svou činnost po celém národě. Pracoval hlavně jen ve svém biskupství. Darem 180.000 korun obnovil v Djakové seminář. Roku 1856 daroval pro stavbu chrámu kapitulního v Djakové 100.000 K, chlapeckému semináři 60.000 K, klášteru milosrdných sester 20.000 K, fondu nemocných kněží 20.000 K, fondu pro mimořádné potřeby kněží 10.000 K, pro zjednání knih novosvěcencům 10.000 K a pro podporu kaplanů 10.000 K. Kathedrál ní chrám v Djakové postavil v románském slohu vídeňský stavitel Roesner, jenž postavil před tím karlínský kostel sv. Cyrilla a Methoděje. Vnitřní stavbu provedl architekt Schmidt. Celková stavba jest duch biskupův, jenž prostudoval před tím chrámové stavby západních a jižních zemí evropských. Biskup zasvětil stoliční chrám r. 1882 sv. Petru. Na průčelí dal vrýti: „Slávě Boží, jednotě církví, svornosti a lásce národa svého“.

Strossmayer byl svým velikým dílem šťasten a spokojen. Dožil se jako kněz a biskup mnoho slávy. Vysvětil svou katedrálu a oslavil padesátiletí svého kněžství zároveň s celým národem r. 1888. Národní adresa měla 10.000 podpisů. I padesátiletí svého biskupství se dočkal. Byl to svátek celého národa chorvatského, který se právě sešel v Záhřebu na katolickém kongresu, jemuž bylo přítomno 10 chorvatských biskupů. Jeho plodnou činnost národní značně podporovaly bohaté prostředky, kterými jako biskup djakovský vládl. Používal jich k velikým darům pro církev a vlast. Považoval za svatou povinnost, by dobro

toto činil a podporoval i budil národ za sebe i za své následníky. Mnohokrát způsobili mu jeho odpůrci hořké chvíle, když ho obvinili, že těží jen pro sebe a rozhazuje církevní majetek.

Nemůžeme však pominouti Strossmayerovu práci a činnost v národní politice. Již v roce 1848 a 49 vynikl biskup jako stoupenec federace národů rakouských. Vyjadřoval se tak v novinách domácích i českých. Když jeden z nejznamenitějších hodnostářů se vyslovil, že je Strossmayer jediný kandidát biskupství, proti němuž není námitek, přece namítali jedni, že jest velmi mlád, jiní protivníci jeho směru politického zdůrazňovali, že přespříliš vystupuje na veřejných schůzích. Od té doby musil na deset let umlknouti pod tíhou rakouského absolutismu a germanisace.

Po desíti letech zahájil opět svou činnost. Na jaře r. 1860 bylo pozváno do Vídně 38 vynikajících mužů ze všech zemí mocnářství. Z Chorvatska byli pozváni biskup Strossmayer a Ambrož Vranicani, z Dalmacie conte Borelli. Měla to býti ústřední rada pro celé císařství, proto někteří vynikající Maďaři vůbec nepřišli. Kteří přišli, ihned se vyslovili, že se nepokládají za zástupce Uher. Strossmayer chtěl se tak rovněž vyjádřiti v následujícím zasedání, ale na žádost velkovévody Rainera od toho úmyslu upustil. Během jednání vyslovil se pro jednotnost mocnářství a obhájil tento svůj názor proti uherským zástupcům. Je to prvé střetnutí Strossmayerovo s Maďary. Vystavil také své přesvědčení o historickém státním právu chorvatském i se samostatností své vlasti. Tvrdil, že Dalmacie byla vždy spojena s korunou chorvatskou i slavonskou, král uherský Koloman byl též jako dalmatský korunován, pragmatická sankce uznává jednotu Chorvatska, Slavonie a Dalmacie. I církevně byly všechny tři země sloučeny pod primasem spljetským. Bojoval i pro národní jazyk ve školách a mluvil tak přesvědčivě, že i někteří maďarští vyslanci s ním souhlasili. Vrátil se v říjnu domů a od doby této byl mu Rački pravou rukou v politické i kulturní jeho šlechetné činnosti.

V říjnu téhož roku vydán t. zv. říjnový diplom, v němž pohřbena rovnoprávnost všech národů. Strossmayer nesl velice těžce tento politický absolutismus a aby obhájil své názory, počal vydávati v Záhřebu časopis „Pozor“. Na bánské konferenci v listopadu byl zvolen za delegáta ku králi, by 1. se uvedl národní jazyk do všech veřejných úřadů, 2. by se ustavila chorvatsko-slavonská kancelář dle ustavené uherské, 3. by byli jmenováni župani jednotlivých žup, 4. by Dalmacie a Kvarnerské ostrovy vyslaly své zástupce na chorvatský sabor. U krále docílil, že jazyk chorvatský stal se jazykem úředním, zjednáán chorvatský dikasterij s výkonnou mocí ve věcech politické správy, soudnictví, kultu a vyučování a že povolání byli pro dorozumění vyslanci dalmatští na banskou konferenci.

Z radosti nad spojením zemí chorvatských dal 100.000 K na ustavení „Jugoslavenske akademije znanosti“ (věd). Tím získal si prvenství mezi syny svého národa a jeho slovo platilo za první ve veřejném životě chorvatského lidu. Stal se národním vůdcem.

Vláda nepřála však spojení Dalmacie s Chorvatskem. V Chorvatsku zůstaly po absolutismu hrozné síny, které zatemňovaly jasnou mysl všech vrstev národa. Sedláci osvobození r. 1848 od kmetství a poroby přešli s radostí v novou životní svobodu, ale veliké odkupné a daně, jakož i germanisační činnost státních úřadů podryly jejich naděje. Vymanili se Vídní, to bylo nyní po absolutismu národním heslem. Strossmayer, jakkoliv byl odpůrcem maďarské vlády, byl jmenován

velikým županem virovitickým. Přijal tento úřad, aby udržel na uzdě protivné živly této župy. O jeho úspěšné činnosti píše podžupan dr. Subotič: „Když pohlédnu na své podžupanství, bije mi do očí jeden velmi krásný obraz. Je to katolický biskup, mladý, vynikající člověk, bývalý chovanec Augustinea a dvorní kaplan, který byl uveden duchem let 1848-49 na stolec djakovackých biskupů. Je to biskup Strossmayer. Jméno Strossmayerovo proneslo se po světě odvážným i oduševnělým vystoupením na rozmnoženém rajchsrátu ve Vídni. Když vproudí nový ústavní život do Uher i Chorvatska, stane se biskup Strossmayer velikým županem župy virovitické v Osijeku a je určen, by instaloval hraběte Petra Pejačeviče za župana srijemského. Při obnovení župy srijemské jest nám biskup k veliké pomoci. Byli jsme všichni mladší lidé a všichni lidé noví, kteří ani neměli veřejného jména, ani se nerodili se jménem, jež bylo tištěno v göttinském almanachu, ani neměli otců neb strýců z Ameriky. Ani ještě nebylo zřízeno centrum, jež by mělo snahu, které bylo třeba. Tu půjčil nám biskup Strossmayer pro tu snahu sebe. V něm našli jsme osobu, na niž jsme se mohli opřít, v něm získali jsme jméno autoritativní. On ukázal se přítelem národa srijemského a srijemský národ ovine své ruce kol něho. Osoba biskupa Strossmayera měla pro nás cenu větší než sám župan; ani ostatní srijemská aristokracie, která se má jinak čítati mezi mocnáře, neměla ani toho jména ani toho významu při samém císařském dvoře. Biskup Strossmayer byl tedy střed nového pokroku v župě srijemské i dle stavu věcí i dle své výtečnosti. A zajisté opřevše se o něj i chránění jménem jeho jako štítem Achillovým i Orlandovým provedeme obnovení magistrátu srijemského a dáme všechny úřady v ruce srijemského národa. Biskup Strossmayer získal tímto srijemské Srby pro sebe tak, že ho více milovali i oslavovali než katolíci. Člověk kněz. Slovan biskup. On vykonal od té doby více slavných činů, přinesl národu veliké oběti, však tato sláva více mu uškodila než prospěla.“

(Pokračování).

MagiC:

O boji proti monismu.

Dnes mluví se mnoho o monismu, o monistickém století, náboženství, kultuře atd. Podstatu tohoto filosofického systému každý inteligent zná; vždyť spisy o monismu jednající jsou rozšířeny ve statisících, jmenovitě „Die Welträtsel“ (Světové záhady), jakýsi katechismus monismu, mají náklad již přes čtvrt milionu exemplářů (pouze lidové vydání). Původce a hlavní šířitel jest jenský professor Ernst Hæckel. Hæckel je učenec na slovo vzatý, avšak v otázkách o původu života, hmoty, světa atd. tvoří si své vlastní hypotезy a v hájení jich je až příliš umíněný. K učení Hæckelovu klonilo se s počátku mnoho vědců, avšak postupem času mnoho badatelů uznalo za nesprávné jeho hypotезy, jmenovitě základní, na nichž buduje svou soustavu (Du Bois Reymond, Virchow). Snad malý náčrtek nebude na škodu. Jak praví Hæckel sám ve své přednášce z roku 1893, náleží monismus k oné skupině filosofických systémů, které jsou označeny jako mechanické nebo pantheistické. Má název monismus, poněvadž značí jednotné pojetí veškeré přírody — „jeden duch žije ve všech věcech“ a celý poznatelný svět trvá na základě jednoho společného zákona a podle

něho se vyvíjí. Jmenovitě klade Häckel váhu na základní jednotu anorganické a organické přírody, poněvadž tato spočívá na oné, z ní se vyvinuvši. Vznik organického života vykládá takto: Když země již byla pokryta tekutou vodou, spojily se atomy uhlíku s jinými (O, N, H) v kapalném spojení plasmatu; malé klubíčko plasmatu překročilo hranice kohaese a individuálního vzrůstu a rozpadlo se ve dvě stejné poloviny — první monera. — S prvním tímto monerem počíná organický život a jeho nejvlastnější funkce — dědičnost. V stejnorodém plasmatu vyloučilo se pevnější zrno — jádro (nucleus) z měkčí hmoty vnější (protoplasma). Tak povstala buňka a od těchto protistů (prvoků), jednobuněčných živočichů — během millionů let v řadě tisíců a tisíců přechodních forem táhne se řetěz, jehož posledním článkem je člověk.

Učení o původu života jest čistě monistické; theorie descendeční (vlastně zde ascendeční) jest do důsledků provedená theorie Charl. Darwina o vzniku druhu.

Co se týče duševního života, praví Häckel, že ten začíná již u jednobuněčných prvků, které mají i duši. Také tato „buněčná“ duše sestává ze souhrnu pocitů, představ a duševních činností. Naše duševní činnost — cítění, myšlení a chtění — je jen stupňovitě od těchto rozdílna. Pojem vědomí jest prý mechanická práce gangliových buněk. Pojem „duše“ jest vyloučen (ve smyslu, jak učí křesťanství), úplně vyloučen, ať jest jakýkoliv. Avšak pojem nesmrtelnosti se nepopírá — nesmrtelnost vědecky vzata je zachování podstaty; celý vesmír je nesmrtelný. To jest krátce načrtnutý monismus. Výklad o „světovém aetheru“, který hraje v monismu úlohu stvořitele, pro nedostatek místa opomíjíme. Učení monistické je nebezpečné křesťanskému názoru (i protestanti bojují proti němu, založivše si ta zvaný „Keplerbund“ proti „Monistenbundu“), neboť tím jest vyloučeno jakékoli vyšší řízení, direktiva nejvyšší Intelligence, popírá se zde působení Boha při vzniku života, jakožto immanentní příčiny. Popírá se tím samozřejmě existence Boží, nesmrtelnost duše, účelnost ve světě a vyšší cíl člověka.

Monismus šíří se jmenovitě u lidí s menším vzděláním odborným a i u lidí kriticky nemyslících (v dělnictvu mnoho). Podklad monismu spočívá na hypothesách, které Häckel nazývá „články víry“ (Glaubenssätze), které mají vyplniti mezery, které musí nechat empirické badání v budově věd. Tyto články víry navazují tam, kde zkušenost nestačí a mají vyložit na základě reálním to, co rozumu lidskému dosud je skryto a mají učiniti učení víry nejenom křesťanské, ale i všech pozitivních náboženství u člověka úplně nemožné a nesmyslné. „Články víry“ pocházejí od Häckela samotného, pozdější věty jsou vývody přirozeného badání v kterýchkoli vědách přírodních, ať je to již chemie, či fysika, anatomie, či embriologie, biologie, histologie atd. Häckel je čistý empirista, zamítá veškeru metafysiku, pouze dané jest mu vodítkem, kam věda nedošla dosud, tvoří si hypothesisy, někdy vědecké fikce a fantasie.

Monismus má vážné odpůrce ve vědeckém světě, avšak pro nižší vrstvy, pro průměrně vzdělané třeba i studentstvo není dosud vydána žádná práce kritická, kde by se krok za krokem vyvracely jeho „články víry“. V německém jazyku existují takové spisy. U nás bojuje se proti monismu dosti, potírá se na schůzích od dobrých řečníků a vzdělaných znalců; avšak jinak jsou výpady více méně proti osobě Häckela samotného (líčen jest jako vědecký podvodník a při tom podá se pár příkladů). Kritika jeho učení není dost přesná a spočívá v tom, že proti jeho empirickým větám, které i věda potvrzuje, staví se metafysické

pojmy. V té věci myslím, že dobrý kritik a apologeta měl by znát základní pojmy, začátky aspoň věd empirických.

Je to skutečně smutným zjevem, že se píše polemiky bez podkladu hlubšího vzdělání. Katolický vysokoškolský student, kterému není lhostejno, je-li v těch prvních a základních pojmech organického života ignorantem, neboť mnoho toho není, co se podává na střední škole, může snadno prohloubit své vzdělání v tomto ohledu. Pramenů má dosti po ruce a pak znaje pojmy a znaje bolavá místa ať již monismu ať již kteréhokoliv systému filosofického může s úspěchem pracovat. Ovšem vždy musí k věci hlouběji proniknout, neškodí, ba co nejvíce prospívá znát dobře monismus anebo to neb ono, proti čemu má bojovat. Prameny z tábora nám nepřátelského lacino koupí aneb v každé veřejné knihovně jich najde dost a dost. Ale znát je musí dobře a není nijaké nebezpečí u katolíka s dobrým základem a pevným přesvědčením, že by se snad „zkazil“, kdyby četl nevěrecké spisy; ba naopak tím musí upevnit své přesvědčení dle přísloví, že zlato v ohni se čistí.

Často se stává, že se počne hovořiti o názorech a při nastale kontroverzi objeví se apologetik křesťanství jako tuze špatný znatel nejzákladnějších principů empirických věd; tu nejen že musí často ustoupit, ale i sám ocitá se v nebezpečí pochybování. Obhájce nesmí dát na jevo, že je na rozpacích; aby se tak nestalo, nechť zná dobře podstatu věci, jíž má hájit, i věcí, proti nimž má bojovat; neboť je nemyslitelno, aby zvítězil ten, jenž rozdává rány na slepo. Apologeta nechť zná orientaci v obojím — dobré i špatné stránky. To může protivníka uvést do rozpaků. poněvadž často zná jen tu a tam něco, někde něco četl aneb slyšel, neprohloubil se v tom. Stálé vědomosti své chce mermomocí uplatnit a hájit. S takovými je snadný boj, neboť se brzy pozná, v čem spočívají jejich nekryté posice. Lehký ovšem boj je s atheisty dle jména, kteří existenci Boží popírají a priori, poněvadž nechť uvažovati. Jsou takoví čistí racionalisté a těch je všude dost. Lid je jmenuje „neznabohy“. Jejich ateismus spočívá v tom, že popírají Boha, poněvadž ho neviděli, neslyšeli, duše lidská je výmysl lidský, tělo prostě při smrti přestane fungovat, zhnije a je z něho prach. Pro takové stačí dobře provedený důkaz existence Boží na př. z účelnosti tohoto světa. Pro intelligentnější atheisty nutno je užití subtilnějších důkazů, třeba biologický — totiž že hmota anorganická nemohla a nemůže produkovati organismus, nýbrž že zde byla příčina vnější, jež učinila život atd.

A kde najdou se prameny apologetické? V 1. čísle minulého ročníku „Studentské Hlídky“. Co se týče apologetických pramenů proti monismu, jest vydáno několik německých děl — důkladné práce Jesuitů. Přední díla jsou: Die grossen Welträtsel od T. Pesche S. J. (Freiburg — Herder). Dobrá jest znalost i spisů, které vydává v Německu „Keplerbund“, většinou protestantský, ale v příkrém odporu stojící s „Monistenbunde“. U nás znamenitým odpůrcem monismu jest univ. prof. Th. a PhDr. Fr. Kordač, jehož práce spočívají na pevné basi přísně kritických dedukcí. Jeho akademické řeči (každou neděli u sv. Klimenta v 9 hod.) obsahují vědecko-filosofické důkazy existence Boží a vědecké i praktické nesprávnosti monismu.

O umělecké výchově.

Umění jest jednou složkou vyššího ukájení duševních potřeb lidstva, jest smyslové vyjádření krásna, jest výslednicí kulturních poměrů, v nichž žijeme. Veliké epochy vývoje našeho kulturního života vtiskly umění charakteristický ráz. Neboť sledujeme-li nejhlavnější doby v dějinách umění, nalézáme, že postupuje a mizí s jistými stavy duševního života, k nimž se připojuje. Proto pravé umění nesmí býti v rozporu s cítěním národa. Umění má udávati tón našemu životu, musí býti majetkem lidu, mluvití má téměř mluvou lidu, má býti tlumočnickem jeho citů. Jednostranný vývoj kultury přivodil rozvrat esthetického cítění lidu a měl za následek, že umění se odcizilo lidu a lid umění. Proto vzniká pochopitelná reakce, někde dosti již patrná, umění opětně vrátiti v majetek lidu, jako v době rozkvětu našeho národního života, kdy umění bylo v souladu s cítěním duševního ovzduší lidu. Ať již tyto snahy zovou se zdemokratisováním, zpopularisováním, či socialisací umění, jeví společný cíl — emancipovati se od cizích živelů a vytvořiti umění v tradici života národního. V dnešním umění jest mnoho falešného, mělkého. Dnes jest umění majetkem privilegovaného hloučku zasvěcenců, kteří ještě více zmatek v našem uměleckém názírání zvětšují. Namítá se často, že umění nemá a nemělo účinků vychovavacích. Pohledme jen na umění středověké, jak ono prostupovalo bytím národů. Maně vzpomínám si na prohlídku královské galerie augsburské, která obsahuje středověké umění, církevní pak zvlášť. Umělecké obrazy, znázorňující biblické výjevy, život svatých a světic, utrpení Kristovo ve všech variacích, byly tu pastvou mých očí a vzbudily ve mně dojem, že v době, kdy lid nebyl na takovém stupni vzdělanosti jako nyní, umění církevní skutečně plnilo svůj úkol: povznášeti mysl věřících ke cti a chvále Boží. Tehdy církevní umění skutečně bylo v pravém slova smyslu lidu přístupné, bylo jedinou jeho duševní posilou, mělo své sociální poslání, jež také vykonalo. Jaké umělecké porozumění, jaký esthetický úsudek měli naši předkové, vidíme na zaslých památkách. Lidové písně, národní výšivky, kroje, výzdoby našich chatek, zkrálka celý poetický styl života národního svědčí o tom, že cit pro krásno tkví již v naší povaze. Slovanské umění jest představitelem tradiční umělecké kultury. Dnes náleží již namnoze minulosti a bylo by absurdním snažiti se je křísiti, či navrátiti lidu v nezměněné podobě. Ale my můžeme hleděti oživití opětně ono hřejivé teplo vanoucí prostým domovem našich dávných dob, nalézti opětně zdroje, odkud by umění čerpalo sílu k novému svému tvůrčímu vývoji, vzbuditi v lidu smysl pro vnímání umělecké. Tím přicházíme k problému umělecké výchovy. Umělecká výchova jest výchovou citu.

Lid věci krásné podceňuje a nedoceňuje. Ušlechtilost, krásný styl lidových zábav zvyků mizí, hrubost nastupuje místo ní. Více ideálnosti! Lidu však schází k ideálnosti větší prohloubení citu náboženského. Ten jest opomíjen. Dnes znáte ten nevкус, který ovládá široké vrstvy lidu. Úplné nepochopení uměleckých snah. Pozorujme jen kupující lid na našich poutích. Co se tu lidu předkládá ke koupi jest mnohdy bezcenný brak, nemající pražádné umělecké ceny. Proč by tu nemohlo býti užíváno jako obrázkových upomínek dotyčného poutního místa reprodukcí uměleckých obrazů, na které každá naše svatyně jest bo-

hata? (Hostýn, mosaika Feorstrova.) Jest povinností kruhů, které mají vliv na prodej poutních dárků, aby cizáckého braku na našich poutních místech netrpěly. Sociálním studentským sdružením se tu otevírá široké pole činnosti. Jednou z cest k nápravě v uměleckém chápání a nazírání našeho lidu jest: přivést široké vrstvy lidové k správnějšímu uměleckému vkusu ve věcech každodenní spotřeby, neboť dnešní nedostatek uměleckého cítění širokých vrstev lidu jest nejednou příčinou vymírání rázovitého domácího umění.

Dobře se dá působiti na vnímavou duši uměním nejživějším, zpěvem, hudbou. Láska k hudbě, chuť ke zpěvu jest u lidu vrozena. Lid má zálibu v jistých zvycích, útvarech, pohybech, v určitém seskupení barev — ty nesmíme opomíjeti při propagandě umělecké výchovy mezi lidem. V úvahu nutno vzít poměr lidu k přírodě, oné přirozené studnici jeho námětů. Lid sice nedovede se nadchnouti pro malebné partie, miluje přírodu, ale dívá se na její krásy vlastníma očima. Jeho láska k přírodě jest trochu neuvědomělá. Do jisté míry краса přírody každodenním stykem s přírodou lidu zevšedněla. — Výtvarní umělci musí hledati cestu k vnitřnímu životu lidovému. Malíři, kteří své umění založili na studiu lidu — vystihli typ krásy jeho života nejlépe. Manes ze studia lidu vytvořil typ českého umělce. A nikdo nebude tvrditi, že obrazy jeho nepůsobí osvěžujícím dojmem. Působnost jeho postav jest neodolatelná, jeho obrazy dýší prostotou. Několik tónů, několik barevných skvrn, několik čárek tužkou a obraz jest hotov se všemi nuancemi a modulacemi světla a stínu.

Dlouho zůstane naším přáním, aby život náš plynul v jakési atmosféře s určitou uměleckou hodnotou, aby způsob bydlení, šat, každý předmět denní potřeby odpovídal citu uměleckému. Naše snahy v tomto směru zůstanou utopií a sice tam, kde při nervosní práci, při shonu po chlebě nedá se skorem mysliti, že by propaganda umělecké výchovy došla porozumění. Svému krasocitu můžeme nejvíce dáti průchod při výzdobě pokoje. Protož chci se zmíniti několika slovy o vnitřním zařízení pokoje. Místnost obytná má býti zrcadlem naší bytosti, obrazem naší přirozenosti. V bytě strávíme větší část svého života. Byt mluví za nás. Náladu si musí každý sám vytvořiti, zde přichází k platnosti výrok Tere-zův: „Umění máš člověče sám.“ Jednoduchost, čistota, poctivost jsou základními motivy. Nenapodobujme slepě, nechtějme míti to, co mají jiní a k čemu naše prostředky nestačí. Mějme jemný smysl pro jednoduché linie, každý předmět nechť je vkusný a jednoduchý. Nejkrásnější elegance jest prostota. Stěny, strop, podlaha musí býti vzájemně zladěny, aby splývaly v harmonický souzvuk s barvou celého zařízení pokoje. Stěna má dodati pokoji dojem klidu, proto nechť je vždy světlá, nikdy ne křiklavá. Vystříhejme se křiklavých barev, tapet napodobujících světlo a stín, nedosahují svého účelu. Dnes již, bohudík, nestraší v našich bytech stěny s křiklavými tulipány, máky, stropy polinkované. Nejkrásněji působí strop bílý. Vůbec z nátěrů nejvlídněji působí běl, nejkładněji zeleň. Vyhybejme se umělému nátěru — žilkování dřeva. Tvar nábytku nejúčelnější a nejpraktičtější, bez zbytečných ozdob. Rozestavením nábytku dodejme svěžího rázu celému zařízení. Reagujme proti falešným napodobeninám, papírové kůži, dřevěné bronzi, padělaným skvostům. Krásné jest jen, co jest pravé, (vše pravé, ale nemusí býti krásné). Odstraňme ze svého bytu jarmareční nevkus. Sametové rámečky, papírové květiny, reklamní kalendáře, japonské vějíře, slunečníky, talíře z poštovních známek, etažérky, ozdobné skřínky „pro všechno“ Nezdobme všechno dečkami, kterými naše ženy

vše tak rády pokládají. I při obrazové výzdobě stěn řídme se zásadou: „ne mnoho“, ale hledíme každý obraz náležitě uplatnit a přivést v soulad se svým okolím. Nevěšme obrazů příliš vysoko. Dobré reprodukce našich mistrů, jemné lepty, které si dnes získávají půdu, jsou nejvděčnější. Pro výzdobu pokoje důležité jest znáti theorii kontrastu barev. Nám stačí, budeme-li věděti, že dvě barvy vedle sebe položené vzájemně na se působí. Barvy modrá, zelená, šedá, bílá, činí sousední barvy jasnější, barvy teplé, červená, fialová, žlutá, hnědá činí vedlejší barvy chladnějšími. Doplnují se barvy: barva fialová dobře se doplňuje s barvou zelenožlutou, červená s modrozelenou a pod. Studující mládež může snadno vykouzlit si obrázkem, květinou, drobnostíkou umělecko-průmyslovou pěkné zákoutí svého bytu. Zvláště nezapomínejme na ozdobu květinovou. Květinami můžeme dodati melodii celkovému koloritu obrázku našeho pokoje. Unavené oko rádo spočine na uklidňující zeleni květinového stolku. Pěknou ozdobou dekorativního stolku jest *Asparagus*, *Araucaria*, *Beconia*, *Crevilla*. I v dekorativních miskách živé barvy můžeme dobře pěstovati *margueritky*, *azalky*, *tulipány* a pod. Rozestavené vázy s větvičkou modřínu, jeřábu, zimostrázu působí rozkošně. Vystříhejme se kořenáčů z pestrého barevného papíru, z mušlí a pozlacených tretek. Věru nekrášlí náš byt. I kytice ve váse má míti sloh umělecký. Dnes věnujeme jí málo pozornosti. Jinak Japonci. Způsob vázání květů do vázy náleží k nejprědnějšímu umění japonských žen. Ručky japonských žen dovedou uplatnit každou větévku, každý stonek a tím celé skupině dodati svěží malebnosti. U nich má to dokonce význam symbolický, značíť jim kytice ve váze — Bůh, vesmír a člověk. Proto hledme kytici vždy volně upravit a nevázati ji jako snopy. Umělečtějšího účínu docílí se lépe jedním druhem květin nežli chumáčem květin nejrůznějších druhů.

Úroveň vkusu dá se povznésti přednáškami, koncerty, návštěvou museí, vydáváním levných uměleckých publikací, reprodukcí a pod. Výstavy mají šířiti vzbuzený smysl pro umění. Nedosahují dnes namnoze svého účelu. Schází jim jednotnost hlediska, výběru a žádoucího zřetele k duševnímu obzoru lidu. Dnes lid raději jde do hospody než na prohlídku nějaké výstavy. Vinu nesou pořadatelé sami. Představte si prostého člověka na dnešní umělecké výstavě. Barevné skvrny pomalovaného plátna jsou strojenou únavou jeho očí a chaosem dojmů v jeho hlavě, z kterého nemá nejmenšího prospěchu. Výchova výstavami musí býti pevně zorganizována dle logického postupu. Lid miluje romantiku. Realistické znázornění děje životního zaujme jej nejlépe. Lid upoutají detaily. Pozoroval jsem hlouček lidí prohlížejících si před několika lety na výstavě v P. známý obraz *Sochorův* pruskorakouskou srážku u Král. Hradce. Jednoho zajímala napřážená šavle, jiného dělo, obláčky kouře a pod. Jest zajímavé, že celkem podřadné maličkosti zaujaly mysl návštěvníků. Proto třeba na výstavách ukazovati, vysvětlovati, znázorňovati pomocí skizz, náčrtků, postup díla malířského, aby lid dovedl chápati jeho podstatu uměleckou. V úvahu nutno vzíti dobu otevření výstavy a výši vstupného. Snížením vstupného do uměleckých výstav a koncertů hleděla se umožniti návštěva pracujícím vrstvám. Ale seznalo se, že bývá výhody této zneužíváno vrstvami, které by dobře mohly do výstavy neb koncertu plně vstupné zaplatiti.

Umělecká výchova musí býti též jednou z předních povinností školy. Škola má nejen vzdělati rozum, zušlechtiti srdce, charakter, ale vzbuditi v mládeži zálibu v krásno a lásku k výtvorům uměleckým.

Zavést umění ve škole, tím nerozumíme z dětí vychováti umělce, ale naučiti je esthetickému citění. Zde bude na místě obrátiti větší zřetel k historii umění a k architektuře. Zavedení umělecké výchovy ve škole přinese s sebou změnu ve vyučování, zpěvu, recitaci, kreslení, ručních pracích, tělocviku a pod. Neříkejme, že nemáme zájmu pro umělecké snahy. Navštěvujme výstavy, čtěme umělecké revue, snažme se udržeti schopnost uměleckého požitku a umělecké citění, umělecký zájem dostaví se již sám. Pak budeme moci ukazovati lidu jeho zdroje krásy z říše jeho vlastní poesie, povznášeti lid uměním a vzbuzovati v lidu zálibu pro u m ě n í. Toť část sociálního našeho poslání.

Prof. Dr. Msgr. František Kordač:

Studentské epištoly.

Z četných dopisů a osobních dotazů českého studentstva vysokých škol i vyšších škol středních je patrný vzrůstající zájem o otázky náboženské. Proti triválnímu dictum: „Průměrný kvintán jest s vírou již hotov“ — ozývají se celé řady intelligentních akademiků a „Hlídkou“ získaných septimánů a oktavánů, že nejsou ani s vědou ani s vírou daleko ještě hotovi, nýbrž potřebují obojím směrem stálého pokroku. Ba nahlízejí, že věda tam teprve z a č í n á, kde nejen u kvintána, ale i u mnohého profesora již p ř e s t á v á. Je to reakce idealismu naší doby proti materialismu, realismu, která též zásluhou „České Ligy Akademické“ v dorostu české intelligence se utěšeně vzmáhá.

Povinností nejen katolíků, nýbrž všech prozíravých vlastenců jest tyto ideální snahy našeho studentstva duševně orientovat a hmotně podporovat. Má-li nastat trvalé obrození národa v Kristu — *instaurare omnia in Christo* — musí tvořit svorný kámen restaurované klenby kulturního chrámu národa — jeho intelligence. Shakespeareovo *Mon s molem agitat* — platí i zde.

Vědomí této povinnosti a nedostatek času soukromými dopisy přijíti této snaze studentstva vstříc, mne přiměly pěstovat s ním korespondenci ve statečné „Hlídce“ „studentskými epištolami“ o tom, co tvoří duši veškerého e m p i r i c k é h o poznávání světa ve vědách přírodních — o poznání a uznání světového názoru v náboženství křesťanském, historicky vtěleném ve světové církvi k a t o l i c k é.

Průkopník novověkého empirismu Bacon Verulamský (1561—1626) prorokoval: *Post physicam inventam metaphysica nulla erit (de augmento scientiarum)*. Ale sám F. D. Strauss (1808—1874) doznal „Wo die Physik aufhört, beginnt Metaphysik“ (Der alte und neue Glaube) a Schopenhauer (1788—1860) je přesvědčen: Je gründlicher und weiter die Physik fortschreitet, desto dringender ist die Frage nach der zusammenfassenden Metaphysik (*Welt als Wille und Vorstellung II.*). Samo jméno „metaphysika“ povstalo nejspíše z rozdělení děl Aristotelových, které zařadilo subtilní otázky o metaphysické podstatě věcí (*νοούμενον, οὐσία*) o posledním „proč“ a „k čemu“, alpha a omega veškerenstva — až po snadnějších otázkách fysických (*= μετὰ τὰ φυσικά*) jednajících o smyslových zjevech světa (*φαινόμενα, αἰσθησις*). Tyto hlubší otázky metaphysické vedou železnou nutností logiky až k prvopříčině a po-

slednímu cíli světa k Bohu. Metaphysika vyvrcholí v theologii — v náboženství. Proto o ní napsal Aristoteles (Metaph. I. 3, c. 2) že, jest *ὡς ἀσχιωτάτη καὶ ἡγεμονικωτότη τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὥσπερ δούλας οὐτ' ἄντε ἐκ πείν τὰς ἄλλας δίκαιον*

Jako světlo slunečné v hranolu v sedmero duhových barev se rozkládá, tak se lomí světlo prvopравdy v kosmu v nesčíslné paprsky pravdy různých věd a tyto, spojnou čočkou našeho rozumu soustředěny, dávají slunce pravdy — Boha, alpha a omega veškerenstva. — Provedení tohoto programu v dalších epistolách jej objasní.

JUC. Zavادلal:

Nynější stav slovinského studentstva.

Už jednou byl v „Studentské Hlídce“ vylíčen vývoj slovinského studentstva. Naše doba pak ukazuje, jak jedna část studentstva přináší životní podmínky pro vývoj nové generace a pro nové, určitě vyhraněné a potřebám přítomnosti přiměřené směry její činnosti.

Nynější obraz slovinského studentstva je v hlavních rysech asi takový: Počet katolického studentstva stále vzrůstá, na druhé straně ale klesá čím dále tím více rozdíl mezi tak zvaným pokrokovým a radikálním studentstvem. Stejným krokem pokračuje jiný proces. Určitá kategorie studentská odvrací se od radikálního hnutí a rozmnožuje řady socialistické, upadající tak v extrém druhý. Největší frakci tvoří však bohužel studentstvo neorganisované a dosvědčuje tak nepochopení a nepochopení pro požadavky moderní doby. Radikální studentstvo, které jediné může se vykázat nějakou pozitivní prací, nemá pevného programu a to je příčinou, že každým rokem ztrácí své nejlepší pracovníky.

Jeho hlavním heslem je národnost a radikalism a zdá se, že dosud nedokázalo ani své národnosti ani svého radikalismu. Ve svých počátcích bylo radikální studentstvo útlukem pro tu část nekatolického studentstva, která se chtěla vymaniti z nezdravých poměrů tehdejšího pokrokového studentstva. Škoda, že při tom změnilo jen své jméno a ne také pokrokový program. Druhou část nekatolického studentstva tvoří tak zvané pokrokové studentstvo, které každým rokem početně klesá jako na př. „Ilirija“ v Praze. Jeho hlavní oporou je pokroková strana a jest jako ona bez energie. Jsou to slovinskí buršáci. Nebudou mít nikdy nějakého významu, jestli se nespojí s radikálním studentstvem, což se asi také stane, jak ukazuje nynější vývoj.

Zbytek tvoří katolické studentstvo. Nikdo netušil před 10 lety, že bude jeho vzrůst tak veliký. „Danica“, která měla s počátku asi 8 členů, je dnes největším slovinským akad. spolkem ve Vídni. Vedle ní existuje „Zarja“ ve Štyrském Hradci a „Dan“ v Praze. Když byl „Dan“ založen, psalo pokrokové studentstvo, že je katolický slovinský spolek v Praze vůbec nemožný. Psalo se tolik, že skoro každý musil uvěřiti, že je tomu tak. Přítomnost však ukazuje, že se pokrokové studentstvo ve svých výpočtech zklamalo. „Dan“ vzrostl tak, že letos téměř dosáhl počtem svých členů nejstarší pokrokový spolek „Illyrii“

Také vnitřní život je uspokojivý. Rovněž se musíme zmíniti o menšinové práci, jejímž výsledkem byly na loňském katolickém sjezdě v Lublani přednášky pořádané za účelem seznámení našich kruhů s českou

menšinovou prací, aby byl tak dán podnět k novému vývoji naší práce na tomto poli. Pokrokové studentstvo se domnívalo, že česká hospodářská moc a kultura vůbec jest spojena nevyhnutelně se svobodomyslností některých českých kruhů a že proto katolické studentstvo nemá v Čechách vůbec co hledati. Ukázalo se však, že tato fráse nemá věcného podkladu, a proto je skutečně důležité, aby se co možná největší počet slovinského studentstva katolického shromáždil v Praze, městě ryze slovanské kultury, obzvláště když je pražská universita jediná slovanská, která se pro nás za nynějších poměrů nejlépe hodí.

Při této příležitosti bude také dobře dotknouti se otázky, o které se v posledních letech mnoho mluvilo, zvláště v kruzích studentských, totiž o slovinské universitě a o slovinských docenturách v Praze. Zdá se, že za nynějších poměrů se tato věc vůbec neuskuteční. Pokrokové studentstvo, které napialo všechny své síly, aby v Praze shromáždilo co nejvíce slovinských studentů, docílilo zrovna opaku. Ačkoliv náš spolek každým rokem vzrůstá, přece klesá na druhé straně značnou měrou počet slovinského studentstva v Praze. Počet slovinských posluchačů na české universitě pražské byl:

R. 1910/11 v zimním běhu 119, v letním běhu 109.		
R. 1911/12	91,	89.
R. 1912/13	77.	

Z toho se můžeme my pouze těšiti, poněvadž víme, že pokrokové studentstvo z valné části nepřináší z Prahy do své vlasti nic jiného než svobodomyslné hnutí a málo pozitivní práce, ale přece je to zjev, který bychom nevívali s radostí, kdyby pokrokové studentstvo hledalo v Praze a mezi českým národem to, co by mohlo posílit náš národ a to především v národním boji.

Co se však týče vlastní otázky slovinské university, dovoluji si při této příležitosti připomenouti, že nemůžeme žádati na českém národě tolik obětavosti, aby nám koncedoval ve svém právu ohledně přednášek v slovinském jazyku a kromě toho je Praha tak vzdálena, že by se asi nikdy nepodařilo shromáždit naše studentstvo v Praze, jak už dříve uvedené číslice dokazují. Je pravděpodobno, že jistý počet slovinského studentstva zůstane v Praze, ale zdá se, že se pro nás hodí jen Záhřeb, jako místo, kde můžeme očekávati, že se nám podaří připravit půdu pro svou vlastní universitu, poněvadž Záhřeb není příliš vzdálen a rozdíl mezi slovinským a chorvatským jazykem je tak nepatrný, že by mohly být přednášky v slovinském a chorvatském jazyku. Také pro kulturní sblížení obou národů mělo by to veliký význam.

Ke konci chci se zmínit ještě o poměru slovinského studentstva k veřejným otázkám a obzvláště k politice. V tom ohledu nejsou u nás zdravé poměry. Jedna část studentstva nehlásí se k žádné politické straně a čeká na to, která strana bude míti větší politickou moc, že se k ní připojí, druhá část se věnuje zase příliš politickému životu, což vede k strannictví a fanatismu. Student má býti přívržencem nějaké strany, ale jen theoretickým. Praktickou činnost má si ponechat na dobu pozdější, kdy bude moci z theoretického podkladu objektivně posuzovati veřejné otázky.

Výsledky přítomných poměrů jsou smutné. Fanatism a slepé strannictví způsobily na př., že se letos nezdařila spojená akce všeho studentstva ohledně sanace studentských podpůrných spolků, ačkoli každý

nestranně soudící člověk ví, že sociální postavení studentstva se musí zlepšiti bez ohledu na jisté strany v studentstvu. Pokrokové studentstvo čekalo na příležitost, kdy bude možno společnou akci zmařiti a to se také stalo. Je to sice úspěch, který však dává pokrokovému studentstvu špatné vysvědčení.

JUSt. Fr. Matouš:

Několik slov o významu šetrnosti pro studentstvo.

„Kdo nestrádá, není účasten pokroku svého národa.“
Smiles.

Myšlenka, účinnou propagací šetrnosti reagovati proti současné, nebezpečně se vzdmáhající marnotratnosti není nová. Spořivost, předpokládající střídmost, prostotu a umírněnost v požadavcích, podmiňuje takto rozumnou hospodárnost se statky zděděnými i vlastním přičiněním získanými, pročez má nedoceněný doposud význam mravní i hmotný. Byla proto čas od času u různých národů horlivě hlášána od mužů prozíravých, předvídajících, že trvajících rozmařilost všech vrstev může vésti pouze k úpadku všeobecnému. Žel, nebylo jich vždy uposlechnuto. Tak na příklad u bratrského národa polského před třemi sty lety kathedrální kazatel Petr Skarga marně brojil proti tehdejšímu přepychu a lehkomyšlnému, nezřízenému životu, předpovídaje trudný osud Polsky, setrvali na srážné cestě této. Proroctví jeho skutečně se vyplnilo.

Také u nás poslední dobou nastaly poměry zvláště smutné, vyznačující se stále stupňujícím se nákladným způsobem života, v pravdě velkopanskými choutkami a lehkovážnou hýřivostí, nezodpovědnými živly neustále podněcovanou, jež v zápětí s sebou přináší ustavičně stoupající zadluženost, klesání způsobilosti výdělkové a degeneraci tělesnou i duševní. Stav takovýto, který nesmíme si zatajovati neb nějak nejapně omlouvati, jest přirozeně prostě neudržitelný. Než hledáme-li cestu k nápravě, dlužno především doznati chybu. A tu poznáváme, že jedinou příčinou toho, ba přímo kořenem všeho zla tohoto jest vskutku bídné hospodaření jednotlivců se svěřenou hřívnou, nadáním vrozeným, s vyzískaným grošem, se mzdou těžce vydělanou. Jest na snadě, že východisko ze spousty takových trudných zjevů lze spatřovati pouze v usilovné akci za návrat ke skromnějšímu způsobu života, jenž řídil by se heslem spořivosti. Snad někdy později budu míti příležitost obšírněji rozepsati se v tomto časopise o velikém morálním a fysickém významu šetrnosti speciálně pro národ náš. Tentokrát jest mým úkolem stručně zmíniti se o důležitosti její pro naše studentstvo.

Na mládež studující pohlíží se právem jakožto na dorůstající inteligenci národa. Kladou se v ni naděje, že bude nositelkou jen zásad dobrých a všeobecně prospěšných, čímž stane se vzorem a příkladem všem vrstvám ostatním. Má-li býti toto očekávání jen trochu oprávněno, jest nutno věnovati co největší péči náležitému vychování našeho studovaného dorostu. Výchova jeho bude pak pouze tenkrát správná, bude-li si všímati mimo ostatní stránky také bedlivě krystalisující povahy dospívajícího mladíka, použije její poddajnosti, a všemi silami

se přičiní o vypěstění základních vlastností budoucího řádného občana. A stěžejnou ctností občanskou jest spořivost, tato nezbytná podmínka a opora veškeré mravnosti.

Pokud lze objektivně pozorovati poměry, v jakých studentstvo naše dnešní doby žije, tu na prvý pohled zaráží, že u povážlivě značné části jeho není vyvinut smysl pro nejjednodušší pravidla hospodárnosti. Rozmáhá se mezi ním nebezpečnou měrou trestuhodné utrácení, ubíjení zdraví, času a intelektu v hostincích a kavárnách, karban a návštěva místností, jimž má se vždy vyhnouti každý člověk spořádaný — natož teprve ten, kdo činí si nárok na název intelligenta. Osudné následky takového života se ovšem dostavují, a zejména — nehledíme-li již ani k jinému jako k dluhům a navázání styků se zastavárnou — zhoubný vliv jeho jeví se tím, že procento studentů, podrobujících se v náležité termíny zkouškám, stále udržuje se poměrně na velmi nízkém stupni. A nelze se ani diviti, neboť jak dařiti se může studiu, maří-li se čas, k němu určený, „zábavami“ rázu pochybného, jasnou mysl a svěžího ducha otupujícími. Kdyby však u studující mládeže naší vžity byly zásady střádalské, jistě nebyli bychom svědky tolika zjevů smutných, vyskytujících se dnes mezi ní na velikou škodu její i celého národa.

Začasté se stává, je-li mluveno o tom, zda bylo by možno myšlenku střádalskou účinně mezi studentstvem šířiti, že bývá naivně namítáno, z čeho že má student střádat, mající buď pravidelně odměřený, někdy skrovný, z domu poukazovaný obnos na potřeby nejnutnější, neb jsa odkázán na výtěžek práce vlastní.

Příčinu této námítky třeba hledati pouze v nepochopení myšlenky spořivosti. Pravá šetrnost nespočívá totiž pouze ve střádání úspor, ač jest jejím úkolem a cílem, ale především hlásá a předpokládá ochranu zdraví tělesného i duševního a rozumné hospodaření s časem, což plniti jest každému nejen možno, ale přímo příkazem.

Povinností každého přece jest zdraví, tento nejdražší, Bohem svěřený dar, co nejúzkostlivěji šetřiti, a neodpustitelným proviněním jest nebezpečím svévolně ho vydávati. Tím trestuhodnější jest prohřešení takové, dopustí-li se ho mladík, a v plném vědomí zhoubných následků svého počínání ubíjí zdraví své alkoholem a nikotinem, a to zvláště dnes, kdy od věhlasných autorit jest vědecky dokázáno, že ani tak zvané mírné dávky obou těchto jedů nezůstávají bez účinků škodlivých. Známý myslitel ruský praví: „Mladík, kouřící cigaretu, stává se hrdým klackem, rád bere do ruky karty, libuje si v nemravnostech, je spurný a odbojný“, a my musíme doznati, že nemohl než těmito poněkud snad příkrými slovy lépe vystihnouti dosah tohoto zlovyku a zároveň jej odsouditi. Mladý muž dnešní skutečně začasté začíná svou kariéru životní tím, že po příkladu starších profukuje se svévolným furiantstvím majetek svých rodičů chlubně do větru. Líto jest přímo probírat se daty, oficiálně zjištěnými, kolik studentstvo, tato pýcha a naděje naše, propije a prokouří. Jsou to sumy, na skrovné poměry naše, a studentů našich zvláště, vskutku překvapující, veliké. Což nevzpomene si student, takto žijící, jak mnohdy rodiče jeho naň těžce vydělávají a se uskovňují, jen aby mohl studovati, anebo když vydržuje se již alespoň částečně sám, neváží si peněz vlastním přičiněním vydělaných?

Při této příležitosti nelze bez zmínky ponechat nepěkný zvyk, který se tu zahrnil. Pokárání hodným obyčejem jest, úspěšně odbyté zkoušky oslavovati pitkami. Svědčilo by o nízké úrovni duševní, kdyby

dosažený úspěch chtěl si kdo odměniti při pivě a s cigaretou v ústech, nebo někdy způsobem ještě horším. Mohlo by se totiž také zdáti, že se domnívá, že nedospěl k němu zaslouženě, ale spíše pouhou náhodou. Neboť řádný student považuje příznivý výsledek zkoušky jen za nutný následek své práce, a osvěžením po ní jest mu zábava ušlechtilá.

Než co promaří se také drahého času, který měl by být zcela jinak využit, vysedáváním v restauracích neb bezúčelnými toulkami po ulicích. Nedostává se ho pak ke studiu, což ovšem přináší pak sebou v zápětí i úplné jeho zanedbávání. Konečně potom pobyt v místnostech podobných bývá přirozeně zdrojem všelikých nepřístojností. Dostavuje se styk častější, ba pravidelný se společnostmi jakosti namnoze pochybné, a poněvadž příklad špatný, jak známo, působivěji účinkuje než dobrý, osvojí si tam leckteré vlastnosti a zvyky nepěkné. K nim náleží zvláště hra o peníze všeho druhu. Bylo by snad zbytečno o ní se šířiti, ale to jest však jisto, že taroky, chovající v sobě podstatu hazardnosti, a nejsouce hrou nikterak duchaplnou, neměly by býti, jakožto s mravního stanoviska naprosto nepřipustné, v žádné místnosti spolkové.

Také alespoň letmo jest upozorniti na to, že spolkovým shromaždištěm vůbec, a zejména zase studentským, neměly by nikdy býti místnosti restaurační, a to hlavně proto, že konají-li se schůze při plných sklenicích, dochází tam často k usnesením, která při střízlivé úvaze by nebyla ani možna.

Jak vidno z těchto několika malých ukázek, horlivé šíření abstinentismu spojeného s hesly strádalskými bylo by podpořením pravého pokroku, ježto dalekosáhlý význam, jaký má akce tato pro zlepšení stávajících poměrů mezi studentstvem naším, upříti nelze.

Rázný postup za ozdravení stavu našeho studentského dorostu jest přímo nezbytným z důvodů několika. Jestliže kdy mají dojíti svého uskutečnění krásné a skutečně dobré ony plány, směřující k tužší organizaci za účelem úspěchů nebo hájení zájmů stavovských — míním rozmanité náčrty svépomoci, založení pevné base pro vzájemné zabezpečení hmotné atd. — které doposud jen v mlhavých obrysech vystávají, nutno překonati nejprve překážky, které posavad staví se jich provedení v cestu, a které odstraněny budou jen předchozí náležitou prací přípravnou. Až alespoň u většiny studentstva našeho bude pevně zakotven smysl pro hospodárnost, s jakým shledáváme se u dospívající intelligence národů jiných, a důsledek jeho, efekt mravní a potence ukládací, jakožto účinek hmotný zdárně se bude rozvíjeti, tehdy bude možno přistoupiti k realizaci zmíněných projektů.

Bude-li náš student správně rozeznávati potřebné od nepotřebného, ba škodlivého, což stane se, jestliže postarají se povolání činitelé o to, aby dostalo se mu dříve v tom směru náležitého poučení a výchovy, bude pak úspěšně odolávat svodům velkoměsta a špatné společnosti. Doufáme, že se tak stane co nejdříve, a zrušen bude zahanbující odstavec dosavadního disciplinárního řádu středoškolského, dovolující v určitých třídách kouřiti a hostince navštěvovati, tento paskvil na snahy lidovýchovné, mající již tolik zla na svědomí, a nahrazen bude umravňujícími příkazy abstinence a šetrnosti. Pak bude nejen spíše uchována mravní neporušenost našeho studenta, ale on bude rovněž tak moci šetřiti jako jeho kollega anglický, a ukládati z prostředků třeba skrovných. Není totiž cílem propagace spořivosti mezi mládeží, aby tato hodně našetřila, není to také ani možno, ale běží o to, jak již bylo pověděno, o vypěstění důležité vlastnosti občanské, která spolu-

působí k založení pravého, trvalého štěstí životního. Ostatně zkušenost denní dokazuje, že mladík šetrný a proto spořádaný, klidněji pracuje, vytrvalostí a pílí snadno nahradí to, k čemu by se mu snad nedostalo vloh, a tak včas dosáhne svých vytčených met.

Však naučiti se již v mládí šetrnosti má také závažné důvody mravní. K důkazu toho postačí jistě výrok našeho mecenáše Hlávky: „Čechové strádejte, abyste mohli býti štedrými!“ Nezdá se, jakoby slova tato byla určitějším vyjádřením Pavlova „Dělej rukama, abys měl z čeho udíleti nuznému?“ K tak výmluvným projevům není zajiště zapotřebí bližších výkladů. Bolzanovo „Šťastným být a jiné blažit, toť jest úkol člověka“ má býti heslem každého rozvážlivého strádala; dokazuje, že uložený peníz není jen kovem zvučícím, ale jsa v rukou řádných jest důležitým prostředkem k praktickému řešení hesel lidskosti.

Zásady šetrnosti také u nás jsou od doby nedávné vyslovovány se zvláštním důrazem a za určitým cílem. Úkol, soustavně je hlásati a pěstiti, všemožně se přičiňovati, aby všude došly plného porozumění a následování, obrala si Jednota Českých Strádalů. Příčinu k vzniku jejímu daly neutěšené poměry současné, dotčené s počátku stati této. Do vínku dali jí zakladatelé její, mezi nimiž byli vynikající mužové národa našeho, mnohé cenné rady a zkušenosti své. Práce jejich nebyla marna. Dnes shromažďujíc do svých řad zástupce všech vrstev a stavů (nedávno vyznamenal ji také zakládajícím členstvím J. Em. kardinál Skrbenský z Hříště) Jednota pracuje zvolna, ale jistě, se zřejmým zdarem na šíření svých ozdravení přinášejících myšlenek. S potěšením možno říci, že též studentstvo, přistupujíc v hojném počtu do ní, horlivě účastní se této pravé a vděčné práce vlastenecké. V ně také, jakožto budoucí výkvět národa, skládá Jednota i svoje naděje, doufajíc, že jakožto známý obětavý a nadšený šířitel zásad dobrých bude jí nápomocno v lidovýchovné činnosti její, čímž dokáže zároveň, že chce pracovati, aby lepší poměry hmotné i mravní nastaly mezi studující mládeží naší a snaží se odčiniti chyby značné dosud části její. Nechtě na cestě této provázejí je povždy slova Riegrova: „Usiluješ-li o pokrok národa svého, vzdělávej se, pracuj, strádej!“

JUSt. Preininger Miloslav:

Význam zpovědi pro studenta.

Kolik jest v dnešní době těch, kteří sebe — své vlastní nitro ignorují, a přece zdánlivě bezstarostně, mnohdy i spokojeně žijí! Pohlédneme-li však blíže do života těchto lidí, tu uvidíme obyčejně pravý opak toho, čím nás na první pohled oslňují. A rovněž i mezi studenty je jich dosti. Ačkoli již antická filosofie stavěla za základní zásadu dokonalého, šťastného a plodného života stěžejní jádro nynější křesťanské morálky: Poznej sebe sama (*Γινῶσι σεαυτόν*), přece dosti je těch, již s pohrdáním tuto snadnou, ale mnohdy trpkou učebnici pravého, zdravého nazírání na život odmítají.

A kde prakticky se uplatňuje tato krásná zásada? Je to právě sv. zpověď, jež má každého, kdo s náležitým předsevzetím ji vykonal, vésti k dokonalému životu, ba ona má býti elektrickou, jiskrnou vzpruhou nového, krásšího života. Dnes však bohužel velice málo lidí a obzvláště studentů hledí na svátost pokání zdravýma očima. Vždyť jest

to zbytečné obtěžování sebe sama, mnozí namítají. Ale kdo jasně a upřímně na tuto cestu dokonalosti hledí, ten dobře jest si vědom toho, že jest první povinností každého jednotlivce, by dobře znal sebe sama, své vášně a náruživosti, chce-li jednou jako vůdce svému lidu v čele státi se zdárným výsledkem. A tu sv. zpověď dává praktický návod k tomuto, pro mnohého studenta tak obtížnému, důležitému však kroku. Jsme přece lidé a tu nakloněni jsme spíše k zlu, jež na oko je sladké, v zápětí však mívá mnohdy trpké následky. A proto chceme-li statečně a vítězně přiválet životními ku předu kráčet, potřebujeme nutně vzpruhy, osvěžující posily, nemáme-li malomyslně stanouti. Nuže, sv. zpověď, sám Ježíš Kristus, náš veliký učitel, nám podává svou pomocnou ruku a vede nás cestou pravdivou, k cíli našich tužeb — k štěstí, prýšticímu z čisté a nevinné radosti našich duší, jež prahnou po vzpruze jako unavený poutník po osvěžujícím nápoji. Kdo však se zavřenýma očima kráčí velikou zahradou života, často klopýtné a mnohdy značně, tak že jeho cíl jest stále vzdálen svému uskutečnění. A co jest zase hlavní příčinou takových pohrom, jež každého studenta snadno postihnou? Naprostá indolence ve vypěstění pevné, ucelené povahy, jež nedá se zviklati, jež se neohlíží ani v pravo, ani v levo, ale jež jsouc si vědoma svého poslání, kráčí nezištně, bez nejmenšího úrazu každému dobru vstříc. A tu sv. zpověď jest zase praktickým rádcem, jak možno charakter jednotlivcův zdokonaliti a vzpružiti, by byl schopen plodného života. Protož jest svatou povinností každého studenta, jenž má býti platnou jednotkou svého národa, nikoli hříčkou svých choutek a vášní neb nástrojem cizích zkalených názorů, by co nejvíce užíval tohoto praktického, ale důkladného prostředku k získání potřebné životní energie. A jelikož skutečně sv. zpověď přispívá po všech stránkách zdokonalení a k vzpružení života každého studenta, učinme si ji útočištěm svého života ve chvílích malomyslnosti a sklamaní a pak můžeme býti jisti, že nám vyrostou z naší nadějně mladé generace — z českých studentů — zdární synové svého tak těžce trpícího národa.

JUC. Hynek David:

Studující mládež — naše budoucnost.

V katolickém životě našeho národa pozorujeme v posledních letech usilovnou organizaci ve všech vrstvách národního celku, intenzivní snahu semknouti se pevně v řady, jež by dovedly lépe vzdorovati útokům nepřátel Kristových než roztráštění a rozptýlení jednotlivci. Tento organizační ruch musil nutně proniknouti i do uzavřené až dosud společenské kasty našeho studentstva.

Český student zvykl si od nějaké doby pohlížeti s pohrdavým úsměvem skeptika na tu část národa, která pozorujíc neblahé následky moderní hyperkultury snaží se zachrániti lid před jejími škodlivými vlivy a vésti jej ke kultuře křesťanské, uvědomiti lid nábožensky, strhnouti domnělým jeho přátelům škabošku a ukázati je v pravé podobě. České studentstvo samo podlehlo z veliké části těmto nezdravým směrům národní výchovy, bylo připraveno svými učiteli o pravé ideály mládí a propadlo nevěře. Než nebylo ještě vše ztraceno. Mnozí zůstali nedotčeni životem, který mimo ně plynul, a mnohého z kolegů strhl do černých vírů atheismu a skepse. Žili však nevědouce o sobě, ne-

majíce žádného významu v rámci českého studentstva, nedovedli uplatnit svých zásad, ale byli naopak všude přezíráni a mnohý z nich snad i zakolísal, pozbyval důvěry v sama sebe a v lepší budoucnost.

A právě tyto neblahé poměry byly příčinou, že se rozptýlení katoličtí studenti počali vyhledávati, povzbuzovati a organisovati se v pevné svazky prochnuté vzájemnou láskou k týmž ideím, které spojily i ostatní kategorie našeho národa. Katolický student stal se součástíku národního celku, stal se jeho podstatnou složkou a počal žítí jeho životem. Při tom si uvědomoval znenáhla úkol, jaký jest mu vykázán politickými, náboženskými a kulturními proudy současné doby a počal chápati svůj význam, poznal pole, na kterém bude pracovati.

Student může přirozeně rozvinouti největší činnost mezi mládeží jak studovanou, tak i nestudovanou. Vždyť mládí se přitahuje bez ohledu na rozdíly společenské, mládí nejlépe rozumí svým radostem i bolestem. Náš student se musí zase vrátiti k starým ideálům pracovníků mezi lidem, organisátorů mládeže katolické, musí se vrátiti k ideálům, které povznesly náš národ z úpadku nacionálního i náboženského, staly se úhelným kamenem nového jeho bytí, které však dnes většina českého studentstva odhodila. Pocit jednoty, příslušnosti vzájemné a porozumění pro účinnou sociální práci ku prospěchu našeho lidu bychom dnes marně hledali u veliké většiny české studující mládeže.

Český student zapomněl dob, kdy stál v prvních řadách nadšených obhájců vlasti, místo smyslu pro sebeobětování a lásku k jiným nastoupila u něho blaseovanost a lhostejnost ke všemu ušlechtilějšímu, čistšímu a vznešenějšímu. A tu jest jedním z úkolů katolického studenta, aby odstranil tento smutný fakt z našeho života, aby probouzel ty, kteří upadli do náboženské netečnosti a marasmu, aby v nich roznítil světlo sociálního poznání a chuť k práci mezi lidem, který pak pochopí, že jsme se mu v studiích neodcizili, pozná v nás krev z krve své a přijme nás se vši upřímností a láskou, jaké je schopen. Vždyť základem našeho snažení je katolicismus a ten je již svou povahou, svým posláním určen, aby spojoval všechny bez rozdílu společenského postavení, aby vyrovnal každou dissonanci a disharmonii v našem národním, hospodářském i politickém životě. Naše báse je nejširší, není proto ani možno, aby se nám nepodařilo dosíci splnění našich tužeb, budeme-li jen pevně a neochvějně trvati na zásadách, které napsali jistou rukou na svůj štít naši předchůdci!

Připoutejme se tudíž k sobě nezlomnými svazky čisté, duchovní lásky, duševního příbuzenství. Pracujme na povznesení sama sebe, pracujme na povznesení mládeže a budeme ji pak míti, připoutáme ji k sobě a zachráníme ji národu. Student český musí vynaložiti všechny své vědecké poznatky, musí otevřítí volné pohledy do své duše a dáti všechno krásné, co v ní uchoval svému lidu, který má naň právo jako na část celku. Poněvadž pak jeho snahy dojdou nejspíše pochopení u mládeže, bude jeho povinností, aby s ní splynul, byl jí obětavým a laskavým vůdcem a přítelem a zachránil ji před mravní a náboženskou dekadencí, které zvláště ve velkoměstech propadá škole odrostlá mládež, zaměstnaná řemeslnickou či jinou prací. Je téměř příkazem katolických studentských spolků, aby se staly střediskem omladiny svého sídelního města. V nich se mají sbíhati nejenom nitky života mládeže studující, ale i nestudující, je všechny má spojovati vědomí jednoty, která je v nich založena náboženstvím.

Z tohoto stanoviska vzato bylo zajisté činem včas, když „Česká Liga Akademická“ spolu s „Ústředím československého katolického studentstva“ umožnila vznik „Sdružení katolické obchodní mládeže v Praze“ a poskytla jí své místnosti. Nemá-li naše obchodní a řemeslnická mládež propadat sociální demokracii, pak ji musíme připoutati k sobě, musíme ji poznat a k ní se vždycky hlásit. Žijeme v době, jejímž heslem je: mládež má pomoci mládeži! To však bude možno jen tehdy, bude-li odstraněna u ní hmotná bída, nedostatek, bude-li jí poskytnuta možnost klidného, ničím neohroženého vývoje. A tím je přece naše veřejnost mládeži už ve svém vlastním zájmu povinna!

Nechceme postupovat jako celek politicky, nechceme se jako celek aktivně zúčastniti politické činnosti. Naši snahou bude pracovati nejdříve kulturně, napravit to, co během času podleгло škodlivým vlivům, prožiti jakési vnitřní „Sursum“ a pak na pevném, neochvějném podkladě vstoupiti v život, abychom pokračovali tam, kde přestali naši vůdcové. Zaujmeme pozorovací stanovisko diváka, jemuž neujde žádný kulturní zjev přítomné, pohnuté doby, budeme se vyzbrojovati čestnými zbraněmi těch, kteří se chystají k boji za velikou myšlenku, za svaté ideály, abychom v čas potřeby byli hotovi vyplniti mezery a nahradili ty, kteří pro své přesvědčení, pro Krista a jeho vznešený odkaz obětovali i poslední okamžik svého života!

K tomu je však třeba, abychom provedli přísnou korekturu svého nitra, abychom své přesvědčení vystavěli ze žulových balvanů a vypulerovali svůj charakter jako vzácný drahokam. Neboť hora je horou jedině tím, že je utvořena z tvrdých balvanů, které sice dovede zub času ohlodat, ale podstaty nezničí! Půjdeme k cíli velikých svých úkolů s ohněm ideálů, se silnou sebedůvěrou a vírou v budoucnost, kterou nedovede v nás zlomit žádné sklamání. Naši předchůdci budou nám zářícím příkladem.

Věřme v lepší příští, jak i oni věřili, věřme ve své mládí, v jeho nadšení a čisté vzněty pro každou vznešenou ideu, věřme neochvějně a vždycky v samy sebe a pracujme nezištně ku blahu svého lidu, pracujme k jeho sociálnímu povznesení na podkladě křesťanské kultury!

To je aforismus sociální lásky, kterým na nás volá budoucnost!

Prof. dr. Josef Bartoš:

Máme věřit?

Jak známo, bylo řečeno kdesi jedním profesorem o náboženském smýšlení našeho studentstva středoškolského: „Průměrný kvintán jest s náboženstvím hotov.“

Jest jisto, že nalezneme tu a tam studenta, který nevěří v osobního Boha, který neuznává duše nesmrtelné, svobody vůle atd. Může to býti vskutku v páté třídě student intelligentní, průměrný, který vlastním uvažováním dospěl k takovým uzávěrům? Nepapouškuje spíše názor, který je tak všeobecně rozšířený, moderní, avšak i hodně otřepaný, který šíří kde jaký také-časopis, který slyší na schůzích a mnohdy i v blízkém okolí?

Podívejme se jen na veliké myslitele-filosofy, kteří uvažovali o těch záhadách, které vždy zajímaly lidského ducha a které vždy

budou i dále poutati hloubavou mysl člověka. Netřeba dovolávati se svědectví filosofů křesťanských, všimněme si jen, jak soudili ti nejhlavnější myslitelé a zakladatelé staré i nové filosofie, zda tak lehce odmítli ideu Boha a nesmrtelné duše.

Již řecká filosofie pohanská hájí ideu Boha a duše nesmrtelné. Známé jsou v tom směru názory Sokratovy (469—399), jeho učení o daimoniu. Co vyjadřuje ještě neurčitě, to praví již Plato (428—347) otevřeně. Obhazuje dokonce ideu osobního Boha a dokazuje hlavně z účelnosti světa (ve spise o státech, zákony). Duše má dle něho jakési neurčité tušení svého vyššího původu, je to touha po vědění. Jest nesmrtelná (Faidon) a musí býti jednou odměněno dobro a potrestáno zlo. Konečně třetí velikán řecký, Aristoteles (385—322), uznává, že první příčinou všeho bytí jest Bůh a dokazuje to známými důvody kosmologickými, ontologickými, morálními. I on duši pokládá za nesmrtelnou. Tak vážně pojímali řeční filosofové Boha, duši, a nevěděli přece ještě nic o křesťanství.

Přejdeme k filosofům moderním. Jak krásně odůvodňuje existenci Boží a nesmrtelnost duše zakladatel nové filosofie René Descartes (Cartesius 1596—1650) ve spise Discours de la méthode. Ve spánku smysly nás opustí, ale i v bdění nás klamou. Jedině jest jisté, že myslím, a proto jsem. Z toho přicházím k závěru, že jen něco jest pravdivo a ne vše; i uzavírám z toho, že jsem nedokonalý, právě však proto, že někdo musí býti dokonalejší než já, který se nemýlí — Bůh. Jestliže je to bytost dokonalá, musí tedy i existovati, neboť pojem dokonalosti zahrnuje v sobě existenci. Idea nekonečnosti jest nejlepším důkazem existence Boží. Neboť nemohla vzniknouti ve mně, bytostí konečné. Duše nepodléhá hmotě, nelze nalézt příčin, které by na ni působily; je tedy nezničitelná a proto nesmrtelná. Tak Descartes postavil se zřejmě na stranu dualismu.

I anglický filosof John Locke (1632—1704), zakladatel nauky o poznání lidském, věří v Boha a praví, že duše lidská jest pravděpodobně nesmrtelná.

Znám je svou naukou o monadách hlavní něm. filosof XVIII. věku Gottfried Vilém Leibniz (1646—1716). Z jeho učení o jedincích vyplývá, že duše jest nesmrtelná, první monadou jest Bůh. Svět, který Bůh stvořil, je ten nejlepší. Mezi tělem a duší je souhlas takový, jako mezi dvojími hodinami, které stejně jdou.

Známo jest, že i Voltaire (1694—1778), ač podroboval stávající náboženské poměry zžíravé kritice, rozchází se konečně s encyklopaedisty, poněvadž hlásají atheismus. Ani Rousseau (1712—1778) nezamítá víry v Boha a v nesmrtelnost duše.

A což Kant (1724—1804) se svou kritikou čistého rozumu? Tento otec filosofie nejnovější, racionalismu realistického, když vše podrobil přísné kritice a stanoví základní pojmy rozumu theoreticky, dovozuje v druhém svém hlavním spise, že nutno pro život praktický uznat mravní svobodu, svobodnou vůli, že jest duše nesmrtelná, že Bůh jest. Toť jest požadavek praktického rozumu. V theorii potírá, pro život však uznává.

Konečně Jan Bedřich Herbart (1776—1841) učí, že duše jest věčná, jednoduchá, nezničitelná, potírá pantheismus. Že existuje osobní Bůh, dokazuje nám nejvíce dle jeho mínění již všeobecná účelnost světa.

Patrně, že ani filosofové všech věků, třebas mnohdy ani nestáli na půdě křesťanské a třebas mnohdy svým učením stáli proti učením

křesťanskému, nepřecházeli jen tak lehce a snadno k atheismu, neodvážili se tvrdit, že Bůh není, že duše lidská není nesmrtelná.

Co si tedy máme myslit o studentu, který dnes řekne, že nevěří? Kdyby více myslel a uvažoval o té věci, kdyby hodně studoval, přišel by k jiným závěrům. Jak však je možno si představit takového kvintána, že by již přečetl řadu spisů a pojednání filosofických? Rozumný člověk tak snadno by to nemohl říci, to není student průměrný, ten jest hodně podprůměrný. Vždyť neví, co mluví.

Jistě správně jeden profesor filosofické fakulty na české universitě uvedl v přednáškách mezi jiným: „Člověk jen poněkud intelligentní nemůže být atheistou!“

D. Svodevít:

Esperanto a umělá řeč.

Moderní doba se zvláští, expansivní snahou, uskutečňovati nové záměry, bortí starou kulturu bez ohledu na to, je-li užitečná a dobrá čili nic, a zavádí novoty, aniž usuzuje, jsou-li odůvodněny svou cenou nebo postrádají-li věcného podkladu. Nová doba je úžasně vynalézavá ve všech oborech, ale málo oduševnělá a prohloubená; shledáte se tu s podivuhodnými zvláštnostmi, které svou neobvyklostí dráždí vaši obraznost a budí sensaci; ony vás zaujmou do krajnosti, aniž vám něco nového dají nebo povědí. O škodlivosti těchto novot přesvědčíte se teprve tehdy, když jste byli zklamáni o účelu jejich a přinesli jste jim značné oběti.

Tak je tomu i s umělou řečí, jakou je Esperanto. Řeč ta je jednou z mnohých sensací stávajícího století; vnikla do všech vrstev společnosti lidské pro výstřední reklamu, jaká k jejímu rozšíření byla uspořádána; její hodnota a význam je daleko za praktickou potřebou.

Prvopočátky esperantské byly zdánlivě mnohoslibné, protože otázka umělé řeči nebyla podrobněji zkoumána, nýbrž jako pozoruhodnost nové doby přijata nekriticky; od vzniku Esperanta uplynulo málo let a jeho význam poklesl pod průměrnost, ač vědecké i sociologické časopisy s nadšením propagovaly ideu umělé řeči, vychvalující přednosti její do krajnosti. Spěch, s jakým byla zakládána literatura esperantská a s jakým vyšly některé vlády vstříc této myšlence tím, že podporovaly Esperanto mezi státními úředníky, je neklamným znamením, že otázka umělé řeči je povrchní, neoduševnělá; neboť kdyby tomu tak nebylo, vyskytly by se obtíže s předsudky většiny lidstva, jak se to stává při vzniku veliké myšlenky. Toho tu není a proto klesla popularita Esperanta.

Tážeme se, jaké jsou toho vnitřní příčiny, že Esperanto není s to plnit své poslání? Odpověď je průzračná; protože je to vynález sám v sobě sporný: povstal z požadavků, kterých neplní; je nejméně dokonalejší ze všech přirozených jazyků, vytkl si cíl, jehož není s to splnit z téže příčiny, sestává z prvků si vzájemně svým charakterem a smyslem odporujících, doznává stále změn a doplňků pro svoji neúplnost a nemožnost praktického upotřebení, čímž vznikají různá nářečí.

Leč vyskytnou se proti výše uvedenému tvrzení tyto námitky:

1. Každá nová idea střetne se vždy s panujícími předsudky doby, poněvadž je jí nesrozumitelná a činí násilí utkvělým názorům.

2. Esperanto zahrnuje v sobě všechny význačné přednosti, jimiž se má mezinárodní řeč honositi. Je užito všech čelných termínů internacionálních; ostatní výrazy vzaty jsou z běžných řečí světových; tím Esperanto stává se jednoduchým a snadným ke studiu.

3. Esperanto je určeno praktickým potřebám mezinárodních styků a účelu tomu plně vyhovuje.

4. Esperantem je zahájena nová éra sbratřování národů.

To jsou zhruba důvody, které se nejčastěji uvádějí ve prospěch Esperanta. Zkoumejme, pokud jsou důvody tyto oprávněny!

Kriterium oprávněnosti je vysloveno těmi body: a) Nová myšlenka je dobrá a oprávněná jen tehdy, nečiní-li násilí lepší myšlenky starší. b) Je-li nutná nebo užitečná pro pravidelný a zdravý vývoj osvěty.

Jest nesporně pravda, jak již výše bylo řečeno, že nové idee narážejí na předsudky a na staré názory, které se staví mladé kultuře v cestu. Však to děje se bezprostředně při vzniku nové myšlenky, dokud nebyla pochopena a náležitě strávena.

V našem případě toho není. Esperanto slavilo své triumfy ihned, jakmile se stalo širší veřejnosti známým a teprve po tom, když bylo všeobecně proniknuto duchem kritickým a jeho význam oceněn, ochabl zájem pro něho, ba dokonce vyskytly se i hlasy proti němu.

V tom je ten podstatný rozdíl, že Esperanto nenarazilo na předsudky své doby, ale na spravedlivou kritiku pozdější doby, která po zásluze ocenila novou umělou řeč.

Dovolujeme si však upozorniti, že Esperanto vskutku není novou myšlenkou, nýbrž poslední ratolestí zvadlého kmene jazyka mezinárodního. Až po naši dobu sepsáno bylo již na čtyřicet umělých řečí, z nichž uvádíme nejznámější: „Analytická řeč.“ již sestavil r. 1844 Vidal; Rudellova „Pantos-dimu-glossa“ z r. 1858; Pirrova „Řeč universální“ z r. 1868; Schleyerův „Volapük“ z r. 1880; Bernhardova „Lingua Franca Nuova“ z r. 1888; Liptayova „Katolická řeč“ z r. 1890; Guardiolova „Orba“ z r. 1893; Millův „Antivolapük“ z r. 1893; Arnimův „Veltparl“ z r. 1896; „Spokil“ z r. 1900, jež sepsal dr. Nicolas; téhož roku vznikla „Lingua Comun“ od Kuerchnera.

Z nejnovějších umělých řečí došlo značnějšího rozšíření „Esperanto“, sestavené z různých řečí dr. Zamenhofem a mezinárodní konferencí po pronikavých změnách za nejvhodnější umělou řeč uznáno.

Z toho je patrné, že otázka umělé řeči není nová, nýbrž naopak zastaralým předsudkem přes nezdařilé pokusy umělých řečí předchozích.

Avšak ani umělé řeči dob uplynulých neznamenaají nového obratu v dorozumívání různých národů, neboť již před tím užívalo se k mezinárodním účelům mrtvého jazyka — latiny; ve středověku vládlo obecné mínění, že ke vzdělání je nutná znalost latiny; když později klam ten zanikl, pozbyla latina svého původního významu a vyučování latině pokleslo; ale tradice používati mezinárodní řeči nevymizela úplně, nýbrž táhla se až po naše časy ve formě nepodařených pokusů umělých řečí, sestávajících ve značné míře z prvků latinských.

Úvahu tuto lze shrnouti takto:

Esperanto je jedním z posledních článků mezinárodních prostředků dorozumívacích; není tedy nic nového a původ svůj datuje z dob, kdy

věvodila mezinárodním stykům latina. Nelze tudíž mluvit o předsudcích vůči nové myšlence. Tím pozbývá první námitka své oprávněnosti.

Dále mluví se o přednostech Esperanta, záležejících v tom, že užity jsou v něm již známé výrazy technické; má vhodnou úpravu na př. ve příčině časování a skloňování slov, pročez se mu lze snadno naučiti. Dlužno však podotknouti, že tyto vlastnosti nejsou směrodatny v rozhodování o ceně díla; hlavním účelem určení takovéto řeči je jiný a proto lze s uvedenými vlastnostmi jen tehdy počítati, jestliže otázka hlavního účelu byla rozřešena. Nezáleží bezpodmínečně na obtížích, které působí studium Esperanta, ale záleží bezpodmínečně na tom, je-li umělá řeč způsobilá vyhověti požadavkům, do ní kladeným. Lze vlastnosti ty považovati nanejvýš za příznivou okolnost, nikoli za stěžejní bod, jehož možno se dovolávati při posuzování umělé řeči.

Hlavní požadavek, který vznášíme na umělou řeč, je vedle dostatku slov i náležitá ohebnost; z této zásady vycházíme a přehlízíme vnitřní stránku Esperanta, abychom se přesvědčili, je-li schopno potřebám mezinárodních styků zadostučiniti. Prvky, z nichž Esperanto sestává, jsou, jak již bylo řečeno, hlavně románského původu, dle potřeby přetvořené; kromě toho se tu setkáváme s výrazy ostatních běžných řečí evropských, rovněž dle potřeby pozměněnými. V Esperantu pojaty jsou nejobvyklejší termíny technické, které prý řeči dodávají možnost všestranného projevu myšlenek. Pravdivost takového tvrzení je naprosto pochybná a spočívá na otřesených základech. Pravděpodobnější je, že řeč taková, sestávající z různorodých prvků, musí býti velmi těžkopádná, soudě z toho, že různé výrazy nutno násilně kombinovati, abychom jimi vyjádřili myšlenku. V různých jazycích ustálily se během doby jejich vývoje četné fráse, které při své krátkosti mnoho vyjadřují; toho v umělé řeči není; rovněž tak scházejí umělé řeči bezpočetné kombinace a technika vyjadřovací, která v přirozených jazycích vyspěla k řídké dokonalosti. Různé kombinace a fráse se teprve do umělé řeči zavádějí; tím nabývá nestálé tvářnosti a nutno se jí vždy doučovati, nehledě k tomu, že fraseologie různých národů je jiná a že každý národ vnáší bezděky do společného jazyka svá úsloví, čímž vznikají za stejných okolností fonetických protivné významy; to jsou počátky klamů a bludů, které v ohledu praktickém působí rušivě. Že tomu tak je, dosvědčuje zkušenost: všech čtyřicet umělých jazyků, sestavených odborníky a znalci, nepřinesly žádného užitku, který by stál za zmínku. Žádný spisovatel-učenec nebo umělec nesvěří své práce nejistému osudu umělé řeči. Všechny kongresy světové (vyjma speciálně esperantské) konaly se jazyky vypěstěnými a zdokonalenými, to jest přirozenými.

Nedostatek Esperanta byl původně tak křiklavý, že musily na něm býti podniknuty opravy, doplňky, výpusky atd., čímž vznikla podobná řeč „Ido“, která v ohledu praktickém je stejně bezvýznamná.

Dosud zabývali jsme se ponejvíce vývody theoretickými, které by nepadaly na váhu, kdyby nám zkušenost ukázala, že Esperanto v ohledu praktickém se velmi osvědčuje; leč nejen že toho nelze konstatovati, ale je známo, že učenci, spisovatelé, umělci atd. nechovají důvěry k Esperantu a vyhýbají se mu napořád. Z dob dřívějších neděje se zmínky, že by umělé řeči svrchu uvedené kdy došly praktického upotřebení. A tak pozorujeme, že Esperanto je pěstováno takřka výlučně sportovnícky, nikoli však prakticky, čímž mívá se účelu, mu původně stanoveného.

Sledujme však dále, jak se rozumí praktickému upotřebení Esperanta! Esperanto, jako každá umělá řeč, jsouc slepeno z různorodých prvků, nemá ani známky v sobě po estetické formě, ať již ve příčině tonetické nebo fraseologické. I soudíme, že umělá řeč je nejméně vhodná pro reprodukci slohového umění. Zdá se snad absurdním, že uvádíme řeč, která je určena praktické potřebě, v souvislost s uměním; tato absurdnost byla však přehlédnuta při různých příležitostech: Na jednom z drážďanských kongresů esperantských byla scénicky vypravěna G ö t h e o v a „Ifigenie“ v esperantském překladu, pořízeném samým autorem Esperanta, dr. Zamenhofem. Zde lze konstatovati patrnou úchylku od vytčeného směru; sám autor zaběhl s Esperantem do oboru, který stojí na stanovisku praksi protivném, totiž do překladu uměleckého díla. Je nepochybné, že umělecký zdar takového překladu byl pochybný. Než přes to výjimečný případ ten nebyl závažným, kdyby bylo jen při něm setrváno; zatím ale překládána byla celá řada uměleckých děl prosaických i básnických do esperantštiny.

I jest vidno, že Esperanto nedostačuje praktickým zájmům, nad to pak uchyluje se do oboru, který mu nepřínáleží, do překladu uměleckých děl slohových, která přirozeně na své původní kráse ztrácejí. Nelze tedy Esperanto a umělé řeči vůbec považovati za novotu užitečnou, nýbrž za zastaralý a škodlivý předsudek, protože p ř e k á ž í z d r a v é m u rozvoji styků mezinárodních vůbec a studiu cizích jazyků zvlášť.

Posléze zbývá nám oceniti námitku ve prospěch Esperanta, které prý přispívá ke sbratřování národů. Nevidíme, proč právě umělá řeč chová možnost sbratřiti národy, jako nechápeme, proč nelze téhož dosíci přirozeným jazykem. Nelze si ani představití možnost, získati druhou stranou pro své záměry umělou těžkopádnou řečí. Kdežto jazyk živý a přirozený, k němuž lneme láskou rovnocennou, jako k národu samému, je způsobilý nadchnouti posluchače až k pohnutí.

Ostatně historie nás poučuje, že umělé jazyky — a co jich již bylo sepsáno — nepřinesly žádného ovoce sbratření a sblížení národů. Naproti tomu mírové konference v Haagu přinesly značný užitek a upravily cestu k příznivějšímu jednání mezinárodnímu.

Společným jazykem budoucí doby nebude řeč umělá, nýbrž vzletná, ohebná a lahodná řeč přirozená. Nevěříme v budoucnost umělého jazyka, protože je to myšlenka sama v sobě sporná. Bylo by nepředložeností odkázati mezinárodní styky na pouhý neodůvodněný a sám v sobě chatrný jazyk a požadovat od něho sblížení národů; nutnou konsekvencí toho by byl závěr, že věc horší než dobrá je více způsobilá přinést zdravý pokrok.

Mnohem vděčnější se nám jeví studium jazyků živých, přirozených, přes to, že vyžaduje větší námahy a více času. V té příčině budiž nám vzorem „učitel národů“ Jan A. Komenský, jenž ovládal vyjma klasické jazyky téměř všechny řeči evropské; studium těchto jazyků mu nijak nepřekáželo vykonati úžasnou práci literární a reformační.

Dnešní doba nečiní se zodpovědnou z následků, přiveděných povrchním posuzováním příčin a tak se rozšiřují bezúčelné a škodlivé novoty.

Hrvatske besede.

Tripunj-dan u Kotoru *).

Od svih crkvenih i narodnih svetkovina ¹ u Boci najsjajnija je Tripunj-dan, koji se slavi osobito ² u Kotoru na 3. veljače. ³ Crkveni blagdan ⁴ potječe još iz onoga vremena, kad je tijelo ⁵ čudotvornog ⁶ mučenika preneseno iz dalekog Istoka ⁷ u Boku, i kad je ovaj vzabran ⁸ zaštitnikom ⁹ grada i njegove oblasti. Nu i izvanjska ¹⁰ je slava od davne davnine, ¹¹ te se s vremenom sve više razvijala, dok se u XIV. vijeku ne popne ¹² do svog vrhunca, ¹³ na kojem se sačuva ¹⁴ sve do propasti mletačke ¹⁵ vlade: od tada je dakako ¹⁶ koje u čemu potamjela. ¹⁷ Prva je kako prethodna ¹⁸ svečanost ¹⁹ na 13. siječnja, ²⁰ biva ²¹ u onaj dan, kad je tijelo svetoga Tripuna god 809 preneseno iz Kamsade u grad Kotor, toga dana bira ²² i Marmarica ²³ svoje časnike, ²⁴ osim ²⁵ Admirala, koji ima tu čast ²⁶ za svega života.

Na 27. na pódne ²⁷ poređaju ²⁸ se časnici Marmarice na klupu ²⁹ pred stonom crkvom. Dok sa zvonika ³⁰ po drugi put ³¹ odbije dvanaest sati ³² „mali Admiral“, momčić ³³ od devet do deset godina, ^{x)} obo-ružan ³⁴ i u narodnom odijelu, popne se na terasu, što se diže ^{32b} nad crkvenim vratima, te izreče ^{33b} kratak govor ^{34b} tak zvane „Pohvale“, u kojima navješćuje ³⁵ početak ³⁶ svečanosti, te pozivlje ³⁷ građane, ³⁸ da se pridruže ³⁹ velikom narodnom veselju. Pri posljednim riječima digne ⁴⁰ kapu ⁴¹ uvis ⁴² te pozdravi zastavu ⁴³ svetoga Tripuna, kliknuvši ⁴⁴ tri puta: Slava! U isti ⁴⁵ čas se razvije barjak, ⁴⁶ zvona zaslave a narod na poljani ⁴⁷ zagrmi: Slava!

Uoči ⁴⁸ pravoga blagdana članovi Marmarice, koji u gradu nastavaju, ⁴⁹ izađu ⁵⁰ uz pratnju ⁵¹ svirke ⁵² na susret ⁵³ vajnskim ⁵⁴ drugovima pa onda se skupa ⁵⁵ svečano ⁵⁶ vrate ⁵⁷ u grad, te se poredaju ⁵⁸ pred stonom crkvom.

Ovdje biva pregledanje čete, zatim se svi upute ⁵⁸ ka kotarskom poglavarstvu, te Admiral zamoli ^{x)} poglavara, da po starinskom običaju povjeri ⁵⁹ četi kroz ove svečane dane carski barjak. Kad se to ovrši, ⁶⁰ glazba ⁶¹ zasvira ⁶² carevku, ⁶³ a četa krene ⁶⁴ k općinskom ⁶⁵ domu, gdje na isti način ⁶⁶ prima ⁶⁷ iz ruka gradskog načelnika općinski barjak. Ovaj potonji ⁶⁸ ima na bijelu polju sliku ⁶⁹ svetoga Tripuna, te je urešen ⁷⁰ i dragocjenom vrpcom, ⁷¹ štono ju je darovao društvu pokojni ⁷² nadvojvoda Alberto; na njoj su sa zlatnim slovima izvezene ⁷³ latinske riječi: „Fides et honor“.

Narodna slava je na svom vrhuncu ¹³ poslije podne oko 4. sata, kad Admiral sa svom svojom pratnjom ide pred biskupa, koji će, prije neg počne večernja, ⁷⁵ blagosloviti kolo. Poljana je dupkom ⁷⁶ punu svijeta, koji je iz svih izokolnih mjesta navrvio. ⁷⁷

Usred poljane postavila se Marmarica, a kolovođa su svojom družbom čeka samo znak, da započne igra. Ovom se prigodom najbolje ⁷⁸ razabira ⁷⁹ negdašnije ⁸⁰ bogatstvo Boke i to po srebrom okovanim demeškinjama, ⁸¹ zlatnim noževima, srebrnim nabojnjačama, zlatom izvezenim ⁸² tobocima, ⁸³ čemerima i odijelima. Glazba zasvira tako zvani ples svetoga Tripuna a Marmarica zaigra starodavne kolo, po kad se ovo svrši, ⁸⁴ biskup uđe u crkvu, gdje se počinje služba božja, te traje ⁸⁵ sve do kasne ^{x)} noći.

*) Kotoru lid všeobecně říká „Boka“.

Jednako je zanimivo pogledati poljanu pred crkvom na sami dan svetoga Tripuna. Ovdje vidiš vitku⁸⁷ Tivčanku u sjajnom odijelu, onde opet Ubljanku u teškoj nespretnoj⁸⁸ odjeći a na glavi joj visoki ukošnjaci,⁸⁹ nekakva kruna⁹⁰ od velikich igala,⁹¹ uza nju vidiš ženu iz Bogdašića s crvenom kapicom, a do ove opet Dobročanku u bogatom narodnom ruchu.⁹²

Cijelo jutro ovogu dana određeno je za crkvenu svečanost: prije početka Mormarica odigra kolo pred crkvom. Po misi se nose u svečanom oblazu svete moći po gradskim ulicama. Zatim Mormarica po časti u biskupovu dvoru siromahe iz grada i iz cijele okolice. Na večer se pale krjesovi. U prvu nedelju po sv. Tripunu Mormarica se opet sastane pod oružjem da vrati carski i opčinski barjark onako, kakó ih je primila.

Vysvětlivky.

¹ slavnost, ² zvláště, ³ únor, ⁴ svátek, ⁵ tělo, ⁶ divy tvořící, ⁷ východ, ⁸ vyvoliti, ⁹ ochránce, patron, ¹⁰ zevní, ¹¹ dávnověk, ¹² zvedati se, ¹³ vrchol, ¹⁴ uchovati se, ¹⁵ benátský, ¹⁶ ovšem, ¹⁷ zatemniti se, ¹⁸ předcházející, ¹⁹ slavnost, ²⁰ leden, ²¹ bývá, ²² voliti, ²³ četa lidí, kteří oděni ve staronárodní oděv a výzbroj zúčastní se korporativně slavnosti, ²⁴ důstojník, ²⁵ mimo, vyjma, ²⁶ čest, ²⁷ poledne, ²⁸ seřadovati, ²⁹ lavice, ³⁰ zvonice, ³¹ po druhé, ³² hodina, ³³ chlapeček, x) rok, ³⁴ ozbrojen, ^{32b} zvedati se, ^{33b} promluvit, přednésti, ^{34b} řeč, proslov, ³⁵ oznamovati, ³⁶ počátek, ³⁷ pozívati, ³⁸ měšťan, ³⁹ přidružení, připojit se, ⁴⁰ zvednouti, ⁴¹ čepice, ⁴² do výše, ⁴³ prapor, ⁴⁴ zvolati, ⁴⁵ právě tento, ⁴⁶ prapor, ⁴⁷ pole, rovina, ⁴⁸ den před, ⁴⁹ bydleti, ⁵⁰ vyjít, ⁵¹ s průvodem, ⁵² plechový nástroj, trubení, hudba, ⁵³ naproti, ⁵⁴ venkovský, ⁵⁵ společně, ⁵⁶ slavnostně, ⁵⁷ vrátit se, ⁵⁸ odebrat se, x) zaprositi, ⁵⁹ svěřiti, ⁶⁰ splnit se, ⁶¹ hudba, ⁶² začít hrát, ⁶³ císařská hymna, ⁶⁴ pohybovat se, ⁶⁵ obecní, ⁶⁶ způsob, ⁶⁷ přijímati, ⁶⁸ následující, ⁶⁹ obraz, ⁷⁰ ozdoba, ⁷¹ šňůra, stuha, ⁷² zemřelý, ⁷³ vyšít, ⁷⁴ výrok, přísloví, průpověď, ⁷⁵ odpolední služby boží, ⁷⁶ úplně plný, ⁷⁷ shromáždit se, ⁷⁸ nejlépe, ⁷⁹ rozeznávat, ⁸⁰ někdejší, ⁸¹ pás, ⁸² vyšitý, ⁸³ kapsa, tobolka, ⁸⁴ ukončiti, ⁸⁵ trvati, x) pozdní, ⁸⁶ zajímavě, ⁸⁷ hbitý, ⁸⁸ uvolněný, ⁸⁹ vlásenka, ⁹⁰ nějaká kruna, ⁹¹ jehla, ⁹² roucho, ⁹³ mše, ⁹⁴ slavnostní průvod, ⁹⁵ svaté ostatky, ⁹⁶ pohostiti, ⁹⁷ chudý, ⁹⁸ shromáždit se, ⁹⁹ výzbroj.

Z duchovního života.

Úvodem.

S radostí otvíráme svému studentstvu tuto novou rubriku. Přináší ji s sebou doba. Pracujeme všemožně jako jednotlivci i jako organizovaný celek na svém vzdělání v různých oborech vědeckých, řešíme otázky nutné pro praktický život, zvláště v ohledu sociálním a konečně, co nás dosud téměř nejvíce zabývalo, organizovali jsme. To vše se jeví i v obsahu dosavadních ročníků „Studentské Hlídky“ Než při tom všem jest nám potřebí ještě něčeho jiného — totiž solidního duchovního života. Nezapomínejme, že prvním a nejdůležitějším činitelem našich prací jest motiv náboženský. Všechno naše podnikání nemá jiného cíle, než společnou snahou a činností domoci se vlivu, kterým bychom jednou v oblasti své budoucí práce — v českém národě uspořádali veřejný život dle katolické morálky, aby byl ve správném poměru k Bohu; v tom záleží celý problem naší národní existence. A neřešíme tento problem toliko theoreticky — to by nestačilo, nýbrž prakticky; k tomu pak jest potřebí, abychom byli úplně proniknuti náboženským duchem. A proto otvíráme přítomnou rubriku.

Duchovní četba je téměř nejdůležitějším udržovatelem a podporovatelem duchovního života. A poněvadž není vhodná doba, bychom

vydávali zvláštní náboženský, asketický časopis, nahradíme si jej poněkud těmito články. Podáme v každém čísle ve způsobu aforistickém vhodná místa z katolických asketických děl, po případě i vlastní myšlenky; pod čarou pak připojíme k nim stručné bibliografické poznámky. Otevřeme tím svým čtenářům nesmírný pramen nekonečně krásné stravy duševní. Čtěte a meditujte!

Život! Jest cosi kouzelného, úchvatného v každém žití. Tisícerymi paprsky proudí a tryská a proráží život, ale každý i nejmenší paprsek má cosi ctihodného, řekl bych až posvátného, připomíná věčný pramen všeho žití. Jinak žije slabá travina, jinak nízký keř, jinak opět strom, ale nás zajímá, my s tajnou láskou, s tklivými dumami sledujeme vývoj nejen vysokých stromů, nýbrž i té nizounké travinky vždyť i ona žije!

Kdo z nás máje věku dvacet pět, třicet let, chtěl by se dobrovolně zříci nároků na život, na vyšší život duše? Kdo z nás toho se podjímá, nevzdal by se nejprvnější podmínky úcty všech dobrých, úcty sama k sobě, vnitřního klidu, vnitřního štěstí?

Nedal Bůh všem stejných darů, nepostavil všech do stejně šťastných okolností, ale jednu věc nám dal všem a to nejušlechtilejší, a v té nás všechny srovnal. v možnosti i povinnosti vyššího života, stálého snažení *)

Velikost — veliký duch, silná vůle — vznešený ideál mládí, ideál lidstva. — Hledáme cesty. Přichází křesťanství, ukazuje jedinou, úzkou — askese. „Zapři sebe — modli se — vyznej se“ — hesla v první části cesty. Výsledek — stav milosti. „Živ ten život dál“ tím charakterisována druhá část cesty. Modlitba rozjímavá — eucharistia — četba života velikých lidí — světců — Krista, prostředky. Výsledek — roste ve ctnostech. Pokora, trpělivost, čistota, láska k bližnímu. — Třetí část. Jednota s Kristem v myšlení, chtění, jednání. — Nežiji já, ale Kristus žije ve mně. — Výsledek — veliký člověk — světec.

Křesťanská askese — moderní člověk trne. Šumné mládí — askese, život — umírání — úsudek moderního světa.

Křesťanská askese — cesta k velikosti, základ nového, plného života — úsudek moderního katolíka.

Na cestu v nový život!

„Devatenáct věků již uplynulo, co se vrátil Kristus ve hvězdnou říši svou, a láska lidstva k Němu až dosud je tak silná a veliká. Kdežto nad hrobem lidským umlká láska za několik let, prožila láska k Ježíši Kristu již tolik století, nesmrtelná, v každém křesťanském srdci znova se rodící. Lidstvo dovedlo zapomenouti svých učitelů, svých dobrodinců a svých panovníků, ale jméno Ježíše Krista žije dále v jeho

*) Novák dr. Fr. X. C. SS. R., Pohledy do života bohoslovců a kněží, Brno 1902, Benedikt. (K 240) str. 270. Znamení, naprosto originelní asketická kniha česká.

srdci a panuje v něm silou lásky své. Kdo dovedl kdy odolati tomuto králi srdcí? Když se proti Němu postavilo pohanství se svým srdcem zneuctěným a do dna zkaženým, dovedl Kristus i tento kal prozářiti paprsky lásky své. Když proti Němu stáli barbari se srdci ocele tvrdšími, roztavil je ohněm lásky své. A když středověk stál proti Němu se srdci nesváry a rozbroji rozsápanými, i v tato srdce dovedl Kristus vniknouti a proměnit nenávist v odpuštění a pomstu v soucit a milosrdenství. A když naše moderní doba znova se pokusila vyrvati Kristu žezlo z rukou, zažehl lhostejná srdce novými plameny své lásky. Ani sobectví, ani roztržky, ani barbarství a mravní zkaženost nedovedly Kristu vzíti vládu nad lidským srdcem.

„Dva tisíce let,“ volá Bossuet, „dovedl udržeti v požáru lidská srdce.“ Plamen této lásky byl s počátku slabý a malý, ale brzy zachvacoval srdce po srdci, šířil se, rostl, shasl-li v jednom, zanítil se v novém; když jej Mahomed udusil na Východě, zapálil na Západě miliony srdcí nových; hasne-li v našich zemích, rozdmýchá jej dech apoštolů v končinách vzdálených, plaje silný a čistý pod stany Indiánů, v pralesích amerických a vniká až k točnám. Ty zavíráš srdce Ježíši Kristu; tím nadšeněji mu je otvírá jiný, a vlada lásky jeho nad lidskými srdci tvou zradou neutrpěla.*)

Velikost a pokora jsou dvě sestry, které navzájem se hledají a po sobě touží. — Pokora neznamená skrývati vlohy své a schopnosti a považovati sebe za horšího, než skutečně jsme, nýbrž spočívá v jasném poznání toho, čeho se nám nedostává a v tom, že se nepřeceňujeme. — Buď vždy opravdově vlídným a pokorným. Všechno lze těmito ctnostmi dobře vykonati, nic však nenahradí jejich nedostatek.**)

Pokora. — — —

Bůh — věčnost — Tvůrce — Pán. —

Člověk — okamžik — tvor — nic a hřích.

Uvažuj. — — — Pán můj a Bůh můj, já nic jsem a dílo rukou jeho. Mým jediným, vlastním, plně vlastním činem — hřích.

Bůh — Pán — zákonodárce — zákony.

Člověk poddaný. Povinnost plnit zákony.

„Poddání buďte vrchnostem“ — zákon.

Povinnost ochotně plním — pokořuji se pro Boha.

Co z Boha je, ať k Bohu spěje. Vše, co dělám, s pomocí jeho dělám. „Milostí Boží jsem, co jsem.“

Co k Bohu jde, ať veliké je a vznešené.

Za velikým a vznešeným cílem pro — Boha — pokora.

*) Zavoral Method, Duchovní řeči, Praha 1902, Kotrba, str. 434.

**) Těchto a v příštích číslech častěji uváděných a volně sestavených myšlenek lze se dočísti ve spisu: Chocarne N. P., Les pensées choisies du R. P. Lacordaire, Paris. — P. Lacordaire, dominikán (1802—1861), proslavil se jako řečník konferenční ve chrámě Notre Dame, kde po deset let inteligenci pařížskou svým neobyčejným řečnickým talentem získával pro ideální snahy, mravnost a křesťanství.

ROZHLED

S radostí zaznamenáváme vydání nové orig. litografie **sv. Cyrilla a Methoděje** (vyd. Archa, Prostějov). Je to opět jeden z těch krásných, škoda že řídkých zjevů, kdy uskutečňuje se snaha dáti lidu obraz umělecké ceny. Obraz celý je tak komponován, že stylem, jehož je použito, vyjadřuje část historie těchto světců. Přáli bychom si, aby bylo pokračováno ve vydávání podobných obrazů, by tím bylo zamezeno šíření se bezcenných tisků jiných, pouze pro zisk vydávaných, které otupují vkus pro umění v našem lidu. Jest jistě dosti umělců, kteří s pravým pochopením a láskou k církvi ujmou se úkolu jim svěřeného, aby vytvořili řadu obrazů národních světců pro domácnosti českého zbožného lidu. Bude to práce dvojnásob vznešená již použitím nejkrásnějšího prostředku uctívání a zároveň jí bude v lidu vzbuzen cit pro umění samé. Doufáme, že všichni snahu tuto ocení a že obraz tento, jako jeden z očekávaných, dojde hojného rozšíření.

Katolické náboženství — a moderní život! Říká se, že tyto dva pojmy nedají se sloučiti, že moderní společnost nutně musí všecko katolické odmítnout a priori — jako pošetilé a ponižující. Celé učení a zásady katolické církve, jak věrouka tak mravouka, je jim tvrdá, krutá — protože — a zejména u inteligenta — žádá pravého charakteru, žádá oběti vlastního sobectví, potlačení a ovládnutí nižších sil a náklonností. Neví, že za to potom dopřává pravé radosti života, ušlechtilé spokojenosti, spolehlivé jistoty a míru ve všech životních osudech, míru, jehož dnešní moderní vzdělanost dává tak málo, pokud neohlížeje se na učení Kristovo jde vlastními cestami poznáním pravdy, pokoje, štěstí. — Četli jste jistě nedávno („Našinec“ 1. ledna 1914) zprávu o náboženském životě zemřelého ministra Václava hr. Zaleského. Něco takového nás musí skutečně dojat: muž, jehož život postavil ve společnosti na místa nejvyšší, do společnosti vybrané, právě tam, kde prý se nejvíce kříží a přiči duch katolický duchu moderní vzdělanosti — žije s celou rodinou životem tak intenzivně náboženským: každodenně na mši sv., každodenně u stolu Páně, každodenně o 5. hod. od-

polední na požehnání a nešporách v domácí kapli, kde sám hraje na varhany — a v ostatním soukromém životě též žije téměř po řeholnicku — jest důkazem ze současné doby, jak klamná a planá jsou hesla o zastaralosti a zpátečnictví církve a víry. Maně napadají tu též jiná četná — přechetná jména velikánů vědy a umění, jimž katolické přesvědčení nikterak se nepřičilo vědě a citu uměleckému, napadají tu obrázky ze života vůdců katolíků německých, třeba jak předseda „Centra“ každodenně ministruje při mši sv. knězi-poslanci, členu to svého „Centra“. — Nuže, dají se příznivě řešiti problémy: Intelligence a církev? Věda a víra? — Čili nic?

Ve „společenském katechismu“ vykládá dr. Jiří Guth na základě svých zkušeností o základních pravidlech společenského chování. Tam pojednává také o mladém světě, t. j. o mladém muži a dívce. Praví: „Byl by na trpkém omylu, kdo by se domníval, že ten muž a mladík s dostatek vyhovuje požadavkům společenským, jenž všimaje si bedlivě panující módy, přesně dbá předpisů jejích a šatí se jinak ráno, jinak v poledne a večer, jak káže dobrý mrav, znaje při tom i podrobně zákony slušného chování, tuto uváděné. Ale muž v pravdě ušlechtilý není otrokem módy. Skutečný gentleman je člověk, jenž nikdy jinému neublíží. Skutečný gentleman vyhýbá se všemu, co by mohlo být nepříjemno jeho okolí, anebo co by mohlo vyvolat nemilý dojem. Dovede vše zařídit tak, aby se na sporná mínění nanarazilo, aby city jiných nebyly uráženy, aby se nevyslovilo nijaké podezření, aby nikdo se nedotkl předmětu, jenž by mohl někoho zarmoutit, nebo urazit. I když sám nevěří, neposmívá se víře jiných, aniž proti ní brojí. Neomezuje se na módní šat a zevní formy zdvořilosti. Zdvořilost a úctu, kterou má vůči jiným, musí mít i v srdci, především k sobě samému. Gentleman nikdy nespílá a nelže. Je pln úcty a něhy k ženám; vůči nim se mírní ve všem všudy; v hovoru s nimi je vybraný a zdvořilý až úzkostlivě. Slušný muž mluví co nejméně se svými druhými a přáteli o ženě, ku které srdce ho vábí, o které sní a kterou chce pojmouti za choť. A když je jist její láskou, nikdy nechlubí se vůči nikomu svým štěstím. Pravý šlechtic společenského ducha mluví tedy veřejně co nejméně o dámě, aniž ji haní ani příliš chválí; nejméně se chlubí, že byl od ní milován. A kdyby žena povahy příliš živé byla bezohlednou a tvrdou vůči gentlemanovi, ten nikdy jí neodpoví zprudka, dokonce zhruba. Nejvýše jemným a duchaplným žertem a při tom zdvořile uvede ji do příslušných mezí.“ A mladému ženskému světu patří

další kapitola, na naše poměry ať maloměstské ať velkoměstské opravdu přílehavá: „Dívka dobře vychovaná nikdy se na ulici neohlíží za nikým, byť jí byl sebe milejší. Žádný pán nesmí ji osloviti, pokud je sama, nebo provázena jen služkou, leč by to byl starý dobrý přítel a ovšem také blízký příbuzný. Každé jiné oslovení nechává dívka naprosto nepovšimnuto. Mladá, vychovaná dívka nestojí se ani křiklavě, ani nápadně, ani příliš nádherně, neboť mládí samo je nejlepší okrasou. Kouření děvčat je naprosto nepřípustné. Jsou děvčata, která nedovedou na nic jiného mysliti, o ničem jiném mluvit než o šatech svých a svých známých i neznámých, nemajíce žádného jiného zájmu než o toalettu. Ubozí jejich příští manželé! Druhým extremem mladé dívky je taková studentka, která u vědomí svých hlubokých (?) vědomostí pohlíží s patra nejen na své prostší družky nestudentky, ale i na každou ženu, která plní nejvyšší a nejsvětější úkol ženy, je pečlivou hospodyní a starostlivou matkou, třeba neznající algebry a řecké gramatiky. Chovají se někdy povýšeně i ku svým kolegům studentům, zapomínajíce, že vědomosti studentů nejsou o nic menší, s tím rozdílem, že mužská mládež studující nemá ve zvyku svým studijními snahami oslňovati svět. Není potřebí, aby studentka chtěla býti tím, čím student, stírala se sebe ten půvabný pel ženskosti, jež nenahradí žádná učenost, byť sebe větší. Mladá dívka nemusí se míchat do politiky, ale nesmí býti vlažnou ve vlasteneckém cítění a musí si býti vědoma, tak jako mladý muž, svého češství. Vždyť ona to bude, až nadejde čas, která bude učit své děti nejdražšímu, co máme, jazyku mateřskému. Proto i z úst mladé dívky chceme slyšeti svůj český jazyk ryzí a neposkvřněný. Hanbou národa jsou děvčata, která pro chvilkovou zábavu a zbytečně lámu jazyk cizí, místo aby zjednávala úctu jazyku vlastnímu. Mladé dívky ani netuší, jaká dříme v nich síla, kterou mohly by prospěti svému národu.“ Slova, hodná následování. Jednu poznámku si však při této příležitosti nelze odpustit, totiž že i v nynější emancipační době v etiketě a společenském chování ženy pokládají se samy za slabší a nerovnocenné s muži. Či co jiného je ta šetrnost, laskavost, shovívavost, s kterou vycházíme vstříc starcům, nemocným a — ženám?

Futurism. Řekne-li dnes kdo „moderní umění“ jedním dechem, tím vzpomíná futurismu. V „Čase“ byl nedávno feuilleton V. Beneše, kde kriticky rozebírána byla myšlenka tohoto reformního hnutí i nelogické, laické, ba karikující její provádění. Futurism chce výtvarnou formou vyjádřiti vír, shon, zrychlené

tempo a var moderního života a bere si pro vyjádření za základ theorii Bergsonovu o současnosti a kontinuitě řady jevů, odehrávajících se v čase. Myšlenka správná, alespoň přijatelná, ale naprosto nemožné a naivní je její provedení. Místo aby proměnili tendence a idee v tělo, krev a život, popisují nám je, a to ještě zcela nevýtvarným a neuměleckým způsobem. Místo prožití této idee (k tomu je ovšem potřeba méně křiku a hluku a více, ba nesmírně mnoho básnického vzmachu) malují nám automobily, drožky, závody, železnice, taneční reje atd. V. Beneš praví, že stalo se asi něco podobného, jako kdyby někdo podnícen Dostojevského romány napsal docela sprosté krváky. Futurism je reakce pro reakci, bez kladných hodnot a tím je osud jeho zpečetěn.

Bratrský spolek „Moravan“ nám píše: „Moravan“ v Brně přestěhoval se v lednu do nových, ne sice ideálních, ale v daných poměrech dobrých místností na Nové ul. č. 8. Po reorganisaci čítárny přistupuje vážně k úpravě vnitřního života spolkového. Členstvo rozděleno v kroužky, zatím tři a to: přednáškový, agitační a pěvecko-zábavní. Referentem přednáškového kroužku jest kol. Suchý, agitačního kol. Kopřiva a pěvecko-zábavního kol. Netoušek, kol. Bureš pak sbormistrem zatím pěveckého kvarteta. Účelnost tohoto zařízení brzy se ukáže. Spolek (vlastně přednáškový odbor) bude ve spojení s katol. inteligenty pořádati debatní schůzky, o jejichž účelu později více bude referováno. — Reprezenční večer, jenž má ukázati výsledky práce v jednotlivých kroužcích, stanoven na den 8. března t. r.

Student na lipské výstavě knižního průmyslu. Studentský život se svou bohatou poezií, s poutavým veselím života bujícího mládí, svým zpěvem, zábavami a spolky má oživit na lipské mezinárodní výstavě knižního průmyslu r. 1914. Zvláštní výstavní oddělení „Student“ podá po prvé celkový kulturní obraz studentského života všech dob a národů, počínajíc „kočujícími žáky“ a „buršáky“ dřívějších století s jejich poněkud drsnými a hrubými mravy až k dnešnímu studentstvu s jeho moderními snahami, jako jsou dělnické vzdělávací kursy, vědecké výlety, studentské kolleje, hnutí antialkoholické, sociální práce a j. Má tu být znázorněn historický vývoj universit, i cizozemských, studentský spolkový život a jeho vztahy k politice, dále podrobnosti ze studentského života: kroj, byty, knihovny, spolkové odznaky, prapory, zbraně, obrazy a poprsí slavných studentů (Goethe, Uhland, Bismarck, Hauff, Viktor Scheffel) a typických postav z dějin a umění. Mimo to budou míti některé vysoké školy a spolky

svá zvláštní oddělení. Tak horní akademie freibergská bude vystavovati studovnu horního akademika s mineralogickými sbírkami, bibliotekou a figurou studenta v slavnostním kroji, pak portréty slavných freibergských studentů (Humboldta, Bucha, Körnera atd.). Také Svaz německých studentek vystavuje moderní studovnu. Dr. Karel Sonnenschein, známý paacovník a průkopník sociální myšlenky mezi německým studentstvem, uspořádá dosud nebývalou výstavu studentských bytů. Skupina mnichovských umělců (Thöny, Mühlberg, Stubenrauch) předvede studenta slovem i obrazem humoristickým i vážným způsobem. Také göttingští studenti budou mít vyhrazeno zvláštní oddělení. Akademickým spolkům budou přiděleny speciální sekce, ve kterých bude znázorněn jejich vývoj, význam, dějiny, velikost atd. Na rozsáhlé prostoře mezi živými ploty a stromořadími bude zřízena „Akademická čtvrť“, ve které budou vystavovány vědecké pomůcky studentské od nejstarších dob. Budou tu také historické „kneipy“ německých studentů, turnaje, šermířské zápasy, tělocvičné a pěvecké produkce, novodobý studentský dům spolkový, závodistiště pro sport a hry a j. O velikém rozsahu tohoto studentského oddělení si učiníme alespoň přibližně představu, uvědomíme-li si, že jenom náklad na budovy činí půl milionu marek.

Osudy. Básně K. Dostála-Lutinova. 1913. Nákladem „Archy“ v Prostějově. Je to sbírka básní různého obsahu. Přehlédneme-li celou knihu, cítíme, že značnou její částí vane jakýsi stesk a smutná nálada, ovšem že nemá naprosto nic společného s nějakým pessimismem neb nasládlým melancholismem. Stesk onen jest zcela oprávněn, neboť básník, jenž vytkl si veliké cíle, vidí, že úmorná jeho práce, již věnoval všechny své síly, nemá takových výsledků, jak by si přál. Vzpomíná, jak byli kdysi mladí, se zápallem v srdci a nezkrocenou touhou v duši chtěli buditi a bouřiti lidstvo k pravému životu — a dnes vidí, že druhové zaváti každý jinam, jeden zemřel, jiný zapadl kamsi do všedního života, jiný ho zradil a tak stojí tu dnes básník sám s ranami v srdci a jízvami na duši a zatrpkle ohlíží se zpět na své osudy, zachycuje některé momenty svého života a kreslí je ve svých vzpomínkách. Tu a tam šlehne sice též společnost, ale to je jaksi vedlejší, hlavním jádrem knihy jest jeho vlastní život. Zdá se, jakoby se už neuměl bezstarostně smát a vesele zpívat, a směje-li se, jest jeho smích zahořklý. A nelze jinak, příboj nepřátel bičuje jeho skráně a brázdí vrásky na jeho tváři; v takovém postavení je nemožno smáti se, tu nutno zatíti zuby, vzdorně vypnouti čelo a s tím větší silou vzdorovati nárazům. Život je boj!

A boj ten se musí dobojovati až do konce! Je nutno býti silným i tehdy, když nás jako had uštíkne zrádný přítel. S tváří chladnou jak kámen a s resignací nutno bojovati a až skončí boj a tělo zajde, otevírá se brána pokoje a míru. Utichne vřava válečná a duše v úžase bude patřiti na tvář Toho, jenž jest od věčnosti. Vždyť život jest jen cestou k němu! Čím jsou proti tomu malichernosti tohoto světa? — Jsou okamžiky, kdy vidí básník ve světě hlučící a rachotící mlýn, za nímž skryt jest mlýnář vesmíru, jindy zase zalétá jeho duše k hřbitovům, oněm zahradám, kde není svárů, bojů a křiku, a ochlazuje své rozpálené skráně v jejich stínu, cítí bídu chudáka a má hořko v ústech, když vidí líný život buržoá. Zalétá v zašlé doby, vzpomíná přátel, pláče nad mrtvými velikány naší vlasti, zamýšlí se nad problémy života a dumá o záhrobí. A v duši jeho rozhošťuje se při tom takový klid a mír, že prchá jeho stesk a on s novou chutí a energií vrhá se v boj proti nepřátelům. Ano chce žít a bojovat. Toť asi hlavní myšlenky této knihy. Neuvádíme zde obsahu jednotlivých básní, nechť si je přečte laskavý čtenář sám. — Snad možno ještě dodati, že kresby a obálka jest od Jana Koehlera. Úprava jest pěkná.

„Čas“ z 1. února 1914 píše: Studentská organizace naší strany neschválila jednání kollegy Frantíka, který zpíval na kůru v kostele o vánocích ve svém rodišti a vybídla ho k resignaci. Pan Frantík uznal, že jednání jeho nebylo správné a proto vzdal se předsednictví „Svazu česko-slovanského studentstva“ i členství ve výboru naší organizace. Znajíce však kollegu Frantíka osobně a jeho stavovskou i protiklerikální práci osvětovou, máme v jeho doznání chyby a v důsledcích, jež vyvodil, plné zadostiučinění. — Člověk, když to čte, tak neví skutečně, má-li se smát, či co má dělat. Realističtí kollegové jdou ve své protiklerikální zášti již tak daleko, že vstoupit do kostela bude jim patrně důvodem expor-tace na Sibiř. Není také divu; vždyť v kostele by mohl kollega Frantík utrpěti nějakou mravní úhonu. Když však jistá část studentů navštěvuje místnosti velice pochybného rázu, je vše docela v pořádku. To je dokonce „protiklerikální, osvětová práce“!

Dne 18. ledna t. r. konala se v místnostech Č. L. A. ustavující valná hromada „Sdružení katolické obchodní mládeže v Praze“. Mezi mnoha jinými účastnili se jí zejména: Msgr. Ph. a Thdr. Kordač, za zemskou radu katolíků pan tajemník JUC. Cyril Mourek, za seniorský odbor Č. L. A. p. dr. Hronek, za Českou Ligu Akademickou a „Ústředí českoslovanského katolického studentstva“ p. JUC. Daněk, za Všeúřednickou organizaci česko-

slovanského křesťansko-sociálního úřednictva p. Zd. Roudnický, za katol. Besedu v Žižkově vdp. Roudnický s p. vrchním oficiálem Skokanem, za „Orla“ v Žižkově p. Jandus a p. Kotrba, za Svaz české mládeže křesť.-soc. v Žižkově p. IngC. J. Ryba, za „Orla“ tajemník Petr, za křesť.-soc. organizaci na Smíchově pan Weber a mnoho jiných. Schůzi zahájil kol. A. Ryba. Nastínil vznik Sdružení vyličil zásluhy Č. L. A. o ně. Pak promluvil vdp. řečník msgr. dr. Kordač. Podal definici obchodu světového, zdůraznil nutnost víry pro obchodníka k orientaci v životě a boji za existenci. Nabádal členstvo k modlitbě a práci. Jeho krásná, výmluvná slova přijata byla s neutuchajícím potleskem. Na to přečteny byly stanovy a zvolen výbor. Nově zvolený předseda kol. K. Kutscha děkuje za projevenou důvěru a nabádá členstvo k práci účinné pod heslem: Za lepší budoucnost obchodní mládeže. Po něm přihlašuje se ke slovu předseda Č. L. A. pan JUC. Daněk. Zdůrazňuje stránku náboženskou a slibuje, že mládež akademická z toho, co má, dá nám ráda. Další pozdrav pronesl p. dr. Hronek. Vzpomíná příchodu Č. L. A. a „Danu“ do nynějších místností a s radostí vítá i nás. Poukazuje na to, že přes všechny překážky stále noví a noví bojovníci hlásí se ku praporu Kristovu. My budoucí obchodní intelligence zaujmeme v národě našem postavení vysocí významné, a proto musíme být pravými katolíky. Praví: „Co by nám to prospělo, kdybychom vypsali v obchodu a průmyslu ale ztratili mravnost a víru?“ Vzpomíná osudu říše římské praví ku členstvu: „My Čechové musíme mít srdce v pravdě křesťanské, musíme jít za svou vytčenou metou přímo — bez oklik. Jako jiní tak i my nuceni budeme podstoupit boj, netřeba se ho však báti, neb kde víra a dobrá vůle, tam i vítězství. Ke konci pak doufá, že zajisté dlo tak krásně započaté, ke cti Boha, církve a národa také šťastně dokončíme. Jako poslední přihlašuje se k pozdravu p. taj. JUC. Mourek. Projevuje radost Zemské rady katolíků nad založením našeho Sdružení a slibuje jménem jejím hmotnou podporu. Jako záruku přihlašuje tyto členy: J. Exc. Vojtěcha hr. Schö. borna, J. M. Methoda Zavorala, p. Václava Kotrba, vdp. msgr. kanovníka Fr. Vaněčka a sebe. Za člena přihlásil se též vdp. msgr. dr. Kordač. Valná hromada za radostné nálady všech byla ukončena doslovem kol. předsedy. Žehnej Bůh!

Turistické přednášky pro studentstvo pražských středních škol. O jejich pořádání bylo rozhodnuto na XXII. schůzi ústředního výboru Klubu českých turistů dne 22. října 1913, aby v našem studentstvu byl vychováván smysl pro přírodu, pochopení krás naší vlasti a

zvýšen byl zájem v cestování. Ústřední výbor vyslal k přednáškám těm přední representanty klubu, aby dokázal, že význam jim přikládá a pečlivě zvolil témata přednášek, máje zřetel k tomu, aby jimi bylo studentstvo postupně poučováno o zajímavých krajinných partiích českých a československých. Jejich řadu zahájil sám předseda K. Č. T. Vrat. Pásovský v sobotu „O Chodsku“. Na druhé přednášce promluvil jednatel klubu prof. dr. Kropáček o Královédvorské, o velikolepých památkách umění soch v Kuksu. Slova všech přednášejících zřejmě poutala mladé posluchačstvo. Ředitelstvo škol středních uvítalo sympaticky pořádání těchto stud. přednášek.

Střední školy ve Spojených Státech upravují vyučování své soustavněji a vědeckěji než obecné. Našeho rozrůznění na gymnasia, reál. gymnasia a reálky za mořem neznají, až na nepatrné výjimky. Střední škola jest jednotná, slučující pod jednou střechou často celý komplex různých kursů. Studující podle předpisů dosti volných mohou si vybírat předměty ve skupinách, jimž dávají školy různá jména: kurs klassický (řekli bychom gymnasiální), anglický (reálně gymnasiální) a přírodovědecký (reální), k nimž druží se ještě místy kursy obchodní; škola ethické kultury nemá oddělení obchodního. Z ostatních jest klassické málo navštěvováno.

Největším počtem universit vzhledem k velikosti země a počtu obyvatelstva honosí se Švýcarsko. Tu na universitách studuje mnoho žen. Ze všech evropských zemí byly připuštěny ženy ke studiu univ. nejdříve v Rusku. Otevřena pro ně r. 1861 v Petrohradě medicinská škola, která však zase brzy byla zavřena. Roku 1863 následovala Francie, 1870 Švýcarsko s Holandskem, 1874 Anglie a Dánsko, 1900 Německo, u nás v Rakousku připuštěny na fakultu filosofickou r. 1897.

Prvním doktorem paedagogiky v Rakousku jest prof. Bruger, který na pražské universitě předložil disertaci paedagogicko-filosofickou. Předmětem rigoroza byla zkouška z paedagogiky.

Němčina na školách v Uhrách. Na středních školách v Uhrách bude místo latiny, která se posune do vyšších tříd, v nižších třídách zavedena němčina, ježto vláda považuje němčinu za spojovací prostředek maďarského národa se západoevropskou civilizací. Znalost němčiny má intelligence v Uhrách býti uschopněna ke snadnějšímu boji o existenci. Německé listy vyslovují nad tímto krokem min. vyučování dra. Jankoviče veliké uspokojení.

Symbiosou po př. pansymbiosou nazývá novější přírodověda poměr pomoci, kterou si přírodní bytosti v žití svém prokazují. Je tedy opakem Darwi-

nova boje o život; sám Darwin nestál výlučně na této bojovné zásadě, nýbrž také zásadu vzájemné pomoci v přírodě uznával, ba chtěl prý v ní zvláštní studie konati, což mu smrt překazila a tak se stalo, že od nástupců vytýká jednostranně jen jeho boj o život. Nejnovější přírodovědě zůstaveno také opačnou stránku dělení přírodního důkladněji prozkoumati. Důkladnější pozorování novější vedou k myšlence; že jde o zákon přírodní, kde dosud spatřovány jen výjimečně značky přírody. Připomněl-li boj o život starého Empedokla a jeho světový svár, přípravná symbiosa připomněla jeho světovou lásku a přátelství prvků. Tedy zas nic nového.

Svémi často podivnými názory známý filosof polský Vincenc Lutoslavski, iniciátor značně dnes hlavně mezi studentstvem rozšířeného hnutí eleusijského (abstinentního), založil nyní ve Francii školu zvanou „kužnica polská“. Chce v ní realizovati ideály vyslovené v poslední své knize „Ludekvič odrodrona“. Má to býti škola života shodného s polským národním duchem, pro dospělé a zároveň integrální psychologie čili badání o povšechném poměru duše k tělu.

Jesuitská vysoká škola v Tokiu získala si důvěry u obyvatelstva japonského. Příští rok bude novostavba dokončena, která bude jubilejním památníkem před 100 lety od Pia VII. z hrobu povstaleho Tov. Jež.

Jsou lidé, kteří ministři, císaře a krále odstraňují. Předseda ministrů Häckel přivedl to dále. Odstraňuje skutečnosti z přírody a denní zkušenosti hypothesami. V kalendáři volnomyšlenkářů píše Häckel: Vyjití prvního kalendáře volnomyšlenkářského spadá do doby, v které volná myšlenka založená na čistě monistickém názoru světovém získala pevnější vědecké zásady než v dřívější době. Zvláště mezi těmito empirickými základy v naší monistické nauce vývojové jest původ lidí. Hypothesy osobn. ho Boha, nesmrtelnosti osobní duše a svobody lidské vůle — od kořene jest vyvráceno. Bůh a příroda jest jedno. Tak zní krátce monistické vyznání víry Häcklovy a jeho stoupenců. O volném myšlení mysliti a svobodu vůle zapíratí to může jen mozek monistický, v němž se myšlení nutně doplňuje dle zákonů přírodních. Häckel chce býti hotov bez stvoření. Musí se namáhati, rozdíl mezi anorganickým a organickým bytím, mezi rostlinstvem a zvířaty zakryti. Proto konstatujeme si tam, kde jej příroda ponechává na holičkách, jednoduše, že svět vůbec neexistuje.

Slovenský tisk sestavil v poslední době statistiku žactva dle národnosti na 37 středních hornouherských školách. Z 11.554 žáků přiznalo se ke svému slo-

venskému původu jen 1495. V krajích slovenských bylo tedy ze všeho žactva jen 13% Slováků. Ba v některých místech s poměrně dosti silným zastoupením slovenského živlu, jako na př. v Košicích, není ani jednoho slovenského žáka. Za to přihlásilo se 2130 žáků, kteří znali slovensky, za Maďary.

Zvěstování. Přes Národní divadlo pražské převalila se v poslední době mystická vlna. Wagnerův „Parsifal“ a posledně Claudelovo mysterium „Zvěstování Panny Marie“. Kritika přijala je s obzvláštním zájmem, jak pozitivním, tak negativním: jednak s velkým nadšením, jednak zcela odmítavě. Co je nechtutné a příznačně česky ploché je, že v kritikách padla slova „klerikální“, inferiorní atd. Nesnižujeme se k replikám a konstatujeme prostě ono dvojí přijetí. Jedni tvrdí, že mysterium je naprostý bankrot úsilí autorova o zdramatisování mysticky založeného děje, kdežto druhí je přijímají jako jedno z největších děl, která nám poslední doba podala, ba mluví se o ražení nových dramatických drah. V „České kultuře“ praví Alfred Fuchs: „Není to kniha, jež okrašluje život, nedává nám zapomínat na bolesti a utrpení jeho, ale která ukazuje, co náš Březina: že „je skrytá souvislost mezi krásou a bolestí“. Že dobře jest plniti zákon, že není duše zbytečné, že není myšlenky, v níž by nezřel hymnus a že zázrak nepřišel života rušit, ale naplnit. Je všude skryto nekonečno, všude mluví Bůh.“ Drama je opět jeden hlas nového vření na dně duše národů, že věda nestačí bytostem, žíznicím po studeném nápoji z pramene nekonečné lásky, prýstíciho z pozadí věků.

VI. reprezentační věneček České Ligy Akademické a slovinského katol. druž. „Dan“ pod protektorátem Jeho Excellence nejdůstojnějšího pána Th. dra. Josefa Doubravy, biskupa královéhradeckého, J. Vel. skut. tajného rady atd., pořádáný dne 11. února 1914 na Žofíně, měl i letos veliký úspěch a dokázal, že Česká Liga Akademická zaujímá v pražském společenském životě přední místo a že její věnečky jsou dostaveníčkem vynikajících reprezentantů a přátel českého katolického života a myšlenek, jež Č. L. A. propaguje. Cestné předsednictvo věnečku: JUDr. Mořic Hruban, předseda klubů katolických poslanců na říš. radě a sněmě moravském v Olomouci; J. O. hrabě Frant. Kinský, c. a k. komoří v Kostelci n. Orl.; Th. a Ph. dr. Msgre Frant. Kordač, c. k. řádný univ. professor v Praze; hrabě Josef Nostitz, velkostatkář v Praze; ryt. Josip Pogačnik, místopředseda říšského sněmu v Podnartu; J. Ex. hrabě Otto Serényi z Kis-Serényi, zemský hejtman na Moravě v Brně; Jeho Ex. hrabě Vojtěch

Schönbörn, prezident zem. správní komise král. českého v Praze; Msgre. Jan Šrámek, přisedící zemského výboru moravského v Brně; J. M. Th. dr. Josef Tumpach, král. zem. prelát v Praze; J. M. Method Zavoral, opat praemonstrátský na Strahově v Praze. Čestný dámský výbor: Pí. Mathilda Blížencová, choť c. k. dvorního rady v Táboře; pí. Zdeňka Janků, choť c. k. okresního inspektora v Uherském Brodě; pí. Julie Kotrhová, choť nakladatele v Praze; pí. Joza Krátká, majitelka panství v Praze; pí. Zofie Kříkavová, choť c. k. policejního presidenta v Praze; pí. hraběnka Rosa Nostitzová v Praze; pí. Marie Plojharová, choť c. k. rady zemského soudu v Písku; pí. Kristina Wagnerová, choť starosty v Chrudimi. Čestný výbor: Klub katolicko-národních a křesťansko-sociálních poslanců na říšské radě ve Vídni; Klub katolicko-národních a křesťansko-sociálních poslanců na zemském sněmu markrabství moravského v Brně; Městská rada král. samosprávného města Kroměříže; Městská rada král. města Uherského Brodu; Piův spolek v Praze; Matice Cyrillo-Methodějská v Olomouci; Říšská tělocvičná rada Orlí v Brně; Družstvo Vlast v Praze; Zapadlí vlastenci, vlastenečtí kněží ve Slezsku. Dr. Janko Brejc, advokát v Celovci; J. M. František Bařina, opat augustiniánský na Starém Brně; JUDr. Josef Dolanský, zem. poslanec v Brně; Dr. Ivan Dulibíč, říš. a zem. poslanec ve Splitu; Th. dr. Josef Hanuš, c. k. professor na Král. Vinohradech; MUDr. Josef Hašek, prakt. lékař v Třebenicích; P. Andrej Hlinka, farář v Ružomberce; Jan Homolka, kníž. arcibiskupský hospodářský rada v Praze; Matyáš Hronek, c. k. dvorní rada v Praze; Ph. dr. Vladislav Janků, okres. inspektor v Uherském Brodě; Ph. dr. Otakar Janota, lektor c. k. české university v Praze; Th. dr. Ferdiš Juriga, král. uherský poslanec ve Vajnorech; Václav Kabeláč, lékárník v Ném. Brodě; P. Theodor Káčer, farář v Kuželově; Václav Kotrba, nakladatel v Praze; Josef Mašek, vládní rada v Brně; Ph. dr. František Nábělek, c. k. školní rada v Kroměříži; JUDr. baron Ervín Nádherný z Borutína, velkostatkář v Chotovínách; baron Oskar Parish ze Senftenbergu, člen panské sněmovny v Žamberku; Msgre. Th. dr. Jos. Pospíšil, kanovník katedrální kapituly v Brně; JUDr. Alois Pražák, c. k. poštovní rada v Praze; J. M. Salesius Roubíček, opat praemonstrátský v Želivě; Eduard Scheller, c. k. místodržitelský rada v Praze; Jan Sommer, ředitel akademie hr. Straky v Praze; Bernard Stoy, kníž. arcibiskupský dvormistr v Praze; P. František Světlík, chefredaktor v Olomouci; František Šabata, statkář ve Vrbici; J. M. Prokop Šup, opat benedik-

tinský v Rajhradě; Antonín Trnka, c. k. professor v Jičíně; MUDr. Josef Vinař, c. k. plukovní lékař ve Vysokém Mýtě; JUDr. Alois Waschko, c. k. místodržitel-ský rada v Praze; Rudolf Winter, c. k. rada zemského soudu v Praze; MUDr. Josef Zatloukal, obvodní lékař ve Vyškově; Václav Zbořil, továrník v Bystřici pod Hostýnem. Věneček poctili mezi jinými svou vzácnou účastí tito hosté: J. Em. nejdp. Leo kardinál ze Skrbenských, kníže-arcibiskup pražský, se sekretářem Vošahlíkem, J. Ex. dr. Doubrava, biskup královéhradecký a protektor věnečku se sekretářem drem. Cibulkou, J. Ex. Vojtěch hrabě Schönbörn, předseda správní komise v Čechách, J. Magn. rektor techniky dr. techn. Theodor Kašpárek, Ferdinand kníže Lobkowicz, vévoda roudnický, J. J. princ Ferdinand kníže Lobkowicz, bývalý maršálek král. českého, J. J. princ dr. Max Lobkowicz, princ Mořic Lobkowicz, J. Ex. Jan hrabě Lažanský, komtessa Lažanská, hrabě Mensdorf-Pouilly, vysokorodá paní hraběnka Dobřenská rozená z Kolovrat, komtessa Kolovratová, J. O. Josef hrabě Nostitz, J. M. opat Zavoral, J. M. opat Roubíček, dr. Mořic Hruban, říš. a zem. poslanec a předseda klubu katol. poslanců na říš. radě, univ. professor Msgr. dr. František Kordač, lektor dr. Janota, univ. prof. dr. Vajs, kníže-arcibiskupský rada Homolka, prezident dr. Kalandra, c. k. polní superior Woneš, major-auditor Milota, setník-auditor Picha a Zermann, rada zemského soudu Plojhar z Písku s chotí, dr. Holzer s chotí, vládní rada Hansl, ředitel gymnasia, plukovní lékař dr. Vinař, dr. Pekař, řed. Kolleje Arnošta z Pardubic, V. Müller za Piův spolek, dvorní rada dr. Hronek, ředitel Štrakovy akademie Sommer, vládní rada Mašek z Brna, vrchní redaktor „Našiince“ dp. Tomáš Světlík z Olomouce, Šabata, předseda české křesť.-soc. strany, kanovník Kašpar, Msgr. Vorlíček, arciděkan z Kutné Hory, místodržitel. rada Kalandra, JUC. Josef Schindler, vrchní účetní hyp. banky v Praze, prof. dr. Hanuš, nakladatel Kotrba s chotí, kanovník Seyvalter, paní Krátká, polní kurát Kepka, farář ThC. Pauly, dr. Vrátný a j. Omluvili se: J. J. kníže František Thun-Hohenstein, J. Ex. zemský hejtman hr. Szerényi, J. Ex. hr. Silva Tarouca, J. Milosti nejdp. biskupové: Frind, Hůlka, Gross, Brusák, policejní prezident dvorní rada Kříkava, J. Schrötter, I. nám. starosty, dr. Kašpar, II. nám. starosty, místodržitelský vice-president rytíř Vojáček, vicepresident zemské školní rady Karel Goll, baron Parish, prelát Josef Pospíšil, prelát Bařina z Brna, J. M. opat Šup, hrabě Kinský, rytíř Herget, advokát dr. Sobíčka, baron Hildprandt, dr. baron Nádherný, místodržitelský rada Waschko, vládní

rada Schmutzer, major Tlustý, vysoce-rozená paní hraběnka Rosa Nostitzová rozená Lobkowiczová, pí. Radimská, pí. Jirotková, choť plukovníka, pí. Blížencová, choť dvor. rady z Tábora, pí. Křikavová, choť policejního presidenta, pí. Homolková, choť kníž. arcibiskup. rady, pí. Wagnerová, choť starosty z Chrudimi, pí. Vyšínová, choť vicepresidenta zem. soudu, pí. Jankůvová, choť škol. inspektora, dvor. rada dr. Emil Ott, poslanec P. Ferdiš Juriga, P. Andrej Hlinka, řed. reálky dr. Šťastný, říš. a zem. poslanec Kadlčák, městská rada v Kroměříži, městská rada v Uh. Brodě, poslanec dr. Dolanský, P. František Mezírka O Ss. R., professor Trnka, školní rada dr. Nábělek, rada vrch. zem. soudu dr. Hausman, dr. rytíř Mettal, skladatel hudební Nešvera, škol. rada dr. Kovář, místodržitel. rada dr. Scheller, místodržitel. rada dr. Waschko, místodržitel. rada Eichhorn, rada zem. soudu Winter, ředitel městské spořitelny dr. Klier, řed. Kořínek, vrchní pokladník Hornof, školní inspektor dr. Janků, okresní hejtman Pour, okresní hejtman Vsetečka, dr. Hašek z Třebenic, kníž. arcibiskup. dvormistr Stoy, redaktor Zamykal, dr. Řehulka z Olomouce, inženýr Pospíšil. O morální efekt věnečku se obětavě zasloužil výkonný výbor, který tvořili kollegové: JUDr. Josef Hronek, předseda, místopředsedové: JUC. Václav Eusebius princ Lobkowicz a JUC. Antonín Rebol; jednatel JUC. Karel Srb, IngC. Josef Zamrazil, zapisovatel JUC. Miroslav Preininger.

I. reprezentační věneček českého katol. akademického spolku „Lipa“ zdařil se skvěle. Hojná účast ukázala, jaké přízni spolek se těší, a vyvolaný ruch v českém životě vídeňském je důkazem všestranné pozornosti. Vše zajišťuje pevnou půdu a právo existence „Lipy“ ve Vídni. Z řady vzácných hostů (dlužno jmenovati: Dr. Bedřich hrabě Deym se svým sekretářem dp. Fischrem, Msgr. Dvořák, ing. Alois Petrák, baron Vladimír Pražák, dvorní rada Srb, dr. Ujčic, říšský poslanec P. Fr. Valoušek, dvorní sekretář dr. František Vážný, hrabě Vratislav atd. Nepřítomnost svou omluvili: Protektor J. Ex. hrabě Otto Harrach smutkem v rodině, předseda čestného výboru hrabě K. Seilern, notář dr. František Bělář, poslanec dr. Dolanský, primář dr. J. V. Drozda, J. Ex. polní vođmaršálek Dvořák, J. Ex. hrabě P. Huyn, biskup brněnský, dr. Hunka, ministerský rada, minist. tajemník Chochole, říšský a zemský poslanec J. M. Kadlčák, advokát dr. J. Lenoch, školní rada dr. Nábělek, dvorní rada dr. Prouza, dvorní rada Sedláček, advokát dr. J. Sedláček, J. Ex. hrabě Vojtěch Schönborn, president správní komise král. českého, ministerský rada Souček, ministr J. Ex. Trnka,

professor Trnka, baron Villany, J. Ex. ministr Zenker, továrník Zbořil atd. Ve výkonném výboru byli: Předseda med. J. Bolek, místopředseda forest. J. Trnka, agr. M. Slovák, jednatel jur. V Navrátil, jur. J. Chmelař, pokladník ing. T. Myslivec, jur. J. Ondráček. Návrh na taneční pořádky, jež se neobyčejně líbily, podal koll. dp. P. Držkovic.

Němčina na střední škole. Již by opravdu bylo na čase, aby v tomto ohledu nastala nějaká změna. Buď jest němčiny každému českému studentu zapotřebí a budiž tedy povinná, nebo česká veřejnost uzná, že jí český intelligent nikdy nebude potřebovati, nebo jen mírou, nepatrnou, a pak ať je němčina úplně nepovinnou. V zájmu obou stran, jak žáků, tak i profesorů je, aby dnešní stav se změnil. Dnes chodí do němčiny vždy všichni, jest zařazena mezi druhé povinné předměty. Jaký však jest toho výsledek? Po roce neb dvou každý žák si již náležitě uvědomil, že nedostatečná známka z němčiny nemá vlivu na propadnutí. Tímto způsobem čím vyšší třída, tím méně se učí, většina žáků dochází bez zájmu, jsou jen zbytečnou přítěží třídy, vyrušují a sami tak ztrácejí drahý čas. Po takových zkušenostech bylo by opravdu lépe, kdyby němčina byla úplně nepovinná a vyučovalo se jí odpoledne, jako na př. zpěvu atd. V tom případě dali by se zapsat do němčiny jen ti, kteří by skutečně měli zájem o jazyk a ulehčilo by se i ostatním předmětům, neboť by pak odpadly hodiny polední nebo odpolední povinného vyučování. Proto buď — anebo! Dnešní vyučování druhému jazyku — k smíchu!

Střední školy české. V Čechách ve školním roce 1913—1914 jest celkem 47 gymnasií, z toho 25 s pobočkami reálnými nebo úplně reál., tři jsou ústavy dívčí. Žáků jest úhrnem 11.873, 23 privatistů a 560 privatistek. Nejvíce jest navštíveno reál. gymnasium v Praze v Křemencově ulici — 565 žáků (6 poboček) a v Čes. Budějovicích — 518 žáků (8 poboček, jedna pobočka je reální). Malá návštěva je na gymnasiu v Rokycanech (168), v Rychnově nad Kněžnou (158) a reálné gymn. ve Dvoře Králové má dokonce jen 151 žáků. Na 30 reálkách jest 10.304 žáků, 20 privatistů a 322 privatistek. Nejvíce žáků má reálka I. na Vinohradech — 630 žáků (8 poboček), mnoho též reálka v Praze II. — 596 (8 poboček) a Žižkov — 590 (10 poboček), nejméně Kostelec n. Orl. — 216 a Sušice jen 204. Na Moravě jest 27 gymn. (8 reál. gymn. a 2 dívčí r. g.) s 5507 žáky, 12 privat. a 293 privatistek. Největší návštěvě těší se I. gymn. v Brně 576 žáků a 9 odboček, nejmenší Strážnice 169 a Zábřeh 159 žáků. Reálka 13 s 4580 žáky, 255 priv. Největší je reálka I. v Brně (687 žáků a

11 poboček), nejslabší v Jevíčku — 160 žáků a v Nov. Městě 162.

Osmitřídní reálky byly zavedeny již v Haliči. Vede se spor o tom, je-li to správné. Jisto jest, že dnešní reálka ve vyšších třídách jest látkou přeplněna, že je téměř nemožno důkladně ji probírat aspoň tak, jako se probírá za čtyři léta na gymnasiu. Žáci jsou jistě přetíženi. A má to býti přece škola gymnasiu úplně rovnocenná. Toť jest asi hlavní důvod pro zřizování třídy osmé. Jiná však jest otázka, bude-li i dále ta návštěva reálek, budou-li míti osm tříd. Vždyť dnes mnohý otec jediné proto dává syna na reálku, že jest to o rok kratší a práva téměř stejná. Jistě by počet žáků na reálkách značně klesl, ač není vyloučeno, že by i některá musila býti zavřena, zvláště v době, kdy jsou zřizována osmitřídní gymnasia reálná a modernisují se gymnasia klassická. Pak by leckterý šel na reálku teprve, když by mu to na gymnasiu nešlo.

V poslední době přistoupili za zakládající členy České Ligy Akademické Jeho Jasnost Adolf kníže Schwarzenberk a vele důstojný pán dr. V. Mikolášek. Liga razí si cestu stále dál a získávání nových dobrodinců je důkazem její blahodárné činnosti a cenění práce její u přátel katolického studentstva.

Jeho Eminence nejdp. Leo ze Škrbenských, kardinál pražský, udělil České Lize Akademické obnos 600 K, jakožto legát dp. Švehly Františka, faráře na Smíchově. Je to prvý tohoto druhu dar, a jistě vroucím přáním naším jest, aby nalezl hojných následovníků. Kéž celá naše veřejnost porozumí požadavkům našim.

Reforma učitelských ústavů. Již po několik roků učitelstvo se zasazuje o to, aby zároveň s úpravou jejich platů bylo též pomýšleno na reformu učitelských ústavů. Tak již r. 1905 na jedné schůzi bylo žádáno, aby bylo zřízeno pět ročníků, každý kandidát má míti buďto čtyři třídy školy měšťanské nebo střední, aby pak celá látka byla rozšířena úplně v rozsahu celé střední školy. V žádném ročníku nemá býti přes třicet žáků. Divné však jest, že si přejí, aby vyloučena byla povinná hra na piano a varhany a polní hospodářství. Nejlépe by bylo, aby učitelské ústavy byly úplně zrušeny, aby každý kandidát učitelství byl nucen vystudovati některou střední školu a pak se podrobiti nějaké zkoušce nebo navštěvovati nějaký kurs, jak tomu je již dnes u mnohých učitelů. Pak by nikdo nemohl býti ani proti jejich požadavkům hmotného zlepšení.

Středoškolské programy. Jak známo, v každém programu bývá mimo věci školské, též nějaký článek vědecký. Nehledě k tomu, že v mnohých případech

lze pochybovati o vědecké výši té či oné práce (většinou nějaká to seminárka) a že to přes to stojí mnohdy dosti práce, nežli se taková vědecká stať na některém členu sboru vydobude, jaký jest její účel? Kdo čte výroční zprávu? Jsou to v prvé řadě žáci a potom rodiče jejich. Jinak zapadne takový článek v zapomenutí. Je-li skutečně rázu vědeckého, patří do odborného časopisu, kde jest pak snadno přístupný, za méně cenný škoda peněz na tisk. Vždyť žáci takovým článkům nerozumějí. Když už v našich programech musí býti něco, pak ať je psáno vše tak, aby aspoň žáci vyšších tříd měli z věci nějaký prospěch.

„Věda a náboženství“ je název kritiky monismu od prof. Mareše, rektora české university v Praze. Autor ukazuje, jaký „prospěch“ by měl malý národ, kdyby přijal monism a nejen přijal, nýbrž i prožil. Takové experimenty kulturní si může dovoliti jen veliký národ, kterého pád monismu nezdrťí, nikoliv však malý národ nad Vltavou, který po staletí se nevymanil z všestranné bídy, do které jej uvrhly války husitské. Vůdce monistů Ostwald nás takto poučuje: „Vidíme, jak v Čechách Čechové vynakládají všechnu svou energii, sebrati co největší počet lidí, udávajících při sčítání lidu češtinu jako mateřský jazyk, třebas ho ani neovládají. Tento nadaný a energický národ obětuje veškeru národní energii na rozšíření vlastního jazyka v takové míře, že od té doby, co jej zachvátilo toto bláznovství — nenacházím mírnějšího slova — velmi se zmenšila, ano téměř docela přestala jeho dřívější velmi pozoruhodná vědecká produkce trvalých hodnot. Tak je i v Uhřích, kteří vynakládají též největší část své národní energie na vnucení svého idiomu jiným národnostem“ My a Uhři — divíte se, že? A utlačujem Němce. Té ironie! A pak nám dává fortelnou radu: učiti se němčině, ježto přece česká kultura neexistuje. „Neboť kultura je mezinárodní statek, nezávislý na jazyku. Jde tu o nebezpečnou nemoc v tomto jazykovém fanatismu, která může vésti až k národní samovraždě. Neboť právě tito kulturně málo vyvinutí národové mají všechnu svou energii vynakládati na získání oněch všeobecných kulturních statků, které jediné jim mohou zajistiti místo v řadě národů.“ A prof. Mareš dodává: „Kultura jest Ostwaldovi ovšem jen statek, dobré využívání přírodních energií. Nám však jest kultura uskutečňování ethických a esthetických ideálů národa a tudíž výraz zvláštního charakteru jeho i souvisí těsně s národním jazykem, prostředkem to umění slovesného. Řeč jakákoli může býti i všeobecným dorozumívacím prostředkem; ale národní jazyk je trvalý život národa, souhrn zku-

šenosti a moudrosti předků, otecké dědictví, domov. Není prý české kultury. Každý národ má svou kulturu, jako má své dějiny, svůj domov a svou čest. Nynější ideály německého národa jsou, zdá se, jen praktické. Je-li možné, aby měl v nejširších jeho kruzích tak veliký úspěch tento monism, jest mravní úpadek národa zřejmý. Není více s to, aby za vysoké ideály ethické a esthetické obětoval statky a životy, jako je ještě obětoval před půl stoletím za ideál národní jednoty. Nemůže rozšířiti svého panství nad jiné národy, nemá-li ideálů hodnoty přesahující ideál národnosti. Počnou se ukazovati i na německém kmeni jeho vrozené kazy: hrubá panovačnost, nenávisť, lehkověrnost až k obmezenosti, tím nápadnější při jeho poctivosti a vážnosti. Kazy ty vystupují již hrozně u našich Paněmců, jejichž neoblíbenější duchovní zbraní je lež. Národové unavují se kulturní prací, vyčerpává se jejich cit a zápal pro ideály: jejich náboženství hasne; blahobyť, přirozený plod kulturní práce, oslazuje jim pohodlí, stárí potřebné. A tak usnuli Assyrové, Egypťané, Řekové a Římané. A přijde usnouti i jejich nástupcům. Do první řady kulturních bojovníků nastoupí národ mladý, držený dosud v porobě a podruží, vychovávaný tvrdě. Z té půdy vyrůstají vysoké ideály i enthusiasm obětovat vše za jejich uskutečnění. Slovanstvo je na řadě. Ethický ideál monismu je všeobecný blahobyť, jeho esthetický ideál kratochvíle. Mnohem povážlivější jest, přijímá-li česká intelligence německý monism bez kritiky a bez vyjádření vlastních tužeb, jejichž splnění by od něho očekávala; to svědčí již, že snad ani nemá takových tužeb a že jí stačí ideály blahobyti a kratochvíle. Mnohé zjevy v kruzích blahobytného měšťáctva našeho svědčí o hlubokém mravním úpadku jeho, zjevném i v jiných formách. Takovéto intelligenci neschopné toužiti po ideálech ethických a esthetických, nerci-li tvořiti je, je docela vhod, že monism odstraňuje náboženství a nahrazuje je vědou, jejíž nejvyšší mravní příkaz je pouze: Neplýtvej energií, využíj jí. V Masarykově „Naší době“ se takto soudí o monismu: „Jen věda sama dovede a chce dáti člověku pravé poznání a pravé ideály mravní. Energetický imperativ je pln čínorodých podnětů. Tak se monism znovu osvědčuje i po stránce mravní, jako názor životní, potěšující a posilující. . . V tomto mravním idealismu učencově (Ostwaldově) jest skutečně obdivuhodná síla, strhující k důvěře, že i při dnešní nepříznivé situaci lze pracovat na osvobození ducha lidského jménem pravdy a těch mravních ideálů, které pravda životní nám stanovila.“ Ne; mravní idealism tohoto monismu, praví prof. Mareš,

nemůže strhnouti k důvěře nikoho, kdo usiluje o osvobození ducha lidského jménem pravdy a mravních ideálů, stanovných pravdou životní. Monismu je pravda, dle čeho možno předvídati budoucnost a utvářiti ji na svůj prospěch. Jakou pravdu by to byl držel Hus? Mravní ideály jsou zcela jiná pravda, prýstící z jiného zdroje než vědecké poznání: pravda životní. Náboženství jakožto soubor ideálů ethických a esthetických jest úsilí člověka povznést se nad brutální přírodu, překonati v sobě zvíře, uskutečniti vývoj člověčenství v božství. Stanoví-li věda jednotu života na zemi a vývoj člověka z nižších živočichů, tedy potvrzuje náboženství; je-li vývoj, tedy má pokračovati výše. Z tohoto pudu k vyššímu prýstí náboženství: člověk usiluje zploditi nadčlověka. Člověk převyšuje všechno živočišstvo intelektem; ale ten je zařízen ke službě životu, může poskytovat prostředky k vyššímu vývoji, ale nemůže vzbuditi vývojové úsilí překonávající těžkosti obrození; to prýstí z vlastního nitra živé bytosti, z pudu a citové intuíce. Odtud prýstí též ethické a esthetické ideály náboženství. Kristovo náboženství je veliké úsilí k obrození člověka v syna Božího; v tom převyšuje všechna ostatní. Ostwald uznává příkaz: milujte nepřátele své . . . za přičící se lidské přirozenosti, pročez nikdy nemohl být brán doslovně a následován. Než zde nejedná se tak o to, milovat nepřátele jako spíše o to, potlačit v sobě zvíře a přeměnit se v syna Božího. Vynikající lidé stavějí se u nás proti monistické, vyživující se kultuře germánské se stanoviska národního i kulturního, poněvadž by monism znamenal zabiti národní kultury české, ubil by nadšení, sílu a vůli, na kterou jediné malí národové mohou spoléhat. Monism je jen poslední ozvěna odvěkého zápasu křesťanství a dualismu s hmotou a zlem, jak zřejmě jej vidíme illustrovaný humanismem, racionalismem a materialismem. Jak sešli otcové, tak sejde syn.

Reforma studií právnických. Nynější reforma má jmenovitě v zápětí omezení studií historických a zvláště práva církevního. Doposud bylo věnováno 10 hodin, nyní bude omezeno na polovici, na 5 hodin. Uvažme, jaký význam má nazírání církevního práva na tak mnoho odvětví státní činnosti. Již přípravná komise vypracovala své návrhy pro rady parlamentární.

V Krakově právě byla zřízena „Společnost k založení Polského o ústavu paedagogického“, jenž by pořádal 3letý kurs pro abiturienty středních škol, uváděl ve vědeckou a praktickou práci paedagogickou; pro učitele venkovské konal přednášky a pořádal kursy, udílel rady, oceňoval kriticky nové příručky a učebnice pro mládež. To je také přáním

veškerého organisovaného katol. učitelstva. Při této akademii byla by vědecká knihovna katol. učitel. spolku, odebíraly by se paedagogické časopisy a knihy všech směrů, zasedalo by tu ministerium na prozkoumání učebnic školních, na řízení a prohloubení paedagogického vzdělání. Každoročně konal by se měsíční neb 6tinedělní vědecký kurs paedagogicko-filosofický nebo ethický s právem veřejnosti. Tu by se po způsobu universitních seminářů četly a rozebíraly nové publikace a odborné časopisy, tu by se účastníci připravovali k literární práci paedagogické a vědecké vůbec.

Na obranu křesťanské školy promluvil saský ministr kultu dr. Beck při slavnosti učitelského semináře v Grinně. Snahou dra. Becka je uchovati křesťanskou školu proti široké frontě více méně liberálních učitelů. Mezi jiným pravil „aby učitelé na učitelských ústavech poskytl chovancům vedle bohatého podkladu nezbytných vědomostí, čerpaných netoliko ze šířky, nýbrž i hloubky, pevný základ mravně - náboženské výchovy, opřené o Písmo svaté a o vzor a nauky největšího Mistra vši výchovy, Ježíše Krista; aby chovance své seznamovali s výsledky vědy, ale ne dle subjektivního nazírání upravené, nýbrž pravdou zjištěné, které našim křesťanským náboženstvím nikdy neotřásají, a aby chovance vedli k radostné víře křesťanské, která v příboji pochyb a námitek zůstává skálopevná.“ Kdy odváží se u nás rozhodující činitelé říci otevřeně, že chtějí též, aby školy naše, jak obecné, tak střední, byly chrámy Ducha svatého, a aby výchova připíjala se úzce k zásadám víry a náboženství?

350leté jubileum Mariánských kongregací. Dne 8. prosince 1913 bylo tomu 350 let, co vznikla první Mariánská kongregace. Počátek důležitých kongregací těch jest nepatrný. V koleji jesuitské v Římě shromažďoval P. Jan Leunis své žáky vždy v sobotu u Mariánského oltáře, který postavil v třídě. Tam se modlili, zpívali, poslouchali kázání. Poněvadž žáci ti vynikli nad ostatní, zavedli Jesuité pobožnost tu i v jiných svých kolejích. Nyní jest asi 33.000 kongregací.

Studentské nadace založili hlavně kněží. V Rakousku na ně věnovali 12,584.602 K, ročně podporováno 1943 studentů nákladem 463.336 K, v Čechách 370 studentů obnosem 98.752 K.

V dnešní době materialistické a nevěřící, abych tak řekl, jakousi oasou duše vírem světa ohlušené, ale přec v čisté víře nedotčené, jest kniha Klementa Mariánského: „V záři kříže“ (Písek 1913, str. 213). Již před několika lety, když vyšel první kvítek žně básníkovy „Před svatoštánkem“ (viz recenzi J. Šipa ve „Vlasti“

r. 1910), s radostí pročítali jsme onu sbírku náboženských kontemplací, které všechny byly mocným výkřikem mladé duše kněžovy a její touhy: zasnoubiti se se Spasitelem v mystické jednotě. Po menších pracích dramatických a celé řadě básní příležitostných překvapuje spisovatel nás novou básní „Milosrdná sestra“ (Písek r. 1911, str. 48), v níž podán jest obraz úchvatné tragiky srdce dívčího (viz moji recenzi v „Jitřence“ r. VI., 1912, č. 19). V této básni přímo hýří spisovatel svým vyvinutým lyrismem a rytmickou malbou a dovedl v ní dobře vyčítiti skryté kouzlo mladého srdce dívčího v jeho rozpuku lásky, lásky však vyšší, nadzemské, těžkou i sladkou nejistotu jarních večerů, tesklivou hru hasnoucích barev odumírající jeseně a její melancholii. Tato báseň i s jinými básněmi příležitostnými jest zařazena nyní do sbírky „V záři kříže“, o níž chci podati stručný posudek. Vůdčí myšlenkou knihy jest ukázati na celou řadu hrdiných postav, které jen z pravé lásky k Bohu, nadšeny zápallem svaté víry, vykonaly skutky hrdinské. Tak mladý misionář po ztroskotání lodi přepustí svůj prám židovi — otcí rodiny, který pak dojat onou nesmírnou láskou sluhy Božího a vznešeností evangelia Kristova, stane se křesťanem, a z onoho prámu dá zhotoviti kříž. Podobným tónem nesou se básně P. Damian str. 48, Titáni na Titaniku str. 208, Osamělý hrob str. 15 a j., v nichž všech slaví triumfy drahý odkaz Kristův, láska. Leč i ony světlé zjevy, které s heroickým odříkáním kladou vše v obět této veliké lásce, milosrdné sestry, jsou důležitou složkou básníkovi, aby úplněji vykreslil myšlenku shora vzpomínutou, jež ostatně jako červená nit táhne se celým dílem. Sem vztahují se básně: Tiché hrdinky str. 41, Milosrdná sestra str. 100, Panenské matky str. 162, Trojí Řím str. 194, v kteréžto básni drasticky kontrastuje charitativní křesťanský Řím s Římem pohanským a liberálním. Tedy návrat duše k Bohu je stálé thema písní básníkových; někdy tomuto mystickému motivu předesláno jest jako předehra vášnivé přilnutí duše k smyslům lásky pozemské a různým klamným teoriím filosofickým, které však neukojí: Duše žádá více k pravému štěstí a touží lačně po onom ideálu, jež básník tak pěkně kreslí v posledních svých slovech, str. 213:

„Hle, v slunci kříže, jaká ctnost se rodí —
jdou heroové míru s tváří zářivou —
jich zástup krví vlastní vpřed se brodí,
vstříc říší míru zlatou mává olivou.“

Mám-li podati celkový posudek o této sbírce, nemůže býti jiný než příznivý, ač se dají vytknouti některé věci, ovšem menší váhy. Tak nelibě působí na nás při čtení užívání cizích slov, pro které

my máme dobré své termíny; někdy je užití jich vůbec nevhodné (str. 212 tutti, compagni, str. 90 . . . zrestauroje zdraví, str. 38 ve všem excelloval s bystrým názorem, str. 28 všem vale dal, str. 23 jim v tempo hudba regimentu zní). Někdy vloudil se spisovatel v lahodnou jinak stavbu veršovou některý výraz, který je poněkud triviální a působí rušivě (str. 37 měsíce jsem dřepěl v lodi, str. 63 sevřená v bouřích hasne hvězdná záře, str. 94 . . . buď vítán, flaňďáku (příliš až realistické), viz i str. 196 a j.). Opomíjeje některé chyby pravopisné, které i při nejbedlivější korektuře se vloudí, musím uznati, že Klementu Mariánskému jeho úkol se skvěle zdařil, zvláště máme-li na mysli, že bylo mu upravovati suché příběhy a pak teprve je odíti v roucho básnické. Reč jeho básní je sytá, hrající jemnou hudbou lyrickou, v níž básník podává plně epické podání děje, který odhaluje charaktery nevšední. Stilisace všech básní je suggestivní a náladová (to platí hlavně o Milosrdné sestře, str. 100 nn.), vytříbená hojnými obraty básnickými, postavenými vesměs do služeb kontemplanční náboženských. Stavba veršů jest přesná a plyná, tak že zajisté každý, kdo se hlouběji v ně veče, rád bude vždy sahati po této pozoruhodné knize našeho sympatického básníka-kněze.

Nakladatelství F. Topiče v Praze vydává za redakce Jana Emlera sbírku spisů populárně poučných „Duch a svět“. Je to podnik skutečně časový, který se má státi jakousi „lidovou universitou“ a seskupil kolem sebe kruh čelných pracovníků českých z rozmanitých oborů našeho kulturního snažení. Svazky posud vydané zdají se nasvědčovati, že „Duch a svět“ splní úkol, který byl této sbírce vytknut. Vyšlo dosud: dr. K. Hoch: Noviny; dr. V. J. Hauner: Válka; prof. dr. J. Matiegka: Duše a tělo; dr. Otakar Ševčík: Kartely; dr. F. X. Harlas: Jaroslav Čermák. Jednotlivé svazky jsou v pěkné moderní úpravě a vkusném brožování. Vycházejí ve lhůtách měsíčních po 1 K. Obsah je psán vědecky, ale přece i širokým vrstvám dosti přístupný, program pak celé sbírky je pestrý, úprava vhodná. Doufáme, že sbírka zůstane věrna svému účelu a jako taková bude přijata sympaticky. Prospekty možno obdržeti u nakladatele F. Topiče, jakož i v každém řádném knihkupectví.

Válka jakožto nejvyšší projev národní vůle byla a jest; bude-li, o tom se mínění rozcházejí. Tak promlouvá s úvodem autor J. V. Hauner v zajímavé knize „Válka“, jež právě vydána byla za redakce Jana Emlera jako 2. číslo sbírky „Duch a svět“, spisů populárně poučných nákladem F. Topiče v Praze. Je to dojista z časových nejčasovějších. Zvláště pozoruhodny jsou v ní

otištěné čtyry strateg. plány rozestavení vojska: 1. za války francouzsko-německé v r. 1870; 2. anglicko-burské; 3. rusko-japonské, a 4. poslední balkánské. Autor osvědčil se povolaným k ovládnutí thematicu již svými články revuálními, poslední dobou uveřejňovanými. V přítomném spise podařilo se zhuštěnou látkou podati čtenářstvu názorný obraz války, přemocného činitele v dějinách lidstva. Svědčí o tom již jména oddílů knihy: Dějinový vývoj válečnictví (starověk, středověk, novověk). Základy strategie, fáse a postup války.

Jaroslavu Čermákovi a jeho dílu věnován je zajímavý 5. svazek knihovny „Duch a svět“. Dr. Fr. X. Harlas promlouvá tu o význačném zjevu mezi českými malíři a umělci, jež již za svého života náležel světovému umění a každým obrazem, jež vyšel z jeho dílny s jeho jménem — vždy česky psaným — propagoval vědomě a úmyslně slávu Čechů, Slováků, Hercegovců, Černohorců, Dalmatinců. K tomu přistupuje zajímavost Čermákovy osobnosti, jež vyrůstá z úzkého rámce českého života, odlišující se od obvyklého typu českého umělce. K svému a poutavě psané studii o životě a díle Jaroslava Čermáka připojen je chronologický přehled prací jeho, jakož i 31 pečlivých reprodukcí děl Čermákových na nelesklém papíře křídovém. Mírná cena 1 K umožňuje každému, kdo se интересуje o pozoruhodné publikace na českém knižním trhu, aby si toto dílko zakoupil. Knížka má pěknou úpravu a tuhou obálku na místě vazby.

Běla Pečínková: Ženy. Knihovna „Obnovy“ č. 20. Hradec Králové, družstevní knihkupectví. L. P. MCMXIII., cena K 2:30. — Vzpomínáme této knížky poněkud opožděně, ale doufáme, že to nevadí. Kéž by si jí naše veřejnost více všimla! Něco takového nemělo by jen tak zapadnouti, už proto ne, že jest zde uložen bohatý materiál k přemýšlení. Jako úvod položena tu báseň: „Ženy“. „Je krásno révou být“ tak začíná, být révou, jež v ústraní zraje a vydává plody, nedbatí trpkostí, trpět s odevzdaností — toť její obsah. „K a m j d e l i s t r ů ž e.“ Je tu takřka cítit bolest ženy, jež tají svou čistou, velikou lásku, aby ji nepotřísnila slina sprostého davu. Je to vítězství nad vlastním „já“. Tak klidně se to umírá s odevzdaností v Boha! „N a s v é m m í s t ě.“ Žena veliká svým utrpením! Takových Pelemanek, heroických trpitelek, tiše snášejících hrubosti mužů-alkoholiků jest na tisíce. „K o r r e s p o n d e n c e.“ Dopisy učitele učitelce a naopak. Zářivý, příklad ženy, jež pochopila své poslání a provádí svůj katolicismus do důsledků. To není „svíčková bába“, jak se takovým ženám přezdívá, nýbrž sebevědomý, statečný člověk! „P ř í t e l-

k y n ě.“ Intimní kouzlo dívčí komnaty, nasycené vůní květů, radosti i vážné nálady. Život dvou přítelkyň srdcem i myšlením sobě blízkých. „M n ě r ů ž e n e s l u š í.“ Obětování vlastního zájmu zájmu lidstva; tedy zase obět ženy, jež jest v tom ohledu nevyčerpatelná. „N i ě m n á.“ Obrázek z bezdětné rodiny, kde žena je týrána od muže, ač ničeho nezavinila. „D í t ě.“ Rozmarná skizza z dětského života s vážným zakončením. — Toť stručný obsah této knihy. Od první až do poslední stránky cítíte tu vanout duši ženy. Hluboké pojetí života, vědomí zodpovědnosti je tu znakem hlavním. Nad mnohým místem se vážně zamyslíte a naučíte se poznávati a ceniti ženu. Moderní hesla ji znehodnotila, tak že se dnes na ni hledí jako na cosi nižšího, co není hodno vážnější myšlenky, co nemá hlubších vznětů. A přece to není pravda! Jest nutno ženě porozumět, vždyť i ona dovede a chce býti velikou. Tomu učí tato kniha; žena nechce přesládlé mazlení, ani prázdné poklony, nýbrž porozumění. Přes to, že je to jakási mosaika, je tu jednotu, ne snad vnější, nýbrž myšlenková, v každé její části líčena žena s jiné stránky, tak že celek tvoří jakýsi jednotný obraz. Jistě že bude to milá četba pro každého, kdo rád sáhne po něčem vážnějším. Dnes náš trh literární přináší mnoho plodů tak zvaných „erotických“, jež nebudují, nýbrž boří, proti nim nutno postaviti dobrou četbu, takovou jest naše knížka. Nechceme ji přeceňovati, nechť si o ní utvoří úsudek každý čtenář sám.

Vlčekova „Osvěta“. Listy pro rozhled v umění, vědě i politice. Roč. 44. 1914, č. 1. Letošním ročníkem vychází „Osvěta“ rozšířena o jeden tiskový arch a do každého čísla bude zařazena jedna nebo dvě reprodukce některého původního uměleckého díla českého i mimočeského. Tím získá opět tento přední náš časopis na své ceně. V prvním čísle letošního ročníku přehlíží dr. Cyril Horáček v článku „Trochu národní a hospodářské retrospektivy“ uplynulý náš vývoj národní i hospodářský. Stěžuje si tu na neblahé naše poměry politické, na rozbití celého našeho veřejného života, na politickou demagogii, jež vlastně vnáší do české politiky jen zmatek. Co se týče hospodářské stránky našeho vývoje, stýská si na to, že význam a zájem o samosprávu poklesl. Honbou za penězi, žízňovostí po zlatě zatlačeny jsou všechny lepší složky našeho života do pozadí, a to přirozeně nese s sebou poklesnutí morální. Proti dřívějším výtkám, že český duch není podnikavý, ukazuje, že v mnohých věcech nyní až příliš zase přehání, totiž v zakládání některých průmyslových závodů. Celkem tedy dívá se na

vývoj našeho národohospodářského života v minulém čtvrtstoletí dosti střízlivě, Josef Kuffner ve článku „Národní vojsko“ ukazuje k tomu, že v zájmu ducha armády jest nutno i u nás v Rakousku postaviti vojsko na základ národnostní. V zájmu říše měl by se vnést národnostní duch do armády. Bohumil Bauše podává zajímavý životopis známého vědátora českého Antonína Friče. Otakar Josek pod záhlavím „Z dějin lidu selského v Čechách“ oceňuje veliký význam „Kalouskova „Dodatku k řádům selským a instrukcím hospodářským“ (1388—1779), kde snesen jest bohatý material kulturně-historický. Ferdinand Strejček ve stati „Neruda, redaktor „Lumíra“, zdůrazňuje význam Nerudy pro tento časopis. V letech 1872—1873 vlastně to byl on, jenž dával směr „Lumíru“ a seskupil kol sebe řadu literátů. Hálek dal jen jméno, ale Neruda dal práci. Uvádí se tu též několik ukázek břitké a vtipné Nerudovy redakční kritiky. Emil Tréval přináší zde začátek své belletristické „stínohry“ nazvané „Stáří“ K. Bufková-Wanklová začíná tu svou stať o „Uctívání ohně“ Dovolávajíc se theorie Darwinovy kombinuje na základě různých zpráv o tom, jak asi člověk poznal oheň — soudí, že hlavně ze sopek a blesku — a jak mohla se asi z onoho tajemného živlu vyvinouti úcta k němu. Celý článek není dokončen. Nutno tu konstatovati, že vše spočívá vlastně jen na holé kombinaci a že nelze se vším souhlasiti právě pro tuto nejistotu základu, ale i přes to je to zajímavý pokus také u nás tuto kulturně-historickou otázku ozřejmiti. Eugen Ritschel podává text babylonské zprávy o potopě světa pod nápisem: „Nejstarší zpráva babylonská o potopě světa“. Zpráva tato jest zajímavá; podobá se velmi biblické zprávě o potopě. Destička, ovšem porušená a necelá, klade se asi do konce třetího tisíciletí před Kristem. O tom, jaké oblibě se těší jmelí v době vánoční v Anglii, vykládá Josef Kořenský v článku: „Jmelí, symbol doby vánoční“. Zároveň popisuje tu život tohoto rostlinného cizopasníka. „Rozhled po umění výtvarném“, „Z našeho výtvarnictví“, „Nové písemnictví“, „Hudební rozhledy“, „Obzor divadelní“, „Rozhledy po dějinách nejnovějších“ podávají stručný přehled současných zjevů. Jakožto obrazové přílohy připojeny jsou: obraz V. V. Rainera „Zvěstování Panny Marie“ a Hellichův portret Boženy Němcové. Kromě toho vydává tu Vinc. Vávra jako přílohu „Korrespondenci a zápisky Boženy Němcové“.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČÍS. 7. ROČNÍKU VI.: Univ. prof. dr. Fr. Kordač: *Studentské epištoly*. — P. J. N. Boháč: *Wagnerův Parsifal*. — J. Žal: *Josef Svatopluk Machar*. — A. Sová, kand. učít.: *Moderní mystik*. — PhC. František Vojáček: *Biskup Strossmayer a jeho dílo*. — *Hrvatská besedy*. — *Z duchovního života*. — *Příloha JITRO*. — *Rozhled*.

Univ. prof. dr. Fr. Kordač:

Studentské epištoly.

II.

V první své epištole jsem Vás, milí přátelé, upozornil na důležitý zjev vědeckého vývoje naší doby. Čím více se prohlubuje fyzika a empirické vědy vůbec, tím rozhodněji se hledá v nové době zasypaná cesta k metafysice, cesta k vědě spekulativní, která obsahuje nejvyšší principy všech ostatních. Psychologická příčina tohoto zjevu jest člověku vrozená snaha v e d ě n í. Na to upozorňuje již Aristoteles začínaje svou *Metaphysiku* slovy: *Πάντες ἀνθρώποι τοῦ εἰδέναι ὁρέγονται φύσει*. Člověk má vrozenou snahu vědeckého poznávání z příčin nejen nejbližších, nýbrž i posledních. Otázkami „proč“ a „k čemu“ prozrazuje se již u dítěte „rationalitas“, t. j. hledání dostatečného důvodu věcí (*rationis sufficientis*). Snažíme se poznati, že věci jsou (*existentia*), co jsou (*essentia*) a to s j i s t o t o u d l e p r a v d y. Povšechnou indukcí v přírodě konstatujeme rovnici mezi subjektivní snahou č. potřebou a objektivní existencí přiměřeného předmětu, snahu (potřebu) tu uspokojujícího, jak v říši nerostů, rostlinstva i živočišstva. *Ἡ φύσις οὐδὲν ποιεῖ μάτην* — příroda nečiní nic nadarmo č. *natura non mentitur*, — jest zásadou odvěké filosofie na základě úplné indukce. Následovně neklame příroda člověka v nejvyšší mu vrozené snaze o potřebě, — ve snaze po p r a v d ě, co pokrmu ducha. Jako oko těla hledá světlo a je nalézá — tak oko ducha, hledajíc světlo pravdy, je naléztí musí. *Natura non mentitur*. — Toto vědomí lidstva a pevné přesvědčení o schopnosti člověka poznati pravdu, jakožto p r v n í p o d m í n c e (*conditio prima*) — bylo mu a je podnes hybnou silou veškerého vědeckého badání. Nikdo by pravdu nehledal, kdyby nebyl přesvědčen, že je skutečně poznatelná. Nejbližším předmětem poznávání člověka jest on sám sobě, jeho vlastní já. Uvědomuje si bezprostřední zkušeností své činnosti e x i s t e n c i v l a s t n í h o j á (*cogito ergo sum*, Descartes). To je *f a c t u m p r i m u m* (2) v řádě logickém (*ordo legicus*). Mám-li s jistotou poznati jakoukoli událost neb zásadu (*factum vel principium*), předpokládám *faktum* vědomí vlastního já. Vědomí *τοῦ* já mne vede bez-

prostředně k vědomí *τοῦ* ne — já (non — ego) č. věci mimo mne, jichž soubor se nazývá svět, kosmos vzhledem ke krásnému pořádku všech věcí (*κοσμεῖν*). Přemítáním č. reflexí o činnosti svého já znamenám 1. řád poznávání, jakožto činnost soustředivou (*actio centripeta*) já, „pojímání“ (*apprehendere, concipere*), jižto pojímám svět mimo mne do sebe, tvoře psychologické obrazce, ideje (*ἰδέω, ἰδέ* vidiny), jimiž vyjádřuji věci mimo mne. Shoda (*conformitas, adaequatio*) těchto idejí a soudů s věcmi se nazývá pravda (logická). Zákony poznávání mne učí logika a jsem si vědom, že činnost rozumu, sama o sobě je fyzicky determinována č. nutna; soudí nutně s jistotou kladně (*affirmative*) neb záporně (*negative*) o předmětu evidentním na př. $2 \times 2 = 4$ a zdržuje se soudu (*suspendit iudicium*), nejsa dostatečně determinován, o předmětu nejasném. — Reflexí si uvědomuji 2. řád snahy vůle, jakožto činnost odstředivou (*actio centrifuga τοῦ* já), snaha (dosáhnouti = *sahati*) po něčem, co mi je dobrem, *tendere, intentio, appetitus rationalis v. sensitivus*. Činnost vůle předpokládá činnost rozumu, *nihil volitum nisi cognitum*. Rozum odhaduje hodnotu dober řádu těla i ducha a v tomto světle rozumu se rodí teplo lásky = snahy vůle po odhadnuté ceně dobra. Zákony této činnosti vůle stanoví *ethika a juris prudentia*. Při tomto řádu činnosti jsme si vědomi, že vůle fyzicky determinována není, nýbrž jen více méně nakloněna bývá dobrem, ale že *τοῦ* já patří sebeurčení volbou (*Selbstbestimmung der Wahl*), slovem, že má člověk svobodu vůli (3). Jako mne neklame vědomí nutné determinace v evidentních pravdách, tak mne neklame sebevědomí svědčící, že jsem svoboden volit z předložených dober dle libosti. Že mne svědectví mých smyslů: zraku, sluchu, hmatu atd. pod kontrolou rozumu neklame, když dle vzorné mi snahy a nezbytné neobjektivní nutnosti považuji předměty (a jich soubor = svět), které vidím, hmatám atd., za skutečně existující (objektivně reálné), — jest pro normálního člověka pravdou tak jistou, že o ní aspoň v praktickém životě ani umíněný skeptik akosmista (*α — κοσμος*) pochybovat nemůže (4).

Uvedené pravdy (1.—4.) reálné existence vlastního já a světa mimo mne, schopnosti rozumu poznati zákonem dostatečného důvodu (*causality*) objektivní pravdu a svoboda lidské vůle — tvoří nezadatelný duševní majetek lidstva, o jehož nezvratném titulu pravdy jest každý normální člověk neochvějně přesvědčen. Tím má každý člověk, i analfabeta, sám v sobě jisté kritérium pravdy v oboru otázky životní o nábožensko-mravním názoru světovém. Každý system, který zřejmě neb v důsledku svých zásad tyto pravdy popírá, jako na př. monism materialistický a pantheistický, usvědčuje se sám z nepravdy, — jelikož „příroda“ (*natura rationalis hominis*) učíc člověka těmito pravdám — neklame; *natura non mentitur*.

P. J. N. Boháč:

Wagnerův Parsifal.

Není snad druhého umělce-genia, jehož díla by byla tak úzce spojena s jeho životem, jehož díla by byla tak věrným obrazem jeho duše — jako Richarda Wagnera. Všechna jeho dramata, od Bludného

Hollandana počínajíc, až ku Parsifalu, vyjadřují jistý moment z vnitřních bojů a dějů veliké duše Wagnerovy a všechna dohromady nejsou ničím jiným, než jediným výkřikem duše hledající vznešený cíl svého uměleckého tvoření a svého celého žití.

Život Wagnerův byl plný strádání, bojů a duševních převratů. A právě tento život byl příčinou, že se stal Wagner stoupencem schopenhauerovského pessimismu. Ale tento pessimismus přijal, abych tak řekl, jen formálně, nikoliv však v jeho principech anebo dokonce v jeho provádění. Wagner stal se pessimistou, ale nezůstal jím — šel mnohem dále ve svém duševním nazírání (a tím vlastně se čím dále, tím více oddaloval od pessimismu Schopenhauera). Wagner nezříká se života pro něj trpkého, neodsuzuje život — ne — naopak on právě začíná jej milovat se vši jeho bolesí, v duši jeho probouzí se soucit s trpícími a soucit tento propuká v lásku, v lásku čistou, křesťanskou, k níž znenáhla se přidružují víra a naděje, tvoříce dohromady jeden nerozlučný celek. Tedy pessimismus, který Schopenhauera úplně přivedl k degeneraci, ten Wagnera (a jistě zásluhou jeho silné, po pravém cíli toužící duše) přivedl k regeneraci a vyvrcholil v jeho nauce o „velikém soucitu“ a v jeho „idei vykoupení“, jež se staly jeho životním i uměleckým cílem.

Samo sebou se rozumí, že vůdčí hvězdou, která vedla Wagnera k těmto vznešeným metám, bylo „křesťanství“ — jak sám Wagner nescíslněkrát, zvláště ve svém díle „Kunst und Religion“ doznává. Křesťanství, které hlásá lásku a soucit, víru a naději, křesťanství, které člověka v Bohu činí silným a trpělivým, křesťanství, které člověka povznáší z degenerace k jeho regeneraci — to křesťanství bylo vůdcem Wagnera.

Ovšem že vedlo jej cestou hrozných bojů a zápasů, než přece přivedlo jej k cíli. A uměleckým vyjádřením těchto krisí a duševních bojů jsou jeho dramata a výrazem konečného očištění a dopracování se pravého křesťanského názoru, pravého charakteru, mravní síly a lidské hrdinnosti jest jeho poslední vznešené drama „Parsifal“, v němž Wagner oslavuje veliké misterium „lásky“ a „vykoupení“

Dílo Richarda Wagnera jest proniknuto zcela duchem křesťanským. Křesťanská „idea vykoupení“ spiata s ideou „velikého soucitu“ — ta táhne se jako zlatá nit celou tvorbou Wagnerova ducha, až konečně jasně — definitivně — zazáří v posvátné hře „Parsifalu“, v němž Wagner opěvuje zázrak všech zázraků: vykoupení lidstva nejdražší krví a tělem Kristovým.

Jako nad celým životem, tak i v jeho dílech nade všemi bouřemi a duševními obrazy vznáší se vysoko zářící kříž Kristův hlásající lásku k lidstvu a jeho vykoupení. — — —

Všimněme si nyní blíže „Parsifala“.

Myšlenkou Parsifala zabýval se Wagner již dlouho; jistě již při tvorbě Lohengrina, tedy asi od r. 1845. První skizzy pocházejí z r. 1857. Dílo to hudebně dokončil Wagner v lednu r. 1882 a po mnohých neshodách bylo provedeno téhož roku 26. července v Bayreuthu.

Hlavním pramenem, z něhož Wagner čerpal látku ku svému dramatu, byla mu epická báseň Wolframa z Eschenbachu „Parsifal“ asi z r. 1215.

Středem, kolem něhož celý děj posvátné této hry se soustřeďuje, jest velebná reliquie, věčný pramen lásky a života — sv. Grál.

Dle podání jedněch byla to smaragdová miska, již darovala prý královna ze Sáby králi Šalomounovi a již použil Kristus Pán při poslední večeři — při ustanovení nejsvětější Svátosti oltární a oběti mše svaté. Do této smaragdové misky zachytil prý Josef z Arimatie nejdražší krev, tekoucí z ran Spasitelových; a proto prý obdržela miska tato jméno svatý Grál, což znamená jako sanguis real — královská krev; dle zpráv jiných jméno Grál odvozeno jest prý zejména z provençalského Grasal čili Grazan a znamená doslovně misku.

Tato posvátná miska dle podání většinou legendárních různými cestami dostala se do Španěl a zde střezena byla od zvláštních rytířů v klášteře Monsalvatu na katalonské hoře, dle zpráv jiných však v klášteře San Juan de la Peña v pohoří Pyrenejském, v Aragonii. Odtud prý dostala se tato posvátná miska do města Janova.

Jiné naproti tomu zprávy a legendy nazývají sv. Grálem posvátný kalich, z něhož prý Kristus Pán pil při poslední večeři a který prý spolu s posvátným kopím dán byl od andělů králi Kapadocie Titurelovi v odměnu jeho ctnosti.

Tento posvátný kalich, později spolu s posvátným kopím, byl chován ve slavném klášteře San Juan de la Peña, kde strážěn byl řádem hlásajícím a konajícím dobro a lásku. A odtud přenesen byl do Valencie, kdež až podnes se chová v tamější basilice.

Z toho ovšem vznikly spory (dodnes neurovnané) mezi oběma městy, která totiž reliquie je skutečně sv. Grálem. Myslím, a to je i mínění mnohých jiných, že obě reliquie pocházejí ze Španěl a že sv. Grál vlastně skládal se ze dvou částí: z kalicha a pateny, která měla podobu misky, jak tomu bylo za starých dob.

Ostatně ať tomu je jakkoliv — to je jisto, že svatý Grál nadchl Wagnera a zaujal celou jeho uměleckou činnost; Wagner vždy s nadšením znova a znova oddává se důkladnému studiu historie sv. Grálu a na základě toho vybudoval své znamenité drama, které jak po stránce básnické, tak i po stránce hudební znamená vrchol ve tvorbě Wagnerově.

Těžiště dramatu Wagnerova spočívá hlavně ve vnitřním rozvoji, v duševním vítězství. Je to jediný nepřetržitý zápas mezi dobrem a zlem, jenž odehrává se v každém téměř dramatu jeho, ale který v Parsifalu dochází konečného rozluštění — konečného vítězství dobra nad zlem.

Všimněme si nyní obsahu dramatické básně. — Pohanský rytíř Klingsor, jenž kdysi chtěl se státí strážcem sv. Grálu, pro zamítnutí od toho úřadu zanevřel na rytířstvo Grálu. Do své čarovné zahrady, v náruč svůdných žen vábí rytíře Grálu, aby je připravil o jejich čistotu. Mnozí v nich stali se už jeho obětí. Amfortas, přední strážce Grálu, jenž po svém otci Titurelovi uvázal se v jeho úřad, chtěl Klingsora zbaviti jeho kouzelné moci. Ale v boji podlehl svůdné ženě Kundry, a Klingsor zmocniv se jeho posvátného kopí, zranil jej v bok. Amfortas sice neumřel, ale trápen jsa ustavičnou bolestí a výčitkami svědomí, chřadne a jest nebezpečí, že Grál pozbude svých strážců. Jednou však, když se modlil před sv. Grálem, tu zazářil Grál jasnou září a na něm zaskvěla se slova, zvěstující mu příchod jeho vysvoboditele „čistého blouda“, jenž stane se vědomým. A tím jest Parsifal. Pro následek jednou postřelenou labuť, octne se v posvátném háji sv. Grálu. Gurnemanz, jeden z věrných Amforta, poznav Parsifalovu čistotu a nevědomost, tuší v něm vysvoboditele — zachránce svého pána. Proto vede jej do svatyně Grálu a zde Parsifal zažívá dojmů posvátných

a mocných. Zvláště zoufalé výkřiky a steny ubohého krále Amforta působí na něj neodolatelnou mocí, tak že Parsifal, aniž by si byl vědom, co to vše znamená, zachvácen jest velikým soucitem s nešťastným králem.

Snad již v tomto okamžiku mohl Parsifal začít své dílo spásy, než ne. — Pouhá naivní čistota nestačila ku provedení tak vznešeného úkolu. Jeho čistota duše musí se státi vydobytou, jemu uvědomělou, zaslouženou ctností a proto „čistý bloud“ musí sám projíti nebezpečím zla, aby se naučil znáti cenu dobra a ctnosti a hrůzu zla a hříchu a aby pochopil bídu těch, kteří se stali obětí zla. Toto poznání teprve uschopní jej k tomu vznešenému úkolu a probudí v něm pravou lásku a soucit s nešťastnými a přivede jej k vítězství.

Parsifal, jako nevědomý bloud, jsa odehnán ze svatyně Grálu, bloudí světem a přijde v čarovnou zahradu Klingsorovu. Klingsor zná poslání Parsifalovo a proto napíná všechny síly, aby Parsifal stal se jeho obětí. V tom vedle zástupů svůdných dívek, jest mu vydatnou pomocnicí i Kundry, která Parsifala poznala již dříve v okolí Grálu. Než její polibek vtisknutý na čelo Parsifalovo, stane se pro ni a pro Klingsora osudným. Parsifal v tom okamžiku, kdy ona jej políbí, živě si představí nešťastného — trpícího Amforta, poznává včas nebezpečí hrozící čistotě jeho duše, o níž připravil se Amfortas, a srdce jeho místo plameny smyslné lásky plní se soucitem a láskou k nešťastnému, k trpícímu, plní se žhavou touhou jej spasiti — jemu pomoci. Odolav všem ostatním nástrahám rozvášněné, jemu posléze klnoucí Kundry, utíká pryč s tohoto místa záhuby. Ale Klingsor, chtěje za každou cenu jej zničiti, hodí po něm uloupené posvátné kopí, aby ho usmrtil. Ale Parsifal uhnuv se kopí uchopí a děláje s ním znamení kříže v poušť mění čarovnou zahradu Klingsorovu a ničí jeho kouzelnou moc. Pak následkem kletby Kundřiny dlouho bloudí, až konečně octne se zase v blízkosti svatyně Grálu.*) Na stráži stojící stařec Gurnemanz poznává jej — poznává i posvátné kopí a vypráví Parsifalovi o hrozném stavu, jaký panuje v hradě rytířů sv. Grálu. Parsifalovi každé slovo jest ostrým mečem, bodajícím do srdce, když si uvědomí, že on je toho příčinou, že dosud nepřinesl spásu, kterou přinéstí má. — V době jeho bloudění stala se změna i s hříšnou Kundry, která jsouc přemožena velikostí jeho mravní síly a čistoty duše jako lkající Magdalena přibližuje se nyní k němu a omývá nohy jeho vodou, mezitím co Gurnemanz smáčí hlavu jeho a pomazává jej za krále. Jí nešťastné ženě přináší Parsifal první spásu a uděluje jí křest. Potom hnán bolestí a touhou spěchá ke svatyni Grálu, kam mezitím ubírá se s jedné strany průvod s rakví Titurela a s druhé strany s nemocným sténajícím Amfortem. Rytířstvo žádá na Amfortovi, aby odhalil sv. Grál, zřídlo to jejich síly — jejich života. Ale Amfortas jsa bolestí už vysílen a jsa si vědom své nehodnosti vrhá se mezi rytíře žádaje sobě smrt jakožto jediné vysvobození. V tom okamžiku vstupuje Parsifal a posvátným kopím dotýká se rány Amfortovy a tak přináší jemu touženou spásu a vykoupení z hrozných muk a výčitek. Potom chápe se sv. Grálu, zářícího a jím u posvátném vytržení všech, za tiché modlitby všem žehná a celý sbor slovy: „Věčné spásy zázrak: hle spása dárci spásy“ — končí.

(Pokračování.)

*) Právě v den Velikého pátku, ▼ den pohřbu Titurela.

Josef Svatopluk Machar.

J. S. Machar narodil se 29. února 1864 v Kolíně. Jakoby se mu chtěl revanchovat osud za jeho výlučnost, dopřál mu ironicky slavit narozeniny jednou za čtyři roky. Machar je typ v naší současné poesii ojedinělý. Měl sice už intelektuelní předchůdce v Havlíčkovi a Nerudovi, ale nikdo z nich nedovedl boj proti době do těch důsledků jako Machar. Byl žurnalista, bojovník, mravokárce a většinou i při tom básník. Dnes je ještě nemožno vysloviti o Macharovi definitivní soud, poněvadž dílo jeho není ještě dokončeno a také není získána ona potřebná vzdálenost od vlivu jeho osobnosti, abychom nechali na sebe působiti jen jeho díla. Láska a nenávisť k němu je ještě příliš zřejmá. Než i tak můžeme říci dnes své stanovisko k němu, na kterém budoucnost mnoho nezmění.

Machar je zjev po výtce časový, přechodný. Je výrazem a dítětem své doby. Vyrostl z reakce proti slovnímu hýření barvami, z reakce proti planému vlastenčení, z negativní, nervosní a krytické doby. Vytěžil z realismu, co se vytěžit dalo, ale právě proto, že jej dovedl do důsledků, zřejmě vidíme i jeho vady, vady, proti kterým se zase zvedne nová reakce. Jeho intelektualism nedovedl se odvrátiti od negace, která drtí systémy a věky a dává vteřiny, on nemohl vytvořit veliké, kladné koncepce životní i umělecké. I jeho názor kulturní je čistě básnický a negativní.

A neznám vůbec „ideálů“,
bych hnal se pro ně v „boje jek“,
mám srdce chladné jako skálu
a v srdci nenávisť a vztek .

— — — — —
mé verše rostou jen z té zlosti,
z té žluče jen se pramení.

(Confiteor.)

Obraťme pozornost k jeho tvůrčímu procesu. V předmluvě ke Confiteoru praví o tom sám: „Nevím, jakým procesem bere se tvoření autorů jiných: moje představy, myšlenky, dojmy, nálady chvívají zprvu v duši jako cosi nevyslovitelného, spíše jako rytmický spád nějaké melodie; později kmitne se metafora, řádka, rým, sloka — a tu je čas práce. Práce pomalé, bolestné, často trapné, vždy vysilující — věřím pevně ve transformaci krve a mozku ve sloky! — a ne vždy uspokojujivé. Nevyslovitelné {chví často v duši dál a co bylo napsáno, je bez krve a života. Tak bylo u mnohých z těchto básní. Vracíval jsem se k nim zas a zas, prožíval jsem ještě jednou dojmy, z nichž ony vznikly — a byly to příjemné chvíle to zpětné, čistě spirituální prožívání zašlosti bez bolesti a radosti, — a výsledkem bylo nové vyjadřování, nové verše, nové sloky starých věcí.“ Jak viděti, je i v tomto mezi ním a Vrchlickým stejný rozdíl.

Jeho nejlepší básně dle mého názoru jsou „Tristium Vindobona“ (báseň „Na Kahlenbergu“ je uchvacující). „Zde by měly kvést růže“ a i prósy „Konfesse“. Básnická velikost Macharova je bez odporu v jeho lyrice. Zde jsou jeho verše nahé, teplé, dýchající vůní a ve své prostotě krásné. On ze sta znaků dovede vybrat jeden, dva, čistě macha-

rovské, tak výstižně a výrazně charakterisující, že se na ně nezapomíná. Jeho metafora jsou úchvatně silné, plné opravdovosti, jeho pointy trahující za srdce.

Machar je básníkem národním, ale jen z části. On nevystihl cele povahu českého člověka. Postřehl sice dobře onu zatrpklou, zdánlivou nepřístupnost české duše, sklon k ironii, šlehu... a tuto vlastnost dovedl ve svém díle do krajnosti. Ale jedno neodpuštělně vynechal. Sklon k meditaci náboženské a ke kladnému vyřešení životního názoru.

Celé dějiny naše jsou výrazem náboženského vlnění na dně duše české: bouře husitské, náboženští myslitelé i dnešní český monismus. Jak nesnesitelně na tomto pozadí se vyjímá Macharova negace a jeho antika. Národní český básník by musel být to, čím byl v hudbě Smetana, v malířství Aleš. A tím Machar rozhodně není. Něco jiného je mluvit o něm jako o člověku, který po svém chápe úkol národa a poměr jeho k svému okolí. Vzdálen malých zápasů politických frakcí může si dovolit víc než kdokoli jiný. Něco jiného je kárat, bořit a něco jiného stavět — negace a klad. Čas, intelekt a vzdálenost otupila k posledu hrot jeho zamítavého postavení, tak že k posledu se z něho stává člověk milující vlast více než jeho učedníci a zvláště blaseovaná mládež.

Machar je dále básník sociální. Už v dřívějších sbírkách zní sociální struna, zvláště ženská, ale nejlepšího a nejjasnějšího výrazu dostává se jí v knize „Zde by měly kvést růže“ Kdo přečetl jedenáct lyrických dramat, tomu navždy bude znít v uších závěr epilogu:

„být ženou, už to znamená trpěti,
nad její drahou zachmuřenou
už osud vyřkl prokletí“

Některá místa jsou zde překrásná. — Člověk odloží knihu, zadívá se před sebe a nemůže číst dál. Dojmy jsou tak krásné, tak plačící... Magdalena nedostupuje této výše. V septimě jsem si o ní napsal do denníku: Přečetl jsem Magdalenu. Ve smésici dojmů záliby i odporu a pocitů bezbarvých, konečně vrchu nabyly tyto dvě základní myšlenky: Výborná satira na maloměstské poměry. Na shnilou část naší maloměstské smetánky, která ztratila kontakt s velikým světem a živí se nízkými klepy, ubíjející hříšné duše kající, nejsouc však sama o nic lepší. Platí až do dneška s tím rozdílem, že místo Staročechů nastoupili Mladočeši. Výborná satira, ale nic víc.

Neprávem jmenuje se Magdalena. Ta přece byla silná, to byla žena žen — to byla skutečně žena světa, která z bahna vášní vlastní silou se probila k životu. A Lucie? (Tak se měla satira jmenovat.) Slabá žena, která vlastní slabostí si zasloužila svou bídu. Mohla se vrátit do Prahy, ale neklesnout znovu do bahna nízkosti. Básník jí tak strhl s hlavy gloriolu Magdaleny, oloupil ji o všecek soucit čtenáře, nedovolil jí se očistit. Řídil její osudy dle své libosti, připravil ji o všechny sympatie čtenářů. Nelituje jí čtenář, poněvadž na ní není tragické velikosti. Nedokreslené charaktery pouštím stranou.

A po čtyřech letech nemohu říci, že jsem se mýlil.

Kdybyste se ptali přátel Macharových, která kniha je jim nejmilejší, řeknou vám: „Konfesse“. Zde se podává Machar, jak je, snílek, romantik, ironik, bojovník. Na slunečná odpoledne prázdn-

ninová, kdy v poli na vonící mezi jsem četl jeho „Konfesse“, nezapomenn nikdy.

A konečně Macharova antika. Machar je básník rozumu, ale jen jedná-li se o dobu současnou. S odporem odvrací se od prázdného (jemu) prostředí, řeže svými feuilletony, kritikami a satirami — ale lepšího nic dát nedovedl. Sám sobě sice našel náhradu, surrogat, ale svět se na něho dívá jako na herce na jevišti, kterého sice vidí, ale nechápe. Individualista našel si náhradu v antice, věku silných lidí, jednotlivců, slunečných dnů — ale zas jen pro jednotlivce. A je to divné, že básník sociální, neviděl arény, gladiatory, kříže a otroky, strašné pozadí, před kterým si hraje s Tiberiem, Markem Aureliem a Neronem. Ale on viděti nechtěl. Jeho antika se rozbíratí nedá. Nesnese doteku kritického nože, rozplývá se pod ním v kouř básnických fantasií. A ten básník jezdil po Čechách přednášet o antice. Byl jsem na ní také na malém venkovském městě. Ale mohu říci, na takové přednášce si Machar přátel nezískal. Jen svému jménu měl co děkovat, že se ho nevzdali, svým pracím a své básnické prostotě a naivnosti, s jakou věřil v možnost uskutečnění a přesvědčivost svých snů.

Doba, kterou Machar tak jízlivě řeže, které sype sůl do otevřených ran, ta doba je k němu příliš milosrdná, odpouští mu benevolentně pro to, co jí dal dobrého, omlouvá ho — a tím už Machar není obáván. Člověka, který píše Barbary, Pohanské plameny, Apoštoly, se už nepřátelé nebojí, ten už musí nadávat, to je jeho druhá přirozenost a proto už neúčinkuje. Poslední jeho dílo „Svědění věků“ po vzoru Hugově, Lecomtea de Lisly, Balzakově a Vrchlického zvané, je sic ohromné úsilí o zmožení lidského dramatu, ale jak veliké úsilí o vzepětí, tak veliké ztroskotání. Básnické i lidské.

Machar je slepý pro barvy, hluchý pro výkřiky, v jeho oku se láme každý paprsek křivě, on jde jako junák z pohádky do světa na zkušenou a lidé v salonech a teplých pokojích už ho jen čtou a dívají se za ním, jak to dopadne. Tak jako v Steinbrennerových kalendářích je každý nevěrec lotr, tak u Machara každý, kdo věří. Jeho chráněnci vraždí z mravního hrdinství a povinnosti, jako veleduchové lidstva, jeho nepřátelé konají dobro a obětují se jen z nejhanebnějších důvodů, přetvářky, lži a farisejství. To jsou konce realismu. Nesnášlivá církvíčka, kde každý, kdo se odváží pochybovat o samospasitelnosti jejích dogmat, je dán na index. Chybu nepřítelovu stonásobně zveličí, zásluhu neuznají.

Dnes, když chceme číst Macharova vrcholná díla, musíme jít hluboko zpět. Machar je básníkem jen tehdy, když mluví on sám a ne jeho nenávisť. A to k posledu je zřídka. Dnes už šlehy Macharovy nepůsobí. Mladočechy to nezabilo, my rosteme a můžeme si popřát toho luxusu, přečísti si po obědě nejbřitější, protiklerikální brožuru či satiru, aniž by nás přivedla v rozčilení. Dokonce si z něho můžeme vzít příklad, ne ze sprostoty, ale z jeho dobrých stránek. Ironie, satiry a sarkasmu. I vůči Macharovi.

Konečný soud, jak jsem již řekl, nemůžeme vysloviti, ale pro dnešek je náš názor takový. Machar je lyrik. Byl velikým básníkem, ale upadá. Pro budoucnost už nečekáme od něho nic, dnes už budou dávat věrní jemu: blahopřání, kytice a slávu — kterou kdysi tak šlehal a sesměšňoval, ironie osudu — a Machar v osud věří. My ode dneška a zvláště v jeho ironii.

Moderní mystik.

Mystik.

Něco záhadného, znepokojivého tane v tom slově.

Padá přísně do zmatené směsi drsných hlasů, neodstíněných vrchních tónů, v něž se tříští vnitřní energie dnešku. Tak píše Miloš Marten.

Hrubý nebo zjemněný materialism, převaha smyslnosti a vnějškosti, starý epikureism a úpadková antika pronikají příliš mocně dnešní kulturou, vypuzují vše duchové, ideální (Dr. Josef Kratochvíl). Pronikají i v moderním básnictví, kde tak málo čistého světla odraženého z hvězd druhého nebe, kde tak málo odvahy a síly bez zaslzení hleděti v slunce.

A přece má česká poesie myslitele, jenž prodírá se z těžkého sna, ležícího na myšlenkách a věcech, dále, do výše, kde se otvírá nový prostor a jiné světy! Jest to básník, který se blíží svou touhou k odleskům oslňujících hlubin Lásky, v Něž nahlédá okem jasným, nezkaleným mraky tohoto světa; jest to básník, který o sobě napsal: „Považuji umělecké poslání za řízené vyšší Vůli a zodpovědné“, mystik, který jde za obzory země nad blankyty, kde zvoní hlas vyšší. Tomu dovede naslouchati Otakar Březina!

Celé jeho dílo je pravda, čerpaná z tajemných pramenů dobra a krásy, „celé jeho dílo je branou, jež vede nás k nebi“ (S. Bouška). Tam touží básník až před obličej Nejvyššího. Ale nepřichází hned k svému vysněnému cíli. Je příliš poután k zemi gravitační silou hmoty, tak že se nemůže volně dát za vidinami míjejícími v zemitu. Úporně zápasí v něm cit rozluky s hmotou, jejíž krásy a hloubky zná, s vůlí vznésti se zcela v tajemný svět. Výsledkem této tísně jsou „Tajemné dálky“, kde mísí se svity vyšších oblastí s atmosférou země, kde život nervů a ideí se tak vzájemně prostupuje a doplňuje. — Nálada „Tajemných dálek“ je pessimistická. — Bolest a lítost tvoří hluboký doprovod vyšší písně:

„lítost spoutaného v loži,

když vítězné volání zvonů třese se z nejvyšší věže — —“

Ale najdeme přece místa, kde mystik v pocitu věčnosti nachází klid a radost, vzcházející mu okamžiky zapomenutí a vytržení:

Zapomenutí:

Po tvářích bolesti rozlil se úsměv a mír,
chor pohřebních písní se roztál v milostnou něhu
a házel jásavá echa, jak plesáním zvonů a lyr,
by svátek světily dálky.

Byl jiného žití to reflex, a v duši mi šleh
jak dávný azur, před staletími jenž svítil?
Či procitla rozkoš v mé krvi a onoho večera dech
před svatební nocí mé matky?

To z břehů mlčení vítr mým osením táh,
v něm třesení neviditelných křídel jsem cítil
a anděl mé myšlenky, jak v Gethsemane na modlitbách,
číš tajemné útechy nalil.

Přes to však jsou „Tajemné dálky“ knihou bolesti — vyvěrající z duše toužící po cíli — stojícím ve vyšších oblastech. Bolest ta však jest jen přechodem, odkud vede cesta k překonání krise. Nad ní básník vítězí ve „Svítání na západě“.

Rozloučil se s hmotou, jejíž krásy dříve cenil, a povznáší se zcela v tajemný svět — dospívá tam, kde:

„Odmlčely se větry, v poslušná zrcadla se shladily vody.“
(Větry od pólů.)

Ot. Březina podává tak klíč a vysvětlení k postupu, jakým spěje duše lidská výše. Nejprve bloudí po růžových cestách světa toužebně spočívajíc na věcech, jež lahodí jejím nižším zrakům, ale klamaná, nenasycená je opouští a nachází štěstí trvalé a upokojení v Bohu. — Nekreslí básník novými barvami, nemluví totéž novou hudbou řeči, co pravil sv. Augustin?: „Srdce lidské je nepokojné, dokud nespočine v Bohu.“

K Němu spěje básník, zpívá mu modlitby radosti a díků ve sbírce „Větry od pólů“. Volá k Němu v své samotě světlé, posvěcené blízkostí Vládnoucího:

„Ó Věčný! V té chvíli, když ruce
mé bez vlády klesly, sesláblé láskou, vlastní
svůj život viděl jsem, změněný neznámým
světlem . . . A přece, můj Otče, kde jsem
už viděl krásu tvých krajin, že poznávám
chut jejich vůně?
Na rtech mých pálí sladkost tvých
hroznů a polibky bratrských duší. Sladká
tvá vzpomínka zbyla mi v duši, jak vonná
tma po uhaslém světle, a teplem táhne mi
krví, jak ruka milovaná by držela ruku mou
v noci, když dřímů, a vroucností dlouhého
stisknutí dala mi sníti o lásce — —“

Březinův mysticism nabyl zde plnosti a harmonie, básník vystoupil na stupně nejvyšší extase, do sféry mlhovin žhavých — lásky boží . . . Jak vznešeně, zázračně mluví o Bohu, Jehož jméno z úcty se obává vysloviti. Mluví novou řečí, slovy, jimiž duše se zachvěje v nejtajnějších hlubinách a v zanícení šepotá lásku k Tomu, o Němž pěje mystik:

„Vládnoucí, jenž rozkazem světla
vyslal si nesčetné dni a nesčetné noci,
zamyšlené tajemstvími,
jako služebníky své před sebou,
by přijaly duše tvé v tisíci světech
a vedly je k tobě!
Hlase, jenž zaznívaš klenbami věků,
nebezpečnými bouřemi světla,
tmy, vodopády,
ve všudypřítomném mlčení smrti, jež pokrývá zemi,
bezvětrí tvého žhavého pásma rovníkového,
a každému kroku
dává ozvěnu v nekonečnosti!

Ot. Březina, jenž vidí Boha tak velebného, velikého v svých modlitbách, kam se odráží sta slunných paprsků, pohlíží v mystickém rozjetí na všechny bližní — bratry. Jak svatě mluví o bratrství všech, o jednotě, již neporuší nepřátelství, ale utvrdí láska a odpuštění!

„Spětí všech rukou, svlažené slzami, volá
po mystickém odpuštění!“

Básník předvádí velkolepé obrazy života — — obrazy čisté, krásné,
v nichž vystupují následovníci Spasitele a sv. Štěpána Z básní Mu-
čedníci a Město zaznívá zejména láska řkoucí:

„Bože, odpust jim, neboť nevědí, co činí.“

V tom viděti dokonalé nazírání Březinovo.

Knihou nejbohatší v tvorbě Březinově jsou „S t a v i t e l é c h r á-
m u“. Jest to, jak praví Miloš Marten, „kniha kroužících mlhovin, z nichž
se bez ustání tvoří nové světy, rozpadají a tříští se, srážejí se kolem
jiných jader, přetvořují se z hvězdy ve hvězdu, do nekonečna“.

Úchvatná je stejnojmenná báseň, panoráma všech věků, v níž líčí
básník lidstvo od počátku světa.

„Vidí zástupy nesčíslné. Ponurou majestátností věcí
kráčeli smutni. Cizí byly si duše, jak by každá z jiného světa
po tajemném ztroskotání zachránila se na zem.“

Vyjmenuje všechny druhy lidstva v nádherné visi, předvádí po-
kolení, jež v zmatku jdou za rozkošemi — neznajíce sebe, ale naslou-
chajíce jen hukotu krve a hříchů v své duši,

„Mezi nimi šli stavitelé tvého chrámu. Ti jediní ze všech
poznávali se znameními. Jako slib jiných nebes a země
viděli hrůzu a nádheru věcí. V plnosti nesčíslných forem
cítili prvotní napětí tvého tvůrčího dechu.

— — — — —
K millionům trpících bratrů bylo poslání jejich
jako k najmutí dělníků k stavbě. Ale aby žhavější byla
slova najímajících a ruce odměňujících horkostí touhy,
tvá spravedlnost, silná a vládnoucí smrtí,
rtům jejich odňala vzpomínku na všechnu sladkost země.“

Ot. Březina má zvláštní dar, tajemné nazírání pravdy, již vidí
v celém vývoji věků jako zlatou nit, již podává v tom duchu, jak ji
hlásal Učitel lidstva. Je básníkem křesťanským! Všimněme si jen, jak
chápe učení církve sv. o milosti. Praví o ní:

„A nejchudší tvé odívá v šat královského purpuru,
jenž, bratřím země neviditelný, je viděn anděly.“

Jak krásně líčí zejména moc milosti boží v době pokušení!

„Těm, kteří v žáru břehů tvých, v zimnici žití úpějí,
je lékem v jižním slunci zrajícím, ztišením v tajemnu,
vdechnutím vůně na rozhraní tmy a chladem krůpějí —
z mlh před jitem.“ (Milost.)

Březina odvrací svůj zrak od matných bludiček a štěstí nalézá v odle-
sku Nejvyššího, v Němž se ztápí jeho duše. Zná moc paprsků ze Slunce
zaplašujících tmu, zná blesk, zastavující jízdu zla, milost boží! Pomocí
jí buduje chrám, kathedrálu, jejíž věže se pnou velebně k nebi!
Tam spěje svým duchem, ale klesá mnohdy, cítí únavu, před jeho kroky
„se tyčí otravné prameny syčící tmou“, ale svaté jméno Toho, pro
Něhož staví básník, zaplaší hrůzné vidiny!

„Tu svaté tvé vzpomínky v duši mi prolétla zvěst,
nádhra moří tvých, tajemství nocí tvých, sláva tvých cest:

blankyt jak brána se otevřel, od jihu letělo tisíce ptáků;
tvé magické jméno jsem vyslovil — a v úsměvu hvězd,
koberec pro sny, přede mnou ležely záhony růží a máků.“
(Doupata hadů.)

Radost nalézá básník, která mu uvolňuje křídla, že letí dále, na nejvyšší vrchol hory boží, v „Rukou“. V nich provádí své idee v gotickou stavbu — jejíž nejvyšší věží je láska — všeobjímající, vítající duše všech věků. Básník cítí mocněji blízkost všech bratří, s nimiž jej svazují nesčetná vlákna! všichni spolu pracují na zduchování země, podpírají a doplňují se navzájem svými snahami, tvoří řetěz nepřetržitý. To vše uvažuje, cítí Ot. Březina hlubší lásku ke všem, ji opakuje sesílenou:

„A na všechnu slávu svého snu, nádheru noci plamenné,
zapomenul jsem při pohledu na bratří svých ruce zemdlené,
krvavé, hněvem sevřené, a v smíchu moře rozvlněného
přerážené údery vesel, když se chytaly člunu přeplněného.“

Prolog.

To jsou svaté struny jeho veršů! Z každého zvučí tóny touhy prospěti všem, proměnití je týmž očištným ohněm! Hudba vyvrcholuje v slavný hymnus snahy veliké, vládu myšlenky a snu založiti nad tvorstvem. Básník volá:

„Vysvoboditi všechny! To, co z věčnosti uviděl jeden, aby dovedlo uvidět tisíce bratří! To, co dovedl v opojení milosti odpustit jeden, aby dovedli odpustit tisícové! Aby dovedli milovat jako ti nejsilnější a nenávidět jen to, co nenáviděli ti nejsvětější mezi námi! Aby se tisícové dovedli zmocnit věcí a ovládnout je jako ti nejvítěznější a rozdati je s královskou štědrostí bratřím jako ti, kteří poznali sladkost vznešené marnotratnosti milujících. Aby přišla doba a tam, kde dnes dovedeme zvítězit myšlenkou, dovedli zvítězit tělem! . Evoluce, kde život se bude skládati z radosti, které jsou nám, slabým, bolestmi, a z bolestí, které jsou nám, nedokonalým, ještě radostmi.“

(H u d b a p r a m e n ů. — „Zástupové.“)

Tak volá mystik v „Hudbě pramenů“. Kniha ta je opravdu hudbou, jaké neslýchají naše atmosféry. Je to hudba z oblasti, kde vane jiný vítr než na zemi, vítr nekonečnosti. Jím se sílí oheň života plající v nitru našem. Nezachvěje se duše, slyšíc o své tajemné ceně, o lesku, jehož jí dodává Otec nás všech svou milostí? Vždyť:

„Není duše tak potopené do tmy, aby v ní někdy barvami nezažrály zkušenosti druhého zraku. Není duše, která by, opouštějíc poslední ze svých dnů, směla si stěžovati, že neuzřela zemi v jiném světle, než je světlo našeho slunce.“

A což když slyší tajemná slova v oněch okamžicích, které sama prožila, když uslyšela hlas Pána, volajícího ji k Sobě, v „okamžicích rozhodujících“? Mystik o nich praví:

„V těchto chvílích zvonily do tvůrčího ticha halucinace nikdy na zemi neslyšených symfonií, jež zachyceny mdle pozemskými tóny, křísí nostalgie po čistším životě než je život našich dní.“

Ot. Březina je básníkem, jenž úplně sjednotil svou vůli s vůlí Nejvyššího! V celém jeho díle hřmí hymna lásky, která stoupá do výšin druhého světa — k Vládnoucímu! Od něho má Březina poslání — je apoštolem pravdy a dobra, je jedním z proroků, „před nímž jitro nové plápolá do výše v etherných, vonných plamenech, v nichž bez bázně zpívají ptáci“. Je tím nejpokornějším, vždyť praví o sobě:

„Jenom nedokonalost mi náleží, jako konečně každému umělci. Jenom ty pukliny a kazy, které mají svou příčinu tajemnou v umělcově životním ohni, v nestejnosti jeho plamenů, v nedostatku jeho čistoty, v nepřiměřenosti jeho žáru.“

Dílo Březinovo je rájem — škoda, že zavřeným pro mnohé. Ne-nahlédají do něho, nevábí je květy čisté v něm rostoucí. „Jdou v hlučících davech — opojení smutnou rozkoší světa a nevidí ničeho“ (Sig. Bouška). Nevěří zvěstem mystika „Úsměvy druhů zhasnou před jejich zraky, v nichž třese se záření dále“, jak si stěžuje Březina v básni „Vladaři snů“.

Málokdo chápe Březinu a chápati nechce — jsou mu příliš cizí zvěsti s výšin, kam srdce k světu připoutané nevzlétá! Jen zrak čistšímu světlu otevřený, odvracející se od země, ale toužící k hvězdám, zamiluje si mystika, aspoň krůpěj z jeho bezedného pramene nabere do svého nitra. Ale krůpěj ta — byť jediná — svlaží jeho duši, která „svolí opakovati slova světců a velikých, rozežhaví se jejich myšlenky a ukáží mu nejvnitřnější svá složení — — — sta asociací odrazí se v jediné ohnisko, rozehraje se jindy nepřístupné klaviatury a v mlčení, spojujícím věty, tušiti bude ukrytou souvislost pravd, jasných a hlubokých“.

(Rozhodující okamžiky.)

PhC. Fr. Vojáček:

Biskup Strossmayer a jeho dílo.

Válka v roce 1866 změnila poměry. V listopadu sešel se sabor a poznal, že uherský sněm jednal sám, bez ohledu na Charvatsko o vztahu zemí koruny uherské oproti Rakousku. Strossmayer tlumočil opět charvatské historické právo a zejména pragmatickou sankci. Byl pro samostatný postup, by národ sám uspořádal se svým králem své vztahy i proti celému mocnářství. V prosinci 1866 předal tuto saborskou adresu na dvoře vídeňském jako vůdce veliké deputace. Byli přijati nemilostivě. Nespokojení vrátili se Charvati domů. Dualismus byl již hotov. Ještě v prosinci sešel se sabor, byl však brzy rozpuštěn.

Oktrojovaným volebním řádem byl zvolen následující sněm a učinil smlouvu s Uhrami r. 1868. Národní strana byla poražena. Však při volbách následujících vybojovala si pod devisí „revise smlouvy“ opět většinu. Biskup Strossmayer přijal volbu do deputace pro revisi smlouvy pod podmínkou, že přestanou na pouhé revisi jen: 1. když Charvatům bude dán patřičný počet delegátů, 2. neodvislost bana, 3. když bude nalezen klíč k dohodě a 4. když budou sami spravovati své finanční záležitosti. Návrh byl podán v Pešti uherské královské deputaci a na to se charvatští delegáti většinou rozešli, s nimi i Strossmayer. Na zvláštní prosbu cestoval na jaře opět do Pešti, poněvadž však seznal, že delegáti charvatští povolují Maďarům zejména v otázce finanční, odešel a vzdal se veškeré politické činnosti.

Daleko větší úspěch měl Strossmayer na poli národní osvěty.

Ještě kvetl krutý absolutism v Charvatsku, když se vydal 1859 na cestu do Říma. Cestou seznámil se s kanovníkem drem. Račkím a uzavřel s ním důvěrné přátelství. Vedli spolu národ pětatřicet let. V Římě mluvil pro jihoslovanskou liturgii, vydávání slovansko-liturgických knih a byl tvůrcem černohorského konkordátu. První dar mimo své biskupství 40.000 K věnoval kapitolu sv. Jerolima v Římě a jeho propagandě. Vydal

svým nákladem dvousvazkové dílo historické „Monumenta Slavorum meridionalium“ a sbíral, dle vzorů národů západních, národní umění.

R. 1860 založil biskup „jihoslovanskou akademii věd a umění“ a věnoval jí 100.000 K. Je to první národní akademie slovanská; jihoslovanská nazvána pod vlivem názorů Jana Kollára, který uznal čtyři národní skupiny slovanské: českou, polskou, illyrskou či jihoslovanskou a ruskou. Věřil v literární spojení všech Jihoslovánů. Jako katolický biskup kázal padesát let se stejným zápalem jednotu církve i svornost svého národa. Podporoval i srbské spisovatele i spolky, pokud jen mohl. Již v prvním roce svého biskupování doporučoval v oběžníku Vukův slovník, který mu i pomohl vydat. Podporoval Matici srbskou v Novém Sadu. Vydal všechnyspisy Sundečičovy a Utješenovičovy. Černé Hoře pomohl k tiskárně. Ve velmi srdečném styku žil s knížetem černohorským, méně s králem srbským, neboť tento chtěl na radu Strossmayerovu uzavřít koncordát se stolicí papežskou jen pod tou podmínkou, když se zřekne Strossmayer svého vikariátu. Slovinci byli biskupu milými bratry. Po 35 let trávil svůj odpočinek ve slovinské Slatině. Velebil dobrý lid slovinský pro jeho nábožnost. Slovenský národ radoval se ze založení akademie jihoslovanské jakoby ze své a Lublaň jmenovala jej svým čestným občanem. Strossmayer podporoval Matici slovinskou, čítárny i jiné spolky, slovinskou mládež jakož i charvatskou. Považoval Slovince za baštu charvatskou proti vlnám německým a přál si, by přiblížili se jazykem národu charvatskému. Byl nakloněn i Bulharům a živil jejich snahu za unii s církví římskou.

Pod přísným úředním dozorem povoleno r. 1867 slavnostní otevření akademie jihoslovanské. Ve své řeči vyslovil Strossmayer přání, aby akademie pěstila vědy, které nepodrývají víry. Qbé svorně ať vede národ k slávě, velikosti a lepší budoucnosti. Jihoslovanská akademie tvoří epochu ve světě slovanském. Národ charvatský, politicky nesa-mostatný, pronikl do cizího světa svou akademií, Strossmayer zajistil mu svobodu duševní.

A k akademii řadí se obrazárna. Považoval podporu věd a umění za svou povinnost. Úpadek jejich od stol. XVI. vysvětloval si tím, že ztratili kněží vliv na ně. Umění křesťanské středověké stojí, dle Strossmayera, daleko nad uměním antickým, starověkým. Proto mají dbáti kněží opět o sebevzdělání v umění, zejména studiem vývoje umění církevního. Akademie má se státi školou národu v umění; proto shromáždil Strossmayer za pomoci mnohých přátel-odborníků nejlepší obrazy, jimiž by podal rozvoj umění od stol. XV., zejména obrazy náboženské. Přál svému národu, by ho posílilo náboženství, aby tak lehčeji snášel svá utrpení a aby se nadchli synové jeho pro veliká díla.

R. 1874 zúčastnil se jejího otevření, touha jeho byla vyplněna. Přál si, by fakulta bohoslovecká, na níž by měli studovati všichni bohoslovci charvatští, nebyla nikdy od university oddělena a aby i posluchači fakult světských zabývali se studiem bohosloveckým.

Při padesátiletí svého kněžství daroval Matici charvatské obnos na vydání národních písní a universitě na zřízení fakulty lékařské 40.000 K s připomenutím, že jen Charvat může Charvata nejlépe vycítiti i v bolesti a že jen křesťan dovede úspěšně hojiti tělo i duši. Jeho přičiněním sebráno jest dnes na fakultu lékařskou na 1,600.000 K.

V závěti z r. 1884 praví mezi jiným: „Nestvořil jsem akademie a university; již sto let žilo to v srdcích národa, já uvedl jsem jen touhu v život. University a akademií dán národu nejvzácnější majetek. Jako kněz a vladyka chtěl jsem dokázati založením akademie a university

národu svému, že není na světě žádných rozporů mezi svatou vírou a mezi uměním i vědou. Jsou-li však jaké, nestvořila je přirozenost, nýbrž strast, slabost a předpojatost lidská. Obě jsou: víra i věda božího zrození a založené na vzájemné lásce, svornosti i podpoře svým bytím i původem. Bůh zrodil, věřte mně, v tentýž čas, když vyvolal svatou svou mocí první jiskru myšlenky z rozumu lidského, první cítění z jeho srdce, první slovo z jeho úst, zrodil i svatou víru i svatou vědu a učinil je dědictvím celého světa i všech věků. Nemůže bez jednoho neb druhého býti lidstvo, nemůže žíti národ. Co se týče víry, věřte mně, kdyby bylo možné, by Bůh odňal člověku i nejmoudřejšímu i nejučenějšímu všechny živly, které děkuje víře i oddanosti, zůstal by bez jakékoliv myšlenky. Bez pravé vědy opět klesla by víra, zvrhla se i odrodila. Věda má božskou úlohu, aby čím více pronikne do tajů přírody, tím více obracela její síly ku prospěchu lidstva; však největší úlohou její jest, by vždy více pronikla v onu božskou přirozenost boží, která se pocituje vírou, aby čerpala z ní ono světlo i onen oheň, bez něhož nemůže býti nikdy lidský rod.“

Dlužno zmíniti se ještě o poměru Strossmayerově k Slovanům. Strossmayer miloval vřele národy slovanské. Pro ně jako bratry bilo vždycky jeho srdce. Proto byl rozhlášen jako „panslavista“, proto byli nepřátelé Slovanův i jeho nepřáteli.

Nejbližší byli mu Čechové. S nimi přátelil se již r. 1848. S Palackým a Riegrem žil v důvěrném přátelství. Kdvž byla povolena vládou Matice slovácká, daroval jí Strossmayer 2000 K se slovy: „Žádná větev slovanská v Rakousku není v tak těžkém postavení jako slovácká v Uhrách.“ Poláci, jako katolíci, se rovněž těšili jeho sympatiím. Roku 1881 napsal své skvělé poslání k oslavě svatých bratrů Cyrilla a Methoda, v němž zaklíná ruský národ, by smířil se s římskou stolicí a opravil své smýšlení oproti Polákům. Byl vždy bojovníkem za jednotu církve římské a východní, neboť v jednotě této viděl veliké štěstí a výhody pro Slovaný, zejména pro poměr Rusův a Poláků. S ním se shodoval ve věci této veliký ruský filosof Vladimír Solovjev. Když slavilo Rusko roku 1888 devítistiletou památku pokřtění knížete Vladimíra i rus. národa v Kyjevě, poslal Strossmayer telegram, v němž přeje Rusku zdar; když císař František Josef vyslovil mu údiv nad tím, označuje znění telegramu za čin proti mocnářství i proti víře, odvětil Strossmayer klidně: „Veličenstvo! Moje svědomí je čisté!“

Lev XIII., Gladston a Strossmayer byli největšími duchy své doby. Z nich nejbližším jest nám Strossmayer, jenž znamená u Charvatů znovuzrození. Jen skrovnými črtami naznačeno dílo Strossmayerovo realisující hluboká, úctyhodná slova hesla jeho: „Sve za vjeru i domovinu“ — „Vše za víru a otčinu“ nechť heslem jest i našich biskupův.

Hrvatske besede.

Slavulj.¹

Od J. Trnskoga.

Slavulji dōlijecû² ù naše krājeve u drugôj polòvini mjēsêca trāv-nja,³ kadšto⁴ prije, kadšto kasnije,⁵ kakvo⁶ je već vrijeme.⁷ Pùtujú sāmō⁸ noću i pojedincê.⁹ Mužjáci¹⁰ dolètê prije nego¹¹ ženke.¹² Može¹³ se u pròljeće¹⁴ kadšto vidjeti, gdje ta plūčica s vèlikê visinê sùnê¹⁵ ničicê,¹⁶ a onda se zaklonî u koji grmèčak,¹⁷ gdje ce predāniti,¹⁸ a ti

mrák opet put¹⁹ nastaví,²⁰ dog ně dôdê u svoj zävičâj.²¹ Svaki se slävûlj pòvrâti u istí²² lug,²³ u istí vrt,²⁴ u istí grm, gdje je godinu²⁵ prije ljětovao;²⁶ a omlâdina náselí²⁷ se u blizíni²⁹ svojich ròditêljâ, gdje se godinu prije izlégla.³⁰

Čim³¹ slavulj dode ù stârí svoj zävičâj, namah³² uzme³³ pjevati, òsobito³⁴ prve tri noci ne prêstajê cijûkati³⁵ i prebírati³⁶ vâljàda stoga, daga njêgova draga ženka, koje dólazí u uzduhu,³⁷ čuje,³⁸ pa³⁹ da dalje ne odlêti. Kad se nađu,⁴⁰ onda mužjâk cijelû noc i rano űzoru i u vêčernjî sümrák pjeva. a ženka ga sluša. Őbdân⁴¹ idu za hrânôm.⁴² Malo zâtím⁴³ počnu graditi gnijezdo i dogòtovê ga nâskoro.⁴⁴ Čim ženka iznèsê četiri dô šest jájâ⁴⁵ i uzme³³ sjêditi, onda slavulj prêstanê pjevati, jer môrâ⁴⁶ kadšto izmijeniti⁴⁷ ženku na gnijezdu, pa mu je nûjno⁴⁸ nêkoliko sati odsjêditi, i ne ce mu se pjevati. Sâmo obdan pjeva nešto malo ženki ná radòst, slabo kad obnôc.⁴⁹ Opazívší⁵⁰ kakva neprijatelja vrlo⁵¹ se bøjê za svoje ptice, te plâho⁵² oko gnijezda prhucû,⁵³ ali i svêsrdním⁵⁴ požrtvovánjem⁵⁵ svoju hrâbrost na vidík zinosê.⁵⁶ Slavûljici òstajû uz roditelje do mitárênja⁵⁷ a stari brînû⁵⁸ se sâmo onda za drugô léglo, kad im ko prva jaja odnêsê.

Uzgoj⁵⁹ im òmlatka⁶⁰ zaprêmâ svaku dokolicu.⁶¹ Ako im ko slavuljicê prvo iz gnijezda izvadí, nego su okrilatili,⁶² te u krlêtku⁶³ vrgne, a krlêtku do gnijezda objesí, stari cê ih jêdnâko hraniti, kao da su u gnijezdu. Mladi mužjáci malo zâtím, pošto su se izlegli, stanu pjevûcati. Nije to pjevúcânje jos⁶⁴ málik⁶⁵ na očevu pjesmu,⁶⁶ niti⁶⁷ stârí hoce pjêvujûci prednjáciti,⁶⁸ da se za njím povádajû.⁶⁹ već ih pûštâ, da cvrkucû sami, kako im se nûli.⁷⁰ A oni već pòd krâj mjê-sêca lipnja⁷¹ umuknú, mjeseca srpnja⁷² mijenjajû pèrje,⁷³ iza togâ razvrgnû⁷⁴ se ohítelji, mjeseca rûjna⁷⁶ pak preselí se staro i mlado pod blažê⁷⁷ nebo. Putujû brzo i daleko, ali se u tuđini slabo istíčû.⁷⁸

Kako slavulji imadû mnogo neprijatêljâ, koji su osobito njihòvòj omladini òpâsni,⁷⁹ to je svaki umni mogućník⁸⁰ dužan⁸¹ da im pri-rêdî⁸² mjesto, gdje ih slabo ko može napastovati.⁸³ Take su prilíkê⁸⁴ ogroznjáci,⁸⁵ pod kojima treba odstaviti list, što ű jesên spadne. Živice⁸⁶ su im velika ôbrana, a na suhu lišcu⁸⁷ opazjê⁸⁸ odmah svakoga ne-prijatelja, koji se dokrâdâ. Ondje je takôgâ lišca, ondje i ma i crvícâ⁸⁹ i bubícâ.⁹⁰ Osim⁹¹ četveronožních i krilatíh neprijâtêljâ opasnî⁷⁹ su im i rdâvi⁹² ljudi. Premda⁹³ su dosta mudri, dádû se ipak lako zalú-diti i űhvatiti to u zâmku, to u mrežu. Onda ih snadu⁹⁴ teške muke tamnovânja.⁹⁵ Samo⁹⁶ mladi slavulji mogu se s teškom mukom uščú-vati, da u tom süzânjstvu ne poginû.

Mí želímo⁹⁷ svakomu prijatelju slavuljevê pjesme, neka mu Bog dadê steci velik imutak,⁹⁸ pak neka onda okò bijelih dvòròvâ zásâdî čitav lug, čitav slavuljevac, ali samo nemôjte⁹⁹ zatvarati¹⁰⁰ slavulja u Krtektu da bude sūžanj,¹⁰¹ koji je navikao slobodi i pjesmi na slobodi!

Vysvětlivky.

1 slavík, 2 přilétati, 3 duben, 4 někdy, 5 později, 6 jaký, 7 čas, 8 jen, 9 jednotlivě, 10 sameček, 11 než, 12 samička, 13 může se, 14 jaro, 15 nésti se, 16 ku předu, 17 houští, 18 zůstati přes den, 19 cesta, pouť, 20 pokračovati, 21 otčina, kraj, 22 tentýž, 23 háj, 24 zahrada, 25 rok, 26 býti přes léto, 27 usaditi se, 28 omladina, mládež, 29 blízko, 30 vylíhnouti, 31 jakmile, 32 ihned, 33 počítí, 34 zvláště, 35 cvrlikati, 36 ohledati stromy, 37 vzduch, 38 slyšeti, 39 aby, 40 najítí, 41 ve dne, 42 potrava, 43 potom, 44 brzy, 45 va-jíčko, 46 musiti, 47 vyměnití, 48 smutno, 49 v noci, 50 spatřiti, 51 velmi, 52 plaše, 53 lé-tati 54 statečný, od srdce rád, 55 obětavost, 56 na jevo vynášeti, 57 opeření 58 starati se, 59 výchova, 60 dorost, mládež, 61 volný čas, 62 dostati křídla, 63 klec, 64 ještě, 65 podobný, 66 otcovský zpěv, 67 ani — ani, 68 předzpěvovati, 69 následovati, 70 líbiti se, 71 červen, 72 červenec, 73 měnití peří, 74 rozptýlití se, 75 rodina, 77 vlnnější, mír-

nější, ⁷⁸ ukázati se, ⁷⁹ nebezpečný, ⁸⁰ pán, majitel, ⁸¹ povinen, ⁸² upravit, ⁸³ napadnouti, slídit, ⁸⁴ příležitost, ⁸⁵ houští, ⁸⁶ křoví, živý plot, ⁸⁷ listí, ⁸⁸ zpozorovati, ⁸⁹ červík, ⁹⁰ housenka, ⁹¹ vyjma, ⁹² zlý, mizerný, ⁹³ třebas, ⁹⁴ docházeti, na někoho přijíti, ⁹⁵ věznění, ⁹⁶ jenom, ⁹⁷ přejeme, ⁹⁸ majetek, ⁹⁹ nechtějte, ¹⁰⁰ zavírat, ¹⁰¹ sužovati.

Z duchovního života.

Askese musí býti denním chlebem katolické intelligence, zvláště oné, která má býti vůdcem lidu ve veřejném životě. Askese krotí vášně a podřizuje náruživost, která je počátkem všeho hříchu a hříšných žádostí, rozumu a milosti. Askese tlumí v srdci egoistické touhy a na jejich místě zasazena klíčí láska, která svojí přirozeností je diffusivní, která nezávidí, nehledá, co jejího jest, všechno snáší, vše trpí, vše obětuje. Askese učí člověka umírat sobě, zřít se sebe, utvrzuje ho v pokorě, učí ho opovrhovati pozemskými dobry, ctí a slávou, učí ho stále a všude osobní prospěch podřizovati tvorstvu a obecnému blahu. Askese tvoří idealisty, muže práce a vzory-charaktery. Askese vychovala katolickým národům O'Connely, Garcia Moreny, Windthorsty. — — —

„Mezi našimi laiky, také kat., převládá všeobecné mínění, že askese je jen pro řeholníky a kněze, nikoli pro laiky. To je myšlenka nesprávná, kterou je třeba důkladně se obírat. Vyžaduje toho smutná zkušenost našich dnů. Také laik může pěstovati askesi, zvláště však onen, který stojí v řadách katolického vojska a bojuje pro zájmy boží. Duchovní cvičení pro laickou intelligenci měla by býti stálou rubrikou v programu katolické akce. Naši laikové měli by se seznámiti s asketickými spisovateli, míti vždy s sebou tu neb onu asketickou knihu. Denní účast na mši sv., týdenní nebo také denní sv. přijímání nemělo by býti zjevem řídkým v řadách katolických laiků; pravidelně by se měli kat. laikové dáti zapsat do toho neb onoho bratrstva, do III. řádu sv. Františka nebo do Mar. družiny a pod. Též měl by býti na stole katolického laika list náboženského nebo asketického rázu.

Res clamat . . . Slyšte všichni, koho se to týče!“

Tak ideální jihoslovanský průkopník v „Zajednici“: Poslanec vícekrát u sv. přijímání? V třetím řádě? V Mar. družině? S asketickým listem v ruce? Zda se nám to nezdá býti podivným? Jistě, a to je právě důkazem, jak hluboko ještě jsme, nebo, že zachváceni a tištěni jsme materialismem.

Moderní svět se takovým řečem jen směje a my, poněvadž se milujeme se světem, stydíme se! A přece vše to je tak samozřejmým, nebude-li nám křesťanství jen prázdnou frází, ale životem. Křesťanství čerpá život z Eucharistie a Eucharistie je v církvi. Tedy jen živý styk s církví může dát pravé křesťanské kulturní pracovníky a vůdce. Čtete životopis Garcia Morena, nebo velikého vůdce německých katolíků Mallinckrotda. Eucharistie byla jejich životní stravou. A takových mužů vyžaduje naše doba.

Radikalismus nevěry bude přemožen jen radikalismem víry.

* * *

Každý člověk vyzývá se k boji božímu. Ku každému obrací se dobrý i zlý vojevůdce. Vždyť mezi námi má byti založena říše boží, my máme býti jejími údy.

Jsou jisté doby v životě, kdy vyznání to zvláště mocně k nám zaznívá.

Zde, ve stejné vzdálenosti mezi táborem jerusalemským a babylonským, odpočívá jinoch, nedbale si hově na trávníku. Dívá se na

modré nebe, raduje se z mírného povětrí, poslouchá čilý zpěv ptactva a radostné bublání nedalekého potůčku. Bezstarostně hraje si s hezkými květinami polními nebo hází hladkými oblázky.

Najednou ho vyděsí z jeho snění vzdálený hluk. Dívá se kolem dokola. Ve mračnech prachu blíží se zástupy vojenské. Kam prchnouti? Jinoch se děsí, trne, tuší nebezpečí; a přece se nemůže odloučiti od dětské hříčky, jež ho poutá, přece nemá dosti síly, aby se vzchopil.

Přikvapí k němu bojovník a vyzývá ho, aby se účastnil boje. Vezmi, volá, ozbroj se a pojď za mnou; jde tu o věčnost. A bojovník světla podává polekanému jinochu lesklý meč a ukazuje na blížícího se nepřítele, pobádá jej, aby si pospíšil.

A mladík nerozhodný, změkčilý, zbabělý, neschopen skutků vážných a mocných, odstrkuje podávanou zbraň, nebo vnucenou mu již nechává bezvládně vypadnouti ze slabé ruky.

Smutně se loučí nebeský bojovník a bere s sebou odmítnutý dar.

Ale viz, tu již obklopují vojáci z tábora babylonského jinocha dětinsky škytajícího. Pryč, s námi! volají a vnucují, hrozivě a přece lákavě, ohnivé zbraně své třesoucím se jinochu. A protože se ještě i nyní zdráhá, rozvinou pekelní lovci s posměchem své sítě a vlekou zajatce s sebou.

Dosti jest takových ubohých postav jinošských na polích mezi Jerusalemem a Babylonem. — Ano dosti jich, — nerozhodných, zbabělých, změkčilých, dětinských duší, jež jsou živы jen sny a kolébají se v citech, jimž pokoj, blahobyt, požitek jest nade všecko; již tento čas na zemi, tento drahocenný čas boje zneužívají a maří; již nic vážného nezačnou, nic vážného nedokončí, kteří odmítají nabízené brnění milosti a ctnosti, kteří si nechtějí učiniti žádného násilí a neodváží se vyšinouti do výše z bázně před mravní námahou.

Nuže! Nechceš-li býti bojovníkem, rytířem, budiž otrokem; osvoboditelem býti nechceš, budiž tedy zhoubcem; světla se štítíš, ponoř se tedy do temnosti; ohřátí se nechceš, hoř tedy; zvítěziti nechceš, neboť ve vojsku Ježíšově vítězí, kdo chce, — tedy podlehní! Ale — běda! Boj rozhoduje o věčném nebi, o věčném pekle!

Vidiš, že ne nadarmo napomíná apoštol: Oblecte se v odění boží, abyste mohli státi proti úkladům ďábelským. Neboť není bojování naše toliko proti tělu a krvi, ale proti knížatům a mocnostem, proti správcům světa této temnoty, proti duchovním zlostem v povětrí. Protož vezměte odění boží, abyste mohli odolat v den zlý a ve všem dokonale státi.

Messiánské proroctví u Isaiáše (11, 1.): „Vyjde prut z kořene Jesse, a květ z kořene jeho vystoupí. A odpočine na něm duch Hospodinův“ — — pravý obraz zbožnosti.

Kořen — rozum, prut — víra, a květ — duchovní život. Bez kořene není prutu, bez prutu není květu. Květ vyrůstá na prutu a prut z kořene. Tajuplná míza, jež zúrodnjuje kořen, vystupuje prutem vzhůru a rozvíjí se v květu. Tak také tajuplným působením božské mízy, jež se zove milostí, je oplodňován rozum — kořen. Z něho vyrůstá prut — víra, a na prutu víry rozvíjí se podivuhodný květ duchovního života. Tak je duchovní život květem víry a rozumu, staví se zároveň na rozumu a na víře. A všechny duchovní život, který nemá tohoto prutu a kořene, t. j. který není theologicky a filosoficky založen, není květem, na kterém spočívá Duch boží.

ROZHLED

Kol. Ph. St. Pazderka Josef mrtev!

Tak znenadání dosud žádná rána na spolek náš nedolehla. Ještě před několika dny byl to jinoch plný života, plný záru a v pěti dnech chladná mrtvola. Spolek náš ztrácí v něm mnoho. Již na gymnasiu účastnil se našeho hnutí. Byl ale vždy vážný, nenáviděl planého heslování, ať vycházelo se strany kterékoliv, vynikal důslednou upřímností, která se neschovávala před ničím. V Praze se jeho charakter rozvíjel daleko rychleji. Poslechl svého nitra, svojí vrozené přichylnosti: studoval historii. Studoval pilně. Než při tom nezapomínal, že věda není vše, nezapomínal na život. A v tom právě mohl být vzorem katolického akademika. Uměl žít dle svého šlechtného nitra. Již jeho zevnějšek vyzařoval duši ideální. Jeho přítomnost povznášela. To bylo kouzlo jeho osobnosti: kdo jen jednou s ním promluvil, pohlédl v jemné oči a užíval ten úsměv jen jemu vlastní, zamiloval si jej. A což teprve ten, komu nechal nahlédnout do své duše! — Nezapomene nikdy to! Snad svět byl příliš hrubý pro duši tak jemnou, plnou lásky. Odešel náhle. V úterý 17. března uleh, a v neděli 22. března o 1 a půl hodiny zesnul. Otrava krve. Příčiny dosud nevíme. Nekrolog přineseme v příštím čísle.

J. U. St. Kníže Ant.

Ze semináře sv. Františka Saleského v St. Francisku Vis. Ve čtvrtek, dne 29. ledna 1814 slavili jsme zde veliký svátek patrona naší kaple a semináře vůbec, sv. Františka Saleského. O 9. hodině dopolední sloužil v krásně vyzdobené kapli živými květinami slavnou pontifikální mši sv. před nedávnem konsekrovaný ndp. biskup Kozłowski z Milwaukee, jemuž přísluhovali právě vysvěcení novokněží dp. Alex. A. Kosobucki jako jáhen a dp. Jan Mikolajczek jako podjáhen, což nás Slovany velmi mile překvapilo. Z té příčiny museli jsme odložití svoji obvyklou týdenní schůzi až na pátek, dne 30. ledna t. r. Vlastně neměli jsme jen obyčejnou spolkovou schůzi, nýbrž mimořádnou valnou hromadu česko-slovanského spolku sv. Cyrilla a Metoděje. Zahájil ji kol. předseda Frant. Boženek velice pěkným proslovem, ve kterémž zdůraznil hlavně to, že chce-

me-li býti někdy dobrými kněžími, pak se nesmíme dle příkladu sv. Františka Saleského báti žádné oběti, žádné námahy, jedná-li se o záchranu našich krajanů v Americe. A ježto naše doba je mimořádná, třeba se chápati i mimořádných prostředků. Za dnešní doby nesmí se kněz spokojiti jen plněním svých obyčejných, předepsaných povinností, ne — to nestačí — naše doba žádá od kněze i sociální činnost mezi lidem v katolických spolcích. Sociální činnost náleží v naší době, zvláště zde v Americe, k vlastní pastorální činnosti knězově, poněvadž spolky jsou mnohdy jediným prostředkem, jímž kněz může ještě působiti na jisté kruhy, aby v nich zachoval a silil víru a dobré mravy. Provinciál Kapucínů Beno Auracher byl tázán od Lva XIII. při audienci, zda chodí do katol. spolků. Jak byl rád, že mohl odpovědět: „Ano,“ neboť tušil, jak rád by sv. Otec to slovíčko slyšel. Proto mu též sv. Otec Lev XIII. řekl s velikým uspokojením: „To dobře činíš,“ a připojil ještě, že napomenul francouzské biskupy: „Rekněte svému kleru, že nemá jen kázati, nýbrž také jíti mezi lid a vyhledávati jej, kde jest ho možno najíti, že jej má přivésti do katolických spolků, aby náboženský život se obnovil.“ Z těchto slov velikého papeže Slovanů sdostatek zřejmo, jaký význam mají za naší doby různá združení, bratrstva a spolky vůbec, ale ovšem málo napomáhají, není-li v nich života, spí-li skoro umírajíce a vymírajíce. Mají-li žít, prospívati a růsti, musí se jim stále a stále dostávatí poučení, povzbuzení — posílení — a toho všeho jen může poskytnouti horlivý kněz — ovšem, že to vyžaduje obětí, neboť bez velmi velikých obětí a času a práce nelze je povznést, nelze je zachovati při síle. Buďme proto stále pamětlivi napomenutí velikého papeže Lva XIII. a připravujme se zde již v semináři na budoucí činnost v katolických spolcích.“ Proslov kol. Boženka odměněn byl hluchým potleskem. Pak udělil kol. předseda slovo Chorvátovi kol. Čaničovi z Il. theol., který ve své mateřštině — s vlasteneckým zápallem promluvil na thema: „Pogledi u budućnost američkih Slovana specialno Hrvata“. V přednášce své poukázal hlavně na to, že mateřská řeč je nejdražším odkazem našich předků a povinnost nám ukládá, bychom řeč tuto uchovali tak neporušenou budoucím, jak neporušenou jsme ji přijali od našich otců, za tím účelem, by chránili naši národnost v cizí potopě, jako ochraňoval Bůh Noemův koráb ve spoustách vod. Tak jako větev od kmene useknutá usychá, poněvadž nemá odkud bráti výživu, tak i naše milá řeč a s ní i národnost zahyne, nebude-li s napětím všech sil bo-

jováno, Kol. Čanič za přednášku stržil dlouhotrvající potlesk. Načež kollega předseda poděkoval řečníkovi na jeho pěkné myšlenky a sám navazal za jeho přednášku, upozornil členstvo na to, jak důležitým je utužovati národní uvědomění, zvláště mezi mládeží, poněvadž ona dá se snadno, nemajíc vážnějších starostí nadchnouti k uhájení našich nejdražších statků. Mezi dospělými je sice též třeba pracovati, ale ne již s takovým úsilím, neboť tito se následkem dlouholetých zkušností vyškolili a není obavy, že by jejich přesvědčení mohlo býti zvráceno. Jinak je tomu ovšem u mládeže, která ještě nepoznala nástrah různých podvrtných živlů. A největší práce v tom oboru hlavně zde v Americe uvalena na bedra katol. inteligence a hlavně ovšem kněžstva. Ostatně podíváme-li se do minulosti, tu můžeme pozorovati, že kněží dobyli si nemalých zásluh o povznesení různých národností slovanských. Především byli to biskupové, kteří se neohroženě zastávali práv svého lidu — práv národnosti. V Čechách arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic hned za Karla IV. ujímal se slovanského jazyka i při bohoslužbách. Na Moravě činí tak Jeho Em. kardinál Bauer, arcibiskup olomoucký. Utlačенých a ujařmených Slováků uherských zastával se neohroženě biskup bánsko-bystřický Moyses. U Chorvatů byl to věhlasný djakovský biskup Josef Jiří Strossmayer; apoštolem Slovinců byl kníže-biskup labudský Antonín Martin Slomšek. A pro náš spolek jest významným, že všichni tito velcí mužové byli vroucími ctiteli sv. bratří sv. Cyrilla a Methoděje, za jejichž přispění snažili se sjednotiti všechny Slované u víře, aby o Slované platilo: Jedna řeč — jedna víra — jeden Bůh. A nejinak je tomu v Americe. I zde jsou to hlavně čeští katol. kněží se svým ndp. prvním českým biskupem J. M. Koudelkou, kteří v Americe udržují českou národnost v záplavě cizích jazyků v českých kostelích a českých katol. školách. I my chceme jednou kráčet ve šlépějích zdejších kněží — buditelů a neunavně pracovati o rozkvět českých katol. kostelů a škol v naší nové vlasti. pamětlivi jsouce pravdy slov kněze-básníka Jana Vránka: „Bez českých našich katolických škol, bez českých našich krásných kostelů se odcizí nám naše vlastní krev“. Skončiv takto svůj doslov k referátu kol. Čaniče, vyzval kol. předseda kol. tajemníka Křížka, aby podal pololetní přehled o činnosti výboru dle knihy protokolů, by všichni členové spolku věděli, že členové výboru svědomitě plnili svou povinnost. Zpráva tajemníka byla přijata a vyslechnuta s povděkem. Načež kol. předseda oznámil, že naši kol. krajané za oceánem si na nás již též vzpomněli a zaslali nám

dosud vyšlá čísla posledního ročníku „Studentské Hlídky“. Je to list katolického studentstva československého, který vydává už šestý rok Česká Liga akademická v Praze a zároveň přečetl pozdrav od nich následujícího znění: „Upřímný pozdrav katolických českých akademiků! Z první výspy předbojovníků katolického obrození Čechů ve staré vlasti první výspě předbojovníků katolického obrození Čechů v nové vlasti! Pozdrav tím upřímnější, čím prudší boj proti nám zuří!“ Také „Růže Sušilova“ v Brně zaslala nám první číslo svého časopisu zvaného „Museum“; je to časopis výhradně bohoslovců československých, který vychází již osmačtyřicátý rok. Začež oběma bratrským spolkům co nejsrdečněji děkujeme. Na konec valné hromady podal kol. předseda návrh na doplnění stanov spolkových ohledně kol. bratrů Chorvatů, Slovinců a uher. Slovákův. O návrhu bylo živě debatováno a debata skončena tím, že všichni členové hlasovali proto, by kol. Slované byli přijati do našeho československého spolku jako mimořádní členové. Po skončené debatě, ježto žádný z členů volného návrhu nepodal, poděkoval předseda všem přítomným členům za účast a ukončil mimořádnou valnou hromadu obvyklou modlitbou a spolkovým pozdravem „Zdař Bůh!“

Pozu. red. Otiskujeme rádi tuto zprávu českých bratří v Americe, kteří jsou s námi v čilém spojení a se zájmem sledují naši práci. Slíbili, že později zašlou naší redakci článek o činnosti českých amerických studentů; jistě naši čtenáři přijmou s povděkem.

„**Mariánská zahrada**“. Toto Zeyerovo dílo bylo naposled před dvěma lety na Strahově ve velkolepých plastických scénách malířem Klarem vypravěno. Letos opět rozmnoživ obrazy o dva a seskupiv zdatný zpěvácký sbor i hudební, Karel Klar pořádá ve prospěch slepců hradčanského ústavu devět představení těchto ryze českých paší. Podobně jako Zeyer musí mnoho bojovati s předsudky a vlažností, ale — podotknu hned — vítězně. Jestliže kdo „Mariánskou Zahradu“ do podrobnosti procítíl a promyslíl — jestliže kdo zcela se vžil ve veliké ideje něžné Zeyerovy duše; pak jest to nesporně Klar, který mistrovským svým dílem dospěl výše básníkovy — — — Zeyerova „Mariánská Zahrada“ jest svatým nadšením a upřímnou vírou prodchnuté Credo. Opěvuje poeticky spisovatel to, co každému věřícímu tolik svaté a drahé — život Panny Marie a Ježíše — — Klarova „Mariánská Zahrada“ jest cyklus dvanácti plastických scénických obrazů, o dповídajících hlavním statím

díla Zeyerova. Vpravdě mistrovsky vyjádřil Klar svým uměním myšlenku a slovo Zeyerovo. Každá scéna za doprovodu sborového zpěvu anebo jímavých zvuků houslí slepého skladatele Pomana mluví k duši tak výřečně, že vše nicotné, všední a pozemské z mysli prchá a v nitru se rozhošťuje posvátný mír s vroucí zbožností. — První obraz: Vstup a vzývání — Bendlův sbor Ave Maria. Druhý: Slepé dítě — sbor od Griega *Ave maris stella* a Horníkovo „*O sanctissima*“. Třetí: Před chrámem Jerusalemským a) Permanovo *Adagio* pro housle, b) Wovesovo „*Zdravas Maria*“. Čtvrtý: Zvěstování — Schubertovo „*Ave Maria*“. Pátý: Ježíš v synagoze a) *Praeludium* na varhany, b) Woves: „*O bone Jesu*“. Šestý: Kázání na hoře — Dudley Buck „*Judica me Deus*“. Sedmý: Loučení Krista s Marií — Permanovo *Adagio* pro housle. Osmý: Poslední večeře Páně. a) Woves „*O salutaris hostia*“, b) Woves: „*Bone Pastor*“. Devátý: Před vězením Kristovým. a) Woves: „*O vos omnes*“, b) Kothe: „*Jezu dulcis memoria*“. Desátý: „Kristus před Pilátem“. a) Kvartet lesních rohů, b) Bachův: „Chorál“. Jedenáctý: Ukřižování. a) Chorál: *Jezu Christe*, b) Sekvence: *Stabat Mater*. Dvanáctý: *Pieta* — Horníkovo: „*Tu solatium*“. Vylicíti všechny ty okamžiky na Strahově zažité není prostě možno — ty musí se prožít. Chci však přece aspoň některý zde zachytiti — Druhý obraz: — — — dozněla slova recitátorky paní Berty Klarové a pojednou jakoby z krajín Posvátna zaznívá zpěv — „*Ave maris stella*“ — zpěv nadšený, radostný brzo se měnící v jímavě prosebný — — — z hloubí jeviště jakoby z končin neznámých se vynořuje obraz z mládí Matky Boží — — — slepé děvčátko puzeno nevysvětlitelnou vnitřní mocí a jakoby předtuchou samo se vydalo na cestu do Jerusalema a s tímto dítětem setkává se svaté dítě Marie — po polibku neznámá nevidomá prohlédá. V útlém mládí Svoji něhou Matka Páně uzdravuje důvěryplné slepé dítě — aby později uzdravovala Svoji láskou slepotu horší — duchovní (obraz devátý: „Před vězením Kristovým — obrácení rouhajících se žen židovských). — Anebo obraz čtvrtý: „Zvěstování!“ Scéna sice z mnohých obrazů a obrázků známá a přece tak neobyčejně vznešeným dojmem působící! Panna Maria — vzor pokory a neviny. V hlubokou meditaci a modlitbu byl Její duch ponořen — před duchovním zrakem ta bezmezná lidstva bída a degenerace věštíci záhubu. Než přijde *Messiáš* — není vše ztraceno! O kéž by Jí bylo popřáno spatřiti *Messiáše* a sloužiti Jeho Matce — — A v okanzíku této veliké pokory přichází *Anděl Páně* s poselstvím přesvatého Tajemství — — —

a v scénu opět a opět zaznívá radostné „*Ave, ave Maria*“ — — — Obraz mizí z očí a v duši rozhošťuje se blahé Pravdy jistota, že zroditi se musil Nejsvětější z bytosti čistější lilije, chtěl-li přebývati mezi námi — — — A což bych říci měl o „Kristově kázání na hoře?“ O „Poslední večeři“ — Spasitel — ve středu duší žíznicích po Pravdě šíří Království, které není z tohoto světa. O jak nekonečně šťasten, kdo uvěří Jeho Slovům! Avšak božský Mistr činností touto — slovem — přirozeně uspokojiti se nemůže — On jako Bůh vidí dále a jasněji, On ví o bídě a malomocenství lidském všech věků. Již nedaleko okamžik trdného loučení a hrozného zadostiučinění a v této chvíli poslední zasedá v nejuzší kruhu apoštolů k poslední večeři — — — Tajemná svá slova: „A já s Vámi jsem do skonání světa“ — nyní splňuje. Smrtelný člověk může po sobě zanechat jen památku dočasnou — opět jen smrtelnou. Kristus-Bůh zanechal živoucí po dvacet století denně se opakující Obět Svého těla a krve — s příkazem, by se na památku Jeho konala! — — — „*Mariánská Zahrada*“ stala se Strahovskými pašemi — ano řekl bych více — „*Mariánská Zahrada*“ jest vroucí modlitbou naší v dobách trdných a těžkých: Tam na českém Sioně možno nalézt vzpruhu a oddechu! Neváhejte!

Naše čtenáře zvláště venkovské upozorňujeme, že o Velikonocích **12. a 13.** dubna konají se dvě představení „*Mariánské Zahrady*“ vždy o 5. hod. odpo. Jelikož v tyto dny bude návštěva zvláště četná, doporučovalo by se, aby přihlášky eventuální se oznamovaly ředitelství hradčanského ústavu slepců. Ceny míst: 2 K, 1 K 20 h, a 60 hal.

Prof. dra. Jos. Kratochvila „Úvod do filosofie“, překládá do chorvatštiny fra. K. Kovář, klerik řádu františkánského v Záhřebě. Rovněž chystá se chorvatský překlad „*Záhady Boha v antické filosofii*“. Jest potěšujícím zjevem, že práce našeho vynikajícího pracovníka vědeckého, nyní profesora reálky v Příboře, takovým způsobem docházejí zasloužilého ocenění a rozšíření.

Proti německým „buršenshaftům“ napsali brožury F. Dezcken (Von mod. Geiste im deutschen Studententum) a F. Behrend (Student u. Studentenschaft). Obě autoři činí korporativním organisacím studentstva na říšsko-německých vysokých školách výčitku, že překážejí individuálnímu vývoji a volají proto po združeních úplně volných. Ovšem, aby dosáhly téhož vlivu u akad. úřadů, jakému se těší nynější organisace, musila by býti i tato „volná“ organisace nucená. Volná má býti před jakýmkoliv politickým vlivem a politickou frakcí.

**Katolická universita ve Washing-
tonu** obdržela prostřednictvím kancléře
svého, kardinála Gibbonse, 500.000 dolarů,
kteroužto sumu sebrali katolíci ve 4 letech.
Z úroků tohoto obnosu bude zřízeno 50
volných míst pro americké studentstvo.
Celkový fond činí 9 mil. korun. --

**Německý spolek katolických aka-
demiků „Austrie“**, slavil 100leté své
trvání. Tento svaz pojal v sobě všechny
katolické studenty německé národnosti,
tak že sahá do Německa a Švýcar v počtu
12.000 členů. — V dějinách Tyrol má Austrie
veliký význam. Ve všech oborech veřej-
ného života, politiky, umění a literatury
se její členové vyznamenali. —

Ve Lvově založila Liga průmyslová
paedagogické kinematografické divadlo
„Lwatorowa“, jehož úkolem jest předváděti
nezávadná divadelní představení ceny vý-
chovné a vzdělávací. Při něm zařízení
kuratorium, v němž zasedají delegáti Rady
školní, Spolku Učitelského, Musea školního
a Sdružení Petra Skargy. Kuratorium má
bděti nad censurou filmů a starati se
o zakládání dalších poučných kinemato-
grafů.

Sdružení katolických profesorů ko-
nalo 16. ledna třetí valnou hromadu v
Olomouci, kde s povděkem konstatováno,
že jednotliví členové hojnou činností před-
náškovou šířili po venkovských městech
zdravé zásady křesťanské výchovy a pravé
vědy. Mimo to bylo vysloveno přání, aby
v roce letošním hojně se přednášelo o době
husitské a o bitvě bělohorské. —

Nové proudy. I největší materialista
a učenec má v životě chvíle, kdy se zadívá
k modrému nebi a ptá se „kam plují mo-
drá oblaka . . .“ I na naši kulturu
technickou přišla doba, kdy cítí, že se co-
hýbe na dně duše národů a chvílemi pro-
niká hlasitými výkřiky, po jasné odpovědi,
stručné a výstižné. Žízeň chodcovu ne-
dovedou uhasiti umělé omamující nápoje
a on touží v srpnu života po chladné vodě
čisté lesní studánky. Výkřiky ty jsou stále
častější, nedají se bagatelisovat a i ti nej-
zatvrzelejší jsou nuceni ptát se alespoň,
proč a jak vznikly. I u nás v Čechách.
Tak v České kultuře, Přehledu i jiných
revuich, které o realistické pravdě nežvaní,
ale snaží se ji také v praxi prováděti.
List svobodomyšlné mládeže „Snaha“ píše:
A proto náboženství jest problémem a jest
problémem i katolicism. A to tím více jest
náboženství problémem pro umělce, čím
složitější a bohatější je citovost jeho a čím
více které náboženství právě na cit klade
váhu. Proto protestantism nemohl míti to-
ho významu v uměleckém tvoření právě
pro povýšení rozumu při hledání pravdy
náboženské a proto zase pravosláví více
jest problémem než katolictví a pouze v
pravosláví ze všech křesťanských nábo-
ženství mohl vyvstati Dostojevskij, jehož
právě se F. X. Šalda dovolává. Dostojev-

ského přece není si ani možné představit
bez jeho pravoslaví, u něho umění splývá
s náboženstvím, resp. s pravoslávím a fi-
losofií. Jestli kdy objevila se tato svnthesa
umění, náboženství a filosofie (Nietzsche),
byla u Dostojevského nejsilnější právě pro
splýnutí s náboženstvím konkrétním a to
splýnutím vědomým. Umělecky zase Tol-
stoj musil nutně v posledním svém období
poklesnouti; neboť založil své křesťanství
více na rozumu. Kdo zná lid, kdo z lásky
k lidu vytuší i pochopí celý jeho vnitřní
život, ovšem lidu, který veden původní
snahou, pseudokulturou nezastavenou, žije
svým vnitřním životem a svou cestou
kráčí hledaje pravdy, štěstí a smyslu ži-
vota, pochopí lehce význam náboženství
v umění. Zde nejlépe vidíme ony city
esthetické v náboženství. V náboženském
kultu nachází lid nejen pravdu, nýbrž i
krásu, krásu často námi netušenou, neboť
nedovedeme pochopit my „kulturní“ lidé ni-
čeho bez formulek rozumářských. A právě
u lidu měli bychom viděti, jak krása a pravda
je mu jedno a totéž a jak člověk sám cítí
se částí toho nevyslovitelného, velikého,
před čím člověk se nutně sklání. Je jisto,
že katolicism dosud svého úkolu nenaplnil,
nás ty vnější výstřelky neklamou a ne-
klamaly: jest zde vnitřní hodnota, která
se dosti často právě i umělecky projevila
tak jak reformace se nikdy projevit ne-
mohla. A popírati kulturní význam a ve-
liký, všestranný, dosud nepochopený vý-
znam křesťanství, resp. katolictví jest
krátkozrakost, vnitřní, právě nepochopení
smyslu dějin, když možno si myslet, že
nějaká organizace trvá již skoro 2000 let
jen vnější mocí bez vnitřního pojítka, nebo
že tímto pojítkem bylo a jest duševní za-
temnění. Konečně máme dnes pevné dů-
kazy: odluka církve a státu církve nezni-
čila, ba vnitřní život jen posílila. Mohli
bychom dnes viděti svůj klam, kdybychom
měli oči otevřené. Považme, že Francie
má dnes tolik spisovatelů, u nichž, řekněme
se Šaldou po pravdě — síla a mohutnost
koncepce básnických podmíněna jest věrou;
— a co znamenají různé sekty, pověr-
čivost mezi lidem, množství spiritisti-
ckých kroužků mezi intelligencí? A zase
na straně druhé katolicism nabývá půdy a
jest mocnější, poněvadž právě více vnitřně
žije a uvnitř je síla. A vyskytly se hlasy
o vyjednávání vlády francouzské s Vati-
kánem. Byly sice popřeny, ale proč a jak
mohly vzniknout? To by mohlo vésti přece
k uvažování. Tedy i to je mně důkazem,
že katolictví nepřestalo být problémem
a bude jím ještě více po provedení rozluky
církve od státu. Ale kdo na to myslí v
denní politice, která po většině jest dnes
pro hlubší duchy jen kalnou vodou, v níž
neradno si prst omočiti, aby nezůstal
špinavý? Bohužel! A teď k vám přijde
quintánek od včerejška v dlouhých kalho-
tách a řekne vám: „Já jsem s náboženstvím

hotov.“ Co mu odpovíte? „Holátko, nejdřív musíš vědět, co to náboženství je a pak o něm mluvit.“ Někdo je už v primě s latinou hotov a dál to nepřivedl, poněvadž zůstane sedět. A ty, drobčku, v životě zrovna tak.

Tomáše Kempenského; Čtyro knih o následování Krista, (Zlatá knížka.) Přeložil a nejobvyklejší modlitby připojil dr. Jan Nep. Sedlák. Praha 1914. Kniha „Dědictví Svatojanského“ č. 129. — „Pravda zůstává na věky“, tak možno říci o této knize, již zná dnes celý svět, již vysoko si cení. Vznikla ve XIV.—XV. stol. a přece ještě dnes jest důležitou, ba nevyhnutelnou průvodkyní životem. „Restaurare omnia in Christo“, ano to chce: obnovení celého života v Kristu, po němž dnes se tak úpěnlivě volá. Snad mnohý namítne, že jest to kniha smutná, která nedovoluje radostí života, nýbrž žádá askesi, obět, odříkání se. Nesmí se tu zapomínati, že vznikla za docela jiných poměrů, než jsou nyní. V době jejího vzniku byl Kristus a nebe středem veškerého myšlení lidského, v té době, možno-li tak říci, bylo lidstvo Bohu svému blíže než dnes. To, že žádá obětí, není důkazem pro to, že by nebyla pro moderního člověka. Naopak, dnes je jí třeba více než ve středověku. Bez odříkání není možno dojítí spokojenosti a charakteru. Moderní paedagogika a s ní i lidstvo volá: „Utuzte vůli!“ Snadno se řekne, „utuzte vůli“, ale jak? Zde pomáhá „Zlatá knížka“. Chce mítí silnou vůli. Na vůli spočívá jednání veškerenstva. Prostředkem k jejímu otužení je snaha uskutěčnití božské zákony na zemi ve veřejném životě i v soukromí. Zákony tyto jsou mnohému snad těžké, kruté; to proto, že jsou pravdivé a žádají obět a boj proti zlu. Dnešní lidstvo nerado slyší o křesťanských ctnostech. Pokory nezná, zdají se mu krutými slova: „Čím více toho víš a čím lépe všechno znáš, tím přísněji budeš souzen, nebudeš-li právě proto tím světlejší také živ.“ Toto přísné a vážné pojmání života se dnešnímu světu protiví. Či může ve své hrdosti slyšeti slova: „Nesmýšlej o sobě vysoce, nýbrž raději uznej nevědomost svou? Poslušnost? Je trpká, protože není lásky. Život jest boj za pravdu a dobro proti zlu; jest však třeba uvědomiti si nebezpečí. „Není stavu tak svatého, není místa tak skrytého, by tam nevniklo pokušení neb protivenství.“ S otevřeným hledím, připraven musí člověk čeliti pokušení. „Mnozí chtějí pokušením uniknouti útekem, ale zatím jen hloub do nich upadají. Pouhým útekem nezvítězíme, nýbrž jen trpělivostí a pravou pokorou nabudeme síly nade všemi nepřáteli.“ To zní jinak, než se obyčejně o katolicismu soudí, že prý jest útekem se světa. Svět hlásá vládu jednoho nad druhým, láska vymizela. A přece. „Za nic na světě a nikomu k vůli se nesmí páchat nic zlého, ale pro blaho člověka smí se bez rozpaků dobrý skutek

někdy opomenouti anebo jiným lepším zaměnití.“ Reforma společnosti jest jen tehdy možná, když reformátoři sami mají svědomí čisté a žijí dle zákonů Písma. „Měj zření vždy nejprve sám k sobě a přede vším sám sebe napomínej, a pak teprve ty, kteří jsou ti milí.“ Je nutno „jítí do sebe“, poznati sebe sama, to nese s sebou zanechání světa mimo nás. Žít podle pravdy, toť úkolem lidstva. Pravda sama právě tak, jak jest prostá, ozývá se i v každé duši, vášní nezaslepené. A pravda ta je jedna: Zákon věčného tvůrce. „Mluv tedy Hospodine, neboť slyší tě služebník tvůj; vždyť ty máš slova života věčného.“ „Mnozí poslouchají raději svět než Boha; ochotně dbají, čeho si žádá jejich tělo, než-li co se líbí Bohu. Svět slibuje pouze věci časné a nepatrné, a lidé slouží mu co nejhorlivěji; já slibuji dary nejvzácnější, dary věčné, ale srdce lidská zůstávají netečná.“ Principem života jest láska k Bohu i lidstvu: „Nic není nad lásku sladšího, nic silnějšího, nic vznešenějšího, nic obsáhlejšího, nic lahodnějšího, nic dokonalejšího ani lepšího, ani na nebi ani na zemi, poněvadž láska z Boha se zrodila a nemůže se ukójiti nižádným tvorem, nýbrž jen Bohem samým. Kristus, ideál člověka dokonalého, budiž našim vzorem, jen blíže k Němu, jeho láska je nekonečná. V čas těžkých bojů o život i duši, pevná vůle v Boha je nejlepším prostředkem: „Stůj pevně a vytrvej! Veď si statečně jako muž; v pravý čas dostane se ti útěchy.“ Sílu a chut k životu a boji dodá Kristus ve svátosti přítomný. Zde láska sama, nekonečná, nevýslovná, věčná sklání se k člověku, nepatrnému zlomku všehomíra. Jen často spoj se takto s Kristem. „Neklidné jest srdce mé, dokud nespočine v Tobě“, toť heslo klidu duše uštvané bouří života. Pochopiti tajemství oběti nejsvětější prostým rozumem nelze a proto „Nehloubej všetečně o této nevystihlé svátosti, nechceš-li utonouti v bezednu pochybností.“ Toť skrovná kapka z této skvostné knihy křesťanského života. Vezměte větu za větou, zahloubajte se nad ní a duše Vaše v posvátném nadšení bude cítiti stopy Boha, dárce všeho světa. Těch několik stránek obsahuje v sobě celý život i s jeho boji, tragedií i vítězným vzletem k výšinám nebes! To nemluví člověk, to mluví absolutní pravda, bytost neobsáhlá, láska věčná, život bez mezí. A duše se při tom chvěje tak sladkou bázní a tulí se blíž k tomu, jenž řekl: „Ó vy všichni, kteří touto cestou jdete, patřte, zdali bolest vaše, jako bolest má!“ A v tom etherickém rozvlnění duše mimoděk začíná pěti hymny na prapříčinu všeho, na lásku, na nekonečnost a velebnost boží. A celý vesmír zaznívá nádhernou melodií, akordy sladké kolébají vše ve své náruči a všude jest jednota, klid, mír a štěstí. — Dr. Sedlák tímto svým překladem vykonal záslužný

čin. Krásná úprava knihy, ilustrace, výborný překlad jsou důstojným odleskem vnitřního obsahu. Snad správa „Dědictví Svatojánského“ povolí laskavě našemu studentstvu slevu. Příště bychom to oznámili.

„Za vzděláním“ jest název nové knihovny, již pro nejširší vrstvy lidové vydává J. R. Vilímek v Praze. Jest nesporno, že v zájmu kultury jest nutno, aby poznatky vědy byly popularisovány, ale nesmí se při tom zapomenouti na to, co jest poznatek, — zjištěný fakt, — a co jest subjektivní hypotéza! V této sbírce mají býti zastoupeny všechny obory lidských snah a otázky současného života. Tedy má býti tato knihovna něčím vážným. Výslovně se praví v prospektu: „Z programu naší knihovny jest vyloučeno vše stranicko-tendenční.“ Bude-li vskutku tento program zachováván v plném znění, bude to radostný zjev našeho národního života. Z prvních dvou svazků, jež dosud vyšly, nelze ovšem o celé sbírce dáti přesný posudek. V 1. sv. „O nervech a některých chorobách“ probírá dr. L. Haškovec nervové choroby a jejich příčiny; spisek stojí na stanovisku lékařském; prostě ukazuje na fakta. Přirozeně, že dr. Haškovec, jako lékař rozhovořil se zde s větší volností o příčinách těchto tak častých chorob. Knížce bychom vytkli jednu věc, že totiž tu nepodává způsob, jak možno se chránit před tímto onemocněním. Že nelze tu podati návod, jak se léčí tyto choroby, uznáváme, ale mělo by tu býti řečeno též vážné slovo těm, kdož jsou zdraví, jak mají žít, aby je nestihla tato kletba moderního života. Jinak rázem i obsahem plní tato knížka poslání celé sbírky zcela správně. V 2. sv. „Balkán po válce r. 1913“. Podává dr. Daneš přehled bojů na Balkáně. Ukazuje k tomu, jak země, o které se bojovalo, jsou zanedbané a na mnoze neznají ani kultury moderního světa. Posuzuje celou válku balkánských národů proti Turecku se stanoviska politického i národohospodářského a dospívá k výsledku, že jeví se tu neobyčejná životnost balkánských Slovanů a jejich snaha vymaniti se z područí okolních velmocí. Zvlášť oceňuje výhody i nevýhody každého jednotlivého státu, zejména Srbska — a uzavírá, že poměry nejsou tu ještě definitivní; nevznikne-li jednou nový boj, tedy musí dospěti otázka balkánská svého rozřešení cestou vývoje. K tomuto pojed-

nání jest připojena názorná mapka poloostrova Balkánského. Celkem podává spisek stručnou sice, ale přes to výbornou informaci o dějišti a výsledku poslední války evropské. — Půjde-li sbírka tato směrem, jakým jde nyní, přinese mnoho dobrého.

Spisy Terézy Novákové. J. R. Vilímek v Praze počíná vydávati souborné vydání děl této naší spisovatelky. Bylo by snad zbytečno zvláště se rozhovořovati o ceně Terézy Novákové, vždyť jest dosti známa i směr jejích prací. Souborné vydání bude zajisté čtenářské obci vítáno. Vyšel prvý sešit. Cena sešitu jest 32 h. Na prvním místě jest uveřejňován obraz ze života kněze z církve vyobcovaného, jenž skoná opovržen v zapadlé vesnici na Poličsku, stav se obětí své smyslné vášně. Tento „román kněze buditele“ „Drašar“ nebyl dosud knižně vydán a jest tudíž i novinkou. Posudek o něm ponecháme si až na dobu, kdy bude celé dílo vydáno, dnes jen upozorňujeme na tento podnik Vilímkova nakladatelství.

Třídní protivy. Třídní spory v národě. Jsou všude ve větší či menší míře a zabránit se jim nedá. Nejsou-li veliké, nejsou škodlivé, jdou-li však hluboko, mají vliv i na osud národa v míru — protože národní síla rozpory a sváry podlomená nevyvine ve světových národech takovou rychlost, aby národ udržel své postavení, ve válce — poněvadž jenom národ jednotlivý, svorný, bez vnitřního rozštěpení může zajistiti dobrý výsledek. Poměry u nás i jinde nejsou dobré. Vrstvy, jimž přísluší vedení společnosti, ztrácejí cit pro ostatní a snad by ztratily i zájem. Je na čase zmírnit protivy; tam budit zájem, vychovávat cit, jinde láskou, humanitou získávat srdce, odstraňovat předsudky. Těmito myšlenkami veden vypsál prof. Bach ve Štuttgartě cenu na nejlepší zodpovězení otázky: Co je třeba činiti ku zmírnění třídních protiv, které dnes jednotlivé vrstvy národa vzájemně na sobě závislé daleko více rozdělují, než přirozenými poměry je odůvodněno? Vypsány jsou tři ceny: 5000, 2000 a 1000 marek. Práce mají býti krátké, německy psané a zaslány do 31. prosince 1914 předsedovi württenberského „Goethova spolku“ ve Štuttgartě — My však nedočkáme se u nás vypsání ceny pro podobný účel, ale co v naší moci je, můžeme činit. Budit zájem — získávat srdce. To vlastně je obsahem sociální práce kat. studenta.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČIS. 8. ROČNÍKU VI.: JU. St. Ant. Kníže: *Za zemřelým Ph. St. Josefem Pazderkou.* — Univ. prof. dr. Fr. Kordač: *Studentské epistolky.* — Jan Štukbauer: *Moderní člověk a křesťanství.* — Jan Nep. Boháč: *Wagnerův Parsifal.* — Jarmil Křečan: *Antonín Sova.* — *Hrvatské besedy.* — *Z duchovního života.* — Příloha JITRO. — Rozhled.

JUSt. Kníže Ant.

Za † Ph. St. Pazderkou Josefem.

Jsou lidé, kteří dovedou práci a agitaci shromáždit zástupy pod prapor některé idee. Dovedou myšlenku vrhnout rázem do zástupů, pro ni získat. To jest jeden druh pracovníků. Po nich však musí přijít jiní ti, kdož získané nadšení živí, dovedou svojí osobností onu legii udržovat, láskou silit a hrát. Lidé, v nichž idea pronikla nehlouběji, prostoupila život, z nichž vyzařuje. Při tom jeví nechuť ke všemu vnějšmu vystupování. Působí, aniž by si toho byli vědomi, svojí osobní přitažlivostí.

K těmto druhým náležel náš drahý zesnulý. Řadou duševně náhle zvykal Praze, až se s ní smířil: vybudoval si v ní užší, důvěrnější okruh života, který vyhovoval jeho nitru. Pak se mu líbila. Takové prostředí působilo na jeho nitro. Duše jemná hledala. A našla nejprve sebe. Uzavřel se v sebe, budoval u sebe. A výsledek byl: vnitřní život má jen smysl v boji rozumu, osvětleného ideálem a posvěceného láskou, s tělem; to byl jeho názor na život vnitřní. A boj

ních krisí, jež přineslo prostředí, v němž žil, propracovával se ke svému nazírání na život. Charakter založený pečlivou výchovou domova postaven náhle do stále tísnivých, otrocky se opičících, náladových proudů maloměsta, v němž studoval, a odtud vržen do víru velkoměsta, jež svým životem bez vyšších inspirací v něm budilo odpor. Jen pone-

ten dobojoval vítězně; ty jasné oči, ten výrazný úsměv, ten klid rtů, ten milý zjev to prozrazoval. Pak pořádal se se světem. Zcela důsledně. Život kulturní ať směřuje ku zduchování hmoty, to jeho názor na život lidstva. Než svatyni svého nitra střežil. Nerad hovořil o něm. nerad je odkryl výjimkou. Jen oko, to čisté oko, mi prozrazovalo, co se v duši děje.

Život čistý a krásný zasloužil si i krásné smrti. Umíral ve štěstí. Pamatuji, těsně před tím, co zhoubná nemoc pronikla, šeptnul mi ve chvíli důvěrné sdílnosti: „Jen umět žít, příteli! Jsem nyní šťasten.“ A loučení? Kdož pomyslil naň! V úterý ulehl. Ve čtvrtek po poledni poslední okamžiky světlého rozumu. Ještě tak vesele rozmlouval a netušil — — — Pak horečka zastřela loučení příštích dnů. Jen chvílemi pronikal jasný rozum poznával rodiče a přátele u lůžka, vítal je. Rozloučení si snad ani v plné míře neuvědomil. Pak agonie, a tichým majestátem blížila se klidná smrt. Příčina: otrava krve. Z čeho povstala, nemožno s určitostí mi říci. Snad ze zánětu kosti.

Připojuji data ze života. Narozen 4. srpna 1893 v Zadní Stráži u Pacova na našem dumavém českém jihu. Studoval gymnasium v Pelhřimově. Vždy s vyznamenáním. Též maturitu s vyznamenáním v r. 1912. Pak v Praze oddal se studiu historie, která byla jeho zamilovaným předmětem. Skládali jsme v něho veliké naděje. Ztrácíme vážného pracovníka historického, který skutečně opravňoval ku velikým nadějím. Čtenářům našim jest již znám z loňského a letošního ročníku Hlídky. Zesnul v neděli dne 22. března ráno o půl druhé hodině.

Odešel's tam, příteli drahý, kam vždy toužila šlechtná a čistá duše Tvá, kde není bolu, kde není neupřímnosti. Odpočívej blažen ve zdroji absolutní Pravdy, Krásy, Dobra a Lásky! Tvoje památka bude nám vždy čista a vznešena, bude nám pobídkou, abychom vždy budovali charakter svůj jako Ty, bude posilou v boji životním.

Vím dobře, příteli můj, žeš nenáviděl každou chválu. Tvoje skromnost a vědomí dalších cílů a prací, které jsi dosud nevykonal, se jí vzpíraly. Než odpusť! Řekl jsem jen to, co dnes mě bolí, že neřekl jsem Ti to za života. —

Univ. prof. dr. František Kordač:

Studentské epištoly.

III.

Vedeni vrozenou snahou poznati nejbližší nám zjevy psychické a fyzické v nás a mimo nás, poznáváme je nejprve z jejich příčin bezprostředních a srovnáváme své poznatky systematicky v jednotlivé vědecké odbory psychologie, fyziky atd. Čím více naše vědění o jednotlivých předmětech se prohlubuje, tím naléhavější jest potřeba dělení práce dle podrobných formálních předmětů v různé disciplíny vědecké.

Avšak duch lidský se nespokojuje s poznáváním těchto podrobných oborů přírody a ducha, hledaje poznání dokonalejší, vědecktější z ideí a principů vyšších, jednoдушších. Tak na př. ve fyzice se odvozují a vysvětlují podružné zjevy tepla, elektřiny a světla atd. ze všeobecných zákonů pohybu hmoty, jako zjevy mechanické, tak že veškerá moderní fyzika se pojímá jakožto nauka o energii s po-

družnými odbory energie mechanické a fyzikální a tyto se dělí v subalterní formy energie termické, elektrické atd., buď statické nebo kinetické, differencované dle kvantity hmoty a kvality pohybu. V tom smyslu napsal astrofyzik Seccchi dílo „L'unité des forces physiques“, Paris 1874 — Jednota sil fyzických, t. j. hmota v pohybu po stránce příčinnosti fyzické.

Podobně se uvádí „hnutí ducha“ (myšlení a chtění) v kulturním pokroku lidstva na všeobecné zákony psychologie jednotlivců a národů s podružnými odbory logiky o podrobných zákonech pravdy, ethiky a jurisprudence o zákonech mravního dobra a práva, aesthetiky o zákonech krásna atd. — Tyto a veškeré jiné partikulární odbory vědecké jsou založeny na ideích a principech vyšších, všem společných, universálních, a to jsou principy bytí vůbec, *τοῦ ὄντος* v ontologii (*λόγος περὶ τοῦ ὄντος*), jak bylo v předěšlých epistolách naznačeno. — Reflexí a analýs nejvšeobecnějšího pojmu bytí (*sein, esse, εἶναι*) se odvozují první principy logického poznávání (*ordo logicus*) a ontologického bytí věcí. Především poznává rozum princip kontradikce z bezprostředního porovnání *τοῦ „esse“* a „*non esse*“ v soudu: co jest, nemůže zároveň nebýti, *τὸ αὐτὸ ἅμα ὑπάρχειν ἀδύνατον τῷ αὐτῷ καὶ κατὰ τὸ αὐτό*. (Arist. Metaph.) — Taktéž princip dostatečného důvodu: *nil est sine ratione sufficiente*, který přechází v princip kausalit (příčinnosti), jedná-li se o zkušenost vzniku (*τὸ fieri*) nového bytí akcidentelního nebo substanciálního. I rozum filosoficky nevyškolený pronáší tento princip s naprostou jistotou ve formě „nic nevzniká samo sebou“, „z ničeho nevzniká nic“ — následovně vyžaduje vznik nového bytí činnost jiné bytosti, jejíž vlivem povstává vnitřnou závislostí bytí nové. *Quidquid movetur (a non esse ad esse, ab esse tali in aliud) ab alio movetur*.

Tyto nejvyšší principy veškerého poznávání jsou evidentní samy sebou (samozřejmy) a tudíž důkazu nepotřebují, ba bez *circulus vitiosus* důkazu nepřipouštějí. Osvětlují, jako světlo stálé, pravdy nesamozřejmé, udávající poslední dostatečný důvod, o nějž se každý důkaz opírá. Proto dlužno proti universální moderní skepsi uplatnění, co proti ní uplatňoval již Aristoteles. „Je zcela nemožno dokazovati všechno, je-li bychom šli do nekonečna, tak že by žádný důkaz nebyl možný“ — *ὅλως μὲν πάντων ἀδύνατον ἀποδείξιν εἶναι εἰς ἄπειρον γὰρ βαδίζοι, ὥστε μὴδ' οὕτως εἶναι ἀποδείξιν*.

A jako v řadě logického myšlení jest nutná první pravda poznatelná sama sebou, od níž je závislou poznatelnost všech ostatních, tak i v řadě ontologického bytí existuje nutně první bytost sama sebou (*ens a se, τὸ ὄντως ὄν = ὅ "ὄν*), od níž jsou závislými veškeré bytosti ostatní (*entia ab alio, τὰ ὄντα*). Jest to osobní bytost absolutní Intelligence a Vůle, jakožto prvopříčina (*πρωτὸν κινεῖν ἀκινούμενον* Arist.) — alpha a poslední cíl — omega veškerenstva, všemohoucí Stvořitel.

Tento scelený názor světový tvoří vlastní (formální) předmět filosofie, jejíž výměr (definici) lze dle toho dáti slovy: Filosofie je věda rozumu o posledních příčinách veškerého bytí. Že svět hmotný tento poslední důvod bytí (*τοῦ esse*) neobsahuje, nýbrž nadmyslný svět ideí, a ideální řád nezměnitelné pravdy dobra a krásna — že má svůj reálný fundament v osobní bytosti Božské, bylo výtěžkem více méně jistým a jasným již klassické filosofii antické Platonovy a Aristotelovy.

Proto vyvrcholila jejich filosofie v theologii, kterého výrazu oba koryfeové antické filosofie výslovně užívají. Byli si vědomi nedostatečnosti lidského rozumu, aby tento odvěký problem lidstva úplně a nepochybně poznal.

Vždyť obsahuje nejen theorii objektivní pravdy o nejhlubší záhadě lidstva, nýbrž zároveň praktickou normu veškerého lidského života a proto se tato věda nazývá „filosofie“ — *φιλοσοφία*, studium sapientiae, snaha a láska moudrosti. Dokonalost moudrosti přičítá Plato (Phaedr.) jen Bohu (*τό μιν σοφὸν καλεῖν . Θεῷ μόνῳ πρόκειται*); člověku jen snahu moudrosti (*τό δὲ ἡ φιλόσοφον . μᾶλλον γε ὅν ἀνθρώπων ἀρμόττοι*). — Porovnejte, draží přátelé, tuto vznešenou vážnost klassických filosofů, když mluví o problému náboženství — s nízkou frivolností moderních jejich epigonů a buďte — filosofové. Pravá filosofie vás povede na loďce rozumu rozbouřeným mořem bludů a vášní ke korábu zjevené víry, abyste v něm přistáli bez úrazu v přístavu moře — Prvopравdy — Boha.

(Plato — Phaedr.)

Jan Štukbauer:

Moderní člověk a křesťanství.

Dnešní člověk, který z největší části přijímá názory různých časopisů a novin, přestal skoro sám přemýšlet a nechává myslit za sebe své redaktory a novináře, lidi to často s nepatrným skutečným vzděláním vědeckým, lidi, kteří téměř nikdy neuvažovali o věci, o které mají psát, až teprve když stojí bezprostředně před nimi a přece snad již za hodinu mají podat o ní svůj úsudek, kterému věří slepě miliony a když zítra redaktor změni své mínění z příčiny jakékoliv, jeho věřící dav jde za ním zase, aniž by se tázal po příčině změny, stačí mu pouhé *αὐτὸς ἔφα* — on to řekl, on musí vědět proč. Takto odchována naše generace, tímto způsobem namluveno bylo tolik o rozporu mezi vírou a vědou, mezi učením církve a pravdami vědeckými. Dlouho byl veden úporný boj se vši energií lidského ducha k tomu konci, aby v hrob sklátili nenáviděnou theologii vědami empirickými, ale boj omrzel a počalo se mluvit a psát o jakémsi smíru. Zcela vážně se tvrdí, že církev, chce-li obstát vedle moderní vědy, musí upustit od některých dogmat úplně, jiná musí aspoň přizpůsobit pokroku exaktních věd; tak prý může se stát, že i moderní člověk může zcela klidně přijímat pozitivní práci vědeckou i unášet se v nadšení krásou náboženství, bude šťasten, neboť neztratí pevnou zem pod nohama, byť i vznášel se na perutích. (Váňa.) Církev může prý zcela klidně beze škody vypustit, co je legendární a zatemnělé ve Starém Zákoně, jakož i mnohé učení Nového Zákona jako o Vtělení, o Nadpřirozeném narození nebo zmrtvýchvstání, které neobstojí ve světle moderní vědy. Jsou to prý podle mínění mnohých (!) dětinské smyšlenky počínající vzdělaností a pověřivé doby. Všecky historické záznamy o psaní na kamenné desce, o Jonáši a velrybě, celá legenda o Adamovi i Evě, žeburu a jablku, to vše odkázáno v oblast básnictví. Co si mají dále náboženští lidé počít s proměněním vody ve víno, s vymítáním ďáblů, s Nanebevstoupením? (J. Váňa Ideály vědy a víry str. 11.)

To jsou tedy v hlavních obrysech dogmata, od nichž má církev upustiti, aby se stala moderní. Než hlubší studium přesvědčilo by každého reformátora církve podobného rázu, že církev nezná odvolání v tom, co jednou předložila jako článek víry, jsouc si vědoma božského svého původu od Ducha Pravdy, jenž stále s ní jest, jí pomáhá a chrání od poblouzení, když mluví „ex cathedra“, stojí stále pevně vzdorujíc všem útokům světa a jeho vědy.

Církev nezná, ba nemůže znáti liberálního křesťanství, které, co se mu líbí a hodí, podrží, ostatní jako odporující vědě odvrhne. Církev nezná žádného eklekticismu v náboženských pravdách, buď jsi křesťanem a pak musíš přijmouti všechna dogmata, jinak jsi moderním, pokřtěným pohanem.

V posledních letech mnoho se mluví a píše o „moderním křesťanství“. Nazývá se tak proto, že nemá společné s křesťanstvím nic, než jméno. Říci, co jest „moderní křesťanství“, jest ještě dnes skoro nemožno, protože setkáváme se s názory tak různými, sobě odporujícími, právě tak jako v jiných disciplínách moderní vědy. Hlasateli tohoto „moderního křesťanství“ jsou hlavně pařížský prof. Jean Reville a bremský pastor dr. Albert Kalthoff, kteří v mnohém diametrálně se liší, ale v hlavních principech se dosti shodují.

„Moderní křesťanství,“ praví J. Reville, není uzavřený, náboženský system s vyznáním víry a formulkami katechismu. Jest v podstatě čistě individuální. Kolik individuí, tolik různých forem náboženství. Co dříve bylo známkou bludu, totiž změna, různost v náboženských názorech, to je dnes nejvyšší předností. Bossuet myslil, že protestantismus spěje vsříc neodvratné záhubě stálou změnou (svého) náboženského systemu, netušil, že jej líčil nejen jako nejvýbornější náboženství svého času, ale jako přípravu pro vznešenější moderní křesťanství. Toto není nic jiného, než princip reformace dále rozvinutý a až do posledních konsekvencí provedený. Netají se tudíž svou změnou, nýbrž honosí se jí, neboť ví, že pouze náboženství mrtvá, ztrnulá, odumřelá zůstala nezměněna, kdežto změna a vývoj jsou neklamnými známkami života.

Fundamentálním principem, dogmatem, jest věta, že náboženství nespočívá v přijetí jistých a určitých článků víry, nýbrž v náboženské náladě („religiöse Stimmung“) duše, která dochází svého výrazu v přiměřeném mravním životě. Odtud veliká tolerance pro všechny i nejrozumnější názory v náboženských otázkách. S ním souvisí druhé dogma: Moderní křesťanství neuznává žádné authority, jest proti každému vnucování víry nebo vnějších úkonů náboženských (ritus). — Ze slov těchto lze vyčísti Renanovu ideu o „věčném náboženství čistého kultu neomezeném ani časem ani prostorem, vznešeném, absolutním náboženství veškerého lidstva“ — Jedinou autoritou jest mu jeho vlastní rozum a vlastní svědomí. Bible, kniha knih, je knihou historickou, svědkem světového názoru dřívějších dob, o její inspiraci, božském původu moderní člověk-křesťan prý již nemluví.

„Moderní křesťan“ chce býti nejen volným myslitelem v plném a pravém toho slova smyslu, nýbrž i „volně věřícím“, t. j. člověkem, který buduje své přesvědčení na volném a samostatně uváženém úsudku a vlastní vnitřní zkušenosti. V souhlasu se všemi volně myslícími duchy odmítá a priori každou, tedy i náboženskou autoritu stojící mimo člověka, ať je to autorita církve u katolíků, nebo bible u orthodoxních protestantů; moderní křesťanství označuje jakožto

jediné správnou basi náboženství a mravnosti vnitřní autoritu svědomí, rozumu a zkušenosti.

Popírá existenci nadsmyslna, nadpřirozeného řádu vůbec, odvrhlo je jako je prý odvrhla věda, aby „cítění náboženské“ mohlo být uvedeno v těsnější spojení s moderním pojetím světového řádu, aby vzdělaný člověk mohl znáti se k náboženství, aniž by se musil obávat rozporu mezi svým intelektuelním přesvědčením a svou vírou. „Učení, jež vyznával a hlásal Ježíš a jeho apoštolé již od delší doby padlo. Žádný dnešní člověk nemá tytéž představy o Bohu, andělich, démonech, o celé přírodě, které měl Ježíš a jeho apoštolové. Co však jako pravé jádro evangelia zůstalo a trvá dodnes, jest to, co hlásá „neodvislá morálka“: Bůh — nebeský otec, lidé dítky boží, tudíž bratři navzájem.“ (Reville.) Jak svůdná to slova, ale jak zároveň jsou nebezpečna patrně z následujícího svolání apoštola „moderního křesťanství“ Proto mějte si o Bohu, o stvoření, o duši, o světě představy jakékoliv, jaké chcete, nebo spíše, jaké dle stupně svého vzdělání míti můžete, osvojíte-li si principy dříve uvedené a dle nich důsledně zařídíte svůj život, pak jste pravými moderními křesťany.

Ale ještě zmateněji mluví druhý hlasatel moderního křesťanství pastor Kalthoff. Reville setřel sice s Krista vznešený pel božství, viděl v něm pouhého „židovského člověka“, hlasatele svého ideálního náboženství, které hodilo se pro dobu před 19. sty lety, na dnešního člověka již prý nemůže míti vlivu pražádného, ale Kalthoff šel ještě dále a popřel historického Krista vůbec. „Člověk Ježíš nemá pranic co činiti s náboženstvím, nemá pro nás ani historický zájem, natož náboženský. Kristus nebyl historickým individuem, jest pouze personifikovanou ideou, transcendentním principem církve.“ Evangelia nejsou mu knihami historickými, ale „nutno je zařaditi do židovské apokalyptické literatury a dle toho také na ně hleděti.“ (Das Christusproblem 18.)

Proto zajisté nemáloaráží a překvapuje, že spoluzakladatel „Monistenbundu“ mluví s neobyčejnou vážností o „novém probuzení náboženského života v přítomnosti“. Slova ta však objasní a vysvětlí následující řádky, v nichž předkládá k „věření“ svá dogmata. V bombastických frázích mluví o víře, která má „všecky známky náboženské víry“ — a tím právě klame a svádí nevědomé massy — „víře v tvůrčí a vývojové síly tkvící v mechanismu přírodního dění.“ Pro lidi podobného neb stejného kalibru jest náboženstvím vše, poesie, „pessimistická filosofie“, socialismus, ale je divno, jak všechny tyto úplně si odporující věci mohou se sjednotiti s pojmem křesťanství, jehož jméno nesou.

Nadšenými slovy hlásá kazatel protestantské církve, že moderní křesťanství zvrátilo úplně ideály „starého křesťanství“ a postavilo lidstvu kulturní Evropy nový „životní ideál“ bez jakéhokoliv Boha.

(Pokračování.)

Jan Nep. Boháč:

Wagnerův Parsifal.

(Pokračování.)

Nyní přikročíme ku hudebnímu rozboru Parsifala. — Abychom pochopili vznešenou a hlubokou hudbu posledního díla Wagnerova, musíme znáti aspoň nejzákladnější názor Wagnerův o hudbě.

Wagner staví hudbu na první místo ze všech umění; dle něho může každé umění říci jenom: „to“ znamenám, „to“ představuji, ale hudba praví: já „to“ jsem.

Jemu hudba není pouhým, dle určitých forem a zákonů harmonických sestaveným souhrnem tónů, ne — jemu hudba jest prostředkem, jest slovem, jest řečí, v níž vyjadřuje ty nejintimnější děje duševní, od nejtemnějších bouří a úderů zla a smrti, až ku nejněžnějším záchvěvům lásky a dobra.

Největší jeho snahou bylo vtisknouti hudbě onen veliký význam, který by jeviště v kazatelnu a koncertní síň v chrám proměnil. Wagner s obrovskou energií prováděl své nové aestheticko-hudební názory a ukládal je nejen ve svých spisech, ale — což hlavní jest — i ve svých geniálních dramatech hudebních, jež skrz naskrz jsou proniknuta posvátnou opravdovostí a velikostí jeho umělecké duše.

Je to zcela přirozené: je-li svět ideí umělcových monumentální, musí býti i jeho umění, jež tyto idee symbolisuje, velikolepé — vznesené. A z tohoto stanoviska dlužno se dívat i na celé hudební dílo Wagnerovo; z toho stanoviska dlužno chápati i Parsifala.

Celá stavba geniálního toho díla spočívá na několika hlavních motivech — thematech (největší to originalitě v hudebním díle Wagnerově), jež symbolisují buď nějakou ideu, na př.: ideu víry, lásky, vykoupení, anebo nějakou charakteristickou vlastnost jisté osoby. Motivy první, jež možno nazvati neosobními, nesou na sobě ráz diatoniky chorální, motivy druhé, jež možno nazvati osobními, vyvěrají z bohatého zřídla moderní chromatiky, jež jest právě nejzpůsobilejší, aby vylíčila všechny duševní děje a vlastnosti osobní.

Tyto motivy dohromady spojeny se všemi svými proměnami a kombinacemi, se vši svou barvitostí a bohatou polyphonií stylu Wagnerova činí podstatu celého hudebního zpracování Parsifala. Geniální motivace tohoto díla a velebná prostota, jakou v tomto díle dýše každý tón — staví Parsifala mezi nejznamenitější umělecké zjevy všech věků. — —

Předehru ku Parsifalu možno nazvati mysteriem představujícím nám dva hlavní momenty z dějin lidského vykoupení: poslední večeři Páně a smrt Páně na kříži.

Pro tyto dvě památné scény, v nichž odráží se hlavní idea celého díla, hledí Wagner získati úplně naši mysl a toho dociluje posvátnou svojí jednoduchostí a velebnou přímo strhující hudbou.

Předehra začíná motivem poslední večeře Páně čili motivem lásky, na němž spočívá ona velebná a odeševněná hudba celé předehry.

Svojí formou a svojí velebou odpovídá tento motiv antifonárnímu zpěvu chorálnímu.

V jeho melodii uzavřeny jsou dva další motivy, symbolisující bolest, ale každý zcela v jiném smyslu. První motiv

jest v pravém slova smyslu symbolem bolesti duše hříšné, po odpuštění toužící.

Druhý motiv

potud jest považovati za motiv bolesti, pokud symbolisuje bolest působenou kopím, jímž otevřen byl bok Spasitelův. Možno však jej považovati i za motiv spásy, ježto kopí, posvěcené smrtí Spasitelovou, stává se pro nás lidstvo symbolem naší spásy, našeho vykoupení, poněvadž otevřelo přesvatý bok Kristův, z něhož vyšla nejdražší krev Jeho, jež shladila náš hřích. —

Pomalu stoupající a klesající melodie motivu večere Páně připadá nám jako hlas Spasitelův zaznívající k nám z památného večeradla jeruzalemského. Jemu jakoby v ozvěnu rozšeští se vznešené arpeže a nesou se vzhůru k nebesům, kde zanikají v jasných harmoniích.

Melodie tohoto motivu se opakuje, ale už v tonině moll. Jako v prvním znění, v tonině dur, jest tento motiv radostným zpěvem, symbolisujícím velikou lásku Spasitelovu k nám v nejsvětější Svátosti, tak opakování jeho v tonině moll jest výrazem bolesti a utrpení Spasitelova, které pro nás podstoupil. Tragické tóny, mocně působící dissonance, jež v arpežích rozvlní se jako hladina bolestí zachváceného srdce, vznášejí se vzhůru k nebi, kde v pp dozní jejich zvuky. V pochmurné toto zabarvení jako jasný paprsek světla zavzní slavnostní motiv sv. Grále:

Základem tohoto velebného motivu jest gregoriánský chorál a sice buďto začáteční intonace VIII. tónu žalmů (α), anebo začáteční intonace „Gloria“ (β).

Myslíme však, že k nim sám Wagner přímo nesáhl, nýbrž že vlastně on použil t. zv. „Lisztovského motivu kříže“ a tento motiv Liszt vzal z chorálního „Magnificat“ a užívá ho téměř ve všech svých náboženských dílech. Že tomu tak jest, toho dokladem jsou slova samého Wagnera. Když totiž Wagner ukazoval po prvé Lisztovi svého Parsifala, pravil mu: „Na, du wirst schauen, wie ich dich bestohlen habe“; — měl při tom na mysli motiv sv. Grále.*) — Bezprostředně po čtyřčtvrťové pauze zazní nový motiv — motiv víry:

Grandiosni tento motiv opakující se v mohutné gradaci přechází znenáhla do piana a skončí v tonině E-moll; zdá se nám, jakoby ty tóny chtěly říci, že i víra není bez obětí — bez utrpení.

V tom zazní opět motiv Grále, k němuž přidruží se motiv víry, jenž s počátku slabě, čím dále tím silněji a živěji diatonicky kráčí všemi hlasy až ku mocnému fortissimu. Je to velikolepé „credo“ veškerenstva, jež dozní v něžné, zbožností prochnuté dohře dřevěných nástrojů. —

Toť první část přede hry, v níž tak jednoduše a přece tak geniálně vysloveny: láska a víra. Druhá část začíná stlumeným vířením bubnů, jež jako chmurné mračno zahalí vznešený obraz první části přede hry. Z těchto ponurých hloubek ozve se najednou motiv večere Páně a několikrát se opakuje, ale už ne samostatně. nýbrž jest doprovázen žalostnými tóny, jež chvílemi zdají se býti výkřiky duše hříšné po spáse toužící.

Je-li první část přede hry apotheosou vznešené čisté lásky boží a silné víry, je druhá část lkající písní hříšné duše pokorně doufající ve svou spásu.

Motiv božské lásky, pozměněn stává se v této druhé části motivem naděje, jež hříšnou duši konejší v její bolesti a povznáší ji k výšinám, kde zdroj všeho milosrdenství. —

V pianissimu přede hra končí.

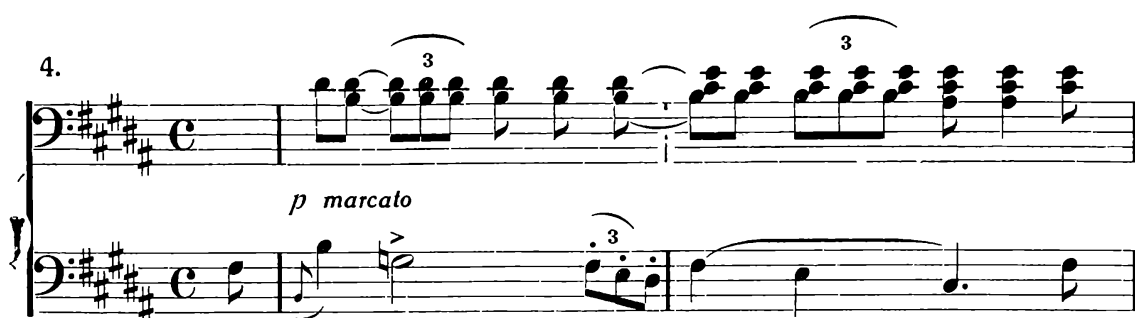
První jednání uvádí nás do území sv. Grále. Stařec Gurnemanz a dva panošové odpočívají zde na stráži. Zavzní velebná melodie motivu večere Páně (1), jež zdá se býti slavnostním hlasem, probouzejícím vše ku životu.

Gurnemanz procitne, probudí i panoše a všichni poklekají ku tiché ranní modlitbě. Jejich tichou modlitbu doprovázejí velebné zvuky motivu sv. Grále. K nim přidruží se motiv víry, jenž v orchestru se rozvíjí v něžných sequencích a přejde opět do motivu sv. Grále, jímž vznešená tato modlitba skončí. Jest jednou nejkrásnější hudební větou z celého Parsifala. — Gurnemanz káže panošům, aby chystali lázeň pro nemocného krále Amforta. Tuto jeho výzvu doprovází motiv víry,

*) Aug. Göllerich: Franz Liszt.

v rytmu změněný, zcela dobře vystihující upřímnou starost starce o nemocného krále.

Při zmínce o nemocném Amfortovi zavzní nový motiv — motiv chřadnutí, v jehož charakteristických synkopách možno slyšeti stenání bolesti schváceného krále.

Jest skutečně pozoruhodné, jak Wagner zde mistrně nejjednoduššími prostředky — několika smyčcovými nástroji a fagotem — vytváří uchvacující obraz lidského utrpení.

„Jak se vede Amfortovi?“ táže se Gurnemanz přicházejících panošů blížícího se krále. Odpověď na jeho otázku zní smutně a beznadějně. Vše marné — nur der Eine — jen jediný může zde pomoci: „der reine Thor — čistý bloud“. Při těchto tajemných slovech Gurnemanze zavzní nový motiv, motiv čistého blouda, spasitele Amfortova, jehož jméno však nikdo nezná. Ale hudba ve vznešených harmoniích tohoto motivu dává nám určitě tušiti jeho příchod. —

V tom najednou zavíří to v smyčcových nástrojích všemi oktávami a ozve se kvapný motiv Kundry, jenž svým trhaným rytmem zcela dobře vystihuje vrtkavou povahu této záhadné ženy. Motiv tento vyvrcholí v mohutném jejím výkřiku, jenž sřítí se do hloubky a tam v pianu zanikne.

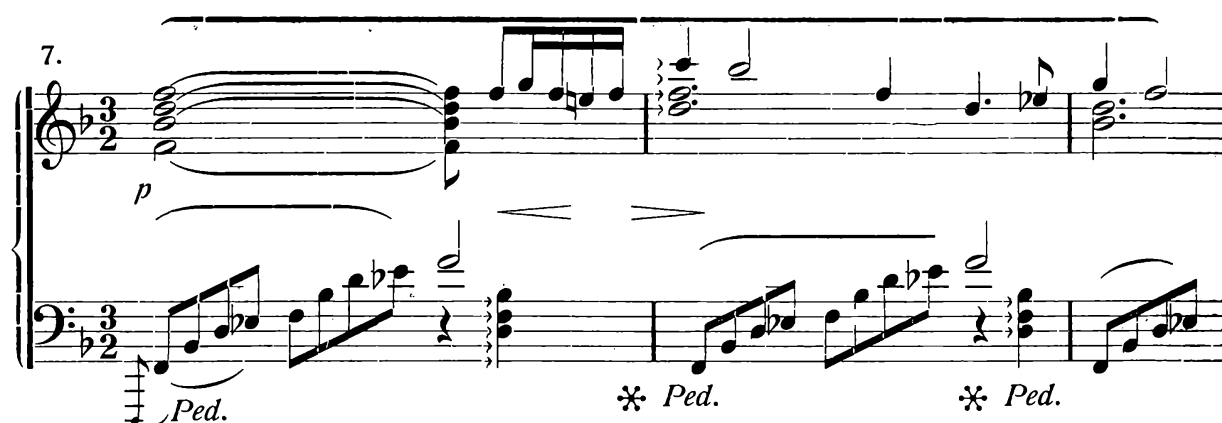

Toť opět jedno z nejkrásnějších míst stylu Wagnerova, kde síla dramatického líčení záhadné ženy a jejího osudu nás přímo ohromuje. Kundry přináší z daleké Arabie balsám pro nemocného krále.

Vysílena dalekou cestou padá na zem, aby popřála sobě potřebného odpočinku. V té chvíli přinášejí panošové zraněného krále Amforta. Při jeho příchodu zavzní v basovém klarinetě ponurý motiv zmírání (4.) jsa přerušován těžkými harmoniemi několika trojzvuků.

Amfortas promluví; krátká slova, dlouhé pomlky — to vše jest výrazem veliké bolesti.

Překrásný obraz nastávajícího jitra dává na chvíli zapomenouti ubohému na jeho muka a on dává se unášeti sladkými dojmy velikolepé krásy rozkošné přírody. Tento šťastný okamžik trpícího Amforta líčí Wagner následujícím motivem:

Tento motiv Wagner rozprává v nádhernou idyllu lesního jitra. Než, běda palčivá rána probouzí Amforta z jeho blahého vytržení a zachvacuje jej novou bolestí. V utrpení svém Amfortas rozpomíná se na slova věšticí mu spásu a pln důvěry v ně ulehčuje své bolesti tichou nadějí, že té spásy dojde; při této vzpomínce zavzní v orchestru motiv „čistého blouda“ (5.). —

Gurnemanz podává králi balsám, který přinesla Kundry; při zmínce o této záhadné ženě ozve se ve šmyccových nástrojích těžký vzdech její, jenž ještě mocněji vynikne při slovech, jimiž odmítá dík králův. — Průvod s trpícím Amfortem pomalu odchází. Orchester vyplňuje tento děj kombinací motivu bolesti s motivem nádhery lesního jitra a s motivem Grále, jenž zdá se býti zde ohlasem nebeského míru vznášejícího se nad posvátnou krajinou Monsalvatu.

Gurnemanz s panoši a s Kundry zůstane na jevišti sám.

Nejprve obrací pozornost panošů ku záhadné ženě Kundry, zmiňuje se o její osobnosti, o její službě a pomoci, kterou prokazuje rytířům Grále. Jako v básnickém zpracování náleží tato žena k nejlepším výtvorům Wagnerovým, tak i v hudebním symbolisování jest postavou dramaticky skrz naskrz propracovanou. —

Nad stlumeným tremollem zavzní při charakterisování této ženy motiv večere Páně, jakožto symbol samého Spasitele, jenž s těžkým křížem ubírá se na horu Kalvarii. Zdá se, jakoby hudba odkryla před zraky našimi hrozný čin této nešťastné ženy; jakobychem slyšeli pronikavý smích, jímž tato žena kdysi potupila kříž nesoucího Krista.

Za to však hrozně pyká. Jest otrokyní kouzelníka Klingsora, jest nástrojem jeho hříšných záměrů, jež zvláště namířeny jsou proti rytířům Grálu.

Tím možno také vysvětlit její záhadné jednání, proč na př. nyní tak věrně slouží rytířům Grálu, když třeba za okamžik bude úklady strojiti jejich ctnosti.

Žena tato všechno zlé činí jen pod vlivem kouzelné moci Klingso-
rovy; ve svém nitru však touží po spáse, po odpuštění, po konání
dobra. —

V dalším vypravování Gurnemanz líčí osud krále Amforta (jenž
vyličen byl krátce v první části našeho pojednání).

Hudba doprovázející toto vypravování starcovo uzavírá v sobě
v ladný celek všechny dosud známé motivy.

Dále zmiňuje se Gurnemanz o zbožném otci Amfortově — o Ti-
turelovi.

Ráz celého hudebního zpracování této části jest slavnostní; oplývá
velebou motivů Grále a večere Páně a uvádí naši mysl do slavných
dob kralování čistého Titurela, jemuž v odměnu dán byl kdysi od
andělů sv. Grál s posvátným kopím, o nějž později oloupil syna jeho
Amforta zlý Klingsor. Při zmínce o tomto nepříteli strážců Grále sly-
šíme ponejprv motiv Klingsorův, jenž svého dramatického uplatnění
dochází v II. jednání. —

Jako jasný paprsek zavzní ke konci vypravování Gurnemanze
motiv „čistého blouda“, jenž i ubohému starci dává naději v lepší časy
strážců sv. Grále; motiv tento opakuje se ve zpěvu panošů a v pi-
anissimu dozní. Všichni doufají. — —

Posvátná nálada, jaká zaujala mysl všech, náhle přerušena jest
voláním „běda“ zaznívajícím sem od břehu; na posvátnou půdu před
zraky Gurnemanze padá střelená labuť a za ní se žene neznámý mladý
lovec — Parsifal. Při jeho vystoupení zavzní rázný motiv, plný svěžesti
a radosti ze života; rytmem svým upomíná na motiv Kundry.

Následuje obdivuhodná svojí jednoduchostí jímající domluva Gur-
nemanzova, jež Parsifala pohne k prvnímu soucitu a k první lítosti,
kteréžto affekty dostoupí v jeho nitru vyvrcholení při vypravování
o osudu jeho nešťastné matky, jehož sám je příčinou. Vypravování toho
súčastní se Kundry, ale se zlou se potáže za svou zprávu o smrti matky
jeho. Parsifal podrážděn její zprávou a schvácen hroznou bolestí vrhne
se na ni a uchopí ji za hrdlo, aby utlumil hlas, jenž mu tak bolestnou

zprávu oznamuje. Gurnemanz však jej zadrží a opět mu domlouvá pro jeho násilný skutek. Parsifala znova zmocňuje se v duši jeho veliká lítost a on zdrcen klesá v náruč Gurnemanze a občerstvuje se doušky čerstvé vody, kterou mu přinesla Kundry. V této scéně k sluchu našemu stále zavznívá motiv Parsifalův v různých proměnách a v různé barvitosti. —

Nový motiv zavzní při příchodu krále, vracejícího se z lázně.

Tento motiv jest základem obdivuhodné hudby, jež doprovází Gurnemanze a Parsifala na jejich cestě ku hradu sv. Grále.

V této báječné scéně Wagner ukázal se geniálním mistrem v líčení jak přírodních kras, tak i lidských pocitů štěstí a bolesti. Slysíme zaznívat brzy posvátné zvuky motivu sv. Grále, jež věští poutníkům blízkost posvátného hradu, brzy slysíme výkřiky bolesti, jež vyvrcholí v markantních akordech připomínajících vzdechy Spasitelovy na jeho cestě křížové:

11.

ff

Ped. *

Ped.

Ped. *

Ped. *

piu f

Hudební spracování této scény patří k nejkrásnějším místům celého dramatu. Zde skutečně rozhovořila se plným proudem veliká duše Wagnerova a vše, co cítila o lidské bolesti, nám geniálně v tónech vyzpívala; není však už to píseň pessimisty, jenž na bolest pohlíží jako na hrozné zlo života lidského, z něhož jediným vykoupením je smrt,

nýbrž jest to píseň věřícího člověka křesťana, jenž ve světle víry bolest miluje a v ní poznává prostředek ku pravému štěstí vedoucí. —

Bezprostředně po této scéně zazní rytmicky velebný motiv zvonů, jenž je založen na motivu č. 10. a v mohutné gradaci, vyvrcholující v bohaté instrumentaci motivu sv. Grále uvádí Gurnemanze s Parsifalem a rytíře sv. Grále s Amfortem ve svatyni sv. Grále.

12.

Přicházející rytíři v prosté a velebné melodii oznamují hluboký význam začínajícího mystéria — večere Páně.

Hudebně jest tato posvátná scéna vyplněna střídavými zpěvy jinochů a chlapců a svojí opravdovostí a posvátností náleží opět ku nejkrásnějším a nábožensky nejmocněji působícím místům celého náboženského dramatu.

Hlasy jinochů nesou se na chromatiku bohatou melodií motivu nářku Spasitelova (11). Hlasy chlapců zaznívající z výšin plynou v rozkošných harmoniích motivu víry a svojí velebou a polyfonií připomínají zcela sloh Palestrinův.

Mezitím všichni rytíři zaujmou svá místa kolem stolu a nastane ticho — věštící veliké tajemství božské lásky, jež co nejdříve se má odehrát ve velebných prostorách svatyně Grále.

Dříve však musí býti odhalen sv. Grál, jenž jest zdrojem síly a života jeho strážců. Z pozadí zavzní hlas Titurela, jenž vybízí zdráhajícího se Amforta, aby odhalil sv. Grál. Amfortas propuká v zoufalý nářek, v němž vyslovena bolest a lítost zároveň, jež zmítá jeho duší. Tragičnost svého osudu Amfortas vidí v tom, že on jediný hříšný má čistým strážcům Grále dávat požehnání sv. Grálem, jehož jemu samému se nedostane.

Grandiosní líčení velikých bojů a bolestí této tragické scény, jež v psychologickém zpracování znamená vrcholný bod, připomíná úplně na Tristana v jeho III. jednání.

Hudební zpracování této scény založeno jsouc na motivu nářku Spasitelova, na motivu posv. kopí a motivu chřadnutí přímo genialně dociluje úplné jednoty mezi slovem a tónem, mezi poeticko-dramatickým a hudebním výrazem, mezi člověkem a umělcem.

Zoufalé vyznání Amfortovo vyvrcholí v pokorné prosbě o smilování Všemohoucího; a hle, v tom opět jako utišující balsám pro jeho utrpení zavzní v hlasech z výšin se nesoucích motiv „čistého blouda“, vlévající do duše jeho slastnou naději v jeho konečné vykoupení. — Amfortas vysílen klesne zpět na lůžko.

Po nové výzvě Titurelově vzmuží se konečně Amfortas a chystá se odhaliti sv. Grál. V orchestru nad zdoluhavým vířením bubnů ozývá se ve violincellech motiv bolesti (a), jehož kolísavé opakování naznačuje nerozhodnost Amfortovu. Panošové odkryjí drahocennou skříň a z ní vyjmou sv. Grál a postaví jej před Amforta. V mystických hlasech shůry se nesoucích zaznívá motiv večere Páně provázen slovy Hle, zde jest tělo mé, hle, zde jest má krev. Amfortas povznáší sv. Grál vzhůru, jenž vzplane v záři jasných paprsků a žehná jím všem přítomným. V hlubokém tichu rozlévá se síla a požehnání sv. Grále do srdcí jeho strážců.

(Pokračování.)

ANTONÍN SOVA.

(K padesátiletému jeho jubileu.)

Poesii doby nejnovější, representovanou tolika svéráznými a duchaplnými zjevy, nemůžeme ještě přesně třídit, aniž stanoviti její mezník, protože v ní dosud zasahují valnou měrou umělecké proudy periody předcházející a protože se nová tato generace ještě definitivně nevyslovila; přes to však jest tu již několik typů, kteří na této cestě k obrození a novému oplodnění jejímu vykonali už velmi mnoho a všechny prvky budoucí nové epochy ve svém básnickém díle mají. Jsou to zejména dva proudy, jež od r. 1890 dobu nejnovější určují: jeden navazuje na Čecha a Vrchlického, druhý hlásá úplné odloučení, snaže se o nové dráhy umělecké, a charakterisuje jej snaha po svérázné originalnosti a reelnosti; buduje tato snaha nové obzory básnické, nové projevy života duševního i vnějšího zachycujíc a tvoříc nové dojmy, nové vyslovení myšlenky, přesný výraz citů jemně kreslených, nové obrazy, často velmi zhuštěné a ostře zbarvené a hudební kouzlo verše. Nový tento směr podléhá často také skepsi, nabývá někdy rázu až sarkastického a ironického, zejména nad nízkou úrovní všedního šosáckého života měšťáckého, tvořící ostrý kontrast s hladinou života uměleckého a venkovského, a potom k smělému nezasťřenému naturalismu, jenž zbavuje se všech dochovaných forem národnostních i náboženských. Silné slovo má tu také realismus, jehož nejprůběžnějším a nejindividuálnějším zástupcem jest J. Sv. Machar, dokonalý typ básníka-rebela, pohlízejícího s nedůvěrou na trvající české poměry a odsuzujícího bezohledně vše, co se mu zdá býti špatným. K němu přistupují Petr Bezruč, Stanislav Zima, Růžena Svobodová a Alois Mrštík. Splynutím romantismu a klassicismu, jež mělo realism povaliti, povstal v letech devadesátých směr nový, zvaný prostě dekadencí, který měl člověka, kulminací současné kultury přesyceného, když nedovedla ho k očekávanému dobru, přivesti cestou od základů nově podniknutou k mravnímu obrození (Jiří Karásek ze Lvovic) a ten přispěl velmi mnoho k povalení naturalismu, poukázav na jeho sterilnost, na jeho nedostatek vnitřní činnosti tvůrčí, jakož i na duševní chudobu osob jím kreslených. Všechny tyto požadované prvky zahrnoval v sobě teprve symbolism, zrozený touhou po dokonalé idealisaci umění básnického, která se jeví zvláště v studiu slova jako symbolu pojmu a prvku hudebního a v zavedení nových a rytmických útvarů do verše. Místo dřívějšího pathosu, tu a tam s jistou dávkou romantiky spojeného, přibližuje se umění veršovné docela k hudbě a snaží se především zachytiti nejskrytější projevy života vnitřního, pronikajíc tak záhady a podstaty života našeho vůbec a dávajíc znamenitě vyniknouti básnické svéráznosti toho či onoho básníka. Poslední pokolení básnické klade důraz hlavně na tuto vnitřnost, nazývajíc nový ten směr ve všech oborech umění užíváný, impressionismem. Užívá velmi často symboliky slovní a volí slova úžasně hudební. Prvním a nejtypičtějším zástupcem jeho jest právě Antonín Sova, dnes šťastný jubilant, miláček moderní mládeže, dokonalý typ lyrického sensitiva.

Než dostoupil této umělecké výše, prošel dlouhou vývojovou drahou, prožívaje vedle Macharovy strážlivé a kritické poesie, napadající

ostře a útočně kde koho, a vedle synthetické a mystické gradace umění Březinova, var a vír skutečnosti jako bolestné lyrické drama, utvořené analýsí eventuelně synthesesí rychle měnících se dojmů a sensací z horečných otřesů, smyslových krisí. Iu něho najdeme řadu delikátních idejí a myšlenek, ty nemají však už takového významu a on sám miluje je jen jako jejich citový přízvuk a pro jejich něžnou náladovost. Této lyrické stránce zůstal Sova po celou dosavadní dobu svého tvoření vždy věren. Pouze v prvních jeho sbírkách nevyniká tak ostře: v „Realistických slokách“ (1890) a v skizzáři „Z mého kraje“ (1892), v nichž podlehl literární módě a duchu své doby, zapřev svůj vrozený subjektivism a obrátiv se k trpkému realismu svého okolí. Pokoušel se zpodobovati skutečnost v domnělé objektivnosti, ve věcných a přesných popisech genrových a krajinářských, v suchých referátech o událostech, kol něj se zběhlých; avšak jeho lyrismus byl silnější než tato studená vůle realistického směru a tryskal mimoděk ze všech jeho realisticky kreslených obrázků a nálad plným proudem. Básník poznal brzo, že tuto stránku nemůže v sobě potlačit, a proto otevřel jí své srdce dokořán. Přejchod tento možno pozorovati hned v další jeho sbírce, „Květy z intimních nálad“ pojmenované, v níž počínají převládati v jeho lyrice živly melodické. Jeho verše mají hudební valeury, jeho rým, sloka, malba, s počátku mdlá a konvenční, nabývají ostré individuality; ponenáhlu ustupuje básník vždy více a více do svého „vallium vallis“, tajemného a zádumčivého údolí, v němž hýří lyrická rozkoš sensitivního a intimního života a v němž odvrací se úplně od pustého žití všedního. Ale ani na této cestě nezůstal dlouho. Za krátko byl uchvácen vírem velkoměstského života, který svojí bídou, svým otráveným ovzduším, úpadkem politickým a rodinným, docela jeho srdce naplnil hořkostí a v duši vlil vzpuru a vášnivý odpor. To možno pozorovati v dalších jeho knihách v „Soucitu a vzdoru“ (1894), ve „Vybouřených smutcích“ (1897) a v „Zlomené duši“ (1896), v knihách, jež jsou nejsubjektivnějšími a v nichž leží nejčernější období básníkovo, období naprostého nihilismu a pessimismu. Tu lámal vše, co až dosud vytvořil, verš stal se mu čímsi příliš uzavřeným a strnulým, proto jej uvolnil i rým, psal konečně prosou, docela subjektivní, neepickou, trhavou. Čeho pozbyli jeho verše na melodičnosti, toho přibýlo mu na plasticu a hutnosti, tak že mu tato analytická destrukce jen prospěla. V té době počal psáti také skvostné lyrické ballady, v nichž je bezesporně mistrem a jež později rozvedl v celou knihu: „Ballada o jednom člověku o jeho radostech“ Ve sbírkách „Ještě jednou se vrátíme“, „Dobrodružství odvahy“, „Svítání na západě“, „Větry od pólů“ a „Údolí nového království“ vyplouvá však již z mračen sociálního pessimismu a sdílí s Březinou nadějnou víru v příští nový společenský řád, v příští mravní svobodu a v příští srdečné bratrství všech lidí. Vystupuje tu jako celý, prudký a přísný soudce moderní společnosti a užívá hojně symboliky. Veršů vlasteneckých napsal celou řadu. Poněvadž reaguje na nejjemnější impuls a vycítuje i nejtajnější nemocné stránky národního tělesa, stávají se tyto jeho básně jakýmsi svědomím naší národní duše a měly by býti hojně čteny. Nejznámější jsou knihy: „Zápasy a osudy“, „Tři zpěvy dnešků a zítřků“, „Hlad“ a „Theodorovi Momsenovi“, zdrcující kritika německého velikášství. Z ostatní lyriky vynikají ještě knihy „Lyrika lásky a života“ a nedávno vydané „Žně“ Prósa Sovova postrádá úplně pevné dějové kostry, má však mnoho nálado-

vého kouzla a čtenáře vždy hodně zaujme. Jsou to sociálně založené romány „Výpravy chudých“, „Ivův román“ a „Tom a Bojar“, řešící se zdarem různé sociální a psychologické problémy, a spousta lyrických povídek, zejména „Povídky a menší črty“ a „O milování, lásce a zradě“, cyklus otrávených a nervosních povídek, plných skepse a hořkosti.

Posledními svými knihami neuzavřel ještě básník celé svoje dílo, třebaš je definitivně přehlížel. Pročteme-li si jeho „Zápasy a osudy“ a „Žně“, zdá se nám, že uzavřel toliko první velikou řadu své práce, aby zahájil novou, snad ještě velikolepější, snad ještě pozoruhodnější ...

Narodil se v Pacově r. 1864. Dnes je ředitelem pražských veřejných čítáren a knihoven na Mariánském náměstí.

Hrvatske besede.

Kako su Rimljani dobili ¹ Solónove zakone.

(Po Vuku St. Karadžicu.)

Smiješna se historija pripovijeda, kako su Rimljani primili ² zakone od Grka. Kad Rimljani zaištu ³ od Atenjana zakone, koje je njima Solon bio načinio, ⁴ skupi se ⁵ veliki savjet ⁶ atenski, i poslije dugoga vijecanja, ⁷ hoće ⁸ li Rimljanima dati zakone ili ⁹ nece, odredi, ¹⁰ da se pošalje u Rim jedan grčki filozof, da vidi, ¹¹ jesu li Rimljani dostojni ¹² imati one zakone, koje je Solon za njih napisao, i da ponese zakone sa sobom, pa ako vidi, da su Rimljani dostojni imati te zakone, da im ich da; ako li nade, da Rimljani zbog svoga neznanja ¹³ nijesu dostojni Solonovih zakona, a on da ih donese natrag ¹⁴ ne pokazavši ¹⁵ ih ondje nikome. Kad rimski senat nekako ¹⁶ dozna, šta su Atenjani namislili, on se vrlo zabrine, ¹⁷ jer u Rimu tada nije bilo nijednoga filozofa, koji bi se moga o s takovym premudrim Grkom razgovarati. Poslije dugoga o tom dogovaranja, ¹⁸ šta će se činiti ¹⁹ i kako ce se pomoci, odredi ¹⁰ se, da izvedu nekakvu budalu, ²⁰ da se razgovara s grčkim filozofom, pa ako se dogodi, ²¹ da budala filozofa nadmudri, to će Rimljanina biti ²² još veća čast, što je ujhov budala nadmudrio atenskoga filozofa; akoli pak filozof nadvlada, ²³ ne će se bar Atena imati čim hvaliti, što je rimskoga budalu nadmudrila. Tako kad atenski poslanik dode u Rim, odvedu ga upravo na Kapitolij, gdje je budala, obučen ²⁴ kao rimski senator, sjedio na velikoj stolici a od senata mu je bilo zapovisdeno, da nijednu riječ nipošto ne smije progovoriti. Dovedavši tu atenkoga filozofa kažu mu za budalu, daje taj rimski senator osobito pametan ²⁵ i učen čovjek, ali da vrlo malo govori. Po tome ni Atenjanin ne htjede govoriti nijedne riječi, nego podigne ²⁶ prema ujemu jedan prst u visinu. ²⁷ Budala pomisli, da mu Atenjanin s tim prijeti, ²⁸ da će mu iskopati jedno oko, no opomenuvši se, da ne smije ništa govoriti, podigne i on tri prsta misleći s tim pokazati, ako Grk misli njemu iskopati jedno oko, da cega udáviti. Filozof, koji je podignuvši prst htio pokazati, da je samo jedno jedino biće, ²⁹ koje upravlja ³⁰ svim, pomisli, da budala podignuvši tri prsta pokazuje, da je u Bogu prošlo, sadašnje i buduće ³¹ kao jedna stvar. ³² Zato pomisli, da je budala zaista veoma učen čovjek i otvori po tom svoju šaku ³³ i pokaže je bu-

dali misleci mu s tím pokázati, da nije ništa pred Bogom sakriveno.³⁴ No budala razumje to sasvim drukčije³⁵ i pomisli, da mu on prijeti,²⁸ da će mu dati priušak,³⁶ pa stisnuvši svoju šaku pokaže filozofu pesnicu³⁷ pokazujući mu s tím, da ce on njega za priušak pesnicom u glavu.³⁸ Grk, koji je o budali već dobro mnijenje imao, istumači³⁹ sve sasvim drukčije i pomislivši, da Rimljanin se stisnutom šakom hoče kaže, da Bog sav⁴⁰ svijet drži u svojoj ruci, rasudi po tome, da Rimljani imaju velike nauke i dađe im Solonove zakone bez ikakva daljega ispitivanja i zatezanja.⁴¹

Vysvětlivky.

¹ nabyti, ² dostati, ³ přijati, ⁴ žádati, ⁵ učiniti, vypracovati, ⁶ shromáždití se, ⁷ rada, ⁸ raditi se — po dlouhém radění, ⁹ hoče-li dati dají-li, ¹⁰ ustanoví se, ¹¹ aby viděl, ¹² hodni, ¹³ pro svou nevědomost, ¹⁴ natrag, ¹⁵ ukázati, ¹⁶ nějak, ¹⁷ počne se starati, ¹⁸ rozmlouvati, raditi se, ¹⁹ co se bude činiti, ²⁰ blázen, ²¹ přihoditi se, ²² če biti — bude, ²³ zvítěziti, ²⁴ oblečen, ²⁵ moudrý, ²⁶ zvedne, ²⁷ do výše, ²⁸ hroziti, ²⁹ bytost, ³⁰ řídití, ³¹ minulé, přítomné i budoucí, ³² věc, ³³ (otevřená) dlaň, ³⁴ ukryto, ³⁵ jinak, ³⁶ pohlavek, ³⁷ pěst, ³⁸ pěstí do hlavy, ³⁹ vyložiti, vysvětliti, ⁴⁰ všechen svět, ⁴¹ otazování.

Z duchovního života.¹⁾

10. Ecce mater tua!²⁾ — Matka, tiché štěstí našeho dětství. Jest jím i nyní.

Mimo život přirozený žijeme též život nadpřirozený, život milosti. Pramen jeho vyvěrá ze srdce Ježíšova a činí nás jeho údy, údy jeho tajemstvíplného, mystického těla. Ježíš nazývá Marii svou matkou. Byla mu tím, čím nám jest vlastní naše matka.

Ted' jasna jsou nám slova: Ecce mater tua. Znamenají více, než jak se na prvý pohled zdá. Maria jest v určitém smyslu matkou našeho nadpřirozeného života.

Dobré matce může syn vše svěřiti, i největší tajemství srdce svého, i tiché starosti duše své.

Proto postaral se milý Bůh nám o dobrou matku, o matku, jež nikdy neumírá, o matku, která každého slyší a každému rozumí, o matku, která nikoho, ani největšího hříšníka nezamítne.

Kolikrát již církev opakovala: Memorare o piissima Virgo Maria, non esse auditum a saeculo quemquam ad tua currentem praesidia, tua petentem suffragia, implorantem auxilia a te esse derelictum!³⁾

¹⁾ Nedopatřením vynechána v minulém čísle citace aforismů asketických, kterou zde doplňujeme:

První aforismus o askesi v katolické intelligenci vyňat z časopisu slovinského Čas. Znanstvena revija. „Leonove družbe“. Ljubljana 1913. L. VIII. Zv. 6. „Radikalizem življenja“.

Druhý: o dvou táborech, tvoří článek 126, ve spisu „Doss-Korec, Myšlenky a rady“, který u studentstva německého takové nalezl obliby, že se dočkal již 20. vydání. V dohledné době bude tato eminentně studentská asketická kniha znovu česky vydána v nakladatelství benediktinů rajhradských. První české vydání (1887) dávno již rozebráno.

Třetí pak aforismus o rozumné askesi pochází ze spisu francouzského „Tissot, La vie interieure simplicité, Paris, Delhomme. (Něm. 2. vydání, Řezno, Manz str. XXX.)

²⁾ Jan 19, 27. Hle matka tvá!

³⁾ Vzpomeň, ó nejdobrotivější Panno Maria, že nebylo nikdy slýcháno, abys opustila toho, jenž běře k tobě útočiště, žádá tě o tvou přimluvu a o pomoc tvou tě prosí!

Nebe dalo nám prostřednictvím Marie v jejím nebeském dítku celé vykoupení. Komu může proto poskytnouti Prozřetelnost většího vlivu při rozdělování darů milosti než právě Matce Boží?

Nechť prou se theologové, zda procházejí rukama Marie všechny dary či jen většina, to jest jisto: Marie jest u trůnu Trojjediného všemohoucí přímělkyní.

Proto utíká se jak křesťanský lid, tak i studující jinoch ve všech souženích, starostech a bojích s úplnou důvěrou k matce své v nebi.

Když jsem před několika lety projevoval panu praefektu z Einsiedelnu svoji radost nad tím, že vychází z jeho školy tolik hodných, nezkažených studentů, odpověděl mi vysvětluje to Ano, my však uctíváme též mnoho Matku Boží. Nikdo neodchází, dokud v kapli nepoklekne a ještě jedenkrát se nepomodlí. Do roka a do dne táhne jej to opět k Matce Boží v Einsiedelnu.“

Vskutku, P. Roh (věhlasný kazatel z Tovaryšstva Ježíšova) měl pravdu, když napsal na svůj denník: *Mariam invoca et ama usque ad finem et salvus eris!*¹⁾

Tak se věřilo ode dnů betlemských až do nynější doby v církvi Ježíše Krista. Již svatí Apoštolové měli Marii ve svém středu, když modlili se své *Veni creator Spiritus*;²⁾ naproti tomu vždy bylo nepřátelství vůči Marii vpáleným znamením *haerese*, a lhostejnost vůči Matce Ježíšově byla v praktickém křesťanství znamením vlažnosti. Leží přede mnou svéživotopis kněze-odpadlíka. Vyznává v něm, že nikdy nemohl strpěti Marie a úcty mariánské.

Od té doby co přijal Jan, šlechetný, čistý jinoch, mezi apoštoly, dle poslední vůle Ježíšovy, Marii, jsou to právě panické duše, jež se shromažďují kolem Marie. A ona za to skýtá právě lilii čistoty svaté svou nejhojnější ochranu, svou největší přízeň.

Proto je to dobrým, potěšitelným znamením, staví-li se mládež pod prapor Marie, aby jí věrně a ctnostně sloužila.

Jest to potěšitelným znamením, uctívá-li gymnasista Marii modlitbou každé ráno i večer při zvonění Anděl Páně!

Jest to potěšitelným znamením, běře-li jinoch v těžkých hodinách zkoušky své útočiště k matce.

Jest to potěšitelným znamením, když jinoch nezapomíná žádného dne svého *O Domina mea, o Mater mea*!³⁾ před obrazem Marie Panny. Stálá čistota jest odměnou za tuto vzpomínku.

Jest to potěšitelným znamením, když modlí se jinoch růženec, třeba jen jeden desátek jeho denně.

Jest to potěšitelným znamením, když jinoch svátky mariánské významává tím, že se zálibou přijímá svaté svátosti.

Jest to potěšitelným znamením; neboť *Mariam invoca et ama usque ad finem et salvus eris!*

Jinochu! *Ecce mater tua!*⁴⁾

11. Kouzlo přírody. Ve všem tvorstvu jest ukryto jakési kouzlo. Též v životě přirozeném, mravním a duchovním je pocíujeme. Uvá-

¹⁾ Vzávej Marii a miluj ji až do konce svého života a budeš šťasten.

²⁾ Přijď, Duchu Stvořiteli.

³⁾ O Paní má, ó Matko má.

⁴⁾ Vyňato ze spisku pro gymnasisty: Dr. Ceradaus, Primaner! Ein Appell. 3. vydání, Herder, Freiburg i. B. str. 119—121.

díme různé příčiny tohoto kouzla, jak se nám zdává; ale příčiny ty bývají vždy jen jeho následkem. Pravý původ kouzla tajemného ukazuje nám jediná víra. — Ve všem najdeme Boha. Jest však jakoby zahalen v husté stíny; jeho sladkost však jimi proniká. Dostává se na povrch a s něžnou láskou přemáhá celý svět. Sladkost skrytého Boha jest slastí života. Lahoda skrytého Boha jest blahem životním. Jest půvabem a vděkem přírody, jest nadějí a spásou, jež se objevuje při každém utrpení. Dotýkáme se Boha; v něm máme oporu, pohlížíme skrze něho vždy a všude. Stává se nám tak přirozeným a nenápadným, že ho skoro ani nepozorujeme, ano, kdyby nebylo víry, úplně bychom ho přehlédli. Jeho přítomnost jest jako světlo; tváře sluneční nevidíme, ale lesk sluneční září po celém světě. Tak Bůh podobá se světlu, jež dopadá na skalnatá políčka vrcholku hory, když se prodírá trhlínami mraků kolem se ženoucích; nebo když do hustého lesa vniká, kde vítr pohybuje sem a tam střechou z listí stromového. Nebo se podobá stříbrným paprskům světla, které proniká jasnou vodu — až ke dnu hlubokého modrého jezera, kde barevné kaménky a stříbrná zrnka v jasu se tetelí.¹⁾

* * *

12. Křesťanství. Nic většího na světě není nad křesťanství. Připodobňuje Boha lidem, nesnižujíc jeho důstojnosti a člověka činí Bohu podobného, neměnic při tom jeho lidské podstaty.

Křesťanství zasáhlo až k základům světa. Zalidnilo svět lidmi žijícími nadpřirozeným životem.

Vychovalo neúnavné duše, jež pro všechno dobré se obětují, a na svět přineslo množství svobody.

Vladařům svěřilo duchovní vedení poddaných a pod jménem svobody církve vytvořilo pravou svobodu národů.

Zavedením spravedlnosti přineslo lidstvu spokojenost.

Nikdy neurazilo ušlechtilé přirozenosti lidské ani lidského rozumu, nikdy nezneužilo světla jako moci, která oslepuje a roztrpčuje, vždy dovedlo vniknouti do srdce pokolení lidského.

Jediné nauka křesťanská bez urážky a bez lichocení vždy vykazovala a vykazuje pravé místo, jež člověk má zaujímati. Křesťanství zná a dokazuje nejen důstojnost lidskou, ale i bídu lidskou.

Varuje před hrdostí, jež člověka nadýmá, a před pýchou, jež ho znesvěcuje.

Národové přijavše křesťanství poznávají své chyby a vady, a hledají prostředky, by se z nich vybavili.

Celé národy hynou, rody královské vymírají, veškerá moc státní mizí, je-li zanedbáván nebo překročován některý zákon v křesťanství obsažený.

Krátce — křesťanství dává lidem vše a jediné křesťanství může přivésti lidskou společnost k pravé svobodě a vznešenosti a blaženosti, což jasně dokazuje božský jeho původ.

Poněvadž jsem přesvědčen, že přímé a pouhé objasnění křesťanství již všechny námitky proti němu předem vyvrací, zabýval jsem se vždy příliš málo polemikou. Křesťanství podobá se v té příčině starověkému pomníku hlubokých základů, zbudovanému na pevné půdě a polemika — písku, jež vítr na něj metá.²⁾

*

¹⁾ Volně dle Fred. Will. Fabera (1814—1863). Patří mezi nejlepší anglické spisovatele asketické. Hluboká díla jeho vyšla ve 13 svazcích v Londýně roku 1899.

²⁾ Volně dle spisu: Chocarne, Les pensées choisies du R. P. Lacordaire.

ROZHLED

Básník — futurista. Ten to dopracoval. Ale patří mu to. Ptáte se kdo? K službám. Pan Josef Kodíček — takto básník futurista. Ale jak se říká: Čím kdo zachází, tím schází. A on pořád ne a ne tomu věřit. Až si to musel konečně přiznat sám. Tak tedy ten pan Kodíček Josef napsal ve „Sceně“ báseň „Pád“

Oči mi vytekly a vousy fičí tmou,
hnán jsem v sloupech ohnivých
pod nepřátelskou oblohou.

— — — — —
Však na zádech mi roste gigantický hrb,
— — — — —
— — — — — zčernalý kus uhlí
padnu v bídna kamna, v kterých shořím
chlap příliš těžký.

Na Sylvestra by se to četlo docela dobře — a v tom je právě klíč k porozumění futuristům. Oni totiž mají Sylvestra a april celý rok. A jiná ukázka.

S. Radeaki: Noc v bouři.

Zatraceně. Můžeš žít? A ukrýt lze se?
Jen jedno ještě zbývá: bydlet v jasné
lampě na petrolej, jež dobrácky se třese.

Jen své legrační formě i obsahu má tato tango-poesie co děkovat, že ji někdo čte. Takhle k snídani, obědu a večeři po básničce a člověk by se najedl a zasmál víc než dost.

Církev a věda. V „České vědě“, kritickém měsíčníku vydávaném universitním profesorem Ant. Hobzou a Jos. Šustou, je referát o cenné vědecké práci doktora theologie J. Sedláka. Časopis, redigovaný tedy ani zdaleka žádnými přáteli klerikálů, píše: „V posledních letech jedním z nejpilnějších badatelů o Husovi a husitství jest professor theologie Dr. Jan Sedlák. Třebas, že jeho základní poměr k hnutí husitskému jest dán jeho konfessionálním táborem, k němuž náleží, bedlivé práce jeho, zejména vyhledáváním a uveřejňováním dotud nepovšimnutých nebo nesprávně oceněných traktátů skutečně obohacují naše vědění. Dr. Sedlák uveřejňoval je dotud zejména v „Hlídce“, delší pak ovšem i ve

zvláštních otiscích. Také roku 1913 v „Hlídce“ vydal důležitou studii „O tábořských traktátech eucharistických“ a pokračoval v otiskování Pálčova traktátu „Antihus“. Mimo to v kratším článku „K dokumentům Husovým“ upozornil na nutnost vydání znovu a kriticky souhrn dokladů pramenných k životopisu Husovu, ježto vydání Palackého dnešním požadavkům již zcela neodpovídá a vydání nové by nad to mohlo přinést řadu doplňků, značné důležitosti. Z jiných menších husitik J. Sedlákem v tomto ročníku „Hlídky“ otištěných, nejzajímavější je originál lístku nalezený v dvorské knihovně vídeňské a adresovaný generálnímu vikáři pražskému, mistru Kbelovi, o němž vydavatel, ač sotva právem se domnívá, že jest to autograf Husův z r. 1408. Pilné práci Sedlákově však patrně „Hlídka“ už nedostačuje a proto od října 1913 začal podporou matice Cyrillo-Methodějské v Olomouci vydávati zvláštní časopis (čtvrtletně vycházející) „Studie a texty k náboženským dějinám českým“. Hned první číslo, které jest veskrze dílem jeho vlastní práce, přináší velmi cenné příspěvky pramenné k dějinám doby Husovy. Především otiiskuje zde dosud neznámou Husovu disputaci de quolibet z r. 1411 dokazuje, že pramenem Husova výkladu na desatero byl spis Augustiniána Jindřicha z Frümüaru a rozmnožuje podstatně naše vědění o vlivech valdenských v Čechách kolem r. 1408.“ Důkladná lekce pokračářům z vlastní strany. Lépe by udělali, kdyby místo křiku o vědě poctivě vědecky pracovali jako to dělají vyznavači nenáviděné církve.

Virtuos Kubelík (Amerika). V době přítomné konal král houslí Jan Kubelík turné koncertů ve Spojených Státech s neobyčejným úspěchem; všude, kam zavítal, přicházejí veliké davy lidu poslechnouti čarovné tóny, vyluzované na houslích mistra Jana Kubelíka. Tak při koncertu v St. Louis bylo přítomno 10.000 lidí. Anglické listy oplývají chválou o našem krajanu. Slavný americký kritik hudební se vyslovil takto: „Náš český umělec, jenž nemá dnes soupeře, svou závratnou technikou, svou něžnou procítěností ve hře, svou delikátní jemností a zároveň oduševněnou hloubkou uchvátil obecenstvo tak, že zdálo se, jakoby se někdo všech posluchačů dotekl čarovným proutkem a proměnil je v živé, mlčící sochy, jež se nořily v omamující vůni rozkošných tónů, jimiž virtuos český zanášel všechny přítomné do sfér nadzemských. Zdá se, že mistr Kubelík ve svém umění dostoupil zenitu, neboť něco dokonalejšího v hudbě mysliti se nedá.“ Mistr Kubelík má na programu výhradně skladby a písně české.

Katolicismus v Americe. Ve Spojených Státech s Aljaškou jest v přítomné době 13.273 kněží, z nichž 4.672 jest řeholníků. 100 biskupů, 14 arcibiskupů, z nichž jsou 3 kardinálové. Chrámů katolických jest 14.312 a z těch 9.500 jsou farní, 85 seminářů s 6.169 studenty a 230 kollejí pro hochy a 694 pro dívky, 5.256 osadních čili farních škol, 283 sirotčinců s 47.415 sirotky, 108 útulen pro staré lidi. Přes to nepřátelé tvrdí, že církev katolická odporuje vzdělání, a že členové její jsou nevědomí a špatní občané veliké „Unie americké“! V katolických ústavech jest 1.593.316 žáků.

Následování hodné! Při kolleji sv. Tomáše, Washington D. C., studují paní a dívky. Spolek jejich přijal zásadu, že členky nenavštíví žádné divadlo, ve kterém se hrají špatné nebo dvojsmyslné hry. Jest to první opravdu chvalitebný krok v tomto městě a zaslouží si všeobecné pochvaly...

Kněz, spisovatel americký, vyznamenán. Vlp. Jan St. Brož, horlivý farář osady sv. Václava, Dodge, Nebraska, byl jmenován činným členem učené společnosti „International Congress of Americanists“, jehož první sekce bude zasedati ve Washingtonu, D. C. od 5. do 10. října 1914, a druhá v La Paz v Bolívii. Důstp. Brož jest poetou a velikým spisovatelem na poli historickém, folkloristickém a archaeologickém, pokud se týče praobyvatelů v Americe. Tedy čestného a vysokého vyznamenání dostalo se česko-americkému knězi spisovateli za jeho dalekosáhlou činnost a práci historickou.

České písně v Bílém Domě. Slavná pěvkyně americká českých, moravských a slovenských písní L. Llewellynová, dcera bývalého kansackého guvernéra, pořádala koncert s programem českých písní před presidentem Wilsonem, kdež byli přítomni i jiní hosté jmenovitě senátoři a kongresníci. Pěvkyně byla v nádherném slováckém kroji a přednesla české písně „Hájku“, „Dobrou noc“, „Husaři“, „Hajej, můj andílku“ a m. j. Ku každé písni podala výklad a smysl slov. Úspěch koncertu byl znamenitý.

Skautink jako nová soustava výchovná se odsuzuje z mnohých stran. Celé vystupování skautů budí v diváku dojem jakéhosi divadla, pocitu, aby se skaut ukázal jiným, než ostatní mládež. Celá tato organizace, vedená původně dobrou snahou, míjí se cíle. Mládež nechápe prostředků a cílů, jimiž ji vychovatel chce řídit a kloní se vždy k tomu, co jest jí příjemnější a tak junáctví se zvrhá v indiánštinu.

Spolek křesťanských knihtiskařů dal si teď jméno „Melantrich, spolek knihtiskařů a písmolijců československých v Rakousku“. Koncem r. 1913 měl

odborných členů 85, jmění 22.163.19 korun.

Symbolisty a dekadenty vystřídalí futuristé, kteří o sobě hlásají, že oni jsou „tváří své doby“ a vším zastaralým opovrhují. Klamou však veřejné mínění, ježto vlastních idejí nemají, ani vlastní školy. Vznikli na rozvalinách symbolismu, z něhož přejali některé součástky, nejzazší individualismus, estetické opovržení, tvoření nových slov, což zvláště pozorovati na petrohradském „egofuturismu“. Kazaňští neofuturisté přisvojují si název „šilenců“, chlubí se zmateností svých pojmů, sobě odporujících, zavrhuji všeobecně uznávaný jazyk a píší jazykem, jemuž nikdo nerozumí. — Na Rusi zvedá se odpor proti těmto básníkům.

Literatura katolická ve Francii kupí se kolem „Domu dobrého tisku“ a zakládá nové a nové „Hlídky“ přesně katolické. Tak „Caliero“, jehož redaktor Robert Wallery Radot píše v úvodníku: „Katolický názor zdá se nám jedině přijatelným, jest nanejvýše jednoduchý, díla umělecká jsou v něm pouze odleskem genese.“ Druhým jest „Les Lettres“, jest také rozhodně katolická. Třetí revue „Pensée française“. Tato revue povstala z nutnosti, aby dala výraz všemu, co svědčí o obnově ideálů u současné mládeže, aby ukazovala kouzlo mravní krásy a moc náboženského přesvědčení. — Tato okolnost ukazuje, že bázeň lidská nepůsobí již na mladé spisovatele ani na čtenářstvo.

Židovská universita v Jerusalemě. Vídeňský kongres Sionistů se usnesl, aby byla založena židovská universita v Jerusalemě. Na posledních usneseních v Berlíně bylo usneseno, aby bylo započato co nejdříve se zakupováním knih pro příští universitní knihovnu.

Na vídeňské universitě došlo k demonstraci italských a jihoslovanských studentů. — Podobně na vysoké škole zvěrolékařské dály se demonstrace, kde při srážce s policejní stráží došlo k potyčkám, tak že na obou stranách bylo mnoho raněných.

Školní konference v Číně. Této konference zúčastnili se zástupci 12 apoštolských vikariátů a missijní biskup Msgr. Chevelon, který již 40 let dlu v Číně. Na této konferenci bylo pojednáváno o zdokonalení vyššího vyučování na školách v katolických missiích v Číně, kde hlavně působí Františkáni Augustiniáni.

Minulého roku o Vánocích zemřel fin. ministr hr. Václav Zaleski, který byl věrným synem církve katolické až do své smrti. Na jakých základech spočívalo jeho politické a státní působení, vysvítá z toho, co řekl ke svým synům krátce před svojí smrtí. „Politika nemá

nikdy býti cílem pro sebe, nýbrž prostředkem, kterým by se řídily sociální poměry dle příkázání Božích. Podává nám zásadní princip, který řeší všechny i ty nejtěžší politické a sociální problémy a to: „Miluj Boha nade všechno a bližního jako sebe samého.“ Máme tisíce paragrafů, které se snaží uspořádati sociální poměry, ale všechny přece nejsou s to nahraditi nejmoudřejší předpisy dekalogu a našeho sv. „Evangelia“. Před smrtí si přál, aby na parte ze všech titulů jen jediný byl udán a to: „Sodalis Marianus“ a tak se také stalo. Tento titul byl mu nejplnějším titulem, medaile mariánská byla mu při smrti nejčestnějším odznakem.

Vídeňský essayista a dramatik, zastánce národa českého a Jihoslovanů **Hermann Bahr**, vstoupil do katolické církve. Jeho konverse způsobila veliký rozruch, zvláště u lidí pokrokových. V posledních letech počal se zabývati náboženstvím a napsal studie o katolické moderně.

Kroužky abstinentů. Ač i jakýsi život spolkový žactvu středních škol jest takorůzka naprosto zamezen, ježto zastaralý disciplinární řád mu v tom neustále ještě brání, přece při dobré vůli lze i v mezích jím vytčených dosti podniknouti. Známý paragraf jeho totiž připouští, že žákům jest dovoleno za dohledu učitelů sdružovati se k účelům vzdělacím. Tak benevolencí professorských sborů vytvořeny na mnoha ústavech pěvecké neb hudební sbory, kroužky šachistů atd. Však na několika místech jsme svědky skutečně nadmíru potěšitelného zjevu — totiž sdružení abstinentů. Členové těchto kroužků scházejí se pravidelně za dozoru člena sboru, pořádají přednášky buď pro žáky svého neb také ostatních ústavů místních, po nichž rozvine se o zvoleném thematicu zajímavá debata. Někde mají také i svoji knihovnu a čítárnu děl a časopisů, obsahem svým hnutí abstinentního se týkajících. Také statistiky místních poměrů se stanoviska jejich se pořizují. Sdružení tato nestávají ještě dlouho, avšak úspěch jejich jest nepochybně již zřejmý. Mnozí z těch, kteří na své kollegy-abstinenty nedůvěřivě pohlíželi a často nejapný vtip o nich utrousili, přidávají se k nim. Význam těchto kroužků abstinentů jest nedoceněný. Na střední škole v třídách vyšších naučí se tak mnohý, snadno svodům okolí svého podléhající kouřit a pít, v hostincích a kavárnách vysedávat — což vše přináší s sebou tak zhoubné následky, o nichž denní zkušenost nás neustále přesvědčuje. Vštípl-li se dospívajícímu mladíkovi v těchto letech hesla střídmosti, šetrnosti, mravnosti, prokazuje se mu tím služba, kterou sotva kdy bude moci plně oceniti, však jejíž blahodárné účinky se záhy

projeví. Jest proto třeba jen vítati zařizování kroužků abstinentních při školách středních a nutno si přát, a všemožně o to se přičiňovati, aby každý ústav mohl se pochlubit takovým sdružením, v němž bylo by členy co nejvíce jeho žactva.

V těchto dnech zemřel ve Francii veliký básník provenčalský **Frederic Mistral**, jenž náležel k největším a nejzajímavějším zjevům současných světových spisovatelů. Provenčalský lid jej v pravém slova smyslu zbožňoval. Jeho díla byla národním majetkem každého Provenčalce, byla recitována asi jako básně starověkého pěvce Homéra. Pohřbu Mistralova zúčastnili se zástupci čelných institucí francouzských i zahraničních a nepřehledné davy lidu provázely jej k poslednímu odpočinku.

Prof. Dr. Jos. Kratochvíl, jak se dovidáme, vydá v těchto dnech ve druhém vydání starší své práce „Záhada Boha v antické filosofii“ a „Výbor rozprav ze Seneky“. Připravuje též druhé vydání svého výtečného „Úvodu do filosofie“. V tisku nalézá se nová jeho práce filosofická „Věda a víra ve filosofii středního věku“ (vyjde v Podlahově „Vzdělavací knihovně katolické“ v Praze). Je věru potěšujícím, že práce mladého našeho filosofa nacházejí takové obliby a takového porozumění.

F. X. Svoboda: Mladost radost. (Sebraných spisů sv. XXII. Vyšlo u Jos. R. Vilímka v Praze.) Vždy, když čtu některou z knih Svobodových, mám takový divný, příjemný dojem, jakoby zadýchala náhle na mne opojivá vůně lesa se všemi svými odstíny a nuancemi, tak sytá a ostře líčí vždy prostředí svých dějů, odehrávajících se povětšinou v širých brdských lesích, jím tolik milovaných a vyhledávaných, v zapadlé myslivně nebo hájovně, v mlčících pasekách, na opuštěných polích a stránkách, tvořících osamělost a tichem svým prudký kontrast oproti hluku a ruchu velkoměsta, do něhož osoby svých prací na čas přenáší a jež skoro nenávidí. I tento cyklus delších povídek má týž snivý delikátní ráz. Byly už některé z nich otištěny, na př. „Štědrovečerní povídka“ v Lid. Novinách, ale budou jistě hodně čteny a rozšířeny. Nepřinášejí celkem nic nového, jsou tu táž sytá líčení, tytéž bujné, po lásce toužící typy ženské, tytéž ostře vykreslené charaktery mužů a žen, každou povídkou vane jemná nálada vzpomínek a snění, všude je plno smíchu a života, ale prozrazuje už jakousi usedlost a jakési umírnění, jež je zceluje a činí poutavějšími. Nejlepší jest povídka první „Veverky“ nazvaná, jež kreslí rozkošný románek rozvíjející se lásky mezi mladým, ale

na svůj ošklivý zevnějšek nedbajícím profesorem a venkovskou krasavici z myslivny na Chouzově, lásku čistou a milou, jak jest příroda sama, a celou řadu svérázných typů, psychologicky a životně vybudovaných, v jejichž čele stojí dvě bujné postavičky ženské, věčně usměvavé a hravé, právě to veverky, skotačící a flirtující. Prostředí jest voleno mistrně a zapadá souladně v rámec celého děje. Z povídek ostatních upozorňuje na sebe ještě „Mařenka Vondráková“, vášnivý to projev bohaté venkovské krasavice, toužící po dobrodružství, „Štědrovečerní vzpomínka“, líčící štědrovečerní jízdu na saních dvou milujících se párků proti vůli rodičů, „Strýc rozhodl“ a „Venkovská Judita“, jež oplývají vtipným zauzlením děje a rozkošnými humoristickými nápady. I zde líčená láska dvou mladých lidí je plna živelní vášně a falešného vzdoru, působí však přes to vše dojmem, plným kouzla a štěstí, a nevzbudí v nás vůbec pocit nelibosti. Poslední povídka „Předsvatbou“ nazvaná, věnována je cele vyličení noční hrůzy brdských lesů, v nichž bloudí dva mladí přátelé ubírající se na svatbu, tu hýří moře jásavých a jiskřivých tónů, plné vůně a kouzla. Celý cyklus má jakýsi vnitřní souvztah, aspoň tím svým společným prostředím, tak rázně a svérázně zachyceným, svědčícím o ryze uměleckém Svobodově nazírání a o jeho hlubokém vypořádání okolního světa. Některá místa, tu a tam i romanticky zbarvená, působí suggestivní silou a mají nádech silné osudovosti, jinak ubírají se v mezích jemného realismu a základní motiv pečlivě budují. Co by snad vadilo, jest někde až příliš spurný a úsečný tón, zabíhající do tvrdosti anebo nechutnosti. Jinak se čte Svoboda znamenitě, každá povídka je přímo rozkošná a hřeje svým procítěním, do životního díla jeho zapadá náležitě. Vřele doporučuji!

Zikmund Winter: Zlatá doba měst českých. Česká knihovna zábavy a poučení č. 30. Vydal J. Otto v Praze 1913. — Jméno tohoto našeho kulturně-historického spisovatele samo již zaručuje hodnotu této knihy. Bohužel, jak praví spisovatel Alois Jirásek v úvodě, „je to poslední jeho práce, mistrovská miniatúra dle velikého jeho obrazu živými barvami a plasticky namalovaná. Je to knížka neveliká, ale bohatá obsahem, napsaná výrazným a jadrným slohem, je to nový a poslední dar české mládeži, kterou Winter miloval a které jako znamenitý učitel tolik prospěl.“ V několika kapitolách líčí tu spisovatel vývoj života v městech u nás až do bělohorské bitvy. Ukazuje nejprve k tomu, jak se města vyvíjela. Z podhradí stalo se město, když osadníci jeho zakoupili si zde půdu a zavázali se králi, zemanovi, nebo jiné

vrchnosti světské nebo církevní k placení určité roční činže. Za to dostalo se jim zase některých výhod jako: mohli své město ohraditi zdí a uzavíratí je branami, měli právo konati trhy a provozovati živnosti a na míli cesty nesměl se žádný řemeslník usaditi, měli samosprávu a svůj občanský městský soud. Bylo-li takové město postaveno na půdě králově, slulo ono město královské. Brala-li z města toho důchody královna, bylo to město králové. (Hradec Králové, Dvůr Králové.) Tato města měla nejvíce svobod a výsad. Během doby stala se města střediskem umění a řemesel. Někteří králové potřebující peněz, uváděli do Čech německé kolonisty, a tím země se poněmčovala. Domácí lidé neměli dostatek peněžitých prostředků, aby se v městě zakoupili a tak živel český upadál. Až za Karla IV. nastává zase vzestup, zejména v Praze. Řemeslníci tehdy domohli se značného jmění a není divu, že tak přechází mnoho domů do rukou českých. Již r. 1367 nařídil Karel IV. konšelům staroměstským, aby konali soudy též po česku a aby konšelem nebyl ten, kdo nezná česky. V XV. století, v době husitské, nabývá živel český vrcholu, ježto Němci se vystěhovali z mnohých měst. Jazyk český pak vládne všude. Tak se přiblížil stav městský stavu šlechtickému a rytířskému, kteří hleděli na německé kolonisty jako na vetřelce. V této době rozkvětu české národnosti nabývá též umělecká a řemeslnická tvorba neobyčejného rozmachu. Náboženské boje zdržely mnohde vývoj, byly příčinou nového poněmčování. S protestantismem vzrůstá u nás též vliv Němců, tak že r. 1526 je dvůr českého krále úplně německý. Tento přistěhovalecký ruch z Německa vzrůstá, tak že na př. mezi lety 1549 - 1621 bylo ve Starém městě přijato 1694 Němců z 2574 měšťanů vůbec. A skoro stejné poměry byly i na venkově. Vedle toho ovšem hrnulo se do Čech mnoho cizinců, zejména Vlachů, kteří se pak zde často trvale usadili. Umění v této době zlatého věku měst utěšeně vzkvétá, jest to hlavně sochařství, malířství, stavitelství, ale i tato se brzo poněmčovala a scizovala, jediné zvonařství a cínařské kovolijectví zůstává výhradně českým. Povážlivý vzrůst cizích národností pohnul konečně r. 1615 český sněm, aby posílil český jazyk. „Ale tenkrát již strojilo se ještě hůře. Pět let po té sněmovní obraně jazyka a národa bitva bělohorská učinila konec zlaté době, jež zlatu arci bledlo již léta před tím,“ praví Winter. Dále vykládá autor, jak byla města opevňována, jak dbalo se přísně toho, aby se do města nedostal nikdo nepovolaný, jakož i o tom, jakým způsobem zřizována v čas potřeby posádka z měšťanů. Pak líčí, jak vypadalo

město uvnitř. Ulice byly mnohem užší, než jsou nyní, často plné bláta, neboť dláždění v té době bylo zřizováno jen na náměstí a v hlavních ulicích a to jen z části. O čistotu ulic se tehdy ovšem mnoho nestarali, čistily se nejvýš dvakrát třikrát za rok, a nebylo nic divného, byla-li na př. na náměstí některého města louž. — Stavitelské slohy chrámů i jiných velikých staveb odrážejí se v měšťanských domech, především v průčelí. Četné obrázky těchto starých štítů vložil autor do své knížky. Domy bývaly často vně ozdobeny různými figurami a nápisy. Hlavním požadavkem při stavbě domu bylo, aby byl pohodlný a útulný, na souměrnost se příliš nehledělo, výjma ovšem štít, jemuž obyčejně věnována značná píle. Poněvadž nebyly tehdy ještě domy číslovány jako nyní, bylo nutno označiti je jiným způsobem, totiž znakem, jenž byl buď vytesán do zdi, nebo namalován na tabuli. Vedle rostlin užíváno tu jako znaku zvířat „od blechy až po slona a báječného jedno-rožce“ Přírozená barva živočicha neb rostliny byla mnohdy libovolně volena. Byl na př. na domě bílý jelen, zlatá husa, modrý medvěd, černá růže a podobně. Jinde zase označen byl dům podle některé osoby nebo příhody jako: „U Turků“, „U mouřenína“, „U smrti“ atd. Tyto názvy leckde, jak známo, dochovaly se až dodnes. Chloubou každého města bylo náměstí. Tam bývala radnice a kostel. Veškerá slavnostní uvítání a „parády“ se konaly zde. Jak již řečeno, bylo náměstí zpravidla dlážděné, ovšem že dlažba byla dle našich názorů ubohá. Uprostřed náměstí stávala kašna, často umělecky zpracovaná. O trzích bývala na „rynk“ spousta krámů. V mnohých městech stávaly na náměstí tak zvané masné krámy, jež však šířily kolem sebe nepříjemný zápach a proto odstraňovány. Trhy ve staré době měly daleko větší význam než dnes, ježto jenom tam mohlo se dít čilejší sprostředkování koupě i prodeje. K nim sjíždělo se mnoho obchodníků ze všech končin země, ano i z ciziny. Dozor nad tím, aby snad nikdo nešidil, měli konšelé s rychtářem. Sídlem jejich, když se scházeli ke hromadám, byl „rathouz“. Při radnici bývala věž s hodinami a městské vězení. Na radnici často konána i veselka a některé zábavy, poněvadž tu býval větší sál. Zde také konšelé soudili a zde se úřadovalo. Často scházeli se tu též páni radní k hodům, na něž si v té době potrpěli. Před radnicí býval pranýř a šibenice. Někde se pranýře dochovaly až do nedávné doby. Pokud byl některý měšťan konšelem, byl chráněn proti násilnostem „lotříků“ i jiných tím, že na toho, kdo se proti nim něčeho dopustil, byly uvaleny větší tresty než na ty, kdož téhož dopustili se

proti obyčejným občanům. Že náboženské obřady a život náboženský vůbec hrály v tehdejší životě přední úlohu, ukazují dějiny husitství i doby po něm. Bohužel, že náboženské spory, jež mnohdy byly malicherné, byly celku na škodu. Kostely, hlavně katolické, staly se v té době středisky umění. Jsou to četné obrazy, sochy, náhrobky, oltáře, bohoslužebné předměty, jež ukazují, jaká péče se tehdy kostelu věnovala. Z náboženského ovzduší také vznikly ony slavné české kancionály s nádhernými malbami. V té době dbalo se přísně toho, aby se náboženské povinnosti přesně plnily. Kdo proti tomu se provinil, byl trestán, nezřídka dosti krutě. Měšťané sice dbali o to, aby měli svou školu, ale příliš velikých vědomostí si z ní žáci neodnesli. Nebylo to ani možné, poněvadž učitel měl malý plat a musil si jinak „přivydělávati“. Tím ovšem škola trpěla. Hlavním vychovávacím prostředkem byla rákoska. Nikdo se zajisté nad tím nepozastaví, uváží-li, že vlastně tehdy byla škola ještě v plénkách. Hlavní váha kladla se na nábožensko-mravní výchovu. Je přirozeno, že život žáků měl též své zajímavosti jako divadelní hry, slavnosti a p. Pokud nebydleli žáci u svých rodičů, bydleli společně ve škole. Mnohdy museli i spát v učebně a učitel s nimi. S té stránky nebyl jejich život záviděníhodný. Byla-li škola chudá (obec jen přispívala na školu), museli si žáci něco vyžebrot; to nebylo pokládáno za nečestné. Mezi sebou titulovali se „pane tovaryši“. Učitele oslovovali: „Vaše milosti“, z čehož vzniklo „Vašnosti“, jež se udržuje až dodnes. Hry byly pojaty do školního řádu. Lepší žáci byli vybírání k různým „hodnostem“. „Nomenclator“ měl seznam žáků a zkoumal, kdo chybí, „Klaviger“ zavíral a otvíral školu atd. Těchto „úředníků“ byla celá řada. Městské školy měly tři stupně: „dětinskou“, kde učilo se psát a číst, „latinskou“, kde učilo se grammatice a konečně ve třetím stupni se učilo též logice, rhetorice a filosofii; to bylo „gymnasium“ neboli „lyceum“. Mezi „lyceem“ („gymnasiem“) a universitou nebylo určitého ohraničení. Žáci dvakrát denně účastnili se bohoslužby a zpívali v kostele. Proto také na školách horlivě pěstována „musika“. Náboženské rozbroje zasáhly též školu a tak každá strana vychovávala své žáky. Nejvýše stály školy Jesuitů. Dívky byly vychovávány podobně jako hoši, ale u nich se hlavně přihlíželo k praktickým pracem domácím. — Jak již řečeno, řemeslnický stav nabyl netušeného rozkvětu a během doby se velmi rozvětvil. S počátku rychtáři a konšelé sami řídili a hlídali řemeslníky, vydávající jim rozkazy stran práce a trhu, ale již ke konci XIII. století sdružovali se řemeslníci stej-

ného oboru v náboženská bratrstva pod ochranou některého svatého; z těchto spolků, původně výlučně náboženských, vyvinulo se cechovní zřízení. Cech (societas, pospolnost, pořádek) dbal potom též zájmů řemesla a přísně dohlížel na všechny práce i na členy, hlavně na učedníky a tovaryše. Tímto zřízením odstraněna byla nemístná konkurence, ale na druhé straně rodům řemeslnickým dány výhody, a to značné, na úkor jiných, kteří byli třeba daleko schopnější. Nežli se na př. někdo, kdo nebyl z rodu řemeslnického, stal mistrem, trvalo to velmi dlouho a stálo to značné peněžité oběti. To byla stinná stránka cechů, ale jinak byly to patriarchální poměry, tovaryš patřil do rodiny mistra. Ze měšťanů hleděli s patra na venkovany, nemusí se ani podotýkati. Měšťané zakoušeli totéž od šlechticů a rytířů, mezi něž se drali a po nichž se často opičili i co do šatu. Dbali o to, aby měli pokud možno krásné nádoby i nábytek; byli zdvořilí, potrpěli si na obřadnost, dbali na dobrý mrav a pravdu, ale nezapomínali též na veselí, rádi se najedli a napili. Stihla-li je nemoc, uchylovali se o radu k doktorům, ranhojičům a mastičkářům. Nežádka též používáno čar. — Jak vidno, líčí tu Winter kaleidoskopicky život našich měst ve starých dobách. Jest to sice výklad historický, ale přece při tom tak zajímavě podán, že vidíme zřejmě, jakým spisovatelem a umělcem Winter byl. Látka, kterou si spisovatel obral, je ohromná, a nelze ji v tak malé knížce obsáhnouti, proto podáno jest tu jen to nejhlavnější. Aby kniha byla názornou, připojeno jest k ní 86 vyobrazení. Jest zbytečno tuto Wintrovu práci doporučovati, poněvadž se doporučuje sama, ale je nutno na ni upozorniti, zejména naše studentstvo. V dějinách se obvykle klade veliká váha na data, k vývoji kultury se tak nehledí. Jest to chyba. Chce-li kdo pochopiti správně dějiny, musí znáti důkladně kulturní vývoj a k tomu jest tato knížka. Winter se takřka vžije v dobu, o níž jedná, a tak nese celá jeho práce na sobě onu stopu svěžesti a života. Spisovatel tak mistrně ovládá způsob, jakým se vyjadřovali naši předkové, že se nám zdá, jakobychom slyšeli a viděli to, co popisuje; takřka celý život středověkého města máme tu před sebou slovy namalovaný a cosi nás láká, abychom pohroužili se do jeho tajů a vyzkoumali je, abychom v něm došli klidu a ochrany v bouřném životě. Vydáním této práce vykonán zajisté záslužný čin pro naši mládež, již v první řadě toto dílo určeno.

Marie Corelli: „Satanovy strasti“
čili „Podivná zkušenost jistého Geoffroye Tempesta, milionáře“ Přeložila Máňa

Illová, dva díly, vydal J. Otto v Praze 1912-1913. Anglické knihovny sv. 34. a 35. — Obsahem tohoto dvousvazkového díla jsou osudy Geoffroye Tempesta, syna zchudlého anglického boháče. Hrdina románu sám vykládá to, co zažil. Když mu zemřel otec a věřitelé rozebrali si celé dědictví jeho, octl se tvář v tvář bídě. Chtěl využití svých vědomostí, jež si získal universitními studii, a nabízel se do služeb různým redakcím, ale buď se mu dostalo zaměstnání jen na krátko, nebo ho vůbec odmítli. Marně hledal nakladatele, jenž by vydal jeho dílo, o němž sám věřil, že jest zdravé a dobré. V tomto neutěšeném postavení dostalo se mu neočekávaného dědictví po strýci. Závrtná suma pěti millionů změnila směr jeho cesty. Současně seznámil se se záhadným princem Luciem Rimauzem. Jeho tvářnost i duševní život se mu zalíbí i uzavře s ním důvěrné přátelství. Na jeho radu uvede svými penězi celý stroj kritiky i reklamy v činnost, aby získal slávu vydáním své knihy. Nakladatel, jenž kdysi jeho práci odmítl, jest nyní ochoten ji vydati, poněvadž cítí peníze. Záhadný život prince Lucia jej láká, aby poodhalil roušku s jeho tajemství, ale marně. Lucio vždy jakoby tušil myšlenky Tempestovy, dovede se odpovědi přímé vyhnouti. Prostřednictvím Rimauzovým seznámí se se Sibyllou, dcerou hraběte z Eltonu, a zamiluje si ji. Hrabě, jenž stojí skoro nad bankrotem, vítá rád Tempesta jako ženicha své dcery, obzvláště když koupí Willowsmere, rozkošný to zámek, jež hrabě musil prodati. Sibylla jest ochotna vzít si milionáře, ale předem oznamuje, že erotickou literaturou je tak degenerována, že nevěří v lásku právě tak jako v Boha, chce-li ji takovou, že proti sňatku ničeho nenamítá. Tempest, sám ateista, oslněn krásou její, myslí, že není možno, aby v ní lásku nevznítil. Princ Rimauz, nepřítel žen, jakožto důvěrný přítel milionáře, vystrojí na počest Tempestova zasnoubení se Sibyllou ve Willowsmere nádhernou slavnost. Všichni kouzelnými výjevy i bohatstvím jsou uvedeni v úžas. Zatím vyšla kniha milionářova za hlučných fanfár kritiky a reklamy, ale lid si jí nevšímá, proto jest Tempest nespokojen a ze závisi napíše břitkou kritiku na knihu Mavis Clareové, jež těší se neobvyčejné oblibě lidu, třeba kritika vesměs její práce odsuzovala. Vědomí, že Mavis Clareová jest lepší než on, jej dráždí. Když se prostřednictvím Rimauzovým s ní seznámí, pocítí jasně, jak jí křivdil. Do jeho štěstí — jak on si stále říká — udeří náhle blesk. S hrůzou shledá jedné noci, že jeho žena si jej vzala jen proto, aby mohla milovati Rimauze. Sám se přesvědčí o tom, jak Sibylla prosí prince o lásku, ale Rimauz ji odmítá, nezná lásky k ženě. Aby zakryl pravý stav věci, chce

Tempest se svým přítelem podniknouti cestu do cizích krajů, i odebere se do Londýna, ale telegramem zavolán jest zpět. Okamžitě se vrátí a zastihne Sibyllu už jen jako mrtvolu — otrávil se. Chladně čte záznamy, jež si činila před svou smrtí; klidně odhodlala se zemřítí, jsouc přesvědčena, že není Boha a života věčného, ale když již smrt stojí v jejím zraku, s úžasem poznává, že duše žije i po smrti těla a cítí celou hrůzu, jaká na ni v tomto životě čeká. Millionář její zprávu o záhrobní nevěří, pokládá ji za výron chorobného mozku. Nechce uvěřiti, že existuje Bůh. Zanechav statek hraběti z Eltonu, odjíždí s Rimauzem do Egypta. Tato cesta měla jej přesvědčiti o tom, kdo Rimauz jest. Jat náhle jakýmsi neblahým tušením, přeje si vrátiti se do vlasti. Přítel jeho s tím souhlasí. Za plavby po moři rozpoutá se pekelná bouře a tu Tempest s hrůzou shledá, že oním jeho přítelem jest sám satan. Teprve nyní poznává a věří, že jest nesmrtelný Bůh, že jest život posmrtný. Nyní teprve chápe jednání Satana, jenž ve všem mu vyhovoval a rozumí jeho narážkám, jež činil o nesmrtelnosti duše, o Bohu a o tom, že Satan jest vlastně jen ubohá bytost, jež má býti člověkem vykoupěna. Svržen byv od Boha s nebe touží po rajském životě nebeském, ale toho může dojíti jen tehdy, když některý člověk, jmenovitě žena, odolá jeho svodům. Tu popráno jest knížeti pekel z blízka patřiti na tvář Všemohoucího a prožívatí na kratičkou hodinu života blažených. Kdykoliv však některý člověk podlehne ďáblu, vzdaluje se tento od trůnu Božího. Tu uvědomuje si Tempest, proč kdysi děkoval Satan-Rimauz Mavis Clareové, když odmítla jeho lásku; tato žena svou čistotou a velikostí dala Satanovi hodinu blaženého života u Věčného Stvořitele. Zatím co Satan v podobě anděla vznáší se k Bohu, aby aspoň na okamžik okusil rajského života, klesá Tempest do hlubin mořských, přivázán jsa na trámu. Zmítán vlnami, očekáváje každé chvíle smrt, koří se v hloubi duše své před Bohem a prosí za slitování nad svými vinami. Na štěstí zachrání jej anglická loď a doveze jej do otčiny. Přišel zatím podvody o všechn majetek, ale nelituje toho, vždyť poznal pravý smysl života a chce se živiti svou prací, ne lenošným trávením z kapitálu. Tak vrátil se zase k zdravému životu. Jeho kniha jakoby náhodou nalezla přízně lidu, jenž poznal, že v ní bylo mnoho dobrého a otevřela mu též znova cestu k Marii Clareové, jedné z těch čistých žen, o nichž snil. — Překlad této knihy má pro naši literaturu velikou cenu; nepodalí jsme zde podrobného obsahu, není to ani možno, poněvadž množství a hloubka myšlenek, jež jsou zde vyloženy, vyžádalo by si mnoho místa. Chceme

zde především ukázat, v čem spočívá cena knihy a jaké má vady. Jádrem knihy jest víra v Boha, v tom vyniká nad většinu děl, jež přicházejí na literární trh. Tento základní problem lidstva řešen jest tu kladně. Mladý Tempest, jenž vlivem „vědátorů“ zbaven byl víry, opět k ní dospívá. S tohoto stanoviska musíme posuzovati celek. Tedy látka spisovatelčina jest velmi vděčná, ale zároveň též nesmírně obtížná. Jiná jest otázka, jak autorka tuto látku zpracovala. Tendence celého kusu jest očividná, vidíme, že spisovatelka dobře zná příčiny dnešních rozervaných poměrů. Erotická literatura dnešní doby a zvrácené názory spisovatelů, kteří i v tom nejhorším jednání lidském vidí krásu a staví je takřka za vzor ve svých spisech, přivádí lidstvo k mravnímu bankrotu a je nutno nějak je zachrániti. Moderní hesla přivedla mnohého tak daleko, že žije jako Tempest „ne z lásky k životu, ale prostě proto, že pohrdá zbabělostí sebezničení“. „City zvané ctí a ctností jsou většinou lidí nejproměnlivějšími věcmi, jaké si lze představit; nabídněte jim dostatečnou hotovost, a nedají-li se podplatiti a nezkaží-li se mžiknutím oka?“ Je těžko za takového zbahnění zůstatí nezkaženým. Proto pronáší Sibylla k svému ospravedlnění slova: „Táží se vás: myslíte, že děvče může čísti knihy, které se nyní volně vydávají a o kterých jí její pozdílí společenští přátelé říkají, aby je četla — protože jest to tak neobyčejné zvláštní! — a přece zůstatí nezkažená a nevinná? Knihy, které popisují až do podrobností životy vyvrženců? — které vysvětlují a rozbírají tajné nepravosti mužů? — které hájí téměř jako posvátnou povinnost „volnou lásku“ a všeobecné mnohoženství? — které nevidí zneuctění v tom, že uvádějí do kroužků dobrých manželek a dívek čistého srdce hrdinku, která směle vyhledává muže, kteréhokoli může...?“ Toť jen ukázka některých myšlenek. Vidíme z nich, že autorka chce zdravé lidi, vyrostlé na půdě víry; chce radikální a proto jest tak bezohledná a bije na všechny strany; kritika dostává svůj díl právě tak jako společnost, muži jako ženy. Tato tendence autorčina je podporována hlubokou a širokou koncepcí, a neobyčejně originálním způsobem zpracování. Její myšlenky jsou břitké a bezohledné. Ovšem ona fantastičnost a jakási senačnost stlačuje poněkud výsledek; cítíme totiž, že důvody, které autorka udává, nejsou tak závažné, jak bychom si přáli. To jest chybou u této knihy, která jest založena realisticky; element fantastický, třeba je umělecky velmi cenný a dobře zpracován, ruší poněkud náš dojem. Druhá chyba jest, že autorka poněkud přehání, ale tomu

vlastně ani jinak býti nemůže; kdo chce docílit nějaké nápravy, musí přeháněti, poněvadž jinak by jeho hlas zanikl. Tak dlužno rozumět dílu. Formálně ovládá autorka celou tu obsažnou látku velmi lehce. Její kresba charakterů jest lapidární, jako u velkého umělce vůbec bývá. Nejzajímavější jest postava Satana; to není zlý duch, škodolibý škůdce lidstva, nýbrž trpící bytost, která žádá svého vykoupení od člověka, bytost, již za trest uloženo ničiti svádění lidí své vlastní spásení. To jsou ty „strasti Satanovy“, to jest jeho tragika. Jest to sice bytost nadlidská, ale přece jest líčena tak realističky po lidsku. Tempest kreslen jest jako typus dnešního mužského světa, jenž sebevědomě hlásá, že vládne sám a nepotřebuje nikoho, ani Boha. Sibylla naproti tomu jest typickou představitelkou žen, jež jsou si vědomy svého ponížení, ale nemají síly, nebo vůle, aby se vzepřely a uchovaly svou důstojnost. Mavis Clareová jest líčena jako tichá, klidná a veselá žena, vědomá si své ceny, ale nepřeceňující se. Její síla a čistota to jest, jež vysvobozuje, byť jen na krátko Satana z jeho pochmurné říše. Vezme-li dílo toto jako celek, musíme uznat, že je umělecky neobyčejně cenné. Snad s leccíms mnohým nebude at nemůže souhlasiti, uznáváme, ale proo přece dílo neztrácí na své velikosti. Nám jest kniha milá svou vážnou látkou a názorem na svět a na život. Překlad je velmi pěkný a svědčí o lásce překladatelky k autorce. Kniha uzavírá krátká, ale zajímavá studie o dílu i životě spisovatelčině. Je záhodno, aby z této slavné anglické spisovatelky bylo do češtiny přeloženo více děl.

Jakub Arbes mrtev! 7. dubna zemřel na Smíchově u Prahy jeden z nejvýznamnějších a typických postav českých literátů: Jakub Arbes. Jeho život z mladších let byl dosti pestrý. Po reálních a technických studiích stal se žurnalistou a byl pro své politické přesvědčení jako člen redakce „Národních Listů“ stíhán a vězněn. Žurnalistická a politická činnost Arbesova vtiskla namnoze charakteristický ráz jeho tvorbě literární. Neklamné známky toho nesou jeho práce politicko-historické, z nichž uvádíme „Z bojů o vykořevení lidské bídy“, „J. Exc. hrabě Fr. Thun“, „Pláč koruny české“ a j. Arbes rád líčil život nejnižších tříd společenských, zvláště dělnictva s jeho zápasy o sociální spravedlnost, nakreslil nám řadu výstižných povahových obrázků ze života vězňů, politiků, novinářů a umělců, při čemž si zvláště liboval v záhadných a dobrodružných charakterech. Tak vznikly „Idylly utrpení a bídy“, „Ve službě umění“, „Z martyrologie umění“, „Záhadné povahy“, „Ze zákulisí“, „Nesmrtelní pijáci“. Slávu svou však založil Arbes proslulými „Romanetty“, k nimž patří nejlepší jeho

práce jako „Dábel na skřipci“, „Svatý Xaverius“, „Šivooký démon“, „Newtonův mozek“, „Ethiopská lilie“, „Ukřižovaná“, „Kandidáti existence“, dále sociální romány „Moderní upíři“, „Messiáš“, „Anděl míru“ a celá řada drobnějších novellistických prací. V některých svých spisech vystupoval Arbes krajně proti státu a církvi, jak ho k tomu nutila jeho vyhraněně liberální tendence a činnost svobodomyšlného novináře. Od roku 1901 vycházejí jeho sebrané spisy u J. Otty.

Dělnická otázka a snahy po jejím rozřešení od Dr. F. Hitze, přel. Jos. Bon. Voňavka.

Dělnická otázka, která s otázkou chudinskou nesprávně bývá ztotožňována, jest jedním z problémů, které řešiti jest nutno, ale jejíž proniknutí právě ukazuje, jak nesnadný bude úkol státu a celé společnosti, aby uspokojivě ku zdaru tak četné složky společenské vyřešení vykonal. Otázka dělnická není otázkou jen stavu dělnického, onať zasahuje do organismu celé společnosti lidské od té doby, co produkce nabyla takového rozsahu. Odtud účast všech vrstev společenských na řešení nutná, především však toho, o něž se jedná — dělnictva samého. Ten, kdo chce svůj stav zlepšiti a nápravu učiniti, musí znáti příčiny zla, musí znáti zlo samo a musí míti určitý, přesný a proveditelný plán, aby nebyl jen fantasií vybájenou v horečném mozku. Bohužel, že dělnictvo samo k řešení otázky vlastní nemá ani dostatečných znalostí svých práv, jichž nemůže proto hájiti, ono nezná svých povinností, ženouc se za hesly nemajícími reálného podkladu, ba ono samo velmi málo o vše to se stará. Však není to jen dělnictvo, je to celá společnost, která nenalezla ve svém nitru tolik porozumění pro bídu bližního, aby s vlastní třeba újmou pomoci se snažila. A stát, který poměry donucen musel se namnoze ujmouti od násilí zaměstnavatele odvislého dělníka, neřeší otázku tu s takovou intenzitou, jaké by řešení zasluhovalo. Celá řada ochranných prostředků, zabezpečení před nutným hladem, mezi nimi zvláště starobní a invalidní pojištění dělnické zůstává dosud jen jablky, která jsou příliš vysoko. Toť v krátkosti několik myšlenek knihy nadepsané. Činíme-li posudek v našem časopise, podáváme-li jej našemu studentstvu, máme jistě na mysli určitý cíl. Klademe tím opět jeden úkol našemu studentstvu, který si musí osvojiti, jakoby to byl požadavek jeho vlastní, aby až do nejmenších podrobností do této otázky společenské proniklo, aby znalostí svých pak užilo k dobré radě dělnictvu, aby ukazovalo správné cesty, jimiž pak ono samo k řešení jejímu by se bralo. A pomůckou výbornou pro poznání nesrovnalostí a návrhů k odstranění jich je kniha nadepsaná, kterou vydává Česká Sekce diecévního komitétu v Č. Budějovicích.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČIS. 9. ROČNÍKU VI.: Univ. prof. dr. Fr. Kordač: *Studentské epištoly*. — Jan Štukbauer: *Moderní člověk a křesťanství*. — Jos. Vilímek: *Beato Angelico da Fiesole*. — Ferd. Přivozký: *Kapitola o vkusu*. — Jan Nep. Boháč: *Wagnerův Parsifal*. — Český kroužek literární v semináři sv. Františka Sal. v St. Francis Wis. Amerika. — Hrvatské besedy. — Z duchovního života. — Příloha JITRO. — Rozhled.

Univ. prof. dr. František Kordač:

Studentské epištoly.

IV.

Naše korrespondence, drazí přátelé, si vytkla za cíl, orientovat Vás v dravých proudech naší doby polární hvězdy „světla světa“ — Boha zjevujícího se člověku světlem rozumu a světlem víry — v Kristu.

Významný výrok historika Fr. Müllera (Allgem. Geschichte) „Dějiny před Kristem a dějiny po Kristu zůstane nezměnitelným rozdělením dějin světových“ — platí i pro filosofii.

Neboť dějiny filosofie mají s dějinami lidské kultury společné ideové ústředí a jsou nejen s náboženstvím křesťanským, nýbrž i s náboženstvím veškerých národů v nejužším spojení. Theologie byla u všech kulturních národů východištěm a podkladem filosofie. Klassické toho doklady podává dr. O. Willmann ve svém díle „Geschichte des Idealismus“ I. Bd. II. T.

Pravda hledaná vědou filosofie jest jen jedna, veritas est una. Ale cesty k ní jsou různé a pro obmezenost lidského rozumu a svůdnost vášní mnohonásobně bludné, error est multiplex. Přes to označil sv. Augustin (c. academ. I. 3, c. 19) lidskému duchu vrozenou schopnost poznati pravdu slovy: Po mnohých stoletích a mnohonásobných námahách, byla konečně objasněna, dle mého názoru, jediná nauka správné filosofie (una verissima philosophiae disciplina). Podobně Klement Alexandrijský (Strom. I, 21) a v nové době Leibnitz (lettre an Mieur de Montfort), jenž výtěžek zlata pravdy v ohni sekulárních zápasů ducha o ni nazval odvěkou filosofií „philosophia perennis“.

Tato žíla zlata pravdy se táhne horstvem bludů před Kristem ve filosofii orientální kulturních národů Indů, Peršanů a Číňanů a přechází ve filosofii occidentální ex oriente lux — u Řeků a Římanů. Výtěžek pravdy, jmenovitě představitelů klassické filosofie Sokratovy, Platonovy a Aristotelovy přejímá křesťanství zásadou sv. Augustina: Credere non possemus, nisi animas rationales haberemus; činnost rozumu předchází konu víry.

Vývoj filosofie po Kristu probíhá fasemi 1. filosofie patristické (sv. Otců) vedle a proti filosofii anticko-pohanské; 2. filosofie

staro-scholastické — proti arabské a židovské; a 3. filosofie novo-scholastické proti filosofii moderní, vzniklé z renaissance a reformace.

Katol. církev pojavši ve svou ochranu výtěžek kultury antické vůbec a filosofie zvlášť, položila jej vínkem do kolébky moderní kultury národů románských, germánských a slovanských, když k rozkazu Páně: „Učte všechny národy“ svůj apoštolský úřad u nich převzala.

Mohutný strom křesťanské kultury vyrůstal ze „zrna hořčičného“ věro- a mravouky Kristovy. Jeho slibný vývoj byl přerušen náboženskou revolucí, zvanou reformací XVI. věku. Sám J. St. Mill o tom napsal v XI. sv. svých sebraných spisů na str. 140 takto: Až budou dějiny oné doby, která se nazývá „temným středověkem“ tak sepsány, jak toho zasluhují, — nahlédnou všichni, co velcí historikové již dávno vědí, že v žádné jiné periodě dějin lidský duch nebyl více činným a společnost se nenacházela v rychlejším pokroku kulturním, než během veliké části tolik hanobené doby feudální.“ — Proto volá bolestně Göthe: Wo wären wir in der Kultur, wenn dieselbe nicht gewaltsam im XVI. Jahrh. unterbrochen worden wäre!*)

Bude nejen užitečným, ale na výsost potřebným obsahem další naší korespondence, naznačiti historický vývoj filosofie naší doby z rozkladu křesťanské věro- i mravouky a tím i organického vývoje jediné pravdy pravé filosofie „phisosophiae perennis.“ Bude z toho patrné, že dějiny filosofie jsou zároveň filosofií dějin.

Valete.

Jan Štukbauer:

Moderní člověk a křesťanství.

(Dokončení.)

Moderní myšlenku universálního vývoje nutno prý aplikovati i na dějiny vůbec, dějiny pak náboženství zvlášť, chceme-li vskutku vědecky a bez předpokladů pochopiti křesťanství. „Abychom staré křesťanství z kořene vyvrátili, nutno jest, abychom přijali moderní myšlenku vývoje, která zahrnuje všecku absolutnost, kterou staré křesťanství žádalo. Ježto v celém světě, v přírodě, v historii, vůbec všude jest nepřetržitá souvislost, stále přetvořování a další vývoj předcházejících praforem, jest patrné, ba jisto, (!?) že může všude býti jen něco relativního, co se nyní děje, ale co opět k novému vývoji přechází.“ Tím ovšem lehce popřeno absolutno, nadsmyslno zcela dle způsobu moderní materialisticko-positivní „vědy“, která zamítá vše, co nelze změřit, zvážit nebo pozorovat mikroskopy a teleskopy — ale neprávem, neboť nesmí překročiti hranici mezi světem a Bohem, mezi řádem smyslovým a nadsmyslmem.

Víra v pozitivní zjevení boží je tímto centrálním dogmatem úplně podlomena, negována pohodlným způsobem historicky dané zasáhnutí bytosti mimosvětne v řád viditelného světa, krátce, „křesťanství nemá původ a základ svůj v inkarnovaném slově, nýbrž jest náboženstvím

*) Kde bychom byli dnes v kultuře, kdyby nebyla bývala násilím přerušena v XVI. století. Pozn. red.

lidským, jako všechna ostatní“, neboť (a to je jeho hlavní důvod a zároveň důkaz) „křesťanství, nemůže činit výjimku od všeobecného zákona stále se vyvíjejícího života vesmíru, jest náboženstvím čistě a eminentně přirozeným, schopným dalšího vývoje a zdokonalení“ Relativistický tento názor, dle něhož jest pravda dítkem své doby, ničí vlastně úplně a neúprosně pravou cenu pravdy.

Tytéž názory zcela nedokázané rozsévá u nás horlivý průkopník monismu F. V. Krejčí. Všecky víry a církve se prý v podstatě své podobají, projevují jisté společné znaky svědčící o tom, že vzešly z jednoho a téhož ducha. Každá z těchto církví domnívala se mít pravdu, absolutní, věčnou, ale právě proto, že je jich tolik a že se o tuto pravdu vášnivě od věků prou, dokazují tím, „že pravdu nemůže mít žádná z nich a že takové absolutní, věčné a božské pravdy vůbec není“. A pokračuje: „Kulturní dějiny nám dále ukazují, že každé z těchto náboženství, domněle bohem zjevených, nejen že mělo původ čistě lidský, ale vzniklo zpravidla ze zcela určitých pozemských podmínek a poměrů, vyhovovalo po jistou dobu potřebám a povaze určitých národů, ale když se zevní podmínky a duch kultury změnily, ocitalo se v rozporu s dobou a společností, a vyplnivši svůj úkol znenáhla odumíralo. Tak musíme hledět i na křesťanství a na církev katolickou.“ (F. V. Krejčí: Světový názor náboženský a moderní str. 11.—12.) Takové a podobné „psaní“ a dokazování jest snad dobré a vhodné pro zorganizované proletáře a nemyslicí davy polointelligence odkojené „Volnou Myšlenkou“ a pod., ale pod nožikem vážné vědecké kritiky rozplynou se tato mělká tvrzení nadobro, rozpadnou se jako domeček z karet při nejslabším zavanutí větěrku. Jak zcela jinak pohlíží na křesťanství a osobu Kristovu muž, který viděl v Kristu sice pouhého člověka, ale největšího genia, kterého kdy zrodila země, po němž lepší květ snah a tužeb lidských nespátří člověk i nejvzdálenější budoucnosti, když volá: „Jsi dnes daleko více milován, vznešený zakladateli, nežli za svého pozemského života, stal jsi se základním kamenem lidstva, a vyrvati jméno Tvé světu, znamenalo by otrásti jím až do základů.“ (Viz Renan, Vie de Jesus 426.)

„Staré křesťanství“ z kořene vyvráceno „moderním křesťanstvím“? Jednotlivec zbaven nepohodlného, nedůstojného a člověka dneška poškoďujícího jha víry a zákona, stává se vlastním, neodvislým pánem v životě náboženském. Tento nový „individuální“, „osobní“ člověk porazil „starého křesťana“ věřícího v Krista a vůbec v trojjediného Boha, alfa a omega všeho, každý pokus smíru je vyloučen (Kalthoff). Zajímavé — apoštol křesťanství (a jak protestanté rádi přidávají: původního pravého křesťanství) popřel vůbec existenci Kristovu, položil ji v říši illusí a hlásá křesťanství bez Krista, tedy učení, které se proto nazývá „křesťanstvím“, protože od Krista nepochází — jak přišlo k tomu názvu, o to mu nejde, snad se vyvinulo, z čeho, to je věcí vedlejší. Jeho kollega, horlivý přívrženec, pastor Burggraf, káže horlivě na texty ze Schillera, Goethea a j. místo na „staré, zastaralé“ texty z bible. Než nelze se diviti, vždyť apoštoly moderního křesťanství vidí v E. z Hartmannů, Straussovi, Nietzscheovi, Tolstojovi a mužích podobného smýšlení.

Jest zajisté nemálo zajímavé jednání těchto, jakož i jiných hlasatelů „kultu důstojného člověka XX. století“, apoštolů nového náboženství, které by odpovídalo výkvětu kultury dnešního člověka: sami zavrhli a priori, rozešli se s dogmaty křesťanství, ale žádají od těch,

kteří chtějí slouti „pravými (moderními) křesťany“, slepou víru v dogmata své vlastní fantasie (jinak to vskutku nelze nazvat), žádají neúprosně, aby každý ve jménu vědy a pokroku věřil jejich náboženskému systému. „hadrům namáhavě slepeným z temných biblických míst a moderních kulturních ideí“ (Weiss, Lebensfragen). Toť tedy „moderní křesťanství“.

Na prvý pohled zdálo by se skoro nemožným, že tak zhoubný výsledek může mít subjektivismus Lutherův. A je tomu tak, neboť racionalismus biblický protestantských theologů je dítkem Lutherovým. Wittenberský mnich zavrhl katolicismus, chtěl zavést ono původní, čisté učení Kristovo dob apoštolských a prvních století křesťanských, on, otec reformace, věřil v inspiraci bible, v proroctví, v božství Ježíše Krista, v posmrtný život, kdežto dnešní racionalističtí theologové při svých universitních přednáškách a exegesi St. a N. zákona chladnokrevně vtipkují o všem, co dřívějším stoletím bylo Písmem sv., „tak jako dítko, když dospělo, posmívá se báhorkám, jež kdysi slýchávalo od své chůvy“ (Vigouroux).

Než toto „moderní křesťanství“ nemůže si usurpovati ani název „náboženství“ v theologickém toho slova smyslu. Náboženství je totiž poměr člověka k Bohu, záleží v poznání a uznání onoho vztahu a poměru; dotýká se tedy rozumu i vůle, kde toho není, nelze mluvit o náboženství. Náboženství není pouhá mravouka, jak hlásal Kant, pokud totiž hledáme původ zákonů mravních v Bohu. I tento chybný názor odmítá „moderní křesťanství“, neboť je prý pro moderního člověka zcela nemožné, aby založil svoji individuální etiku a osobní svoji víru na něčem, „co je mimo něho“ „Co uvnitř necítí a neprožije, to není ničím pro moderního člověka. Také Bůh stává se dnes z vnější (mimo člověka existující) reality vnitřním prožitím, pro-cítěním, z theologického pojmu tvůrčí, básnickou synthesou.“ (Kalt-hoff.) — Celá tedy soustava není opět ničím jiným, než v nové, temné, někde až obludné fráze zahalená definice náboženství podaná B. Schleiermacherem a v jiné formě hlášaná protestantskými theology: Náboženství jest věcí citu, z něho jediné pramení, jím potřeby náboženské se výlučně mohou ukojiti. To jest ovšem názor reformátorů, nikoli však názor hlásaný církví.

Mluví se o troskách základních pilířů budovy církve a víry, hlásá se, že Řím trpí smrtelnými záchvaty umírajícího těla, že věda vykopala již hrob pro církev, „která není již schopna života uprostřed moderní společnosti“ — ale božská ona nevěsta Kristova usmívá se klidně těmto planým frázím, skála Petrova stojí dále stejně pevně jako stála, když učitel národů pravil k Šimonovi: „Ty jsi Petr, to je skála . . .“ A tento neochvějný, posvátný klid jakousi vyšší mocí vábí k sobě veliké duchy, genie soudobého lidstva, muže vědy a vůdce svedených širších mass, kteří uznávají vznešené poslání království božího na zemi a kynou ostatním, aby je následovali, tam, odkud lichými sliby v lepší budoucnost byli vylákáni — do lůna jediné církve Kristovy — ad limina apostolorum — do Říma. Pozoruj mocné a mohutné hnutí ve Francii, Anglii, Německu a j. „Omnia instaurare in Christo.“ Toť přání velikého, eucharistického papeže Pia X. Dáti dnešnímu světu opět Krista, vtisknouti celému životu charakter ryze křesťanský, povznést život jak jednotlivce, tak celku v Kristu, na podkladě jeho ideálů, přenést život v Kristu a pro Krista z prvních století éry křesťanské do století našeho. Ukázati, že učení Mistra všech věků a národů lze spojit smělou synthesou se skutečnými vymoženostmi exaktních věd,

že není třeba hledati umělého náboženství, které by nebylo v rozporu s výsledky věd empirických. Kéž by již moderní člověk sklonil hrdou šíji Nietzscheova nadčlověka před křížem, kéž by přestal již přeceňovati jen a jen svůj rozum a podrobil se svému Tvůrci a v hlubokých meditacích o Kristu a jeho učení zvolal: „Kdo jest muž nejdokonalejší mezi mocnými a nejmocnější mezi dokonalými, jenž probodenou svojí rukou vyvrátil říše ze základů a proudu věků dal jiný směr?“ (Richter, *De Dieu dans l'histoire et dans la vie* 6.)

„Kdo je ten neobyčejný muž, jenž před více než 1800 lety se objevil v nepatrné zemi mezi neslavným lidem a jenž hned vztáhl své vševládne rámě na celý svět a založil pro veškeré lidstvo věčné království pravého a dokonalého náboženství?“ (Bauer, *Le christianisme* 322.)

. Jistě Syn boží byl tento

Jos. Vilímek:

Beato Angelico da Fiesole.*)

(Památce † Josefa Pazderky.)

Nebude se nikdo diviti, že v dnešní době vracíme se v umění k mistrům starých dob. Vždyť dnes, kdy vidíme zřejmý úpadek v malířství, který nejvýrazněji projevuje se díly chorobně zatížených futuristů, kubistů a kdo ví jakých ještě -istů, ač-li vůbec lze tyto směry bráti vážně, téměř nám nezbyvá, chceme-li viděti umění radostné a šťastné, nic jiného, než abychom se vrátili k dílům starých malířů renaissančních a doby předchozí. Jednou typickou a velmi sympatickou postavou v malířství je Beato Angelico da Fiesole.

Frà Angelico náleží k mistrům, kteří pokleslému umění vdechli nový život, nový vzlet. On sám našel své nadšení, svůj umělecký cit a své nádherné postavy v náboženství, v nebi. Nikdy žádný malíř nepředstavil krásněji nebeskou čistotu, nadzemskou, božskou lásku, blaženost svatých a blahoslavených, jako právě tento skromný, dobrý a pokorný mnich dominikánský. Štětce jeho jakoby se vzpíral malovat utrpení srdce lidského, pozemské tužby a zápasy; duch jeho vracel se do čistších výšin a důvěřoval jenom nadzemskému. Svě vzory hledal v nebesích.

Nedaleko Florencie v milém a úrodném údolí Mugello v blízkosti otčiny Giottovy leží malebně na výšině mezi výběžky Apenin Vicchio, rodiště frà Angelica da Fiesole. V tomto malém místě, které dnes čítá asi 18 set obyvatelů, narodil se roku 1387 frà Angelico. O jeho mládí víme velmi málo; víme pouze tolik, že jmenoval se Guido nebo také Guidolino, otec jeho Pietro. Bratr jeho stal se později dominikánem a přijal jméno Benedetto. Jediná upomínka na ně, jejich rodný dům, byl roku 1887 stržen, aby tu mohla býti vedena hlavní ulice. Ale mramorová deska v sousedství, roku 1901 zasazená, ohlašuje světu, že tu narodil se frà Angelico „sláva Italie, náboženství a umění“ Životopisec italských umělců, Vasari, praví, že mladý Guido již záhy byl znamenitý malíř. tak že mohl se věnovati záhy vyučování malířství, ale

*) Volně zpracováno dle „Kunst dem Volke: Beato Angelico“. F. J. Strunk. Mnichov.

mladý umělec cítil, že jest k něčemu vyššímu povolán. Jako později výtečný kazatel Savonarola svými kázáními o pokání pohnul mnohé umělce, že vstoupili do kláštera, podobný význam měla pro Guida kázání blahoslaveného Jana Dominici (1357–1420), tak že se života ve světě zřekl a věnoval se úplně službě boží. Jsa poslušen napomínání sv. Kateřiny Sienské a nařízení generála řádového Raimunda z Capue, chtěl Jan Dominici zavést v dominikánských klášteřích starou reguli v celé její přísnosti a proto založil mimo jiné též konvent ve Fiesole roku 1405.

Ve Fiesole vstoupil roku 1407 Guido s bratrem do kláštera a obdrželi od nástupce Janova červenobílé roucho řádové a nové jméno. Bratr jeho jmenoval se od nynějška Irà Benedetto. Guido obdržel jméno Giovanni a po klášteře byl zván Giovanni da Fiesole.

Pro svůj andělsky čistý život a pro své andělské obrazy dostal později krásné, nyní všeobecně užívané příjmení Angelico (andělský, andělům rovný). Nebyl sice ještě oficiálně církví mezi svaté zařazen, ale ve Florencii a v celé Itálii nazýván jest pouze Beato. Řád dominikánský doufá, že v krátkém čase vedle „andělského učitele sv. Tomáše Aquinského bude mít také „andělského“ malíře. Tvrdívá se, že Angelico byl bratrem laikem. Tento omyl zakládá se na tom, že u dominikánů jako u ostatních žebravých řádů všichni řeholníci, i kněží, ba i generál řádový nazývají se oficiálně bratry. Ostatně v kronice fiesolského kláštera výslovně stojí, že Angelico přijal roucho kleriků. Že byl na kněze vysvěcen, o tom svědčí též ta okolnost, že r. 1450 byl ustanoven převorem ve Fiesole, a převorský úřad směli zastávat i toliko kněží.

Poněvadž nebylo ve Fiesole noviciátu, musil Angelico se svým bratrem odejít do Cortony, kde seznámil se velmi důkladně s přísnými řádovými předpisy. O jeho životních událostech po několik dalších let není mnoho jistého známo. Složil asi roku 1408 slavné sliby řádové, zůstal až do r. 1418 v Cortoně; možná však, že vrátil se do Fiesole. Poněvadž však jeho řád stál na straně Řehoře XII. proti bezprávnému, pisanským koncilem dosazenému Alexandru V., musil Angelico s jinými bratry přehnouti do příbuzného kláštera ve Foligno, odkudž byl morem zapuzen zpět do Cortony.

Pro náboženský vývoj Angelicův a celý jeho duševní směr byl život v Cortoně významný, poněvadž zde, vzdálen jsa ruchu světského, žil se svatými bratry řádovými, z nichž četní později byli prohlášeni za svaté. Zde nescházelo mu ani uměleckých popudů, poněvadž umění bylo v řádě dominikánském velmi pečlivě pěstováno. Jan Dominici sám byl horlivý malíř miniatur a byl proto rád, že může umění své mladému novicovi přepustiti. Proto též milerád posílal jej do okolních uměleckých míst, jichž bylo kolem Cortony a Foligna veliké množství. Blízko Foligna bylo Assisi, kde nad hrobem chudého svatého stála dvojí basilika s proslulými freskami Giottovými (sv. František zasubuje se s paní Chudobou, Čistotou a Poslušností) a sienských umělců, v Gubiu měl příležitost seznati jemné, snivé umění školy umbrické a jistě, že navštívil též Sienu, která každému dominikánu, jakožto město sv. Kateřiny, byla milá a drahá. Tam tenkrát kvetlo ušlechtilé a vroucí malířství, příbuzné značně staré německé škole malířské. Škola tato měla značný vliv na Angelica. Směrodatné vlivy jiných malířských škol, přísný život řádový, slavnostní zpěvy v choru klášterním, studium svatého Tomáše Aquinského a listů sv. Kateřiny Sienské, zlaté legendy Jakuba a VoráGINE, krásné okolí s vyhlídkou do Chianského údolí, to vše způsobilo.

že ve frà Angelicovi hluboká skromnost, silná a pravá zbožnost vytvořila vroucí a uchvacující umění, že stal se svatým mezi malíři a malířem mezi svatými.

Malby z jeho nejmladší doby, s počátku pobytu v klášteře se nedochovaly. Dost možná, že nechal Angelico štětec a paletu tenkrát odpočívati. Od roku 1418—1436 maloval již Angelico ve Fiesole. Malby jeho — toť kázání řečí umění. Právem dí o něm Overbeck, že „jako kněz boží a umění získával v rouše krásy pravdě lidská srdce“. Hlavně maloval pro svůj klášter, kde zůstalo jen fresko v sále kapitulním (Kristus na kříži) a starý oltářní obraz ve Fiesole, kdežto ostatní malby odneseny byly do Petrohradu, Londýna, Paříže a Madridu. Svými malbami doma stal se záhy proslulým, tak že četné kláštery florencké ob jednávaly u něho různé malby. Pro dominikány v Santa Maria Novella maloval čtyry malé schránky na relikvie. Pro františkány v Bosko a pro dominikánky kláštera v Annaleně maloval Madonnu se svatými, pro františkánský kostel u sv. Minuata Zvěstování, pro benediktiny sv. Benedikta, pro kartusiány mezi jinými též proslulý obraz Korunování Panny Marie, pro vallombrosány Snímání s kříže, pro kamaldulenské Poslední soud (proto tolik kamaldulenských mnichů na obraze). Pro servity Život Ježíšův, pro „bratrstvo chrámu“ Oplakávání Krista, pro plátenický cech všeobecně známou Madonnu s hrajícími anděly. Pro soukromé osoby maloval též četné obrazy, které většinou se však ztratily. Do této doby spadají též obrazy nalézající se dnes v Cortoně a Perugii. Tato díla tvoří s obrazy z Annaleny a z Bosco přechodní periodu umělcovu k velikému monumentálnímu stylu, který vidíme hlavně v klášteře San Marco ve Florencii.

Klášter San Marco na přimluvu Cosina Medicejského předal Martin V. dominikánům. Tam se slavně Angelico se svými spolubratry přestěhoval. Až dosavade tvoří Angelico pod vlivem školy sienské. Díla jeho ukazují tutéž lyrickou náladu, stejnou něžnost a vroucnost cítění, pečlivé propracování jednotlivostí, zálibu ve zlaté ornamentice a světlých růžových barvách. Nyní však mešká ve Florencii, kde byl se učil před svým vstoupením do řádu a kde naň působila díla Lorenza Monaca, Giotta, Orcagny a malby španělské kaple v klášteře Santa Maria Novella. Zcela jiný duch vládá nyní v městě nad Arnem. Největší mistři časné renaissance, jako Brunelleschi, Ghiberti, Donatello a Massacio vykazali stavitelství, plastice a malířství nové dráhy. Pro malířství zvláště byla to obzvláště doba prvních snah po nejvěrnějším napodobení přírody, touha po přesně anatomickém představení člověka a po individuálním výrazu ve tváři; byla to doba, v níž vzrůstal se smysl pro krajinářství, kdy stanoveny byly zákony perspektivní. V zobrazování svatých osob klonili se umělci k silně realistickému pojetí, které záleželo v tom, že malované osoby byly předváděny v současných nádherných krojích; mnozí téměř plýtvali v předvádění antických sloupů, sloupořadí a všemožných vedlejších maličkostí, tak že hlavní myšlenka často ustoupila do pozadí a celek tím trpěl značnou ztrátou.

Též i na frà Angelica mělo vliv jeho okolí. Velikolepý, vysoký a vážný styl Florentinů, obzvláště Massaciův, působil též na Angelica, ale přijal z něho pouze to, co odpovídalo jeho uměleckému charakteru a spojil vše to v krásnou, harmonickou jednotu. Přijal značné vědomosti od ostatních, ale neztratil ničeho ze své výrazné zbožnosti, vroucnosti a půvabu. Veliké pokroky a přednosti jeho stylu ukazují nám zejména dřívější oltářní obraz kostela San Marco a nástěnné obrazy klášterní. V klášteře San Marco působil Angelico až do roku 1447. Papež Eugen IV.

viděl při svěcení kostela ve Florencii jeho obrazy a povolal jej do Říma, by tam pracoval na některých uměleckých pracích. Tam zůstal Beato též za jeho nástupce Mikuláše V.

Prvním jeho dílem v Římě bylo vymalování tak zvané kaple svátostí ve Vatikáně. Než, bohužel, tato vyobrazení ze života Páně r. 1534 při stavbě schodistě, jež Pavel III. dal postavit, byla zničena, a ztráta je tím žalostnější, že nedochovalo se žádného vyobrazení tohoto díla. V letních měsících byl Angelico pozván, aby v dómě v Orvietě v „Cappella nuova“ namaloval poslední soud. Uzavřel tudíž se správou dómu smlouvu, aby směl vždy v létě, od června do září, v Orvietě pracovat, ježto pro něj, starce šedesátiletého, pobyt v Římě za horkých letních dní byl nebezpečný. V létě 1447 končil malbu dvou kleneb, kde maloval obrazy: Christus soudce světa a Chor proroků. Z neznámé příčiny nevrátil se již do Orvieta. Po pěti letech byly jeho malby doplněny Signorellim, který z vděčné upomínky na velikého svého předchůdce namaloval jeho obraz na fresko v levo od vchodu. (Do Orvieta se Angelico nevrátil asi proto, poněvadž musil malovat kapli Mikulášskou na rozkaz papežův.)

Roku 1450 byl skromný Angelico zvolen převorem ve Fiesole. Význačné pro jeho slávu jest, že správa dómu v Prato častokráte, ale marně se namáhala pohnouti jej k vymalování tamějšího choru. Na konci jeho života vidíme Angelica opět v Římě. Tam, jsa stár 68 let, zemřel v klášteře Santa Maria sopra Minerva roku 1455. Nezemřel, jak se myslelo 18. března, nýbrž 18. února. Životopisec jeho, Sebastian Brunner, vypravuje o jeho smrti: „Když dominikáni ze Santa Maria sopra Minerva odříkali modlitbu za umírající a odzpívali po starém zvyku Salve regina, mohl se již Angelico v míru a radosti loučiti. Postavy našeho Spasitele a jeho milé Matky, světlých andělů a svatých, které tak často jeho štětec předvedl, ti jistě stáli jako živoucí litanie umírajících před jeho hasnoucím zrakem jakožto poslední obraz, až, jsa od nich přijat, ze života věření k životu patření dospěl.“ —

V řádovém chrámě nedaleko kostela svaté Kateřiny Sienské byl pochován. Náhrobek představuje jej tu v řádovém rouše s kapucí staženou přes hlavu a rukama skříženými na prsou. Dole pak jsou tyto verše:

Non mihi sit laudi, quod eram velut alter Apelles,
sed quod lucra tuis omnia Christe dabam.
Altera nam terris opera extant, altera caelo.
Urbs me Joannem Flos tulit Etruriae.

Někteří pozdější malíři zvěčnili na svých malbách tohoto mistra, který byl jim buď učitelem, neb jej milovali pro jeho díla. Tak hned Luca Signorelli v Orvietě namaloval jej, frà Bartolommeo ve Florencii, Raffael v Římě, L. Buti ve Fiesole a Carlo Dolci ve Florencii, ti všichni zvěčnili frà Angelica. Než nejlepší snad podobiznu vytvořil Raffael ve své Disputě. V levo, téměř při kraji, vidíme hlavu staříckého něžného mistra, jenž pln zanícení a zbožnosti patří na Krista trůnícího nad Sanctissimem. Obličejem tím plně vystižena jest povaha Angelicova, která byla tichá a mírná, pokorná a vroucí láskou ku svému milovanému Kristu. Z novějších malířů malovali Angelica Delaroche, Führich, Overbeck, Steinle a mnozí jiní. Na mramorové fašádě florencského dómu mezi podobiznami proslulých umělců našli bychom též i Angelica. Vedle Giotta, Lionarda da Vinci, Raffaela, Michelangela frà Angelico, ten nejskromnější z malířů všech dob! (Pokračování.)

Kapitola o vkusu.

V moderní době mnoho se píše o umění, studují se nové směry, hledají nové cesty k této bohyni ideální krásy a souladu. Mnohý touží zachytit ve své vnímavé duši onen čarovný paprsek, vycházející z jejího tajemného oka, který dovede vznítit plamen nadšení pro věc krásnou. Avšak na druhé straně jeví se jakási stagnace vůči všemu, co nese na sobě známku skutečného, nefalšovaného umění. Kde hledati příčinu tohoto různého nazírání?

Zajisté jest to vkus, jenž jest důležitou složkou duševního života každého jednotlivce. Ovšem není, ani nemůže býti u všech stejně vyvinut smysl pro vnímání krásných myšlenek, vyjádřených barvou, veršem nebo hudbou, jak se jeví také každá vloha v nestejné tvořivé schopnosti, v nestejné intenzitě uměleckého intelektu. Vkus jest v jistém smyslu — abych řekl populárně — duševní majetek, kterého v daných okolnostech dovedeme rozumně užívat k vyvolání šťastnějších, spokojenějších nálad, kdy rádi zapomeneme — alespoň na chvíli — na různé trpké okamžiky života a těšíme se z toho, co se nám líbí, co našim aesthetickým požadavkům vyhovuje. Je to schopnost, mohutnost, ovládající duševní harmonii našich citů aesthetických. Sesílení nebo porušení tohoto souladu, konsonance citové, přichází z okolního světa, z předmětů, jež nás obklopují, z jejich vzájemného vztahu harmonického nebo z jednání osob, jež na nás činí dojem svým zevnějškem, konáním, myšlením. Jako výslednici všech těch dojmů, vzhledem k přízvuku, uvědomujeme si jejich libost nebo nelibost.

Celý okolní svět posuzuje každý s vlastního stanoviska, každý vloží do své úvahy kus svého osobního „já“, vykrytalovaného cílení čistě subjektivního, než pronese o jistém předmětu svůj soud. A jest samozřejmo, že dvě osoby, i kdyby byly na stejném stupni vzdělání a duch jejich ovládan stejnou intenzitou vnímání, že nemohou velmi často souhlasiti úplně ve svých názorech, mají-li vysloviti svůj soud aesthetického podkladu, poněvadž dělí je od sebe různá individualita.

Avšak nejenom toto osobní „já“ jest příčinou rozdílného názoru, nýbrž může jí býti určitá doba, interval časový. To, co se líbilo a obdivovalo v době klasicismu nebo renaissance, moderního člověka nemusí ještě nadchnouti, naopak může zůstat úplně nepovšimnuto. Příčina jeví se v tom, že člověk podléhá mocnému vlivu svého okolí, podléhá přírodní výchově, jež svým časovým, dobovým zabarvením proniká jeho nitro a udává tón jeho smýšlení, citění. Časová a místní nestálost vystupuje hlavně v podobě stále se měnící módy, která v jistém smyslu ovládá lidstvo, ale naopak sama jest ovládána opět dobou, jak vhodně napsal Vrchlický: „Jde čas a móda jako otrok za ním.“

Vkus pohybuje se v jistých mezích a pravidla jeho mají býti ustálena na určitém stupni, s něhož jako s nejvyššího místa pozorujeme okolní život, jakým skutečně jest ve své pravé kráse i když někdy bývá protkán tmavými stíny bolesti a útrap. Pozorovatel v ohledu čistě uměleckém nedá se nikdy nadchnouti na př. spoustou barev, které nanesený jsou na plátno nebo na papír jen za tím účelem, aby podráždily oko, aby ve smělých, vlnadných liniích oslavována byla pouhá hmota — tělo bez duše. Zde musí býti něco vyššího, co udává

direktivu aesthetickému nazírání na díla různých výtvarných umění a tímto „něčím vyšším“ musí být mravní hodnota, z níž teprve prýští veškeré správné soudy, posuzování, ovládající naši zálibu a tím zároveň také naše chtění a konání. Lindner praví, že „vzdělání vkusu má na zřeteli především city aesthetické a ethické“. Tedy vkus nepohybuje se v mezích vyměřených pouze city přísně aesthetickými, nýbrž — a to jest důležité — zasahuje mocně v obor citů ethických.

Čím projevujeme svůj vkus?*) Zdá se mi přímo zbytečným zmiňovati se o věcech, se kterými se shledáváme skoro denně — jsou to pohlednice. Dříve, kdy ještě reprodukční umění nebylo na takovém stupni dokonalosti jako dnes, nedovedlo si lidstvo ani pomyslit, že by mohlo na laciné pohlednici poslati svým milým kopii uměleckého díla, jako pozdrav z ciziny. Dnešní poměry jsou však jiné. Máme na pohlednicích různé reprodukce obrazů našich umělců a záleží na nás, abychom dávali přednost těmto věcem, které svou vnitřní hodnotou, čistou vkusností stojí nad všelikými pochybnými výrobky cizími, které nejenom šíří nevкус, ale často svou zosobněnou myšlenkou, svým obsahem zabíhají až do extrémů, urážejí ethické city a mnohdy bohužel citelně podlamují mravní základ. Umění provádí to dle Foerstra tím, že „zobrazuje pouze tvary a vnady vybrané dokonalosti a lidem podává takto Faustův nápoj lásky, vysoko vystupňovaný smyslný předlud . . .“

Jest nyní otázkou, zdali pouze dokonalý, bezvadný tvar může působiti na nás skutečně příjemným, aesthetickým dojmem. Odpověď vyzní negativně. Kdyby pouze dokonalý tvar způsobil aesthetickou rozkoš, dali bychom jistě přednost fotografii nějaké krajiny před obrazem této krajiny, poněvadž fotografický stroj dokonale do detailů zachytí všechny části předmětů, které pouhému oku unikají. Umělec nevyhledává nejmodernější ulice města, aby je zobrazil, nýbrž více ho vábí docela jednoduchá, někde v horách zastrčená chatrč, v ní vidí více krásy než v moderním třípatrovém domě v hlučné ulici.

Jak pravé umění jest pojímáno a chápáno, toho bohužel smutným dokladem bývá repertoár divadelní. Na jevištích převládají obyčejně, ať v opeře nebo v činohře, kusy lehčího zrna, bez hlubší myšlenky, lehce nahozené epizody, propletené erotickým zabarvením, jen aby dovedly obecenstvo polehtat, co zatím díla nesmrtelných básníků s hlubokým fondem myšlenkovým odpočívají klidně v prachu bibliotek. Podobně děje se i ve výtvarném umění.

Všimněme si, kterak různé novoty bývají přijímány. Mnohdy přijme se vše, co objeví se na obzoru pod rouškou umění, aniž to bývá podrobeno zdravému kritickému rozboru. V takovém případě jeví se opět nedostatek vkusu. To, co dovede nadchnouti dav, nemusí být umělecké, krásné, nýbrž naopak možno říci, že obyčejně také nebývá. Vždyť víme, že mužové velikých myšlenek bývají často osamoceni, nejsou správně chápáni a mívají mnohdy jen úzký kruh svých nadšených zbožňovatelů nebo alespoň těch, kteří sympathisují s jejich novými názory. Analogie jeví se v umění. Umělec tvořící v pravém okamžiku nadšení pro myšlenku, již realisuje, vytvoří zajisté dílo umělecké hodnoty. Avšak jeho okolí mnohdy zůstává chladné vůči němu. Proč? Příčinu netřeba hledati v bludišti různých důvodů, ta je snadná: dílo svým jasným pojetím krásna nelahodí módě právě panující, jest,

*) Viz článek „O umělecké výchově“ v 5.—6. čísle.

aby podráždilo city, příliš slabým. Zde opět vystupuje nedostatek vkusu se zřetelem k citům — v určitém směru — ethickým.

Kdy přestává pravé umění? Je těžko udati přesné meze (bez různých problematických názorů filosofie), kterými hraničí pravé umění s diletantstvím, s nejasným pochopením, ale jisto jest, že tehdy, kdy přestává povznášeti mysl k vyšším ideám, kdy spokojí se materiální stránkou a počne znázorňovati jen bahno lidských slabostí — tehdy přestává býti tím, čím býti má, poněvadž neobsahuje toho, čeho po něm žádáme — ideálních myšlenek.

Vypěstění uměleckého vkusu jest důležitým požadavkem sebevýchovy. Neboť ve všech formách, jimiž projevujeme své aesthetické citění na venek, jeví se jako v zrcadle obraz vnitřní hodnoty, ohlas osobního smýšlení. Také přispívá k odůvodnění požadavků aesthetických, že vším lahodným a krásným možno si připravit radost ze života, což jest zajisté přáním nás všech.

Jan Nep. Boháč:

Wagnerův Parsifal.

(Pokračování.)

Při tomto posvátném okamžiku nesou se orchestrem vznešené harmonie nebeského míru, známé nám už z posvátné přede hry. Po žehnání sv. Grálem nastávají hody božské lásky, při nichž rytíři přijímají tělo a krev Spasitelovu. Gurnemanz k těmto hodům zve i opodál stojícího Parsifala. Parsifal však pozvání toho si nevšimnul jsa úplně oddán mocným dojmům všeho toho, co zde viděl a slyšel.

Rytíře přijímající tělo a krev Spasitele doprovázejí zpěvy chlapecké, zaznívající shůry, vypravující o ustanovení této svátosti lásky. Zpracování těchto zpěvů jakož i zpěvů rytířů založeno je na motivu sv. Grále a motivu víry. Slovem i hudbou vše nese se k jedné ideji — k ideji lásky Spasitelovy, posvěcené ideou víry v toto veliké tajemství. Mohutnost a velebu této posvátné scény nelze slovy ani vypovědět. Pravím jen, že na mne působila dojmem neobyčejným a že v těch chvílích cítil jsem se v duchu v našich katol. chrámech před oltářem, kde denně skutečně se děje to, co na jevišti v symbolech jsem zřel. Když již pouhý symbol na člověka tak působí, jak teprve má působiti „veliká vznešená skutečnost“. — —

Po skončení posvátných obřadů opouštějí rytíři svatyni za slavnostních zvuků velebného motivu zvonů; s nimi zároveň panošové odnášejí i ubohého krále Amforta.

Ve svatyni zůstane Gurnemanz s Parsifalem. Gurnemanz přistoupí k údivem naplněnému Parsifalovi a táže se ho, zda ví, co vše to znamená. Při jeho slovech ozve se něžný motiv „čistého blouda“, jež potom vystřídá živý motiv Parsifalův.

Parsifal na otázku Gurnemanzovu dává zápornou odpověď pohnutím hlavy. Jeho mysl jest úplně zaujata vším, co viděl, a jeho srdce jest plno zvláštních pocitů připomínajících mu stále trpícího Amforta.

Gurnemanz roztrpčen nad jeho nevědomostí vyhání ho ven ze svatyně. —

Z výšin zavzní hlas pronášející tajuplná slova prorocká, věstící spásu, doprovázená motivem „čistého blouda“, a jim jako v odpověď

ozvou se v jasných zvucích jednotlivých hlasů velebné harmonie motivu sv. Grále.

Doznívající zvuky zvonů a několik smírných akkordů uzavírají tuto poslední scénu prvního jednání.

Předehra druhého jednání podobá se prudkému spádu z čistých, jasných sfér do propasti zla — pekla. Jako děsivé spáry táhnou se chromatické chody motivu Klingsorova (8), jež obetkány výkřiky zoufalé Kundry a nářkem Amfortovým dohromady podávají zdrcující obraz kouzelné moci zlého Klingsora a její oběti: Kundry a Amforta.

První scéna uvádí nás do jakési tmavé věže hradu Klingsorova.

Klingsor spatřiv Parsifala chystá se dostat jej do své moci a oloupiti jej o jeho ctnost a tak bezmocným ho učiniti v jeho poslání, totiž přinést spásu Amfortovi a rytířům sv. Grále. K provedení svých ďábelských úmyslů vybízí na pomoc svoji služebnici Kundry.

V hudebním zpracování této scény, odehrávající se mezi Klingsorem a Kundry slyšíme opět souhrn několika motivů.

Hned na počátku zazní motiv svůdné moci Klingsorovy:

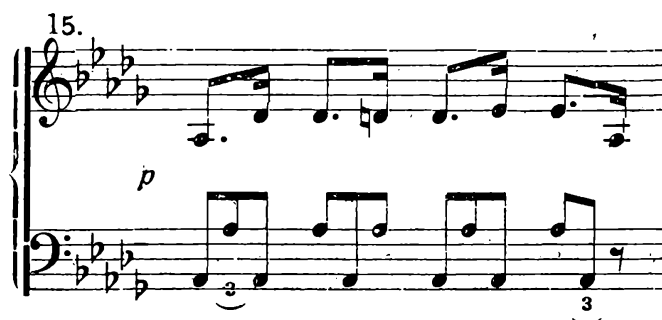
jenž v předešlé hraje důležitou úlohu, jakožto část celého „osobního“ motivu Klingsorova. K němu se přidruží druhý důležitý zlomek motivu Klingsorova,

jenž specifikuje přímo ďábelskou zlobu tohoto muže, dramaticky nejvíce působí a také v hudebním líčení této scény zaujímá největší část. Mezi těmito oběma hlavními motivy ozve se také motiv čistého blouda (5) při zmínce o Parsifalovi, motiv chřadnutí (4) při zmínce o Amfortovi a konečně i motiv Grále (2) při slovech Klingsorových: „a myslím, že záhy sám budu hlídat Grál“. Že i motiv Kundry (6) dochází zde svého uplatnění, netřeba ani poznamenávat.

Mezitím co Klingsor zabývá se s Kundry a mocí svých kouzel zmocňuje se její bytosti a nutí ji, zdráhající, toužící po klidu a spáse, by se stala nástrojem jeho zlé vůle, nepřestává s živým zájmem sledovati blížího se Parsifala, jenž pod hradbami dává se v zápas se stráží a s jeho rytíři.

Hudební líčení tohoto boje je založeno na následující melodii,

jež svojí živostí připomíná na dva motivy, Parsifalův a Kundřin, sobě rytmem příbuzné. Svojí živou realizací a bohatostí zvukových barev náleží opět toto místo k nejkrásnějším.

Parsifal vítězně postupuje blíž a blíž až konečně stane na hradbách hradu; v orchestru zavzní ve vší své nádheře a síle vítězný motiv Parsifalův (9), jenž oznamuje jeho blízkost. K němu přidruží se hned druhý motiv symbolisující čistého blouda, jenž přejde opět do triumfujícího motivu Parsifala.

S vítězivším Parsifalem zvítězil však i Klingsor nad Kundry, jež pomalu mizí, aby se připravila na své hříšné dílo.

V orchestru po krátké mezivěť zavzní v ohromujícím fortissimu motiv Klingsorův, jenž zaniká v hloubce a spolu s ním sřítí se celý hrad v niveč a před našimi zraky otvírá se kouzelná zahrada nevýslovné nádhery a krásy.

Ocitáme se před scénami, jež na první pohled zdají se nám býti nemístnými, urážlivými, poskvřňujícími výjevy celou posvátnou náladu prvního a třetího jednání. Hříšná smyslnost zosobněná ve svůdných ženách a hlavně v ženě Kundry, slaví v nich své orgie — nikoliv ovšem své vítězství.

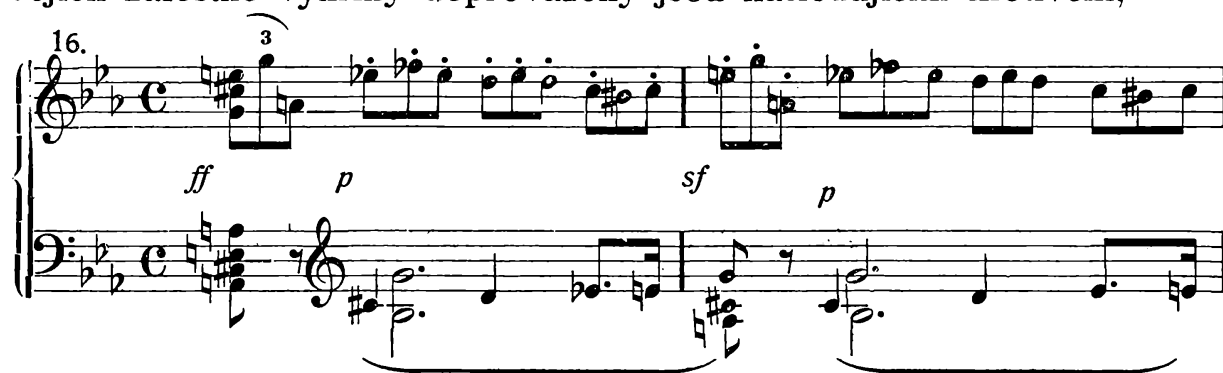
Než uvážíme-li celkový psychologický vývoj dramatu a jeho hlavních ideí, musíme uznati, že bez nich by nebylo dosaženo toho, k čemu vlastně spěje vůdčí idea: vykoupení. Jak již bylo řečeno v krátkém obsahu dramatu, musel nevědomý, čistý bloud státi se vědomým, musel sám bojem státi se vítězem v tom, v čem jinému měl přinést spásu, jinými slovy musel z objetí a nástrah svůdných žen vítězně vyvážnouti, v nichž duševně zhynul ubohý Amfortas. Ostatně názor tento není nikterak novým; uskutečňuje se v životě lidském velmi často a mnohdy i rodí nám veliké světce. A s tohoto stanoviska logicky zde stávajícího Wagner buduje své druhé jednání, jež není snad planým, rafinovaným dráždidlem, nýbrž důležitým momentem, činícím organickou složku v celém psychologickém vývoji geniálního dramatu. Kdo chápe opravdu a pravím i nábožensky hloubku vznešených dějů prvního a posledního jednání, ten i správně chápe důležitost a správnost scén jednání druhého.

Toť skrovný můj náhled o věci, o níž tak různě, mnohdy dosti nekriticky a přehnaně se soudilo a soudí. — A nyní vracím se k dalšímu rozboru.

První scéna, jež odehrává se mezi Parsifalem a svůdnými dívkami, začíná motivem Parsifala, jenž i na dále podržuje vrchu v hudebním zpracování celé scény.

Parsifal stojí na ohradě kouzelné zahrady a s údivem pohlíží na krásu před ním se rozkládající.

V tom se všech stran přihnou se krásné dívky, jež plaše pobíhají a nařikají nad ztrátou svých miláčků, již v boji s Parsifalem padli. Jejich žalostné výkřiky doprovázeny jsou následujícím motivem,

jenž v různých proměnách zaujímá největší část doprovodu žalostného zpěvu dívek. K němu dále přidruží se podružný motiv,

jenž po prve zazní, když dívky spatřily Parsifala na hradbě stojícího.

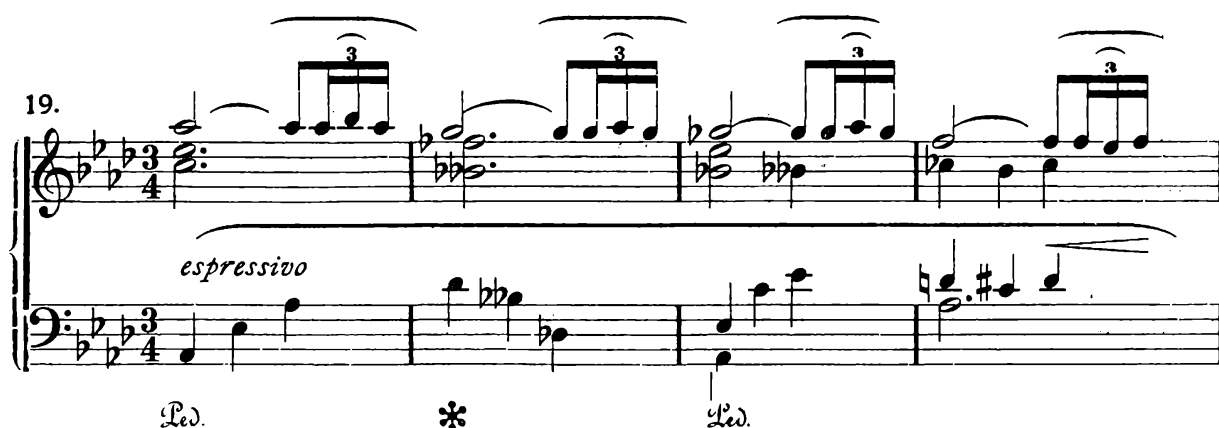
Oba motivy současně vyjadřují rozechvění a tesklivou náladu nařikajících dívek a spolu s rostoucím nářkem jejich i ony nabývají vždy větší dramatické síly a živosti, až konečně vyvrcholí ve ff v jasných akkordech Parsifalova motivu, jehož hbitý rytmus symbolisuje zde hbitý skok Parsifalův do středu udivených dívek.

Parsifal ocitá se na místě své veliké zkoušky. Dívky s počátku nedůvěřivě ba i hrozivě pohlíží na Parsifala, ale brzy seznavše jeho dobrotu a naivnost, v srdcích svých vzplanou k němu láskou a v půvabné hře kupí se kolem něho, jedna druhou předstihujíc v láskyplných a svůdných slovech a pohybech. Orchester rozpřádá tu něžnou síť lahodných, vábivých tónů něžných barev, jež s milostným zpěvem dívek snoubí se v ladný celek. Slovem i hudbou vše spěje k jednomu cíli: získati Parsifala a jeho nevinné čisté srdce. Vábení dívek čím dále stává se rozkošnějším a působivějším, až konečně vyvrcholí v čarokrásné, milostné melodii, jež svojí něžností a jednoduchostí patří k nejkrásnějším hudebním větám nejen Wagnerova umění, ale hudebního umění vůbec. Uvádím aspoň část její v úplném zpracování.

18. *Lehce, živě.*

pp Pojd! Pojd! Ho-chu krásný. Pojd! Pojd! atd.

K této rozkošné melodii, jakoby na pomoc přidruží se následující,

jež obetkává klidnou mysl Parsifalovu vždy v užší a užší síť nástrah a půvabu dívek.

Vše, co svůdného mysl lidská dovede vymysleti, vše, co laskavého slovo lidské dovede vysloviti, sprádá tu geniální duch v něžnou síť hudební krásy a kouzla.

Znova a znova rozplývají se něžné zpěvy dívek, zaslechneme ještě i nový motiv,

jenž konečně v mohutném crescendo zakončí tuto scénu, jež vyvrcholí v přímo vášnivé dotěrnosti dívek.

A jaký výsledek toho všeho?

Parsifal pln omrzelosti utíká z jejich středu pohrdaje nabízenou mu láskou.

(Pokračování).

Český kroužek literární v semináři sv. Františka Sal. v St. Francis Wis. Amerika.

Za příkladem studujících jiných národností, kteří mají ve zdejších semináři své mohutné literární spolky (Angličané „St. Thomas Literary and Debating Society“, Němci „Akad. Albertus-Verein“ a Poláci „To-warzystwo liter. Sw. Stanisława Kostki“), odhodlali jsme se i my, Čechové, založiti kroužek literární, v němž bychom se sílili a utužovali v národním vědomí a připravovali na budoucí působení mezi svými krajany americkými.

Z té příčiny svolal kollega Franta Boženek ze IV. roč. bobosloví dne 3. prosince 1913 schůzi všech Čechů, studujících zde teologii a filosofii, na níž se ustavil „Českoslovanský vzděl. spolek sv. Cyrilla a Methoděje“ na památku 1050letého jubilea cyrillo - methodějského.

Účelem jeho jest: vzdělávati členy v mateřském jazyku slovem i písmem, buditi v nich lásku k vlasti a českému lidu pěstěním českých dějin, české literatury, českého zpěvu a obeznámiti je — pokud možno — nejdokonaleji s nejdůležitějšími proudy časovými a spolkovým životem vůbec.

Spolek náš i stanovy jeho potvrzeny byly s neobyčejnou ochotou msgrem P. Rainerem, rektorem našeho semináře, a dp. P. D. Szopiňským, polským professorem Salesiana, který s velikou laskavostí vyšel vstříc našim snahám a přijal protektorát nad naším českým spolkem. — Dne 11. prosince 1913 konali jsme svoji první spolkovou schůzi, na níž kollega Fr. Boženek, jakožto první předseda našeho kroužku, přednesl úvodní řeč. Krásnými slovy poukázal na zásluhy sv. Cyrilla a Methoděje o náš národ český a Slovary vůbec, vybízej nás, abychom sv. naše apoštoly slovanské po celý život svůj následovali, a to nejen slovy, ale hlavně skutky. Krácejíce za heslem spolkovým: Vše pro Boha, vlast a lid! Na druhé schůzi pořádané 18. prosince 1913 měli jsme tu čest uvítati ve svém středu našeho dp. protektora P. Szopiňského a příznivce studentského hnutí dp. P. Františka Jedličku z Chicaga. Tentokrát přednášel kollega Martin Křížka z I. roč. filosofie na thema: „Názor na spolkový život v národě českém a náš budoucí úkol v něm“.

Po něm ujal se slova dp. P. Jedlička, který nás povzbuzoval k horlivé práci spolkové a ujistil hmotnou podporou se strany zdejší české katol. veřejnosti, hlavně však se strany českého kleru. Též náš dp. protektor P. Szopiňski pronesl k nám několik povzbuzujících, v pravdě otcovských slov ve své libozvučné mateřštině, vyzýváje nás, abychom svorně (s Poláky i ostatními Slovary) spolupracovali k jednotnému cíli — budoucímu světovému poslání Slovanstva. V další své činnosti spolkové byli jsme vyrušeni vánočními svátky, které strávili někteří z nás doma u svých drahých rodičů, jiní v kruhu svých přátel a známých ze staré vlasti. Avšak hned po svátcích vánočních dali jsme se znovu s chutí do práce.

Dne 15. ledna 1914 svolal opět kollega předseda obvyklou spolkovou schůzi, přivítal vřelými slovy členstvo, přál mu mnoho zdaru v novém roce 1914 a vybízel je, by v práci minulého roku dobře započaté s nadšením pokračovalo, načež udělil slovo kolegovi Václavu Hradeckému z III. roč. theol., který promluvil „O volné myšlence“. — Brzy na to, dne 30. ledna t. r., měli jsme valnou hromadu, kterou zahájil kol. předseda vhodnou promluvou „O nutnosti kulturně-sociální činnosti v dnešní době“. (Srv. „Stud. Hlídka“ roč. VI., č. 7.) Na této valné hromadě měla býti provedena též volba nového předsednictva, bylo však akklamací odhlasováno, ponechat staré předsednictvo i pro druhé období, které jsme pak započali dne 5. února 1914 velmi zdařilou spolkovou schůzí, na níž přednášel kol. Karel Koudelka z I. roč. filosofie „O dvojím názoru světovém“.

Následující schůze byla 12. února t. r.; mluvil na ní kol. Jakub Decker z II. roč. theologie na thema „Štěstí životní muže antického a pravého křesťana“. Schůze té zúčastnil se opět i náš dp. protektor P. Szopiňski, jenž projevil velikou radost, že náš českoslovanský spolek tak prospívá a se vzmáhá; radil nám, abychom seskupili všechny české katol. studenty do St. Francis a utvořili zde středisko všeho studentstva českoslovanského, bychom mohli ještě s větším úsilím pracovati a pak i ve veřejném životě vždy svorně postupovali ve věcech, týkajících se všech Slovanů v Americe. Pokračováním přednášky kol. Deckra byl

referát Slovince kol. Antona Maliho z I. roč. filosofie dne 19. února 1914, zvaný „Cerkev in kultura“, v němž dokázal, že církvi katolické jsme povinni za velikolepou stavbu křesťanské kultury — „cerkev ustvarila mogočno stavbo krščanske kulture“. Po referátu kol. Maliha rozpráda se delší živá debata, kterou vyvolal Chorvat kol. Mato Čanič z II. roč. bohosloví svojí věcnou poznámkou. Zvláště zajímavá schůze byla však dne 26. února t. r., zahájil ji předseda naší jednoty kol. Fr. Boženek, poukázav na to, že za dnešní doby se sice všude velmi mnoho mluví o slovanské vzájemnosti, ale bohužel jen mluví a málo jedná — my však že se pokusíme opravdu prakticky řešiti myšlenku kulturní vzájemnosti slovanské; mámeť k tomu příležitost, neboť v našem literárním kroužku jest i několik příslušníků jiných slovanských národností, kteří nám mohou podati aspoň malou ukázkou z jejich krásného písemnictví. Načež vyzval kol. V. Hradeckého, by učinil pěkný začátek a přednesl za nás Čechoslovany prolog epopeje Sv. Čecha „Václav z Michalovic“. Kol. Hradecký provedl svůj úkol znamenitě; za uherské Slováky přednášel Slovák kol. Josef Gončár z III. roč. theologie, který sobě vybral dvě básničky Svetozara Hurbana Vajanského z cyklu básní „Zpod jarma“; v první vlastenecké básni, nadepsané „Povedomie“, opakovalo se stále: „Já som pyšný, že som Slovák“, druhá, zvaná „Malý drotar“, byla bolestným výkřikem ujařmených našich bratrů pod nebetyčnými Tatrami. Další ukázkou podal nám Chorvat kol. Mato Čanič, jenž přednesl s citem a opravdovým vlasteneckým zápalem kratičkou sice, ale překrásnou báseň „Forum Romanum“ od ndp. nynějšího biskupa sarajevského Jana Ev. Šariče, všem účastníkům loňských velikolepých jubilejních slavností velehradských dobře známého. Poslední ukázkou podal kol. Anton Mali za Slovince, který přednesl velice krásně a nadšeně delší báseň Šimona Gregorčiče, nadepsanou „Hajdukova oporóka“ t. j. poslední vůle pohlavára „hajdušské“ čety, jehož domovem — „Balkána vrh visók“ a „neba oblók“.

Následující schůze dne 5. března 1914 byla více méně rázu slavnostního; přednášel na ní náš předseda kol. Boženek „O moderní lyrice české“. Poukázal nejdříve na rozdíl mezi lyrikou našich otců: Jablonského, Erbena, Čelakovského, Hála, Nerudy, Heyduka, Sládka, ba i Zeyera, Čecha a Vrchlického — a moderních lyriků českých, jimiž bez odporu je J. S. Machar, Antonín Sova a Otakar Březina. Ve vlastní přednášce zabýval se pak hlavně charakteristikou těchto tří moderních lyriků a jich stoupenců, zvláště však zástupci směru v lyrice konservativního dle forem mistrů století minulého, kterými jsou: předně Bohem nadaný a uznaný epigon Jar. Vrchlického, katol. kněz Xaver Dvořák, pak též Oldřich Novotný, Bouška, Dostál-Lutinov, Leubner a mnozí jiní; zde pak dp. P. Jan Vránek svou knihou básní „Na půdě americké“

Další spolková schůze dne 13. března t. r. věnována byla opět uctění skvělé památky patronů našeho spolku sv. Cyrilla a Methoděje; přednášel na ní totiž Chorvat kol. Dragutin Jesih z II. roč. filosofie na thema: „Sv. Ćiril i Method“. Schůze pak ze dne 26. března t. r. týkala se hlavně ubohých bratrů našich na uher. Slovensku, na níž referoval Slovák kol. J. Gončár „O postavení jazyka slovenského národa“ (specielně ve staré vlasti). K jeho slušnému referátu připojil dp. P. Jan Taušl, duchovní správce slovenské osady sv. Josefa v Cudahy Wisc., jenž nás poctil svojí návštěvou, vhodnou poznámkou, v níž vytkl některé přednosti uher. Slováků, ale též jednu z nejhorších jejich vad — náchylnost k pálenice; taktéž kollega předseda ujal se slova a upozornil

na nejhlavnější zastánce uher. Slováků, jmenovav na předním místě vldp. kons. radu dra Aloise Kolíska, prof. reálky v Hodoníně, jenž je vedle Scota Viatora nejznámějším propagátorem, ba zrovna apoštolem ujařmené Slovače; dále Karla Kálala, který též mnoho působí v zájmu Slováků, jmenovitě svými spisy („Janošík“, „Obrázky zpod Tater“ atd.) Schůze sama pak zakončena byla nadšeným doslovem dp. P. Taušla, v němž nás vybízel, abychom s mladistvým zápalem a láskou svorně a vytrvale pracovali ve spolku našem o vznešeném cíli, který se líbí Bohu i vlasti naší i lidu našemu českoslovanskému. Dne 2. dubna t. r. byla konečně poslední spolková schůze do svátků velikonočních, na níž přednášel opět kol. Martin Křížka „O Jindřichu Šimonu Baarovi“ a speciálně o jeho „Kohoutech“. Tuto vskutku velice krásnou a zajímavou přednášku umožnil nám vlastně dp. P. Josef Adámek, duchovní správce české osady sv. Jana Nepomuckého v Milwaukee Wisc., darovav našemu spolku několik cenných českých knih a mezi nimi i „Moravsko-slezskou kroniku (roč. XXIII., č. 1.—4.), obsahující mimo jiné též Baarovy „Kohouty“. Toť krátký přehled naší spolkové činnosti až do Velikonoc! Třeba ještě dodat, že téměř každá naše spolková schůze začínala národní písní a končila zpěvem nebo hrou na klavír . . .

Milí kollegové — krajani! Je nás ve zdejší provinciiálním semináři sice jen hrstka (2 z Moravy, 2 z Čech, ostatní jsou v Americe rození), ale přes to pracujeme, seč naše slabé síly stačí o povznesení a utužení českého živlu a naší milé mateřské řeči na půdě cizí — americké, kdež bohužel i české děti zapomínají, ba stydí se za svou mluvu mateřskou v tom velikém moři cizojazyčném. Dopisujeme pilně do nejlepších česko-katolických časopisů, jimiž jsou „Národ“ a „Katolík“ v Chicagu, ilustrovaný „Hlas“ v St. Louis Mo. a „Vlastenec“ v La Crosse Wisc.; udržujeme rovněž stálé styky s předáky mohutné „Jednoty Katol. Sokola“ a nadějně organisace „Katol. žen a dívek v Americe“, jakož i s jednotlivci — hlavně českými kněžími, kteří se o naše mladé studentské hnutí velice zajímají. Každý týden cvičíme hodinu zpěv (naše národní písně a slovanské vůbec), kterým i naši jinonárodní kollegové velmi rádi naslouchají, zvláště když je zapějeme ve volné boží přírodě, v naší obrovské seminární zahradě, kdež za teplých, krásných večerů všichni scházíváme se k přátelskému rozhovoru. — Také našemu spolkovému pozdravu, Zdař Bůh se již mnozí od nás naučili. Zakládáme si zde též pomalu i českou knihovnu a o prázdninách míníme zahrát v některém městě, kde více Čechů bydlí pohromadě, slušné české divadlo a uspořádati řadu poučných lidových přednášek, abychom aspoň takovým způsobem dokázali, že se nestydíme za své krajany, kteří sem přišli hledati lehčího živobytí, kterého jim milá naše vlast dáti nemohla nebo nechtěla. Zároveň chceme takto přesvědčiti zdejší českou katol. veřejnost, že nejdeme ve šlepějích těch, kteří — Bohu budiž žalováno — i zde v Americe z českého lidu ssají, ale pro lid, pro náš národ a naši milou řeč zhola nic nedělají, naopak ještě boří, co druzí s velikou námahou a s velikými oběťmi vystavěli. Spolek náš je dosud vlastně takořka ještě v plenkách, ale dá snad Bůh na mocnou přímluvu sv. patronů našich sv. Cyrilla a Methoděje a hl. Panny Marie, že vzroste, zmohutní a stane se pak opravdovým střediskem, z něhož vycházeti budou mužové pevně krácející životem za vznešeným heslem: Vše pro Boha, vlast a lid!

Hrvatske besede.

Pogreb na moru.

Danas, rano u jutru imao sam priliku ¹ vidjeti prizor, ² koji će mi dugo ostati u pameti.

Prošlu ³ je noć umrio na brodu ⁴ jedan od mornára. ⁵ Tijelo ⁶ je pokojnikovo ⁷ do današnjega jutra stajalo pod ikonama; ⁸ danas su ga sahranili. ⁹ Do šest ljudi mornára, praćeni ¹⁰ časnim ¹¹ sveštenikom ²² našim, iznesoše pokojnika na gornju palubu. Tijelo ⁶ je bilo dobro zašiveno u mrtvački pokrov; za noge bio mu pritvrđen ¹² teret ¹³ od livena ¹⁴ željeza.

Drvenu su rešetku, ¹⁵ koja je pokrivala glavni srednji otvor broda „Retvizana“ skinuli; ¹⁶ na palubu su položili dugu dasku, ¹⁷ koje kraj je daleko sezao ¹⁸ nad vodom. Na dasku spustiše tijelo pokojnikovo; dva su počasnika ¹⁹ držala dasku. Konopi ²⁰ bili su prepuni ²¹ naroda; oficiri okruživali su bivšega druga svoga. U onaj čas, kako je sveštenik ²² čitao molitve, — nagnem se nehotice ²³ naprijed i pogledam dolje na more. Valovi ²⁴ su nijemo šumjeli sad se visoko podižuci ²⁵ i uspljuskujući pjenu, sada rijući ²⁶ oko sebe mráčne, ²⁷ duboke bezdani. ²⁸

„Sjeti se, ²⁹ Gospode, u carstvu Svome sluge svojega Andrije .
tiho pogovori sveštenik.

„Amin!“ prošapcu u skupu. ³⁰

„Spuštaj! .“ reče netko.

Daska se nakloni k moru; tijelo se začelo pomalo spuštati, jošte časak ³¹ — i nestalo ga u valovima . Vi ne možete sebi pomisliti, kakav je utisak ³² žalosti, pače straha ³³ u meni ostavio ovaj pogreb. Ma što se govorilo čovjeku je samo živjeti i mrijeti na zemlji. Kad čovjeka sahranjuju ⁹ u zemlju, ne osjeća ³⁴ se rastanak ³⁵ njegov ipak tako; pokojnik bliže je svojim kao što su, rekao bih, i njegovi njemu bliže. Ta rastavlja ³⁶ ih sloj ³⁷ zemlje od dva lakta u svemu; ali ovdje na moru — kud se dio? ³⁸ gdje je? u kaku ga pustinju, u kaku ga strašnu samoću zanjelo? . . . Ako se pravo uzme, nije li to napokon svejedno? ³⁹ No kad nastaje ⁴⁰ sam posao, ⁴¹ kad budeš slučajno ⁴² očevidac takomu pogrebu, — srce i običaj govore uvijek ⁴³ gromotnije ⁴⁴ od filozofije

Vysvětlivky.

¹ příležitost, ² výjev, ³ předešlý, ⁴ loď, ⁵ lodník, ⁶ tělo, ⁷ zemřelý, ⁸ obraz, ⁹ pohřbítí, ¹⁰ doprovázeti, ¹¹ úctyhodný, ¹² upevniti, ¹³ závaží, ¹⁴ liti, ulitý, ¹⁵ mřížka, zábradlí, ¹⁶ zvednutí, ¹⁷ deska, ¹⁸ seděti, ¹⁹ poddůstojník, ²⁰ část lodi, ²¹ přeplněn, ²² duchovní, ²³ mimovolně, ²⁴ vlny, ²⁵ zvedati do výše, ²⁶ zuřiti, ²⁷ temný, ²⁸ prohlubeň, propast, ²⁹ vzpomenouti si, ³⁰ hromadně, ³¹ okamžik, ³² dojem, ³³ strach, ³⁴ pocíťovati, ³⁵ rozloučení, ³⁶ dělití, ³⁷ vrstva, ³⁸ poděti se, ³⁹ zanéstí, ⁴⁰ nastati, ⁴¹ záležitost, zaměstnání, ⁴² příležitostně, ⁴³ vždy, ⁴⁴ hřímavěji.

Z duchovního života.

13. Mysterium sv. přijímání. Jako nádherný dóm v závratné výšiny se pnoucí, oblitý paprsky tryskajícími ze žhavé výhně ohnivého slunce v čarovných obrysech září a se stkví, tak plane chrám božských tajemství v záplavě světla vycházejícího z prohlubně božství.

Nesmírný život žijí tajemství božská v nepřístupných končinách božího Světla a vytváří divuplný organismus tajemství křesťanských.

V čem však záleží onen velikolepý organismus křesťanských tajemství? V tajemství božství, ve vnitřním sdělování božské přirozenosti, v jeho pokračování a dalším vývoji.

Pokračuje ve vtělení Věčného Slova, když Syn boží stvořenou přirozenost lidskou na sebe bere a ji účastnou činí onoho spojení a jednoty, kterou má sám se svým Otcem.

Než nemá býti pouze lidská přirozenost v Kristu spojena s Bohem, nýbrž celé pokolení lidské má vstoupiti v nejužší spojení s Ním.

Proto spojuje se Syn boží ve svém člověčenství s námi způsobem co nejužším v j e d n o t ě l o, jako On sám s Otcem svým jest j e d e n d u c h, abychom se stali účastnými života Otcova, který je prazdrojem života božského, a abychom spojením tímto představovali onu podstatnou a nejvyšší jednotu přirozenosti a života, kterou má Syn boží se svým Otcem.

Avšak chtěl-li Syn boží své jednotě sjednotlivými údy svého mystického těla dáti pevný základ, mělo-li spojení jednotlivých lidí s Kristem a skrze Něho s nebeským Otcem býti dokonalé a úplné a mělo-li spojení lidského pokolení s Kristem zobrazovati dokonale podstatnou Jeho jednotu s Otcem, pak bylo nutno, aby símě života vyššího nebylo uloženo pouze do středu pokolení lidského, ale do každého jednotlivého údu a aby ke spojení jednotlivých lidí s Bohočlověkem, které má svůj základ ve k ř t u, přistoupilo ještě užší a skutečnější, jímž bychom přijetím Jeho substance stali se s ním jedním tělem.

A v tom spočívá v ý z n a m E u c h a r i s t i e, že se v ní skutečná jednotu Syna božího se všemi lidmi dokonává a zpečetuje, že lidé dokonale a způsobem nejužším a nejskutečnějším k Němu jsou p ř i v t ě l e n i, aby jako Jeho údy měli účast na Jeho životě — —

Lidské pokolení musí býti povzneseno k Bohočlověku, k Němu přitaženo, Jemu přivtěleno, aby mohlo dosáhnouti jinak nedosažitelného života Otcova a přijmouti život božský. Avšak jako bezživotná hmota jen tím může býti povznesena k životu lidskému, jen tím dosíci života lidského, když ji k sobě přivtělíme tím, že ji jako pokrm přijímáme a v sebe přeměňujeme, tak může člověk jen tehdy dosáhnouti života božského, když je podobným způsobem ke Kristu přivtělen, v Něj pojat, od Něho proměněn.

To však se neděje tím, že Kristus nás jako pokrm přijímá, že nás požívá, ale že my Jej jako pokrm přijímáme, že my Ho požíváme v Eucharistii.

Počáteční přivtělení ku Kristu jest účinkem sv. křtu, po případě pokání, úplné však a dokonalé — účinkem Eucharistie.

Blahoslavení, kteří jsou povoláni k hodům Beránkovým!*)

*) Šváb Fr., Přivtělení ke Kristu v Eucharistii, Museum, ročník 48. (1914), str. 126 a 127.

ROZHLED

Príspevek k dějinám písně svatováclavské. P. F. Jaroš T. J. Nákladem vlastním. Krátká, ale zajímavá knížka. Jak známo, o písni svatováclavské byl dosud názor, že jen prvé 3 strofy jsou původní, později že přidány ve stol. 15. dvě další a ostatní strofy prý jsou z dob katolické reformace. Autor ukazuje, že celá píseň jest již zapsaná ve sborníku litoměřickém mezi písněmi husitskými, nepochází tedy teprve z dob katolické reformace, nýbrž aspoň ze sklonku stol. 15. V dalším dokazuje spisovatel, že pravděpodobně píseň jest ještě ze starší doby. Avšak postačí již první nálezy, aby vyvrátil lež J. Jakubce v jeho dějinách lit. české, kde praví (str. 348): Jesuitští skladatelé neušetrili svým nevkušem ani starých, prostých písní duchovních, kterým často přidávají nové slohy a neústrojně přídavky, vzpomeňme jen písně svatováclavské.

Autrata: Paedagogické přehledy. Nákladem R. Prombergera v Olomouci. V čele jsou dějiny paedagogiky v stručném přehledu v heslech od dob nejstarších až do doby nejnovější. V druhém oddíle jsou vytyčeny základy logiky a didaktiky, třetí část věnována psychologii a paedagogice. Hlavní péče věnována školním zákonům zemí českých. Na konec připojeny kratičké obsahy paedagogických klassiků. Jak vidno z obsahu, je tato knížka velice vhodnou pomůckou k opakování zvláště všem těm, kteří již učebnice prostudovali.

Jos. Č. Havlín: Mosaika. Povídky. Ottova Laciná knihovna národní č. 247. Vydal J. Otto v Praze. Cena K 1'20. Jak už titul ukazuje, je to sbírka kratších povídek, — celkem jest jich 20 — v nichž autor vyjadřuje zklamání. Jako většina dnešních knih i tato ukazuje pouze, jakým se život zdá býti. Pojata je tu stinná stránka jeho, holetné zklamání lásky, aspoň ve většině. Mohli bychom knížku tuto nazvat passivní, poněvadž není tu žádné snahy překonat bolest a není zde ani odvahy k něčemu většímu — tedy zůstává kniha ve vyjetých kolejkách a neznámená nic nového. Jasně se tu kreslí ona věčná nespokojenost srdce, jež touží po lásce a když ji dosáhlo, přece ještě cítí, že mu cosi schází. V tom ohledu

vítáme knihu tu jako projev lidské touhy po klidu a štěstí. Mimoděk vynoří se nám otázka, proč že není možno ve světě býti úplně šťastným. A na tuto otázku měl nám dát autor též odpověď! Registrovat pouze, jaká věc jest, nestačí. Lidstvo jest dnes už dosti rozerváno prázdnotou v duši a proto není správně tuto jeho bolest ještě zvětšovat literaturou. Ta má býti lékem a ne otravou lidských strastí. Nechceme říci, že autor říká zde něco špatného, nikoliv, ale odmítáme jeho spis proto, ježto by se dle něho zdálo, že nemůže býti šťastné lásky. Neříkáme, že to autor tvrdí, ale celkem jeho práce vyznívá v tom smyslu. Pro mládež se tento spis mnoho nehodí, neučí radosti ze života, nevede k ideálům, naopak sráží nemilosrdně perutě, jež snad se rozlétly do výšin. Na druhé straně ovšem nelze upříti, že kniha má v sobě cosi opravdového a upřímného. Hned první povídka „Kariéra malé Lidunky“ zanechá v srdci tesklivý bol nad bídou chudiny. A stejným směrem nesou se i povídky další. Význam knížky tedy spočívá v tom, že ukazuje na nedostatek a nesprávné názory dnešního světa, a čtenář, chce-li, může v tom viděti výstrahu, jakým býti n e m á. Je těžké hodnotiti takovouto knihu; autor tu v kratičkých a poněkud jednostranných povídkách nemůže vyjádřiti plně své názory a kniha taková vždy zůstává pozadu za větším, ucelenějším dílem.

Jindřich Š. Baar: K Bohu. Román o 2 dílech. „Ludmila“ sv. 1. r. XVI. Praha 1914. Máme již hezkou řadu dobrých moderních sociálních románů, řešících s různým zdarem všelijaké palčivé problémy a kreslených velmi zhuštěně, ale i tento nový román Baarův bude zaujímati čestné místo a dojde jistě náležité pozornosti. Nám katolíkům jest velmi blízký pro své ryze české prostředí a pro tendenci čistě katolickou, přes to však nemohu tvrditi, že je snad jednostranný a že snad příliš tívá na tomto konservativním stanovisku, naopak — je psán tónem hodně otevřeným a kráčí směle přes všechny staré a nehezké předsudky. Pozadí jeho je sociální, problem žádný však tu není vyřešen, je toliko nahozen a vykreslen místy hodně naturalisticky a osobitě. Pevné konstrukce dějové tu rovněž není a základem celého románu jest historie prostého českého dělníka — vystěhovalce z Kladska — vlivem špatné četby a otravného ducha doby zbloudilého na scestí zločinu a nevěry v Boha a shodou okolností, působením mocných vlivů přírodních opět na cestu víry a pravdy se vrátivšího, který v Americe, v světě překotné práce, ale i nezměrné bídy, nalézá konečně po úporném boji s přírodou slušného postavení a žije život

nový, lepší. Tímto dokonale charakterizovaným typem českého dělníka jest noutonický horník Ant. Pánek, muž veliké životní síly a neobyčejné hrdosti, milovaný vroucně noutonickou krasavicí Tončou Barchetovou, jež z lásky k němu opouští rodiče i domov a přes všechny rány osudu zůstává mu věrnou, třebaž ona jest poctivou katoličkou a každý projev nenáboženský jest jí z duše ošklivým. Oba dva jsou dětmi drsného kraje kladského, oba dva dýchali kouř a prach uhelných dolů a láska jejich dýše přímo živelnou vášní přírody, tkvíc hluboko v jejich srdcích a tvoříc dokonalou, nezrušitelnou harmonii. Jejich osud je týž jako celé řady ostatních českých vystěhovalců, též do dějového rámce románu pojatých a jest Baarem velmi životně zachycen. Kromě smutné jejich historie povídá se tu mnoho o trudném životě vystěhovaleckém. Český život americký je znamenitě vylíčen, zejména v hlavních městech a pak v divokých, nevzdělaných rezervacích indiánských chvílemi tak věrně a nadšeně, že se nás chytá až jakési vzrušení a některé kapitoly nás svojí hlubokou pravdou přímo rvou. Čeští lidé, zamýšlející vystěhovati se do nového světa měli by pečlivě tento román přečísti, byli by jistě v úmyslu svém zvikláni. Jest mnohem obtížnější ten život, než jak si jej představují. Celým dílem vane čistý dech nezkrácené přírody, mnohá líčení (zvláště bouře na prérii) jsou podána tak výstižně, že až uchvacují a je tu mnoho pěkných reflexů a meditací, zahalených tu v roucho obsáhlého monologu, onde v rozkošně imitovaných dialogích. Bezvadným román ovšem není, na škodu jsou mu zejména příliš rozváděné monology a častá genreová líčení, ale jako celek zdá se býti velmi zhuštěným, a třebaž motiv, ježž kreslí, není novým, má mnoho náladového kouzla a jeví mnoho citového zaujetí pro bolest lidskou.

Setník, román z doby Messiášovy. Napsal A. B. Bouthier. Z francouzského přeložil O. S. Vetr. Stran 300. Cena 3 K. Holešov 1914. Nákladem spolku Sušil. — Radu historických románů, křesťanskému lidu jak potřebných, tak i velevítaných, majících za předmět děje z dob Messiášových nebo prvních křesťanů, rozmnožil lidový spolek Sušil v Holešově tímto novým dílem. „Setníkem“ vyrozumívá se důstojník římský, o němž píše evangelia, že byl přítomen ukřižování i smrti Kristově na hoře Kalvarii, a že zvolal z hloubi srdce svého „v pravdě tento člověk byl Syn Boží!“ Spisovatel Belgičan A. B. Bouthier učinil tohoto setníka hlavní osobou svého románu. Přibral do něho kromě všeobecně z evangelií známých osob ještě Kamilu, sestru ženy Pilátovy, která přijede z Říma se svým otcem sta-

rým senátorem Klaudiem, na návštěvu do Palestiny právě v době, kdy se odehrává největší truchlohra všech věků: utrpení a ukřižování našeho Spasitele. Všechny tyto osoby jsou svědky této světové události, uvěří v Krista a Kamila vstoupí se setníkem, který opouští vojenskou službu, ve sňatek, kterému žehná sám sv. Petr. — Děj odehrává se s počátku v Galileji, kdež je setník na tvrzi Magdala posádkou. Je svědkem všech zázraků, které koná Kristus poblízku jezera Genezaretského. Octne se ovšem později v Jerusalemě. — Kniha vzbudila všude značný rozruch a zájem a jistě právem. Jestli její lidovčasná cena nepopíratelna. Lid jistě bude rád číst tuto knihu, v níž se mu ve formě zhuštěné a příjemné podává děj synoptických evangelií zároveň s psychologickou a věcnou exegezí. Ale právě tato zhuštěnost jest po našem soudu do značné míry na úkor uměleckosti románu, které mu nedodá ani krásná ušlechtilá dikce, již vyniká jak originál tak i překlad. Ve snaze, aby vytvořil dílo co nejobsažnější, dopouští se autor i psychologických nemožností nebo i násilností na některých místech — jako v dopisech tvořících první dva oddíly knihy. Ale čtenář méně vzdělaný toho nepostřehne. Jinak kniha tato může přinést neocenitelný užitek našemu lidu, a viděli bychom ji zvláště rádi v rukou dospívající mládeže a studentstva, jemuž ji věle doporučujeme.

Dr. Arthur Brožek: Zušlechtění lidstva. (Duch a Svět, sv. 6. F. Topič, Praha.) V posledních desíletích zvláště v Americe nejen mezi odborníky, nýbrž i mezi lidem neočekávaně rychle se šířící hnutí eugenické, jehož cílem jest výběrem vhodných sňatků a odstraňováním nevhodných zamezení vznik zjevů chorobných a dosáhnouti tak společnosti vynikající tělesně i duševně, není u nás zcela cizí. Referovalo se o něm již před 10 lety, kdy šlo spíše o důsledky a plány plynoucí z potřeb veřejného zdravotnictví (Haškovec) a ideí sociologických (Foustka). Avšak tento spis dra Brožka, známého propagátora eugenického hnutí u nás, jest první českou knihou jednající o moderních proudech eugenických, založených na poznatcích biologie, která statistickými a zvláště pokusnými methodami vyšetřila velmi přesné zákony o dědičnosti založené na pravidlech kombinačního počtu. Autor seznamuje čtenáře s oběma methodami výzkumu dědičnosti a na četných pokusech a rodokmenech objasňuje pravidla dědičnosti, poukazuje stále na jejich praktický význam pro pěstění hospodářských rostlin i zvířectva, a zvláště na jejich platnost pro dědičnost jak lidských vrozených znaků tělesných, normálních i patologických, tak i chorob nervových a duševních a dědičnost nadání a dušev-

ních vlastností. Ke konci nastiňuje plán práce eugenické a uvádí, k jakým pravidlům eugenika již dospěla a jakými prostředky snaží se dosáhnouti svého vznešeného cíle. Pro studenta, zajímajícího se o jevy dědičnosti, je tato kniha výbornou informační pomůckou podávající přehled dosavadní práce a uvádějící četnou odbornou literaturu.

Novoidealism. V poslední době stoupá propaganda monistická a šíří se právě tak rychle, jak klesá nadšení pro ni v širších (ovšem pokud tam bylo) kruzích. Ostwaldův monism je alespoň pro nás Čechy naprosto nemožný a monism český je mátoha, neurčitá, beztvárná mlhovina, v níž se asi její hlasatelé nedovedou dobře orientovat. O monismu jsme se zde zmínili již často a vrátíme se ještě k němu — zvláště českému. Ukazovali jsme zde vždy jen negativní svoje postavení k současným směrům ve filosofii, ale bude dobře zmíniti se o tom, jaký my máme filosofický názor. Názor, který vyhovuje všem požadavkům vědy, života moderního i našemu národnímu vývoji. To jest: novoidealism. Uvedeme zde několik vět hlavního propagátora novoidealismu, dra Kratochvila, jak je napsal ve znamenité knížce filosofické: „Úvod do filosofie“ Jako u každého nového hnutí není pojem novoidealismu přesně ustálen. Vychází z problému „jaký poměr je mezi světem vnějším a vnitřním“ a zda je možno rozumem proniknouti nadsmyslnu. A tu praví dr. Kratochvil: „Novoidealism staví se při řešení tohoto problému v prudkou opposici proti positivismu. Kdežto positivismus snahou svou podříditi jevy vědomí pevným a nezměnným zákonům hmoty, učiniti z psychologie, ethiky, práva atd. vědy čistě deduktivní, obětoval téměř svět vnitřní světu vnějšimu, odmítl úplně proniknouti transcendentna, novoidealismus hledí vyrovnati zrušenou rovnováhu a stanoví přesně meze oběma světům. Zrušenou rovnováhu světa vnějšího a vnitřního pokoušejí se stoupenci novoidealismu vyrovnati dvojím způsobem. Proud první má mnoho obdoby v minulosti. Je to prostě řečeno křesťanství. Druhý způsob jest velmi neurčitý. Snaží se o soužití a připodobnění moderním formám myšlenkovým, ale prudce odmítá positivism. Než druhý směr je nám celkem cizí, naši filosofii je novoidealism v prvé odstinu: je mohutným výrazem odvěké snahy lidského ducha proniknouti za hranici transcendentna. Cílem novoidealismu je jak návrat (není to přiléhavé) k minulosti, tak přizpůsobování se (rovněž neurčité) přítomnosti. Ve filosofii antické i v myšlenkových hloubkách středověku probírali chce nepřeborné poklady moudrosti a krásy. Při tom však se nemíní nijak zastaviti

a viděti tu vrchol lidského ducha. Naopak. Postupovati chce novoidealism stejným krokem s dobou, přizpůsobovati se chce novým formám životním se zájmem chce sledovati vše veliké a vznešené, ať objeví se to kdekoliv. Smělou synthesou spojití chce exaktní vědy duchové s učením Kristovým, nové zapáliti ohně na výšinách věd a umění, nové otevřítí perspektivy duchům lačnicím po pravdě a kráse. Činnost lidskou dob minulých i taktéž doby dnešní zladiti hodlá v mohutnou harmonii a vytvořiti tak filosofii všelidskou, jednotnou, obecnou. Philosophia perennis, veliká synthesa filosofická, píseň míru, jednoty a lásky — toť snaha a úkol novoidealismu. Sursum!“ Tak dr. Jos. Kratochvil. Souhlasíme s ním. Je to veliký rozmach, skvělé motto dalšímu vývoji. Ale přece máme jednu poznámku. Zvláště konec jeho úvahy, a smělé vidění budoucnosti má nádech internacionalismu. Má. My však víme, že všechny cizí směry a idee musíme si po česku zpracovati, česky je prožiti a v souhlas uvéstí s národním vývojem. Česká barva, chuť, vůně z toho ještě nevaně. Namítne se: už tím, že to hlásá Čech, je to české. Ne. Má-li něco za sebou strhnout, musí to zaujmout nás cele, musí to k nám mluvit jako k Čechu i jako křesťanu. Idea musí být třeba nesmírně vzdálená, přece hmatatelná, filosofie naše musí být výkřik malého národa. Křivdil bych autorovi, kdybych řekl, že v jeho díle není tento prvek obsažen; je, není však jasně vysloven. A pak autor neměl ani příležitosti vysvětliti vše, poněvadž se ho v naší malátné, mělké (zvláště z naší strany) době nikdo neptal, kniha jeho nedošla ohlasu, jakého zasluhovala. Přes to však kniha jeho je pokrokem v naší literatuře filosofické. A pokrokem velikým. Doporučujeme ji vřele všem stoupencům. (Olomouc, Promberger 1912.)

Hana Kvapilová. Po sedmi letech od smrti vynikající české herečky byl odhalen v zahradě Kinských pomník její, zhotovený sochařem Štursou. Kruh přátel a ctitelů veliké umělkyně dal na jevo svoji lásku k ní způsobem vynikajícím. Pomník sám je dílo umělecky velmi šťastné.

Křesťanské hnutí studentské mělo v Ligtce u Těšína konferenci. Súčastnilo se celkem z 12 národů a 25 univerzit asi 90 studentů, z nichž bylo 25 z Čech. Zdůrazněn význam Kristův pro regeneraci osoby i národa, ovšem mimo církve. Prof. dr. Beneš pravil: „Křesťanské studentské hnutí, založené na osobnosti Kristově, může býti synthetisujícím prvkem k regeneraci individuů i společnosti.“ V podstatě není to nic jiného, než naše „Omnia restaurare in Christo“. ale vzdálenost naše od tohoto hnutí je

stejná jako vzdálenost mezi teorií a praxí.

Mravní úpadek. Zjevem nadmíru zahanbujícím jest, že v přítomné době nemine takřka ani týden, aby denní listy nezaznamenaly novou nějakou defraudací českých lidí, jimž dříve plná důvěra veřejnosti byla věnována. Jest to zlověstnou známkou a zároveň důkazem mravního úpadku. Nejvyšší čas již zajisté jest, aby veřejnost naše zkoumala bedlivě pravé, skutečné příčiny těchto neblahých zjevů a nezakrývala je frássemi nic neznamajícími. Poznala by, že nutno pracovati k reformě výchovy a celého národního života. Poslední události (ve spolku žurnalistů na př.) poučily nás, že mnoho příslušníků národa našeho kráčí po bludných cestách, jež svedou jen na scestí. Třeba tudíž všimati si vážně umravňujícího a obrodného hnutí, podporovati je všude co nejhorlivěji. Jistě jen ti, kdož prokázali, že umějí dobře spravovati svůj vlastní majetek, zaslouží si důvěry v poctivost svoji, a může jim být svěřen do správy i statek cizí. Nesmíme přezíráti řadu malých i velkých zpronevěr a špatného hospodaření, uvádějice je v souvislost s důvody nepřislušnými a nemístně je snad omlouvajice neb dokonce beze vší kritiky je prostě konstatujice. Bylo by to zřejmým svědectvím, že nemáme sil neb spíše nechceme z liché snad bázně před terrorem nezodpovědných živelů přímo a bezohledně na skutečný kořen zla tohoto poukázati. Třebas by se tím mocně rozvlnila lehkomyslnou bezstarostností uklidněná hladina veřejného mínění našeho, nutno bez ostychu prohlásiti, že původem těchto všech nízkých krádeží, pro něž byl vymyšlen eufemismus „defraudace“, je naprostý úpadek základních křesťanských ctností u oněch vinníků. Pro ně poctivost byla naprosto neznámým pojmem, hlas svědomí, připomínající příslušné přikázání, byl hříšnou otrlostí nadobro utlumen, vzpomínka na dalekosáhlé následky na mysl ani nevstoupila, neboť žítí ze dne na den jest módou — a odtud k vlastnímu zločinu byl už jen krok.

Zápis do I.-VIII. třídy dívčího reálného vyššího gymnasia s právem veřejnosti na Král. Vinohradech, Korunní třída číslo 4, jakož i do dvoutrídní dívčí obchodní školy koná se dne 6. a 7. července od 8—10 hod. v ředitelnách ústavu. Při ústavu zřízeny jsou: 1. Jednoroční kurs ku vzdělání industriálních učitelek pro školy obecné i měšťanské. 2. Praktický kurs ku vzdělání vychovatelek. Kromě toho vyučuje se hře na klavír a housle, zpěvu, němčině, francouzštině, angličtině, všem druhům praktických i ozdobných ručních prací, šití prádla, malbě atd. Pro dívky z ven-

kova zřízen jest pensionát. Přijímají se též komptoiristky a dívky, jež navštěvují kterékoliv školy pražské. Prospekty ochotně zašílají Školské sestry O. S. F.

Česká Liga Akademická konala dne 3. května 1914 VII. řádnou valnou hromadu, na níž byli zvoleni tito funkcionáři: JUC. Ant. Kníže, předseda, JUC. Frant. Mityska, místopředseda, PhSt. František Hvižďala, jednatel I., MUST. N. Šindelář, jednatel II., IngSt. J. Kudláček, pokladník I., JUC. Konst. Hořínek, pokladník II., IngSt. V. Truksa, zapisovatel, JUC. Jan Sup, knihovník, JUC. Frant. Chmela, novinař, IngSt. Karel Kořínek, správce domu. Náhradníci: PhSt. Josef Foltýn, PhSt. Josef Čermák, MUST. Josef Lásko. Revisoři: MUC. Aug. Krška, JUC. Jan Ebert. Náhradník revisorů: JUC. Stan. Matějčík. Čestná rada: JUC. Lad. Daněk, JUC. Hynek David, JUC. Václav Waschko, JUC. Karel Srb, IngC. Ladislav Dusil, dr. Jan Bartoš, dr. Josef Hronek, dr. Václav Janda, prof. Josef Novák, ing. Ludvík Skalický.

Bratrský spolek „Lípa“ ve Vídni změnil místnosti. Jeho adresa je nyní: „Lípa“, Vídeň IX., Liechtensteinstrasse 95./8.

Umění a náboženství. Kruh mladé studující intelligence, seskupené kolem redakce „Snahy“, pořádal 20. dubna t. r. v Represenčním domě pražském přednášku o „Umění a náboženství“, na níž promluvil známý český kritik a esthet F. X. Šalda. Prohlásil na počátku, „že má jako všichni moderní lidé velice málo náboženských zkušeností; mluvit pak o náboženství a nemít náboženského vzdělání a toho všeho, čemu říkáme náboženství, je velice problematické. Hledal proto vůdce a našel „Pascala“. O něho také opíral Šalda většinu svých dedukcí o náboženství. Přednáška byla pokračováním Šaldových thesů, jak jsme měli příležitost seznámiti se s nimi v „České Kultuře“. Váží si křesťanství, že vyslovilo nekonečnou cenu každé lidské duše. „Věda mne snad celého rozeběře a rozloží a dokáže, že na mně jako jednotlivci není žádné objektivní hodnoty a přece má každý z nás jakési vnitřní uvědomění, že má v sobě cosi, co může vysloviti jedině on, že je v něm cosi nevysloveného, co nemůže projevit nikdo jiný.“ To pochopí jedině náboženství, protože věda se liší od náboženství a poesie kritériemi, hodnotou a kvalitou svých úsudků. „Říká se o vědě, že věří jenom pravdě a zkušenosti.“ Ale ve vědě vlastně zkušenosti není. „Zkušenost je jenom tam, kde prožíváme vše ve své osobě. Věda však má všechno pouze odpozorováno.“ V náboženství je naproti tomu založeno poznání na vlastní zkušenosti. Co jsme prožili pouze my a co je ve své podstatě nesdělitelné a dovolává se výroku Pascalova: Nebyl bych křesťanem bez zá-

zraku. Je rozdíl mezi umělcem věřícím a nevěřícím. Umělec nevěřící se cítí sám tvůrcem a ocitá se tak nutně ve vzpouře proti Bohu. Tato revolta i mnohé zničila. Rassin přestal psát. Torquato Tasso proklel svůj Jerusalems. „Umělec věřící se v tom rozporu neocitne, poněvadž ví, že jeho přesvědčení vyplývá z milosti boží.“ To je právě kolli se umění a náboženství, která způsobila, že byl dán Zola pro pozitivismus a Maeterlinck pro pantheismus na index. Klassickým dokladem takové kolise je Aischillův „Spoutaný Prometheus“: „Čas, pokrok stojí nad bohy.“ Šalda vytýká křesťanství ať již je to katolicismus, či pravoslavi nebo protestantismus, že ustrnulo na dogmatech a tu prý vždycky poesie přejímá úkoly náboženství. „Nietzschova negace náboženství je vlastně zakuklené nové náboženství; zrovna tak Dostojevský.“ Náboženství je Šaldovi pro člověka a ne člověk pro náboženství. „Náboženství má vytvořit charakter a vůli člověka, pak necítí Boha jako pána a tyрана, ale jako druha a pomocníka.“ Podpisujeme docela, třeba jen věřit a chtít věřit a pak nebude nikdo v Bohu hledat tyрана. — Umění má se podle Šaldy stát náboženstvím pro lidi, kteří náboženství nemají. To je význačným zjevem u národů románských, které kult umění kladou vlastně nad náboženství. Proti těmto buřičům náboženským staví normální křesťany. To je Pascal, jemuž je víra prací, povinností. Pojetí docela ethické. Zajímavý je do jisté míry Šaldův názor na dogma, protože se značně vymyká z mezí, které se u nás pomalu staly konvenčními. Pro něho bez dogmatu osobního Boha neobejde se žádné náboženství. Ale dogma není nějaká zastaralá vědecká poučka, která byla kdysi filosofickou možností, ale nyní je už dávno překonána. Proti tomuto rationalistickému výkladu dogmatu se Šalda staví. Chápe dogma symbolicky jako „ztělesněnou hmotnou stopu náboženství“ Dogma má význam sociální; je to vnitřní znamení, po kterém se poznávají lidé stejného smýšlení. Rovněž na současnou konverzi nepohlíží jako na zjevy umdlených duší XIX. stol. (Huysmans, Verlaine), ale tvrdí, že dnešní konverse nese na sobě charakter vůle. „Caudel není žádný patologický zjev, je to projev vůle věřit.“ Poměr náboženství a umění vidí Šalda v spolupráci a soutěži při úplné samostatnosti. Nechce askesi, ale kult dramatický. — Celkový ráz přednášky byl dosti pěkný. Jen konec nás překvapil. Nevěřím, že by Šalda viděl na katolicismu pouze „kadidelnictví a divadelnictví“. Bylo by to dosti podivné a nechápu, jak tato tuctová fráse mohla mu po tom všem, co předcházelo, vyklouznout z úst. Zněla hodně násilně a měl jsem dojem,

že jí Šalda užil proto, aby mu zase někdo nevpálil na čelo stigma „klerikalismu“. Příliš málo odvahy a sebevědomí, ale to je pomalu již specifikum moderního českého člověka! Působilo proto na mne dosti perplexně, když jsem četl v „Našinci“ o přednášce stručný referát, ve kterém byl nazván Šalda přímo „konvertitou“. Přední katolický časopis, za jaký jsme si zvykli „Našinec“ považovati, měl by si při referátech počínati poněkud opatrněji. Osměluji se tvrditi, že kdyby dotyčnou noticku byl Šalda čel, byl by se pánům z „Našince“ za tuto svou náhlou metamorfosu pěkně poděkoval!

Z rakouské universitní statistiky. Na osmi rakouských universitách bylo v uplynulém zimním pololetí celkem 31.397 posluchačů. Na theologických fakultách studovalo 1657, na právnických 14.111, na lékařských 7330 a na filosofických 8299 posluchačů. Na katolických theologických fakultách v Olomouci a Solnohradě, které jsou mimo universitní svaz, studovalo dle stavu koncem prosince r. 1913 189 a 62, celkem 251 posluchačů. Podle počtu posluchačů jdou rakouské university za sebou v tomto pořadí: Vídeň 10.310, Lvov 5871, Praha (česká) 4713, Krakov 3344, Praha (německá) 2282, Št. Hradec 2203, Inšpruk 1480 a Černovice 1194. Na bohoslovecké fakultě české university bylo 135 řádných a 7 mimořádných posluchačů; na právnické fakultě bylo 1756 řádných, 351 mimořádných posluchačů a 33 hospitantek; z 1099 posluchačů fakulty lékařské bylo řádných posluchačů 1018, řádných posluchaček 67, 10 posluchačů a 3 posluchačky mimořádné a 1 hospitant; 1332 posluchačů fakulty filosofické bylo rozděleno takto: 603 posluchači a 79 posluchaček bylo řádných, 373 posluchačů a 174 posluchaček bylo mimořádných a hospitovalo 16 mužů a 87 žen.

Katolická universita pro dívky. V pařížském konventě Anglických panen byla minulý měsíc slavnostně vysvěcena arcibiskupem kardinálem Amette volná lat. katolická universita pro dívky. Pozůstává z dvou různých odvětví: z vysoké školy, kde se dívky připouštějí k professuře na vyšších ženských učilištích a k učitelství na školách katolických soukromých. Druhé odvětví tvoří studium klassické, které jest vůbec první ve Francii, neboť na státních lyceích dívčích nevyučuje se latině leč výjimkou, a nelze také dosáhnouti akademické hodnosti. Ženská universita čítá již 250 posluchaček.

Uhersko-brodský rodák, vldp. kanovník dr. Jiří Láskas z Kroměříže, zaslal tyto dny obecní radě rodného města státní úpis na 2000 K ku zřízení nadace pro studující. Nárok na stipendium nadační mají v první řadě studující z ro-

diny šlechtného zakladatele, v druhé řadě pak příslušníci uhersko - brodští. Vzácnému lidumilu projevilo město ústy deputace vřelé a povinné díky.

Astronomové v Torontu odkryli novou skvrnu na slunci, jejíž průměr prý obnáší 10.000 angl. mil.

Studentské byty. U nás stále ještě nedbáme této velice důležité a naléhavé otázky v našem studentském životě. V Německu jsou i v tom daleko před námi. Při každé universitě je bytová kancelář pod dozorem akad. senátu, na fakultách jsou vyvěšeny seznamy vhodných bytů, které zvláštními komisemi, v nichž jsou i universitní professoři, byly prohlédnuty a jako nezávadné studentům doporučeny. Pečuje se o vkusnou a uměleckou, při tom však lacinou výzdobu studentských bytů; na lipské mezinárodní výstavě knižního průmyslu budou vystaveny také studentské byty. Podobná výstavka, ovšem že docela v malých rozměrech, byla od 22. června do 3. července 1913 i v Praze v německém kassinu. Pořádal ji pražský německý odbor centrály pro bytovou reformu v Rakousku a těšila se značné pozornosti německého obecnstva. Návrhy na vnitřní zařízení zhotovili architekti Schmied (Praha) a Göttlich (Děčín). I v samé Praze jsme tedy za německými studenty v bytové otázce hodně pozadu. Co dělá Svaz českoslov. studentstva ani zdaleka nestačí a my tento problem stavovský vůbec dosud ignorujeme.

Pohádkový večer. Ústředí pro sociální studentskou práci v Mnichově uspořádalo v lednu t. r. v dělnickém mnichovském předměstí první pohádkový večer pro děti. Je to nové odvětví sociální činnosti německého studentstva a s velikým napětím byl očekáván výsledkem. V ustanovenou hodinu přišlo asi 300 dětí pod vedením dvou milosrdných sester. Děti byly zprvu zaraženy, když se octly v jim cizí místnosti, ale pak vidouce své množství staly se smělejšími a za krátkou dobu byl v sále ruch a šum k ohluchnutí. Jeden z přítomných studentů vystoupil na podium a začal vypravovati pohádku „Byl jednou jeden“ . . . , ale slova jeho zanikla v hlo-mozu. Tu pojal dobrou myšlenku, že je třeba děti nejdříve upoutat a proto se na ně obrátil jim všem známou otázkou, kterou obyčejně před započítím hry dává Kašpárek svým malým posluchačům: „Děti, jste tu všechny?“ Malí nezbedové ustali v hřmotu a jako jedněmi ústy zaznělo hromadné: „Jsme.“ „Chcete, abych vám vypravoval pohádku o zlém trpaslíku?“ ptal se dále student. „Chce-

me.“ A s velikou pozorností vyslechly celou pohádku. Bylo zajímavě studovati jejich psychologii průběhem vypravování. Celá malá osůbka jevila nejvyšší napětí duševní, oči rozevřeny lpěly na ústech vypravujícího a děti prožívaly téměř každé slovo pohádkového příběhu. Když pak student končil: — „a jestli nezemřeli . . .“, vpadlo celé shromáždění malých: „. . . tak jsou živi dosud!“ A jak to viděly děti u velikých, odměnily vyprávěče bouřlivým potleskem. Pak zahrála jedna ze studentek na klavíru několik dětských písní, které malí posluchači provázeli radostným zpěvem. — Od těchto pohádkových večerů si mnoho německých studentů slibují, neboť se jim naskytá vhodná příležitost působit na myšlenkový vývoj dětí. Zasloužilo by úvahy, zda i u nás ve velkoměstech bychom něco takového měli podniknout. S pracujícími třídami bychom se tím velice sblížili a naučily by se dívat jinak na studenta, než jak je tomu namnoze dosud.

16. května t. r. ustavila se jako odbor „Klubu čes. katolické intelligence“ „Literární družina v Čechách“. Schůze se konala v redakčních místnostech „Studentské Hlídky“ za přítomnosti pánů rady zemského soudu dra Wintra, univ. professora Msgra Kordače, dra Mazance, dra Hronka, akad. malíře Pacovského, inž. Bitnara, faráře Odvalila, redaktora „Našince“ Nováka a některých členů C. L. A. Předsedou zvolen p. farář Odvalil František, místopředsedou akad. malíř Pacovský, jednatelem inž. Vilém Bitnar a knihovníkem redaktor Novák. Úkolem „Družiny“ jest shromáždit kolem sebe české katolické spisovatele. „Družinu“ třeba přijati jako nový výhonek, novou ratolest na rašicím stromu katolického života v Čechách. Bude však s počátku zápasit se značnými potížemi, z nichž asi největší bude otázka důstojné, reprezentační, katolické revue, které v Čechách dosud vůbec nemáme.

Spolek českých katolických akademiků „Lípa“ ve Vídni konal dne 9. t. m. řádnou valnou hromadu s následujícím pořádkem: 1. Čtení protokolu. 2. Zprávy funkcionářů. 3. Zprávy revisorů. 4. Zprávy delegátů. 5. Volba výboru. Předsedou zvolen Alois Gája, exportní akademik, místopředsedou Lud. Zemánek, agronom, jednatelem Jan Ondráček, právník, pokladníkem Václav Navrátil, právník, hospodářem Jan Tichý, medik, knihovníkem Karel Šok, agronom; revisory Štěp. Pavlík, právník, Jos. Bradáč, agronom; náhradníky Pavel Doležel, medik, Frant. Chmelař, právník.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH ČÍS. 10. ROČNÍKU VI.: *Katolickému studentstvu!* — JUC. Hynek David: *Naše letošní prázdniny.* — Josef Srch: *Filosof pesimismu* — Arthur Schopenhauer. — Josef Vilímek: *Beato Angelico da Fiesole.* (Dokončení.) — *Naše bilance.* — Andrej Živan: *K otázce myšlenky všeslovanské.* — Jan Nep. Boháč: *Wagnerův Parsifal.* (Dokončení.) — *Z duchovního života.* — Příloha **JITRO.** — *Rozhled.*

.Katolickému studentstvu!

Opětne blíží se doba nejčilejší propagandy našich ideí. Prázdniny! Tentokráte vystupuje tu jako nové středisko agitační a organizační »Ústředí katolického studentstva československého«. Přízeň, kterou jste prokazovali bývalému Agitačnímu odboru Č. L. A., zachovejte i Ústředí.

Krystalizačními body výsledků naší práce budou i tentokráte krajinské sjezdy. Úloha jich stále agitační — získávat, burcovat, pobádat.

Snaha postavit studentstvo úžeji do svazku života lidového a národního nutí nás k uspořádání krajinského sjezdu v HOLEŠOVĚ ve dnech 9. a 10. srpna u příležitosti hanácko-valašské výstavy.

Pro studentstvo ze záp. Moravy platí sjezd v TŘEBÍČI ve dnech 2. a 3. srpna.

A české studentstvo, kterému tolik jest zapotřebí duševní posily, nechť sejde se ve dnech 15. a 16. srpna u trůnu Matky Boží svatohorské v PŘÍBRAMI.

Založením »Sociálních studentských sdružení« o letošních prázdninách připadne našemu studentstvu důležitá úloha — bráti účast na lidovém životě.

Netřeba našemu vyspělému studentstvu připomínati jeho povinnosti. Škoda zbytečných slov. Ukažte jako roku loňského svojí účastí na sjezdech stále vzrůstající náš rozmach. Spoléháme na Vaši součinnost v každém směru a těšíme se na shledanou!

„Ústředí katolického studentstva československého“ v Praze.

NB. Přihlášky ke sjezdům přijímá a veškeré ostatní informace ochotně sdělí »Ústředí katolického studentstva československého« (Praha-II. Voršílská 1). Legitimace budou dle pořadu přihlášek rozesílány po 15. červenci. Cena legitimace 30 h. Obnos nejlépe jest vyrovnati v poštov. známkách. Prosíme o sdělení adresy Vašeho prázdninového pobytu, jakož i těch studentů a studentek, které bychom mohli na naše sjezdy pozvati. Důležité! Nezapomeňte!

Naše letošní prázdniny.

Hlavní prázdniny leží před námi. Opět uplynul jeden rok práce, jejíž výsledky ukáže blízká budoucnost a je otázka, co dělati o prázdninách. Je přirozeno, že nemůžeme zahálet, že nebylo by na místě vstrčit ruce do kapes, cigaretu do úst, ale musíme pracovat a to ještě intenzivněji než ve školním roce.

Na prázdninách mnoho záležitostí, mají pro naše hnutí velkou důležitost. Vždyť v našem okolí ještě dřímá tolik vzácných sil, které třeba probudit a získat. Nezískáme-li je letos, kdo ví, zda později nebudou pro nás ztraceny! A kdo z nás, jemuž naše snahy, naše hnutí srostlo s duší, chtěl by si vzít na sebe takovou zodpovědnost? Vždyť je ještě tolik nezorané a neplodné půdy kolem, do které dlužno zabořiti ostrý pluh našich zásad a myšlenek a do brázd zasíti naše hesla a ideály!

Především agitujme neúnavně a usilovně pro naši „Studentskou Hlídku“. Šiřme všude známost o ní, získávejme jí odběratele a na začátku příštího roku rozšíříme tak počet jejích abonentů. Musíme sami pracovati o její zvelebení a co největší rozšíření; vždyť je dítkem našich snah a přání a jedinou hlasatelkou našeho programu. Slova našich řečníků brzy ve shonu života zapadnou, i poslední ozvěna jejich v duši někdejších posluchačů umlkne, ale „Hlídku“ každý měsíc putuje po našich vlastech a ústavech a mluví řečí trvalou, neumlkající. Získávejme jí proto nejen odběratele, ale i dobré, odborné pracovníky, aby stála na výši doby a vyhovovala potřebám dne.

Letos po prvé o prázdninách uvedeme v život větší počet Sociálních studentských sdružení. Tato sdružení existují v Německu, Anglii, Dánsku a v Americe. V Německu jich je v přítomné době ke 200; ale nesmíme tuto cizí organizaci naložiti jako americký vůz prostě na kolečka a převézt k nám. Musíme je aklimatizovat, přizpůsobit potřebám našeho národa a učinit z nich silnou složku jeho organismu. S. S. S. mají nám vychovat v našich studentech sociálního ducha, sblížit nás úzce s lidem, jejich prostřednictvím zase nalezneme styčný bod, na němž by se svorně setkaly zájmy intelligence se zájmy lidu. Budeme se snažit, abychom seznali potřeby svých okresů, krajů, své vlasti a celého národa, abychom seznámili se se všemi palčivými otázkami své doby a dovedli k nim zaujmouti určité stanovisko. Naše postavení k současné době nesmí býti pouze negativní; to by byla neodpuštělná chyba!

My nesmíme pouze tvrditi, že to či ono se s našimi názory a přesvědčením nesrovnává, my musíme také dovést dáti studentům a lidu náhradu za to špatné, před čím je varujeme, my musíme vyhraniti své stanovisko k umění, literatuře, politice, filosofii, musíme v nich vždy a všude uplatňovat zásady křesťanské, vytvořiti vlastní národní umění, literaturu, filosofii a politiku na zásadách Kristových, na čistém, správně pochopeném křesťanském socialismu ve vlastním toho slova smyslu v politice a na propracovaném, znárodněném novoidéalismu jako jediném možném podkladě naší české národní filosofie po mravním bankrotu, do jakého přivedla náš národ a zvláště intelligenci realistická filosofie Masarykova.

Pak ukážeme, jaký ohromný fond latentní energie skrývá v sobě křesťanství, kterou třeba pouze vzbudit, aby vnikla všemi póry jako

lavina do těla národního organismu! To všechno musíme si při práci v S. S. S. uvědomiti, procítiti a prožiti a dáti lidu, aby se stalo jeho obecným majetkem. Jen tak splyneme s národem v jediné, nerozlučitelné těleso, jen tak nás lid pochopí a neodepře nám pak své pomoci!

Avšak k tomu musíme se nejdříve vychovat, naučit se obětem a potlačovat osobní zájmy a zájmy jednotlivých spolků na prospěch vůdčí své myšlenky! Najdou se vždy lidé, kteří nás nepochopí a nebudou ani chtít pochopit a kteří s pohodlné perspektivy svých snad platonických interessů budou se cítit povolány, aby na lidi, kteří se namáhají a potýkají s životem a bojují proti překážkám, jež se jim nakupily do cesty, házeli kameny svých lepších znalostí a napomenutí. Ale proti takovým přátelům našeho hnutí zachovejme si zápal čistého srdce a rozfoukáme pak překážky, které nám z jakýchkoliv motivů kladou, jako domky z karet!

Konečně budeme pořádati i letos o prázdninách krajinské sjezdy studentské. Jejich význam je veliký. Budou generální revisí našeho programu, našeho vývoje; řekneme si vady a chyby, jakých jsme se dopustili, abychom se jich uvarovali pro budoucnost, seznáme, jakému pochopení se těší naše myšlenky a úsilí a to nás naplní radostným zadostiučiněním a vzpruhou k další práci. Shromáždíme zase značnou část svých stoupenců a přátel z jednotlivých krajů z řad studentských i nestudentských, aby se navzájem poznali, viděli své množství a načerpali nového nadšení.

Mají-li však naše sjezdy býti tím, k čemu jsou určeny, pak je třeba, aby se staly dostaveníčkem všech vrstev obyvatelstva dotyčného kraje. Přiveďme na své sjezdy nejen studentstvo a inteligenci, ale i rolníky, řemeslníky, živnostníky a dělníky, aby viděli, že katoličtí studenti se jim neodcizili, že se k nim hlásí, zvou je mezi sebe a považují se za jejich syny. Musí nás všechny spojovat vědomí politosti, založené na universálním ideálu křesťanství! Provádějme proto ve svém bydlišti a okresech drobnou práci, aby účast na sjezdech byla co největší. Přiveďme na ně hlavně mládež, s kterou se budeme moci daleko dříve duševně sblížit a která nás také spíše pochopí. Na sjezdech uplatníme pak své znalosti a zkušenosti o životě studentském, prodebátujeme otázku spolupráce naší v rozmanitých spolcích, neboť každý z nás bude v době více méně krátké postaven uprostřed národa, a nemá-li býti kamenem, který by bořil, co dobrého je v jeho organismu, ale naopak stavěl pevně základy jeho bytí, pak potřebujeme k tomu všichni znáti způsob své budoucí činnosti mezi lidem.

Zúčastněme se svých studentských sjezdů i potom, když opustíme vysokoškolské auly a vstoupíme do praktického života. Je to důležité. Sami uvidíme, že jsme nežili nadarmo, že nemáme důkazem pro svou existenci pouze svůj věk, ale množství vykonané práce, které se po nás ujali zase mladí, jaří duchové, kteří se nadšeně hlásí k praporu Kristovu, pod nímž i my jsme šli do boje a za nějž dosud bojujeme. A v našich srdcích zase oživí víra, že Pravda naše nemůže zahynout!

A jako závěrečné slovo k tomuto ročníku a počátku naší letošní prázdninové činnosti připojuji prosbu, abychom si všichni zachovali neúnavnou práci a zápal čistého optimismu pro naši věc. Nechme mluvit nechápavé filistry a své nepřátele, co chtějí, a jděme klidně a bez oddechu za svým programem. Vytýkají-li nám, že nejsme nacionální, pak jim dokažme prací svou, že pracujeme ku

blahu a povznesení národa a ne k jeho rozvratu. Zachovejme si v srdci nehasnoucí a nepomíjející křesťanství, neboť křesťanství jest nejvzácnějším optimismem a nejpůsobivější protivahou každé všednosti, konvenčnosti a banálnosti, je vzletem do výše, zrakem orla! S ohněm křesťanství v srdci nezhyne. Professor pisánský Giuseppe Toniolo pravil: „V dějinách světa zemrou všechny národy, ale křesťanské jsou nesmrtelné, neboť mají v sobě sílu vždycky znovu povstati.“

Nuže, ukažme, přátelé, o prázdninách a v příštím roce, že náš národ, naše vlast má tuto sílu křesťanství a vzkříšení k lepšímu životu a krásnější budoucnosti!

Jos. Srch:

Filosof pessimismu — Arthur Schopenhauer.

Nejlépe vyvrátíme nepravou soustavu filosofickou, dokážeme-li, že jsou v ní odpory a nedůslednosti. Pravda jest jen jedna, proto odporovati si nemůže.

Avšak život člověka jest realizací jeho filosofických zásad. Dokažme tedy, že celý život jeho důsledně stojí v příkrém odporu s jeho filosofií a nutně z toho plyne, že buď jeho soustava je chybná nebo vědecká autorita filosofova je nebezpečně otřesena. V obojím případě zasazena je této soustavě smrtelná rána.

Dle toho posuďme praotce pessimismu Arthura Schopenhauera. Jeho soustava není dnes tak nebezpečná, avšak duch její, pessimismus, jako morové výpary na vše se usazuje, všude vniká, otravuje, zachvacuje tisíce.

Radost daleko zaplašena je z našeho života, že zpět ji volají mužové prozíraví, jako biskup dr. Keppler ve výtečné knize: „Mehr Freude!“^{*)}

A tento otravný pessimismus dospěl kulminačního bodu v šíleném Nietzscheovi, Schopenhauerově žáku, dovedl jej do blázince, avšak, bohužel, s ním tam neskončil.

Schopenhauer narodil se 22. února 1788 v Gdansku. Otec jeho, bohatý penězník, byl vášnivě povahy, zapřisáhlý nepřítel Prusů a nadšený obdivovatel Francie. Ke konci života trpěl choromyslností a zemřel samovraždou před možným úpadkem.

Celý rod Schopenhauerův trpěl duševní chorobou. Babička jeho zešílela a musila být střežena, strýc Michael byl od mládí slaboduchý, druhý strýc Jan „byl člověk zhýralostí pološílený“, jak jej líčí matka filosofova Johana. Tuto opět charakterisuje A. Feuerbach takto: „Spisovatelka z řemesla, mnoho, dobře a srozumitelně povídá, ale bez ducha a srdce. Je samolibá, prahne po chvále Chraň nás Bůh od žen, jejichž duše je holým rozumem.“

Tento popis tak přiléhal, že se mladý Arthur až zasmál, když jej četl.

R. 1805 dán byl k hamburskému obchodníku Janišovi, aby se vyučil kupcem. Nevydržel dlouho. Kroucení kornoutů se mu zhnusilo. Pro neustálé prosby dovolila mu matka, aby vstoupil na gymnasium

^{*)} Vyšel český překlad: „Radosti více!“

v Gotě. Než ani tam dlouho nepobyl. Byl vyhnán, protože zesměšnil svého profesora. Odešel tedy k matce do Výmaru.

Již tehdy liboval si v tak odporném pessimismu, že matka nemohla s ním vydržeti pod jednou střechou. Psala mu: „Netajím, že pokud zůstaneš, jakým jsi, vše obětuji, abych s tebou nemusila bydlet. Tvá rozmrzelost, tvé nářky na nezbytné potřeby, tvůj kyselý obličej, tvé bizarní úsudky tísní mne a loupí mi veselý humor. Tvé odporné disputace, tvé nářky na hloupý svět a lidskou bídu plaší mi noční klid a působí mi těžké sny“

Za svou matku se filosof styděl. Stačilo otázi se ho, zda je synem slavné Johany Schopenhauerové, aby se zády k tazateli obrátil a na smrt se rozhněval.

Když jí podal první svůj spis: „O čtverém kořeni věty o dostatečném důvodu“ zažertovala, slyšíc o koření, to že je něco pro lékárníky. „Ten se bude čísti, až z tvých románů nezbude ani jeden výtisk v haraburdí,“ odbyl ji syn a měl pravdu. Schopenhauerová i se svou fabrikací románů padla v zapomenutí.

Matka se však nedala: „Tvých spisů bude vždy celé vydání na skladě.“ Měla též pravdu. Spisy Schopenhauerovy nešly s počátku na obyt. Prodávaly se jen na balení. Až teprve mladší pokolení počalo je hltati ke své největší škodě.

Ač holdoval mladý Arthur pessimismu, hledal rozkoše kde a jak mohl. Žil bezuzdně a hýřil přes hluboké opovržení k „bipedes“ = lidé. oddával se nízkým choutkám přes svoji filosofii velící nízké vášně krotiti a hájil „právo mládí“ způsobem, jenž zpěčuje se všemu popisu, a to i v pozdním stáří.

O náboženské výchově neměl potuchy. V mládí poznal jen mělký, střízlivý, pohodlný protestantism. V pozdějších letech bylo mu jasno, že protestantism není pravým křesťanstvím. „To je tak dobré náboženství pro pohodlné, ženaté a rozumářské pastory, ale pravé křesťanství to není.“*)

Katolické církvi se však z filosofické pýchy nechtěl podrobiti. To zdálo se mu filosofa nedůstojným. „Žádný, kdo věří, nedostihne k filosofii, protože jí nepotřebuje. Nikdo ze skutečných filosofů nevěří, jde bez vodítka, nebezpečně, ale svobodně,“ napsal rozhorleně na okraj sešitu, když profesor Schleiermacher příznivě vyslovil se o scholasticích. Za to jej Schopenhauer poctil titulem „papežence“.

Vůbec nepohodl se s nikým, s kým se poznal.

R. 1811 přivábila ho do Berlína sláva Fichteova. Avšak „aprioristická úcta k němu zvrhla se v pohrdání a posměch“. Zcela protivil se mu Fichte svým zevnějškem.

„Malý, červenolící, se štětinatými vlasy, pichlavým zrakem, prázdným pathosem s kathedry „imponoval“ studentům frásemi: „Mé já jest, jež se klade (sich setzt) a klade se, protože jest.“ Tak líčí své dojmy Schopenhauer. Proto po celý život nazýval židli posměšně „Sich — Setzen!“

Schellingovi a Heglovi ani na jméno nemohl přijíti. Hegel byl mu jen „gemeiner Kopf, frecher Unsinnsschmierer, ein geistloser und unwissender Charlatan“. Jeho filosofii zval „Hanswurstiádou“ a „pravou školou mělkosti, surovosti a nevědomosti“.

*) Die Welt als Wille und Vorstellung II. 705.

Zvláště jeho nevoli budili „páni kelímku a křivule“ (materialisté). Maleschotův „Oběh života“ zdál se Schopenhauerovi „kurz unwissend, roh, plump, ungelenk atd.“

Velice jej těšilo, že Büchnerův spis „Síla a hmota“ ztratil ius legendi, a že autor má býti suspendován.

Při smrti nešťastného filosofa Beneke dovolil si Schopenhauer posměch v nejkrutějších a nejízlivějších výrazech a to jen proto, že Beneke před 34 lety méně lichotivě posoudil jeho dílo: „Die Welt als Wille und Vorstellung“

Ke svým kolegům neměl tedy mnoho lásky. Snad tedy svou vlast miloval. Nikoli. Schopenhauer nebyl vlastencem. Nu což! Mnozí „velcí Němci“ nebyli patrioty. Tak sám Goethe. Herder vyznal „že je bohužel Němcem“. „Vlastenec a blázen“ byla mu synonyma. Lessing pokládal vlastenectví za „heroickou slabost“, které rád postrádal.

Mladí Schopenhauerovo spadalo v dobu největšího nadšení vlasteneckého v Německu. V dobu probuzení a bojů za svobodu proti Napoleonově tyranii, k nimž plamennými slovy mnoho básníků a prosaistů vybízelo. Goethe pro ně neměl ani jediného verše. Náš Arthur zůstal hnují zcela cizí, ba nepřátelský. Prchal před vojenskou službou a pro případ smrti sepsal vyznání, „že pohrdá německým národem pro jeho nehoráznou hloupost a stydí se, že je Němcem“.

Ukončiv katovskou práci v díle: „Die Welt als Wille und Vorstellung“, navštívil Itálii. V Římě vešel se do důvěrné společnosti německých umělců scházejících se v útulném „Caffée Greco“. Svým pessimismem a frivolitou byl v ní jediným rušivým živlem. Nevole proti němu vybuchla, když opovážil se tvrdit, že Němci jsou nejhloupější národ na světě.

„Ven s ním!“ rozhorlili se mladí umělci. V okamžiku octl se filosof na svěžím vzduchu. Od té doby vyhýbal se „Caffée Greco“.

Častěji před Angličany a Francouzi bědoval na svůj německý původ, odříkal se Němců, že jsou tak hrozně hloupí a „lüchtige, plumpe, von Ministern aufgepuffte, brav Unsinn schmierende Charlatane, ohne Geist und Verdienst“.

Jeho soustava je snad známa. Proto jen několik slov. Skládá se ze tří dílů: z theorie poznání dle Kanta, z nauky o vůli dle Fichte a z vlastního pessimismu, jež čerpal z indických ved, ze své melancholie, a z neukojené ctižádosti.

Svět jest jen objektivace pravůle v různých stupních, jež stále mezi sebou zápasí. Pravůle objektivovala se jen z nudy. Podstatou života je chtění. Jen ten něco chce, kdo toho postrádá. Každé postrádání, nedostatek je strast a bída. Pokud něčeho postrádáme, toužíme po tom, soužíme se, trpíme, pokud toho nedosáhneme. Když jsme dosáhli, přijde ukojení, nuda. Šrast a nuda jsou póly, mezi nimiž pohybuje se pessimismus. To jest ten začarovaný kruh, z něhož nikdo nevyvázne.

Filosof líčí zhuštěnými sice barvami, ale živě, názorně, slohem brilliantním, tónem přesvědčivým hrůzy válek, lidomoren, nemocnic, vězení, děsné výjevy poprav, fanatických řezí a dochází závěru, že svět a všechno bytí jest jen čirá strast. „Kdo poznal, že tento zdánlivý svět, tento „sen Majin“ není leč jen bídou, svízelem, ano smrtí, ten zapři vůli k žití,“ volá na konec.*)

*) Velikou přednost nutno přiznati německým pessimistům, že nepsali suchopárně jako Kant a Marx, nýbrž úchvatným slohem odívali své děsivé theorie, jež staly se tím svůdnější pro mládež.

A jak sám ji zapíral? Nikdy nesvěřil se břitvě holičově. Když povstal v noci hluk, vyskočil z lůžka a ozbrojil se revolverem a dýkou, jež míval vždy po ruce. Po každém kouření zamykal hlavičku a špičku dýmky, aby jich nikdo neotrávil. Z Berlína vyhnala jej bázeň před cholerou, na cestách po Itálii nikde neměl pokoje. Z Verony pudila jej hrůza, že požil otráveného tabáku, z Neapole utíkal před neštovicemi. Ano i když měl úplný klid, stále se obával čehosi hrozného. Myslil, že musí býti něco zlého, co ho týrá, ale že se to tají.

Je-li život čirá strast a svízeľ, plyne z toho důsledně nechut k žití, touha po smrti, po nirváně. Proto stanovil hlavními povinnostmi své ethiky strohou askesi fanatických fakirů indických. Jí si život ukrátíme a přiblížíme se k nirváně. Jak to filosof s askesí myslel, dokazují „práva mládí“, jež i v stáří hájil.

Druhá povinnost jeho ethiky je soucit s trpícími.

K tomu uvádí Gwinner zajímavý doklad. Schopenhauerova hospodyně měla zvyk přijímati čajové návštěvy v jeho předsíni. Tuto ženu filosof tak nemilosrdně vyhodil ze dveří, že se těžce zranila a byla práce neschopna. Soud jej odsoudil ubohou do smrti živiti. Ta prý měla tuhou konstituci. Ani cholera ji nezmohla. Dvacet let musil ji živiti. Konečně prý mohl napsat na hrob: Obit anus, obit onus. Tak rozuměl filosof soucitu s trpícími!

Sebe pokládal za bytost vyšší, „jež se musí chrániti před pěti šestinami lotrů, nebo bláznů a hlupců“

Jeden jeho předpis velel, „aby styk s lidmi považován byl za poskvrnění“ a „považovali se jako Brahmín mezi Sudry“.

„Kdybych se jen zhostil illuse považovati toto plémě ropuch a zmijí za své bližní, ó jak by se mi ulevilo!“ napsal do cestovních poznámek.

Lidmi („bipedes“) pohrdal, ale svého pudla miloval. Vedle obyčejného jména zval jej „Athma“ = světoduše

Když jednou viděl ve zvěřinci ve Frankobrodu orang-utanga, všecek se nadchl „pro tohoto praotce našeho pokolení“, denně jej navštěvoval a v jeho melancholickém zraku viděl „zosobněnou touhu přirozené vůle po poznání“.

Bohatstvím a počtami má filosof dle jeho slov zhrdati, protože mu brání potlačiti vůli k žití a dospěti nirvány.

Přes to spekuloval cennými papíry, ukrýval peníze na tajná místa, mezi notové papíry, pod kalamář, užíval tajemných nápisů „Arcana medica“, tak že po jeho smrti přes údaje v závěti nemohli jich nalézt.

V poslední nemoci zabědoval několikráte hroznou bolestí: „Bože můj, Bože můj!“ Přítomný lékař tázal se ho, zda jeho filosofie připouští existenci boží?

„Ach, ta v bolestech nestačí bez Boha,“ odvětil. „Uzdravím-li se, bude to jiné . . .“

Když ho týž lékař v krásný zářijový den spatřil zotaveného seděti u okna, připomněl mu jeho slib a zmínil se o věčnosti a o Kristu.

„Jděte mi s těmi strašáky,“ rozhorlil se rekonvalescent. „Filosof nepotřebuje Krista!“

Téhož dne byl mrtvolou. Jeho duch rozplynul se v nirváně. — V nirváně? — — — Ó nikoli. Upadl do rukou živého Boha, jehož za živa nepotřeboval. — — —

Beato Angelico da Fiesole.

(Památce † Josefa Pazderky.)

(Dokončení.)

Ačkoliv v poslední době věnována byla zvýšená pozornost dílům Angelicovým, přece nepodařilo se zjistiti chronologicky přesný pořad jeho děl, neboť frà Angelico na svých obrazech nepoznamenával ani svého jména, ani roku, kdy byl malován. Komu nepřipadnou na mysl neznámí stavitelé nádherných francouzských katedrál? Zmíníme se tedy jen o několika jeho obrazech, jež tvoří jaksi vrchol tvorby Angelicovy. Posloupnost jejich není ovšem historická, spíše vezmeme zřetel k tomu, kde byla malována. Předem ještě nutno zmíniti se o tom, jakých barev užíval Angelico při svých pracích. Při malbách na dřevě užíval barev temperových, které skládaly se z křihové vody, klovatiny, bílku a medu. Pak se k nim dávala příslušná dávka barviva.

V Cortoně jest dosavade oltářní obraz „Zvěstování“, jeden z nejkrásnějších obrazů mistrových, na němž lze snadno přednosti umělcovy studovati. V otevřené síni, z níž otvírá se rozhled na kvetoucí louku, sedí Panna Maria. Sedí na prostém sedadle s vysokým opěradlem, majíc ruce pokorně skříženy na prsou. Celý obličej vyjadřuje očekávání, které patrně jest ze skromně upřeného zraku na ústa andělova. Tvář Panny je jemná, něžná, dívčí. Na pravém jejím koleně leží rozvěšená modlitební kniha, ze které se právě modlila, byvši vyrušena andělem. Nad ní vznáší se ve světelné záři Holubice Ducha svatého, která vychází od Otce. zjevivšího se nad jedním z pěti ušlechtilých sloupů síně. Archanděl Gabriel vstupuje k ní spěšným krokem a po zvyku čistě italském doprovází své poselství živými pohyby rukou. Levá směřuje vzhůru směr k Otci, pravá ukazuje na slova „Duch svatý vstoupí v tě“ jež po tehdejších zvyku napsána jsou na obraze v podobě vignety zlatým písmem. Proti slovům andělovým stojí odpověď Mariina „Aj, já dívka Páně“. Krásný soulad tvoří skromná modř šatu Panny a jasné karmazínový, hojně zlatem zdobený šat andělův, jemuž zlaté září křídla a gloriola paprsků kol hlavy. Archanděl Gabriel je vůbec typem Angelicových obrazů. Představuje je nikoli jako dívky nebo malé děti, nýbrž bera ohled na Písmo svaté (Tob. 5, 5., Daniel 3, 49., Luk. 24, 4.) předvádí je jako ušlechtilé jinochy s dívčími tahy, maluje je v oděvě podobajícím se kněžské albě, s velikými, jasnými barvami zářícími křídly a rusými kadeřemi. Na čele obyčejně plane jim plamének, symbol to žhoucí jejich lásky k Bohu. Celou ladnou postavou andělovou vyjádřena jest nadpozemská krása. Pozorujme dále! Častokráte vyčítává se středověku, že neměl prý pochopení pro přírodu. Než obrazy Angelicovy svědčí o pravém opaku. Hned tento. Který malíř dnešní dovedl by s takovou láskou a pečlivostí propracovati dopodrobna stromy, květiny, ba i trávu, jako na př. Angelico? Na obraze „Zvěstování“ vidíme stromy, kvetoucí keře růžové, drobné kvítí a různé ty drobnosti, jež svědčí o pozorovacím talentu mistrově. A což teprve jiné obrazy! Na př. „Poslední soud“ ve florenské Akademii. Lze říci o frà Angelicovi, že je prvním z malířů italských, který takto láskyplným a něžným způsobem maloval přírodu, ačli tímto tvrzením neubližíme Giottovi. — V pozadí obrazu jest viděti vyhnání prarodičů z ráje. Významně spojuje tu Angelico Evu Starého Zákona a

Evu Nového Zákona. Neboť Eva zhřešivši, stala se příčinou zvěstování a vtělení se Kristova.

Pod obrazem pak jest řada obrazů, tak zvaná predella, jež znázorňuje výjevy ze života Panny Marie.

Jiný z vynikajících děl Angelicových je „Poslední soud“, který malován byl pro kamaldulenský řád v klášteře degli Angioli ve Florencii. Pozorujeme-li obraz posledního soudu od Michelangela, Rubense, Signorelliho a j., vstoupí nám jistě na mysl slova Věčného Soudce: Odejděte ode mne, zlořečení. Než u frà Angelica tomu tak není. On tvoří své dílo pod dojmem slov: Pojděte, požehnaní Otce mého. Zářící Kristus, obklopen jsa chorem vyvolených, laskavým pohybem pravé ruky zve spravedlivé ve věčný ráj, levou rukou odmítá zavržené do propastí pekelných. Andělé rychlým letem oddělují spravedlivé od zlých, uvádějí vyvolené v radost věčnou, kdežto bezbožné satan se svými druhy vrhá v propasti. Angelico mile a působivě klade zde v protivu radost vyvolených a bídu zavržených. Ten jeho ráj je tak krásný! Muther dí o něm, že „v žádném ráji bys nechtěl žít tak rád, jako v ráji Fiesolově, kde je věčně neděle, kde opět nalézáš dítě svou hračku, přítel přítele, milenec milenku“. Jak naivně a prostě znázorňuje nebeskou radost! Po kvetoucích nivách rajských tančí svatí s anděly. Lehkým tanečním krokem, ruku v bok podepřenu, tančí anděl s nějakým mnichem. Stuhly oděvu andělova poletují vzduchem v ladných křivkách, z obličeje andělova září radost a veselost, jež patrna je na tvářích okolních svatých, kteří, držíce se za ruce v kruhu, čekají, až budou tančiti nějaký nebeský chorovod. Jiné vidíme, kterak se objímají, vítají, líbají, zkrátka, je tu každá forma čisté radosti a veselí. Naopak mocně kontrastuje bolest zavržených, kteří uzavřeni v jakýchsi prohlubních jednotlivých pater, křičí bolestí olizováni jsouce plameny, pálení jsouce sirnou lázní a jinými fysickými trápeními. Bolest duševní patrna jest v očích a obličeji každého. Než, abychom byli upřímní, utrpení zavržených není tak účinné jako jásot a radost blažených. Správně praví Muther o obrazech, kde Angelico předvádí utrpení: „... i čertíci Angelicovi jsou chlapíci pramálo nebezpeční, kteří se spokojují nevinným štipáním a i to provozují tak dobrácky, jakoby se za své řemeslo styděli. Jeho obrazy mučednické činí dojem, jakoby se byli chlapci přestrojili za mučedníky a katany.“ Celý obraz vyplněn je na příslušných místech krásnými květinami, věnci z růží, stromy, vši možnou dekorací květinovou. Tento obraz jest nyní v Berlíně.

Třetím nejznamenitějším dílem Angelicovým jest jeho Korunování Panny Marie; nyní jest v Louvru, kam přinesli je Francouzi r. 1812 z kláštera fiesolského. Ne devátém stupni klečí Nejsvětější Panna před svým Synem, který klade na její hlavu korunu. Panna Maria, majíc hlavu zahalenu závojem, s rukama na prsou skříženými, tiše a pokorně přijímá největší vyznamenání z rukou Ježíšových. Na měkce zkadeřených vlasech Spasitelových spočívá rovněž nádherná koruna. Nad oběma pak, Matkou i Synem, klene se gotický baldachýn. Kolem Královny nebes stojí po stupních andělé, kteří chválí svou Paní hrou na citery, housle a rozličné hudební nástroje. A pod anděly stojí nebo klečí patriarchové a proroci, apoštolové a mučedníci, vyznavači a panny, právě v tom pořádku, jak následují za sebou v loretanské litanii, počínajíc od „Královno andělů“ až po „Královno panen“ Postavy andělů jsou opravdu rozkošné. Tolik něhy, něco tak dětského nedovedl snad nikdo, vyjma Botticelliho, do postavy a výrazu andělů vložit. Krásná studie o obrazu tomto jest v díle K. J. Huysmanse, v Kathedrále. Těm,

kteří zajímají se snad o kolorit Angelicův, dílo toto co nejsrdečněji doporučuji.

Korunování Panny Marie maloval Angelico několikrát, stejně jako máme z jeho štětce několik Zvěstování. Tato tři díla, o nichž jen stručně bylo promluveno, jsou snad nejznamenitějšími jeho výtvary. Než vedle nich jest celá řada obrazů, jež jemný štětec mistrův vykouzil. Trvalo by příliš dlouho o každém, byť jen stručně, se zmiňovati. Všimněme si jen některých zjevů v jeho dílech.

Jakožto dominikán s oblibou maloval zakladatele řádu sv. Dominika. Všude, kde maluje skupinu svatých, ať je to o nějakém výjevu z rajských vlastí, či z událostí světa viditelného, téměř všude vidíme sv. Dominika v rouše řádovém s charakteristickou lilií v ruce nebo s hvězdou na čele. Jiný dominikán, sv. Tomáš Aquinský, vždy vystupuje se světlem zářícím na prsou. Zajímavé jest předvedení sv. Michaela. Hlavními osobami četných obrazů Angelicových jsou sv. Štěpán a sv. Vavřinec, oba jáhnové. Na některých obrazech ze života sv. Vavřince pozorujeme již vliv mladé generace, jež jeví se zejména bohatou ornamentikou renaissanční.

Při podrobnějším studiu tohoto velikého dítěte malířů viděli bychom mnohé přednosti a zajímavosti, jež méně hlubšímu pozorování zůstanou utajeny.

Význam Angelicův stručně a případně vyjádřen jest nápisem pamětní desky ve Vicchio. Frà Angelico — sláva Italie, náboženství a umění. Pro italské umění jest Angelico jemným červánkem středověku. Jest posledním v řadě následovníků Giottových, po něm přichází oslňující den renaissance skutečné.

V něm září již slibná záře nové doby. Právem jest pokládán za největšího malíře časně renaissance, neboť dovedl nejjemnější a nejhlubší nálady duševní vyjádřiti, byl prvním z malířů, který tak láskyplně dovedl se ponořiti v krásy přírodní, byl prvním, který na obraze „Navštívení Panny Marie“ podal krajinu malovanou dle skutečnosti, a který dal na jevo veliké porozumění pro antickou architekturu.

Pro křesťanské umění jest ideálem pravého náboženského malíře, jemuž umění bylo bohoslužbou, před jehož obrazy lze se modliti. Ať maluje Ukřižovaného nebo Dolorosu, ať ukazuje našemu zraku ušlechtilé postavy andělů nebo ať odhaluje nám nebeskou nádheru ve svých obrazech Zvěstování, Korunování a j., vždy cítíme, že vnitřně se povznášíme a jsme nebesky nadšeni. Tážeme-li se, proč právě jeho díla jsou pramenem nejčistšího pohnutí, proč jsou obrazy zbožnými v nejlepším smyslu slova, tu odpovídá nám správně klášterní kronika fiesolská: „Byl výtečným malířem, a jako sám byl skromným, tak maloval též postavy plny skromnosti.“ Pro celkové má Angelico význam ten, že neúnavně snažil zdokonaliti se, že i v stáří ještě se učil, hleděl přizpůsobiti se dobrým stránkám nových směrů v umění, aniž by svůj charakteristický ráz ztratil. Byl umělcem, který tím, co tvořil, úplně byl proniknut, u něhož umění a život jedno bylo, a proto celou svoji duši ve svých dílech vymaloval. Zde není to prázdňý pathos, který objevuje se u mnohých náboženských malířů doby pozdější, nýbrž co jeho štětec na plátno neb tabuli vykouzil, jest pojato hluboce, to sám skutečně prožil. Proto tichá moc a tajemné kouzlo, kterým ještě dnes mocně Angelico na pozorovatele působí, ještě dlouho bude působiti u duší, jež dovedou porozuměti Angelicově duši prosté, čisté, duši spravedlivého.

Frà Angelico! Každý bude jej milovati pro jeho hluboce náboženský obsah jeho děl, pro vysoký smysl pro krásu, který z jeho linií a barev k nám mluví, pro jeho lásku k přírodě, pro jeho opravdově italský smysl pro radost, ale především pro jeho čistý, ušlechtilý charakter, který z jeho obrazů září jako nevinné oko dítěte. Jsou sice díla jeho, jak praví Hollandan Busken Huet, naprosto katolická, ale přece jsou taková, že i přísný jinověrec může se jimi potěšiti.

Doufáme, že tato stručná a kusá studie vzbudí zájem a lásku k velikému umělci křesťanskému, k frà Angelicovi.*)

N. N.:

Naše bilance.

Již skoro čtyři roky přetřásá se otázka zřízení rubriky pro ženské studentstvo. Teprve letos a posledním číslem realisuje se tato spravedlivá potřeba katolicko-studentského hnutí. Katolické studentky (sdružené) existují již od té doby, co jim „Stud. Hlídka“ svým návrhem vyšla vstříc. Veřejnost asi bude zvědava, proč se jí již dříve nepředstavily. Nuže: největší příčinou našeho ustupování do pozadí byla okolnost, že jsme neměly za sebou žádné samostatné práce, jíž bychom se vykazaly. A hned povím, proč. Jsme odkázány samy na sebe, nemáme (a neměly jsme) akademicky vzdělaných vůdkyň a proto naše obrodná práce na venek záležela doposud v pouhé účasti na prázdninových sjezdech. A ukázati se veřejnosti s prázdnýma rukama, pouze se svými dívčími sny a větrnými zámky, je pro nás nedůstojno. Máme v tom ohledu zdravé náhledy a chceme se úzkostlivě vyvarovati planému blouznění, jež se všeobecně dívkám přivlastňuje. Ale my máme za sebou kus poctivé práce. O té jsme mlčely a nemluvíly bychom bez příčiny o ní i teď. Je to naše vnitřní činnost, práce, jejíž požehnání zůstalo v nás. Doba a vzrůst náš volá po vlastní rubrice; nuže, dříve nežli k ní přistoupíme, zrevidujeme tu naši vnitřní práci! Pracovaly jsme, jak se na ženy sluší: tiše, vytrvale, detailně. Od té doby, co uznáváme, že nám třeba po příkladě studentů se sdružovati, navazujeme my dívky mezi sebou krásná ideální přátelství. Bylo by zbytečno vykládati, jak jsme se radívaly o návrzích v „Hlídce“, jak jsme těm mladším vysvětlovaly články atd. Něco jiného je zde pozoruhodno. Přilnuly jsme k sobě navzájem a naše přátelství, vzdor tomu, že většina jich po maturě opustila ústav, vzrostlo. V prázdniny jsme si dopisovaly, na sjezdech jsme se shledaly a když se nám zastesklo navštěvovaly jsme se vzájemně.

Znenáhla jsme se seznámily s rodinami svých přítelkyň a naše srdečnost a láska přenesla se i na ně. A poněvadž všude vystupujeme, zejména ve styku s „našimi matičkami“ tak, jak se u čtenářek „Hlídky“ předpokládá, to jest srdečně, oddaně a uctivě, dostává se nám kromě lásky i pochopení našich ideí. Tak máme nyní celé „Hlídkařské“ rodiny rozseté po Moravě od hor a podhoří, přes Hanou, Slovač až na to dumné Valašsko. Mohu s hrdostí říci, že v mnohých vískách i městech uvítaly by mne otevřené náruče matiček, mých kolegyně odchovaných „Hlídka“.

*) V první části tohoto článku bylo na str. 202 omylem vytištěno: „... červeno-bílé roucho řádové“; má býti černobílé. Prosím čtenáře, aby si tuto chybu laskavě opravil.

nerozmýšlí se pojmenovati mne svojí dcerou. Vždyť jsme jejich, my, které z nich vyšly a zase se nezměněné, nezkažené k nim vracíme. A ony ty naše drahé matky to cítí, když mne hladí po lících a po vlasech a slzí, když libám jejich drahé ruce. Ejhle, naše požehnání! To je ta naše vnitřní práce, vrátiti, neodciziti, vychovati intelligentku lidu! — Jen jedno mne bolí: kolik nadšených dívek, schopných naší práce, živoří v naší vlasti! Kéž by nás bylo víc! A bude! Děvčata, vyhledejme se o prázdninách, seznamme se a navštívme se a utvořme veliký, pevný kruh ideálního přátelství katolických dívek a studentek. Nejlepší příležitostí k tomu bude letošní holešovský sjezd. Tam pod Hostýnem se rozpovídáme, seznámíme, spřátelíme! Tam posvětime u naší korunované Královny svoje kroky, svoje snahy, svoje přání a tužby — —

Holešov je nejprůhodnější místo pro Hanačky, Slovačky a Valašky. Uděláme si tam program pro tu naši novou rubriku.

Tedy vzhůru do Holešova a na sv. Hostýn!

Andrej Živan:

K otázce „myšlenky všeslovanské“.

Mnoho se mluvilo a mluví o otázce slovanské. Čím dále tím více dere se otázka tato do popředí, čím dále tím více proniká do nejširších vrstev národa. A jest to zcela přirozené. Dlouho jsme spali, dlouho jsme byli nevšímaví k jiným národnostem slovanským. Postupem času jsme pochopili veliký význam této otázky, otázka tato začínala nás interessovati, probudila nás ze sna. My chápeme nyní, jak dalekosáhlý význam má pro nás a pro celé Slovanstvo otázka všeslovanské unie, my stydíme se za to, že nemáme společného jazyka, jímž bychom se mohli mezi sebou dorozuměti a bolí nás faktum, že si musíme pomáhati němčinou.

Nebudu se šířiti o významu unie všeslovanské. Jsme nejsilnějším národem kulturní Evropy, té Evropy, která nás dříve neznala, neb — lépe řečeno — nechtěla znáti, která však dnes již začíná nás respektovati, chápajíc náš veliký význam. Již ten moment (a jest jich ještě mnoho) měl by každého nadchnouti pro studium slavistiky.

Nutnost unie cílí každý uvědomělý Slovan, jemuž otázka tato není právě indiferentní. Netřeba se také zmiňovati o významu Slovanů v Evropě, o jejich kulturním poslání.

Mnoho, velmi mnoho se mluvilo o tom, jakým způsobem řešiti otázku slovanské unie. Bylo proneseno množství různých náhledů a teorií z různých stran, ať již vhodných, či nevhodných. První místo mezi náhledy, jak řešiti tuto otázku, zaujímá náhled, řešiti ji na podkladě náboženském. Nutno nejdříve sjednotiti se nábožensky a pak teprve politicky. — Toť největší překážka, jež nám posud stojí v cestě. Sjednotíme-li se nábožensky, sjednotíme se i politicky! — Toho chopili se povolání činitelé a dnes bohudíky můžeme již konstatovati, že řešení toto nachází se na dobré cestě. — Vždy po dvou letech pořádají se na Velehradě tak zv. „unionistické sjezdy“, jichž se zúčastňují vynikající osoby všech slovanských národů, aby pojednaly o překážkách a jich odstranění, jež stojí náboženské unii Slovanů v cestě. Tímto způsobem seznamuje se Jih se Severem, Východ se Západem.

Západ obeznamuje se s poměry, panujícími na Východě, Východ zase s poměry západními. — Ovšem, řešiti tuto otázku tímto způsobem, přináleží na prvním místě theologům z povolání, ale nebude ani laikům na škodu, budou-li i toho si všímati. Jest nejen prospěšno, ale i nutno, aby každý, kdo se otázkou panslavismu vážně obírá, znal příčiny, kořeny hloubky oné propasti, jež dělí Východ od Západu. — Jako lékař, má-li s prospěchem léčiti chorobu nemocného, musí vypátrati příčinu, kořen, v němž tkví tato nemoc, aby mohl předeepsati vhodný a účinný lék, tak i my, máme-li s úspěchem realizovati velikou ideu panslavismu, napřed musíme dobře znáti kořen, v němž tkví ony choroby, jež nám brání uvéstí organismus národů slovanských opět do pravidelné činnosti, tak aby jeden úd tohoto organismu podporoval druhý a všechny aby sloužily blahu celku. A to jest přáním naším. —

„Neznáme se!“ toť příčinou všech dosavadních neúspěchů, třeba se nejdříve poznati. — „Vzájomné spoznanie sa a bratské styky sú nám nevyhnutelne potrebné; sme jeden na druhého odkázaní,“ volá neohrožený bojovník za práva uherských Slováků. Nutno tedy zvláště v tomto směru pracovati a tu zvláště my Čechové, jakožto národ čelný počtem i kulturně vyspělý, měli bychom státi v prvních řadách pro unii všeslovanskou, měli bychom, abych tak řekl, hráti prim, zvláště nyní, kdy naši bratři nemohou se otázkou touto zabývati pro krvavé boje o existenci.

Než namítne snad někdo: „Jak jest nám možno seznámiti se se životem národů slovanských — s jejich poměry?“ Na tuto námitku možno odpověděti několika způsoby. Především, abychom se mohli navzájem poznati, jest nutna znalost slovanských jazyků. — Jest to „*conditio sine qua non*“ Jazyky slovanské jsou si velmi příbuzné a není proto tak obtížno naučiti se jim. Nežádám také, aby každý jednotlivec znal všechny slovanské řeči, toho netřeba. Stačí, zná-li důkladně jeden nebo dva jazyky slovanské. Vždyť tolik krásných prací máme v literaturách slovanských, tolik drahokamů, o nichž bohužel mnohdy ani nevíme. Kolik krásných děl chová v sobě na př. literatura ruská, polská. — Již to by mělo nám býti pohnutkou ke studiu slovanských jazyků. —

Jest smutným faktem, že mnoho studentů a zvláště studentek učí se francouzštině, dávajíce jí přednost před jazyky slovanskými. Činí tak proto, poněvadž prý jest to „v módě“ Neupírám důležitosti jazyka francouzského, ale tvrdím, že povinností každého Slovana na prvním místě jest, aby dal přednost slovanskému jazyku! My nesmíme býti otroky módy v tomto ohledu, nesmíme slepě hnáti se za massami, nesmíme tak jednati proto, že tak jednají jiní! — Či jest nám snad bližší francouzština než na př. ruština? Snad někdo mne poukáže na vřelé (?) *sympathie* Francouzů k Čechům. Tato námitka by mohla platiti jen tehdy, kdyby o *sympathiích* těch se mohlo říci, že jsou upřímné a že celý národ francouzský *sympathisuje* s Čechy. Či snad nám stačí, abychom soudili na *sympathie* celého národa z nějakého slavnostního přípitku několika jednotlivců v „Representačním domě“? Dva nebo tři lidé netvoří ještě národ a národ francouzský, jak známo, má velmi slabé znalosti o Čechách. Co nám přinesou styky česko-francouzské? Nejsou nám bližší naši bratři na Jihu neb na Východě? — Proto při volbě řeči, již chceme studovati, třeba rozvahy. — Oč blíže bychom byli oné veliké myšlence všeslovanské, kdyby času, jež věnujeme

francouzštině a klavíru, použito bylo ke studiu některého jazyka slovanského. Vždyť tím prospějeme sobě i celku. Říká se: „Kolik jazyků kdo ovládá, tolikrát je člověkem“ a pravdivost toho netřeba dokazovati. Právil jsem, že studiem slovanských řečí prospějeme sobě. Budeme-li ovládati na př. ruštinu, neb kterýkoliv jiný slovanský jazyk, jak široké pole se nám tu otvírá. Znalost jazyka bude nám klíčem ke všem pokladům, jež chová literatura toho neb onoho národa. Čtením také nejlépe poznáme ducha toho neb onoho národa, ale jen čtením v originálu. Ani nejkrásnější a nejpriléhavější překlady nemůžeme stavěti na roveň originálu, poněvadž každý jazyk má něco sobě vlastního — svého, čeho postrádá jazyk druhý. A nejen sobě tím prospějete, nýbrž vy prospějete i celku, jehož jste členy. — Marným bude naše volání po vzájemnosti slovanské — bude hlasem volajícího na poušti — nesplní-li se první požadavek, totiž studium řeči. — A tu appelluji na vaši privátní píli. Važte si každé chvílky volné, co v mládí si nastřádáte, jen to si odnesete do života. „Per aspera ad astra!“ Každý počátek je těžký, ale překonáte-li počáteční obtíže, pak dílo půjde vám hravě a vás bude těšiti vlastní práce. Dobrá vůle, chuť k práci zmůže vše! Známladého studenta, který v několika letech privátní píli ovládl všechny slovanské řeči a mimo to ještě francouzštinu, angličtinu, maďarštinu a italštinu. Jazyky tyto ovládá perfektně. To ovšem předpokládá talent, ale i ti, kteří nejsou tak talentovaní, mohou privátní píli mnoho vykonati.

Dnes bojuje se proti různým konviktům a ústavům, protože prý jsou většinou klerikální a nevyhovují dnešním požadavkům kulturním, ale jděte a podívejte se tam a uvidíte, jaký tam plane zápal pro studium slovanských jazyků. Známl některé takové ústavy, kde není ani jednoho chovance, který by neovládal neb aspoň neučil se některému slovanskému jazyku. Ovšem mají k tomu více příležitosti, podporují se navzájem, vládne mezi nimi, abych tak řekl, jakási nevinná, se stanoviska paedagogického chvalitebná revnivost pro dobrou věc. „Práce tichá a společná získá vlasti oslavu,“ napsal již Kollár. A ústavů takových jest u nás mnoho, kde chovanci neb chovanky mohli by se navzájem podporovati, povzbuzovati ke studiu slovanských řečí. Kéž není ani jediného paedagogia učitelského neb jiného podobného ústavu, kde by nebylo svatého zápalu pro tuto dobrou, krásnou věc. A tu appelluji zvláště na podobné ústavy ženské, zvláště katolické, kde se studiu slovanských řečí věnovala posud malá neb vůbec žádná píle, aby katolické studentky řídily se dle vzoru ústavů mužských a s větší horlivostí než dosud věnovaly se tomuto studiu. Pryč s planými řečmi, před námi stojí vážná přítomnost a ještě vážnější budoucnost a ta, má-li nám přinést uskutečnění myšlenky všeslovanské, žádá bedlivé přípravy!

Snad bude někdo v pochybnostech, který jazyk slovanský si má zvoliti za předmět svého studia. Tu ovšem jest rada těžká. — Dle mého náhledu ze severních slovanských jazyků by každý měl dáti přednost ruštině, kteroužto řečí dosud největší část Slovanů mluví. Nám nejbliže jsou ovšem Poláci a také zájmy naše se nejvíce kříží se zájmy Poláků, avšak jazyk polský lze ovládnouti poměrně bez velikých obtíží v krátké době aspoň tak dalece, že rozumíme, tak že mu netřeba věnovati zvláštní píle. — Z jazyků jihoslovanských dávám přednost slovinštině, která jest klíčem k ostatním jazykům jihoslovanským. Bohužel, že jihoslovanským jazykům nevěnuje se dnes taková pozornost, jaká by jim po právu patřila. Vždyť Jihoslované jsou nám

bližšími než severní Slované na př. Rusové a zvláště v poslední době snaží se navazovati s námi přátelské styky. Jest smutným zjevem, ale přece faktem, že málokdo zná literaturu jihoslovanskou. A přece tak vzácné perly v sobě chová. Jak uchvacuje nás na př. svou jemnou melancholií Ksaver Meško. slohem druhý náš Třebízský. Již tyto perly literatur jihoslovanských by nás měly dráždit a ponoukati a ponoukají také některé ke studiu jihoslovanštiny. Tolik o volbě jazyka ke studiu. —

Na otázku, jak se jazyku tomu učit, jakým způsobem pokračovati, odpovídám, že není naprosto třeba obsáhlých, suchopárných gramatik, jichž studium nikterak nám nedodává chuti k vytrvalosti, ba spíše nás odpuzuje. Stačí s počátku slovník a nějaká malá gramatika. Časem se gramatika doplňuje a studium takto nestává se nudným, poněvadž již sama četba svým obsahem nás poutá a nutí pracovati a jen četbou se také nejvíce zdokonalíme.

Nestačí však vzdělávati jen sebe, nýbrž my musíme pracovati i mezi lidem, informovati lid. my se musíme přičiniti, aby tato veliká myšlenka našla ohlasu i mezi širšími vrstvami národa. A tu bych navrhoval, aby každý mezi svými známými pracoval jako apoštol, aby každý upozorňoval své známé na význam oné veliké, vznešené myšlenky. Za tím účelem by měl každý katolický student, každá katolická studentka upozorňovati na časopisy, jež otázkami těmi se zabývají způsobem populárním. K časopisům podobného druhu patří na prvním místě, dobře redigovaný měsíčník: „Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje“. Časopis ten by neměl u nás scházeti v žádné katolické rodině. Jen takovým a podobným způsobem lze šířiti lásku a pochopení pro tuto velikou ideu mezi těmi, jimž není možno blíže otázkou touto se zabývati a ji studovati.

Končím! — Mým přáním a přáním celé katolické české veřejnosti jest, aby se v brzku vyplnila slova velekněžské modlitby Kristovy, jež jsou zároveň heslem dnešního mocného hnutí pro všeslovanskou unií: „Ut omnes unum sint.“ Kéž Velehrad, tato kolébka — Betlem křesťanství u nás — stane se kolébkou bližšího vzájemného sebezpoznání, Betlemem sblížení se národů slovanských! Naším přáním jest, aby církev katolická vyplnila v krátké době své kulturní poslání mezi národy slovanskými, jimž dle slov velikého papeže Slovanů, Lva XIII., „vedle soudů božích jsou uchystány zvláštní a vynikající úkoly v životěездеjší“ —

Jan Nep. Boháč:

Wagnerův Parsifal.

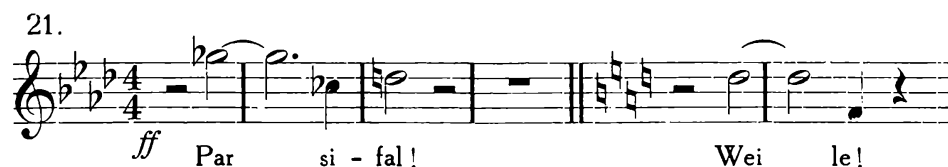
(Dokončení.)

Toť první část — předehra — veliké zkoušky, z níž Parsifal vyšel co vítěz; než nebylo to vítězství v pravém slova smyslu. Zvítězila zde spíše jeho nevědomost, jeho dětská prostota a ne silná vůle v těžkém boji probuzených vášní a citů srdce.

A proto jest Parsifalovi i tento boj podstoupiti, aby došel pravého vítězství, jež by jemu i jiným přineslo potřebné spásy. A tak děje se v druhé části veliké zkoušky, v níž Parsifal se setká s nejmocnější — s Kundry.

Teprve tento boj, z něhož Parsifal vyjde co slavný vítěz, strhne s očí jeho závoj nevědomosti, probudí v srdci jeho vše, co dosud v něm klidně spalo, dá mu okusiti pocit vášně, bolesti a soucitu, odkryje mu hrůzu hříchu, posvěti jeho čistotu a vtiskne jí charakter vydobyté, uvědomělé ctnosti a konečně jej samého povznese k cíli jeho poslání: státi se dárce spásy! — —

Jako svitnutí blesku — tak krátce ozve se v orchestru vítězný motiv Parsifalův — znamená to boje, jenž pro Parsifala skončí vítězstvím — a hned na to ve fortissimu nad děsivým tremolem smyčcových nástrojů nese se v melodii „čistého blouda“ táhlé volání:

— Parsifale, zůstaň!

Parsifal, slyše vyslovit své jméno, na svém útěku před dívkami se zastaví a jakoby okouzlen čarovnou mocí octne se před zraky krásné a svůdné bytosti — Kundry.

Dívky s bolestí loučí se s krásným hochem a odcházejí ke svým raněným miláčkům, ponechávajíce Parsifala nástrahám ženy mocnější a krásnější než ony jsou.

Kundry započne své dílo.

Sladkými a zároveň i mocně působícími vzpomínkami na jeho mládí a na jeho matku hledí sobě Parsifala nakloniti a tak získati pro svoji lásku, jež mu má nahraditi lásku matčinu.

Tak možno krátce charakterisovati onu první část scény, odehrávající se mezi Parsifalem a Kundry.

Hudební zpracování této části jest založeno na rozkošné něhou dýšící melodii,

jež zdá se býti něžnou ukolébavkou z dětských let Parsifalových a také spolu s doprovázenými slovy má ten účel, aby v srdci Parsifalově vzbudila živou vzpomínku na jeho šťastné dětství.

Druhá melodie, jež v různých proměnách dochází zde svého uplatnění, jest následující,

jež možno nazvati motivem Bolemíry, matky Parsifalovy. Motiv tento ve spojení s jinými už nalézáme v prvním jednání při zmínce o matce

Parsifalově; ovšem nedochází tam takového uplatnění jako v této scéně jednání druhého.

Oba tyto motivy, samy o sobě tak bohaté lyrikou, v různých proměnách a odstínech barev tónů spolu s něžnými slovy svůdné ženy skutečně docházejí svého cíle: vytvořit před zrakem Parsifalovým obraz jeho šťastného mládí v náruči matčině a tak ho nepozorovaně učiniti přístupným záměrům svůdné Kundry.

Parsifal zcela oddán vzpomínkám na své mládí a na svou matku, pocituje v srdci svém znenáhla náklonnost k té ženě, jež mu tak sladkých chvil připravila svým vypravováním.

Kundry to dobře tušíc vypravování činí živějším, až konečně přichází k vrcholnému, Parsifala úplně zdrcujícímu momentu — ku skonu nešťastné jeho matky.

S výkřikem bolesti vrhá se Parsifal k nohám Kundry, jsa úplně přemožen výčitkami svědomí.

V hudebním zpracování této části ustupuje lyrický nádech, s jakým s počátku započalo vypravování Kundry, zmizí něžné akkordy a jemné melodie, a při posledních slovech Kundry o smrti nešťastné matky, slyšíme zase ty mocné tóny, plné tragiky, jež jsou opravdovými výkřiky duše v sobě zápasící, duše trpící.

Po hrozném výbuchu rozbolestněného srdce upadá Parsifal v něžné naříkání, jež v hudebním symbolisování jest jasným dokladem, jak hudba, jediné hudba ze všech umění jest nejschopnější řečí srdce trpícího.

24.

Die Mut - ter, die Mut - ter

p *p* *piu p*

Ped. *

konnt' ich ver - ges - sen !

pp *pp espress.*

V nádherném tomto hudebním obraze slyšíme výstražný motiv posv. kopí (1b), jakoby chtěl upozorniti Parsifala, aby procitl už ze své nevědomosti a ušel včas nástrahám zlé ženy.

Než Parsifal, ačkoliv už srdce jeho v jistém směru se probouzí a pocituje už v pravém smyslu, co jest bolest a výčitky svědomí, přece ještě nepoznává zlobu lidské vášně a hrůzu lidských úskoků.

Kundry všemi silami a vší svou dovedností dychtivě spěje ku svému cíli. V hudebním doprovodu slyšíme čím dále tím více vystupovati motiv kouzelné moci (13) Klingsorovy, jenž v mocném crescendo zdá se býti elektrisující silou, která proniká celou bytostí Kundry a ji přímo vášnivě žene strhnouti Parsifala ve svou náruč. Než Kundry vede si při tom mistrně a opatrně. Ačkoliv nitro její jest zmítáno vášnivou touhou po své oběti, přece tváří se klidnou, upřímnou a spoučící s opuštěným hochem. Jakoby ze soucitu nabízí mu svou lásku v náhradu za lásku matčinu. V náruč svou, jež vždy byla zvyklá vášnivě a rychle chápat se rozpálených skrání svých obětí — v tu náruč klidně, láskyplně, jako matka běře hlavu Parsifalovu a na čelo jeho vtiskuje vroucí polibek, jenž má mu býti náhradou za sladký polibek matčin, ve skutečnosti však jest to polibek zrádný a hříšný. V nitru svém pak ďábelsky už jásá nad svým vítězstvím.

Než v tom stane se něco neobyčejného.

V orchestru po několika takttech doznívající melodie motivu kouzla, s plnou silou a hrůzou ozvou se bolestiplné akkordy mocně působícího motivu nářku Spasitelova (11), jež jako zdrcující rány hrnou se mocným proudem a zakotví ve ff. v akkordu plném disharmonie, nad nímž ozve se ve vysokém f. hrozný výkřik Parsifalův: „Amfortas!“ —

Parsifal jako bleskem zasažen — vytrhne se z náruči Kundry a chytaje se prsou, v nichž srdce hrozí puknouti, propuká v divý nářek: „Amfortas! — ta rána jeho páli v srdci mém.“

Jaká to ohromující, překvapující změna. Okamžik tento znamená rozhodný obrat v celém dramatu: zde stává se Parsifal úplně vědoucím a soucitkem začíná své dílo spásy, k němuž jest povolán.

V tom okamžiku, kdy Kundry vtiskla mu polibek na čelo, zachvátí srdce jeho hrozná bolest; on s hrůzou cítí, jakoby před ním stál ubohý Amfortas, zří jeho krvácející ránu v boku, slyší jeho steny, jeho nařikání. Teprve nyní chápe hrozný tento stav Amfortův, teprve nyní chápe jeho hříšnost, již se dopustil v náruči zlé ženy, teprve nyní chápe jeho utrpení a jeho nářek, jemuž svědkem byl ve svatyni Grálu. Zří planoucí Grál, zří svatou krev a tělo Páně, prožívá v duši své tajuplné okamžiky večere Páně. Dech nářku Spasitelova prochvívá celou jeho bytostí a duše jeho plní se velikou, ničím nyní už nezadržitelnou touhou přinést spásu hříšnému a trpícímu Amfortovi, hříšné, před ním v úžase ležící Kundry, jež ubohá jest jen nástrojem hříšného Klingsora a konečně i sobě samé.

Tak Parsifal procitá ze své nevědomosti a jakýmsi vnitřním oživením a rozjasněním stává se vědoucím a sobě plně vědomým svého poslání.

A nyní započne své spasitelné dílo a sice nejprve sám u sebe; kleká ku vroucí modlitbě, v níž vznešeně a kajícně prosí Spasitele za odpuštění své viny;

„Rci, Bože, spásy dárce, sám:
jak z toho hříchu kát se mám?“

tak končí svoji úpěnlivou modlitbu za smilování pro sebe samého.

V thematickém vývoji této tak důležité scény v celém dramatu, i hudební zpracování každým tónem nese na sobě znak vážnosti a opravdovosti té největší. Je to vedle zpracování motivu posv. kopí a nářku Spasitelova, ona hluboká, posvátná melodie večere Páně, jež zde zdá se býti konejšivým balsámem pro rozbourané nitro Parsifalovo.

Než i s Kundry stala se změna.

Kundry v úžasu vidouc nepřemožitelnou sílu čisté duše Parsifalovy, zachvácená je opravdu k němu vášnivou láskou, odkládá se sebe úkol služebnice Klingsorovy a vrhá se k nohám jeho jako pokorná prosebnice, prosící o jeho lásku.

Podobně jako před ní dívky, i ona vyhledává ty nejněžnější pohyby a pohledy, jimiž by získala jeho čisté srdce, než všim tím opět dociluje pravého opaku, Při rozkošné hudbě plné něhy a lichocení, při níž Kundry omezuje se jen na několik slov

a při níž Parsifal mluví s rostoucím odporem, poznává Parsifal hlas, pohled, ret a konečně i žhavý polibek této ženy, jímž hluboké hoře připravila Amfortovi a částečně i jemu.

Ve f. zazní žalostné tóny nářku Spasitelova, jež zde opět symbolisují bolest a nářek Amfortův.

Parsifal plný soucitu s nešťastným a zároveň plný odporu ku ženě tak hříšné, jejíž polibek i on ucítil na svém čele, prudce odstrčí Kundry od sebe se slovy:

„Ty zhoubkyně, pryč s cesty mé!“

Láska Kundry jest však mocnější, než aby se dala tak brzo v srdci utlumiti a proto Kundry znova prosí a žebrá o jeho lásku. Soucitem chce si nyní vynutiti jeho lásku a proto jako hříšnice klesá k jeho nohám a skládá před ním zpověď svého života. I ona jest nešťastnou bytostí, hledající tvář Spasitelovu, jemuž na jeho cestě křížové se potupně smála. Za to nyní bloudí s místa na místo, bez klidu zmítána bolestí a palčivou touhou jej nalézt, k nohám jeho se vrhnouti a prositi jej za odpuštění.

Jak dlouhé jest už její hledání, jak strastiplné a přece bezvysledné. A kdyby aspoň v pláči, v slzách mohla bolu svému ulehčiti; ale ty jsou jí za trest odepřeny a údělem jejím jest jen hrozný výkřik a děsivý, šílený smích.

Nyní však jakoby v Parsifalovi byla našla svého Spasitele. Aspoň to v srdci svém cítí a jest jejím jediným přáním aspoň na chvíli na srdci jeho spočinouti, zde bolu svému ulehčiti a tíhu viny své smýti

Parsifal však prosbě její odpírá a ji od sebe odstrčí. Ne že by snad byl k ní tak necitelným, chce i ji ku spáse přivést, ale vidí, že

dosud Kundry není toho hodna, že je ještě plná hříšné smyslnosti, že hledá spásu v smyslné lásce, v hříšném objetí a ne v sebezapření a v opravdové kajícínosti.

Parsifal vědoucí a čistý stojí tu před hříšnou Kundrou jako mocný hlasatel pravé spásy; slovy působivými odkrývá před očima Kundry její bludnou cestu v hledání spásy a ukazuje jí cestu pravou, která ji přivede ku cíli a navrátí pokoj a štěstí její hříšné duši.

Než Kundry nechápe ještě jeho slov, ještě nevzplálo v ní to světlo, jež tak zářilo v čisté duši Parsifalově, a proto vidouc marnost svého jednání propukne v zoufalý nárek a na prosbu Parsifalovu, by mu ukázala cestu ku nešťastnému Amfortovi, klně mu a pronáší slova kletby: „Blud, blud, mně jsa vždy blíž!“

V tom zjeví se na hradbách Klingsor a vystihnuv hned hroznou pro něho situaci, mrští posv. kopím po Parsifalovi, aby tak aspoň tělesně zničil toho, jenž v duševním boji zůstal vítězem.

Jako bleskem ozve se glissando harfových tónů, jež markantně charakterisuje rychlost letícího kopí.

Kopí však zůstane státi nad hlavou Parsifalovou; v tom nese se orchestrem velebný motiv sv. Grálu, jenž zde zdá se býti ochranným paprskem, ozařujícím skráně čistého vítěze.

Parsifal uchopí kopí a mává jím ve znamení kříže. Jako pod mocným zaburácením hromu zachví se země a celý hrad i s čarovnou zahradou řítí se v smutnou poušť.

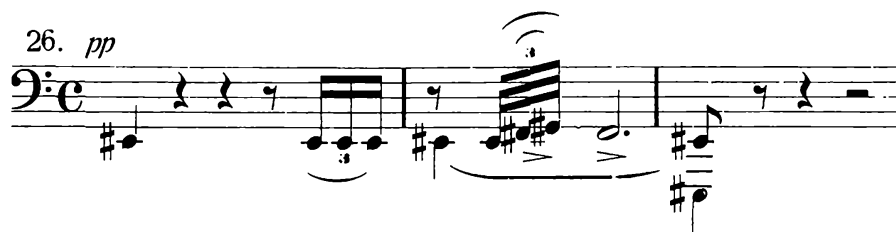
Kundry všecka vysílena s hrozným výkřikem jako bez ducha klesá k zemi.

Ještě jednou k ní obrací se Parsifal a se slovy: „Však víš, kam za mnou jít, bys našla mne“ — končí druhé jednání.

Hudební zpracování této poslední grandiosní scény II. jednání jest monumentální, jež pro svoji sílu dramatickou snad nemá výtvorů sobě rovných, leč v Tristanu.

Při začátku bolestného vyznání Kundřina zavzní nejprve něžná melodie, kterouž dříve Kundry započala druhou část svého vábení (25). K ní druží se vlastní motiv Kundry se svojí charakteristickou kadencí, jež zde symbolisuje její hříšný výsměch, dále při zmínce Parsifalově o hříšném polibku Kundry ve f. ozvou se tklivé tóny nářku Spasitelova a konečně přichází tu i motiv kouzelné moci Klingsorovy, jenž na některých místech dochází vrchole dramatickosti.

Tam, kde Kundry vypravuje o Spasiteli, ozve se nový markantní motiv,

zobrazující kříž nesoucího Spasitele.

Jakási hluboká, těžká nálada Velikého pátku ozývá se v těchto několika tónech, jež přecházejí v p. opět do motivu nářku Spasitelova.

Později k těmto motivům přidruží se laškovný motiv dívek (19) a motiv jejich nářku (16) za podobným účelem jako dříve.

Všecky tyto motivy ve všech svých kombinacích a odstínech dohromady podávají nádherný obraz dramatické síly a opravdovosti, jež strhuje nás do propasti, zející v srdci hříšném po vykoupení prahnoucím.

Nezapomenutelné okamžiky, nikdy nedoznívající tóny; zde Wagner uložil i kus veliké morálky; v těch tónech spiatých se slovem Wagner není pouze už umělcem, zde je i učitelem lidstva a asi především i sama sebe!

Jaký zdrcující to symbol následků hříchu a nepravostí.

Proti tomuto hroznému symbolu v mocném kontrastu zavzní vítězný motiv Parsifalův a spolu s ním velebný motiv sv. Grálu, jakožto symbol čistoty a svatosti.

Tam lkala a ječela hříšnost — zde jásá štěstí a síla plynoucí z duševní čistoty a svatosti. — —

Ke konci této mohutné scény, počínajíc od kletby Kundry, objeví se v orchestru vášnivý motiv Kundry, jehož první část rytmická doprovází později i samu kletbu Kundřinu; svojí živostí zcela dobře symbolisuje duševní rozčilení rozvášněné ženy. K tomuto motivu přidruží se bolestiplné tóny motivu naříkajících dívek, jenž ve své bujně instrumentaci, která dochází zde svojí chromatikou mocného rozpětí, podobá se zoufalému, vrcholnému výbuchu zuřící, klnoucí Kundry.

Při zřícení se hradu zabouří v orchestru ve fortissimu chromatické chody motivu Klingsorova a řítí se v hroznou propast zániku. Ty děsné tóny, jež na začátku tohoto jednání slavily své orgie a byly drzým výsměchem čistotě a svatosti duše lidské — ty tóny nyní na konci zdají se býti hrozným výsměchem přemožené moci Klingsorovy — posledním, smrtelným vzmachnutím jeho hříšné pýchy. Nad těmito zmírajícími tóny ozve se několik akkordů plných bolesti a touhy, jež jakoby krátce rekapitulovaly veliké děje, jež před očima našima právě se odehrály. — Tak končí poslední scéna druhého jednání, jež ve své mohutné a stále rostoucí síle zdá se překročovati vymezené hranice dramatického postupu díla a stává se kolosálním, všesvětovým obrazem. jenž tak geniálně líčí boj mezi dobrem a zlem, mezi Bohem a ďáblem — jenž živými, ostrými barvami tak opravdově zobrazuje touhu veškerenstva po spáse a dává nahlédnouti v samu věčnost, jež čistým duším jest zřídlem nevýslovných slastí, duším však hříšným pramenem hrozného žalu. —

Myslím, že stačí nám prožiti tuto jedinou scénu Parsifala a nebude nikoho, kdo by ještě tvrdil, že Wagnerův Parsifal není dílem náboženským anebo jen málo náboženským. — — —

Kletba Kundřina se vyplnila. Parsifal v hrozně bídě a strádání bloudí pustým krajem, dnem i nocí hledaje cestu k posvátnému hradu sv. Grálu.

Trpělivě koná tuto strastiplnou cestu jsa posilován mocnou silou, jež čerpá z drahé reliquie s sebou nesoucí — z posvátného kopí, jímž — jak pevně doufá — přinese spásu Amfortovi.

Tuto bludnou cestu líčí nám předehra třetího jednání v uchvacujících tónech t. ř. motivu pouště, jenž jest stěžejním bodem celé první části třetího jednání a zvláště při líčení Gurnemanze o bědném stavu, jaký panuje na Monsalvatu, dochází širokého zpracování. Podobně i hlavní thema, na němž založena je smuteční hudba pohřbu Titurelova, vzato jest z tohoto nádherného orchestrálního obrazu.

27. *Hodně pomalu.*

Motiv tento po několika taktech přechází v oživené synkopy různých variací, jež v mohutném crescendo vznesou se ku výši a opět klesají v hloubku hrozná beznaděje. Po druhé dokonce v mohutném jejich vyvrcholení jakoby zaleskl se jasný paprsek velebného Grálu — než v tom třemi oktávami jako bleskem proletí zlořečící motiv Kundry, jež zaplaší zásvit naděje a žene Parsifala dál v jeho bloudění. — Je to krásný, svojí realizací obdivuhodný obraz bludné pouti Parsifalovy, zaviněné kletbou odmrštěné Kundry.

Bezprostředně po tomto obraze ozvou se energicky mocné úderý pozměněného motivu čistého blouda, kombinované s motivem posv. kopí, jež jakoby chtěly dodatí síly a naděje bloudícímu Parsifalovi. —

Z těchto melodií předejhra přechází opět do své prvotní klidné nálady a několika tóny motivu pouště uvádí nás do první scény.

Před zraky našimi objeví se půvabný obraz jarního jitra v okolí posvátného Grálu. Stařec Gurnemanz vychází ze své chyše a přistoupí k hustému křoví, z něhož ozvalo se bolestné stenání. Odkryje křoví a najde zde ležící Kundry, jež zdá se býti polomrtvou.

„Vstaň, Kundry, vstaň —
čas zimní přešel, je zase jaro!“ —

těmito slovy budí Gurnemanz ztuhlou Kundry, u níž asi touha po spáse, jsouc mocnější než hněv a kletba, přinesla ji v tyto končiny posvátného Grálu, aby zde došla své spásy. V orchestru 'při slovech Gurnemanzových ozvou se něhou jara oživené zvuky, budící vše ku radostnému životu, jež dávají nám lušiti i nový, probouzející se život v nitru Kundryně. S hrozným výkřikem konečně procitne; v tom ozve se v orchestru něžný, touhou po životě a spáse prodchnutý motiv,

jenž v dalším hudebním zpracování náleží k nejkrásnějším místům této scény, a jež vůbec lze i v jiných dramatech Wagnerových (na př. v *Tristanu*) často slyšeti.

Kundry nabyvši síly vzchopí se a stane před Gurnemanzem; než jak jest změněná. Oči její prosty jsou vši vášně a smyslného žáru, tvář její pobledlá a celá postava její dříve tak pyšná a spanilá podobá se nyní podlomenému mladému stromu.

„Sloužit, sloužit“ — těmito dvěma slovy odpovídá na otázky Gurnemanzovy a odchází tiše a pokorně do jeho chaty, aby konala práci služebnice.

Gurnemanz jest plný údivu nad velikou změnou, jaká se s ní stala. —

V orchestru mezitím jako otevírající se květ rozpře se tajemná hudba, jež líčí nám posvátné jitro Velikého pátku.

Posvátná nálada tohoto památného dne, dýšící celou přírodou, mluví k nám tajemnými tóny a duši naši unáší v té chvíli ku Spasiteli světa v ten den za nás ochotně umírajícímu na kříži. — V této posvátné náladě tone i zbožná duše starého Gurnemanze, když v tom náhle ozvou se těžké, zdlouhavé kroky jakéhosi poutníka, jež v orchestru doprovází moll toninou zabarvený motiv Parsifalův a tak dává nám zároveň tušiti jméno přicházejícího poutníka. Skutečně jest to Parsifal; oblečen v černém oděvu, s uzavřenou přilbicí na hlavě a s posvátným kopím v ruce přichází hlavu maje k prsoum skloněnou. Gurnemanz napomene jej, že jest právě Veliký pátek, v kterýžto den není dovoleno v území posvátného Grálu nositi zbroj; při jeho slovech ozve se v orchestru motiv sv. Grálu a za ním hned velebný motiv Velikého pátku:

Parsifal na vyzvání Gurnemanzovo odkládá zbroj, posvátné kopí zarazí do země a pokleká před ním k tiché modlitbě; při toužném pohledu na posvátné kopí zazní nádherný motiv touhy (28), jenž zde charakterisuje silnou důvěru Parsifalovu, jakou skládá v drahocennou

tuto zbraň. Gurnemanz i Kundry, která mezitím vyšla z chaty, v úžasu poznává Parsifala i posv. kopí. Posvátné zvuky motivu večere Páně a motivu nářku Spasitelova, jakoby je utvrzovaly v jejich poznání.

Při velebných tónech motivu sv. Grálu Parsifal povstává ze své velkopáteční adorace a přistupuje ke Gurnemanzovi a pozdravuje ho srdečnými slovy.

A nyní Parsifal v následující scéně vypravuje Gurnemanzovi o své bludné a strastiplné cestě. Hudební doprovod tohoto vypravování podobá se počátečnímu zpracování předešlého.

Po ukončení jeho vypravování počne Gurnemanz líčiti smutný stav sv. Grálu a jeho rytířů a zmiňuje se též o smrti zbožného Titurela. Podkladem hudebního zpracování jest hlavně motiv bloudění a pouště (27) a konečně i motiv nářku Spasitelova.

Parsifal v hlubokém rozechvění naslouchá této smutné zvěsti, až konečně propukne v zoufalé naříkání a obviňování sebe sama.

Motiv čistého blouda jako ostrý nářek proniká jeho zpěv. Vysílen a duševně úplně zdrcen klesá Parsifal v náruč Gurnemanzovu. Kundry, jež dosud mlčky a nehybně sledovala Parsifala, vzchopí se a za chvíli přináší nádobu s vodou a občerstvuje jeho skráně. Gurnemanz však odmítá Kundry a doprovází Parsifala ku posvátnému pramenu, aby se v něm občerstvil. Vždyť tuší tento stařec, k jakému as úkolu Parsifal jest povolán. Při vstupu Parsifala do posvátného pramene ozve se v orchestru nový motiv, jehož vznešené harmonie připomínají nám melodie večere Páně a motivu sv. Grálu.

V něm obsaženo jest požehnání nebes pro veliké dílo spásy, jež dnes na Parsifala čeká. K němu připojuje se druhý něžný motiv se svojí variací,

v němž každý tón vyjadřuje blaživou touhu po utišení bolestí a strastí.

Parsifal si přeje ještě dnes Amforta spatřiti. Následující obraz, jenž se nám otvírá u posvátného pramene, dýše biblickou krásou a prostotou. Kundry sklání se k nohám Parsifalovým, obmývá je v prameni, pomazává drahocennou masťou a slévá rozpuštěnými vlasy. Mezi tím podobně i Gurnemanz maže hlavu Parsifalovu a při tom pronáší slova požehnání, jež doprovázena jsou velebným motivem požehnání (30) Gurnemanz jsa si vědom úkolu, jaký čeká na Parsifala, ve své prostotě a zbožnosti reprezentuje zde zástupce rytířstva Grálu a pomazává Parsifala na jejich krále. Tento slavnostní úkon jeho doprovází vítězný motiv Parsifalův, jenž v mohutném vzestupu vyvrcholí v jasných akkordech motivu sv. Grálu.

Opět jedno místo, jež zůstává v duši povolaného posluchače hluboký, posvěcující dojem.

Parsifal jsa uveden ve svůj úřad, sklání se ke Kundry před ním pokorně klečící a u ní počíná své dílo spásy. V čistých harmoniích jakoby shůry nesou se velebné zvuky motivu víry. Kundry sklání svou hlavu až k zemi a Parsifal jí uděluje sv. křest, jenž konečně přinese ubohé ženě duševní mír a spásu.

Kundry zase po dlouhém čase, po prvé propuká v tichý pláč, jenž jako blahodárná rosa svažuje vyprahlé její oči. Smírný pohled Spasitele, jehož tak dlouho hledala, v té chvíli snáší se láskyplně do duše její a mystický hlas jeho jakoby jí šeptal slova odpuštění.

V orchestru pomalu rozvíjí se opět nádherný obraz velkopátečního jitra, jenž nyní na delší chvíli zaujme naši mysl.

Parsifal pozoruje s posvátným vzrušením kolem sebe velebu kvetoucí přírody a jakoby roznícen její tajuplnou řečí sám sebou se ptá, co že dnes příroda na něho působí tak mocným dojmem.

„Toť kouzlo Velikého pátku!“ — odpovídá mu Gurnemanz a slovy něžnými, zbožností prochnutými vykládá Parsifalovi hluboký význam toho dne pro všechno tvorstvo.

Kouzlo Velikého pátku líčí Wagner v nádherné hudbě, jejímž hlavním thematem jest rozkošný motiv, symbolisující nádhru přírody,

k němuž přidruží se druhý, jenž svojí bohatostí harmonickou i melodickou je skutečně dílem mistrovským.

Na základě těchto dvou obdivuhodných melodií buduje geniální duch Wagnerův nádherný hudební obraz hlubokých symbolů posvátného dne. — Nelze ani slovy s dostatek vylicíti krásu této nádherné hudby. —

Kouzlo Velikého pátku jest nejprvotnějším obrazem hudebním, jenž vznikl v duši Wagnerově při tvoření jeho životního díla. A sice bylo to roku 1857, kdy Wagner pracuje na svém *Tristanu*, prožíval nádherné jaro v klidné, poetické ville poblíž města Curychu. Tam na něj působil den Velikého pátku oním mocným a posvátným kouzlem, jakým dýše vznešená hudba velkopátečního dne. —

Se stanoviska náboženského jest tato velkolepá scéna velkopáteční — jež skrz naskrz jest oživena hlubokou zbožností — pozoruhodná tím, že zde Wagner zcela harmonicky slučuje dva sobě protínající názory o Velikém pátku a sice názor protestantský, dle něhož Veliký pátek jest dnem veliké radosti (odkud si také hned vyložíme, že v následující scéně pohřbu *Titurela* zaznívají zvony) — a názor katolický, dle něhož Veliký pátek je dnem hlubokého smutku. Že tomu tak jest, nasvědčují i oba shora uvedené hlavní motivy, z nichž první nese na sobě znak radostné nálady, druhý pak jakýsi závoj tichého smutku.

Že Wagner většinou drží se v náboženském řešení svého *Parsifala* názorů učení protestantského, jest samozřejmé — vždyť byl věřícím protestantem a s tohoto stanoviska vlastně můžeme všeobecně mluvit o náboženském čili křesťanském charakteru jeho dramát; že však mimo to Wagner čím dále tím více (a v *Parsifalovi* nejvíce) prozrazuje zvláštní náchylnost a znalost katolické liturgie a i některých dogmatů, jest zjevné, jehož nikdo nemůže popřít a jenž jaksi opravňuje tvrzení mnohých, že Wagner by se byl býval jistě stal katolíkem; to ovšem těžko rozhodnouti, než tolik jest jisto, že Wagner zvláště ke konci

svého života měl pro katolickou liturgii a učení více úcty a pozornosti než mnohý dnes katolický učenec anebo umělec.

Ostatně je to zcela vysvětlitelné — vždyť křesťanská vyznání ve svých nejzákladnějších rysech mají hodně společného a je-li vůbec věřící protestant nebo katolík, pak vždy bude jim úcta ku Spasiteli ukřižovanému a k jeho vykupitelským ideím posvátnou a drahou. A takovým byl protestant Wagner — Co chceme více? Zda máme dnes geniálních učenců anebo umělců ať protestantských anebo katolických tak věřících jako byl Wagner? Proto Wagnera nepřeceňujeme, to znamená — nežádejme na jeho dílech úplné prosycení katolicismem, ale také nepodceňujeme, to znamená, ten mohutný ráz náboženský, křesťanský v jeho dílech nezapírejme. — —

Vybočil jsem na chvíli z rámce svého hudebního rozboru do věci, jež snad se zdá na pohled býti zde nemístnou anebo u mne jako kněze tendenční, než není tomu tak.

Již mnoho jest toho napsáno o Wagnerovi, ale tak málo od lidí věřících, dokonce od kritiků katolických. A přece náboženská otázka u Wagnera jest tak choulostivým, důležitým problemem a řekl bych i jediným klíčem ku správnému pojetí jeho životních i uměleckých ideí. A proto myslím, že také i péru věřícího člověka sluší o Wagnerovi psáti (vedle právě tendenčních spisů hudebně-aestetických a nábožensko-filosofických, často nenávisť proti všemu náboženskému naplněných lidí), a snad i s prospěchem luštití jeho náboženský, životní názor. Mých pak několik těchto řádků budiž toliko skrovným povzbuzením ku těmto záslužným pracím našich kritiků. — —

A nyní se vracím zase ku věci samé.

Se svým hudebním rozбором blížím se vlastně ke konci; neboť vedle nové hudební věty, vyplňující cestu Parsifala do hradu sv. Grálu a zároveň doprovázející pohřební průvod Titurelův a závěrečné apotheosy lidského vykoupení, pohybujeme se ve scénách nám známých z prvního jednání ve svatyni sv. Grálu. —

Jako slunce, jež ze svých ranních paprsků dostoupilo v plné záři svého zenitu a pomalu kloní se k západu, kde s několika paprsky uhasíná za obzorem — tak v duši naší za průvodu velebné hudby mizí velkolepý obraz kouzla Velikého pátku a po několika doznívajících akordech ozve se vážná hudba, jež jest nejen doprovodem pouti Parsifalovy do svatyně sv. Grálu, ale hlavně i pohřebním průvodem Titurelovým. Tato hluboká rytmická hudba počne údery zvonů monsalvatských a slavnostním motivem Parsifalovým přechází v grandiosní smuteční pochod, jenž v mocném proudu vzestupuje ku zdrcujícímu dramatickému vyvrcholení, v němž nad údery zvonů pevným rytmem sestupují chromatické akkordy motivu pouště. Pozoruhodným motivem v této mocně působící hudbě jest i motiv následující,

jenž právě dodává této hudbě rytmické, pochodové přesnosti.

Před zraky našimi po několika obrazech proměnných otvírá se velebná síň svatyně Grálu, kam vchází Parsifal provázen jsa Gurnemanzem a Kundry.

Za nimi s jedné strany jdou rytíři nesoucí rakev Titurela a s druhé strany ubírá se průvod s posv. Grálem a s Amfortem. Střídavé zpěvy rytířů, zcela v grandiósním slohu smutečního pochodu přednášené, vyplňují posvátné obřady.

Naléhavé prosby rytířů doléhají na ubohého Amforta jako smrtící rány; Amfortas zdráhá se opět odkrýti svatý Grál.

Mezitím rytíři otevrou rakev Titurelovu; při pohledu na tvář zemřelého hrdiny ozve se prudký sten v prsou všech rytířů.

Amfortas sklání se nad mrtvolou svého drahého otce, jehož duše již požívá nevýslovných slastí před tváří samého Boha.

V nádherných variacích ozve se tu velebný motiv víry,

jenž na chvíli jakoby sílil víru Amfortovu i v jeho spásu a konejšil jeho bolest a žal.

Amfortas propuká v úpěnlivou prosbu k otci svému, aby i jemu vyprosil tam u Dárce všeliké spásy odpuštění a smilování a zároveň i sílu, by dnes naposled mohl žehnati svým bratřím. Pak nepřije si nic jiného než smrt, jež by byla vysvobozením z jeho strastí. Dojemnou tuto scénu, jež v hudebním zpracování je tak něžnou a úchvatnou, přeruší volání rytířů: „Odhal již Grál! — Svůj konec úřad! Tak káže ti otec — ty musíš!“ Slova ta jsou jako ostré rány, zarývající se do srdce ubohého Amforta; tragika osudu Amfortova dostupuje vrcholu. S rozhodným „Nelze mi!“ vrhá se v řady rytířů, odhaluje svůj krvácející bol a přeje si, by mečem byl od nich usmrcen.

V těchto chvílích duše naše jakoby cítila, že snad ani vina Amfortova nebyla tak veliká, jako jest hrozný trest, jenž ho v náruč smrti přivádí, a zdá se nám, jakoby musila už co nejdříve přijíti ona chvíle, kdy Spasitel dá mu své odpuštění; — a skutečně neklameme se.

V tom okamžiku, kdy orchestrem přeletí ďábelské tóny motivu Klingsorova, jakoby drásaly poslední zbytky života ubohého Amforta — v té kritické chvíli největšího bolu a napětí — v tom orchestrem zaznějí spásonosné zvuky velebného motivu sv. Grálu, a ze středu rytířů vystoupí Parsifal s pozvednutým posvátným kopím a se slovy:

„Jen jedna zbraň tu vhod,
jež ránu zacelí a sice ta,
která ji dříve způsobila!“*)

dotýká se hrotem krvácející rány Amfortovy.

*) Používám v této práci buďto doslovného znění německého anebo volného překladu českého.

A hned jako nekonečným proudem nového života a síly plní se celá bytost Amfortova. Amfortas v pocitu nevýslovného štěstí a blaha s očima plnými vděku spočine na světlé postavě Parsifalově. Orchestrem naposledy nesou se dojmavé tóny motivu Amfortova, avšak už jsou prosty bolestného rázu a dýší tichým štěstím a nebeským mírem. Jako hlubokým dojmem působil na naši mysl hrozný dřívější stav Amfortův, tak nyní mocným dojmem působí na nás jeho usmíření s Bohem. Zde opět člověk jako v bytosti Kundřině okouší hrůzu hříchů a jejich trestů a naproli tomu nevýslovnou cenu božské lásky, smilování a čistoty duše.

Spasitel přišel, jež duše Amfortova tušila, po němž toužila — ten přišel a přinesl spásu!

Nárek a bolest umlkly a jakési posvátné štěstí a klid vstoupá do duše všech přítomných.

Orchestrem nesou se vítězné zvuky motivu sv. Grálu, večere Páně a motivu Parsifalova, jež jsou zde vznešeným symbolem spásy, jíž vírou, nadějí a láskou bylo dosaženo. Parsifal nyní sám váže se v úřad královský a chápe se sv. Grálu a žehná všem přítomným, naplněným hlubokým pohnutím. Shůry snese se bílá holubice a spočine nad hlavou Parsifalovou, jakoby sama jsouc symbolem čistoty, korunovala vydobytou čistotu jeho duše.

Mezitím v čarovných harmoniích motivu čistého blouda plynou mystické zpěvy shůry a střídají se s hlasy rytířů v posvátném úžase pronášejících poslední slova dramatu:

„Věčné spásy zázrak!
hle, spása dárci spásy.“ —

Motivy nebeské lásky a nezdolné víry ve svých něžných k nebi se nesoucích harmoniích spolu s velebným motivem sv. Grálu uzavírají poslední tuto scénu velikého nesmrtelného díla Wagnerova. — —

Jsem u konce se svou prací.

Jestliže zvláště duše mladé jsou vzácnou kořistí a jich získati pro něco vznešeného jest stejně velikým, jako jest hrozným strhnouti je v kal zla a vášni — pak i já chtěl jsem se vás zmocniti, vy duše mladé, jimž tento časopis patří a jimž patří i má práce, a připoutati vás nejen ke vznešeným obrazům, lahodným tónům a poetickým slovům, ale co více — k velikolepým ideím víry, naděje a lásky, jež v nich jsou vtěleny. A to když se mně podaří, pak jsem bohatě odměněn za svou práci, jež pro různé příčiny (krátkost času, obmezení rozsahu a j.) snad tu a tam nese stopy nedokonalosti.

Z duchovního života.

14. P ý c h a a p o k o r a. Mysterium pádu andělů — Tragoedie člověka — Non serviam — tam. — Budete jako bohové — zde. První slovo na počátku dějin tvorstva — pýcha. — Pýcha, pýcha příčinou hrůz a děsů krvavě, rudě psáno v dalších dějinách lidstva. Stierner — der Einzige, Nietzsche — Übermensch. — Non serviam — pýcha — ruina mladé duše moderní. — Bůh? — Neznáme Boha — nechceme ho. —
— — — — —

[illegible]

⁹ 'Tato povolenost knížete apoštolského Petra jest posledním proje

Bychom mohli i sobě samým i jiným prospěti měme jej (sv

Že "Skutků Apoštolských" představovali bychom si jej iako no-

1000

**) Sv. Jan Zlatoústý. Comm. in Ep. II. ad Cor. hoim. XXI. Paříž. de Montfacon.

***) Fouard, Abbé C. Svätý Pavel a jeho apoštolské cesty str. XV. — Letos

noho údu jeho úctyhodného těla, který by pro naši spásu netrpěl. Není muk, hany a potupy, jejíhož trpkého kalichu by nevypil pro nás až do poslední kapky. Není jediné krůpěje jeho předražené krve, již by pro nás nebyl vylil; není jediného úderu jeho nejsvětějšího srdce, který by nebyl úkonem lásky k nám.

V životopisech světců čteme o jejich až zázračných projevech lásky k Bohu. Konají skutky, ku kterým my nemáme dosti odvahy, abychom jich napodobili. Hrozně se umrtvovali nebo žili po léta v hlubokém, nerušeném mlčení. Jiní byli v extasi a u vytržení; tito milovali náruživě bolest a opovržení pro Krista; oni zase hynuli a soužili se nedočkavou touhou po smrti; hledali smrt a umírali rádi zvolna v mnohých bolestech následkem mučení.

Pozorujeme-li každou tuto věc samu o sobě, naplňuje nás obdivem. A přece: spojte všechny tyto úkony lásky lidí k Bohu a myslete si lásku takového sv. Petra, Pavla a Jana, takového sv. Josefa a sv. Magdaleny kajícnice, všech apoštolů a mučedníků, vyznavačů a panen všech dob spojenou v jednom srdci, jež nadpřirozenou milostí bylo by dosti silné tolik lásky v sobě udržeti; přidejte potom ještě všechnu onu vroucí lásku, již miluje Boha oněch 9 kůrů nesčetných andělů, a korunujte to vše nevýslovnou láskou neposkvrněného srdce naší drahé Matky boží — a přece to vše daleko se nepřibližuje, ba je to jen slabým odstínem té lásky, již má Bůh pro každého z nás, ať jest již sebe nižší, sebe horší a hříšnější.*)

18. *Exercicie* Jak si srovnám skutečný život s tím, co tu čítávám o skutečném životě? Znam a chápu vědecký system o Bohu? Tolik opačných slov mnohých professorů, nevěreckých moderních knih a kolegů namlouvá mi o moderním studiu, které prý nemůže věřiti v Boha! Kde se mi dostane pomoci v této tísní? Odkud to, že v dětství a ještě v nedávných letech tak vroucně jsem věřil, co církev svatá o Bohu a o věčném životě učí a nyní tak snadno se má víra tratí? Vyšlo se mi tu vstříc v minulých číslech a řeklo se mi, že není pravého duchovního života bez filosofických a theologických základů. Kde položím ty základy?

V čem vidím svůj životní úkol? Snad ve dnech studia ani o něm nepřemýšlím a přemýšlím-li, je mnohdy těžko správně rozhodnouti, když solidní životní povolání žádá i solidního života mravního. A zatím co si vzpomínám na Kristovo učení o ctnostech a svatosti, svět se směje a snaží se mi dokázati pravý opak, že lze žíti bez Boha, bez Ježíše v nejsv. Svátosti oltářní, bez úcty k Panně Marii, že všechna přikázání, kterými řídí církev svatá život lidský pod podmínkou věčného spasení, že jsou zbytečnými okovy.

A když se tak vracívám z různých zábav — živou společností rozjařený, pln těkajících myšlenek, s očima poskvrněnými, že utkvěly na něčem smyslně nízkém, zvláštní nepokoj srdce lákaného zpět do společnosti k svému vybouření — v tom svědomí se ozývá a vzniká v duši nesoulad. Neumím ještě naléztí pravé míry. Smím se tu prostě odvolati na své mládí a myslit si: jsou-li slova tvá, Ježíši, pravdou, vyrví mne sám z hříchu, a sebe při tom osvoboditi od jakéhokoliv sebezpřemáhání a oddat se rozpustilosti? Kdo mi ukáže příklad Krista

*) Volně dle Fred. Will. Fabera (1814 1863).

Pána a Panny Marie? Snad jsem i zasvěcen v mariánské družině Panně Marii, slíbil jsem jí ctnostný život. Jak dostojím svému slibu? Jak zjednám si klid, jak se naučím vládnouti vášněmi? Dovedu si to správně zodpovědět? Snad ano, ale mám dosti vůle to provést? A když si to nezodpovím, naleznu vůbec klidu ve svém životě? Snad nenalézám ani ve slovech katechetových dosti léku a posily pro svou duši.

Bože můj! hle, jak jsem sláb — — — a tu mne ještě napadají pyšné myšlenky, které mi namlouvají o mojí zdatnosti. A zatím potřebuji světlo pro rozum, sílu pro vůli a nadpřirozenou lásku pro srdce. Kde si je zjednám — vím! na exerciciích! Tam naleznu jediné správnou odpověď na všechny předcházející otázky.

„Vstanu a půjdu k Otci svému“ -- na exercicie, na duchovní cvičení.*)

*) Exercicie studentské budou se letos pořádati:

1. V Praze, v ústavě učitelském v Bubenči od 31. srpna večer do 4. září ráno, pro studentstvo vyšších tříd. Přihlášky tamtéž.

2. V Hradci Králové, v Borromaeu od 11. srpna večer do 15. srpna ráno, pro studentstvo středoškolské počínaje od III. třídy gymnasia nebo reálky nahoru. Přihlášky na Residenci T. J. v Hradci Králové, u Panny Marie. 15. srpna je v Hradci orelský slet.

3. Na Velehradě od 24. srpna večer do 28. srpna ráno, pro studentstvo vyšších tříd. Od 31. srpna večer do 4. září ráno pro akademiky. Přihlášky na kollej T. J. na Velehradě, Morava.

4. V Brně, v chlapeckém semináři od 31. srpna večer do 4. září ráno, pro studentstvo středoškolské nastávající III., IV. a V. třídy gymnasia nebo reálky. Přihlášky na správu chlapeckého semináře v Brně, Veverí ulice 17.

Všude se vyžaduje zavčasná přihláška, by možno bylo ještě odpovědět, zda účastník přijat nebo ne, zvláště při velkém návalu. Rovněž všude poplatek 3 K za stravu a byt po celou dobu.

ROZHLED

Studenti na žně. V německých časopisech studentských i jiných se v přítomné době se živým zájmem přetrásá otázka, zda se sluší, aby studenti jako dělníci o žních pracovali. Odbor pro studentskou prázdninovou práci, zřízený při marburgském „Soc. studentském sdružení“, učinil totiž výzvu, aby studenti pronajali své síly venkovským hospodářům jako dělníci o žních. Krátce na to přinesl berlínský časopis „Vorwärts“ útočný článek, ve kterém podezřívá studenty, že chtějí provozovat záškodnou konkurenci dělníkům z povolání a celou myšlenku hledí lacinými vtipy sesměšniť. Podle našeho názoru je toto nové odvětví studentské činnosti velice vděčné, a to z mnohých důvodů: 1. Je to jistě velice nezdravá jednostrannost, když juristi, národohospodáři a akademici vůbec, kteří přece budou kdysi míti vliv na utváření poměrů hospodářských, vyrůstají pouze v rámci průmyslové kultury, považují v důsledcích toho tuto kulturu za jediné oprávněnou a na celou zemi pohlížejí jako na velikou továrnu. 2. Dále student jako dělník o žních by přinášel na venkov daleko pokročilejší vzdělanost městskou a při svém návratu by zase osvěžoval život městský zdravými zásadami a názory venkova. 3. Moderní člověk se svými závody, automobily, honbou za ziskem a peněží se odcizil přírodě; proto má student o prázdninách pracovat na venkově, aby zase našel ztracený kontakt se srdcem nefalšované přírody. 4. A konečně tělesná práce na čerstvém vzduchu prospěje zdraví daleko více než sport. Co pak se týká námitky, že by studenti byli konkurenty dělníků z povolání, na to možno prostě odpovědět, že i chudý student má právo, aby tělesnou prací zlepšil svou existenci. Vždyť američtí studenti již po dlouhá léta o prázdninách pracují jako zedníci, dělníci na farmách, nosiči v přístavech, čišníci a j. Studenti bohatí, kteří by šli na venkov pracovat, by si zajisté mzdu neponechali, ale věnovali by ji na nějaký dobročinný účel. Celé hnutí pak má určitě v první řadě ráz sociální a pak teprve výdělečný. I u nás by bylo třeba tuto myšlenku propagovat. Dosud naši městští studenti tráví prázdniny na ven-

kově většinou lelkováním a práci se vyhýbají a lidu zůstanou tak cizími jako byli. Pouze skauti věnovali v poslední době také u nás tomuto novému hnutí poněkud pozornost.

Na počátku zimního semestru 1913/14 utvořilo několik mediků lipské university pod protektorátem děkana medicinské fakulty prof. dra. Sattlera „Spolek lipských mediků pro sexuální etiku“ („Medizinerbund für Sexualethik“). Počet jeho členů se zvětšil během letošních 2 semestrů na 30. Hlavní účel jeho je vytknut asi těmito hesly: M.-B. f. S. je sdružení interkorporovaných immatrikulovaných mediků na universitě lipské, jehož účelem je studovat a zaujmouti určité stanovisko k tělesné i duševní sexuální hygieně a k sexuálně-vědeckým problemům. Hlavní svou činnost rozvíjí mezi mediky, jelikož tito budou jednou učiteli hygieny pro německý národ. Chce chrániti čest a blaho otčiny a zabrániti, aby prostituce a jejími nízkými vlivy nebyla zdržována ve svém rozvoji a pokroku. Chce chrániti čest německých mužů, která zvrácením pohlavních nemocí do manželství a ignorováním vyšších ohledů k národní hygieně rasy je ohrožena. Chce chrániti čest německých žen, která nejen prostitucí, ale i jinakým mimomanželským pohlavním stykem bývá pohrůžována. Spolek bojuje tedy proti mimomanželskému pohlavnímu styku v každé formě. Svého cíle hledí dosáhnouti v první řadě agitacími přednáškami mezi mediky na lipské universitě. V zimním semestru 1913/14 přednášel tajný rada prof. dr. Sattler „O účelu a podstatě M.-B. f. S.“, prof. dr. Riecke na thema: „Medikové a sexuální otázka“, taj. rada Zweifel „O hygienicky správném poměru muže k ženě“, taj. rada Hauck „O mravním významu křesťanství pro sexuální morálku“, taj. rada Bücher „O studentské otázce bytové“. V letním semestru 1913/14 se konají tyto přednášky: „Dějiny syphilis“ (taj. rada prof. dr. Sudhoff); „Dějiny prostituce“ (prof. dr. Riecke); „Sexuální problem v německé literatuře“ a „Obrázky z činnosti policejní asistentky“. Mimo to přednášejí členové v rozmanitých spolicích.

Katoličtí studující z okresu kroměřického uspořádají při okresním sletě Orla v Kroměříži své první veřejné vystoupení, na němž provedou cvičení prostná (vlastní sestavy) a cvičení na nářadí v družstvech, a to na: bradlech, hrazdě, koni, kruzích a koze. Tento program bude zařazen do ostatního programu sletového. Z jiných míst studenti budou velmi vítáni, zvláště v krojích do průvodu, aby se jednou již ukázalo, že v řadách Orla stojí též dorůstající katolická intelligence. Veškeré dotazy zodpoví

i cviky zašle akademický spolek „Sociální Studentské Sdružení“ (Hotel Central), Velké náměstí, Kroměříž.

Zkoušky přijímací do učitelského ústavu v Bubenči. Přijímací zkoušky, stanovené na dny 6. a 7. července, nutno přeložiti na dny 13. a 14. července t. r., protože c. k. zemská školní rada ustanovila na dny 6.—11. července maturitní zkoušky při zdejšímu ústavu.

Do kolleje Arnošta z Pardubic v Praze přijme se pro školní rok 1914/15 asi 50 katolických studujících českých vysokých škol pražských na byt s celým zaopatřením (mimo prádla) za průměrný měsíční poplatek 60 K. Žádosti, k nimž třeba přiložiti: a) křestní list, b) vysvědčení o majetkových poměrech, c) vysvědčení o posledních studiích, d) vysvědčení lékařské, e) doporučení některého katolického kněze, buďtež zaslány (s poštovní známkou na odpověď) správě kolleje do 31. srpna. Další ustanovení atd. obsažena jsou v prospektu, jenž zašle se na požádání.

Jindřich Š. Baar: Mžíkové obrázky. Řada třetí. Vydalo „Dědictví Svatojanské“ pod číslem 130. Praha 1914. Cena 2 K. I touto novou knihou, již Baar zahajuje třetí řadu svých „Mžíkových obrázků“ navazuje na starou oblíbenou tradici kosmákovskou a je takovým prostým, neúnavným „kukátkářem“ drsného lidu šumavského, stíhaného neustálými ranami osudu a podléhajícího často nezřízeným pudům dravé lidské vášně. Nepřináší tedy celkově nic nového, nic vzrušujícího, ale jest nejvýš pozoruhodným pro typickou rázovitost celého svého díla, pro jeho ryze české a katolické prostředí, kresle všechny obrázky a charaktery s pečlivostí až příkladnou a nezůstává nijak jednostranným. Celá kniha rozdělena je na dva cykly kratších povídek genrového typu, řešících prostým a názorným způsobem záhady života lidského (cyklus málo vyjasněných, ale zhuštěných a svérázných obrázků „Z jiného světa“) a zobrazujících s dávkou silného realismu všechny vady a hříchy naše, někdy úžasné zakořeněné a rozšířené, velmi dovedně („Sedmero hlavních hříchů“) a má předslán stručný informační úvod, podávající historický nástin nadšené práce starých našich kněží-vlastenců v době největšího úpadku našeho národa a pak o založení a vývoji „Dědictví svatojanského“, sdružujícího v sobě řadu vynikajících katolických spisovatelů a podávajícího prostému českému lidu každoročně zdravou krásnou četbu. V prvním oddíle, nazvaném „Z jiného světa“, dotýká se Baar těch nejskrytějších strun prostého člověka, všech těch tajuplných historií záhrobních a pověrečných snů, jimiž přeplněn bývá zvláště po skonu milované jím bytosti a jimž

s pověřivou bázlivostí věří, ale neřeší je a nevysvětluje, zachycuje je prostě s dovedností malíře genristy ve vši jich prostotě a naivnosti. Takovou je historie staré Markytky Berouškové, dvou úzce spřátelených formanů Blatského a Uhlíka a dvou ostře vykreslených „laterníků“ šumavských, pracujících v čas duchovního cvičení na kácení kolosu, jenž jednoho z nich zabije. Nejlepší povídkou jest historie mladého učitele Čalouna, „Smrt“ nazvaná, líčící tragický skon mladého člověka jakožto oběti svého povolání, „pokrokového“, vrátivšího se však před smrtí po tajuplné, nevysvětlitelné episodce do lůna církve katolické, a povídka „U hody“, stejně sytá a zhuštěně kreslená o smrti mladičké choti jednoho úředníka, podlehnuvší suggestivní moci „proroctví“ vděčné cikánky, již posloužila kdysi jako kmotra a jež jí předpověděla, že bude šťastna, ale až po deváté své nemoci; osm nemocí už prodělala a teď úpí v deváté. Věřic tvrději předpovědi cikánčině, podrobuje se obtížné operaci, po níž umírá a dochází konečně štěstí, ale štěstí ne z tohoto, nýbrž z jiného, mnohem krásnějšího světa. V druhém cyklu povídek představuje se Baar jako skromný, avšak pečlivý a neúnavný kukátkář, potulující se ustavičně krajem a „zachycující“ řadu typických obrázků z mravů života lidského, tu obšírněji, tam stručněji rozváděných velmi realisticky a svérázně. Kráčí tu zcela ve stopách Kosmákových, jen to prostředí je novější a rázovitější a všechno je směle a vhodně motivováno. Nejvíce pozornosti věnoval pýše, jež má několik kategorií a jaksi stavovsky je členěna, potom lakomství a smilstvu, nejhoršímu a nejchmurnějšímu to snau vředu života našeho vůbec. Kniha je prostě a vhodně upravena a čte se velmi pěkně.

Josef Lelek: Poslední léta Boženy Němcové a pobyt její v Litomyšli. („Rozprav“ svazek X.) Nákladem „Pokrokové Revue“ v Praze 1914. Cena 80 hal. Do řady badatelů o životě naší klassické spisovatelky Boženy Němcové, jejíž životopis patří k nejzajímavějším, ale také k nejbolestnějším z českých spisovatelův vůbec, vstoupil Jos. Lelek, autor této zajímavé publikace. Dlouhá léta strádání způsobila, že vypadlo péro z ruky vzácné ženě, která by byla národ obohatila ještě mnohými skvosty literárními. V Lelekově brožuře uvedeny jsou dva dopisy Bož. Němcové, které mu zapůjčila její dcera Dora, jediný pozůstalý člen rodiny slavné spisovatelky. Dopisy tyto jsou zde uvedeny doslovně a z nich objasňují se mnohé záhady, posud dokonale nevyšetřené. Lelek tyto dopisy možno říci velmi vhodně v brožuře své umístil a doprovodil je případně kritickým kome-

tářem, tak že nám jasně vysvitne obraz posledních dnů Bož. Němcové, plných utrpení, a hlavně její pobyt v Litomyšli. Nejzajímavější je list synu Karlovi, jenž se učil zahradnictví; z něho k nám přímo dýše onen tragický rozvrat v rodině, způsobený hrubým mužem B. Němcové. Matka-spisovatelka chce dětem dopřát povolání dle jich záliby a má hlavně svízele se synem Jaroslavem, studujícím malířství, v Mnichově. Manžel však staví se proti tomu, nechce dorostlé děti živiti, vyhání je z domu; Němcová proto hledá duševní i finanční oporu ve spisovatelství, ale těžko, neboť píše: „— Já bych si to ovšem vydělala, kdybych měla pokoj k psaní, ale od rána do večera jen křik a váda a nadávky...“ Proto chce se od manžela odloučiti, aby mohla se lépe starati o děti, které jejich vlastní otec nechce podporovati. Krásně píše v onom dopise: „— Tak vidíš, milý hochu, kam člověka vašeň přivede! Kdyby byl táta se mnou zacházel jako se ženou a ne jako s otrokem, byla bych ho milovala a byli bychom šťastní bývali do smrti, na vzdor všemu neštěstí — a tak se rozejdeme a stěží více sejdem. Pamatuj si to, Karle, pro budoucnost: Láska že rodí lásku! — a kde není lásky, není štěstí v manželství, je to jen zvyk a sprostota!“ ... Ale přece bída a nesnáze, v jakých rodina byla, nedovolily, aby provedla svůj záměr. Chytá se všemožných prostředků, ale selhávají, jenom nepatrné příspěvky několika přátel, hlavně vídeňských, ji na čas zachraňují. Pomýšlela i na Bulharsko, kde prý je snadnější život; z toho zájmu pocházejí dvě črty r. 1860 vydané „Pěstování růžového keře v Bulharsku“ a „Starobulharské prstonárodní názvosloví hvězd a větrů“ v Živě. Než marně. Strasti přibývá a syn Jaroslav po pobytu mnichovském, kde téměř žil o chlebě a vodě, vrací se k matce churav. Když jednou večer otec nechtěl syna pustiti domů, matka vyskočí oknem a celou noc stráví chůzí po městě a v záměrech o lepší budoucnosti. To způsobilo, že odjela v červenci z Prahy, rozloučivši se s dětmi. Jela do Chlumce n. C. k sládkovi Josefu Daňkovi, potom do Mlíkosrb a konečně do rodiště mužova N. Bydžova, kdež o studentské slavnosti byla vším lidem nesmírně radostně oslavena, což pokládá Němcová za jednu z nejkrásnějších chvil svého života. Odtud jela do Litomyšle, aby mohla býti přítomna vydání svých spisů u tamějšího knihkupce Augusty. Tento pobyt vyličuje dopis k synu Jaroslavovi nejlépe a vyjasňuje mnoho dosud neznámého. Jest nutno si přečísti tento list, jak uveden jest v brožuře Lelekově, aby každý nabýti mohl jasného o něm obrazu. Tímto dopisem, jak Lelek ku konci praví, jsou vyvráceny zprávy často

opakované, že Augusta si najal Němcovou za korektorku v tiskárně, že ji vykořisťoval a pod. Dopis tento naopak svědčí, že Němcová ještě v polou října byla s Augustou v dobrých stycích. Ošem i Augusta na konec k ní ochladl, snad následkem pomluvných zpráv, jež o něm manžel B. Němcové roztrušoval ze zloby. V Litomyšli chtěla též B. Němcová umístiti svou dceru Doru jako učitelku francouzštiny. Ale ve všem tkvěl od začátku nezdar a tak za sychravého dne 28. listopadu opouštěla Litomyšl, vidouc ztroskotané všechny své naděje a když jí bylo vrátiti se do domácnosti mužovy, kdež po sedmidedlém živoření dotrpěla. A český národ k tomu všemu mlčel.

„Protireformace v Čechách po bitvě na Bílé Hoře.“ Napsal Dr. Hanuš Opočenský. 7. svazek sbírky spisů populárně poučných „Duch a Svět“. Naklad. F. Topiče v Praze. 1914. Spis chce více než naznačuje titul jeho, jak již nadpisy jednotlivých kapitol svědčí: I. Protireformace v Čechách do uzavření míru vestfalského. II. Druhá perioda reformační. Organizace katolické církve. III. Exulanti. IV. Lidové hnutí náboženské. V. Tolerance. Autor vychází z Čech 17. století, jak katolická církev restaurována a končí v Americe, když tam nejprve byly formulovány „požadavky přirozeného práva“ (str. 86). Jest to pokus podati vývoj liberalistického pojmu »náboženské tolerance«, kterou autor formuluje jako »právo samovolného určování si náboženského přesvědčení“. Autor se takto jeví jako náboženský indiferentista a staví na falešném principu, jakoby jen člověk měl právo určovati si náboženství. Právo toto, jímž se určuje poměr člověka k Bohu, přísluší zajisté jedině Bohu jako svrchovanému pánu všeho tvorstva, jenž ovšem člověka obdařeného svobodnou vůlí nutí fysicky k pravému náboženství, jež může býti jen jedno, nýbrž chce, aby člověk vědomě a svobodně se rozhodl pro pravé náboženství. Ačkoliv tedy autor stojí na protikatolickém stanovisku — zdaž vědomě či nevědomky nechceme rozhodovati — jest přece uznati jistou konciliantnost a slušnost v tónu, když píše o katolické církvi neb jejích reprezentantech. V literatuře, již chvalně cituje na začátku jednotlivých kapitol, přihlíží též k některým autorům katolickým a oceňuje je dosti objektivně. Nicméně objektivnost jej přece někdy opouští, upřilíhuje neb dokonce prorokuje: Na př. na str. 20.: „Až jednou budou vyhledána z různých registratur reformační akta té doby, až budou sestavena a vydána dle jednotlivých krajů, míst, pak teprve uvidíme, jakým násilným způsobem byl obrácen náš lid, a pochopíme

onu obrovskou změnu, jež se s ním v 17. stol. stala.“ Ano, až budou akta sestavena, vydána a — prostudována, uvidíme, ale co? Zatím jest nám s úsudkem posečkati a nepředbíhati. Kde jest tu první princip tak zv. moderní vědy, kde jest tu „voraussetzungslose Wissenschaft“? Chvály hodná jest autorova snaha posuzovati minulost ne se stanoviska moderní doby — jež jest často v nebezpečí, dívá-li se na minulost jiné linie vývojové, souditi s předsudky a tak jí křivditi — nýbrž se stanoviska minulosti samé, o níž právě píše. Jest to ovšem těžší, vyžaduje to důkladně zažitých studií a žádá, abychom se, pokud možno, vžili v tehdejší dobu. Ale také tato úctyhodná snaha autora opouští, na př. na str. 68. sevšeobecňuje a bouří „proti nesnášlivé a tyranské církvi“. Význam pietismu a novokřtěnství se hodně přeceňuje, ba dle našeho soudu převrací. Autorovi jsou novokřtenci nejpokročilejší větví reformy, kdežto nám jest to úplná deformace křesťanství se svým chiliasmem a zjevy mnohoženství. Ale ani se stanoviska autorova není to správné, poněvadž by pak museli býti „nejpokročilejší větví reformy“ ne novokřtenci, nýbrž antitrinitáři či sociniáni, kteří zašli v negaci všeho zjeveného nejdále. Na žádný způsob nelze katolíku souhlasiti s tím, co autor na dvou místech píše „o relativní správnosti dogmatů“. Z nesprávného nebo přehnaného líčení dějin restaurace katolického náboženství v Čechách čerpá bohužel český intelligent ještě dosud své největší předsudky proti církvi. Proto tím více jest třeba vážného, opravdového studia dějepisného pro tuto dobu, ale nejen dějepisného, nýbrž ještě více filosofického a náboženského.

Prof. Dr. Lad. Haškovec: O spánku a snech. (Lidové rozpravy lékařské, čís. 121.) Lidové rozpravy lékařské, důležitý osvětový a lidovýchovný podnik nakladatelství Ottova slaví letos jubileum nepřetržitého vycházení deseti řad. V posledním čísle podává redaktor sbírky důležité hygienické pokyny týkající se spánku a vysvětluje vznik snů a význam jejich ve stavu zdravém i chorobném. Z ostatních čísel této sbírky budou studenta snad více zajímati svazky: Dr. Šimsa: Alkoholismus, Dr. Panýrek: Alkoholismus a škola, Dr. Adamík: Hygiena duševní práce, Prof. A. Fournier: Naším synům, když dospívají 18. r., Dr. Šebor: Školní nemoci.

August Chatelain: „Staří přátelé a dvě jiné povídky“. Nákladem J. Otty v Praze. Světové knihovny čís. 1090—1092, přeložil O. S. Vetti. V první povídce „Staří přátelé“, kreslen jest idyllický život tří přátel spolužáků z gymnasia, kteří tráví poslední okamžiky stáří v sv.

Robertě. Jest to Piere Lenoir, dobrácký starý mládenec, jenž má v sv. Robertě dům, Julius Marnand, který třebaž už stár, honí se za brouky a hledá alpského tesaříka, a vysloužilý advokát Karel Paret. Všichni tito tři mušketyři, jak jim říkají, až s přehnanou láskou pipalají sirotka Lojzicku, již vezmou její babičce, protože ji bila. Tato přehnaná láska k ní je rozvede, ale zase je smíří. — Dnes musíme upřímně říci, že sotva koho tato povídka zaujme. Látka jest zde zpracována tak, jak se psala asi před sto lety; osoby kresleny podle šablony. Nám, kteří jsme zvyklí na hlubší zpracování, jest tato kresba cizí a protivná. Velikou vinu toho nese překlad, který je příliš strojený. Slovo jako „šutr“ za šterk, „ponad“, „lonkání“, „rozdavovati“, „tesknice“, „ošťidati“, „rovesnice“! (t. j. stejného věku), nikdy překladu nepozdvihnou. Vůbec se zdá, že překladatel ani řádně textu nerozuměl, poněvadž jest na mnohých místech téměř otrocký! Trochu lepší jest druhá povídka „Notářovo tajemství“ Karel Honoré Challet, notář z Rancres-sous-Bois, hrbáček, zamiloval si kdysi, když byl ještě praktikantem, dceru jednoho velkostatkáře, ovšem že láska jeho nemohla dojíti splnění. Jako upomínku na svou lásku chová střevíčky milované dívky. Jednoho se nepozorovaně zmocnil při jejím sňatku a druhý mu zaslala ona sama. To bylo tajemství jeho, jež dráždilo celé město. — Tedy ani zde není nic, co by nás více upoutalo. Zpracování a překlad jest zde lepší než u předešlého. Třetí povídka *Dívka z venkova* jest příbuzná předešlé. Krásná dívka navštěvuje ubohého hrbáčka a rozjasňuje na čas jeho samotářský, smutný život. To jest nejlepší část celé knížečky. I překlad jest tu poměrně dobrý. — Celkem musíme doznati, že vydání těchto povídek v tomto zpracování patří mezi méně šťastné.

Boleslav Prus: Odkaz srdce, z polštiny přeložil Karel Handzel. Světová knihovna čís. 1105—1106. Vydal J. Otto v Praze. Podána tu ukázka tvorby tohoto polského žurnalisty. Nelze říci, že dílo by bylo nějak veliké (svou hodnotou), autor omezuje se na všední ukázky života; v tom ovšem, jak chápe a vidí život, jest jeho individuální cena. Ráz Prusovy tvorby lze snadno pochopiti, uvážíme-li, že byl též žurnalistou a je přirozeno, že toto jeho zaměstnání mělo vliv i na jeho činnost spisovatelskou. „Kamizolka“ líčí historii kamizolky, již měl kterýsi pán. Onemocněl vážně, tím hubl, aby jeho žena nepozorovala, kterak se blíží ke hrobu, posunoval každodenně sponku dále a žena zase, aby mu dodala naděje v uzdravení, každodenně opasek zkracovala, tak došli oba až tak daleko, že už nebylo možno zkrá-

cení a nastala katastrofa. Muž zemřel a kamizolka prostřednictvím vetešníka se dostala do sbírky autorovy. „Michálko“ jest obrázek ze života zanedbaného, ubohého muže, jenž osamocen, bez přátel stojí ve světě a vyjeveně se ohlíží kol sebe, nevěda si rady. Dostane se až do Varšavy ze zapadlého svého rodiště a zde pozná, co jest to láska. Ale milenka ho opustí. Nebyla to láska uvědomělá, nýbrž jen instinktivní tušení o ní. Jsa bez rady bloudí po ulicích města a zachráně ze sříceného domu zasypaného dělníka. Struna soucitu vane z celého tohoto obrázku. „Toník“, jako vesničan bez vzdělání, jest politováníhodným člověkem. Dřímá v něm cosi vyššího, ale vlivem okolností přikován jest k vesnickému životu. Učí se kovářem, ale poněvadž ukazuje důmysl, jest odstrčen; když sesílí a dospěje, pocítí k starostově své vesnice lásku, ale utají ji v sobě. Těžce se loučí s domovinou, ale není jiné pomoci, v ní pohřbil jedno své štěstí. Jaký bude jeho osud? To jsou ukázky tvorby Prusovy. Jak vidno, nepouští se do ničeho velkého, ale přece jeho práce jest pěkná; realismus jeho není přeháněn. Ovšem z těchto malých ukázek nelze souditi na celou tvorbu autorovu.

Pohádky a přísloví lidu ruského s dodatkem přísloví staroarménských. Sebral a přeložil Karel Frič. Světová knihovna čís. 1107—1108. Vydal J. Otto v Praze. Kniha tato bude vítanou četbou naší mládeže, jež touží po nových pohádkách. Není zde, jak snad by se čekalo, bojů za princezny a osvobozování jich; ruská pohádka má tu spíše ráz bajky. Mravní tendence tu zřejmě proniká. Některé z těchto pohádek jsou již u nás známy, ale mnoho jich není; bývaly uveřejňovány v našich čítankách. Vedle pohádek sebráno tu značné množství (489) ruských přísloví. Rozumí se samo sebou, že životní filosofie lidová jeví se i zde často vtípem. Na př.: „Muž je hlava, žena krk, který točí tou hlavou dle libosti“ „Holka je jako stín — když jdeš za ní — ona od tebe, když jdeš od ní — ona za tebou“ „Sešly se, aby o některých věcech pomlčely“. „Na pohled sokol — podle hlasu vrána“ „Ve skleničce jich více zhyne, nežli v moři utone“ „Jo, jo! Sekerka plave — topůrko se utopilo“. Na konec pak přidána sbírka staroarménských přísloví. Ukázku uvádíme: „Nadávká se odráží a letí zpět“ „Hlupáku rada — černochu mýdlo“ „Jediný dareba zničí třeba tisíc hodných lidí“ „Jednou rukou nelze tleskat“. „Z téhož kvítka tvoří včelka med — had jed“ „Když se láhev převrhla — přinesli zátku“.

Studie a texty k náboženským dějinám českým. Redaktor Dr. Jan Sedlák, professor bohosloví v Brně. R. I., čís. 2, únor 1914. Olomouc. Bylo by zbytečno

poukazovati ještě jednou na cenu tohoto časopisu. Chceme zde poukázat na jeden význačný zjev. Doposavade se soudilo, že Hus byl originálním myslitelem; připouštělo se, že čerpal tu a tam leccos z jiných pramenů, ale skoro zásadně bojovalo se proti tvrzení, že Hus vlastně kopíruje Wiklefa. V tomto čísle dokazuje Dr. Sedlák, že téměř celá třetina textu Husova „Výkladu desatera“ a více než polovina „Výkladu páteře (otčenáše)“ je prostě z Wiklefa přeložena a že Hus drží se i jeho osnovy. Tedy zase nová zklamání. Zdá se, že horlivé úsilí, rozdmýchat v jubilejním roce Husově „husitského“ ducha, ztroskotá, neboť do té doby pravděpodobně bude postava Husova zbavena všeho nimbu veleducha a před holou skutečností, před zjištěním historických fakt sotva obstojí různé ty hyperhusitské kritiky a „filosofické“ úvahy. Nepřejeme si, aby byla osoba Husova snížena, chceme jen pravdu a pravé ocenění jeho, poněvadž se ukáže, kdo má zde právo pronést soud. My v Husovi nevidíme agitační prostředek pro naše cíle, jako chtějí zneužít jeho památky jistí činitelé. V zájmu pravdy jest záhodno, aby „studie a texty“ byly co nejvíce rozšířeny. Jest to nutné již z toho důvodu, že jsou přísně vědecké!

Koufek lásky k bližnímu. Název tento čteme nad úhlednými místnostmi Jednoty Českých Strádalů na Riegrově nábřeží. Její výkladní skříně jsou také jediné svého druhu, neboť slouží jen reklamě stěžejních ctností občanských — strídmosti a spořivosti. Nedávno dostalo se jim nové ozdoby. Vyvěsili tam dva známé obrazy mistra E. Holárka: „Rodina šťastná“ a „Alkohol — rodinné neštěstí“. Dlužno podotknouti, že ministerstvo osvěty uznávši jejich výchovnou tendenci, doporučilo jich zakupování pro potřeby školní. K nim přibyl v těchto dnech dvě ukázky z cyklu „Noc“ od téhož umělce, a to „Zlato v herně“ a „Pokladnička prázdná“. Obě působí, třeba jen při kratičkém letném prohlédnutí, dojmem hlubokým. Konečně nutno upozorniti na obraz vyložený v dalším výkladu, získaný z protialkoholní výstavy v Německu, označený případnými slovy „Jak žijeme“. Zobrazena jest na něm přelplněná hospoda s veškerým svým odporným vzhledem. Drastickými rysy pranýřovány jsou tu nízké požitky pijáků. Výkladní skříně jednoty těší se neutuchající pozorností promenujícího obecnstva. Většina kolemjdoucích se tu zastaví, více neb méně zevrubněji vše prohlédne a valem ubývá těch, kteří s úsměškem, slovy pohrdlivými dříve vyjadřovali se o vystavených předmětech. Úpravné uspořádání výkladů, obrazy, hesla povzbuzující, širším vrstvám ne-

známá, úhledné střádanky — vše to mile tkne se zraku chodcova, který neodolá a zastaví se, prohlédne, a byť ne hned, tedy většinou jistě brzy vejde do vnitř, aby vstoupil do řad šířitelů zásad umravňování a hospodárnost hlásajících. Je zajímavé také naslouchati úsudkům lidu, hromadícího se před těmito výklady. Mnozí s podivem, nedůvěřivě pohlížejí na ukázky činnosti hnutí, o němž do té doby neměli třeba vědomostí, jiní jsou zase již zde stálými hosty a přicházejí se pravidelně sem podívat, co je „u Střádalů“ nového a ochotně, bez pobídky také zde se zastavivšími vše vykládají. Zřejmo, že idea hmotné obrody na podkladě mravním nabývá půdy.

Student v Orlu. Málokde naskytá se dospívajícímu intelligentu tolik příležitostí účinně pracovati v šíření snah lidovýchovných jako v Orlu. Dává to jednak sám ráz spolku tohoto, jednak snažení o úspěšnou konkurenci — řekněme přímo se Sokolem a tělocvičnými jednotami dělnickými. Účelem Orla jest tudíž mimo jiné také pěstění síly tělesné. Té pak bude docíleno jen tehdy, bude-li nejen dbáno odborné výchovy sil tělesných, ale budou-li tyto také chráněny od zlohubných účinků alkoholu a nikotinu, těchto velikých nepřátel všeho lidstva. Z toho nezbytně následuje, že kdo činí si nárok na název pravého Orla, musí být přítelem a hlasatelem abstinentního hnutí. Neboť jak bylo by pak možno srovnati, aby ten, kdo v cvičební místnosti vynakládá veškerou svou příčinu na cviky, jichž účelem jest utužení sil tělesných, mimo ni byl náruživým kuřákem a požívatelem lihovin? Jest to svrchované důležitě zvláště dnes, kdy na slovo vzatými autoritami lékařskými bylo nezvratně dokumentárně dokázáno, jak zlohubně nikotin a alkohol působí. — Důležitost propagace abstinentismu teprve v dnešní době dochází alespoň poněkud značnějšího porozumění, avšak význam její bude teprve v budoucnosti, možná dosti blízké, plně oceněn. Ztrátu, jež způsobuje řádění alkoholu a nikotinu mezi všemi vrstvy veškerých národů, jsou hrozné, a tím povážlivější jsou u národa malého, jako jsme my. Jest nejvyšší čas, aby v této věci co nejdříve zahájena byla účinná akce zachraňovací. Jest třeba soustřediti pracovníky, horlivé, obětavé apoštoly zásad umravňujících. A těmi mohlo by se státi studentstvo v Orlu, jakožto jeho intelligence, kdyby zasazovalo se tam rozhodně, aby prosazen byl abstinentismus za spolkové pravidlo. Snad někteří, slabších povah, by odpadli, však ježto „není spasení ve velikém počtu“, zbyli by jen ti, kteří jsou schopni a ochotni býti zastánci zásad jediné správných. Nechť tedy studentstvo naše v Orlech všemi silami svými přičiní se, aby abstinence stala se

tam heslem, aby vysoko vznesl se Orel, jakožto nedostižný skvělý vzor výkvětu občanských ctností.

Slovanská Liga katolických akademiků ve Vídni, sdružující akademické spolky „Lípu“, „Českou Ligu Akademickou“, „Hrvatsku“, „Danici“ a „Polonii“, konala dne 14. května slavnostní otevření nových spolkových místností. Slavnosti zúčastnilo se mnoho hostů, mezi nimi pak obětavý přítel studentstva p. říš. poslanec P. Frant. Valoušek. Slavnost byla zahájena zpěvem pěveckého sboru „Danice“, načež místnosti byly vysvěceny. O významu slavnosti promluvil předsedové jednotlivých spolků. Večer byl pořádán v blízké velkorestauraci přátelský večírek. Na programu byla zpěvná čísla Danice a Hrvatsky a mimo to bratři Chorvati bavili hrou na cítěry a mandoliny. Po řeči jednotlivých členů spolku pronesl nadšenou řeč host Polonie pan dvorní notář Reyl a po něm pan poslanec P. Valoušek. V řeči své poukazoval na úkol studentstva, povzbuzoval ho k práci národnostní, pěstování vzájemnosti slovanské a šíření myšlenek a zásad křesťanských. Dlouhotrvající potlesk byl odměnou vzácnému příteli za jeho hluboce významná slova, která si jistě každý vštípil do srdce s předsevzetím, že za vytčeným cílem bude pracovati. Po vyčerpání programu a přátelské zábavě rozcházeli se účastníci posílení a povzbuzeni k nové práci, již jistě každý katolický vlastenec přeje plného zdaru.

Naši američtí kollegové ze St. Francis Wis a La Porte Texas pracují na utvoření „Sdružení katol. československého studentstva s ústředím v Chicagu“; stanovy jsou již v tisku a do prázdnin má se již definitivně ustaviti. O prázdninách letošních pak chtějí míti v Chicagu svůj první studentský sjezd českého amer. studentstva. Se skutečnou radostí pozorujeme jejich čilou práci a nadšení a přejeme jim mnoho zdaru, zvláště Sdružení, které bude míti v komplikovaných a zajímavých poměrech amerických vědecké pole činnosti.

Účastníkům našich studentských sjezdů dobře známý kollega Franta Boženek, který loni na počátku škol. roku odejel do Ameriky, aby se stal knězem-apoštolem mezi tamějšími Čechy, měl 14. června t. r. v Milwaukee Wis. St. John de Nepom. Church první mši sv. Téhož dne slavil také primici jiný náš milý přítel a dopisovatel americký novosvěcenec Jakub N. Květoň, rovněž Moravan. Konal po prvé obět mše sv. v St. Louis Missouri. Oběma přejeme z upřímného srdce mnoho úspěchů a požehnání Božího v kněžském povolání!

Katolický tisk v Americe. Ve Spojených státech vycházejí 321 katolické noviny. Z těch jsou 201 v řeči anglické,

51 v německé, 25 v polské, 7 v české, 5 v italské, po 2 ve slovinské, uherské a hollandské řeči, po jedné v novinách v řeči chorvatské, španělské a v indiánském dialektu. Dle doby vycházení jest 14 denníků, 150 týdníků, 128 měsíčníků, 9 jich vychází jednou za 2 měsíce, 4 čtvrtletně a 16 jednou za rok.

University evropské. Universita v Paříži postoupila r. 1913 po prvé své prvenství berlínské. Čítala na všech fakultách 12.985 posluchačů proti 13.384 stud. navštěvujícím vysoké školy berlínské. Při té příležitosti udáváme, že Německo mělo na 21 universitách 49.000 stud., Francie 16 univ. s 32.000 stud., Rusko 9 univ. s 23.000 stud., Španěly 3 univ. s 12.000 stud., Švýcarsy 7 univ. s 6500 stud., Holandsko 5 univ. s 4000 stud., Belgie 4 univ. s 5000 stud., Švédsko 2 univ. s 14.500 stud., Rumunsko 2 univ. s 5000 stud.

Péče o katolické missie mezi pohany zvýšila se mezi katolíky německými, zvláště mezi akademiky. Až doposud byly to všeobecné missijní spolky, které se staraly o náklad na missie. Velikou zásluhu si o to získal kníže Löwenstein, který na všeobecném katolickém sjezdě ve Vratislavi r. 1909 měl řeč v studentském odboru, v níž je povzbuzoval, aby zakládali mezi sebou spolky missijní. R. 1910 na katolickém sjezdě německém v Münsteru založen první akademický spolek. První valná hromada tohoto spolku sdružila na 600 mladých inteligentů a brzy potom založeny podobné spolky akademické v různých městech říše německé. Tyto spolky posud nejsou ústředně sdruženy, ale přes to znamenají tato sdružení velmi mnoho. Účelem jich je nejen podporovati missie hmotnými prostředky, nýbrž důležitějším cílem jejich jest dávat příklad, a poučovati široké massy. V Rakousku byly také založeny na mnohých místech takové akademické spolky a v r. 1912 na I. missijní konferenci theologů založeny samostatné spolky ve Štyrském Hradci a v Brixenu a jako odbor spolku sv. Bonifáce v Litoměřicích. — Druhá missijní konference konala se r. 1913 na katolickém sjezdě v Linci. V posledních letech ustavil se také podobný akademický spolek missijní v Praze, který čítá dosti členů.

Dánské studentstvo. Již tři desítky let pracuje dánské studentstvo s velikým zdarem sociálně mezi lidem a usiluje o sblížení všech tříd svého národa. V letech osmdesátých minulého století byl založen nejstarší studentský spolek pro činnost sociální; v té době tvořily se na základě nových ideí nové vrstvy v národě, problémy táhnoucí ostatní Evropou zasáhly i Dánsko, a studenti dánští pochopili, že nemohou je nechat jíti mimo, že nutno k nim zaujmouti určité stanovisko a pokusiti se o jejich kladné ře-

šení. V prvních řadách tohoto nového směru, který si všiml lidu a pochopil jeho velikou důležitost ve společnosti, byl i Bjørnstjerne Bjørnson a Georg Brandes. Mladí akademici počali studovati otázky hýbající celým národem, psychologii národa, a tak povstal r. 1882 první „Studentersamfundet“. Spolek byl v malé místnosti, v níž byly vyloženy rozmanité časopisy; členové pořádali týdně přednášky o sociálních, politických a náboženských proudech přítomné doby, o poesii a filosofii a udržovali tak stále ve spolku čilého ducha. Spolupracovníky byli i akademici stojící již v praktickém životě, kteří se mohli opráti již o životní praxi a zkušenost. V prvních letech činnosti „Studentersamfundetu“ vznikly dělnické vzdělávací kursy, které přejala později i studentstvo německé. Učitelskými silami jsou výhradně studenti a studentky, a jen k těžším odborným přednáškám jsou zváni praktikové. Učí se čtení, psaní, počtům, země- a dějepisu, chemii, fysice, těsnopisu, účetnictví, zeměměřičství a z jazyků německému, dánskému, anglickému a portugalskému. Kursy mají oddělení pro pokročilé a pro začátečníky. V prvním roku se jich zúčastnilo 304 dělníků v 17 odděleních, v zimě r. 1896/97 bylo již 97 oddělení a v každém po 20 účastnících; 16 oddělení bylo pro psaní, 12 pro počty, 12 pro pravopis a větosloví, 7 pro účetnictví, 22 pro němčinu, 13 pro angličtinu, 1 pro francouzštinu, 2 pro matematiku, 1 pro fysiku, 1 pro chemii a 4 pro tělocvik; Za jeden kurs byl poplatek 50 öřů. Později převzal tyto kursy do správy stát, ale to mělo v zápětí, že jednak upadly, jednak pozbyly svého důležitého sociálního úkolu: sblížovat inteligenci s lidem. R. 1885 byla založena nová instituce: poskytování právní pomoci nemajetným (Rethshjaelp for Ubemidlede), která nabyla průběhem doby ohromného rozsahu a významu a nebyla dosud v žádné zemi předstížena. Vedení ústavu je svěřeno řediteli a sekretáři, kteří jsou jedinými placenými silami. Kromě nich pracuje bezplatně 50 advokátů a asi 40 studentů-právníků. Každý advokát má svůj zvláštní pokoj, je mu vykázán pouze určitý obor a má vymezenou určitou dobu k rozhovoru a poradám v bureau ústavu. Jako pomocné síly spolupůsobí tu studenti. O agendě tohoto institutu učiníme si představu, povážíme-li, že r. 1885 bylo uděleno 12.779 porad, r. 1907/8 stoupl počet na 27.047 a v r. 1911/12 na 28.195. Během prvních 25 let zodpověděl „Rethshjaelp“ asi půl milionu dotazů. Každého dne přišlo okrouhle 100 až 150 návštěvníků na právní radu. Ze zprávy o 25tileté činnosti vidíme, že dotazy týkaly se hlavně dělení statků, sporů alimentálních, služebních poměrů, dobývání starých po-

hledávek a starobních rent. R. 1911/12 bylo dobyto 29.866*56 K většinou chudším řemeslníkům a maloživnostníkům. Celý podnik je financován dobrovolnými příspěvky státními, města Kodaně, právníků, akademiků všech fakult, rozmanitých ústavů, velkoobchodníků, univerzitních profesorů, továrníků a zámožných příslušníků všech stavů. Dánští studenti pracují také na vzdělání národa: od r. 1884 vydali řadu populárně-vědeckých brožur ze všech oborů lidského vědění a každoročně pořádají přednášky po celé zemi. V zimě r. 1911/12 měli 171 přednášek před 18.000 posluchačů. Přednášejí i v dětských a vychovávacích ústavech. R. 1897 zavedli dělnické koncerty, na nichž zdarma účinkují umělci král. dvorního divadla. Dosud bylo uspořádáno přes 100 takových koncertů, a navštívilo je 75.000 dělníků. Kromě toho hrají studenti divadla a pořádají výstavy, budíce tak u lidu porozumění pro krásná umění. R. 1901 vznikl ústav pro opatrování práce nezaměstnaným, a r. 1903 nedělní školy pro dělnické děti. Vždy v neděli dopoledne shromažďují se děti školou povinné k malé slavnosti, která je zahájena zpěvem; pak následuje přednáška se světelnými obrazy, které představují nějaký děj z přírody, vlasti, z pohádky a vůbec oborů dětskému chápání přístupných. Náklad na tyto školy hradí dělnické spolky, a síly učitelské dodává „Studentersamfund“.

28. srpna 1913 byl v Ulmu sjezd sociálních studentských sdružení prázdninových z dunajské oblasti. Byla zastoupena sdružení z Biberach-Laupheim, Ehingen n. D., Geislingen, Leutkirch, Ravensburg, Riedlingen, Saulgau, Ulm, Waldsee a Wangen. Sjezdu předsedal arch. A. Scheffold. Přednášeli: Předsedkyně spolku katolických žen pí. Schnitzerová „O významu a činnosti ženského hnutí“, a zemský tajemník Stiegele na thema: „Jaký je účel soc. studentských spolků?“ V debatě bylo mnoho hovořeno o součinnosti a spolupráci soc. studentských sdružení ve spolcích mládeže, rolnických, řemeslnických, dělníků, tovaryšů a j. Na návrh předsedův se seskupila přítomná S. S. S. ve „Svaz soc. studentských sdružení z Podunají“. Svazu stojí v čele 2 předsedové: zemský tajemník Stiegele a theol. Bärtle a pětičlenná pracovní komise. Svaz je docela volná organizace bez stanov, členů v našem smyslu, bez členských příspěvků a povinností. Je to sdružení jednotlivých S. S. S. za účelem snazší a úspěšnější činnosti sociální.

Z ředitelství katolického ústavu ku vzděl. učitelů v Bubenči. Zkoušky přijímací budou konány ve dnech 6. a 7. července. Zápis 6. července od 8 hod. ráno do 12. hod. polední. K zápisu třeba donést školní vysvědčení z nejvyšší

třídy absolvované, křestní list, vysvědčení lékařské očkovací a vysvědčení o mravní zachovalosti vydané farním úřadem. Při zkoušce žádají se výkony a ukázky krasopisu, jež třeba přiložit.

Podpora abstinentismu jinde. Ruské ministerstvo vnitra usneslo se v nedávné době prohlásiti tři dny v měsíci dubnu (totiž 20. až 22.) za všeruské svátky střídmosti. V těchto dnech nesmějí se prodávati lihoviny v jakékoliv podobě v jídelnách, restauracích a ostatních hotelech. V Itálii pak vydán byl před několika dny zákon, který obsahuje obšírná ustanovení proti opilství. Uvádíme aspoň některá ve dny sváteční není dovoleno vůbec nikde lihoviny čepovati. Vojenské hostince neobdrží na příště povolení k prodeji nápojů opojných. V obci, čítající 500 obyvatelů nesmí býti než jedna hospoda. Kdo byl dvakrát přistižen opilý, ztrácí na šest let své volební právo. — Ačkoliv v obou jmenovaných státech a zejména ovšem v Rusku dávky z lihovin činí značnou a tudíž vítanou položku příjmů v rozpočtu, přece nesnaží se vlády tamější ji udržeti nebo ještě zvýšiti bonifikacemi a rozsáhlými výsadami, jak jinde se tak děje, ale právě naopak zvolna, ale jistě omezují spotřebu nápojů lihových. Činí tak zajisté po bedlivé úvaze, již došly k přesvědčení, že poněkud hloupým postupem tímto odstraní démona — alkohol a zachrání přecečetné příslušníky svých států, ježto vrátí je práci a spořádanému životu, a tím vyschlý takto zdroj pivních a kořalčnických dávek nahrazen bude jiným, trvalejším.

Na posv. Velehradě budou se r. 1914 konati duchovní cvičení: dělníků od 30. května do 2. června (na svátky svatodušní); paní a dívek od 15. do 19. června; kněží od 20. do 24. července a od 3. do 7. srpna; intelligence od 10. do 14. srpna; studujících vyšších tříd od 24. do 28. srpna; akademiků od 31. srpna do 4. září; rekrutů od 28. září do 2. října; rolníků od 23. do 27. listopadu; omladiny mužské od 11. do 15. prosince. Dotazy a přihlášky přijímá Kollej Tov. Jež. na Velehradě.

Německé sekce pro ochranu mládeže vydaly výborný spisek „Wegweiser für die Berufswahl“, v němž dostává se důkladného poučení o každém stavu, o podmínkách, vlastnostech a schopnostech k němu.

Vyučování náboženství v Uhrách. Ministerstvo vyučování vydalo výnos, aby náboženství vyučovalo se jazykem mateřským tam, kde je většina žactva nemadžarské národnosti.

Spojené státy americké chtějí založiti ústavu učitelské. Dosud vychovávali se učitelé na univerzitách, ale brzy se ukázalo, že toto všeobecné vzdělání nestačí. Odtud se ukazuje nutnost založiti

vlastní Tex chers Colleges — pravé to ústavy učitelské, které by byly schopny vštípit učitelům zvláštní onen soubor potřeb pro vychovávání dětí nezbytný.

Letošní sjezd katolíků anglických konati se bude 10. července v Cardiffu a bude mít ráz výlučně eucharistický. Po prvé při této příležitosti konati se bude eucharistický průvod pod širým nebem.

České školy v Srbsku. Bělehradský časopis „Srbobran“ sděluje, že srbské min. vyučování vyhovělo žádosti Čechů, žijících v Srbsku, aby směli v království srbském otevřít školy s vyučovacím jazykem českým.

V Římě 21. března na obecných školách začalo se opět vyučovati náboženství. Žid Nathan nedovolil po 7 let totiž vyučovati náboženství. Přes šedesát paní a slečen, zejména učitelek, prohlásilo se zdarma vyučovat náboženství.

Statistika středních škol na Moravě. Ministr kultu a vyučování uveřejňuje statistiku právem veřejnosti pověřených gymnasií a reálék pokud se týká jejich rozsahu, jejich vydržovatelů a vyučovacího jazyka ve šk. r. 1913—14. Dle statistiky té je na Moravě 27 vyšších gymnasií a 12 osmitřídních reál. gymnasií. Vydržovateli jsou v 30 případech stát, ve 4 země, ve 2 město, v 1 církev a ve 2 případech soukromníci. Vyučovací jazyk jest ve 24 český, ve 14 německý a v 1 utrakvistický. — Ze všech 370 rak. gymnasií jest 16 nižších gymnasií, 3 čtyřtřídní reálná gymnasia, 2 vyšší reálná gymnasia, 235 vyšších gymnasií, 4 reálná a vyšší gymnasia, 2 vyšší reálná gymnasia, 101 osmitřídních reálných gymnasií a 7 reform. reálných gymnasií. Stát vydrží 238, země 12, města 23, církve 8, řády 28, fondy 3 a soukromníci 58 gymnasií. Vyučovací jazyk jest na 71 český, na 145 německý, na 103 polský, na 10 italský, na 15 rusínský, na 7 srbsko-chorvatský, na 2 slovinský a na 17 utrakvistický. — Počet reálék na Moravě: Dle vydané ministerstvem kultu a vyučování statistiky střed. škol jest na Moravě 1 nižší reálka a 28 reálék vyšších, 15 ústavů vydrží stát, 14 země. Vyučovací jazyk jest v 13 reálkách český a v 16 německý.

Bez názvu. Nedávno prolétlo novínami, že budou v nejbližší době jmenování pro střední školy instruktory důstojníci, jejichž úkolem by bylo nejen mít vrchní dozor nad vyučováním ve střelbě, které od čtyř let tam jest zavedeno, ale jimž bude uloženo také samostatně přednášet (!) válečnou historii, ba dokonce i základy taktiky, jakož i pořádati vycházky a výlety na známá bojiště. Poněvadž zpráva tato nebyla vyvrácena, jest ji považovati za další krok účinné, shora protežované propagace

vojenského ducha na středních školách. Nelze při této příležitosti než stručně zrekapitulovati několik slov o významu tohoto výchovného zařízení, které jest tak charakteristické v mnohém ohledu pro poměry naše. V nejnevinější formě bylo oznámeno, že žáci nejvyšších dvou tříd škol středních budou jakožto předmětu nepovinnému vyučování zacházení se střelnou zbraní. Přirozeně bylo to vykládáno tak, že budou tam ukazovány různé soustavy užívaných střelných zbraní a poučování prakticky o následcích neopatrného zacházení s nimi. Tak soudila většina, avšak vyskytli se mnozí, kteří hned s počátku netajili se svým podezřením a poukazovali na záměry tajné. Domněnky jejich se také splnily, jakmile do síní středních ústavů — těchto vzdělávacích institucí — vstoupil důstojník, zcela bez rozpaků pokuřující papirosu, a za ním několik vojáků přineslo opakováčky a „terče“, olověné vojáčky. A nyní to začalo. Důstojník, valně odvyklý spisovné češtině, započal svůj příšerný výklad o složení zbraně, propletaný německými termíny pro jednotlivé součástky, které neobtěžoval se žádný c. k. filolog zčeštit, a pak se vesele střídalo do terče. Nejlepší přišlo na konci roku. Improvi-sovala se důstojnická slavnost na střelnicích, kde pod protektoráty garnisonních velitelstev a za zvuků plukovních kapel uspořádány závody ve střelbě mladých adeptů Martova umění. Nyní se již nehlásili žáci do tohoto „vyučovacího předmětu“ dobrovolně, ale do třídy vešel ředitel, a podle abecedy vyvoláváje, každého se ptal, chce-li do střelby chodit — tedy pravidelný odvod. Ba dokonce těm, kteří odmítli, nařídil, aby přinesli si z domu o tomto rozhodnutí náležité potvrzení. Velice průzračné! Do těsnopisu na př. bylo a jest každému zcela volné vstupovati, se střelbou je tomu „poněkud“ jinak. Že nezůstalo jen při terroru tohoto druhu, není třeba zvláště připomínati; to přináší poměry naše samy sebou. Přechodně později ponecháno sice vyučování střelbě zvláště k tomu zkušeným profesorům, ale záhy vrací se důstojník na střední školy znovu, tentokrát však již dle předpisů ministerských jako plněprávný „učitel“, jehož úkolem jest udělati z nich kadetky. Zajímavé je, že příslušné kruhy těmito záměry se již nikterak netají. Tak uvádí se na příklad za výhodu absolvování tohoto předmětu usnadnění práce při odbytování služby vojenské. Ve skutečnosti však není tomu tak. Statisticky jest dokázáno, že bývalí středoškolsí střelci „prospívají“ pak na vojně hůře než ti, kteří zbraň nikdy v rukou neměli. Nad to pak vedoucí kruhy zcela veřejně si libují, že se tak ponehlahu vzbudí upadající zájem pro dvojí sukno, a z nejnadanějších absolventů

středních škol, — absolventů těchto střeleckých kursů — bude dále vychováván dorost důstojnický! Čili učiníme-li resumé: na naše střední vzdělávací ústavy, kde má být pěstěna jen věda, umění a humanita, byla násilně vpravena smrtící zbraň — vojenská repetýrka — jako pašvil a krutý výsměch všem kulturním snahám, která razila cestu a připravovala půdu další propagaci militarismu mezi dospívající inteligencí naší, jejíhož nového a nikoli posledního dokumentu — totiž povolání důstojníků-instruktorů — jsme svědky dnes. Jest příznačno pro poměry naše, že nebyl učiněn ani pokus skutečné obrany proti tomuto zákeřnému útoku na pravý pokrok. Napsalo se několik článků, ale radikalistický tón jejich nezmohl ničeho! Dobře zorganizovaná resistance vykonala by jistě mnohem více. Nelze však nezmínit se o ironii, která se jeví zavedením střelby. Již dlouho je žádáno, aby povolena byla příslušná částka, již by bylo na středních školách umožněno nepovinné, bezplatné vyučování hudební, a jako odpověď na tento kulturní cíle sledující požadavek dostali jsme odpověď — repetýrkou.

V socialismu ruském pozorovati je změnu v základech. Až do nedávna socialismus byl v příkré nepřátelském poměru k náboženství, zakladatelé socialismu byli vášnivými ateisty. V poslední době však theoretikové socialismu obrátili se k filosofii a ta je přivádí k náboženství. Tak v socialistických „Závětech“ píší nyní o podstatě náboženství, o nesmrtelnosti, což dříve bylo nemyslitelné. Ovšem autorové těchto článků nedovedli se povznést nad obvyklé předsudky socialistů, skutek však, že píší o náboženství, a že články jejich socialisté čtou, je význačný. Ještě význačnější je referát — učeného marxisty, profesora Tugana Baranovského, o petrohradském nábožensko-filosofickém spolku na thema: „Křesťanství a individualismus“, kdež marxistický professor jeví se horlivým stranníkem zásady náboženské vůbec a křesťanského náboženství zvláště. Professor veřejně přiznal, že „demokratičnost současného individualismu — ležící v jeho základě idea absolutní hodnoty — je vypůjčena z křesťanského názoru světového“, a že „jen křesťanská idea absolutní hodnoty každého člověka jako syna Božího může být logickým základem důsledného demokratického individualismu“ a že podle jeho přesvědčení „pravá a nejvyšší kultura šíří se náboženstvím, že bez náboženství klesá a rozpadá se“.

17. června mělo „Sdružení katolické intelligence“ v čítárně Č. L. A. valnou hromadu. Po přečtení zpráv funkcionářů ústředního výboru ujal se slova jednatel literár. odboru, spisovatel p. inž. Vil. Bitnar o činnosti tohoto odboru. Sdru-

žuje v sobě nyní 40 katol. spisovatelů. Bylo jednáno s p. nakladatelem Kotrbou, Družstvem „Vlast“ o získání repren- tační revui a za týmž účelem s p. dr. Mazancem o rekonstrukci „Nového Věku“. Jednání s „Vlastí“ a p. nakladatelem Kotrbou dosud nevedlo k cíli a rovněž s p. dr. Mazancem se ještě vyjednává. Navrhuje valné hromadě, aby schválila jednací řád literár. odboru. K žádosti dr. Mazance byl tento návrh přikázán ústřednímu výboru. Pak zřízen podpůrný fond pro podporu katol. spisovatelů a ustaveny nové odbory: paedagogický, úřednický a sociálně-politický. Pak podal Msgr. Kordač zprávu o průběhu vyjednávání s „Vlastí“, v níž žádal, aby se s Družstvem „Vlast“ ještě dále vyjednávalo. Na návrh p. inž. Bitnara zvolena 6členná personální komise z pp. rady zems. soudu dr. Vintra, dr. Mazance, dr. Hronka, spisovatele Hrůzy, Nováka a Pacovského, která navrhla valné hromadě tyto členy výboru: rada Vinter, rada Waschko, Msgr. Kordač, dr. Hronek, dr. Mazanec, spisovatel Hrůza, sekretář Zemské rady katolíků Mourek, prof. Žák, pí. Simerská, prof. Skopec, inž. Skalický; náhradníky pp.: Holoubek, inž. Bitnar, prof. dr. Bartoš, redaktor Novák a akad. malíř Pacovský. Revisory pp. kontrolor Prchlík a inž. Fousek. Na to doslovem dosavadního předsedy p. rady dr. Vintra valná hromada skončena.

Filosofa Seneky: Vybrané rozho- vory. Přeložil a poznámkami opatřil dr. Jos. Kratochvíl. Vydání druhé. Cena 1.50 K. Nákladem Fr. Drdického v Příboře 1914. Účelem knížky je informovat širší kruhy o názorech filosofa Seneky, vychovatele císaře Nerona. Uvědomíme-li si, za jakých společenských poměrů Seneka žil, tu teprve vyniká jeho ušlechtilá povaha. V době mravního úpadku, neslýchané rozmařilosti, kdy několik jednotlivců mělo v rukách životy tisíců, v dobách, kdy požívačnost a hrubý epikureismus jako mor rozkládá stát římský, snaží se marně několik upřímných lidí zadržeti neodvratný pád. V tomto období hrubých požitků vyjímá se Seneka jako skála v moři, kolem níž hučí vlny. — A přece lidstvo při veškeré oné své nádhře a rozmařilosti necítilo se šťastným, stále mu cosi scházelo a marně se snažilo tuto prázdnotu vyplnit ještě rafinovanějším životem. Něchtělo pojímat život vážně, poněvadž žádal od něho odříkání. Jen někteří, mezi nimi i Seneka, klonili se ke stoicismu, jenž chtěl člověku zajistiti klid za každých poměrů. Spisy Senekovy jsou dokladem toho, jak se díval na život. Náš příklad ukazuje na jeho názor o klidu života, jež přináší plodná práce, ať vědecká či jiná. Životním úkolem je práce ne zahálka; jen činy jsou důkazy našeho života: „Často stařec, jenž

žil dlouhá leta, nemá jiného důkazu pro to, že žil, než věk svůj.“ Výtku a stesk, že život je krátký, odmítá, ježto pro práci a rozvinutí ctnosti je v něm dosti času, ovšem, když času dovedeme užívat. Blážený život spočívá v našem nitru a ne mimo nás. Jen vnitřní ukázněností dojdeme klidu. — Celá kniha svědčí o tom, jak dovedl Seneka zachytiti myšlenky s hlubokým psychologickým pochopením. Názory, které tu Seneka pronáší, zní mnohdy zcela moderně a nepozbývají své ceny ani pro nás. Je tedy práce dr. Kratochvila proto záslužná a přejeme i tomuto vydání hojného rozšíření. Je dobře upozorňovati naše širší vrstvy na cenné myšlenky starověku.

V „Našinci“ byl 17. května t. r. uveřejněn námi článek o křesťanském socialismu a při té příležitosti zaslal nám náš vzácný příznivec prof. dr. Kratochvil dopis, který zde s jeho svolením otiskujeme: Drazí mladí přátelé! Jsem opravdu nadšen programovým článkem v dnešním „Našinci“. Ano, přátelé, tak jediné možno řešiti problem politických stran! V prvé řadě musí tu býti pevná idea, kulturní podklad ke každé další činnosti. Jest to myšlenka, kterou jsem vždy propagoval a již jsem se snažil realizovati svými spisy a články. Kladl jsem na ni váhu již v prvých číslech „Nov. Věku“, jenž měl býti kulturním, t. j. ideovým týdníkem strany křesťansko-sociální. Velmi správně pravíte, že křesťanský socialism jest „zorný úhel, jakým se díváme na současné poměry národní, sociální, politické a umělecké“. A ježto duše česká hned od prvých počátků samostatného hloubání filosofického byla vždy silně nábožensky založena, a ježto právě katolicism projevil se vždy jako nejmocnější síla národní — tož je jisto, že politika pravá, kulturní, musí se opírat o tuto sílu národní. Proto napsal jsem ve svém „Úvodu do filosofie“, že filosofii budoucnosti může býti v Čechách jediné novoidealism, že jiné směry filosofické mohou se sice objeviti na nějakou dobu, ale že nikdy neproniknou plně duši českou. A novoidealismem nemyslím nic jiného než povznesení a produševnění českého života, překonání bezvěří. Souhlasím tedy, přátelé, úplně s Vámi, že nemůže býti žádného třídění na živly konservativní a pokrokové, nýbrž že všichni jdeme za pokrokem, ale rozdíl jest ve světovém názoru. Buď víra — nebo bezvěří. Buď zdravý, silný, vnitřní život národní — nebo opičení se po cizině a přijímání hesel, jež duchu našeho národa naprosto nesvědčí. A jak uměle vypěstované jsou ty květinčky v české půdě, ta různá hesla liberální, realistická, volnomyšlenkářská a monistická — vidíte, drazí přátelé, jednak na nezdravých výhoncích, jako

jest „švihovina“ a jiné české korupce, jednak, a to hlavně v tom, že květinovky zalévati musí cizí groš a cizácký vliv duševní. Vzpomeňte, co by bylo ze všech snah Volné myšlenky, realistů, novohusitů atd., kdyby nepřicházely marky z říše, kdyby neotvírala své kapsy „Alliance israelite“, kdyby nenalézali myšlenkové šlágry v zednářské žurnalistice. Nuže, přátelé, gratuluji Vám, že jste pochopili v dnešní myšlenkové spleti české, kde je kořen všeho a že chcete pracovati na rozvinutí utajených sil národních, že smělou syntesou chcete spojit snahu politické s učením Kristovým, že zapáliti chcete jasné ohně na výšinách věd a umění, že nové chcete otevřítí perspektivy duchům lačnicím po Pravdě a po životě v Pravdě. A věřte, přátelé, že nejste sami. Řady stejně s Vámi smýšlejících rostou jako lavina. Kdybych Vám mohl reprodukovati slova mladých duší, s nimiž buď osobně nebo korespondencí se stýkám, žasli byste, jak stejné myšlenky hárají v nás všech. Mladé učitelstvo, kněžstvo, bohoslovci i laici v mohutné harmonii duševní snaží se zapěti velebný hymnus novoidealismu — pravdy Kristovy. A máme-li takové vůdce, který o Sobě pravil: „Já jsem Pravda a Život!“ možno, abychom bloudili? A jdeme-li cestou dobrou, není naší nejsvětější povinností vésti i jiné, vésti lid náš, který v podstatě dobrý, sváděn jest různými mluvkami na scestí? Ano, přátelé, lid náš [a mnoho intelligence svou „intelligence“ patří také jen mezi lid] potřebuje pevný světový názor křesťanský. A ten hlásati jest úkolem nás apoštolů laických! Rozepsal jsem se, přátelé, trochu široce, ale doufám, že přijmete upřímná má slova tak upřímně, jak Vám je adressuji. Vřele Vás všechny pozdravuje Váš oddaný Kratochvil.

„Světový názor náboženský a moderní“ je nadpis knížky F. V. Krejčího. Je to pokus o popularisaci monistických snah. „Národní Listy“ napsaly o ní „Tendence podati jakousi příručku kladného názoru světového a kladný citový obsah života v náhradu za prázdnotu způsobenou nevěrou v myslí a srdcích lidí, jest nejsympatičtější stránkou této knihy.“ Ano — náhradu za náboženství, jako se dělá v továrnách náhrada za maslo, maso, kávu atd. — Je pusto v duši bez náboženství, cítí to sám pan Krejčí a proto dává soudruhům v náhradu — monism. Až bude takový soudruh sražen životem, zrazen všemi a vším, v co doufal, až bude na pokraji zoufalství, pak ho tato náhrada nepotěší ani nezachrání. V osobnost člověk věří, osobnost člověka těší a zachraňuje a ne směry. S Kristovým jménem na rtech umírali křesťané, Allaha volají mohamedáné, Hospodina vzývali

židé a tak musí i pan Krejčí dáti svým přátelům ne směr, ale osobnost — sebe. Ovoce monismu — život dle něho musí lidé vidět, než v něj uvěří. Jinak je marná práce. Pan Krejčí chce podat náboženství a zatím podává pokus o filosofický názor. Co jich bylo a bude . . ! Po ovoci jejich poznáte je, prýil Kristus, a ovoce chce lidstvo vidět. Život podle toho, co hlásáte, monistickou m r a v o u k u, aby svůj každý krok, vzdech, slovo, čin dle ní mohla zařídit. Dřív nepovstanou velcí lidé monisti, monističtí básníci, reformátoři, vůd-

cové lidstva, dokud zde nebude osobnost, prorok moderní, který svým životem prožije monism a dá nám jeho mravouku. A jako Krista nepředcházelo křesťanství, jako směry nevytvoří veliké lidi, nýbrž tito lidé směry, tak také osobnost musí prožít monism, a monism vykonstruovaný nevytvoří moderního proroka — leda že by jím byl pan F. V. Krejčí. Kdo ho zná, ten tomu sic nebude věřit, ale kdo nezná — snad. Zkrátka: lidstvo chce příklady, činy a život a ne slova, fráze a směry.

